

**YENİ YOL ADLI ÇOCUK DERGİSİ (1-24)
(ÇEVİRİYAZI VE İNCELEME)**

Mehmed Sami KARAHASAN
Yüksek Lisans Tezi
Danışman: Prof. Dr. Mehmet Hilmi UÇAN
Şubat, 2022
Afyonkarahisar

T.C.
AFYON KOCATEPE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRKÇE EĞİTİMİ ANABİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

YENİ YOL ADLI ÇOCUK DERGİSİ (1-24)
(ÇEVİRİYAZI VE İNCELEME)

Hazırlayan
Mehmed Sami KARAHASAN

Danışman
Prof. Dr. Mehmet Hilmi UÇAN

AFYONKARAHİSAR 2022

YEMİN METNİ

Yüksek lisans tezi olarak sunduğum “**Yeni Yol Adlı Çocuk Dergisi (1-24) (Çeviriyazı ve İnceleme)**” adlı çalışmanın, tarafımdan bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın yazıldığını ve yararlandığım eserlerin Kaynakça’da gösterilen eserlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanmış olduğumu belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

11/02/2022

İmza

Mehmed Sami KARAHASAN

T.C.
AFYON KOCATEPE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

ENSTİTÜ ONAYI

Öğrencinin	Adı- Soyadı	Mehmed Sami KARAHASAN
	Numarası	180648110
	Anabilim Dalı	Türkçe Eğitimi
	Programı	Türkçe Eğitimi
	Program Düzeyi	☒ Yüksek Lisans ☐ Doktora ☐ Sanatta Yeterlik
Tezin Başlığı	Yeni Yol Adlı Çocuk Dergisi (1-24) (Çeviriyazı ve İnceleme)	
Tez Savunma Sınav Tarihi	11.02.2022	
Tez Savunma Sınav Saati	14.30	

Yukarıda bilgileri verilen öğrenciye ait tez, Afyon Kocatepe Üniversitesi Lisansüstü Eğitim-Öğretim ve Sınav Yönetmeliği'nin ilgili maddeleri uyarınca jüri üyeleri tarafından değerlendirilerek oy birliği – oy çokluğu ile kabul edilmiştir.

Prof. Dr. Elbeyi PELİT
MÜDÜR

ÖZET

YENİYOL ADLI ÇOCUK DERGİSİ (1-24) (ÇEVİRİYAZI VE İNCELEME)

Mehmed Sami KARAHASAN

AFYONKOCATEPE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRKÇE EĞİTİMİ ANABİLİM DALI

Şubat, 2022

Danışman: Prof. Dr. Mehmet Hilmi UÇAN

Çocuk dergilerinin çocuk edebiyatı alanında önemli bir yeri ve işlevi vardır. Çocuğa edebî ve estetik bir kişilik kazandırmada, kelime hazinesini zenginleştirmede ve öğrendiklerini güncel hayata aktarmada çocuk dergilerinin katkıları büyüktür. En uzun soluklu eski harfli çocuk dergilerimizden Yeni Yol 1 Şubat 1339/1923 tarihinde on yedi sayfalık hacmiyle yayımlanmaya başlamış ve basımı üç yıl boyunca devam ederek uzunca bir süre yayın hayatını sürdüren, sayılı çocuk dergilerinden biri olmuştur. Dergi, 9 Aralık 1926 tarihinde 113. sayısında çocuklara veda etmiştir. Bu tezde, çocuk edebiyatı dergileri arasında sayısıyla önemli bir yer tutan ve üzerinden yaklaşık bir asır geçmesine rağmen Latin harflerine aktarılmamış olan Yeni Yol isimli çocuk dergisinin, birinci cildinin ilk yirmi dört sayısı Latin harflerine çevrilerek incelenmiş ve tanıtılmaya çalışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Çocuk, çocuk edebiyatı, eski harfli çocuk dergisi, Yeni Yol.

ABSTRACT

CHILDREN'S MAGAZINE NAMED YENİ YOL (1-24) (TRANSCRIPTIVE AND ANALYTICAL STUDY)

Mehmed Sami KARAHASAN

AFYONKOCATEPE UNIVERSITY
INSTITUTE OF SOCIAL SCIENCES
DEPARTMENT OF TURKISH EDUCATION

February, 2022

Advisor: Prof. Dr. Mehmet Hilmi UÇAN

Child magazines occupy an important position and function in children's literature. They have a great contribution for children to gain a literary and esthetics personality, enhance their vocabularies and carry out their learnings in daily life. Yeni Yol, one of the our longest-termed and old-lettered child magazine, started to be published in February 1, 1339/1923 as seventeen-paged and became one of the child magazines continously published for three years. The magazine bade children farewell with its 113rd issue in 9 December 1926. In this thesis, first twenty four issues, also the first volume of the child magazine named Yeni Yol, which had an important place among child literature magazines and wasn't latinized yet allthough a century passed, has been tried to analyzed and introduced by latinization.

Keywords: Child, child literature, old-lettered child magazine, Yeni Yol

ÖN SÖZ

Çocuklar geleceğin kapılarını açacak yeni neslin mimarı olacak birer anahtar gibidir. Şayet bu anahtarlar düzgün değilse doğru kapıları açamayacaktır. Ancak düzgün olması gelecekte doğru kapıların açılması demektir. İşte geleceğin mimarları olan bu çocuklarımızı doğruya, güzele, iyi olana yönlendirmemiz gerekir. Onları düşünen, düşündüğünü ifade eden, ortaya bir şeyler çıkarabilen, hakkı ve hakikati savunan; sağlam karakterli, sadece aklıyla değil kalbiyle de sorgulama yapan bireyler olarak yetiştirmeliyiz.

Çocuklarımıza bilgi öğreterek onları âlim yapabiliriz ancak bize âlimliğin yanında ariflik de gerektir. Eğer çocuklarımız, aklının yanında kalbini ve vicdanını da kullanan, öğrendiği bilgileri tanıyan ve yaşayan bir arif olmazlarsa bu kuru bilgi ve kuru akıldan öteye geçemez. Yetiştirdiğimiz bir çocuğun mum gibi etrafına ışık verebilmesi için öncelikle kendi fitilini ateşlemesi gerekmektedir. Tüm bunlar için çocuklarımızın doğru yetiştirilmesinde edebiyatın önemli bir yeri vardır.

Malzemesi dil olan edebiyat, güzeli ve güzel olanı bulma çabasında olduğundan eğitimde de çok yararlı bir araçtır. Edebiyatsız eğitim düşünülemez, çünkü çocukların eğitiminde edebiyat, vazgeçilemez bir ihtiyaçtır. Bu ihtiyaç doğrultusunda çocuklara yönelik öğretirken eğlendiren, okuma alışkanlığı ve estetik kişilik kazandıran çocuk dergileri ortaya çıkmıştır. Bu dergilerden birisi olan ve Öğretmen Nedim Tuğrul tarafından Yeni Yol adıyla çıkarılan çocuk dergisi, yüz on üç sayı yayımlanmasıyla Cumhuriyet Dönemi çocuk dergilerinin en istikrarlı dergisi olmuştur. Bu çalışmayla çocuk dergileri arasında önemli bir hacim kaplamasına rağmen unutulmaya yüz tutmuş bu derginin birinci cildi olan ilk yirmi dört sayısı, yeni harflere aktarılıp incelenmiş, böylece çocuk edebiyatına katkı sağlaması hedeflenmiştir.

Bu çalışma sürecinde bana rehber olan danışman hocam Prof. Dr. Mehmet Hilmi UÇAN'a, lisansüstü eğitimimde kendilerinden yararlandığım Prof. Dr. Celal DEMİR, Dr. Öğretim Üyesi Bilal UYSAL ve Dr. Öğretim Üyesi Bayram ÇETİNKAYA'ya şükranlarımı sunarım. Hayatım boyunca maddî ve manevî desteklerini üzerimden hiç esirgemeyen, yetişmemde katkıları büyük olan aileme ve beni sürekli destekleyen eşime minnettarım. Ayrıca tez yazım sürecini kavramamı sağlayan Ahmet Faruk SAVRAN ve kütüphane taramalarında büyük emeği geçen Ahmet Can SÜNBUĞLU'na teşekkür ederim.

Mehmed Sami KARAHASAN
2022, Afyonkarahisar

İÇİNDEKİLER

Sayfa

YEMİN METNİ.....	ii
TEZ JÜRİSİ KARARI VE ENSTİTÜ MÜDÜRLÜĞÜ ONAYI	iii
ÖZET	iv
ABSTRACT	v
ÖN SÖZ	vi
İÇİNDEKİLER.....	vii
SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ.....	xx
GİRİŞ.....	1

BİRİNCİ BÖLÜM

ÇOCUK VE EDEBİYAT

1. ÇOCUK, EDEBİYAT VE ÇOCUK EDEBİYATI	5
2. ÇOCUK DERGİCİLİĞİ.....	6
2.1. TÜRKİYE'DE ÇOCUK DERGİCİLİĞİ.....	7
3. CUMHURİYETİN İLANI SONRASI ESKİ HARFLİ ÇOCUK DERGİLERİ	8
3.1. ÇITI PİTİ.....	8
3.2. HAFTALIK RESİMLİ GAZETEMİZ	8
3.3. MEKTEPLİLER ÂLEMİ	8
4. YENİ YOL ADLI ÇOCUK DERGİSİNE DAİR.....	9
4.1. YAYIN POLİTİKASI	12
4.2. HEDEF KİTLESİ	13
4.3. YENİ YOL DERGİSİNİN YAZAR KADROSU	13
4.3.1. Nedim Tuğrul (ÇETİNER).....	13
4.3.2. Tahsin Demiray (1903-1971)	13
4.3.3. Hüseyin Avni.....	14
4.3.4. Kâzım KARABEKİR	14
4.3.5. Diğer Yazar ve Şairler.....	16
4.4. YENİ YOL DERGİSİNİN GENEL YAPISI	16
4.5. YENİ YOL DERGİSİNDE YER ALAN ÜRÜNLER	17
4.5.1. Takdim.....	17
4.5.2. Ahlak Köşesi.....	17
4.5.3. Millî Hikâye.....	17
4.5.4. Şiir	17
4.5.5. Müzik Köşesi	17
4.5.6. Türk Büyükleri Köşesi	17
4.5.7. Fen Sayfası	18
4.5.8. Çalışkan Yavrularımız	18
4.5.9. Okullarımız Köşesi	18
4.5.10. Biyografi Köşesi	18
4.5.11. Mektep Temsili	18
4.5.12. Monolog Köşesi	18
4.5.13. İzci Dersleri	19
4.5.14. Tarih Dersleri.....	19

4.5.15. Fennî Eğlence	19
4.5.16. Coğrafya Dersleri	19
4.5.17. Talebe Yazıları.....	19
4.5.18. Karikatür Köşesi	19
4.5.19. Bilmece ve Sorular Köşesi.....	19
4.5.20. Sıhhat Köşesi.....	20
4.5.21. Tercüme Eserler	20
4.5.22. İlanlar	20
4.5.23. Doğru Sözler Köşesi	20

İKİNCİ BÖLÜM

YENİ YOL ADLI ÇOCUK DERGİSİNİN ÇEVİRİSİ

1. YENİ YOL, C: 1 Nu: 1.....	23
Muhavere	23
Teşekkür-nâme	25
İlk Musâhabe ve Maksad.....	25
Mustafa Kemâl Paşa Hazretlerinin Çocukluk Hayâtı.....	26
Bolu Voyvodası Hacı Ahmedoğlu İbrâhim Ağa	29
Aman Kesme!	31
Tersine Tebbet	34
Muhâvere	43
Yoksullar	46
Şundan Bundan.....	48
Şundan Bundan.....	48
“Muhâvere”	49
2. YENİ YOL, C: 1 Nu: 2.....	50
Mündericât:.....	51
Mezârlıklarımız	51
Millî Mefkûre	52
Harâb Yurttan Bir Ses	54
Kuyruksuz Ahmed.....	55
Türk'ün Rü`yâsı.....	57
Kış.....	59
Dadâne Köyü Câmî'ni Yaptıran Lala Mustafa Paşa	60
Yeni Yol	61
Dedemin Seyâhât Masalları.....	61
Darılmaca Yok.....	65
Gazete	65
Kutb-i Cenûbî'de “Lâhûtî” İslâm Hükûmeti	68
Köstebek	71
Teşekkür	73
Şu`ûn.....	73
New York'ta Köpek Hasta-hânesi ve İstirahat-hânesi	74
Bir Asır-dîde'nin Vefâtı.....	74
Letâif.....	75
Ma'lûmât-ı Mütenevvi'a.....	76
Şundan Bundan.....	76
İlan	77

Bilmece.....	78
3. YENİ YOL, C: 1 Nu: 3.....	78
Mündericât:.....	78
Musâhabe.....	79
Yûnus Emre – Âşık Yûnus	81
Diyojen'in Tuhaflikları.....	83
Bayrağa Hitâb	85
Röntgen.....	86
Bir Gecelik Seyâhât	88
Tandır-nâme.....	90
Bolu'nun Manzarası	91
Muhterem Okuyucularımıza.....	92
Eskici Süleymân Baba ile Râbiş Yenge	92
Kutb-1 Cenûbî'de Lâhûtî İslâm Hükûmeti.....	95
Kahve.....	99
Şundan Bundan:.....	101
Şu`ûn.....	105
Açık Muhâvere:	106
Bilmece.....	106
4. YENİ YOL, C: 1 Nu: 5.....	107
Ma'ârif Müdîri Tal'at Bey'in Muvâsalâtı	108
Vâlidemin Son Sözü	109
Prusya'da İstihlâs Muhârebeleri	110
Me`mûr'un Vasıyyet-nâmesi.....	112
Köylü Sâfiyeti.....	112
Verem İnce Hastalık	114
Letâif.....	116
İbiş Ağa ile Kırk Harâmîler	116
Büyük Frederic'in Kıymet-şinâslığı	118
Teneffüs	120
Volkan Adaları	124
Sağlam Ayakkabı.....	125
Hocanın Kavuğu	126
Alenî Muhâbere	127
Teşekkür	127
Kutb-1 Cenûbî'de Lâhûtî İslâm Hükûmeti.....	127
Nasreddîn Hoca ve Cübbesi	131
Müsâbaka.....	131
Şundan Bundan.....	132
Şu`ûn.....	132
Ma'ârifte İctima	133
Şundan Bundan.....	133
Şundan Bundan.....	135
Bilmece.....	135
5. YENİ YOL, C: 1 Nu: 6.....	137
Serçenin Ölümü	138
Doğru Sözler.....	138
Tebrîk	140
Musâhabe.....	140
Anadolu'nun Yaralarını Saralım	142

Prusya ve Napolyon 1815.....	144
Yurt Kaygısı	146
Verem Mücadelesi.....	146
Bu Kadar da Sâflık Olur mu?	150
Büyük Kadın.....	151
Coğrafya Dersinde.....	154
Hikâye.....	155
Nasreddîn Hoca'nın Odasına Hırsız Girmiş.....	157
Üç Ahmak.....	157
Hikâye.....	158
Kutb-ı Cenûbî'de Lâhûtî İslâm Hükûmeti.....	160
Müsâbakamız.....	165
Fevka'l-âde Mükâfâtlı Bilmece	165
Açık Muhâbere	166
Şu`ûn.....	166
Teşekkür	167
Açık Muhâbere	167
Müstantik ile Maznûn Arasında	167
Eşyâ Dersinde.....	167
İki Zât Arasında	168
Bilmece.....	168
Tashîh	169
6. YENİ YOL, C: 1 Nu: 7.....	169
Şu`ûn.....	170
Letâif.....	170
Bilmecemiz.....	171
Çanakkale Müdâfa'a-yı Dilrânesi	172
Gibi	174
Orduya	174
Anadolu'nun Yaralarını Saralım 2	175
Mekanikiyyet-i Teneffüs	177
Başkumandan Muhârebesi.....	178
Sıtma.....	180
Taklîd.....	182
Prusya ve Napolyon.....	183
İmtihân.....	185
Londra.....	186
Pamukçu Sarı Ali Bey	187
Vakitsiz Misâfirler Nasıl Karşılandı.....	190
Kedi	192
Yalancının Cezâsı ve Doğru Söyleyenin Mükâfâtı	193
Fare Hikâyeleri	194
Sığırtmaç Kel Osman'ın Oburluğu.....	196
Tebrîk	197
Teşekkür	197
Çinliler ve Afyon	198
Müsâbakamız.....	199
Şu`ûn.....	200
Bilmece.....	201
Okuyucularımıza Müjde	201

Alenî Muhâbere	201
7. YENİ YOL, C: 1 Nu: 8.....	202
Sıtmanın Tedâvisi ve Mücâdelesi 2	203
Sancak.....	205
Resim Almak	206
Du'â Et Yavrum!.....	207
“Ay”da Gece ile Gündüz	208
Fil.....	209
Nağme-kâr Kumlar	212
Rusya’da Kızakçılık	215
Terbiyesizlik	216
Tilki ile Seyyâhlar	217
Pamukçu Sarı Ali Bey 2	218
Aklievvel İbiş	220
Mercan	223
Sabır Baba	224
Bugünkü Vazîfem.....	226
Fil mi, Otel mi?.....	227
Şu`ûn.....	229
Alenî Muhâbere	229
Letâif.....	230
Şundan Bundan.....	231
Bilmece	232
Su`âl.....	232
8. YENİ YOL, C: 1 Nu: 9.....	233
Millî Kahramanları Sev	234
Canavarlar.....	236
Çalışmak	240
Zavallı Besleme	241
Su Kızı	242
Ahlâk Bugünkü Vazîfemiz – 2 –	244
Öğüt	245
Gerede’de Ma’ârif Hareketleri	248
Tavşan ile Avcı.....	249
Küçük Hikâye Cevâhirci Dursun Ağa	249
Yılanlar	251
Kurnaz Bir Haylaz	254
Mu'allim ile Talebe Arasında	254
Yalancı ile Dolandırıcı.....	254
Muhterem Okuyucularımızdan Gördüğümüz İltifâtlar(*)	257
Nesâyih-i Beytiyye ve Sıhhiyye	258
Bir Küçük Şeytânla Bir İhtiyâr	259
Şundan Bundan.....	259
Şu`ûn.....	261
Alenî Muhâbere	262
İştahsızlık.....	262
Burun Kanaması	262
Fakir ile Çocuk	262
Sofrada.....	262
İki Küçük Kız Arasında	263

Dolama	263
Coğrafya Dersinde	263
Bilmece	263
Müsâbaka	265
9. YENİ YOL, C: 1 Nu: 10	266
Muhterem Okuyucularımıza Arz-ı İ'tizar	266
Şu`ûn:	267
Muhterem Okuyucularımıza	268
Tevzî' Merkezlerimiz	268
Musâhabe	269
Târîhten Ba'zı Parçalar	270
İskit Türkleri	271
Şeytân	273
Havâ	275
Bir Köylü Çocuğundaki Zekâ	279
Şâkirdânın Mu'allimîne Karşı Vezâifi	280
İbret Alınız	281
Fennî Eğlenceler	282
Garîb Bir Hayâtın Âkıbeti	282
Kuzu	284
Fennî Eğlence	287
Şundan Bundan	288
Hesâb	289
Târîh ve Coğrafya	289
İ'lân	289
Akhisar'da Türk Kütüb-hânesi	289
Bilmece	289
10. YENİ YOL, C: 1 Nu: 11	290
Vazîfe	291
Billûr Köşk	292
Düşman, Titre!	293
Düşmanlarını Unutma	294
Büyük Adamlarımız: Molla Hüsrev	295
Hâtrâ Defterimden	296
Çin'de Kartal Avı	298
Tılsım	298
Pamukçu Sarı Ali Bey - 3 -	304
Garîb Bir Hayâtın Âkıbeti	307
Hindistan'da Kaplanlar	308
Aslan	309
Mekteb Haberleri	310
Harâreti Söndürmek İçin En İyi Bir Usûl	311
Su`âllerimiz	311
Şundan Bundan	312
Bilmece	313
11. YENİ YOL, C: 1 Nu: 12	313
Heves	315
Târîh Dersleri: Kurtuba Câmi'i	316
Çalış Yavrum	316
Büyük Şehîd Mir Ali Nâzım Bey	317

Küçük Okuyucularımıza.....	319
Kâtil Sinbel.....	319
Doktorun Katırı	320
İzci Dersleri	321
Muhterem Okuyucularımıza.....	322
Deniz Fenerinde Tarz-ı Ma'îşet	322
Yunan Canavarlıkları ve Eskişehir'in Taşhöyük Karyesinden Mezâlim	324
Akhisarlı Şeyhü'l-islâm ve Sâf Efendi-zâde Mehmed İsmâil Efendi.....	327
Çocuklara Hıfz-ı Sıhhat.....	327
Vahşi Öküzler.....	329
Pamukçu Sarı Ali Bey – 4 –	329
Garîb Bir Hayâtın Âkıbeti	330
Şu`ûn.....	333
Müsâmere	334
Akhisar Türk Ocağı	334
Akhisar'da Ciritçilik.....	334
Mekteb Havâdisleri.....	334
Bilmece.....	335
Tahrîr	336
12. YENİ YOL, C: 1 Nu: 13.....	337
Cesûr ve Müteşebbis Olunuz.....	338
Kârîlerimize	339
Düşünmeden Karâr Verme!.....	339
Akhisarlı Şeyhü'l-islâm Vassâf Abdullah Efendi	340
Bir Yolculuk Tehassüsü	341
Doğru Sözler.....	342
Mûsikî.....	343
Alenî Muhâbere	344
İnek	345
Küçük Kârîlerimize	345
Latîfe:	346
Lütfî ve Arkadaşları.....	346
Geyik	350
İzci Dersleri 2	350
Bardak Hikâyesi	351
Tilki Kardeş ile Tavuk Hanım	352
Pamukçu Sarı Ali Bey – 5 –	353
Letâif.....	355
Onuncu Nüşhadaki Su`âllere Kârîlerimizin Cevâbı	355
Yeni Yol Mecmû'ası Müdüriyyet-i A'liyesine.....	356
Saniha Hanım	356
Alenî Muhâbere	357
Mekteb Haberleri Yüksek Kalbli Bir Türk Kadını	357
Tevzî' Merkezlerimiz.....	357
Mürâca'at Mahalleri.....	357
Küçük Okuyucularımıza:.....	358
Bilmece.....	358
Dikkat	358
13. YENİ YOL, C: 1 Nu: 14.....	359
Bir Ders	360

Gururun Neticesi	361
Zeybek	362
Resim Almak	363
Zavallı Turgut	364
Doğru Sözler	366
Akılsız Kedi Tüccârları	367
Hayvanlarda Zekâ	370
Kaplumbağa	371
Ayşe Kadın	372
Fennî Eğlence: Bir Çocuğun Kuvveti	374
Tilki Kardeş ile Tavuk Hanım	374
Mekteb Haberleri	376
Teşekkür	377
Açık Muhâvere	377
Akçaşehir'deki Abonelerimize	378
Mürekkeb Yapmak (Siyah Renkli)	379
Açık Muhâbere	379
Letâif	380
Bilmece	380
14. YENİ YOL, C: 1 Nu: 15	381
Türklüğü Sev	382
Kış Gelirken	383
Amcamın Evi	384
Güzin'in Bebeği	385
Küçük Hikâye	385
Bir Küçük Okuyucumuzdan Aldığımız Mektûb	387
Güzel Havânın Zuhûrunu Vaktinden Evvel Anlamak: Nebatî Barometre	388
Yavrumuzu Ziyâret	389
Yurdumun Çocuklarına	390
İzmir'deki Okuyucularımıza	390
Mangal Başında	390
Fennî Eğlenceler: Bir Bardak Suyun Hokka-bâzlığı!	392
Doğru Sözler	392
(Çay)ın Felâketi	393
Yarasa	394
Bir Hırsızın Âkıbeti	394
Tilki Kardeş ile Tavuk Hanım	395
Dünyâda Ne Kadar Ma'den Kömürü Vardır	397
Garîb Bir Hayâtın Âkıbeti	397
Şundan Bundan	399
Altın	399
İ'tizâr	400
Küçük Okuyucularımıza	400
Mürâca'at Mahalleri	400
Tevzî' Merkezlerimiz	401
Bilmece	401
Hesâb Su`âli?	401
15. YENİ YOL, C: 1 Nu: 16	402
Hasîs Olmayınız	403
Gazi Mustafa Kemâl Paşa	405

Mini Mini Osmân'ın Hicrânı	406
Âdil Bir Emîrin Cevâbı	407
Küçük Hikâye	408
İngiltere Postaları.....	409
Japonya	409
Küçük Kârîlerimize	411
Encümen-i Hâmuşân.....	411
Doğru Sözler.....	413
Kara ve Deniz Rüzgârları	413
Oğuz Hân.....	414
Misk Kedisi	415
Şundan Bundan.....	416
Tûl-ı Ömür.....	416
Tilki Kardeş ve Tavuk Hanım	417
Garîb Bir Hayâtın Âkıbeti	418
Bilmece	420
Kütüb-hâne-yi Sevdâ	421
Hesâb Su`âli.....	422
Küçük Okuyucularımıza:.....	422
Mürâca'at Mahalleri	422
Tevzî' Merkezlerimiz.....	423
16. YENİ YOL, C: 1 Nu: 17.....	423
İngilizler İstanbul'da.....	424
Bilginin Fâ'idesi.....	426
Bir Nazîre	427
Köylünün Fazîleti	428
Zekâ	429
Karşılıklı Hileler.....	430
Doğru Sözler.....	432
Kurt ile Kuzu	432
İzmir ve Manisa Ma'ârifindeki İntibâ'âtım	433
Avustralya Ormanları	434
Receb Bey'in Kemânı.....	435
Letâif.....	436
Kısmetten Fazla Olmaz	437
Spor.....	438
Teşekkür	439
Garîb Bir Hayâtın Âkıbeti	440
Anadolu Muzafferiyeti	441
Spor Müsâbakası	442
Mekteb Haberleri.....	444
Açık Muhâbere	444
Bilmece	444
Kütüb-hâne-yi Sevdâ	447
Nâfiz Zeki Kırtâsiyye Mağazası	447
Tevzî' Merkezlerimiz.....	447
Küçük Okuyucularımıza:.....	447
17. YENİ YOL, C: 1 Nu: 18.....	448
İngilizler İstanbul'da.....	448
Uyan ve Çalış!	451

İstiklâl Aşkı	452
Çocuklarıma	453
Tembel Rüzgâr	454
Kaptanlık Hevesi	456
Doğru Sözler.....	457
Mu'allim Vekîlimiz Sâfa Beyefendi'nin Seyâhâtleri.....	458
Kedim	459
Aslan Yürekli İki Türk Yavrusu.....	461
Al Sancak.....	465
Gergedan.....	465
Âh Yerde Kalmaz	466
Nâmûslu Kız.....	468
Hesâb Su`âli?.....	469
Bilmece.....	470
Kütüb-hâne-yi Sevdâ	471
Nâfiz Zeki Kırtâsiyye Mağazası	471
Tevzî' Merkezlerimiz.....	471
Küçük Okuyucularımıza:.....	471
18. YENİ YOL, C: 1 Nu: 19.....	472
İngilizler İstanbul'da.....	473
Kış Baba	474
En İyi Tavsiye.....	475
İki Şehîd Kardeş	476
Doğru Sözler.....	477
Hâriku'l-âde Fasulyeler	478
Yıldırım Çorbası.....	481
Eyfel Kulesi	482
Dünyânın Büyük Adamları: Pasteur.....	484
Yazda Bir Ta'til.....	487
Garîb Bir Hayâtın Âkıbeti	488
Akrep	490
Küçük Zeliha'nın Büyük Kalbi	490
Kimyâ-gerin Mütâla'ası	491
Muhterem Okuyucularımıza.....	491
Bilmece.....	492
Kütüb-hâne-yi Sevdâ	495
Nâfiz Zeki Kırtâsiyye Mağazası.....	495
Tevzî' Merkezlerimiz.....	495
Küçük Okuyucularımıza:.....	496
19. YENİ YOL, C: 1 Nu: 20.....	496
Eti Para ile Satılan Bir Vezir	497
Kurdun Döneğiği.....	499
Kış.....	501
Haylaz.....	501
Balıkesir'de Spor	502
Hâriku'l-âde Fasulyeler 2	503
Silivri Seyâhâti	506
Yazı.....	508
İlk Devr-i Âlem	510
Dinî Vazîfemiz	512

Tembel Çocukla, Çalışkan Çocuk	513
Süt Ninemiz	515
Doğru Sözler.....	515
Bilmece.....	516
Kütüb-hâne-yi Sevdâ	519
Nâfiz Zeki Kırtâsiyye Mağazası	519
Tevzî' Merkezlerimiz.....	520
Küçük Okuyucularımıza:.....	520
20. YENİ YOL, C: 1 Nu: 21.....	520
Eti Para İle Satılan Bir Vezir	521
İbret.....	523
Uyan! Çalış... ..	524
Doğru Sözler.....	525
İntikâm.....	525
Eski Zamân Masallarından	526
Şundan Bundan.....	529
Posta Güvercini	530
Çocukla Kuş	532
Silivri Seyâhâti	533
Hikâye.....	535
Bir Kavganın Neticesi	537
Garîb Bir Hayâtın Âkıbeti	538
Define	539
Bilmece.....	542
Kütüb-hâne-yi Sevdâ	543
Nâfiz Zeki Kırtâsiyye Mağazası	543
Tevzî' Merkezlerimiz.....	543
Küçük Okuyucularımıza:.....	543
21. YENİ YOL, C: 1 Nu: 22.....	544
Eski Eğlencelerde Lüzûmsuz Masraflar	544
Biraz da Benlik	547
Bilgi	548
Kar Yağarken.....	549
Tamah-kâr Sarı Veli	550
Türk Mezârı	552
Öksüz.....	554
Cumhûriyet Marşı.....	556
Açık Muhâbere	557
Silivri Seyâhâti	557
Letâif.....	559
Garîb Bir Hayâtın Âkıbeti	560
Ufak Hikâye.....	561
Doğru Sözler.....	562
Bilmece.....	562
Kütüb-hâne-yi Sevdâ	565
Nâfiz Zeki Kırtâsiyye Mağazası	565
Tevzî' Merkezlerimiz.....	565
Küçük Okuyucularımıza:.....	565
21. YENİ YOL, C: 1 Nu: 22.....	566
Eski Eğlencelerde Lüzûmsuz Masraflar	566

Mündericât.....	568
Hilâl ve Vatan Tahassürü	569
Seyâhât Hâtîrâları	570
Hâlâ Bu Mekteb.....	573
Nilüfer Sultân	577
Emir Buhârî ve Yıldırım Bayezid.....	578
Silivri Seyâhâti	579
Masalçık	581
Kimyevî Barometre	582
Doğru Sözler.....	584
Letâif.....	584
Kış Levhası	585
Bir İzâh	586
Su`âllerimiz?.....	586
İlk Su`âller?	586
Kütüb-hâne-yi Sevdâ	589
Nâfiz Zeki Kırtâsiyye Mağazası	589
Tevzî' Merkezlerimiz.....	589
23. YENİ YOL, C: 1 Nu: 24.....	590
Eski Eğlencelerde Lüzûmsuz Masraflar	591
Mündericât.....	592
Hâlâ Bu Mekteb.....	593
Sabâh Du'âsı	596
Aç Bâğçevan.....	596
Kahraman Hüseyin Çavuş	597
Hızır İle Vezir	600
Su Üstünde Kayan Gemiler	601
Meslektaşlarımıza Küçük Bir Hizmet	601
Sevimli Küçük Okuyucularımıza	601
Küçük (Cin)in Hesâb Mu'allimi	602
Letâif.....	603
Silivri Seyâhâti	604
Doğru Sözler.....	606
İhtiyâr Hâkân	606
İlk Devr-i Âlem	607
Pamukçu Sarı Ali Bey - 6 -.....	609
Bilmece.....	611
İhtâr.....	612
Kütüb-hâne-yi Sevdâ	613
Nâfiz Zeki Kırtâsiyye Mağazası	614
Tevzî' Merkezlerimiz.....	614

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

DEĞERLENDİRME

1. YENİ YOL'DA YER ALAN SÖYLEMLERİN EĞİTİM AÇISINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ.....	615
1.1. YENİ YOL DERGİSİNDE ÇOCUKLAR İÇİN ZARARLI OLABİLECEK SÖYLEMLERDEN BAZILARI.....	616

1.2. YENİ YOL DERGİSİNDE ÇOCUKLAR İÇİN YARARLI OLABİLECEK SÖYLEMLERDEN BAZILARI.....	618
1.2.1. Vatanseverlik	618
1.2.2. Ahlâk.....	620
1.2.3. İlim	622
1.2.4. Çalışkanlık.....	622
1.2.5. Sağlık	623
SONUÇ VE ÖNERİLER	625
KAYNAKÇA.....	627

SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ

- C. : Cilt
ESÖ : Erzurum Seyfettin Özege Kütüphanesi
Nu. : Numara
s. : sayfa
S. : Sayı
TDK : Türk Dil Kurumu
vb. : ve benzeri

GİRİŞ

Çocuk dergileri, çocuğu sıkmadan eğlendirerek eğiten, onların kelime hazinelerini zenginleştiren, edebî ve estetik ihtiyaçlarını karşılayan materyallerdir.

“Çocuk dergilerinin en önemli özellikleri; bir haftalık, on beş günlük veya bir aylık bir süre içinde çocukların dünyasını ilgilendiren, haber, olay ve bilimsel gelişmelerin yansıtıldığı iletişim aracı olmalarıdır. Yani çocuk edebiyatının diğer ürünleri gibi tek boyutlu değildir. Edebiyatın birçok türünün, habercilik teknolojisinin ve iletişimin göz önünde bulundurulduğu çocuk edebiyatı ürünleridir” (Aytaş ve Yalçın, 2008: 236).

Çalışmanın konusu; 1923-1926 yılları arasında yüz on üç nüsha yayımlanmış, başta on beş günde bir sonrasında haftada bir çıkan eski harfli çocuk dergilerinden Yeni Yol adlı çocuk dergisinin ilk yayım yılındaki yirmi dört nüsha üzerinde yapılan çeviriyazı, inceleme ve değerlendirmedir.

Yeni Yol isimli çocuk dergisinin ilk 24 nüshası; 15 numaralandırılmış sayfadan ve kapak, bilmeceler/su`âller (sorular), şu`ûn (olaylar), bilmeceleri doğru halledenlerin yer aldığı numaralandırılmamış sayfalardan oluşmaktadır. Eser, dördüncü nüshası eksik şekilde Erzurum Atatürk Üniversitesi Seyfettin Özege Kütüphanesinden (ESÖ) temin edilmiştir. Eserin bulunduğu diğer kütüphanelerdeki süreli yayınlar bölümlerinde de dördüncü nüshası mevcut değildir.

Eser Latin harflerine aktarılırken transkripsiyon harflerini kullanmak yerine yalnızca ayın (ع) harfi “ ’ ” işaretiyle ve tamlama oluşturanların dışındaki hemze (ء) harfi “ ` ” işaretiyle gösterilmiştir. Kelimeler günümüz söylenişleri ile değil aslına uygun bir şekilde yazılmıştır. Kelimelerin sonlarındaki patlayıcı seslerden “p, ç, t, k” harfleri ve bunları takip eden ekler de kelimenin aslına uygun bir şekilde yazılmıştır.

Eserde zamanla yıpranmış, silik çıkmış veya tarama açısına girmemiş kısımlardaki okunamayan kelimeler “(?)” işareti ile gösterilmiştir. Eserde bulunan noktalama yanlışlıkları ve yazım hataları da giderilmeye çalışılmıştır. Düzeltmeler ve açıklamalar da “[]” köşeli ayraç içerisinde tarafımızca gösterilmiştir.

Yeni Yol’u yeni harflere aktarırken Türk Dil Kurumunun *Yazım Kılavuzu*, Ferit Devellioğlu’nun “Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lûgat”, internet üzerinden ulaşılan “Kamus-ı Türki”, “Lugat-ı Naci”, “Kamus-ı Osmani” ve “Kamus-ı Fransevi”den faydalanılmıştır.

a. Problem Durumu

Tanzimat döneminde Türk Edebiyatı’nda önemli değişiklikler meydana gelmeye başlamıştır. Kesin olarak bir bilgi ortaya konulmasa da bazı “Edebiyat tarihçileri edebî

Tanzimat'ın başlangıcı olarak İbrahim Şinasi'yle arkadaşı Agâh Efendi'nin birlikte çıkardıkları Tercümân-ı Ahval adlı gazetenin yayım tarihi olan 1860'ı gösterirler” (Kıbrıs, 2014: 736). Gazetenin ön sözünde, halkın kolayca anlayabileceği bir dil kullanmanın gerekliliğinden bahsedilir.

Tanzimatçılar, aydın kesimin konuştuğu dil ile halkın dili arasında kopukluklar olduğunu fark etmişlerdir. Yazı diliyle konuşma dili birbirinden çok farklıydı. Aydınlar, halk için yazdıklarını halkın tam olarak anlayamamasından dolayı halkı eğitmenin zorunluluğunu görerek edebiyat halk içindir ilkesini benimsediler. Divan edebiyatında kullanılan süslü, uzun ve anlaşılması güç ifadelerden vazgeçip halkın anlayabileceği, açık, anlaşılır ifadelerin ve noktalama işaretlerinin kullanılmasının daha doğru olacağı kanaatindedirler.

Halkı eğitme gerekliliği ortaya çıkmışsa bu eğitimin çocukluktan başlaması gerekmektedir. Bu nedenle Tanzimat döneminde çocuklar için bir şeyler yapılması ihtiyacı hâsıl olmuştur. Bu farkındalığın ortaya çıkmasından çocuk dergilerinin ilk örnekleri Tanzimat dönemine rastlamaktadır. Bu dönemde, “Mümeyyiz” (1869) ilk çocuk gazetesi olmak üzere birçok çocuk dergisi yayımlanmıştır. Daha sonra cumhuriyetin ilanıyla yönetimin düşünce yapısı değiştiğinden çocuk dergiciliğinin içeriği de değişmiştir. Cumhuriyet dönemi çocuk dergileri arasında “Musavver Çocuk Postası” (1923), “Haftalık Resimli Gazetemiz” (1924), “Sevimli Mecmua” (1925), “Bizim Mecmua” (1922 ve 1927), “Türk Çocuğu” (1926) gibi dergileri sayabiliriz.

Çocuklar için yazılan dergilerden birisi olan “Yeni Yol”, Latin harflerine aktarılmadığı için günümüz araştırmacılarının hizmetine sunulmamış, üzerinde çalışma yapılmamış olması çalışmanın temel problemini oluşturmaktadır.

b. Problem Tümcəsi

Eski harfli çocuk dergilerinden “Yeni Yol”un içeriği nedir ve bu dergide çocuklara neler verilmeye çalışılmıştır?

c. Alt Problemler

- “Yeni Yol” ne zaman ve kaç nüsha olarak yayımlanmıştır?
- “Yeni Yol”un hedef kitlesi kimlerdir?
- “Yeni Yol”u yayımlayanlar kimlerdir?
- “Yeni Yol”un yayın politikası nedir?
- “Yeni Yol”, diğer çocuk dergilerinden hangi yönleriyle ayrılır?

- “Yeni Yol”, çocuklara okuma ve yazma kültürünü kazandırmış mıdır?
- “Yeni Yol”, pedagojik açıdan çocuklara uygun mudur?
- “Yeni Yol” hangi türlerden oluşmaktadır?

d. Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı; üzerinde yeterince araştırma yapılmamış Cumhuriyet döneminin uzun soluklu eski harfli çocuk dergilerinden “Yeni Yol”u Latin harflerine aktarmak ve eseri değerlendirmek, bu vesileyle çocuk edebiyatına katkıda bulunmaktır.

e. Araştırmanın Önemi

Çocuk dergilerinin; çocuğun edebî, estetik zevkini ve düşünme becerilerini geliştirmede önemli bir yere sahip olduğu anlaşıldığından dünyada olduğu gibi Türk edebiyatında da çocuklar için dergiler çıkarılmıştır. 1869 yılında gazete olarak basılan ilk çocuk dergisinden itibaren harf inkılabı gerçekleşene kadar çıkmış pek çok çocuk dergisi bulunmaktadır. Bu dergilerin büyük kısmının üzerinde yeterince çalışılmamıştır. İçlerinde yeni harflere aktarılmayan dergiler de bulunmaktadır. Bunlardan biri de 1923-1926 yılları arasında 113 sayı olarak yayımlanmış olan “Yeni Yol” dergisidir.

Bu çalışma sayesinde, unutulmaya yüz tutmuş uzun soluklu bir eserin ilk yıl basılan nüshaları çocuk edebiyatına katkıda bulunması, araştırmacıların hizmetine sunulması hedeflenmektedir. Öneriler kısmında da bahsedildiği gibi “Yeni Yol” isimli çocuk dergisinin geri kalan sayıları da Latin harflerine aktarılarak çalışmanın çocuk edebiyatına katkıda bulunmuş olacaktır.

f. Araştırmanın Kapsamı Ve Sınırlılıkları

Bu araştırmanın kapsamı; Yeni Yol adlı çocuk dergisinin 1923 yılında çıkmış olan ilk yirmi dört sayısının yeni harflere çevrilmesidir.

Derginin yalnızca çevrilen sayılarının içeriğine dair inceleme yapılması araştırmanın sınırlılığını teşkil etmektedir.

g. Araştırmanın Yöntemi

Bu çalışmada nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Nitel araştırma yöntemi; nitel veri toplama yöntemlerinden gözlem ve doküman analizi kullanılarak olayların doğal ortamında gerçekçi ve bütüncül olarak ortaya konmasına yönelik bir sürecin takip edildiği araştırma olarak tanımlanabilir (Yıldırım ve Şimşek, 2005: 39).

Nitel araştırma tekniklerinden tarama, çeviriyazı, inceleme ve sınıflandırma teknikleri kullanılmıştır.

h. Araştırmanın Evreni Ve Örnekleme

Araştırmanın evreni 1923 – 1926 yılları arasında yayımlanan “Yeni Yol” adlı çocuk dergisidir.

Araştırmanın örneklemini 1923 yılında yayımlanmaya başlayan eski harfli çocuk dergilerinden “Yeni Yol” isimli çocuk dergisinin ilk 24 sayısı oluşturmaktadır.

BİRİNCİ BÖLÜM

ÇOCUK VE EDEBİYAT

1. ÇOCUK, EDEBİYAT VE ÇOCUK EDEBİYATI

Çocuk edebiyatını anlayabilmek için öncelikle “Çocuk ne demek?” sorusuna cevap bulunması gerekmektedir. Çocuk kavramının genel tanımlamalarından bazıları şunlardır:

TDK Türkçe Sözlük (2005: 444) çocuk kelimesini; “1. Küçük yaştaki oğlan veya kız. 2. Bebeklik ile ergenlik arasındaki gelişme döneminde bulunan oğlan ya da kız” olarak tanımlamıştır. Oğuzkan (1993: 28) ise; “Bebeklik çağı ile ergenlik çağı arasındaki gelişme döneminde bulunan insan” olarak tanımlamıştır.

Edebiyatın malzemesi dildir. Ancak edebiyat bu malzeme kullanılarak yapılan güzel söz söyleme sanatıdır. Yani edebî ve estetik değer barındırmayan sözlü ve yazılı kullanımlar edebiyatın konusu değildir. Edebiyat, insanların duygu ve düşüncelerini dil aracılığıyla ifade etmesini sağlar. Bununla birlikte toplumun aynası olduğu için çocuklarımızı yetiştirirken faydalanılması gereken önemli bir alandır. Bu yüzden çocuk edebiyatı kavramı oluşmuştur.

Çocuk edebiyatı en genel ifadesiyle “çocuklar için kaleme alınmış yapıtların oluşturduğu edebiyat” (Ana Britannica, 1987: 494) olarak tanımlanmaktadır.

Çocuk edebiyatı “...çocukların büyüme ve gelişmelerine; hayallerine, duygularına, düşüncelerine, yeteneklerine ve zevklerine hitap eden, eğitirken eğlenmelerine katkıda bulunan sözlü ve yazılı verimlerin tamamıdır” (Aytaş ve Yalçın, 2008: 17).

Oğuzkan’a (2013: 3) göre geçtiğimiz yüzyıla kadar çocuklar tıpkı yetişkinler gibi birer savaşçı, birer işçi olarak görülen minyatür insanlardı. Çocukların kendilerine ait dünyalarının, kendine ait zevklerinin ve düşüncelerinin olduğu bilinmiyordu. Bu sebeple çocuk edebiyatı alanı geç gelişen bir alan olmuştur. Eskiden beri eserlerin çoğu çocuklar için değil, çocuklar üzerine kaleme alınmıştır. Çocuk, hedef olmaktan çok konu olmuştur. Bu sebeple de çocukların ilgi ve ihtiyaçlarını karşılayabilecek, onların kavrayış düzeyleri düşünülerek hazırlanmış edebî ürünler ortaya konulamamıştır.

Kıbrıs’ın (2000: 1) ifadelerine göre zaman ilerledikçe çocukların küçük insan olmadıkları, kendilerine ait psikolojilerinin olduğu ve eğitimlerinin önemi anlaşılmıştır. İnsanların ‘Çocuk Edebiyatı’yla tanışması eğitimin ve eğitim psikolojisinin bir bilim olarak kabul edilmesiyle birlikte gerçek anlamda gündeme gelmiştir.

Bununla birlikte çocuk edebiyatının muhatabı olan çocukları, kesin çizgilerle ergenliğini aşmış veya aşmamış olanlar ve genç insanlar olarak sınıflamak da doğru bir yaklaşım değildir. Çocuk edebiyatının sınırları da mahiyeti de belli değildir. Çocuk edebiyatı, çocuklar için yazılmış kitapların bütününe kapsıyor fakat çocuklar büyükler için yazılan kitapları da okuyabilir. Yaşla baş arasında kesin bir ilişki kurmak doğru değildir (Meriç, 2013: 376). Bu durum da gösteriyor ki çocuk edebiyatı alanı için hazırlanmış eserlerin özenle oluşturulması ve incelemesi gereklidir.

2. ÇOCUK DERGİCİLİĞİ

Dergi, “Siyaset, edebiyat, teknik, ekonomi vb. konuları inceleyen ve belirli aralıklarla çıkan süreli yayın, bülten, mecmua” (TDK, 2005: 635) olarak tanımlanmaktadır. Oğuzkan’a (2013: 341) göre çocuklar için çıkarılan dergi ve gazeteler, ders kitapları ile güncel olayların ve yeni ortaya çıkan gerçeklerin arasında var olan kaçınılmaz boşluğu doldurmaya yarar. Çocuk dergileri, çocukların dikkatini çekerek okuma alışkanlığı kazandıran ve öğretirken eğlendiren eğitim materyallerindedir. Bu dergiler haftalık, on beş günlük, aylık gibi periyotlarla yayımlandıkları için çocuklara bir şeyi düzenli takip etme sorumluluğunu da kazandırmaktadır. Çocuk dergilerinde yayımlanan hikâyeler, masallar, oyunlar, tefrika romanlar, bilmeceler, karikatürler, öğretici ve eğlendirici metinler vb. ürünler sayesinde çocuklar için zengin içerikler sunulması dergilerin takip edilirliliğini artıran bir durumdur. Özellikle çocuğun bir sonraki sayıyı merakla beklemesini sağlayan tefrikaların diğer faydası da okuma alışkanlığı ve sevgisi kazanmasına katkıda bulunmasıdır (Çılgın, 2007: 207).

Çocukların eğitiminde ihtiyaç olan süreli yayınların, çocuğa kendi toplumunun ve başka toplumların kültürünü tanıtmaya önemli bir özelliğidir. Bu sayede çocuk kendini nereye, nasıl konumlandıracağını daha iyi kavrar. Çocuk dergileri çeşitli yazı türlerini içermesiyle çocuğun dikkatini çeker. Bu sayede de çocuklar türler arasındaki farklılıkları daha iyi kavrar. Edebî ve estetik bir şahsiyet kazanmalarına yardımcı olarak çocuğun güncel olayları yorumlamasına ve öğrendiği bilgileri günlük hayatta uygulamasına katkı sağlar.

Eğitimde karşılıklık ve geri dönütler önemli olduğundan çocuklar için çıkarılan dergiler de muhataplarıyla iletişim içinde olmalıdır. Dergide, okurların göndermiş oldukları hikâye, şiir, resim gibi ürünlere de yer verilmelidir. Bu sayede çocukları

yazmaya ve okumaya teşvik eder. Bunlarla birlikte dergide yapılan yarışmalar sonucu çocuklara ödüllerle pekiştirilerek verilmesi de önemlidir.

Dünyada çocuk edebiyatı, edebiyatın bir alt türü olarak görülmeye başlayınca çocuk dergilerinin de sayısı artmıştır. Ülkemizde çocuk dergiciliği Tanzimat döneminde başlamıştır.

2.1. TÜRKİYE’DE ÇOCUK DERGİCİLİĞİ

Türkiye’de pek çok alanda olduğu gibi edebiyatı da etkileyen önemli olaylar yaşanmıştır. Bunlardan bazıları Tanzimat Fermanı’nın yayımlanması, cumhuriyetin ilanı ve harf inkılabıdır. Okay’a (1999: 16) göre ülkemizde çocuklar için dergi ve gazetelerin yayımlanmaya başlaması Tanzimat’la birlikte. Bu dönemde Batı’dan gelen yeni bir tür olması nedeniyle çıkarılan ilk süreli yayınlarda Batı’ya öykünmenin olduğu fazlasıyla görülmektedir. Tanzimat’la birlikte görülen süreli yayımlar, resmi olarak başlayan Avrupalılaştırma gayretlerinin göstergelerinden biridir.

“Türkiye’de çocuk dergiciliğini; Cumhuriyet öncesi dönem, Cumhuriyet’in ilanı sonrası dönem ve Harf Devrimi sonrası dönem olarak üç dönemde incelemek mümkündür” (Kuyucu, 2019, 20).

Cumhuriyet dönemine kadar çıkarılan eski harfli çocuk dergilerinin yayım hayatına istikrarlı olarak devam edemediği görülmektedir. Bu duruma dönemin siyasal, sosyal ve ekonomik yapısındaki karışıklıklar sebep olarak gösterilebilir. Bu dönemde çıkarılmış “Bilinen ilk çocuk gazetesi 1869-1900 yılları arasında yayımlanan “Çocuklar İçin Mümeyyiz” adlı haftalık gazetedir” (Şirin, 2000: 243).

Cumhuriyet’in ilanından sonra basılan çocuk dergilerinde işlenen konu ve temalar değişmeye başlamıştır. Dönemin koşulları, büyük bir savaştan yeni çıkmış olması, yeni yönetim biçimiyle yeni bir ülke kurulması gibi sebeplerle vatan sevgisi, milli bilinç ve öç duygusu gibi konular daha çok işlenmiştir.

Bu dönemde yayımlanan süreli yayınlara bakıldığında Yeni Yol (1923), Musavver Çocuk Postası (1923), Çıtı Pıtı (1923), Haftalık Resimli Gazetemiz (1924), Resimli Dünya (1914), Sevimli Mecmua (1925), Mektepliler Âlemi (1925), Türk Çocuğu (1926), Çocuk Dünyası (1926), Çocuk Yıldızı (1927) (Okay, 1999: 217) isimli çocuk dergileri görülmektedir.

3. CUMHURİYETİN İLANI SONRASI ESKİ HARFLİ ÇOCUK DERGİLERİ

Bu başlık altında yeni harflere şimdiye kadar aktarılmamış, üzerinde henüz bir çalışma yapılmamış Cumhuriyet dönemi eski harfli çocuk dergilerinin birkaçı hakkında bilgi verilmiştir.

3.1. ÇITI PITİ

1923 yılında İstanbul'da İbnülhilmî Vasfi tarafından haftada bir çıkarılan *Çiti Piti* isimli çocuk dergisi yalnızca dört sayı olarak yayımlanabilmiştir. "... ilk nüshanın kapağında, iskemlede mahcup bir şekilde oturan çarşafly bir kadının ve ayakta modern giyimli, küçümseyici bakışly bir genç kızın resmi var. Altyazısı da şöyle "Valide: Mektep vakti geldi. Hazırladın mı kızım! Kerimesi: Evet, anneciğim. Elini ver öpeyim müsaadenle!" (Okay, 1999: 182).

3.2. HAFTALIK RESİMLİ GAZETEMİZ

Haftalık Resimli Gazetemiz isimli çocuk dergisi 1924 yılında İstanbul'da yayımlanmaya başlamıştır. Daha ilk yazısında, zaten ortalamanın altında olan kalitesine karşı tereddüdünü yansıtan "Gazetemiz bugünkü şekliyle belki hoşunuza gitmeyebilir, fakat arzularınızı, yeni Gazetemiz için düşünce ve emellerinizi bildirirseniz ona göre hareket eder ve sizi memnun etmeye çalışır" cümlesiyle yayım hayatına başlar. Arka arkaya gelen kısa hikâyeler, fıkralar dünyadan haberler sayfayı doldurmuş olmak için yazıldığı intibamı uyandırıyor." (Okay, 1999: 190)

3.3. MEKTEPLİLER ÂLEMİ

1925 yılında İzmir'de "Haftalık terbiyevî, ilmî, mizahî çocuk mecmuasıdır" açıklamasıyla yayımlanmaya başlamıştır. Derginin, "Küçük Mekteplilerden İstedüğimiz" başlıklı tanıtım yazısında "Çalışkan mektepli! Genç Türkiye'nin yarınki büyük adamı sensin!.. Vatan senin omuzlarında yükselecek. Onu yükseltmek ve mesud etmek için bilgili, terbiyeli, cesur olacaksın. Her hafta derslerden yorulan kafanı, bu sahifeler üzerinde değerlendireceksin. Bu mecmua sana güzel hikâyeler söyleyecek, güzel manzumeler okutacak, faydeli ve merakly bilgiler verecek. Eğlenceli olduğu kadar değerli şeyler öğreneceksin." satırları yer almaktadır. Bu yazıda yayıncılar öğretmen olduklarını söylüyor. Bu nedenle çocukların isteklerini, ilgi alanlarını iyi bildiklerini ve dergiyi de buna göre hazırladıklarını ifade ediyorlar. Ancak çok fazla ve büyük boyutlu

resimlerle, ilgi çekmeyen uzun düz yazılarıyla muhtevaca zayıf bir dergi olarak yalnızca altı sayı yayımlanabilmiştir.

Dergide bol bol resim bulunmaktadır. Abone şartlarında yaptıkları indirimler ve bilmeceler için verdikleri ödüllere yola çıkarak yayımladıkları yazılarda kendilerinin fedakârlıklarından bahsedilmektedir. Diğer dergiler bilmeceyi doğru cevaplayanlar için değerli kart, defter vb. hediyeler verirken bu Mektepliler Âlemi isimli çocuk dergisinde para ödülü olduğunu görüyoruz. (Okay, 1999: 197, 202)

4. YENİ YOL ADLI ÇOCUK DERGİSİNE DAİR

Eski harfli çocuk dergilerinden Yeni Yol 1 Şubat 1339/1923 tarihinde on yedi sayfalık hacmiyle yayımlanmaya başlamış ve dokuzuncu nüshaya kadar on beş günde bir, onuncu nüshadan itibaren haftada bir okurlarıyla buluşmuştur. Derginin çift numaralı sayfalarının sol üst, tek numaralı sayfalarının sağ üst kısmında Yeni Yol ifadesi yer almaktadır.

Derginin ilk kapak sayfasında süslü çerçeve içerisinde ağaçlar arasında klasik mimariye sahip bir cami ve camiye doğru yürüyen bir çocuk tasviri vardır. Bu tasvirin üst kısmında hüsnühatla yazılmış ‘Yeni Yol’ ifadesi bulunmaktadır.

İç kapak sayfasının üst kısmında hüsnühat kullanımıyla derginin ismi olan ‘Yeni Yol’, sağ yanında kaçınıcı yılında olduğu ve imtiyaz sahibi bilgileri, sol yanında nüsha sayısı ile idare mahalli ve abone şeraiti, hemen alt tarafında ise ser-muharrir bilgisi yer almaktadır. Bütün bu ifadelerin alt kısmında çizgili çerçeve içinde 5 kuruş olan nüsha fiyatı, “on beş günde bir neşrolunur resimli çocuk mecmuasıdır” ifadesi ve yayımlanma tarihi bulunmaktadır. Bu sayfanın alt kısmında bazen mündericat bölümü bazen de çeşitli görseller yer almaktadır.

Derginin numaralandırılmamış son sayfalarında ‘Bilmeceler ve Su`âller (sorular)’ bölümü ve bu bölümleri doğru cevaplayanların isimleri, tebrik, ilan vb. yazılar yer almaktadır. Bilmece bölümünü doğru cevaplayanların isimleri sığmadığı takdirde kapak sayfasının arkasına yazılan nüshalar da vardır.

Yeni Yol dergisinin sahib-i imtiyazı Nedim Tuğrul’dur. Müdürü ilk altı nüshasında İhsan Altay’dır, yedinci nüshadan itibaren ise Nedim Tuğrul yapmaktadır. Derginin yedinci nüshasına kadar ser-muharriri (başyazarı) A(Elif). Şevket olarak belirtilmiş, daha sonraki nüshalarda isim belirtilmemiştir. Müracaat mahalli ilk dokuz nüshada Bolu, on altıncı nüshaya kadar Manisa Akhisar, on dokuzuncu nüshaya kadar

Akhisar ve İstanbul Servet-i Fünun Matbaası, yirminci nüshayla birlikte yalnızca İstanbul Servet-i Fünun Matbaası'nda Yeni Yol'dur.

Derginin çevrilen kısmında Abone Şerâ'iti (Abone şartları) ise seneliği 120, altı aylığı 60, nüshası 5 kuruştur. Derginin onuncu nüshasından itibaren "Tahrîr ve idâreye müte'allik her husûs için sâhib-i imtiyâz nâmına mürâca'at edilir" ifadesi yer almaktadır. Yani idare işleriyle de yazı işleriyle de Nedim Tuğrul ilgilenmektedir.

Derginin içeriğinde görülen yazılardan, mektuplardan ve haberlerden anlaşılmaktadır ki dağıtım ağı; çağdaşı olan birçok dergiye göre çok daha başarılıdır. Nüshaların basılması ve dağıtımını nadiren de olsa gecikmektedir ve bunun için de özür dilenmektedir: "Elimizde olmayan bir sebebden dolayı bu nüshamız geç olarak intişâr etmiştir. Okuyucularımızın affını dileriz" (Yeni Yol, 1923: 81/1).

'Yeni Yol' imzasıyla çocuklarla buluşan derginin İlk Musâhabe ve Maksad adlı giriş bölümünde dergiciliğin çocuk eğitiminde önemli rol oynadığından, bu çocuk dergiciliği boşluğunun henüz doldurulamadığından bahseden şu sözler yer almaktadır:

"Memleketimizde şimdiye kadar neşrolunan mecmû'aların hemen hepsi, büyük tahsîl görmüş, yetişkin ve mütehassıs kimselerin mütâla'a ihtiyâcını tatmin edecek bir mâhiyettir. Bu meyânda, az çok ibtidâ'î tahsîlini ikmâl etmiş ve lâzım gelen ma'lûmât-ı umûmiyyeyi almış gençlerin istifâdesine hâdim ba'zı risâlelerde zamân zamân intişâr etmişse de ya ilk kuvvet ve kıymetini muhâfaza edememiş veya herhangi bir esbâb te'siriyle pâyi-dâr olamamıştır. Hayâtımızın her safhasında bir yenilik ve asrîlik kendisini göstermeye başlamışken evlâd-ı vatana -ve bi'l-hâssa çocuğa- henüz bir mevki' vermek sırası gelmemiştir!" (Yeni Yol, 1923: 1).

Devamında ise okuldaki eğitimin; hayatta kullanılmayan kupkuru bilgiden, faydasız kurallar yığından ibaret olduğu ve okuyup yazmanın yalnızca okulla sınırlı kalmaması gereken bir faaliyet olduğu ifade edilmektedir. Yine bu kısımda çocuğun eğitsel ve psikolojik gelişimini sadece okulda tamamlamasının mümkün olmayacağından bahsetmektedir. A(Elif). Şevket imzasıyla kaleme alınan bu yazının son cümleleri derginin amacını bildirmektedir:

"İşte, mecmû'amız gençlerin bu âşikâr ihtiyâclarını nazar-ı dikkate alarak bu husûsta onların zevk-i mütâla'a ve tedkîk ve tecessüslerini te'mîn etmek ve uyandırmak, istifâdeli ve tatlı meşgûliyyet zamânları ihzâr ederek dolayısıyla memlekete de hissesine düşen hizmeti, vazîfeyi âcizâne îkâ etmek maksadındadır. Mecmû'amız bu hizmeti ifâya pek büyük bir hüsn-i niyetle şitâb ederken çocuklardan ve gençlerden bir râğbet ve takdîr ümid etmek ister..." (Yeni Yol, 1923: 1-2).

Derginin en önemli hususlarından biri de o dönem çıkarılan çocuk dergilerine göre yazar kadrosuna bakıldığında daha fazla sayıda muallimle karşılaşılmasıdır. Bu sebeple çoğunlukla öğretmenlerin kaleminden çıkması derginin dil eğitimi açısından kıymetini ortaya koymaktadır. Bu duruma misal gösterecek olursak: Çağdaşı olan dergilerin bazen üst başlıklarında bazen de metinlerin içerisinde Latin harfleri

bulunurken “Yeni Yol” dergisinde çevirdiğimiz nüshalar arasında bu durumla ilgili yalnızca bir kez karşılaşmaktayız. Bu da aslında dil eğitime gösterilen hassasiyeti ortaya koymaktadır. Ancak bu öğretmen-yazar kadrosuna rağmen dil eğitime gösterilen önem; üslup ve içeriklere yeterince gösterilememiştir. Çünkü içeriklerde çocuklar için zararlı olabilecek pek çok söylem tespit edilmiştir.

İlk dokuz nüshasında on beş günde bir, sonrasında ise haftada bir çıkan “Yeni Yol” çocuk dergisi uzunca bir süre yayın hayatını sürdürebilen ve basımı 3 yıl boyunca devam eden sayılı çocuk dergilerinden biri olmuştur. Dergi, 113. sayısında 18 Kanun-ı Evvel / 9 Aralık 1926 tarihinde çocuklara veda etmiştir.

“Yeni Yol” dergisinin birinci cildi olan ilk yirmi dört sayısının basımı, idaresi ve abone şartları ile ilgili bilgiler Tablo 1’de verilmiştir.

Tablo 1. Dergi Nüshalarının Künye Bilgileri

Nu.	Tarih	Müdür	Tab Edildiği Matbaa	Mahall-i İdâre	Abone Şerâiti
1	1 Şubat 1339	İhsan Altay	Matbaa-yı Ahmed İhsan ve Şürekâsı	Bolu’da Yeni Yol	Seneliği (120) altı aylığı (60) kuruştur.
2	1 Mart 1339	“	“	“	“
3	10 Mart 1339	“	“	“	“
5	1 Mayıs 1339	“	Dersaadet Ahmed İhsan ve Şürekâsı Matbaacılık Osmanlı Şirketi	“	“
6	10 Mayıs 1339	“	Dersaadet Matbaa-yı Ahmed İhsan ve Şürekâsı	“	“
7	1 Haziran 1339	Nedim Tuğrul	Dersaadet Sanayi-i Nefise Matbaası	“	“
8	15 Haziran 1339	“	Dersaadet Matbaa-yı Ahmed İhsan ve Şürekâsı	“	“
9	15 Temmuz 1339	“	“	“	“
10	8 Teşrin-i Sâni 1339	“	“	Manisa-Akhisar (Yeni Yol)	“
11	15 Teşrin-i Sâni 1339	Şevket Necati	“	“	Seneliği (240) altı aylığı (120) kuruştur.
12	22 Teşrin-i Sâni 1339	“	“	“	“
13	29 Teşrin-i Sâni 1339	Şerif Necati	Matbaa-yı Ahmed İhsan ve Şürekâsı	“	“
14	6 Kanun-ı Evvel 1339	“	“	“	“
15	13 Kanun-ı Evvel 1339	“	“	“	“
16	20 Kanun-ı Evvel 1339	“	“	“	“

Tablo 1. (Devam) Dergi Nüshalarının Künye Bilgileri

Nu.	Tarih	Müdür	Tab Edildiği Matbaa	Mahall-i İdâre	Abone Şerâiti
17	27 Kanun-ı Evvel 1339	''	''	İzmir ve havalisi için Akhisar Nedim Tuğrul Bey; İstanbul, Kocaeli ve havalisi için Servet-i Fünûn Matbaası'nda Yeni Yol	''
18	3 Kanun-ı Sâni 1340	''	''	''	''
19	10 Kanun-ı Sâni 1340	''	''	''	''
20	17 Kanun-ı Sâni 1340	''	''	İstanbul "Servet-i Fünûn Matbaası'nda Yeni Yol	''
21	24 Kanun-ı Sâni 1340	''	''	''	''
22	31 Kanun-ı Sâni 1340	''	''	''	''
23	7 Şubat 1340	''	''	''	''
24	14 Şubat 1340	''	''	''	''

4.1. YAYIN POLİTİKASI

Yeni Yol dergisinin adından da anlaşılacağı üzere dönemin siyasî yapısına ayak uyduracak şekilde yenileşmeyi ve çağdaşlaşmayı savunduğu anlaşılmaktadır. Ancak bu çağdaşlaşmaya ayak uydururken Batılıların bizlere yaptıkları zulmün de asla unutulmaması ve tarihî değerlerimize -bazı tarihî şahsiyetler sürekli kötülense de- sahip çıkılması gerektiği sık sık vurgulanmaktadır. Hemen hemen her nüshada özellikle Yunanların Balkanlarda ve Anadolu'da yaptığı zulümler hatırlatılıp mütemadiyen çocuklara öğ duygusu aşılanmaya çalışılmıştır.

Zaten derginin yayımlandığı yıllara bakılacak olursa çocuklara kazandırılacak beceriler arasında cumhuriyetten bir önceki dönem olan Meşrutiyet Dönemi'nin izlerini görmekteyiz. Bu dönem çocuk edebiyatı hakkında Okay (2002), Meşrutiyet Dönemi Çocuk Edebiyatı isimli eserinde şöyle demektedir:

"Dönemin idarecileri tarafından oluşturulmaya çalışılan Meşrutiyet Çocuğu tipini bir cümlede özetlemek mümkün: 'Meşruti rejime bağlı, sabık rejimi ve ileri gelenleri kınayan, milliyetperver, Türkçü, vatanını seven, saf Türkçe kullanan, Balkan Harbinde yaşanan işkence ve ihanetleri unutmayıp intikam almak için öğ ve kin duygularıyla dolu olan, bu toprakları yeniden ele geçirmeyi hedefleyen dönemin yöneticilerine hayran olup onların yolundan giden, ticaretle haşır neşir olan ve asırlardır Rumların elinde bulunan ticareti ele geçirecek olan, disiplinli, sağlam vücut yapılı çocuklar."

Bunların yanında yazar kadrosunun çoğunlukla öğretmenlerden oluşması sebebiyle öğrencilere kazandırılacak ahlak, sağlıklı yaşam, zararlı alışkanlıklardan uzak durma iradesi ve dili güzel kullanma bilinci gibi konuların ele alındığı söylenebilir.

4.2. HEDEF KİTLESİ

“Yeni Yol”un hedef kitlesi, ilk nüshadaki maksat yazısından ve içeriğinden anlıyoruz ki “rüşdî ve idadî” yani ortaokul ve lise seviyesindeki öğrencilerdir. Ancak dergideki bilmece ve soruları doğru yanıtlayanlar bölümlerinde yetişkinlerin de isimlerini görüyoruz hatta hiçbir çocuk tarafından bilinmeyen sorular mevcuttur. Bunun için bazı içerikleriyle yetişkinlere de hitap ettiğini söyleyebiliriz.

4.3. YENİ YOL DERGİSİNİN YAZAR KADROSU

4.3.1. Nedim Tuğrul (ÇETİNER)

“Yeni Yol” dergisini çıkaran kişiler arasındadır. Kendisi öğretmendir ve dergide İmtiyaz Sahibi ve Mesul Müdür olarak da görev yapmıştır.

Eserleri:

“Nereye Koşuyorsun Böyle Minik Tay?” isimli çocuk oyunu; “Küçük Mustafa Kemal”, “Kılıçlar Şakırdarken”, “Kahramanlar Ocağı” adlı, çocuklar için yazdığı eserlerdir.

4.3.2. Tahsin Demiray (1903-1971)

Tahsin Demiray; öğretmen, yazar, fikir adamı, cemiyetçi, yayıncı, siyasetçi... (Demirci, 2013: 187). İlköğrenimini Kadıköy Numune Mektebinde tamamladı. Kadıköy Sultanisini bitirdikten sonra (1919) Bolu ve İstanbul’da öğretmenlik yaptı. Bu arada İstanbul Muallim Mektebinden mezun olup (1923) Fen Fakültesine yazıldıysa da yarıda bırakıp yayıncılığa başladı. Türkiye Köylü Partisinin kurucuları arasında yer aldı (1952). Adalet Partisinin de kuruluş çalışmalarına yardımcı olan Demiray, bu partiden 1961’de İstanbul milletvekili seçildi. Cumhuriyetin ilanından sonra İstanbul’a yerleşip “Yeni Yol” mecmuasını (1923) ve “Resimli Mecmua”yı (1924) çıkarmıştı. Türkiye Yayınevini kurup ilkokullara yönelik ders ve yardımcı ders kitapları çıkardı; “Yavru Türk”, “Ev-İş”, “Yıldız”, “El İşleri”, “1001 Roman”, “Hafta”, “Çocuk Haftası” dergilerini yayımladı.

Eserleri:

“İlkokullar İçin İlk Türk Alfabeti” (1928), “Büyük Dünya Hava Savaşı” (1936), “Dokuz Yıldız Münasebetiyle” (1945), “İlkokullar İçin Temel Bilgiler” (Bu isim altında

çeşitli ansiklopedik yayınlar, 1949-150), “Arkada Bıraktığım Küçük İşaret Taşları” (anılar, 1955), “Toplum Yapımıza Tarih İçinden Bir Bakış” (1955), “Fiske Taşları” (1956), “Hindistan Mücahidi Ahmed Azad ve İngiliz Mahkemesi Önündeki Nutku” (1956), “Eğitimimize Sol Akımların Girişi ve Öncüleri” (1967), “İstiklâl Harbimizin Müdafaası” (1969), “Buhranlarımızın Temel Sebepleri” (1970) (Kurdakul, 1999: 226-227).

4.3.3. Hüseyin Avni

Hüseyin Avni Bey, Tırnavalı saatçi Mustafa Efendi'nin oğludur. Yenişehir Fener'de 1879 yılında doğdu. 1883'te İzmir'e giderek ilk ve ortaöğrenimini ikmal ederek üç sene liseye devam etti. Sonrasında hükümetin hizmetine girerek Alaşehir, Eşme, Kula orman ve Aydın muamelat memuriyetlerinde, İzmir orman ve maden kontrol memuriyetiyle müdüriyet baş kitabesinde bulundu. Yunanlar İzmir'i işgal edince vazifesinden çekildi. Tekrar geri alınmasına müteakiben İzmir yaprak tütün ambarları, fabrika levazım müdüriyetlerine ve tütün idare-i inhisariyesi baş müdüriyeti mahakim şubesi müdür yardımcılığına tayin edildi.

Eserleri:

“Rebab-ı Dil”, “Manzum ve Resimli Masallar”, “Âşık Sazı”, “Milletle Hükümetin Vazaif-i Mütakabilesi” (İnal, 1969: 214).

4.3.4. Kâzım KARABEKİR

Doğum yeri İstanbul'dur. Asıl adı Musa Kâzım'dır. Babası Mehmed Emin Paşa, annesi Havva Hanım'dır. İlköğrenimine İstanbul'da başlasa da jandarma subayı olan babasının görevi sebebiyle bulunduğu Van, Harput ve Mekke'de başladı. Orta öğrenimini yine İstanbul'da Fatih Askeri Rüşdiyesi ile Kuleli Askeri İdadisinde gördü. 1902'de Harp Okulundan, 1905'te Harp Akademisinden mezun oldu. 31 Mart Vakası üzerine Selânik'ten gelen Hareket Ordusu'nun kurmay başkanı olarak Beyoğlu Kışlalarının ve Yıldız Sarayı'nın ele geçirilmesinde ve isyanın bastırılmasında önemli rol oynadı. 1910 senesinde Arnavut İsyanının bastırılmasında da görev aldı. 27 Nisan 1912'de binbaşılığa terfi etti ve Balkan Savaşlarına katıldı. 1913 Edirne savunması sırasında Bulgarlara esir düştüyse de aynı yıl imzalanan anlaşmayla serbest kaldı. I. Dünya Savaşı yıllarında yarbaylığa yükseldi. Tümeniyle birlikte Çanakkale Savaşlarına katıldı. Kerevizdere'de Fransızlara karşı savaştı ve başarılarından dolayı albaylığa terfi etti. Kutü'l-amâre'de İngilizlere karşı savaştı. 2. Kolordu kumandanı ve İkinci Ordu

kumandan vekili olarak doğuda Ruslara karşı savaştı. Rusların savaştan çekilmesiyle bölgede dehşetli saldırılarını artıran Ermenilerle mücadele etmek için Üçüncü Ordu'ya bağlı Kafkasya Kolordusu kumandanlığına getirildi. 31 Aralık 1917 tarihinde ağır kış şartlarına rağmen Erzurum'u, Erzincan'ı ve Hasankale'yi geri alarak bölge halkını Ermeni katliamından kurtardı. Brest-Litovsk Anlaşması ile Rusların terk ettiği elviye-i selâseyi (Kars, Ardahan, Batum) Ermenilerden ve Gürcülerden almak için harekâtını sürdürdü. 25 Nisan 1918'de Kars'ı kurtardıktan sonra 15 Mayıs'ta Gümrü'ye girdi.

Kazım Karabekir, doğuda Ermeni Mezalimi sonucu yetim kalan binlerce çocuğa sahip çıktı. Kolordunun imkânlarını kullanarak yetimler için Sanayi Mektebi, Leyli Eytâm İbtidâî Mektebi, Erzurum Ana Mektebi, İş Ocağı, Sıhhiye Mektebi, Sarıkamış Askeri İdadisi ve Sarıkamış Ana Mektebi gibi eğitim kurumlarını açtı. Zeki olan çocukları özel eğitime tabi tutuyor ve askerî mektebe gönderiyordu. Çocuklarla bizzat ilgilenen ve yazdığı tiyatro oyunlarını onlara oynatarak eğitimlerine yardımcı olan Kazım Karabekir, zaferden sonra 15 Ekim 1922'de Ankara'ya geldi ve görevini Edirne milletvekili olarak mecliste sürdürdü.

Eserlerinden Bazıları:

Hatıra: “Hayatım” (İstanbul 1955), “İttihad ve Terakki Cemiyeti” (1896-1909) “Neden Kuruldu? Nasıl Kuruldu? Nasıl İdare Olundu?” (İstanbul 1039), “Erzincan ve Erzurum'un Kurtuluşu ve Sarıkamış” (İstanbul 1939), “Kars ve Ötesi” (İstanbul 1994), “İstiklâl Harbimizin Esasları” (İstanbul 1933), “Paşaların Hesaplaşması” (1940), “İstiklâl Harbine Neden Girdik? Nasıl İdare Ettik?” (İstanbul 1992). Ayrıca; “Kazım Karabekir Anlatıyor” (İstanbul 1993), “Paşaların Kavgası, Atatürk-Karabekir” (İstanbul 1995) adlı kitaplar da onun eserlerinden derlenmiştir.

İnceleme-Araştırma: “İslâm Ahalinin Düçar Oldukları Mezalim Hakkında Vesaika Müstenid Malûmat” (İstanbul 1334), “335 Senesi Temmuz Ayı Zarfında Kafkasya'da İslamlara Karşı İcra Olunduğu Haber Alınan Ermeni Mezalimi” (İstanbul 1335), “335–336 Seneleri Kafkasya'da İslamlara Karşı İcra Olunduğu Tebeyyün Eden Ermeni Mezalimi” (Kars 1337), “Ermeniler Nereden Geldiler, Nereye Gidiyorlar?” (İstanbul 1339),

Çocuk Oyunları: “İbret” (Trabzon 1338), “Öğütlerim” (Erzurum 1336) ve “Çocuk Davamız” (Ankara 1943) (TDV İslâm Ansiklopedisi, 2002: 150-152).

4.3.5. Diğer Yazar ve Şairler

Yeni Yol dergisinin çevirdiğimiz nüshalarındaki metin yazarlarının çoğunun hakkında yaptığımız araştırmalar neticesinde bilgiye ulaşamamıştır. Ancak yine de dergide yapılan incelemelerle şu yazarlara ulaşılmıştır.

A(Elif). Şevket derginin başyazarıdır ve fikir yazıları, hikâyeleri ve hatıra yazıları bulunan bir öğretmendir. Yine öğretmenlerden İhsan Altay'ın da pek çok hikâyesinin dergide yer aldığı görülmektedir. Dergide sık sık yazıları yayımlanan, yazar kadrosunun diğer öğretmenlerinden de şöyle bahsedilebilir: Mustafa Necati, masal türünde yazıları bulunmaktadır; Muallim Dünder, Türkiye Cumhuriyeti'nin ilk izcilik faaliyetlerini yürütmüş ve öğrencileriyle aralarında geçen izcilik hatıralarını anlatmıştır; Doğan veya Muallim Faik Doğan imzasını kullanarak birçok hikâye yayımlamıştır; Tahir Hayreddin'in şiirleri bulunmaktadır; Muallim İbrahim Zihni, on sekizinci nüshadan itibaren bulunan "Tarih Dersleri" üst başlıklı yazılar yazmıştır; Emine Hatun Baş-Muallimesi Firdevs Kenan, derginin hanım yazarlarından ve çeviri-hikâyesi bulunmaktadır.

Yazar kadrosunda Şükran ve Türkân imzalarıyla iki hanımın daha yazılarını görmekteyiz. Yazar kadrosu içinde hekimler de yer almaktadır. Doktor Muhammed Onur, özellikle verem ile ilgili yazıları bulunmaktadır; Hekim Burak ve Doktor Şemseddin'in de yine sağlıkla ilgili yazıları mevcuttur.

Yazar kadrosunda yalnızca yetişkinler değil öğrenciler de yer almaktadır. Talat Tuğrul, İzmit Lisesi öğrencilerindedir ve neredeyse her nüshada yazısı bulunmaktadır. Buna benzer olarak farklı farklı öğrenciler de dergiye yazılar göndermiştir.

4.4. YENİ YOL DERGİSİNİN GENEL YAPISI

Yeni Yol her nüshası genellikle on beş numaralandırılmış sayfa ve bazen üç bazen de dört adet numaralandırılmamış sayfadan ibaret bir çocuk dergisidir. Bu sebeple üç yıl içerisinde yüz on üç nüsha yayımlanan derginin içeriği çok geniştir. Dergiyi çağdaşı diğer dergilerden ayıran en önemli özelliği de bu kadar uzun süre istikrarlı bir şekilde basılabilmesidir.

Derginin ilk maksadında bahsedilen; ahlaklı, bilgili, sağlıklı ve bütün bunları öğrenirken eğlenen çocuk tipi için dergide; şiir, hikâye, kitâbet, masal, bilmece gibi pek çok metin türü ve ahlak dersleri, tarih dersleri, eşya dersleri, izci dersleri, malumat-ı medeniye, terbiye-yi bedeniye gibi çok farklı konuda içerik vardır.

Derginin ilk nüshalarında ‘metin’ kısmının ‘görsel materyal’e oranla çok daha fazladır, ancak bu durum kendileri tarafından da fark edilip sonraki nüshalarda görsel materyali fazlalaştırmışlardır. Çeşitli ülkelerin, kabilelerin, manzaraların, tasvirî çizimlerin, okulların fotoğrafları gibi pek çok farklı alandan görseller kullanılmıştır.

4.5. YENİ YOL DERGİSİNDE YER ALAN ÜRÜNLER

4.5.1. Takdim

Bu köşede okurlara özellikle duyurmak istedikleri meseleler yer almaktadır. Bu yazılar çoğunlukla derginin başyazarı tarafından kaleme alınmaktadır. Bazen bu yazıları Yeni Yol imzasıyla da görmekteyiz.

4.5.2. Ahlak Köşesi

Bu üst başlıklı yazılarda adab-ı muaşeret bilgileri, görgü kuralları ve çeşitli beceriler verilmektedir.

4.5.3. Millî Hikâye

Dergide en çok hikâye türünde yazılar bulunmaktadır. Bu hikâyelerin pek çoğu da Millî Hikâye üst başlığıyla yayımlanmaktadır. Bu hikâyelerde eski Türk devletleri, çoğunlukla Kurtuluş Savaşı ve sonrası, Yunan zulümleri, düşmanların oyunları konu edilmektedir.

4.5.4. Şiir

Dergide şiirler çok fazla olmasa da ara ara güzel örneklere yer verilmiştir. Dönemin şairlerinin hiçbir şiirine çevrilen nüshalarda rastlanmamıştır. Genellikle yazar kadrosundaki öğretmenlerin ve öğrencilerin gönderdikleri şiirleri görmekteyiz.

4.5.5. Müzik Köşesi

Sözleri ve notalarıyla çocuk şarkıları yer alan bu köşeye, çevrilen kısımda yalnızca bir nüshada yer verilmiştir. Ancak derginin sonradan çıkan nüshalarında bu köşeye daha sık yer verilmiştir.

4.5.6. Türk Büyükleri Köşesi

Bu köşede meşhur ve unutulmak üzere olan Türk büyüklerinin ve kahramanlarının hayatları hakkında bilgiler verilmektedir.

4.5.7. Fen Sayfası

Bu sayfalarda karınca, köstebek ve hatta fil gibi Anadolu topraklarında bulunmayan hayvanlar tanıtılmaktadır. Bu bilgilerin verilme amacı okuldaki derslerin haricinde konular işlenerek sıkıcı olarak görünen bilimsel konuları ilgi çekici hâle getirebilmektir.

4.5.8. Çalışkan Yavrularımız

Bu köşede, okullardaki dersleri iyi olan öğrenciler tanıtılmaktadır. Bu vesileyle okullar çalışmaya ve başarılı olmaya özendirilmektedir.

4.5.9. Okullarımız Köşesi

Bu köşede, Yeni Yol dergisi tarafından ziyaret edilen okullar ve okulların öğrencileri tanıtılmaktadır. Okul ve öğrencilerin fotoğrafları da bu köşede yer almaktadır.

4.5.10. Biyografi Köşesi

Derginin bazı sayılarında bulunan bu köşede Yunus Emre, Mustafa Kemal gibi yerli ve Edison gibi yabancı şahsiyetlerin hayatları ve yaptıkları işlerle ilgili bilgiler verilmektedir.

4.5.11. Mektep Temsili

Dergide değişik piyes ve tiyatrolarla çocuklara bilinç kazandırmak amaçlanmıştır. Bu temsillerde genellikle millî konular, eğitim sistemindeki aksaklıklar ve öğrenci hatıraları ele alınmıştır.

Bu metin türü içerisinde en çok dikkat çekenlerinden biri Kâzım Karabekir'in kaleme aldığı "Hâlâ Bu Mektep" isimli piyestir. Bir dizi yazıdan oluşan bu piyes derginin en dikkat çeken yazılarından biridir. Kâzım Karabekir bu piyeste eski usul eğitimin aksaklıklarına dikkat çekmiştir.

4.5.12. Monolog Köşesi

Dergide sık sık görülen bu köşede çocuklara herhangi bir konu hakkında mizahî bir dille bilgiler verilmektedir.

4.5.13. İzci Dersleri

Ülkemizde izcilik faaliyetinin ilk örneklerini bu köşelerde görmekteyiz. Bu yazılarla izciliğin temelleri kavratılmaya çalışılmıştır. Bazen bu bölümlerde izcilik faaliyetinde bulunan okulların ve izci gruplarının fotoğrafları da yer almaktadır.

4.5.14. Tarih Dersleri

Bu bölümler öğrencilere yalnızca bir tarih bilgisi vermekten ibaret olmayıp aynı zamanda tarih şuuru ve vatan sevgisi de kazandırmayı amaçlamaktadır.

4.5.15. Fennî Eğlence

Bu köşede de yine zor ve sıkıcı gibi görünen bilimi eğlenceli hâle getirebilmek için çocukların evlerinde tek başlarına yapabilecekleri deneyler anlatılmaktadır. Bu deneylerin daha da ilgi çekici görünmesi için cazip başlıklar kullanılmıştır. “Bir Bardak Suyun Hokkabazlığı” isimli yazı buna örnek gösterilebilir.

4.5.16. Coğrafya Dersleri

Bu bölümlerde yurt içindeki ve dışındaki ilginç binalar, mekânlar, adalar tanıtılmaktadır. Bu köşede ayrıca dünyanın değişik yerlerinde yaşayan milletlerden de bahsedilmektedir.

4.5.17. Talebe Yazıları

Dergide öğrenciler tarafından gönderilen yazılar da yayımlanmaktadır. Bu köşelerde de onlardan gelen şiirler ve düz yazılar bulunmaktadır.

4.5.18. Karikatür Köşesi

Bu bölümlerde mizahî karikatürler karşımıza çıkmaktadır. Resimleri bol ve eğlendirici bir köşe olan bu bölümde resimler, kare kutucuklar içinde çizilmiş ve konuşma metinleri bazen resimlerin içinde bazen de resimlerin altında konuşma çizgileriyle verilmiştir.

4.5.19. Bilmece ve Sorular Köşesi

İlk nüshadan itibaren kesintisiz olarak devam eden bu köşede çeşitli bilmeceler ve sorular bulunmaktadır. Ayrıca devamında önceki nüshalara ait bilmece ve sorulara doğru cevap verenlerin isimleri ile kazandıkları ödüller yer almaktadır.

4.5.20. Sıhhat Köşesi

Sağlıkla ilgili yazılarda dönemin önemli hastalıkları tanıtılmakta ve bunlardan korunma yolları anlatılmaktadır. Bu köşede ayrıca zinde ve sağlıklı yaşamın da ipuçları da verilmektedir.

4.5.21. Tercüme Eserler

Bu üst başlıkta Arapça, Farsça, İngilizce, Fransızca ve Almancadan tercüme edilmiş masal ve hikâyeler görülmektedir. Bunların içinde dünyaca meşhur örneklerden de çeviriler bulunmaktadır.

4.5.22. İlanlar

Bu köşe, okuyucuların derginin yayımıyla ve yapılacak yarışmalarla ilgili bilgilendirildiği köşedir.

4.5.23. Doğru Sözler Köşesi

Bu köşede çocuklara atasözleri ve özlü sözler verilmektedir. Derginin çevrilen sayılarındaki atasözleri ve özlü sözler tablo 2’de verilmiştir.

Tablo 2. Atasözleri ve Özlü sözler

1. Tama'-kârlık insânı zillet ve esârete düşürür, bir sâhib-i hırs ve tama' dâ'imâ ister ve herkese boyun eğer.	117. Yalnız ümidle geçinen açlıkla ölür.
2. Eyleme kimseye arz-ı hâcet olma hem-geşte-yi bâr-ı minnet.	118. Yapmak güçtür, yıkmak kolay.
3. Ahlâk-ı hüsne sâhibin kalbi esrar kabridir.	119. Yalan, eğer menfa'ate hâdim değilse, ka`ili kadar sersem kimse yoktur.
4. Kalbinde sır tutmayan bir adam çatlak su kabına benzer.	120. Harman sonu dervişlerindir.
5. Kalp sır sandığıdır, ağız o sandığın kilidi, dil de anahtarıdır. Dilini tutmayan akılsız ve câhildir.	121. Kalbden kalbe yol vardır.
6. Akrebâ ve ta'likâtına itâ'at ve hürmet eden bir evlâd hakîkî bir vatan-perverdir.	122. Hakikat gizlenmez.
7. Acele nedâmetin annesidir.	123. Hasımın karınca da olsa kendini koru!
8. En iyi evlâd ebeveyninin hayır du'âsına mazhar olan, en fenâsı dahi onların bed-du'âsını alandır.	124. Dost başa, düşman ayağa bakar.
9. Mahrûmiyyet; minnetten hayırlıdır.	125. Alet işler, el övünür.
10. Evvelâ komşu sonra hâne aramalıyız.	126. Ekmek ve kemik da'vası olmazsa it iti ısırılmaz.
11. İlim hilmdir, cehil kibirdir.	127. Düşmanlarını dostlar arasında ara!
12. Kusursuz dost arayan, dostsuz kalır.	128. Evvelâ his, sonra akıl tatmîn olunur.
13. Söylemeyi bilmeyen, söylemeyi tercih etmez.	129. İpek kumaşlar mutfağın ateşini söndürür.
14. Kavli fi'iline uymayan hiç kimseye dost olunmaz.	130. Kuzguna yavrusu anka görünür.
15. At, at, oluncaya kadar sâhibi mât olur.	131. Bol bol yiyen, bel bel bakar.
16. Ateşsiz duman olmaz.	132. Hâsîs zengin ücretsiz hazîne bekçisine benzer.
17. Allah'a tevekkül edenin yâveri haktır.	133. Tok iken yemek yiyen mezârını dişiyile kazâr.
18. Hakikat dâ'imâ yalana hâkimdir.	134. Doğru söz yemin istemez.

Tablo 2. (Devam) Atasözleri ve Özlü sözler

19. Çabuk yiyen ağır hazmeder.	135. Mekteb arkadaşı kardeş demektir.
20. İşleyen demir ışıldar.	136. Ma'rifetsiz adam cânsız vücûda benzer.
21. Önce düşün sonra söyle.	137. Rüzgâr esmeyince yaprak kımıldamaz.
22. İşi zamanında yapmak gerekir.	138. Kânûn en büyük kuvvettir.
23. Araba kırıldıktan sonra yol gösteren çok olur.	139. İyi düşünen aldanmaz.
24. Ummadığın taş baş yarar.	140. İlim nûr cehil ise karanlıktır.
25. Ağaç yaş iken eğilir.	141. İlim yalnız para ile elde edilemez.
26. İnsanın şerefi okumakla artar.	142. Doğruluk insânı hiçbir vakit utandırmaz.
27. Akşamki işini sabâha bırakma.	143. Hesâbı pak olanın yüzü ak olur.
28. Bir söyle iki dinle.	144. Doğru yolda düşen çabuk kalkar.
29. Büyüklere itâ'ati hürmet lâzımdır.	145. Su her şey'i temizler, yalnız yüz karasını temizlemez.
30. Bir iş bin laftan evlâdır.	146. Kiminle gezersen onunla anılırsın.
31. Bilmediğin adamı medhetme.	147. El elden üstündür ta arşa kadar.
32. Bir Arap için Arabistan yanmaz.	148. Üzüm üzûme baka baka kararır.
33. Bir sâde kahvenin kırk yıl hatırı vardır.	149. İnsana güvenme ölür, ağaca dayanma kurur.
34. Parası aziz olan kendisi rezil olur.	150. Aza kanâ'at etmeyen çoğu hiç bulamaz.
35. Parayı veren düdüğü çalar.	151. İş bilen kılınc kuşananındır.
36. Terbiyesiz tahsil fâ'ide vermez.	152. Akacak kan damarda durmaz.
37. Temelsiz binâ çabuk yıkılır.	153. Alışmış kudurmuştan beterdir.
38. Çalışmak günü kısaltır ömrü uzatır.	154. Ev yıkanı yuva bozanı Allah perişân eder.
39. Hayası olmayanın îmânı da olmaz.	155. At ölür semeri, insân ölür nâmı kalır.
40. Hacı olmayacak adamı deve üstünde yılan sokar.	156. İğneyi evvelâ kendine sonra çuvaldızı başkasına batır.
41. Doğrunun yardımcısı Allah'tır.	157. Ak akçe kara gün içindir.
42. Düşenin dostu olmaz.	158. İş insânın aynasıdır.
43. Dilenci bir tane olsa balla börekle beslenir.	159. Akrabâ ile ye iç de alış-veriş etme.
44. Davulun sesi uzaktan hoş gelir.	160. Akrabânın yaptığını akrep yapmaz.
45. Derdini saklayan dermân bulamaz.	161. Allah kerimdir lâkin Kerim'in kuyusu derindir.
46. Zengin malı züğürdün çenesini yorar.	162. Aç ayı oynamaz.
47. Söz nâmüstür.	163. Armudun sapı var, üzümün çöpü... diyen kimseden iş bekleme.
48. Sefâhatın nihâyeti sefâlettir.	164. Allah bir kapıyı kaparsa bir kapıyı açar.
49. Sükût ikrârdan gelir.	165. Erken yatıp erken kalkmalı.
50. Sürüden ayrılanı kurt kapar.	166. İki cân-bâz bir ipte oynamaz.
51. Söyleyene bakma söyletene bak.	167. Bir kurbândan iki post çıkmaz.
52. Sütten ağzı yanan, yoğurdu üfleyerek yer.	168. Öz ağlamayınca göz ağlamaz.
53. Saka tebeşiri çift yazar.	169. İki iki daha dört eder.
54. Sinek küçüktür fakat mi'de bulandırır.	170. İki arslan bir postta yakışmaz.
55. Sabrın sonu selâmettir.	171. Yemek için yaşamak değil, yaşamak için yemek lâzımdır.
56. Sabrın ağacı acıdır fakat meyvesi tatlıdır.	172. Suyun azlığı, hastalığın çokluğuyla berâberdir.
57. Sabır ile derviş, muradına ermiş.	173. Soğuk su sıcak kan hâsil eder.
58. Zararın yarısından dönmek kârdır.	174. Ağız mi'deden büyük olmalıdır.
59. Zarar kârın ortağıdır.	175. İyi bir kalb büyük bir servettir.
60. Son pişmânlık fâ'ide vermez.	176. Hüsn ve an fânî, sâffet-i kalb bâkîdir.
61. Su testisi su yolunda kırılır.	177. Ölüm büyük uyku, uyku küçük ölümdür.
62. Sabır ile koruk helva, dut yaprağı atlas olur.	178. Su uyur, düşman uyumaz.
63. Adet etme, adeti terk etme.	179. Altın pas tutmaz.
64. Garîb kuşun yuvasını Allah yapar.	180. Baba mîrâsı yanan mum gibidir.
65. Gurur dilencilerin en küstahıdır.	181. Çabuk parlayan, çabuk söner.
66. Gâlibiyet mağlûb ola ola kazanılır.	182. Atılan ok geri dönmez.
67. İlmin fenâsı olmaz.	183. Allah fenâlığı yapanların ayağına dolaştırır.
68. Gıybet en fenâ bir şeydir.	184. Üzümünü ye bağını sorma.
69. Acele işe şeytân karışır.	185. Anlayana sivrisinek saz.

Tablo 2. (Devam) Atasözleri ve Özlü sözler

70. Ârife ta'rif istemez.	186. Anlamayana davul zurna az.
71. Komşunun tavuğu, komşuya kaz görünür.	187. Allah bir kapıyı kaparsa diğer kapıyı açar.
72. Kazma kuyuyu kendin düşersin.	188. İnsan insândan bir kere doğar.
73. Fazla mal göz çıkarmaz.	189. Anasına bak kızını al.
74. Karınca karârınca.	190. Kenârına bak bezini al.
75. Kuru lafa aldırma.	191. İş olacağına varır.
76. Kısa boylulardan korkmalı.	192. Allah kardeşi kardeş yaratmış; kesesini ayrı yaratmış.
77. Kurt kocayınca köpeklerin maskarası olur.	193. Ermişlerin sağı solu olmaz.
78. Fakir âlim, zengin câhilden evlâdır.	194. Taş atma çirkefe üstüne sıçrar.
79. Kul sıkılmayınca hızır yetişmez.	195. Akarsu pis tutmaz.
80. Komşu komşunun külüne muhtâctır.	196. İki karpuz bir koltuğa sığmaz.
81. Karaman'ın koyunu sonra çıkar oyunu.	197. İyilik hiçbir vakit zâyî' olmaz.
82. Gemisini kurtaran kaptandır.	198 Ahlatın iyisini dağda aylar yer.
83. Keskin sirke küpüne zarar verir.	199. İlimsiz adam meyvesiz ağaç gibidir.
84. Kendi işini kendin gör.	200. Yangın kıvılcımdan başlar.
85. Kelin medarı olsa kendi başını kaşır.	201. Âlim bir hazinedir anahtarı sa'y ve gayrettir.
86. Kişi ettiğini çeker.	202. Âlim ile câhilin bir arada bulunması bülbül ile karganın bir kafeste bulunmasına benzer.
87. Külfetsiz nîmet olmaz.	203. Namazda gözü olmayanın ezânda kulağı olmaz.
88. Görünen köy kılavuz istemez.	204. Acı acıyı, su sancıyı alır.
89. Kör alanın kör satıcısı olur.	205. Misâfir misâfiri istemez, ev sâhibi hiçbirini istemez.
90. Gülme komşuna gelir başına.	206. Latife latif gerektir.
91. Göz görmezse gönül katlanır.	207. Lodosun gözü yaşlıdır.
92. Leyleğin ömrü lak lakla geçer.	208. Evlâdın var mı başında derdin var.
93. Lakırtı ile peynir gemisi yürümez.	209. Ölen kurtulur.
94. Mey-hâneciden kefil istemişler biracıyı göstermiş.	210. Evvelâ cân sonra cânân.
95. Mal cânın yongasıdır.	211. Felâket görmeyen sa'âdetin kıymetini anlayamaz.
96. Merâmın elinden hiçbir şey` kurtulamaz.	212. Eşeğin cânı yanınca attan ileri gider.
97. Minâreyi çalan kılıfını hâzırlar.	213. Alma mazlumun âhını, çıkar aheste aheste.
98. Mızrak çuvala girmez.	214. Gamsız kalb akçe sâhibinindir.
99. Mütâla'a hüznün ve kederi izâle eder.	215. Gülünü isteyen dikenine râzı olur.
100. Mum dibine ışık vermez.	216. Kuzguna yavrusu tavus görünür.
101. Mürüvete endâze olmaz.	217. Kendi düşen ağlamaz. Ağlarsa iki gözden olur.
102. Mal mala konar.	218. Köprüyü geçinceye kadar ayıya dayıya derler.
103. Medlûl-i erkâmı kasada olmayan hesâb defterine inanma.	219. Gözler rûhun kitâbıdır.
104. Mangal başı kış gününün lale-zârıdır.	220. Kurt sisli havâyı gözler.
105. Meyvesiz ağaca taş atılmaz.	221. Dünyâda atâlet kadar fenâ bir şey` yoktur.
106. Mu'allim mektebin rûhudur.	222. Sa'y, menba' hayâttir.
107. Ne ekersen onu biçersin.	223. İlim bitmez tükenmez bir deryadır.
108. Ne oldum dememeli, ne olacağım demeli.	224. Emeksiz eğlence, tuzsuz ta'âma benzer.
109. Her koyun kendi bacağından asılır.	225. Kurttan kuzu doğmaz.
110. Her adam büyük olamaz, fakat iyi olur.	226. Karıncadan ibret al, yazdan kışı hâzırlar.
111. Hüner sâhibini azîz eder.	227. Hazıra dağlar dayanmaz.
112. Her iş ibtidâsında güçtür.	228. Kork Allah'tan korkmaysan.
113. Yerin kulağı vardır.	229. İnsan kuş misâlidir.
114. Yalancının evi yanmış kimse inanmamış.	230. Evlâdını dövmeyen dizini döver.
115. Yalancının mumu yatsıya kadar yanar.	
116. Yavaş atın tekmesi pek olur.	

İKİNCİ BÖLÜM

YENİ YOL ADLI ÇOCUK DERGİSİNİN ÇEVİRİSİ

1. YENİ YOL, C: 1 Nu: 1

[Sahîfe 1]

Muhâvere

Demir – Hoş geldiniz kardeşim.

Selçuk – Teşekkür ederim.

Demir – Nereden geldiğinizi sorabilir miyim?

Selçuk – Türk mezâr-istânından.

Demir – Acâ`ib bu cevâbınızdan hiçbir şey` anlayamadım.

Selçuk – Kardeşim! Anlaşılmayacak bir şey` söylemediğimi zannediyorum. İzmir, Bursa, Eskişehir, Bilecik, Kütahya, Afyon, Balıkesir, Aydın, Manisa ve Çanakkale taraflarında kesilen babaların, ciğerleri parçalanan yavrucakların, pis ve murdar ayaklar altında ırzları çiğnenen hemşîrelerin, doğranan anaların sayısı on binlere çıktığını duymadınız mı?

Demir – Ben Yunan`ın ne alçak ve sefil bir mahlûk olduğunu bilirim, dünyâda Yunanlılar kadar aşağı ve hayâsız bir millet yoktur. Fakat vahşet devirlerinde bile görülmeyen bu derece kanlı mezâlimi yapacaklarını insânlık duygusuyla inanamıyordum.

Selçuk – Arkadaş Yunan`ın murdar ayaklarıyla girilen yerlerde bugün bir ot bile kalmamış her bir yer bir harâbe-zâra dönmüştür evler yakılmıştır, köyler, kasaba ve şehirler harâb edilmiş, Allah`ın büyük adını taşıyan mübârek câmi`ler yakılmış, şimdiye kadar yabancı eli değmeyen kıymetli yerlerimiz çiğnenmiştir. Bir zamânlar Atina sokaklarında at oynatan Fâtiplerin adâletini düşünüyorum.

Mektepleriyle, kiliseleriyle, lisân ve âdetleriyle beş yüz seneden beri koynumuzda saklayıp büyüttüğümüz bu yılanların nankörlüklerini düşünüyorum da çıldıracağım geliyor.

Demir – Arkadaş dedelerimiz yalnız memleket almayı sınırları genişletmeyi düşünmemişler, ilerisini zerre kadar göze almışlar.

Selçuk – Ben Hüdâvendigâr'ın, Fâtih'in, Kânûnî'nin yerinde olsaydım zabt ettiğim memleketlerin ahâlisini zorla, kılıncımın kuvvetiyle Müslümân yapar, dinlerini değiştirirdim, Müslümânlığı kabûl etmeyenleri memleketinden kovardım.

Demir – Hayır ben mektebler açar, mahkûm milletleri bilgi ve irfân ile Türkleştirirdim.

Gündüz – Kardeşlerim dedelerimizin tutturduğu yanlış yolların cezâsını şimdi biz fazlasıyla çekiyoruz. Eğer biz vaktiyle girdiğimiz yerlerin ahâlisini her ikinizin dediği gibi kılıç veya kalemle Türkleştirmiş olsaydık dün ve bugün başımıza gelen felâketlerin hiçbirini görmeyecektik. Macaristan, Boğdan, Eflak, Besarabya, Dalmaçya ovalarında, Mora, Kırım, Teselya, Makedonya diyârlarında döktüğümüz Türk kanlarını ve içimizdeki düşman milletlere karşı Osmanlı saltanâtını korumak için yaptığımız kan ve cân fedâ-kârlıklarımızı düşünüyor ve bu mu'ammâyı bir türlü halledemiyorum.

Selçuk – Düşman, Rum ve Ermeni ismini işittikçe asabiyyetleşiyor, titriyorum başımıza gelen yüz binlerce felâketlerden şimdiye kadar hiçbir ders ibret almadık yılanları koynumuzda büyüttük ve bu akreplerin bir gün bizi ısıracaklarını hiç düşünmedik Yunan palikaryalarının mülevves istilâlarından henüz kurtulan memleketlerimizde boğazlanan Türklerin kanları henüz kurumamıştır. Gözlerimizin önünde yapılan bu cinâyetlerden olsun uyanalım ve artık Ermeni ve Rum milletlerini içimizde yaşatmamaya ahdedelim!

Arslan – Peki bunun için çâre nedir?

Selçuk – Bunun en kestirme yolu Ermenî ve Rumlarla alışveriş etmemek ve bu mel'unları aç bırakarak Türkiye'den defolup gitmelerini mecbûr etmektir.

Cengiz – Yüksek ve millî düşünmenizden dolayı sizi tebrîk ederim var olunuz yaşayınız sizin gibi büyük evlâdları bulunan şu millet ebediyyen ölmeyecektir. Yunan'ın

– Mâ-ba'dı Var –

YENİ YOL

Yıl – 1

Sayı – 1

Sâhib-i İmtiyâz: Nedim

Müdüri Mes`ûl: İhsân Altay

Mesleğimize muvâfık yazılar ma'a'l-
memnûniyye kabûl ve neşrolunur.

Seneliği (120) altı aylığı (60) kuruştur.

Adres: Bolu'da Yeni Yol

Ser-muharriri: A(Elif). Şevket

Nüshası 5 kuruştur. On beş günde bir neşrolunur resimli çocuk mecmû'asıdır. 1 Şubat

1339

Teşekkür-nâme

Bir senelik kısa bir müddet zarfında livamızda iki i'dâdî ve bir sanâyi' mektebi küşâd etmek sûretiyle Bolu ma'ârifini ihyâ buyuran genç ve fa'al mutasarrıfımız Fahreddîn Beyefendi'ye mecmû'amızın intişârı husûsunda sebk eden büyük kıymet-dâr mu'âvenetlerinden dolayı “Yeni Yol” sâf ve samîmî şükrân duygularını takdîm eyler.

“Yeni Yol”un te`mîn ve bekâ-yı intişârı husûsunda pek azîm mu'âvenetlerini esirgemeyen muhterem ma'ârif müdürümüz Tevfik Beyefendi'ye mecmû'amız alenen arz-ı teşekkür eyler.

İlk Musâhabe ve Maksad

Memleketimizde şimdiye kadar neşrolunan mecmû'aların hemen hepsi, büyük tahsîl görmüş, yetişkin ve mütehassıs kimselerin mütâla'a ihtiyâcını tatmin edecek bir mâhiyettir. Bu meyânda, az çok ibtidâ'î tahsîlini ikmâl etmiş ve lâzım gelen ma'lûmât-ı umûmiyyeyi almış gençlerin istifâdesine hâdim ba'zı risâlelerde zamân zamân intişâr etmişse de ya ilk kuvvet ve kıymetini muhâfaza edememiş veya herhangi bir esbâb te`siriyle pâyi-dâr olamamıştır.

Hayâtımızın her safhasında bir yenilik ve asrîlik kendisini göstermeye başlamışken evlâd-ı vatana -ve bi'l-hâssa çocuğa- henüz bir mevki' vermek sırası gelmemiştir!

Çocukluk ve gençlik -ki “bütün ümîd-i vatan şimdi onlardadır”- ihmâl edilirse âtimiz gençliğin omuzlarına yüklenecektir! A`ile muhîtinde hakkıyla inkişâf edemeyen, hissiyat, efkâr vârâdesini -ba'zı ebeveynin muzır ve sıkı kaydları altında- izhâr ve

isti'mâl etmeyen bir çocuk bugünkü hayâta ve cem'iyete kâbiliyyetli bir uzuv olabilir mi?

Müsâ'id şerâ'it altında çocuk muhâkemeleri, hisleri ve fikirleri pek doğrudurlar; fakat ne çâre ki, zavallılar, esirdirler, her şeyden mahrûmdurlar. Büyük sevinçlerle ve ümîdlerle mektebe ayak basan çocuğun senelerce dinleyeceği

Sahîfe 2

şey` yalnız yalnız kupkuru, renksiz, rûhsuz dersler midir? Okuyup yazma sırf mektebdeki kırâ`ati sündürmeden, kavâidi belletmeden, boyuna rakam yazmadan ibâretse ve o gencin kendisine hâricî ve umûmî bir zevk-i mütâla'a ve arzû-yu tedkîk veecessüs te`mîn etmiyor ve uyandırmıyorsa o tahsîl, o bilgi, o kâ'ide para etmez, müsmir olmaz. Bu çeşit okuyup yazmanın -ya'ni tahsîlin- devâmı nihâyet o mektebin son senesinin imtihânına kadardır. Bundan sonra o güne kadar aldığı ma'lûmâtı bîfâ'ide ve çektiği zahmetler de -pek haklı olarak- bir angarya telakkî eden çocuğun yapacağı yegâne iş evine avdet eder etmez köşe bucakta kalmış ne kadar kitâb, defter, not... Ne varsa hiçbir zerresi hâric kalmamak üzere hepsini bâğçenin bir tarafına yığın yaparaktan sonra ateşlemek ve o alevleri bir müddet zevkle seyretmektir!

İşte, mecmû'amız gençlerin bu âşikâr ihtiyaçlarını nazar-ı dikkate alarak bu husûsta onların zevk-i mütâla'a ve tedkîk veecessüslerini te`mîn etmek ve uyandırmak, istifâdeli ve tatlı meşgûliyyet zamânları ihzâr ederek dolayısıyla memlekete de hissesine düşen hizmeti, vazîfeyi âcizâne îkâ etmek maksadındadır. Mecmû'amız bu hizmeti îfâya pek büyük bir hüsn-i niyetle şitâb ederken çocuklardan ve gençlerden bir rağbet ve takdîr ümîd etmek ister...

A.(Elif) Şevket

Mustafa Kemâl Paşa Hazretlerinin Çocukluk Hayâtı

En tehlikeli ve korkunç dakikalarda Türk'ün önüne düşen, yıkılmaz gibi görünen müşkilâtla mücâdeleyi göze alan, bugün yurdumuzda parlak ve ateşyen bir istiklâl güneşinin belirmesine sebep olan büyük babamız, sevgili re`is ve şanlı Gâzî Paşa kumandanımızın Vakit gazetesi başmuharriri Ahmed Emîn Bey'e anlattıkları çocukluk hayâtını mecmû'amıza geçirmekle şükrânlar duyduğumuz gibi küçük okuyucularımızın da bundan pek çok memnûn kalacaklarını ümîd ediyoruz.

İlk Hâtıralar

“Çocukluğuma dâ`ir ilk hatırladığım şey`, mektebe gitmek mes`elesine â`iddir. Bundan dolayı anamla babam arasında şiddetli bir mücâdele vardı. Annem ilâhilerle mektebe başlamamı ve mahalle mektebine gitmemi istiyordu. Rüsûmatta me`mûr olan babam, o zamân yeni açılan Şemsi Efendi`nin mektebine devâm etmeme ve yeni usûl üzere okumama taraf-dârdı. Babam işi mâhirâne bir sûrette halletti: Evvelâ merâsim-i mu`tâde ile mahalle mektebine başladım. Bu sûretle annemin gönlü yapılmış oldu. Birkaç gün sonra da mahalle mektebinden çıktım. Şemsi Efendi`nin mektebine kaydedildim. Az zamân sonra babam vefât etti. Annemle berâber dayımın nezdine yerleştik. Dayım köy hayâtı geçiriyordu. Ben de bu hayâta karıştım bana vazîfeler veriyordu. Ben de bu vazîfeleri yapıyordum. Başlıca vazîfe tarla bekçiliği idi. Kardeşimle berâber bakla tarlasının ortasındaki bir kulübede oturduğumuzu ve kargaları kovmakla uğraştığımızı unutamam. Çiftlik hayâtının diğer işlerine de karışıyordum. Böylece biraz vakit geçince annem benim mektebsiz kaldığım için endişe etmeye başladı. Nihâyet Selânik`te bulunan teyzemin evine gitmeme ve mektebe devâm etmeme karâr verildi. Selânik`te mülkiye İ`dâdisine kaydolundum. Mektebde Kaymak Hâfız isminde bir hoca vardı. Bir gün sınıfımızda ders verirken ben diğer bir çocukla kavga ettim. Çok gürültü oldu.

Sahîfe 3

Hoca beni yakaladı. Çok dövdü bütün vücûdum kan içinde kaldı. Büyük vâlidem zâten mektebde okumama aleyh-dârdı. Beni derhâl mektebden çıkardı.

İlk Emr-i Vâki'

Komşumuzda Binbaşı Kadri Bey isminde bir zât oturuyordu. Oğlu Ahmed Bey Askerî Rüşdiyyesine devâm ediyor ve mekteb elbisesi giyiyordu. Onu görünce ben de böyle elbise giymeye hevesleniyordum. Sonra sokaklarda zâbitler görüyordum. Bu dereceye vâsıl olmak için ta`kîb edilmesi lâzım gelen yolun askerî rüşdiyyesine girmek olduğunu anlıyordum. O sırada annem Selânik`e gelmişti. Askerî rüşdiyyesine girmek istediğimi söyledim. Vâlide askerlerden korkuyordu. Asker olmama şiddetle mümâna`ât ediyordu. Kabûl imtihânı zamânı ona sezdirmeden kendi kendime askerî rüşdiyyesine giderek imtihân verdim. Böylece vâlideye karşı bir emr-i vâki' ihdâs edilmiş oldu. Rüşdiyyede en çok riyâziyyeye merak sardırđım. Az zamânda bize bu dersi veren hoca kadar, belki de daha ziyâde ma`lûmât sâhibi oldum. Derslerin fevkinde mes`elelerle

iştigâl ediyordum. Tahrîrî su'âller yazıyordum. Riyâziyye mu'allimi de tahrîren cevâb veriyordu.

(Mustafa Kemâl) İsminin Menşe'i

Hocanın ismi Mustafa idi. Bir gün bana dedi ki: “Oğlum senin de ismin Mustafa, benim de... Bu böyle olmayacak arada bir fark bulunmalı, bundan sonra adın (Mustafa Kemâl) olsun... O zamândan beri filhakîka ismim (Mustafa Kemâl) kaldı.

Hoca sert bir adamdı. Sınıfta birinciyi, ikinciyi tanımıyordu. Bir gün bize: “Aranızda kendinize kimler güveniyorsa kalksınlar; onları müzâkereci yapacağım.” dedi. Evvelâ tereddüd ettim. Ayağa öyleleri kalktı ki ben kalkmamayı tercîh ettim. Bunlardan birinin müzâkeresi altına girdim. Müzâkerenin ortasında tahammülüm son dereceye geldi. Ayağa kalkarak: “Ben bundan iyi yaparım.” dedim. Bunun üzerine hoca beni müzâkereci yaptı, eski müzâkereciyi benim müzâkerem altına verdi.

Askerî rüşdiyesini ikmâl ettiğim zamân riyâziyyeye merakım epeyce ileri gitmişti. Manastır Askerî İ'dâdîsinde riyâziyye pek kolay geldi. Bununla meşgûl olmaya devâm ettim. Fakat Fransızca da görüyordum. Mu'allim benimle çok meşgûl oluyor, acı ihtârlarda bulunuyordu. Bu ihtârlar benim çok gücüme gitti. İlk sıla zamânında çâre aradım. İki, üç ay gizlice Frerler mektebinin husûsî sınıfına devâm ettim. Böylece mekteb derslerine nisbetle fazla derecede Fransızca öğrendim.

Edebiyât Merakı

O zamâna kadar edebiyâtle çok temâsım yoktu. Merhûm Ömer Nâci Bursa İ'dâdîsinden kovulmuş, bizim sınıfa gelmişti. Daha o zamân şâ'irdi. Benden okuyacak kitâb istedi. Bütün kitâblarımı gösterdim. Hiçbirini beğenmedi. Bir arkadaşın kitâblarımdan hiçbirini beğenmemesi gücüme gitti. Şi'ir ve edebiyât diye bir şey' olduğuna o zamân muttali' oldum. Ona çalışmaya başladım. Şi'ir bana câzip göründü. Fakat kitâbet hocası diye yeni gelen bir zât beni şi'irle iştigâlden men' etti, “Bu tarz iştigâl seni asker olmaktan uzaklaştırır.” dedi. Ma'a-hazâ güzel yazmak hevesi bende bâkî kaldı.

İ'dâdîde iken mu'annid-âne bir sûrette çalışıyorduk. Sınıfta birinci, ikinci olmak için hepimizde şiddetli bir gayret vardı. Nihâyet İ'dâdîyi bitirdim. Harbiyye'ye geçtim. Burada da riyâziyye merakı devâm ediyordu. Birinci sınıfta sâf, gençlik hayâllerine tutuldum.

Dersleri ihmâl ettim. Senenin nasıl geçtiğinin hiç farkında olmadım. Ancak dersler kesilince kitâblara sarıldım.

İkinci sınıfa geçtikten sonra askerlik derslerine merak sardırđım. Şi'ir yazma hakkında İ'dâdî hocasının vaz' ettiği memnû'iyyeti unutmuyordum. Fakat güzel söylemek ve yazmak hevesi bâkî idi. Teneffüs zamânlarında hitâbet tâlimleri yapıyorduk. Sâ'ati ellerimize alır: "Bu kadar dakika sen, bu kadar dakika ben söyleyeceğim." diye müsâbakalar ve münâkaşalar tertîb ediyorduk.

Bolu Voyvodası Hacı Ahmedoğlu İbrâhim Ağa

İki yüz seneden beri dâ'imâ bozulan, köhneleşen usûl-ü idâremizi sağlam esaslara bağlamak, müzâyedecilerin, memlekete hiçbir alâkaları olmayan serseri yeniçeri ağalarıyla Türklüğe yabancı sarây kadınlarının elinde kukladan başka bir şey' olmayan devletin sarsılan nüfûzunu yeniden cânlandırmak için eski devrin muzır ve berbat usûllerini kökünden yıkmaya azmeden Üçüncü Sultân Selîm Hân tarafta nizâm-ı cedîd teşkilâtına ehemmiyyet vermişti.

Üçüncü Sultân Selîm memleketi kurtarmak hevesiyle çırpınan büyük mefkûrelerini habersiz ve şartsız kabûl ederek sonuna kadar sebât ve mücâdeleye karar veren (Konya'da Gâzî Paşa, Yozgat'ta Çapanoğlu, Bolu'da Hacı Ahmedoğlu) ıslâhat devrinin en mümtâz ve târîhî sîmâlarındandırlar.

Millet o kadar derin ve korkunç bir cehâlet içerisindeydi ki muvaffakiyyet yüzde bir derecesinde bile meşkûk idi.

Kanlı istibdâd, her türlü düşünceleri öldüren fenâ birtakım telkînât, kara bir cehâlet zavallı milletimizi öyle bir hâle getirmişti ki Farabîleri, İbn-i Sinaları, Zemahşerîleri, Şeyh Edebâli, Kara Halil Bedreddîn Simâvîleri yetiştiren bu büyük millet göreneğine uygun gelmeyen bütün yeniliklere hasmâne bir tavır almış, muhîtinde görmediği her yeniliği dinsizlik telakkî edecek kadar sükût etmişti.

İşte bütün bu tehlikeler içinde İbrâhim Ağa iki bölük nizâm-ı cedîd teşkil ederek hayrete şâyân, pek yüksek ve büyük bir kalbe mâlik olduğunu göstermişti.

O sırada Rusya ile aramızda (1201) seferi devâm ediyordu. Ordumuz her tarafta bozulmuş, istikbâl için hiçbir ş'u'le-i ümîd görülemiyordu. Bu sebebe binâ`en ahâliden vukû' bulacak bir muhâlefet karşısında merkezden yardım beklemek beyhûde idi.

İbrâhim Ağa teşebbüsâtında sebât etti. Bazen şiddetli ve bazen mülâyim tedbîrlerle her sınıf ahâlîyi kendisine celbetmişti. Debbâğlar Mahallesinde bir kışla yaptırmış ve askerlerini her gün çayırlarda tâlim ettirmeye başlamıştı. İstanbul'da Kabakçı'nın isyânı, nizâm-ı cedîdin kaldırılması ve Sultân Selîm'in hal'i ile neticelenen ihtilâl İbrâhim Ağa'yı bir müddet me'yûs etmiş ve kendisini epeyce düşündürmüştü. Az fâsıla ile Sultân Mahmud'un cülûsu ve âlemdârın sadâreti İbrâhim Paşa'ya yeniden ümîdler verdi.

Devlet işlerini müzâkere etmek üzere memleketin her tarafından ileri gelenler İstanbul'a çağrıldı.

Bunlar arasında Hacı Ahmedoğlu da gitmiş, Kâğıt-hâne müzâkeresinde bulunmuştur. Müzâkere bittikten sonra Bolu'daki hizmet ve fedâ-kârlılığının mükâfâtı olarak en mühim ve büyük işlerde kendisinin fikrinden istifâde edilmek üzere de kapıcıbaşılık ve mîr-i âhurluk payesiyle İstanbul'da alıkonuldu.

Sahîfe 5

Hacı Ahmedoğlu teşkilâtçılığıyla şöhret bulduğundan memleketinde pek çok düşmanları mevcûddu.

Bi'l-hâssa yeniçeri zorbaları zavallının âdetâ cânına ve kanına susamışlardı.

İşte bu şöhret biçârenin felâketine ve pek fecî' sûrette şehâdetine sebebiyyet verdi.

İstanbul'da vukû' bulan kanlı bir ihtilâl esnâsında yeniçeriler İbrâhim Ağa'nın konağına hücum ederek zavallı adamı perişân bir hâlde sokağa fırlattılar.

İtip kakan, vurup bağırان azgın yeniçerilerin gürültüleri arasında zavallının feryâdı işitilmiyordu. Kudurmuş bir köpek öldürüyormuş gibi bütün âsîler yumruk bıçak vurmak için birbirini âdetâ çiğniyordu.

En nihâyet İbrâhim Ağa sokak ortasında öldürülmüş, Anadolu'nun Gâzî Paşası ayarında bulunan bu zât da hakâretler altında cân vermiştir.

İbrâhim Ağa'nın bu sûretle şehâdeti, Sultân Mahmud'un pek ziyâde cânını sıkılmış ve bütün mallarının çocuklarına teslîmi hakkında Bolu'ya bir fermân göndermişti.

5 Kanûn-ı sâni 338

Mu'allim: Nedim Tuğrul

Aman Kesme!

Şimdi ne yapmalıydı? Güneşin resm-i vedâ'ı îfâ ederek tepelerin arkasına inmiş, bu iki seyyâhın kalbine korku vermişti.

Öğleden beri içinde dolaştıkları orman hâlâ bitmemiş, ne bir yol bulmuşlar ve ne de bir köy görmüşlerdi. Derin derin düşündüler; kısa muhâvereden sonra ortalık karârıncaya kadar belki bir yol veyâhûd bir köy bulunur ümîdiyle güneşin battığı istikâmete doğru yürümeye başladılar.

Feyzi Bey bir aralık durdu ve sağa doğru bir noktaya bakmaya başladı. Evet yola benziyordu... Hemen arkadaşına dönerek şu karşiki eğri büğrü çamların arasında bir yol gördüğünü ve yanılıp yanılmadığını anlamak için oraya kadar gitmelerini söyledi.

Feyzi Bey yanılmamıştı, bu bir patika idi. Fakat nereye gidiyordu? Bir dereceye kadar işlek yol olduğu için onları bir selâmete çıkaracağı muhakkaktı. Yürümeye başladılar, ortalık iyice kararmış ve yolu gâ'ib etmemek için dikkatli dikkatli yürümek mecbûriyeti hâsıl olmuştu. Bütün gün yorgunluğunun ve gecenin verdiği sersemlikle iki sâ'at kadar yürüdükten sonra kendilerini yüksek çamlar arasında inşâ edilmiş korkunç ıssız bir kulübe karşısında buldular. Pencerelerinden akseden olgun bir ziyâ kulübenin boş olmadığına bir delildi. Fakat bu ıssız ve korkunç ormanın içindeki bu binâda kim oturabilirdi? Ya eşkiyâ yatağı bir yerse nasıl bir mu'âmele görecekerdi? Feyzi Bey bu fenâ fikirleri zihninden silip Nâci Efendi'nin kolundan tuttu:

— Azîzim dedi; ister cânî, ister eşkiyâ olsunlar mademki insândırlar, insânlık duygusuyla bize ölmeyecek kadar ekmek verirler ve yatacak bir yer de gösterirler.

Arkadaşı bu sözler üzerine:

— Evet evet ne olursa olsun kapıyı vuralım hâlimizi anlatalım dedi.

Kapıyı vurdular. İçeriden kalın ve kaba bir ses:

– Kim o; kimsiniz?

Sahîfe 6

Diye cevâb verdi. Seyyâhlar bu ses karşısında donup kalmışlardı, fakat cevâb vermek de lâzımdı. Feyzi Bey gâyet titrek bir sesle:

– Azîzim iki garîb yolcuyuz; bu akşam burada barınmak istiyoruz diyebilmişti. Ev sâhibi arkadan kapıyı dayakladığı koca çam bölmesini çekerek kapıyı açtı ve:

– Buyurun.

Dedi. Yolcular karşılarında dev cüsseli, sakalı bıyığına karışmış korkunç sîmâlı, belinde kocaman bir silahlık ve bir kulaklı bıçağı silahlığına sokmuş nîm-vahşi kıyâfette bir adam görünce, tam bir kapana kısıldıklarını anladılar; fakat çâresiz içeri gireceklerdi...

Biraz kahvaltı ettikten sonra dev cüsseli adamın serdiği yataklara yattılar; hemen uyumak sabâhleyin yine yollarına devâm etmek istiyorlardı. Fakat aşağıdan bir mırıltı geliyordu. İki de dikkat ettiler, sâmi'alarının bütün kuvvetlerini sarf ediyorlardı; çünkü aşağıdaki sözler kendilerinin aleyhinde idi. Kaba adam kalın kalın söyleniyordu:

– Cânım sen benim işime karışma... Kendi bildiğimi yaparım. Karısı cevâb veriyordu:

– Aman kocacığım kesme. Hiç olmazsa birini kes...

– Hayır ikisini de keseceğim.

Eyvah şimdi her şey` mahvolmuştu. Misâfirler bu son söz üzerine yatakta âdetâ bî-rûh denecek bir vaz'iyette kaldılar.

Evet her şey` mahvolmuştu; misâfir-perver görünen bu adam sırf kendi melâneti için bunları içeri almıştı, zâten bu binâda kim oturabilir; vicdân sâhibi bir insânın bu ormanda ne işi olabilirdi? Öleceklerdi, bu muhakkaktı. Ve öyle bir ölüm ki bütün emel ve arzûlarını çırılçıplak bırakıp vahşi bir adamın bıçağıyla cân verircesine kesilmek.

Gözlerinde uykudan hiç eser kalmamıştı, sabâha kadar cânînin gelip bu mel'un arzûsuna nâ`il olacağı dakikayı bekliyorlardı. Fakat sabâh olmaya başladığı hâlde katil niçin gelmemişti? Acaba verdiği karârdan nükûl mu etmişti? Hayır, kesecekti, hem de ikisini de! Karısına şiddetle verdiği cevâblarda onu gösteriyordu.

Yataktan kalktılar: Bir hapis-hâne penceresine benzeyen kirli pencerelerden ye'isli ve ümîdsiz nazarlarıyla ormandan başka bir yeri görmüyorlardı. Bu sırada merdivenden biri çıkmaya başladı. Evet geliyordu bu vahşi yürüyüş mutlakâ onundu. Bu dakikada zavallı hayâtlarının bir sinek kadar ehemmiyeti yoktu. Şimdi ölüm, onlara korkunç çehresiyle gözüktüyor, hâtırât-ı mâzileri bir sinema şeridi gibi önlerinden geçiyordu.

Ev sâhibi hafifçe kapıya vurduktan sonra içeri girdi ve elindeki tepsiyi misâfirlerin önüne koyarak:

— Affedersiniz sizi fazlaca beklettim, buyurun. Diyerek kapıdan çıktı. Bu sözler misâfirleri fazlaca şaşırtmıştı, onlar öldürüleceklerinden emîndiler, fakat bu adam niçin yemek getirmişti?! Yoksa zehirleyecek miydi!

Feyzi Bey sahanın kapağını kaldırıncı: Hayretle karışık A.. A.. A... demekten kendini men' edemedi: Kızarmış iki tavuk...

Eyvah ne kadar yanlış düşünmüşler ve ne kadar ümîdsiz dakikalar geçirmişlerdi. Zâhiren cânîden başka bir kimseye benzetemedikleri, sabâha kadar kendileri kesmeye geleceğini zannettikleri ev sâhibi hakîkatte misâfir-perver ve temiz vicdânlı adam olduğunu, sonra garîb ve serî' bir intikâlle kesilecek iki şeyin tavuklardan başka bir şey' olmadığını anlamakta gecikmediler...

İhsân Altay

Sahîfe 7

Gençler İş Başında

Zavallı vatan istibdâd boyunduruğu altında, cehâlet yağdıran bulutlarla kaplandığı uzun senelerden beri karanlıklar içerisindeydi. Cehâlet bolluğu yurdumuzu yıkıcı tekmeler, kanlı hançerlerle parçalarken, yaşamak arzûsunu söndürmüş, çalışmak mâna'asını küflendirmiş vücûdu artık îfâ-yı vazîfe edemeyecek bir hâle getirmişti. Bağrı yanık, göğsü al kanlar içerisinde bulunan vatan anamızı kurtarmak, bahtsız yurdu her gün daha korkunç ve daha felâketli adımlarla ölüme sürükleyen hastalıkları tedâvi etmek, kaygısız evlâdlarının düşüncesiz hareketlerinden dolayı inleyen vatanın sızlayan yaralarını sarmak lüzûmunu takdîr eden Türk'ün büyük evlâdları asırlarca müdded yerimizde saymamızda başlıca âmil olmuş bulunan kara istibdâdı devirmek sûretiyle işe başladılar.

Bundan sonra ictimâî ve fikrî inkılâb başlayacak, terbiye-yi Milliyyemizi mukaddes gâyeye doğru sevk etmek imkânı hâsıl olacaktı. Fakat düşmanlar buna meydân vermemek, Türk'ün medeniyet sahasında yürümesine mâni' olmak istediler.

Müdhiş ve kanlı bir tecâvüz ve suikasta ma'rûz kalan bu millet istiklâl ve mevcûdiyyetini korumak için (324) den beri hudûdlarda boğuşur. Bu mücâdele içerisinde tabî'atın ilim ihtiyâcını düşünememiş, irfân yollarından yürüyememiş.

Memleketi kurtarmak, nâmûs-ı millîyi kirletmemek için silaha sarılan ve on dört senelik uzun bir zamânda mütemâdiyen siperlerde bekçilik eden bu millet için müdâfa'adan başka bir şey` de düşünememekte bir zarûret-i hayâtiye olmuştu. Ba'zı küçük fâsılalarla on dört sene devâm eden bu kanlı savaştan hiçbir millete nasîb olmayan kahramanlık mu'cizeleriyle cihânı hayretler içinde bırakan Türk bir zamân geldi ki başta (Hâkân) olduğu hâlde kendi evlâdlarının melânetine uğradı. (Sevr) isminde kanlı ve katil bir mu'âhede ile istiklâl ve hürriyyet kefenlere sarıldı.

Türk'ün artık ebediyete kavuştuğu tantanalarla bütün dünyâya i'lân edildi. Fakat bu millet ölmemişti. Yalnız sevgili milletim biraz sakatlanmıştı. İstiklâl ve hürriyyetimizi düşmanlarla birlikte boğmak isteyen hâ'inler, müdâfa'a silahlarımızı tamamen düşmanlara teslim etmişlerdi. Memlekette bir tek tüfenk ve kurşun yoktu. Demir azmine, çelik îmânına güvenerek tereddüd etmeden mübâreze meydânına atılan milletimiz fedâ-kârlığın ilk mükâfâtı olarak bugün millî yurtlarına kavuşmuş bulunuyor.

Vatan anamız yarasından akan kanları dindirmek, göğsünü parçalayan hançeri çıkarmak yaralarını sarmak için seve seve ölüme koşan bu ulu milletin yaşamak kâbiliyyeti o kadar boldur ki, kanıyla ve bütün îmânıyla, evlâdlarının bitmez fedâ-kârlıklarıyla bu millet ebediyyen müstakil ve serbest olarak yaşayacaktır.

5 Kanûn-ı sâni 38

Mu'allim: Nedim Tuğrul

Sahîfe 8

Tersine Tebbet

- Üstâd Muhterem Ali Cânib Bey'e -

Sabire Hanım'la komşusu, cândan ahbâbı tez duyanların Pembe Hanım iki sâ'atten beri aralarında cereyân eden mübâhaseyi bitiriyorlardı:

— Pembe Hanım, kardeşim! Size bir sözüm daha var, bakınız, biz kararımızı verirken sonunu az düşündük. Ma'lûm ya, efendim, “Korkulu rü`yâ görmekten uyanık yatması) hayırlıdır.” derler. Belki bizim yarınki işimize çirkin bir karşılık yaparlar da mâzâallah mahalleliye memlekete rezîl rüsvâ oluruz.

— A cânım, eller doğru iş görüyor da kusuru biz mi kaldık?! Demin de söylediğim gibi, süt gibi delikanlılar üç otuzuna basmış, dişlek ihtiyâr karıları alıyorlar. Hep ne için!.. Para, mîrâs... Şimdi şu işin neresi uygun değil, bana söyleyin... Kızınızın kırk bir mâşâallahı var. Genç, taze, civan gibi... Ketencioğluna gelince -ne yalan söyleyeyim- Allah için, o da temiz, kibar oğlan!.. Bunu siz de biliyorsunuz. Doğrusu ben, kendimce hem Neşide’yi ona, hem onu Neşide’ye münâsib görüyordum. Hem o, babası olacak herif yok, pek huysuz bir şeydir. Ona kalsa kırk yıl oğlanın semtine varmaz. Her halde bunlara böyle bir şey` yapmalı... Zamân da kötü kardeş... Koca memlekette erkek yok erkek... Neler, ne tazeler biliyorum ki iki eli bağlı kismet bekliyorlar. Ağlamayan çocuğa meme vermezler a benim iki gözüm! Hem biraz düşününüz, siz, yaşını başını almış bir kadınsınız. Bundan sonrası için hiçbir ümîdiniz yok. Bir geliriniz falanınız da yok. Mâzâallah kızınız bir iki sene daha bekleyip de bir kismet çıkmazsa kapı halkası gibi evde kalakalır, o zamân siz de pişmân olursunuz ama iş işten geçer. Şu fırsat kaçırılacak şeylerden değil doğrusu! -Siz bilirsiniz ama- bence...

— Doğru söylüyorsunuz hanımcığım, ama korkulu bir iş... Bu memleket için görülmedik, işitilmedik şeylerden.

— Korkulur, korkulmaz değil! Fakat bir defa tecrübe etmeli. Bakalım ne olacak! İnşâallah hayırlı olur. Yalnız, siz yüreğinizi sağlam tutun!

Sabire Hanım oturduğu köşe minderinde biraz kımıldadı, etrâfına bakındı, sâ'at dörde yaklaşıyordu. Sözü çabucak kesip atmak üzere son karârı verdi:

— Yarın, sabâhleyin hemen gitmeli değil mi?

— Pekî, münâsib... Fazla kalabalığın da lüzûmu yok. Şu işi, biz, kendimiz pişirir, kotarırız. Yalnız şimdilik konu komşudan gizli tutalım da...

Pembe Hanım sözünü tamamlamaya lüzûm görmedi, onu tamamıyla iknâ' ettiğine kanâ'at getirince yerden doğruldu:

— Artık, müsâ'adenizle gidebilirim değil mi? dedi ve küçük çocuğuyla berâber ayrıldı.

Sabire Hanım geceyi pek rahatsız geçirdi. Birçok sâ'at başlarını dört, beş... Altı, yedi... Hep saydı. Sabâha kadar gözüne uyku girmede. Ba'zı dakikalar -evvelki kararından dönecek kadar- za'îf ve ezici düşüncelere daldı. Bir müddet de kararı hemen icrâ edip etmemek arasında mütereddid, soğuk terler döktü. Fakat bütün bu muhâtaralar muhâkemât üzerine

Sahîfe 9

İleride -nâ'il-i merâm olduğu takdîrde- te'mîn edeceği sa'âdet ve menfa'at, yüreğine arzûsundan fazla soğuk su serpiyordu. Oh, nihâyet olacaktı!.. Hem kızını hem de o sayede, kendisi mes'ud ve rahat yaşayacaklardı. Hele Ketencioğlu'nun da iki ayağı da çukur içinde demektir. Yarın o göçerse bütün serveti yegâne oğluna ve a'ilesine ve dolayısıyla kendisine intikâl edecekti. Ondan sonra yalnız bir şey` kalıyordu: Damadına ve kızına emretmek... Bu, pek tatlı bir hayâl idi!.. Daha, buna benzer birçok kuruntu silsileleri arasında nihâyet, Sabire Hanım, bî-tâb, eğreti bir uykuya daldı.

Pembe sabâhleyin, geç vakit komşusunu uyandırabilirdi. Ev içinde, ayaküstü basit bir hatt-ı hareket daha çizdiler. Sabire Hanım çarşafı sünnete göre kendisine fuzûlî bir çeki düzen verdi. Fakat bir taraftan elleri titriyordu. Yüzünde belirsiz bir renk vardı. Ma'mâfih arkadaşı ona son bir kuvvet ve cür`et daha verdi:

— İyi ki aklıma geldi, dedi, o cadının ağzını bağlamak için bir çâre var, bakınız: Onunla konuşurken sıra ile üç defa şu dediğimi -sezdirmeden- okuyacaksınız. “..., ..., yâ huzûr, yâ selâmet” bir daha... bir daha. Karının basîretini bağladık mı ondan sonra artık, istediğini söyle “lâ” diyemez.

Sabire Hanım'la arkadaşı kendilerine gelince birer “görücü” süsü vererek kapıdan çıktılar. İkisi de bol ve uzun çarşaflarıyla uçları görünen başörtüleriyle beyaz başlı siyah vücûdlu bir ördeğe benziyorlar, sallana sallana Ketenci-zâdelere doğru ilerliyorlardı. Henüz eve yaklaşmamışlardı, fakat yemek kokuları misâfirleri daha uzaktan karşıladı. Sabire Hanım bir şey` söylemiş olmak için:

— Gâlibâ, dedi, tam yemek zamânlarına rast getirdik, keşke biraz daha geç çıkaydık!..

Arkadaşı cevâb vermedi. Kapıyı çaldılar. Hizmetçi kadın, bu, vakitsiz misâfirleri -tuhaf bir göz gezdirdikten sonra- misâfir odasına aldı. Misâfirlerden biri sâfiyetle

bakmıyor diğeri harîs ve mütecessis her tarafı tedkîk ediyor, gözleri kâh yerdeki halılara, kâh kornişi yıldızlı ipek perdelere, kâh duvardaki kıymet-dâr ve antika halılara takılıyor ve tekrâr sıralıyordu. Dışarda yalnız erkek aşçısıyla çirağının gürültüleri işitiliyordu. Neden sonra Büyük Hanım -Ketencizâdenin hanımı- mağrûr ve lâ-kayt misâfirlerine göründü. Kısa ve müstağni bir âşinâlık gösterdikten sonra:

— Efendim, dedi, bir parça müsâ'ade ederseniz sizi yalnız bırakacağım! Bu söz nâzik olduğu kadar da ezici ve müyesser idi. Ötekilerin kalbinde şimdiden, müphem bir korku yavaş yavaş cânlanmaya başlıyordu. Büyük Hanım çok gecikmedi, geldi. Ufak bir sohbetten sonra Pembe Hanım kesik ve şaşkın söze başladı:

— Efendim, sizi ziyâretten maksadımız hayırlı bir iş görmektir. Müsâ'ade ederseniz anlatalım, dedi, Sabire Hanım komşumuz yabancınız değildir -az, çok- ne karatta insânlar olduğunu bilirsiniz. Kerîmeleri de öyle efendim... Sizin aslınız nesliniz zâten ma'lûm, mahdûm beyefendiyi de biliriz. Eh şimdi ne diyelim?

Biraz tevkîf etti. Sonra yine devâm etti:

— Cenâb-ı Hakk, yazdı çattı ise biz hanımın kerîmesine sizin mahdûm beyefendiyi münâsib gördük. Görücülük sîfâtıyla değil de, şöyle bir boyuna posuna bakacağız. Ne emir buyurursunuz, Büyük Hanım?

Hanımefendi bidâyette lâ-kayt, dinliyordu, fakat dikkat etti, bu, pek tuhaf şey'ler söylüyordu.

Sahîfe 10

Hele Sabire Hanım'ın sık sık kızarak bozarak tebessümleri fevka'l-âde bir şey'i ihsas ediyor gibi... Son cümleyi işitir işitmez, Büyük Hanım, şedîd ve hadîd bir kahkaha koyarak:

— Ne demek istediğinizi daha açıkça anlatınız, ricâ ederim. Şimdi siz görücülüğe mi gelmiş oluyorsunuz?! diye heyecanlı, hayretle karışık bir cevâb verdi, sonra çabucak bir şey'e karar vermiş gibi durdu:

— Peki öyleyse, dedi, azıcık sabrediniz. Geliyorum.

Telâş içinde kalktı.

İki kadın yalnız kalınca birbirinin yüzüne bakiştılar. Sabire Hanım büsbütün şaşırmişti, şimdi nerede olduğunu bilmiyordu. Arkadaşı onun farkında değildi, yavaşça söylendi:

— Gördünüz mü hanımın yüzündeki fırtınayı?

Öteki sun'î bir cesâretle, anlamamazlıktan geliyordu:

— Neyi, ben onun farkında değilim. Fakat lafını ulu orta fırlattın. Onu söylemenin yolu vardı. Ama sen yine işine bak; kız anasına laf söylemek düşmez. Şimdi dışarıda gayr-ı muntazam koşuşmalar, çağırılmalara benzeyen gürültüler oluyordu, hele aşçıbaşının sesi kulağa pek sert ve açık geldi.

— Ulen, işini bırak, çabuk yanıma geliver?

Sonra yine ufak bir müddet için sesler kesildi.

Sabire Hanım'la arkadaşı bu telâşa ve sükûta şüpheli ve hatta korkunç birer mâna'a vermek istiyorlardı. Şaşkın şaşkın birbirlerine bakıyorlardı. Yabancı misâfiri de böyle yalnız bırakılır mıydı... Büyük Hanım, bu sefer ne kadar da nezâketsizlik göstermişti!.. Bir an geldi ki merdivenlerden yukarıya doğru çıkan karışık birkaç ayak sesi odadaki esrarlı sükûtu bozdu. Pembe Hanım sâdece:

— Geliyorlar, dedi. Öteki ilâve etti:

— Hem de kalabalık! Peşine bir sürü de adam katmış gâlibâ!..

Fîl-hakîka Büyük Hanım hiç umulmadık bir ma'iyetle yukarıya çıkıyordu. Beyaz dolgun bir el -asabi- kapıyı yarıya kadar itti, bu, Büyük Hanım'ın eline benziyordu. Odadakiler, Hanımefendi'nin takdîm edeceği, yeni misâfirlerini karşılamak için ayağa kalkmıştılar. Nihâyet birincisi girdi:

Acâ'ib, korkunç bir misâfir, kadın cem'iyetlerinde görülmedik bir şey'!.. Dev gibi iri, esmer bir erkek uzun, sarkık bıyıklarıyla karşılarına dikilmişti. İki elini arkadan kavuşturmuştu. Buruşuk alnından bakır renkli çökmüş yanaklarından buram buram terler akıyordu. Sert ve mütecessis nazarlarla kadınlara baktı, sonra arkasına döndü yarım açık kalan kapıya doğru seslendi:

— Gelsenize be!

Ötekiler ayakta, mihlanmış gibiydiler; ne hareket ediyorlar ne de oturabiliyorlardı. Kirli beyaz önlüklü yetişkin bir çocuk görüldü; onun arkasından

hizmetçi Esmâ Kadın kendini gösterdi. Çocuğu tanıyamadılar. Fakat gâlibâ aşçıbaşının yamağı idi. Sabire Hanım hizmetçiye şaşkınlıkla bir laf atmak istedi, fakat Esmâ oralarda değildi. İşte o vakit her ikisini de fenâ, sıtmalı bir korku nöbeti sarıyordu. Hele Sabire Hanım o kadar şaşırmişti ki ömründe bir kere bile görüşüp tanışmadığı koca aşçıya “buyurun, oturun” diyip hâl hatır soracaktı; fakat boğazı tıkanı, dili tutuldu. Aşçı Kasım yayvan ağızla gürüldedi:

Sahîfe 11

— Hatunlar, işte sizin göreceğiniz adam benim! İyi bakın.

Pembe Hanım kesik ve donuk söylendi:

— Bir yanlışlık olacak aşçıbaşı! Sizi buraya kim gönderdi?

— Hanımefendi.

Sabire Hanım olduğu yerde silkindi:

— A.. A.. üstüme iyilik sağlık, o nasıl iş öyle?

Aşçıbaşı, buna, yarı alay yarı hiddet arasında cevâb verdi:

— Ya öyle mi! Onu size biz soracağız. Bu nasıl iş? Sizde hiç görenek denilen şey` yok mu, yâ hu!..

Sonra ağır ağır arkasına dönüp seslendi:

— Ver şu sopayı!..

Aşçı lafını bitirince hoşafın yağı kesildi. Bir müddet ne misâfirler ne de Kasım yerinden kıpırdadı. Ötekiler balmumuna dönmüşlerdi. Ses yok, sadâ yok. Sabire Hanım korktuğuna uğramıştı. Seri` bir tefekkürle, Pembe Hanım`ın ona sabâhleyin ağız bağlamak için öğrettiği tılsımı hâtırâsında yokladı. Gözlerini bir iki defa kapattı, açtı; hatırlayamadı. Çâresizlik içinde arkadaşına atıldı:

— Kız, pencereden bağır, bu ne hâldir?!

Artık Kasım`ın gözleri karardı, zâten fazla beklemişti. Elindeki sopayı tavana kadar kaldırarak insâfsızca, Sabire Hanım`ın suratına patlattı. Pembe Hanım, tam bu sırada -fırsattan istifâde ederim ümîdiyle- pencereden başını çıkarıp “Yangın var!” diye istimdât edecekti. Fakat aşçıbaşı gâyet tetikti, çırağına hiddetle bağırdı:

– Ulen, kaz kafa bakıp durma! Yapış yakasından. Yamak güç hal ile pencereden ayırabildi, odanın arka köşesine kadar sürükledi. Elindeki süpürge sopasını rastgele kaldırıp indiriyordu. Hizmetçi kadın ne elini kaldırdı ne de çekilip gitti; yalnız Kasım’a hoş görünmek için bir iki defa “Vur, acıma, ağabey!” diye teşvîk etti.

Etraf toz duman içinde kalmıştı, odada yeni bir yaygara yükseldi:

– Alçak, edepsiz. Allah’tan korkmaz!..

Kasım Ağa yeniden kızdı, fakat bunlarla daha fazla uğraşmak tehlikeliydi. Kadının biri mahkemelerden, bilmem nelerden bahsediyordu. Kasım odanın ortasında bir kere daha bağırdı:

– Yıkılın şuradan!..

Pembe Hanım kümeste susuz kalan bir ördek gibi, çarşafını eteğini derleyip toplamadan kendisini dışarıya attı. Sabire Hanım iyiden iyiye kızışmıştı, çıkmadı; gâlibâ mukâvemet etmek istiyordu, fakat aşçıbaşı izbandut gibi vücûduyla ona doğru bir daha yürüdü:

– Yıkıl diyorum sana!

Öteki merdivenin alt basamağına kadar inmişti. Sabire Hanım hiçbir türlü oradan kaçmıyordu. Kavgayı tazelemek istiyor, tehdîdkâr lakırdılarla sofayı çin çin öttürüyordu:

Kasım’ın mahvına kadar yürüyecekmiş de, evi olanca adamıyla berâber ateşe verecekmiş de, Ketencioğulları’nın köküne kibrit suyu ekecekmiş de... Falan filan...

Sabire Hanım merdivenin her basamağında birer türlü la'net yağıdıyor, kıyâmetler koparıyordu. Kasım Ağa artık bu lakırdılara cevâb vermiyordu. Fakat yamak, elindeki uzun sopalı süpürgesiyle, Esmâ elleriyle kadını ite kaka indirdiler. Sabire kendince hırslanıyordu.

Sahîfe 12

Sokak kapısına yanaştı, arkadaşı onu sokak tarafında bekliyordu. Böylece, hıncını almadan rezîl olarak çekilip gitmeyi -o zamân için- pek ağır buldu. Son bir söz -ki bu söz, onun mechûl ve harîs kalbinde senelerden beri garîb bir sûrette gizli kalmıştı- söylemek istiyordu. Tam kapıdan çıkarken yumrukları sıkılmış, başı yukarıda boğazının var kuvvetiyle bağırdı:

Ketencioğulları dediğin soysuzlar kim oluyormuş?! Dünkü gün, amcasının defnesini bulup aşırıanlar değil mi? Bu para, bu debdebe, türlü türlü maskaralıklar hepsi, hepsi ondan...

Bu sırada Büyük Hanım'ın tiz, velveleli bir sesine müte'akib yağlı, esmer bir el sokak kapısını sür'atle kapattı. Sabire Hanım'ın sokağa fırlamasıyla yüzükoyun kaldırıma kapaklanması bir oldu. Çarşafının eteği -hemen tamamıyla- kapının ara yerinde sıkışmış, kalmıştı. Kendisini bu müdhiş vaz'iyetten kurtarmak için birkaç defa eğilip doğruldu, bocaladı. Hem gülünecek hem de ağlanacak bir halde idi. Arkadaşından istimdât etti fakat o, çoktan uzaklaşmıştı. Halk, civârdaki evlerin cumbalarından -daha meraklıları kapılardan- bu rezâleti seyretmek için başlarını uzatmışlardı. Bereket versin ki bu hâl çok sürmedi; içeriden biri imdâda yetişti ve kapıyı ardına kadar açtı. Onun arkasından, elinde iri, yayvan bir tencereyle aşçıbaşı görüldü; eşikten, iki tarafına birer defa baktıktan sonra elindekini havâyâ doğru biraz yükselterek Sabire Hanım'ın tam başı hizâsına getirdiği zamân ters çeviriverdi: Yağlı ve ılık bir bulaşık suyu, kadının tepesinden aşağı doğru, pis ve yağlı kırıntılardan izler bırakarak aktı.

Sabire Hanım beyninden vurulmuş gibiydi. Bir, tenhâlaşan kapı aralığına, bir de gideceği semte baktı. Sonra, ıslak, kemikli elleriyle çarşafının pis eteklerini kaldırarak kanatları düşük, sudan yeni çıkarılmış bir karga gibi sendeleye sendeleye, perişân, yürüdü; evine sapan köşede gâ'ib oldu...

Birkaç dakika sonra karşığı evden seslendiler:

— Esmâ! Kız, Esmâ.

Büyük Hanım, kendisi pencereden başını uzattı:

— Gürültüyü mü soracaktınız?

— Evet.

— Çakalların Sabire gelmiş, kızına zorla kısmet arıyormuş.

— Ey?!

— Sonra Kasım'a havâle ettim. Şuna bir (tersine Tebbet) okut da kısmetini ver dedim.

O da biraz sopa atmış gâlibâ!

Karşiki buna lâ-kayt, geniş bir cevâb verdi.

— Öyle eli bayraklısına pek a'lâ... Keşke on vurup bir sayaydı!

A(Elif). Şevket

Coğrafyanın Târîhi

Coğrafya Mısır'da doğmuştur. Mısır'ın büyük hüküm-dârı (İkinci Ramzes)in seferde ordularına rehberlik etmek üzere yolları, deniz ve karaları birtakım çizgiler vâsıtasıyla gösterir, haritaya benzer cetvelleri bulunduğu hikâye olunmaktadır.

Çin fağfurlarından (Yu) memleketini dokuz vilâyete ayırmış

Sahîfe 13

ve haritalarını dokuz kase üzerine resmettirmiştir.

Ondan sonra coğrafya Yunanistan'da biraz ilerlemiş ve Romalılara geçmiştir. Eski zamânlarda yalnız Akdeniz kıyıları biliniyor ve dünyânın mezkûr deniz etrâfindan ibâret bulunduğu zannediliyordu.

Makedonyalı Büyük İskender'in Acem seferi Orta Asya'yı ve Hint denizlerini de âlime bildirdiği gibi İskender'le birlikte seferde bulunan Aristo, gördüklerine dâ'ir bir kitâb yazmış ve mühendisler zapt olunan memleketlerin haritalarını almışlardı.

Romalıların istilâ devirlerinde Asya'nın garb ve cenûb tarafları, Afrika'nın şimâli tanındı. (Trabzon, İzmir, Tir, Sidon, İskenderiye, İskenderun, Kartaca) şehirleri o zamânın en büyük ticâret iskelelerindendi. Eski coğrafya âlimlerinin en meşhûrları Coğrafyanın Babası da denilen Amasyalı (Strabon) ile İskenderiye Kütüb-hânecisi (Batlamyus) tur.

Kurûn-i Vustâ'da Akdeniz yine ticâret ve medeniyetin merkezi olmuştur. Müslümân dini irfân nûrunu her tarafa yayarken Abbasî ve Emevî halifelerinin teşvîkiyle coğrafya ilmi de ilerlemiştir.

(Ebu'l Kasım Abdullah, Ebu İshak İztaharî, Ebu'l Ferâc Bağdadî, Yâkut Hamevî, İbnü'l Verdî, Musudî, Mukaddesî, Ebu'l Fedâ, Kazvinî , Behram Dımışkî, İbn-i Gıyâz-ı Şerîf İdrisî ve İbn-i Batuta) gibi coğrafya hocaları yetişmiş ve Afrika'nın içlerine Çin, Hint ve Avrupa ticâretine vâsita olmuşlardı.

Kurûn-i Vustâda Avrupa derin bir cehâlet içerisinde idi. Sonraları bilgi ve ma'rifete karşı bir heves uyanmış ve Frenk âlimlerinden ba'zıları dünyâyı dolaşmak arzûsuna düşmüşlerdi. Bunlardan Venedikli (Marko Polo) birçok zamânlar Çin'de oturmuş ve Japonya'yı ilk defa olarak Avrupalılara tanıtmıştı. Hicretin sekizinci ve mîlâdın on dördüncü asrında Arapların Avrupalılara bildirdiği pusula deniz hayâtında büyük bir inkılâb husûle getirdi.

Birçok kimselerde bahr-i muhît seyâhâti için şedîd bir arzû uyanmıştı. İbtidâ Portekiz, sonraları, İspanyol Fransız, Hollanda ve İngiliz kaptanları bahr-i muhîtin ortalarına atılıp Cenûbî Afrika'yı, Amerika ve Okyanusya'yı bulmuşlardı. Hicretin onuncu asrında coğrafya ilmi çok ilerledi. İspanya ve Fransalı birçok kaptanlar Amerika'nın her tarafına seğirterek kendi milletleri nâmına istifâde yolunu tuttular. Ondan sonra seyâhât çoğalmış ve deniz yolları da lâyıkıyla öğrenildiğinden fakat şimâli ve cenûbîyi dolaşanlarla, devr-i âlem edenler ve Okyanusya adalarına gidenler pek çoktu.

Deniz kıyıları bu yolda keşfolunduğu sırada birçok seyyâhlar Asya, Amerika ve Okyanusya'nın içerilerine doğru akın ederek coğrafya ilmine pek ziyâde hizmet etmişlerdi.

1 Kanûn-ı Sâni 1339

Nedim Tuğrul

Muhâvere

Odayı tam bir sükût kaplamıştı, Râgıb mütâla'asına dalmış olduğu târîh kitâbından başını kaldırarak, bir müddet yarınki derslerin hülâsasını zihninde karârlaştırdıktan sonra arkadaşlarına hitâben:

— Arkadaşlar. dedi yarınki vazîfeleri yaptık...

Biraz da konuşsak nasıl olur?

Râgıb'ın bu son cümlesi Kemâl'in bir Hızır gibi imdâdına erişti. Hemen atılıp:

Sahîfe 14

— Evet kardeşim, biraz da konuşalım. Yarınki vazîfelerimiz hâzır. Târîhten başka düşünecek bir dersimiz de yok. Konuşalım fakat dâ`ir?..

Remzi arkadaşının sözlerini dalgın dalgın dinliyordu. Fakat “Neye dâ`ir konuşalım” demesi biraz cânını sıktı. Çünkü bu mevzû` üzerine münâkaşa yapmak taraf-dârı değildi! Asabi bir tavırla cevâb verdi:

— Azîzim, sen de her şey`i bir dâ`ire içine almak istersin. Aklına gelse bir dakika zarfında sarf edilen lafları bir mahrutun içine doldurup mesâha-yı hacimlerini alacaksın!.. Neye dâ`irmiş... Bunun dâ`iresi, defî olur mu? Ulu orta konuşalım.

Kemâl:

— Ya küçük bey; sizin hatırınız için dedi kutuculuğa mı başlayalım?.. Bizce vakit nakittir...

Bu kısa muhâvere Şahâb`ın hiç hoşuna gitmedi ve daha fazlasına meydân vermemek için söze başladı:

— Arkadaşlar; müsâ`ade ediniz. Bu saçma sapan lakırdıları bırakalım. Bakınız; sonumuz gittikçe terakkî ediyor. Yarın hayâta atılacağız. Çalışmak, uğraşmak, didinmek var. Olacağımız; ya'nî ta`kîb edeceğimiz meslek nasıl olmalı?..

Remzi hemen cevâb verdi:

— Bravo Şahâb bravo... İşte ben fikrimi, gâyemi söylüyorum: Tüccâr olacağım.

Kemâl:

— Yavaş azîzim... Ayağın kayar!..

Remzi:

— Niçin?

Kemâl:

— Niçin olacak ne elde var, ne avuçta... Senin iş samanlıkta vezir rü`yâsı. Yakında korkarım bankerliğe namzetliğini i`lân edeceksin!..

Remzi:

— Cânım hemen, para, hemen para... Tüccâr olmak yalnız para ile mi kâbil? Benim kesemde sermâye yoksa kafamda var...

Kemâl:

— Ne var?!

Remzi:

— Bu târîhler coğrafyalar daha bilmem neler ne olacak; bunlar bizim için hep bir sermâye değil mi? Benim emelim tüccârlık olduktan sonra hiçbir şey` benim bu emelime vâsıl olmaklığıma mâni' olamaz.

Kemâl:

— Senin o târîhin, zirâ'atin, yalnız başına hiçbir iş görmez. O fûsun-kâr sarı sarı ma'dencikler, bin kişinin elinden geçe geçe lime lime olmuş o kâimeciklerin mağrûr kısmı yok mu, işte onlar seni kurtarır.

Remzi bu sözler üzerine derin derin düşünmeye başladı. Evet akli ermişti. Sermâyesiz hiçbir dalavere çevirmenin imkânı yoktu. Fakat ne olmalıydı? Bu mes`eleyi halledecek yine arkadaşları olduğunu takdîr ederek sordu:

— Ya ne olalım?

İşi alaya çevirmek isteyen Râgıb cevâb verdi:

— Aman kardeşim o yaprağı kapat! O çetrefil karışık dolambaçlı isimlerin arasında sonra ben kendi ismimi de unuturum. En ehemmiyetsiz bildiğimiz bir tuzun ismi klor sodyum, daha bilmem neler!.. Ben öyle güç meslek istemem. Hem zahmetsiz olmalı hem de fazla kârlı olmalı...

Şahâb:

— Öyle ise üfürükçü ol!!

Bu sözler Remzi'den mâ'adâ hepsini güldürdü. Yalnız

Sahîfe 15

Remzi üfürükçü kelimesinin ifâde ettiği mâna'ayı hatırlayamayınca şaşkın şaşkın arkadaşlarının yüzüne bakıyor ve onlara ne demek olduğunu alâ'im-i veçhiyesiyle soruyordu. Şahâb arkadaşının bu durgunluğunun esbâbını anlamakta gecikmedi ve ona îzâh maksadıyla:

— Kolay ve kârlı bir meslek arıyorsun değil mi? İşte bundan daha kârlı bir iş yoktur. Bir de nâm alırsan hesâb tamamdır: Peri çarpmış, sıtma tutmuş, uyku gelmiyormuş, hepsi sizin eve...

Remzi:

— Bizim evde ne işleri var?

Şahâb:

— Cânım onları okursun...

Remzi:

— Amma buldun ha!.. Ben âlemin hastasına, ustasına ne okuyacağım?..

Şahâb:

— Cânım bunda korkacak ne var? İki üf... Bir de: püf... Lirayı cebe yuvarladın mı işin iştir vesselâm?!

İhsân Altay

Yoksullar

Bir kış mevsimi idi. Gece vakti kulübenin her tarafı kapanmış ve ortalığı zifirî bir karanlık kaplamıştı. Ziyâsız birkaç yıldız, birkaç ayak sesiyle arada uzun bir düdük sesi işitiliyordu. Köşede bir raf üzerinde sıradan birkaç kalaysız kap ve minder üzerinde uzanmış yalın ayak, üstü çıplak beş çocuk uyuyordu. Âdetâ bir harâbe şeklini almış bir ocak içinde yanan odunlar isli tavanları müteharrik bir sûrette gölgeliyor ve bu ıssız kulübeyi ısıtıyordu. Biraz ötede seccâde başında benzi uçuk titrek bir kadın namâz kılmış derin, derin düşünüyordu. Kulübeden çeyrek sâ'at mesâfede bulunan deniz karanlığa, kayalara ve karaya âdetâ kudurmuş vahşi bir hayvan gibi tükürüyor ve geri geri çekilip öfkesinden köpürüyordu.

Seccâde başında kadın hâlâ düşünüyordu. Çünkü erkeği tek yelkenli kayığıyla bu pis havâda vahşi dalgalar arasında ma'îşetini te`mîn etmek için balık tutmakla uğraşıyordu. Kadın oturduğu yerden kalkarak kendi kendine:

— Aman ya-Rabbî yine deniz inliyor. Bakayım, geliyor mu belki fırtına dinmiştir diyerek; ıssız karanlıklar içerisinde hırkasını giydi. Ve eline fenerini alıp dışarı çıktı. Birkaç adım yürüdüktan sonra diğer bir barakanın yanına gelince tevkîf etmişti. Çünkü burada hiçbir ışık göremedi. Ve kapısı arkasına kadar açılmış çarpıp duruyordu. Burası bir gün evvel hasta olan dul bir kadınla iki ma'sûm, yetim çocuğun yıkık, vîrân kulübesi idi, kadın bir müddet durduktan sonra kapıyı vurmaya başladı, kapının tokmağından çıkan ses bütün boşluğu dolduruyor ve bundan başka hiçbir ses bile gelmiyordu. Kadın

sokularak daha yakın bir köşeden dinledi. Tekrâr tokmağı hızlı hızlı vurmaya başladı. Fakat çıt bile yoktu.

Artık tahammülü kalmayan kadın fenerini uzatarak,

Sahîfe 16

gecenin karanlık içinde ıssız vahşi bir uykuya dalmış olan bir kulübeye girdi. Fakat kadın birdenbire geri geri çekildi. Çünkü ilerde çamaşırıla dolu bir sepetin yanında soğuk ve korkunç bir ceset yatıyordu. Üstü açık sırt üstü yatan bu dul kadın yoksulluktan dünyâya vedâ' etmişti. Aç ve susuz olan zavallının gözleri açıktı. Biraz ilerde, bir beşikte iki çocuk gülümseyerek uyuyordu. Anneleri ölümün geldiğini görünce yavrularını soğuktan üşüyüp ölecekler diye pamuktan hırkasıyla entârisini üstlerine örtmüştü.

Âdetâ mezbele şeklini alan şeklini alan bir kulübenin tavanlardan sular sızıyordu. Orta yerde serili bir hasır, bir testi ve ufak bir idârecik ve bir tencere bu evin başlıca eşyâsını teşkil ediyordu.

Diğer kadın, bu acıklı levhanın karşısında acı acı ağladı. Korkuyordu, biraz sonra diz çöküp hırkasına bir şey`ler sararak barakadan çekilmişti. Arkasına bakmayıp evine gelerek aldığı şey`i yatağında gizledi:

Biraz sonra kapı sert bir gürültüyle açılarak içeri bir şimşek parıltısı yayılmıştı. Zevci denizde kalmış olan ağları sürüyerek içeriye girdi:

— Fırtına dağları hâlâ inletiyor. Çılgın denizle uğraşılmaz.

— Soğuk çok mu?

— Çok fenâ.

— Balık var mı?

— Pek az.

— Niçin?

— Çünkü hâ`in fırtına ağı deldi. Hiddetimden çıldıracağım geliyor.

— Sen ne yaptın çocuklarla korkmadın mı?

— Bu havâda hep senin gelmeni bekledim. Fakat komşu hanım öldü. Zavallı dünyânın tadına doyamadan gitti. Çocuklara çok yazık oldu.

Balıkçının gözleri yaşardı ve:

— Vah! Vah ne yapalım onları da doyururuz. Onlar da Hakk'ın kulu, kendimiz tuz, ekmek yeriz; o ma'sûmları alırız. Hadi git de onları buraya getir. Cenâzenin yanında korkmasınlar. Yürüsene a, be cânım ne duruyorsun? Sen her zamân iyilik için cân atardın.

Kadın hemen kalkarak yatağına doğru gitti ve:

— İşte, zavallılar! Nasıl gönlün oldu mu diyerek çocukları gösterdi.

Numûne Mektebi Beşinci Sınıf Talebesinden 14 Numaralı

Sabri Gündüz

Şundan Bundan

Mu'allim çocukları için – Vefât eden Bulgar mu'allimlerinin yetîm kalan çocuklarının ta'lîm ve terbiyesine sarf edilmek üzere Bulgaristan Ma'ârif Nezâreti bütçesine “10.000” frank koymuştur. Arzû edenlerin ma'âşlarından bir miktârı bu emr-i hayra terk edebilecekleri ve a`ilelerce i`âne itası için zenginlere teşvîkât icrâ edilmesi mu'allimlere ayrıca te`mîn ve tavsiye edilmiştir.

Yine aynı maksatla İslimye'de iki mu'allim cem'iyeti bir müsâmere-yi edebiyeye tertîb etmiş ve hâsılâtı ölen mu'allimlerin evlâd-ı yetîmesiyle meşgûl Cem'iyet-i Hayriyye'ye terk edilmiştir.

Bir Vasıyyetnâme - Ölen Rum zenginlerinden Emmanuel Saridakis Efendi'nin vasıyyet-nâmesi mûcibince bütün servetini teşkîl eden “2200” lirayı Rum mekteblerine terk ettiği gibi babası Topolos Efendi de yine Rum mekteblerine “700” lira terk etmiştir.

[Sahîfe 17]

Şundan Bundan

Bir harb sefinesi 400 bin liraya vücûda gelebilirse bu paranın (210.000)'i teknesi, (128.000)'i makinesi ve (62.000)'i tertîbâtı için sarf edilir.

• Yalnız Londra şehrinde (Dublin)'den ziyâde İrlandalı, Kudüs'ten ziyâde Musevî ve Roma'dan ziyâde Katolik mevcûddur.

• Dünyânın en yüksek istasyonu (Bunğ-ı Feravyoh) kasabasındadır ki ve mevki'in denizden yüksekliği (11.400) ayakdır.

- Dünyânın en büyük şimendifer istasyonu (Pensilvanya)da olup yirmi sekiz (akar) büyüklüğünde bir arâziyi işgâl eder.
- Paris'in meşhûr (Saint Lazar) İstasyonu ikinci (25 akar), Edinburg İstasyonu da üçüncü (23 akar) derecede kazanır.
- Amerika'da meşhûr (Edison) tarafından fabrikalarda yapılan murabba' şeklinde çimento kalıplar vâsıtasıyla sekiz sâ'at zarfında istenilen şekilde bir (ev) yapılır.
- Küba'nın toprağı pek ziyâde bereketlidir. Burada çok defa 20 libre ağırlığında kabak yetiştiği görülmüştür. Turplar ekildiğinden on dört gün sonra yetişir. Buğday ise senede üç defa yetişmektedir.
- Meşhûr Panama Kanalı kırk mil uzunluğunda olup (160.000.000) milyon liraya mâl olmuştur.
- Yüz mil uzunluğunu geçen Süveyş Kanalı (2.000.000) ve altmış bir mil uzunluğunda bulunan Kiel Kanalı (800.000) liraya kazılmıştır.
- Kongo'da (def) çalarak hastalıkları tedâvi ederler.
- Ba'zı İngiltere şehirlerinde yemin etmek mûcib-i cezâdır.
- (Twerton)'da ise sokakta ve hatta kendi evinde fazla yüksek sesle lakırdı etmek bile memnû'dur.

Muhâvere

Babayla Oğlu Arasında

Baba — Elma ne vakit koparılır?

Oğlan — Bâğçevânın köpeğı bağılı olduğı zamân.

Güneşin bulut arkasına girdiğini gören küçük çocuk babasına:

— Bak baba havâ o kadar sıcak ki güneş bile serinlemek için bulutun arkasına girdi demiştir.

Hesâb Dersinde

Mu'allim — Dörtten dört çıkınca kaç kalır oğlum?

Çocuk — ...!

– Cânım ne düşünüyorsun meselâ cebinde dört onluk vardı. Dördü de düştü.
Geriye ne kaldı?

– Onlukların düştüğü delik.

Numûne Mektebi Talebesinden Abdülvahab

Lîsanlar ve İnsanlar – Mecmû'u bir milyar altı yüz yetmiş beş milyon kadar i'tibâr olunan yeryüzü sâkinlerinin konuştuıkları lîsana göre adetleri şu sûretle ta'yîn olunur.

Türk	100.000.000
Arap	85.000.000
Hindû	270.000.000
Mali	50.000.000
Farisî	10.000.000
Alman	75.003.000
İngiliz	120.000.000
Slav	120.000.000
İspanyol	7.000.000
İtalyan	25.000.000
Berberî	20.000.000
Çin	210.000.000
Japon	50.000.000
Fransız	85.600.000
Muhtelif Lîsanlar	<u>532.000.000</u>
	1.675.000.000

2. YENİ YOL, C: 1 Nu: 2

YENİ YOL

Yıl – 1

Sâhib-i İmtiyâz: Nedim Tuğrul
Mesleğimize muvâfık yazılar ma'a'l-
memnûniyye kabûl ve neşrolunur.

Sayı – 2

Müdüri-i Mes`ûl: İhsân Altay
Seneliği (120) Altı aylığı (60) kuruştur.
Adres: Bolu'da Yeni Yol

Ser-muharriri: A(Elif). Şevket

Nüshası 5 kuruştur. On beş günde bir neşrolunur resimli çocuk mecmû'asıdır. 1 Mart 1339

Mündericât:

- 1 – Mezârlıklarımız ***
- 2 – Millî Mefkûre Nedim Tuğrul
- 3 – Harâb Yurttan Bir Ses “şi'ir” A. A
- 4 – Kuyuksuz Ahmed İhsân Altay
- 5 – Türk'ün Rü`yâsı Nedim Tuğrul
- 6 – Yeni Yol İçin (Manzûme)..... Nezahat Turgut
- 7 – Kış “şi'ir” A. A
- 8 – Lala Mustafa Paşa Mu'allim
- 9 – Dedemin Seyâhât Masalları
- 10 – Darılmaca Yok “Hicv-i Manzûme”
- 11 – Köstebek
- 12 – Gazete Târîhçesi
- 13 – Lâhûtî İslâm Hükûmeti “Tefrika”
- 14 – Şu`ûn
- 15 – Gazetelere Teşekkür
- 16 – Letâif
- 17 – Şundan Bundan
- 18 – Bilmece ve Kupon

Mezârlıklarımız

En çok ihmâl ettiğimiz, hürmetsizlik gösterdiğimiz şeylerden biri de mezârlıklarımızdır Ne bir i'tinâ, ne bir himmet, hatta ne de bir temizlik göze çarpar! Bir de mezârlığı ve mezârı ta'rîf ve tevsif etmek kadar basit bir şey` yoktur: Kır, çıplak bir satıh mâilde yolunu şaşırmış, yosunlu, kırık taşlar... Merhûmlardan birinin kim olduğunu anlamak ve kitâbesini tamamen okuyabilmek bahtiyârlıktır. Sandukalar çökmüş yıkılmış veya mezâristanın içinde kestirme yol bulmak isteyenlere çamurdan kurtulmak için birer atlama taşı olmuştur. Fakat çok defalarda orada, insân tâ'ifesinden başka mahlûkun da, keyifli keyifli kişnediklerini; tepiştiklerini, yayıldıklarını görebiliriz.

Bu görüşte acınacak bir hâl var. Fakat kime acımalı?! (Yatanlar) dünyâdan el çekmişlerdir ve bir yeryüzü adamının hürmet ve i'tinâsına muhtâc değillerdir. Fakat bunlardan her biri ebedî karâr-gâhına göçerken herhalde gözü yaşlı bir kardeş, bir oğul, bir baba, bir dost bırakmıştır ve bu mensûblar o mevtâyaya hissen ve vicdânen ma'nevî bir merbûtiyet ibrâzına mecbûrdurlar. Bir yıkık taşı düzelten, oraya bir avuç çiçek serpen, ona gözü yaşlı bir selâm ve Tahiyyat gönderen, mübârek günlerde, mes'ûdiyyet dakikalarında o yalnız kalmış makberleri ziyâret eden kendisinden hiçbir şey` gâ`ib etmez çünkü bu vefâ, bu merbûtiyet ve bu tesellî yine kendisine müteveccihdir.

Seven, ağlayan, yâd eden, ta'zîm ve şâd eden, söylemek, ağlanmak yâd u şâd edilmekten doğan rûhanî ve tesellî-âmîz bir zevk duymaz mı?

Sahîfe 18

Türk'ün Defteri

Millî Mefkûre

- Osmân-zâde Hamdi Beyefendi'ye -

Dünyâ üzerindeki bütün insânlar muhît, iklim ve a`ilenin te`siriyle birtakım seciyelere sâhibdir.

Bu seciyelerdir ki o milleti yaşatır. Bir milletin ilerlemesi esbâbını o milletin mefkûre i'tibâriyle pek yüksek ve geri kalması esbâbını da yine o milletin seciyesinin bozukluğunda aramalıdır ırkları bozan, milletleri öldüren sebebler sayılamayacak kadar çoktur. Bu öldürücü ve tahrîb-kâr ameller verem mikropları gibi evvelâ gözükmeden vücûda musallat olur.

Millet hastalanır, için, için kemirilir, günden güne za'îflar. Yavaş, yavaş eski parlaklığını gâ`ibeder. Düşmanları onu yutmak, parçalamak, mîrâsına konmak emeline kapılır. Nihâyet za'îf ve bî-tâb vücûduyla dikilmek, ölmediğini âleme göstermek için biraz cânlanmak, kımıldanmak yürümek ihtiyâcı baş gösterir.

Cılız ve dermânsız ayaklarıyla topallaya topallaya birkaç adım atılır. Fakat daha ikinci adımda bir sarsıntı başlar başı döner, nihâyet koca bir millet küçük ve ehemmiyetsiz bir sıtma ile yıkılır gider.

Târîhin unutulmuş ve küflü sahîfelerine gömülen ve bugün yosunlu taşlarından başka eserleri kalmayan binlerce milletler hep bu gibi sebeblerle mahv ü nâbud olmuşlardır. Ben yalnız seciyeleri değiştiren, kanları kurutan, hürriyyet ve istiklâl aşkını söndüren, esârete tervîc ettiren sebeblerden birini, en büyük ve korkunç olanını tedkik edeceğim.

Bir millet yabancı insânlarla münâsebete girer, adetlerini, dillerini vesâ'iresini almakta bir beis görmez ve daha doğrusu yabancılara karşı pek fazla ve iğrenç bir düşkünlük gösterirse o millet için ölüm muhakkaktır.

O ırk yarın mutlak sûrette batar mahvolur gider. Fakat o millet i'dâm sehvasını kendi hâzırlamıştır. Yabancıların fenâ ve muzır te'sirâtı evvelâ anlaşılmayacak bir tarafta başlar fakat zamân geçtikçe te'sir ve şiddetini arttırır, babadan intikâl eden millî mefkûreler birer birer söner, vatanî duygular biraz daha züğürtleşir, rûhlar uyuşur velhâsıl korkunç ve fecî' bir ölüm bütün acılığıyla kendini gösterir. Sükûtun şiddetinden, ölümün dehşetinden silkinmek, büyük bir milletin oğulları olduğunu hatırlayarak toplanmak ister. Fakat heyhât toplanayım derken devrilir, ayılayım derken bayılır. Bu acı hâdise millet arasında son defa olarak yaşamak emelini ve uyanmak arzûsunu meydâna getirir. Millî buhrânın bu en nâzik devresinde kuvvetli bir îmân, sağlam bir mefkûre bu milleti kurtarabilir. Aksi hâlde târîhe karışır gider.

Yabancılara temâs ve münâsebetten kaçınan devletler dâ'imâ mevcûdiyetlerini korumuşlardır.

Hindistan'ın eski Arya ırkı târîhin bu husûsta şâhid olarak gösterdiği numûnelerdir. Bugünkü milletlerden misâl olarak (Anglosakson ve Cermen)leri gösterebiliriz.

Romalıların bozulmaları esbâbı nedir. Târîh, Roma'nın mahvine sebep olmak üzere barbarların istilâlarını gösteriyor. Fakat Roma'yı bozan barbar orduları değil diğer milletlerle karışmaktır.

Ahlâkları bozulmuş ve kokmuş birtakım insânlarla karışmak neticesi olarak Roma'nın temelleri çürümüş, duvarları yıkılmaya yüz tutmuştu. Barbarların hücumu esâsen çürümüş olan bu büyük binâyı kolayca yıkıverdi asırlarca evvel Roma saltanatını yıkan esbâb bugün de aynı neticeyi meydâna getirir.

Bu memleketin yurtsuzlara kapılarını açması o millet ve o memleketin çürümesi ve korkunç bir âkıbeta sürüklenmesiyle neticelenir.

Osmanlı saltanatının mahvolması esbâbı da hiç şüphesiz yabancılarla karışmaktan başka bir şey` değildir.

Eskiden Şark'tan gelen ve memlekette bir ayrılık yaşatan Bektaşîlik Anadolu'nun birçok yerlerini kemirmektedir. Son zamânlarda bu hücûm garbdan başlamıştır. Avrupalıların memleketimize olan bu hücûmları evvelâ misyonerler ve mekteblerle başlamıştır. Avrupalıların ne kadar romancıları varsa isimleri en küçük çocuklarımıza

Sahîfe 19

varıncaya kadar cümlemizin beynine yerleştirildi. Hâlbuki Garb'ın ilim ve fen adamları bize pek yabancı kaldı.

Avrupa'dan Türkçeye tercüme edilen kitâbların yüzde hatta binde biri ancak ilim ve fenne â`iddir. Diğerleri hep romanlardır.

Garb'ın sefâhatı değil ticâreti, san'atı, fabrikacılığı ve para kazanma yollarını öğrenelim.

Yaşamak için memlekette müfrit bir asabiyyet bile uyanmalı, dâhilî san'at ihyâ edilmeli ve Avrupa'yı ancak ilim ve fende, san'at, ticâret ve usûl-i zirâatte taklid etmeliyiz.

Nedim Tuğrul

Harâb Yurttan Bir Ses

Yeşil ovam, zümrüt gibi çayırım,

Harâb olan şen yurduma acırım.

Alçak Yunan, unutamamam ben seni;

Bir gün yine patlatırım enseni..

Boğazlanan kardeşlerin figânı,

Anneciğimin akıtılan al kanı..

Kalacak mı bunlar senin yanında?

İntikamı unutamam yarın da..

Köyümüzde ne ev kaldı ne de bağ,

Güzel bülbül yanıklıkta ötmüyor.

Ölümlerden kurtulup da varsa sağ,

Onların da bacaları ötmüyor..

Üç senedir güzel yurdumda sen durdun,

Yakıp, yıktın; kırıp, kestini kudurdun.

Türk hücumu var deyince, benizler,
Soldu; kaçtın. Görünmedi denizler.

Neferleri, zâbitleri kahraman;
Boyun eğdi karşında pis Yunan...

“A. A”

Ulu Tanrı'm, sen de yücelt ordumu,
O kurtardı bu sevimli yurdumu.

Hikâye

Kuyruksuz Ahmed

Kuyruksuzluğu âdetâ onun resmî bir unvânı olmuştu; köyün bütün kahvelerinde ismi Kuyruksuz Ahmed diye geçer ve hiçbir kimse onun san'atındaki mahâretini takdir etmek istemezdi. O ise bu dedikodulara rağmen yine babasından yegâne mîrâs olarak kalan “gâ`ibden haber vermek” san'atına devâm ediyordu; fakat bu dedikodunun sonu birtakım aleyhinde iftirâlara da sebebiyyet verdi: Geçen gün Ayşe Dudu'nun aşırılan tavuğu için attığı falda, tavuğun biri tarafından kesilmiş olduğunu haber vermişken yine câmi' önünde toplanan halk arasında Kuyruksuz Ahmed'in lafı geçmiş Hacı Gammazların Ali Çavuş:

— Adam bırakın şu kuyruksuz herifin lafını be.. Gûyâ gâ`ibden haber veriyor: Hep domuzluk kendisinde.. Mutlak bu işlerde eli var. demişti.

Aleyhinde sarf edilen bu gibi sözler Kuyruksuz Ahmed'in kulağına erişmekte gecikmedi ve kendisini fenâ hâlde müte`essir etti.. Fakat ne gibi bir çâre bulunacaktı? Bu çâreyi kendisinden zekâca pek yüksek olan karısı “Akgül” buldu. Karâr verilmişti: Fazla olan eşyâyı satıp İstanbul'a gitmek ve orada serbestçe icrâ-yı san'at eylemek..

Henüz iki ay olmamıştı, Kuyruksuz Ahmed İstanbul'un hemen her tarafında büyük bir nâm ve şöhret kazanmıştı. Gâ`ibi olanlar, sır keşif ettirmek isteyenler soluğu Kuyruksuz'un önünde alıyorlardı. Bu işlerde karısı Akgül'ün pek fazla mu'âveneti vardı.

Bir gün Akgül'le bu ikbâllerine dâ`ir keyifli ve neş`eli bir sûrette muhabbet ediyorken hizmetçi kız içeri girerek sarâydan bir araba gelip kendisini görmek istediğini söyledi. Kuyruksuz Ahmed, yağlı bir kuyruk geldiğini gizlice karısının kulağına

fısıldayıp hizmetçiye o muhterem misâfiri içeri almasını emretti. Sırmalı elbisesiyle bir Habeş Arap içeri girip ayak üzerinde:

— Sarâydan geliyorum, efendimizin irâdesi var,

Sahîfe 20

Müneccimbaşılık için imtihâna da'vet ediliyorsunuz. demişti.

Bu sarây, irâde, imtihân kelimeleri Kuyruksuz'un kulağında kurusıkı bir top gibi patlamıştı. Eyvah.. şöhretlerin, nâmların hepsi sönmeğe üzere. Böyle bir sarây imtihânında ve kılavuzların karşısında ne gibi bir nane yumurtlayacak ve kime dolma yutturacaktı? Fakat çâresiz itâ'at etti ve Arap'la birlikte süt dökmüş kedi gibi düşünene düşünene sarây'a gitti.

Şimdi sarâyın büyük bir salonun bütün vüzerâ toplanmış nâmı İstanbul'un her tarafını kaplayan müneccimin imtihânını görmek istiyorlardı. İçlerinden biri kalkıp bânçeye indi. Bir beyaz gül koparıp bir eline aldı, öteki eline de bir çekirge tutup iki eli de kapadı, yukarıya çıktı. Şimdi hepsi vezirin sıkı sıkı kapalı olan avuçlarına bakıyorlar, bunun içindekileri keşfedecek olan Kuyruksuz'un hummâlı nöbetler geçirmekte olduğunu görmüyorlardı.

Su`âl soruldu: Şimdi Ahmed bu iki avuçta ne olduğunu bilecek. Fakat ne demeli; nasıl bilmeli?.. Ah, şimdi o hep bu felâketleri karısı Akgül'den biliyordu. Artık daha fazla tahammül edemeyerek gayr-ı ihtiyârî:

— Ey Akgül.. Çekirge bir kalkar, iki kalkar; üçüncü de ele geçer! dedi.

Bu sözler üzerine vezir:

— Bravo, bravo, kazandın...

Diyerek elini açtı, hakîkaten bir beyaz gülle ve çekirgeden başka bir şey` değil.. Bütün vezirler kuyruksuzun bu keşfi üzerine kendisini alkışladılar.

Şimdi bu imtihândaki muvaffakiyyetinden sonra sarâyın müneccimbaşısı olmuş ve karısıyla birebir tahsîs edilen dâ`irede şimdiye kadar hayâllerine bile girmeyen bir hayât yaşıyorlardı; fakat Ahmed bu temeli çürük binânın bir gün olup yıkılacağından ve enkâzı altında kalacağından korkuyordu.. Sarâydan kaçmalı.. Fakat nasıl? Günler, haftalar ona âdetâ bir sene gibi gelmeye başladı. Bir gün yine sarâydan kurtulmanın

çârelerini ararken zihnine bir fikir geldi: Cum'a günü pâdişâh Cum'a namâzında iken soyunmak; bağıra, çağıra câmi'e koşup bütün cemâ'ati ayağa kaldırmak... Tabîî o vakit delirmiş diye kendisine yol verilecekti..

Bir Cum'a günü soyundu, pâdişâh tam Cum'a namâzını edâ ediyorken bir iç donuyla sokağa fırladı: bağıra, çağıra câmi'e koştu, kapıdan:

Amanın!.. Çıkın!.. Hadi çabuk çabuk diye bağırmaya başladı..

Müneccimbaşının çıplak bir halde kapıdan çıkın diye bağırdığını işiten pâdişâh ve bütün halk bir tûfân gibi dışarı fırladılar. Müneccimbaşı hâlâ bağırmasına devâm ediyor ve öteye beriye koşuyordu. Bu esnâda câmi' tamamıyla boşalmış ve şiddetli bir gümbürtü peydâ olmuştu. Nazarlarını câmi'e diken halk kubbenin şiddetli bir taraka ile çöktüğünü gördüler.

Şimdi bütün halk müneccimbaşının bu hareketinin esbâbını anlıyor ve bu keşfi hayretlerle karşılıyordu hayâtının bu sûretle kurtarıldığını anlayan pâdişâh hemen müneccimbaşayı huzûruna çağırdı ve kendisine câmi'nin kubbesinin yıkılacağını nasıl keşfettiğini ve niçin bu kıyâfetle deli gibi koşup geldiğini su`âl ettiğinde:

— Pâdişâhım; ben biraz rahatsız olmuştum. Biraz evvel kubbenin yıkılacağı ve şevket-meâbımızın hayâtının tehlikede olduğu ma'lûmum oldu ve kıyâfetle gelip kendimi deli yapıp câmi'den dışarı çıkarmayı muvâfık buldum.

Cevâbını aldı.

O günden sonra her muvaffakıyyeti tesâdüfle vukû' bulan Hazret Kuyruksuz pâdişâhın samîmî bir müşâviri olmuş, hiç ümîd etmediği servetlere, ikbâllere nâ'îl olmuştu.

İhsân Altay

Sahîfe 21

Türk'ün Rü'yası

- Kardeşim İhsân Altay'a -

Bu akşam ben rü'yâmda ucu bucağı yok gâyet güzel ve yeşil bir ova gördüm. Bu ovanın çok şirin yaylaları billûr gibi beyaz sular, altın renginde başakları vardı.

Dilekleri okşamak isteyen çağlayanların etrâfındaki bülbüller sevinçlerle ötüşmekte idi.

Gök berrâk, güneş sevimli, her taraf aydınlık, bütün insânlar şen ve bahtiyârdı. Güneşin bu güzelliği selâmlamak için göklere çekildiği hiss olunuyordu.

Geniş ovanın tam ortasında nurdan yapılmış bir taht ve onun üzerinde de bir melek oturuyordu.

Milyonlarca insânlar gelip bu meleğin etrâfına toplandılar. Ben de bu kâfileye karıştım. Ömrümde bu kadar kalabalık ve izdihamlı bir yer görmemiştim. Milyonlara bâliğ olan cemâ'at derin bir sükût ve samîmî bir muhabbet içerisinde nurlu kürsüden gelecek emri bekliyorlardı.

Benim yüreğimde korku ile karışık bir tehâlük vardı. Ne olacaksa acele olsun diyordum. Mâna'asız helecenlar içerisinde titrerken o sırada yanıma gelen arkadaşım Gündüz Bey'e burası cennet midir? dedim Gündüz Bey (Hayır buraya "azm-i millî" diyârı derler. Şu gördüğünüz insânların birbirine benzemeyen kıyâfetlerine bakıp da aldanmayınız. Karşınızdaki istiklâl kürsüsünde oturan melek sîmâlî büyük adamın ağzından çıkacak küçük bir işâret yeni bir tûfân için kâfidir. Bunu böyle biliniz) dedi.

Nihâyet alkış dalgalarının içerisinde kürsüden bir ses gelmeye başladı ne kadar daldığımızı düşününüz ki herkes ayağa kalkmış sevimli melek söze başlamış, bizim henüz haberimiz yoktu. Nutkun zihnimde not edebildiğim aksamını aynen yazıyorum.

Sevgili Milletim!..

Yirminci asrın medeniyet süsüne bürünmüş yalancı ve riyâ-kâr insânların gûyâ medeniyet getirmek üzere bize musallat ettikleri mel'un alçak düşmanı memleketten kovmak için üç seneden beri bütün mukaddes varlığımızı sarf etmek sûretiyle gösterdiğiniz hârikalar dünyâ inkılâb târîhlerinde altın harflerle yazılmıştır. Düşman memleketten kovulmuş ana yurdumuz alçak Yunan'dan temizlenmiştir. Fakat henüz gazâ bitmemiştir. Millî mücâdelede bana zâhir olan milletimin bilgi yolunda açtığım mukaddes bayrağın altında sevine, sevine koşacaklarına hiç şüphe etmiyorum. Bundan sonra yapacağımız cidâl ilim cidâli, bilgi harbidir. (Türk çadırda doğar, çadırda ölür) asırlar geçtiği hâlde yiğitliğinden bir zerresini bile gâ'ib etmeyen bu milletin bilgi ve ma'rifet sahalarında da ne mu'cizeler meydâna getirmeye muktedir olduğunu bütün cihâna göstermek azmindeyim.

Türk'ün yalnız mükemmel bir asker değil yüksek bir bilgi adamı da olabileceğini ve bunun için ihtimam ve gayret lâzım geldiğini âsâr ile isbât edeceğim

Türkler son zamânlarda hâsıl olmuş bulunan yanlış bir kanâ'ati kökünden koparmaya ahdettim.

Memleketimizin ilim ve ma'rifette pek geri kaldığını i'tirâf ediyorum. Güzel yurdumuzun her köşesi bir harâbe-zâr siyaha bürünmüştür. Millet derin bir cehâlet ve fakr u sefâlet içerisindedir. Fakat vatanımızdaki irfân yoksuzluğunu Türk'ün kâbiliyyetsizliğinde değil asırlardan beri devâm eden zulüm ve istibdâdda hiçbir vakit arkası kesilmeyen mütemâdî harplerde aramalıdır.

Serhatlerde düşmanla boğuşulurken köyümüzdeki evi şenlendirmek, süslemek hatırımızdan bile geçmezdi.

Artık bir imtihân devresine girmiş, bugünden i'tibâren

Sahîfe 22

câhile ve atâlete karşı harb başlamıştır. Milletimden büyük fedâ-kârlıklar bekliyorum. (Arş ileri!)

O sırada şiddetli bir düdük sesi kulağıma geldi. Derhâl uyandım. Sâ'at yediyi yirmi geçiyordu. İşbaşına yetişmek için daha kırk dakikalık bir zamânımız kalmıştı. Acele giyindim. Amelenin en son kâfilesini fabrikalara sevk eden otomobil hareket etmek üzereydi. Vaktinde deste-gâhımın başına yetişmeye muvaffak oldum.

Birkaç günden beri yeni bir Türk tayyâre makinesi i'mâl etmekle meşğûlüm. Eğer bunda muvaffak olabilirim medeniyet dünyâsında sanâyi' âleminde pek azîm bir tahvîl olacaktır. Hissim bu teşebbüsümde muvaffak olacağımı bana anlatmaktadır.

Nedim Tuğrul

Kış

Bütün dallar kederlidir ovada,
Güzel bülbül mahzûn, mahzûn yuvada;
Latîf bahar gelsin diye gözlüyor,
Daldan dala konduğunu özlüyor.
Kışın zevki kartopuyla oyunu,
Ahmak çocuk karda ölçer boyunu!

Buz üstünde kayak kaymak hoşsa da,
Hırçın olan, belli eder huyunu!
Potinlerin sağlam ise hiç durma,
Tepedeki çağrılara hemen koş.
Kar içinde yuvarlanıp kudurma;
Çivi kesmek zannetmeye pek de hoş..

Yaz olup da Şen kırlarda gezerken:

Ne de olsa sevemedim kışı ben,
Bekliyorum gelsin diye baharı.

Kovalarım kelebek hem de arı..

A.A

Sahıfe 23

Târih Dersleri:

Dadâne Köyü Câmî'ni Yaptıran Lala Mustafa Paşa

Çocuklarım! Size bu nüshada Dadâne köyünün câmî'ni yaptıran Lala Mustafa Paşa'yı anlatacağım. Yeniçeri ordusunun bozulmasına sebep olan, oğlunun düğününde cambazları, hokka-bâzları ve çalgıcıları memnûn etmek için onları askerliğe kabûl eden Üçüncü Sultân Murad zamânındaydı. Acemlere harb açılmış (986) ve ser-askerliğe Lala Paşa ta'yîn edilmişti.

Baş kumandan büyük ve debdebeli bir alayla hareket ederek Anadolu tarafına, Üsküdâr'a geçti. Orduyu ikiye böldü. Bir kısmını Bolu – Amasya yoluyla Erzurum'a doğru yolladı. Kendisi de süvârisi ile Konya ve Sivas üzerinden yürüdü.

Dönüşte Lala Paşa ma'zûl olduğu hâlde Bolu'dan geçmiş ve (Dadâne) köyündeki câmî'in kendi nâmına yaptırılması için icâb eden para ve emri vermişti.

Bu Lala Mustafa Paşa'nın kim olduğunu Şimdi anlatayım esâsen Moskof Kulesi, TemeŐvar gâzîsi Sadrâzam Ahmed Paşa'nın kulu ve bir aralık Bayezid Sultân'ın lalası idi. Ahlâkı pek düşkün, alçaklıkta pek usta, müste'id ve kurnaz idi. Kânûnî Sultân Süleymân'ın dâmâdı Rüstem Paşa'nın ve Hürrem Sultân'ın tedbiriyle gûyâ cezâen Selîm Sultân'a lala ta'yîn olundu.

Gûyâ maksat Bayezid'in eski lalası Mustafa Paşa'yı bir vesîle ile Selîm Sultân'a yok ettirmeyi herkes böyle zannedebilirdi. Lâkin Rüstem Paşa, Lala Mustafa Paşa, Selîm Sultân pek başka türlü düşünüyorlardı.

Selim Sultân'ın rızâsıyla Lala Paşa Konya'da bulunan Bayezid Sultân ile gizlice muhâbereye girişti. Lala'nın Őeytâneti sayesinde fırıldaklar ve entrikalar mükemmel bir sûrette döndürüldü. Ve mes`ele Bayezid'in babasına karşı isyân ve neticede zavallı Şeh-zâdenin dört oğluyla berâber Acemler tarafından pek korkunç bir sûrette Őehâdetleriyle bitmiştir. Lala Paşa işbu hâ`inliğine mükâfât olarak birçok me`mûriyyet ve rütbeler elde etmiş, ser-askerliğe kadar yükselmiş, sadâret kaymakamı olmuştur.

19 Şubat 339 - Mu'allim...

Yeni Yol

Bilginin ve yücelmenin parlak, nurlu asarı,
Bolumuzda gözüktüyor ey mektebli emîn ol!...:
Mecmû'alar -ki hepsi de pek müfidtir- onları
Oku, öğren! Vaktin varsa işte biri: “Yeni Yol!”

Ahâlînin mecmû'ası, gazetesi çıkarken..
Ey mektebli neden senin olmasın bu kâbil mi?..
Bu milletin terfi'si dâim sana bakarken..
Mecmû'adan niçin mahrûm olasın bu kâbil mi?..

Seviniz bu Yeni Yol'u, okuyunuz hevesle!
Sayenizde mu'âvindir, boş vakitte eğlence,
Muntazırdır -mektebde siz meşgûl iken hep dersle-
Teneffüste kokmanıza. O, bir güldür, bir gonca!..

Seni tebrîk ederim. Yüksel, yücel bakayım!
Uğraş, çalış, ey mektebli! Yasa düşme metîn ol!.
“10” ilâve edip sana bir de târîh yazayım:
[Küşâdedir Numûnenin himmetiyle “Yeni Yol!”]

[1341]

Numûne Mektebi Me`zûnlarından

A. Nezahat Turgut

Sahîfe 24

Dedemin Seyâhât Masalları

– Oğlum Tal'at Tuğrul'a –

Henüz on iki yaşındaydım. Mahalle mektebine gidip geliyordum devâmda zerre kadar kusurum yoktu.

Fakat kabâhat bende miydi? Yoksa mektebde mi? Bilmem... Zihnim derslere bir türlü yatmıyordu.

Yağdan kıl çeker gibi ezberlediğim (emsile, binâ, maksut ve avâmil)den hiçbir şey` anlamıyordum.

Annem bana kadifeden bindallı bir kese yapmıştı. Her sabâh mekteb zamânı gelince hiç istemediğim hâlde maşa korkusuyla keseyi boynuma takar, kardeşlerimle bir müddet pehlivânlık yapardım.

Bir akşam kardeşlerimle birlikte sobanın etrâfına dizilmiş emsileden bir parça ezberliyordum.

Bu gece dedemin bir tuhaflığı tutmuştu.

(Çocuklar gelin size bir mala söyleyeceğim) dedi.

Zâten bıkıp usandığım kitâbın yapraklarını hemen kapayarak dedemin karşısında diz çöktüm. Koca ihtiyâr bir elinde sâde kahve, diğeri elinde kalın bir sigara olduğu hâlde öksüre; öksüre söze başladı.

[Yavrularım! Bizim delikanlılığımızda her şey` ucuz ve boldu babamın gelirâtı yolunda idi. Dünyâ işlerinde hiçbir kaygım yoktu. Henüz nenenizi de almamıştım. Gençliğimde ne görebilsem kâr saydığımından dünyâyı dolaşmak hevesiyle İstanbul'dan vapura binerek Marmara Denizi, Çanakkale Boğazı, Akdeniz, Süveyş Kanalı, Şap Denizi, Babü'l-mendeb Boğazı'ndan Hint Denizi'ne çıktım. Sırasıyla Çin ve Japonya'yı gezerek dönüşte (Sumatra) adasına uğradım, vapurumuz burada üç sâ'at kadar kalacaktı.

Bu fırsattan istifâde ederek (ada)yı dolaşmaya çıktı. Yanımda birkaç yol arkadaşı da vardı. Karnımız fenâ hâlde acıkmış, yemek yiyecek münâsib bir yer aramakta idik. Bizim yabancı yabancı etrâfa baktığımızı gören bir yerli yanımıza yaklaştı.

Hâl ve tavrından zengin olduğu anlaşılan bu adam bize işâretlerle (Gâlibâ karnınız açtır, yemek için bir yer mi arıyorsunuz?) demek istemişti.

Makâm-ı tasdîkte hepimiz başımızı salladıktan sonra aynı işâretle (O hâlde buyurunuz gidelim) dedi ve önümüze düştü.. Altı ve üstü toprak bir evin içerisinde ve hasır sandalyeler üstünde garîb ve acâ'ib bakışlarıyla bizi süzen ev sâhibiyle dilsizler gibi, el, baş ve göz işâretleriyle konuşmak istedik. Fakat doğrusunu söylemek lâzım gelirse ne o bizim işâretlerimizden bir şey` anladı ne de biz ondan...

Karnım öyle acıkmıştı ki gözlerim kararıyor, beynim dönüyor, laf söylemeye mecâlim kalmamıştı tam karşımda evin iç tarafına doğru penceremsi küçük bir kapı vardı.

Tulum gibi şişman ve kısa bir adam elinde topraktan yapılmış bir tepsi olduğu hâlde bu küçük kapıyı birdenbire iterek içeriye girdi.

Topraktan bir tava içerisinde gâyet semiz bir et yemeğinin

Sahîfe 25

etrafında dizilerek ömrümde ömrümde bu kadar lezzetli et yememiştim ev sâhibine işâretle ne eti olduğunu sormak istedim.

Kız kardeşinin altı aylık gürbüz bir erkek oğlu varmış bu çocuk hastalanmış. İyi olacağından ümîdleri kesilince zavallı çocuğu kesmişler...

İşte bizim yediğimiz bu yavrunun etiymiş...

Meğer bu adamların hastalanan akrabalarını kesip, yemek âdetleri olduğu gibi ihtiyârları da boğazlayıp kemâl-i âfiyetle yerlermiş... Hatta bu memlekette kabristan da yokmuş. Çocuklarım! Sumatralının evinden çıktıktan sonra etrâfıma bakınmadan koşarak vapura nasıl cân attığımı hiçbir vakit unutamayacağım.

Dedemin bu masalından büyük hisseler kaptığım gibi pek çok da güldüm dedem ve onun arkasından kardeşlerim uyumaya gittiler, ben yalnız başıma kitâblarımı açtım; yarınki derslerimi ezberlemeden yatmak istemiyordum, şimdiye kadar hiçbir sevgi duymadığım kara sahîfelerin mâna'asız satırlarına doğru eğildim.

Donmuş bir cisim gibi şu'ürsüz bir hâlde yazılara bakarken olduğum yerde yıkılmışım!

Şeytânın aksiliğine bakınız ki tam mekteb zamânında uyanabildim. Her günkü gibi kardeşlerimle güreşmek aklımdan bile geçmiyordu.

Keseyi boynuma takarak doğruca mektebe koştum. havâ lodoslu olduğu zamânlarda bizim mektebin bacası pek fenâ tüter, karanlık ve boğucu bir duman her tarafı kaplar. Yanımızdaki arkadaşımızı bile göremezdik... Bugün de (yel) kible tarafından esiyordu burada şeytânlık hatırıma geldi bugün nasıl olsa mekteb yine kara bir duman içerisinde. Bir köşeye büzülürüm, hocaya kendimi göstermeden akşamı

yaparım oh! İçerime bir sevinç geldi. Bugünkü cezâdan kurtulacağımı hissediyordum. Bak rüzgâr bile bana yardım ediyor.

Böyle vahî birtakım kuruntularla mektebe vardım. Titrek adımlarla kapının eşiğini atlardım. Dumandan hoca efendi görülmüyordu sağ taraftaki köşede mektebin elebaşlarından “Durmuş” oturuyordu. İşâretle yanına geleyim mi? dedim. Hayır makâmında sivri çenesini salladı ve basık burnuyla sarı çehresine hiç de uymayan kocaman kafasını yukarı doğru kaldırdı. Hem pek sıkı fıkı arkadaşı Yaşar’ın yerini bana vermek bu tembel çocuk için olur şeylerden miydi? Artık Durmuş’tan da ümîd kesilmişti. Hocanın yanına, eski yerime gitmekten başka çâre yoktu. Sendeleyme, sendeleyme yerime gittim.

Memiş isminde bir arkadaşımız vardı ki, günde birkaç defa falakaya çekilir, yediği dayağın hesâbı yoktu. Sık, sık mektebden kaçır, sopalar altında mektebe getirilir, yine kaçır, dövülür fakat hâlinde zerre kadar intibâh ve salâh âsârı görülmüyor ve adam olacağına dâ`ir milyarda bir bile ümîd yoktu.

Bugün yine gelmemişti. Oğlunu yoklamaya gelen babası Memiş’i mektebde göremeyince Hoca Efendi’ye (eti senin, kemiği benim nerede buldurursan bağlat, gebert, öldür, bir tarafı kırılmadan eve gelirse darılırım) diyordu.

Cüsseli ve kuvvetli birkaç arkadaş seçildi. Memiş’i nerede bulurlarsa kuşaklarıyla bağlayıp zorla mektebe getireceklerdi. Çok geçmedi Memiş’i tutmaya giden çocuklardan Satılmış soluya soluya geldi. Memiş evinin tavanına çıkmış, aşağı indirmek değil tavana çıkmak kâbil olmadı. Eline değnek almış yanaşan arkadaşlarına indiriyor. Siz değil Hoca Efendi bile gelse gitmeyeceğim diyor. Diğer arkadaşlar Memiş’i kaçırmamak için tavana çıkacak yerin aşağısına Hoca Efendi’yi bekliyorlardı. Bir dakika evvel (Hoca Efendi bile gelse yine gitmeyeceğim) diye yükseklerden atıp tutan Memiş bu aptal çocuk değnekler altında inleye inleye mektebe gidiyordu.

Hoca Efendi sabâhtan Memiş’le biraz fazlaca meşgûl olduğundan birtakım arkadaşlarımızı dinlemeden sâ’at on bire gelmişti. Az kalmıştı ki Memiş’in uğradığı cezâyâ ben de çarpacaktım fakat Allah râzı olsun o Memiş’in babasından...

8 Şubat sene 1339

Yaramaz

Ağabeyimin Köşesi:

Darılmaca Yok

Ey (Yemlihâ) şimdi buldun güzelce bir kıyâfet;
 Yüz bin liram olmuş olsa, veririm bir ziyâfet..
 Korkarım ki, kar basınca kürkü alır sırtına:
 Gör o vakit suratımda boralar, hem fırtına!..
 On bir parça olsa yine unutamazsın kürkünü,
 Onun ile oluyorsun, harb zengini sürgünü!
 Darılmazsın bilirim ya, yine bastım dalına;
 Sakla halel gelmesin o pek kıymetli malına!
 Derisini göre der ki: Sanki tarla boğası;
 Çok sevmişti biçimini (imâret ağası.)
 Senin mâhut kürkü gören seyretmeye doyamaz,
 Yırtığını boyacıya götürsen de boyamaz..
 On beş sene evvel gâyet güzelmiş o kalbak!
 İnanmazsan dedim sen de al eline şöyle bak..
 Kalpağınla kürkü satsak eder on beş bin lira!
 Lastiğini değiştir de iç üstüne bir şıra?!..

Kefeştetayuş

Gazete

Ma'ârifî teşvîk eden, terakkî ve te'mîn eden fikirleri uyandıran, medeniyyetin rehberi, milletin tercümanıdır bundan dolayıdır ki gazete cihânı bir ülfet meclisi haline getiriyor öyle bir meclis ki içinde her taraftan merâmı işittirmek kâbilidir.

Gazete yolunda zapt-ı vekâyi' usûlü ibtidâ Çin'de başlamıştır. Her günkü havâdisi bir varakaya zapt ile akşamları fağfura vermek Çin'de dört bin seneden beri cârîdir.

Keldânîlerle eski Mısırîler de havâdislerin en mühimlerini tuğla üzerine yazarak sarâylerde ibâdethanelerde saklardı.

Yunanîler mühim vak'aları (parşömen) tomarlara zapt ve nâmına (evre) ya'nî (vakit) demişlerdir Yunanlılar bundan başka her günkü havâdislere mahsûs olarak (efimerit) ya'nî havâdis-nâme icâd etmişlerdi.

Latin müverrihlerinden (Simronmus) zapt ettiği vak'alara (diyârum) ismini vermiştir.

Mîlâddan (44) sene evvel i'dâm olunan (Jül Sezar)'ın zamân-ı idâresinde gazete çıkarıldığı târîh ile sâbittir (Gutenberg) matba'acılığı icâd ettikten sonra Almanya ve Venedik'te mevcûd birtakım risâleler çıkarılmıştır.

(1550) senesinde Türkiye ile Venedikliler arasında vukû' bulan muhârebede (Havâdis-i Muharrir) nâmıyla günlük bir varaka çıkarılmaya başlanmış ve (kareta) denilen bir bakır para mukâbilinde satıldığı cihetle evrâk-ı havâdise gazete ismi verilmiştir.

Bu gazetenin altmış senelik matbû' nüshaları Floransa Müzesinde mahfuzdur.

1588 senesinde Almanya'nın Frankfurt şehrinde (Merküryus Gallopajikus) isminde Latince bir gazete çıkarmıştır.

Bu gazete (1654) senesine kadar (66) sene devâm etmiştir.

Birinci İngiliz gazetesini (1566) da (Lord Worling) çıkarmıştır.

Birinci Fransız gazetesi de (Fransa Atardi) nâmıyla (1605)te meydâna getirilmiştir.

(1605)te (Felemenk)te iki gazete neşredilmiştir. Fransa'da en evvel çıkan gazete (Supleman Gazet)tir. Sâhibi (Renaudeau) isminde bir doktordur. Gazetelerde i'lân neşrini icâd eden (Renaudeau)dur bu gazete (161) sene yaşamıştır.

Gazeteler bir fırka veya bir hükûmete İngiltere krallarından Birinci Şarl (Charl)'ın i'dâmından sonra âlet olmaya başlamışlardır Fransa'da ilk siyâsî gazete (1789)da (Beaudouin) tarafından çıkarılan meşhûr (Debat)dır. İbtidâ haftalık sonraları günlük olarak çıkarılan bu gazete (1805)de Napolyon Bonapart'ın fikirlerini neşrettiğinden dolayı sâhibi pek çok para ve şöhrat kazanmıştır.

İngiltere krallarından Birinci Jak [Jack] (1603)te (New Letter) isminde bir gazeteye ruhsat vermiştir İngiltere'de gazete (Tayms [Times]) Gazetesi sâhibi Jean

(Volter)'in basmacılık âleminde gösterdiği şâyân-ı hayret muvaffakiyyetlerden sonra yükselmiştir bu cihetle umûm-ı dünyâ Jean (Volter)e minnet-dârdır.

Sahîfe 28

Jean (Volter) 1783 senesinde (Times) gazetesini çıkarmıştır. Bu gazete sâ'atte (216) bin nüsha basılmaktadır. Times'ın (1850)de günde (10.000) Frank ve senevî (3) milyon (650) bin Frank vâridâtı vardı. Bugün bu miktâr birkaç misli artmıştır ve bütçesi Belçika hükûmetinin bütçesiyle müsâvîdir.

Almanya'nın en meşhûr gazetesi (Calvinus Zaytung)'dur. Amerika'da meşhûr (New York Herald) gazetesi günde iki milyon nüsha tab' etmektedir. Bu gazete Orta Afrika'ya seyâhâtle on iki sene gâ'ib olan meşhûr seyyâh (Lewingstone)'u aramak için pek çok para sarfıyla (Mr. Stanley)'yi göndermiştir.

(1296) sene-yi hicriyyesinde de büyük bir vapurla Kutb-i Şimâlî'yi gezmek için birçok seyyâhları göndermiş ve mesârafâtı tamamen te`mîn eylemiştir.

1826 Senesinde Dünyâda İntişâr Eden Gazeteler

Adet

2142	Avrupa'da
978	Asya'da
27	Afrika
12	Amerika
9	Okyanusya

1877 Senesinde Dünyâda İntişâr Eden Gazeteler

Adet

7000	Avrupa
5000	Asya
50	Afrika
3000	Amerika
30	Okyanusya

Kutb-i Cenûbî'de "Lâhûtî" İslâm Hükûmeti

Bu ana kadar kutubları buzullarla, karlarla mestur gayr-ı meskûn olarak biliyorduk Kutb-u Şimâlî'ye birçok seyâhâtler edildiğini ve Kutb-u Cenûbî'ye seyâhât icrâ etmek imkânsız olduğunu işitiyorduk. Hâlbuki altı aydan beri almakta olduğumuz haberler bizi hayretlere düşürüyordu. Zavallı, âciz bildiğimiz insânların ümîdsiz zamânlarında ne hareketler ne hâdiseler meydâna getireceklerini anlattı.

Romanımızın esâsını teşkîl eden Lâhûtî Hazretleri İstanbul Düyûn-ı Umûmîyye me'mûrlarından Rûhi Bey'in mahdûmudur.

Pederleri nezdinde İstanbul Mekâtib-i Âliyesinde tahsîl gördükten sonra Hâriciye kalemine intisap etmiş ve yirmi üç yaşlarında Amerika Washington sefâret kitâbetine ta'yîn edilmişti. Orada kaldığı müdded boş durmayıp san'ata pek heves-kâr olduğundan ekseri zamânlarını fabrikalarda geçirir; san'at ve fenne ve bi'l-hâssa gemiciliğe â'id her şey'i öğrenirdi; zekâ ve mefkûresinin yüksekliği cihetiyle üç sene zarfında Amerika'dan pek büyük istifâde eylemişti.

Hâlâ son üçüncü sene Amerika profesörleri kendisini iyi tanımışlar; zekâsına, ilmîne karşı hayretler ederek pek hürmet-kâr bulunuyorlardı.

Harb-i umûmîyyede Amerika, müttefikin hükûmetlerine i'lân-ı harb eylediğinden Lâhûtî'nin Amerika'yı terk ile İstanbul'a avdet etmek mecbûriyeti hâsıl oldu. Pederleri o zamân ber-hayât idi. Dört ay evvel vefâtı üzerine vâlideleri teyzem hanımla küçük bir kerîmesi kalmıştı zamân geçtikçe unutulması lâzım gelirken teyzem oğlu Lâhûtî'yi unutamayarak hayâtı ağlamakla geçiriyordu. Ara sıra kendilerini ziyârete gittiğim zamân oğlunun ber-hayât olduğunu

Sahîfe 29

ve harb-i umûmî dolayısıyla muhâbere edemediğini söyleyerek mütesellî oluyor ve oğlunun ber-hayât olduğuna dâ'ir ümîdler besliyordu. Doğrusu zâhiren ben de teyzemin fikrine iştirâk ederek kendilerine tesellî-âmîz sözler söyler, berâberce dertleşirdik.

Ma'a'l-esef biliyordum ki Lâhûtî'nin İstanbul'a avdet etmek üzere râkîb olduğu vapur, hareketinin ikinci günü bahr-i muhîtte (Bingazi) büyük bir buz parçasına tesâdüf ederek gark olmuş ve bu vapurdan bir ferdin kurtulduğuna dâ'ir haber alınamamıştı.

Mûmâ-ileyh zekâsını ve azmini hatırladıkça ziyâsından dolayı müte`essir oluyor, ara sıra vapurun garkına â`id Amerika gazete sütunlarını gözden geçirerek ağlıyordum. Bil-tabî' son zamânlarda unutulur gibi oldu. Hanım teyzem de evvelki kadar bahsetmezdi. Fakat hatırına geldikçe bir âh çekmekten de kendisini alamazdı.

5 Ağustos 338 Pencşenbe günü (acele geliniz) diye teyzemden bir telgraf aldım. Derhâl vapura binmek üzere iskeleye koştum, az tevkîften sonra vapur Büyükdere İskelesine yanaştı, hemen atladım, iki sâ'at sonra Bayezid'deki evine geldim.

Teyzem pek telâş içinde. Evvelce beni gördüğü zamân “ziyâretinizi geciktirmeyiniz, teyzenizi böyle unutmak olmaz oğlum!” diye sitem-kâr, nûvaziş-kâr sözlerle beni karşıladı. Bu defa teyzemi pek garîb buldum, aşağı yukarı odanın içerisinde dolaşüyor, bana bir şey` söylemek istiyor. Fakat ne söyleyeceğini bilmiyor.

— Hanım Teyze geçmiş olsun! Ne var? Emriniz üzerine geldim.

Garîb bir tebessümle rafa doğru eliyle bana işâret etti.

— Gördüğünüz mü? Oğlum! Bu cennet kuşu bana ne müjdeler getirdi? Alınız! Şu kâğıdı güzelce okuyunuz; siz de hakîkati anlayınız ve şimdi buna bir cevâb yazalım, dedi. Ve ağlayarak Cenâb-ı Hakk'a karşı şükür, du`âlar eyledi.

Hakîkaten rafta o ana kadar görmediğim bir kuş vardı, ilk defa alçıdan yapılmış bir kuş heykeli zannetmiştim. Fakat kuşun bir şey` yemekle meşgûl olduğunu ve kendi kendine mırıldandığını görünce işin hayâlâtтан ibâret olmadığını anladım, masa üzerine teyzemin bıraktığı kâğıdı alarak okumaya başladım. Evvelce tanıdığım imzâyı görünce âdetâ istihâle geçiriyormuş gibi vücûduma bir titremek geldi. Şaşkın şaşkın teyzemin yüzüne bakıyorum, ne söyleyeceğimi bilmiyorum. Teyzem benim şaşkınlığımı anlayınca “Oğlum! Cenâb-ı Hakk'ın azametine çok şükür, bu günleri de bize gösterdi. Gel! Otur, seninle biraz konuşalım, ne yapacağımızı düşünelim.” dedi. Teyzem benden daha ziyâde metin, ben ise el-an muhâkememi, mefkûremi toparlayamıyorum, bütün şaşkınlıklar üzerinde, bir türlü mektûbun mündericâtını zihnim almıyordu. Düşündükçe sinirlerim gerginleşiyor. Rü`yâ mı görüyorum, yoksa aklıma bir fenâlık mı geldi? diye düşünüyordum; Karşımda duran teyzeme bir çift kelâm söylemekten âcizim.

Teyzem elimden tuttu, bir kanepeye oturttu “Oğlum! Aklını başına topla! Ben de sizin gibi dört sâ'attir baygın, şaşkın bir hâlde idim; kendimi rü`yâda zannetmiştim.

Fakat her şey` hakîkat; evlâdım Lâhûtî ber-hayât; bugün henüz insânların ayak basmadıkları yerlerde elli milyonu mütecâviz insânlara hükmediyor. O kadar meşâgali arasında bizi unutmamış; bize kavuşmak ve bizimle görüşmek çalışmış ve el-an çalışıyormuş. Ne çâre ki henüz muvaffak olamamış.

Kuvve-i zekâiyyelerine meftûnum; pek çok geçmeden vesâit-i nakliyyesini de te`mîn edeceğine emînim. Bakınız! Postacılık vazîfesini yapan şu küçük kuşa. Hiç görmediği denizleri karaları geçerek on dört günde oğlumun bir numaralı mektûbunu bize yetiştirdi; şimdi cevâb bekliyor; alıp oğluma cevâb götürecektir, bizim hâlimizi anlatacak. Esâsen bütün bu gece oğlumla uğraştım, sabâh pencere önünde düşünüyordum. O sırada bir kuşun pencere camına vurduğunu ve boğazında asılı bir şey` olduğunu gördüm. Şaşkınlıkla camı açtım, kuş içeriye girdi, masanın üzerine kondu ve bana dikkatle bakıyordu. Kızım Sabiha erkenden mektebe gittiği için evde yalnız

Sahîfe 30

bulunuyordum. Doğrusu şu hâlden biraz değil, çok korktum. Kuşu sevmek istiyorum. Bir türlü yanına varmaya cesâret edemiyorum. Kuşun şekli, vaz'iyeti pek garîb geliyordu. Nihâyet zavallı kuş benim hâlimi anlamış gibi hemen geldi; dizime oturdu. Yüzünü ellerime sürmeye başladı. Sanki boğazındaki bir yükmiş de çıkarılmasını ricâ ediyor. Bir cesâretle boğazında muska şeklinde olan ma'deni aldım. Kuş uçarak gitti, tekrâr masanın üzerine kondu.

İlk gördüğümde teneke zanneylediğim bu ma'den âdetâ kâğıt gibi, az bir tazyikle açıldı yek-diğerine merbût on kat olduğunu ve içerisinde yazı olduğunu gördüm; bir taraftan da okumaya başladım. İşte o dakikalarda beni görmeliydiniz. Teyzenizi şimdiki gibi sâkin bir hâlde bulur muydunuz? Oğlum! Siz de benim kadar her şey`i anladınız, kuşun gitmesine birkaç sâ`at kaldı, durmayalım, cevâb yazalım. Evvelâ mektûbu tekrâr oku, ne cevâb yazılacağını da söyleyiniz. Pederlerinin vukû'-yı vefâtını bildirecek miyiz? Harbe â`id tafsîlât istiyor. Acaba kuşla gazete göndermek kâbil midir? Mektûbunda ikinci posta kuşunun yola çıkarılmak üzere olduğunu yazıyor. İhtimal bu akşam ikinci postayı da alacağız. Bundan sonra benim için evi terk etmek doğru değildir; her dakika pencere önünde beklemek lâzım.

Mektûbunda kıymet-dâr hediyeler göndereceğini, bundan sonra posta kuşlarının üçten aşağı olmayacağını yazıyor. Şu hâlde yakınlarda hatırımıza hayâlimize gelmeyen

şey'leri göreceğiz. Târîhe yeni bir sahîfe açacağız, Küreye yeni bir arâzî kazandıracamız. Bundan sonra kürre-i arza beş değil, altı kıt'a diyeceğiz; ihtimâl fenne, san'ata yeni bir çığır açacağız. Belki şimdiye kadar mektebelerde okuduğumuz, bellediğimiz fenler büsbütün değışecek, hayâtta büyük inkılâblar olacak. Kristof Kolomb'un küşâde eylediğı muhâceret kapısı tekrâr açılacak. Fakat sıra bu defa Müslümânlar gider nasıl ki medeniyyetin esâsını kuran Müslümânlar ise esâs binâsını vaz' eden yine ehl-i İslâm olacak, medeniyyet diye bir asırdan beri gördüğümüz, okuduğumuz şey'lerin alâyiş ve nümâyışten başka bir şey` olmayıp insânların birbirini aldatmak ve öldürmek üzere kurulmuş bir tuzak, bir hîle ocağından ibâret olduğunu anlayacağız. Hakîkî medeniyyetin ve insâniyyetin temelini kurmak evlâdına nasîb olduğundan Allah'ıma karşı ne derece arz-ı ubûdiyyet etsem, ne kadar secde-i şükârnda bulunsam azdır. Azamet-i ilâhiyyenin oğlumda tecellî etmesinden dolayı her vakit bahtiyâr ve mes'ûdum.

Oğlum! Vaktimizin müsâ'adesi kalmadı. Mektûbu hızlı olarak oku, hemen cevâb yazmaya başlayalım. Dedi ve mektûbu bana uzattı. Metânetimi muhâfaza ederek mektûbu aldım, okumaya başladım.

Adet

1

Kutb-u Cenûbiyye'de Lâhûtî Hüküm-dârî'nin İstanbul'da bulunan pederi Rûhi Efendi'ye ârızasıdır

8 Temmuz sene 1338 [*]

- Sonu Var -

[*] Mûmâ-ileyh Lâhûtî Efendi'nin gâ'ibiyyetinden sonra yeni târîh kabûl edildiğinden mektûbdaki târîhin evvelce müstamel Rumî târîhi olduğu anlaşılmalı.

Sahîfe 31

Köstebek

Bu hayvanın 44 dişi vardır. Boyları 10-15 santimetre uzun vücûdları üstüvanî, renkleri esmerdir. Başları az yassı yuvarlak, boynu pek kısa ve kalın, burnu çok sivri ve toprağı delecek sûrette kuvvetlidir. Kulakları tüylerin içerisinde gâ'ib olacak derecede küçüktür. Gözleri ise hiç gözükmez. Beş duygudan en ehemmiyyetlisi kokmak hissidir. Burnunun ucundaki kıllar vâsıtasıyla koklar. Ön ayakları kürek gibi yassılanmış ve

parmak uçlarında kuvvetli tırnakları vardır. Ön ayakları vâsıtasıyla hem toprağı şâyân-ı hayret bir sûrette kazâr ve hem de kazılmış toprağı dışarıya atar balık suyun içerisinde nasıl yüzerse köstebek de ön ayaklarının ve bi'l-hâssa vücûdunun yapılışı sayesinde toprağın içerisinde sür'at ve kolaylıkla yerini değiştirebilir.

Toprağın altında iki cins yuvası vardır.

1 – Av avlamak için yaptığı yer altındaki yollardır. Bu yollar toprağın yüzüne yakın olmak üzere kazılmış ve her tarafa yayılmıştır. Hayvan bu yolların içerisinde her tarafa koşarak içeriye düşen kurt, solucan gibi hayvanları avlar.

2 – Asıl yuvasıdır. Bu yuva da ya duvarların altında ya bir ağacın kökü civârında üzeri yıkılmayacak ve kazılmayacak yerlerde toprağın yüzünden bir metre kadar derinlikte bulunur, 10-15 santimetre kadarında bir odacıktır. Bu odacığın yüzünden 10-15 santimetre kadarında dâ`irevî bir dehliz bulunur. Üst odacığın mukâbilinde ve üstündekinden daha genişçe bir dehliz vardır. Bu ikinci kısım birçok yollarla bağlıdır hâlbuki üst dehliz alt odacıkla ve üç yol vâsıtasıyla bağlıdır. Buradan av yollarına gidilir. Bundan başka emniyet yolu nâmıyla asıl odasından büyük bir yol ayrılıp av yollarına gider. Av yollarının heyet-i mecmû'ası ana yollarıyla bu dehlizlere gelir. Hayvan doğurmak için bu odacıktan mâ'adâ ayrı bir oda yapar. Köstebeklerin yaptığı av yollarının uzunluğu bazen (45) metreyi bulur. Yaz esnâsında dişileri kızar, dört hafta gebe kalır ve üç dört yavru doğurur. Bir sene kadar yavru beslenir köstebek toprak altında ve bi'l-hâssa böcek ve solucanlarla yaşadığından fâ`idelidir. Ancak o yolları yaptığı zamân bu yolların üzerinde dikilen fidan, sebze, ekin, çayır vesâ`ire gibi nebâtâtın köklerini kestiklerinden muzırdırlar. Bundan dolayı ba'zı defa köstebeklerin öldürülmesine mecbûriyet hâsıl olur. Öldürülmesi için bir iki usûl vardır. Ya köstebekçilere mürâca'at olunur ki bunlar köstebeklerin tarz-ı hayâtlarını pek iyi bildiklerinden bunları avlarlar. Köstebekler sabâhleyin 9-12 arasında son derecede çalışırlar. Toprağın oynadığı görünür. Bu esnâda gâyet yavaş olarak uzun çapa ile oraya vurarak öldürülür yâhûd toprağın üzerinde açtıkları yuvalardan hâsıl olan toprak yığınlarından hangisi taze ise bunun üzerine (köstebek tüfeği) denilen, kapan kurulur. Bundan maksat şâkûlü tutulmuş iki sütun alınıp bunlar son derece kuvvetli bir tahta ile bağlanır.

Tahta parçasının üzerinde çivi bulunup bir taşla yay gibi durur, hayvan toprağı karıştırdığı zamân yay kurtulur. Mezkûr çivi tepesine düşer. Çivilenip kalır.

Köstebekleri vesâit-i fenniye ile öldürmek lâzım geldiğinde başlıca zehirli usûl kullanılır. Bunlar yer altında en ziyâde solucan sevdiklerinden bâğçenin ötesinde berisinde birtakım çukurlar, açıp içerisine yaprak çürüntüsü koyarlar solucanlar bu yaprakları sevip toplanacağından maşa ile bir bardağın içerisine doldurulur. Ondan sonra eczâ-hânedan (Tartarmaki) ismi verilen (Tartarit Potasyum) ve (Tartarit Antimon) denilen ilaçtan 30 gram alınıp tabağın içerisinde solucanlar (8-10) sâ'at kadar kendi hâline terk olunur. Ondan sonra hâzırlanan zehir bunların üzerine [burada bir kelimenin eksik yazıldığını düşünüyoruz] hâlinde serpilir. Bilâ-hare köstebek yuvaları mu'âyene olunur hangi yuvadan toprak çıkartmışsa bu yuvanın içerisinde köstebek çalıştığına hükümlenerek çapa ile burası açılır.

Sahîfe 32

Bu zehirlenmiş solucanlardan (1-2) tanesi maşa ile yuvanın içerisine bırakılır. Köstebek sabâhleyin bu zehirli solucanlara hüçûm ederek yer, bil-tabî' zehirlenir ve geberir, gider.

Gerçi bu usûl ta'rîf edilirken pek kolay ve neticesi en iyi gibi gözüdürse de kapak usûlüne göre ikinci derecede fâ'idelidir bu usûlde muvaffakiyyet solucanlar toplanırken kat'iyyen el ile dokunmamaktır.

21 Şubat 339

Ormancı

Teşekkür

Lâyık olmadığımız muhabbet ve teveccühlerine mazhar olduğumuz (Türk oğlu, Dertli ve Bolu) refikamıza arz-ı teşekkür eyleriz.

Yeni Yol

Şu'ûn

Millet ve memleket için seve seve cânlarını fedâ eden azîz şehîdlerin bize emânet olarak bıraktıkları yavrularını ağûş-ı şefkat ve merhametinde büyüten (Himâye-yi Etfâl) cem'iyyetinin taht-ı idâresinde bulunan (Dârü'l-eytâm) yavrularının gıdalarına son derecede i'tinâ edilmektedir. Elbiseler mükemmel, yatak-hâneler pek temiz ve

sıhîdir. (Himâye-yi Etfâl) bütün mâna'asıyla kimsesiz bulunan bu zavallı yavrucakların her türlü maddî istirahatlerini te'mîn ettiği gibi fahrî bir hayât ta'lîminin taht-ı tadrîsinde mini minilerin tahsîl ve terbiyelerinde ciddî himmet ve gayretler sarf edilmektedir.

Memleket için hayırlı her türlü icrâat ve teşebbüslerin başında bulunan sevgili ve muhterem mutasarrıf Fahreddîn Bey Efendi ile Dârü'l-eytâm müdürîyyetini fahriyyen deruhte buyuran sıhhiyye-yi müdür-i muhteremi Mithad ve Himâye-yi Etfâl riyâsetini ifâ eden belediye re'îsimiz Hakkı Bey Efendileri (Yeni Yol) kutlamakla bahtiyârdır.

New York'ta Köpek Hasta-hânesi ve İstirahat-hânesi

New York'ta köpeklere mahsûs hasta-hâne ve istirahat-hâne yapılmaya başlanmıştır. Bu binâ üç kısımdan ibâret olacaktır.

Birinci kısım: Köpeklere mahsûs hasta-hâne ve ameliyyât-hânedan ibârettir burada her türlü hasta köpekler tedâvi ve lâzım gelenlere ameliyyât-ı cerrâhiyye yapılacaktır.

İkinci kısım: İhtiyâr ve işe yaramaz köpeklerin ömürlerini istirahatle geçirmelerine mahsûstur. Buraya fakir kimselerin ihtiyâr köpekleri meccânen kabûl edilecektir. Bundan mâ'adâ bir de köpek velâdet-hânesi bulunacaktır. Lâzım gelen para Madam (Sidmon Makhi) isminde zengin ve köpek meraklısı bir kadın tarafından deruhte edilmiştir.

Bir Asır-dîde'nin Vefâtı

Kanada'da (William Kennedy) isminde bir ihtiyâr (120) yaşında olduğu hâlde ölmüştür. Bugün Amerika'da yerli yerli kâbileler arasında (John Smith) adında (134) yaşında bir ihtiyâr vardır. Bu ihtiyâr kimsenin yardımına ihtiyâc duymadan kendi işini görmektedir Lehistan'da da vaktiyle Napolyon ordularında bulunmuş (Jean Karansky) isminde (132) yaşında bir ihtiyâr bulunmaktadır.

Fakat dünyânın en yaşlı insânı İstanbul'dadır a'n-asl (Şemdinanlı) olan bu ihtiyârın ismi (Cevru) ve yaşı (147)dir.

(Cevru) Galata'da Top-hâne civârında her gün dolaşmakta ve eski mesleği olan hamallığı unutmayarak ara sıra eşyâ taşımaktadır.

Bir Avrupa gazetesi 130-140 yaşlarındaki ihtiyârlardan bahsederken bütün müşkilâtın yüz yaşına kadar olduğunu, yüz yaşını geçenlerin âdetâ yeniden gençleştiklerini yazıyor.

[Sahîfe 33/1]

Letâif

İki çocuk arasında:

- Mektebde ne yapıyorsun?
- Paydos vaktini bekliyorum.

Doktorla müşterisi arasında:

Doktor — Sizi za'iflatmak için verdiğim ilacın te'sirini anlayınız diye bir kere tartılın demiştim.

Müşteri — Ben de istedim ama kantar çekmedi ki...

İki arkadaş arasında:

- İki okka ekmekle tam otuz iki gün yaşadım.
- Kâbil değil.
- İsbâtı kolay: İki okka ekmek çalmıştım. İki gün onunla geçirdim. İş meydâna çıktı; hapse girdim otuz gün de orada kaldım. Tam otuz iki..

İki dost arasında:

- Bu sabâh haciz me`mûru gelip kapıya asılmaz mı?
- Daha a'lâ ya!.. Dokunma ölsün. Sen de kurtulursun...

Ma'lûmât-ı Mütenevvi'a

Pusulanın Târîh-i İcâdı

Çinliler tan iki bin sene evvel pusulayı isti'mâle başlamışlardı Avrupa'ya seyyâh-ı şehir (Marko Polo) tarafından getirildiği zannediliyorsa da ondan evvel ya'nî (1180) târîh-i mîlâdisi sıralarında (Kido Province) tarafından geçirildiği kanâ'ati hâsıl olmuştur. Pusulaya o vakit Fransa'da (Marinet) bahr-i sefid havzasındaki memlekete (Kalambet) nâmı verilmekteydi. İtalya sâhilinde (Amalfi) adası sekâininden (Felaviv Jabuja) (1300) târîh-i mîlâdisinde pusulayı değil pusulanın sefâinde isti'mâli usûlünü icâd etmiştir. (Felaviv Jabuja)'nın pusulayı icâd ettiğine dâ'ir mevcûd olan rivâyât bundan ibârettir.

Mendilin Menşe'i

İlk mendil Avrupa'ya Venedikli bir kadın tarafından idhâl edilmiştir. Biraz sonra Alp Dağlarından geçip Fransa'da ta'ammüm etmiştir. O zamânki mendiller gâyet güzel ve pahalı kumaşlardan i'mâl edilip en büyük ziynet eşyâsından mâdut idi. Üçüncü Henry zamânında mendillere itriyyât sürmek moda olmuştur. Almanya'da ancak (1580) senesinde ta'ammüm etmiştir. (1595) senesinde mendilin yalnız ağniyâya mahsûs bir şey` olduğundan binâ`en-aleyh avâmın isti'mâl etmemesi lâzım geleceğine dâ'ir bir nizâm-nâme neşredilmiştir. O zamândan sonra mendil yavaş yavaş bu hâle gelmiştir.

Arzın En Sıcak Noktası

Kürre-i arz üzerinde en sıcak nokta Basra Körfezi müdâhilindeki [Keşm] adasıdır. Sekânı gündüzleri kulübelerin içerisinde vakit geçirirler yalnız geceleri sâhile çıkarak avladıkları balıkları ile te`mîn-i ma'îşet ederler. Hâricden gelenler yalnız teşrîn-i sânîden marta kadar adadaki harârete tahammül edebilirler mezkûr adada evvelce bir kablo te`sîs edilmiş ise de me`mûrîn, adanın harâretine tahammül edemediğinden kablo olduğu hâlde terk edilmiştir.

Şundan Bundan

Kurşunsuz tüfenk ve tabanca: En son keşif ve ihtirâ olunan bu silahlardan çıkarak etrâfa yayılan bir nevi' gaz hedefi sersem ederek yere düşürüyor. Revolverler beş kurşunu hâvîdir. Amerika zâbıtâ-yı hafiyyesi tarafından kabûl olunmuştur.

Meşhûr tiyatrocuların (Bons) isminde bir kadın seyâhât esnâsında vagona bulunan gaz borularının fenâ ıslattığından dolayı (nezle)ye tutulduğunu beyân ederek şimendifer kumpanyası aleyhinde 10.000 liralık bir zarar ziyân da'vası açmıştır.

(La Leibzig) şimendifer istasyonu (7.500.000) lira sarfıyla vücûda gelmiştir.

[Sahîfe 33/2]

Bugün elimizde dolaşan bütün gazeteler Amerika ve İskandinavya ormanlarının mahsûlüdür. Bir gün zarfında çıkan gazeteler binlerce dönüm ormandan hâsıl olur. Bu hesâba göre bundan otuz sene sonra Amerika'da ağaç kalmayacağından nasıl gazete çıkarılabilecektir.

— İngilizlerin (750) milyon İngiliz Lirası borçları vardır.

— Dünyâda en işlek piyasalar Londra, Paris, Amsterdam ve Hamburg'dur.

— Sanâyi'ce kıymetine binâ`en İngilizler ma'den kömürüne (kara elmas) derler. Yalnız Britanya Adasında (300) milyon ton kömür çıkarılmaktadır.

— Kahve en çok Yemen, Brezilya, Okyanusya, Vantil adalarında yetişir.

— İbtidâ`î tahsîli en çok ileri giden (İsveç)tir.

— İngilizlerin en birinci gıdaları (et ve patates)tir.

— Dünyâda yüzünde mübâdele olunan eşyâ senede (611) milyar kuruşa bâliğ olmaktadır.

— Ma'denlerin en kıymet-dârı bulunan altın (Kaliforniya, Avustralya, Yeni Zelanda, Afrika ve Sibirya)da bulunur.

— Gümüş Meksika, Cemâhîr-i Müttefika, Peru, Avustralya ve Rusya'da pek zengindir.

— Dünyâ üzerindeki altın ve gümüşün miktârı (850) milyar kuruş tahmîn olunmaktadır. Senevi hâsıl olan altın ve gümüş ma'denlerinin kıymeti beş milyar kuruş raddelerinde olup yüzde (48)i altın ve (52)si gümüştür.

İlan

Bolumuzda Atalar civârında Erzincanlı Mu'allim Tevfik Bey'in te`sîs ve küşâd ettiği kütüb-hâne Bolu'nun biricik, kıymetli bir kütüb-hânesidir. Her nevi' roman,

mekteb kitâbları, kırtâsiyye bulunur. Bu işgüzârlığından dolayı Mu'allim Tevfik Bey'i tebrîk eder ve muvaffakiyyetini temennî ederiz!

Bilmece

“Bir dallara kırk elma, kırkı da ekilip elma yenir mi ikisi güne gelir, on sekizi gölgeye gelir”

Sultânî kısm-ı ibtidâ`î talebesinden 303 numaralı Câhid Tuğrul Efendi tarafından gönderilmiş ve mükâfâtı kendisi tarafından te`mîn edilmiştir.

Halledenler arasında kur'a çekilerek birinciye mecmû'amızın altı aylık abonesi. İkinciye bir muhtıra defteri hediye edilecektir. Bilmece kuponla gönderilmelidir.

Birinci nüshamızdaki bilmece için uzak mahallelerden henüz hall varakaları tamamen gelmediğinden kur'a keşidesi netâyici üçüncü nüshada bildirilecektir.

Numara 2 Yeni Yol Bilmece Kuponu

Halli:

İsmi:

Adresi:

Matba'a-yı Ahmed İhsân ve Şürekâsı

3. YENİ YOL, C: 1 Nu: 3

YENİ YOL

Yıl – 1

Sayı – 3

Sâhib-i İmtiyâz: Nedim Tuğrul

Müdîr-i Mes`ûl: İhsân Altay

Mesleğimize muvâfık yazılar ma'a'l-
memnûniyye kabûl ve neşrolunur.

Seneliği (120) Altı aylığı (60) kuruştur.

Adres: Bolu'da Yeni Yol

Ser-muharriri: A(Elif). Şevket

Nüshası 5 kuruştur. On beş günde bir neşrolunur resimli çocuk mecmû'asıdır. 10 Mart 1339

Mündericât:

Musâhabe

..... ***

Yûnus Emre	*
Diyojen'in Tuhaflikları	Nasreddin Hoca
Bayrağa Hitâb	Nedim Tuğrul
Röntgen	Muhammed Onur
Bir Gece Seyâhât	İhsân Altay
Tandır-nâme “şi'ir”	**
Bolu'nun Manzarası	T. Tuğrul
Eskici Süleymân Baba ile Râbiş Yenge	“Hikâye”
Kutb-ı Cenûbî'de Lâhûtî İslâm Hükûmeti “Tefrika”	M. N
Kahve		
Şundan Bundan		
Şu`ûn	Açık Muhâbere
	Bilmece

Musâhabe

Kışın artık usanç getirmeye başlayan son karlı ve fırtınalı günlerinin vücûdularımıza, sinirlerimize, rûhlarımıza, hareketlerimize verdiği durgunluk, koşukluk, donukluk, tembellikleri arasında insân ufak bir hareket, hayât, merâsim görse hakîkaten ne kadar ehemmiyet veriyor değil mi?!

Hemen bir aydan beri, mechûl semtlerden, sessiz, uykulu sokaklardan, uyuşuk mahallelerden kopup yükselen davul sesleri kulaklarımızı dolduruyor. Bir taraftan gelen bir davulun sesi diğer bir taraftan gelen sese karışıyor, bir müddet için fâsılasız, anlaşılmaz bir uğultu yapıyor, sonra yine kısa kısa fâsılalarla aynı gümbürtü...

İlk günlerde mahallelerin en kuytu ve gizli köşelerinden yükselmeye başlayan bu sesler yavaş yavaş yayıla yayıla mu'ayyen sokaklara, işlek caddelere kadar yaklaşır ve kâfile kâfile heyetler -mahalle çocukları- önde davullarıyla, ellerinde gâyet güzel bayraklarıyla, güler yüzleriyle kendilerini gösterirler. Fakat en küçüğünü on beş tecâvüz etmeyen bu çocuklardan tutunuz da sokakta ancak yürüeyebilen mektebsiz haylazlara varıncaya kadar, işlerinde, ihtifâllerinde, şenliklerinde o kadar âşikâr bir intizâm, öyle güzel bir şekil ve itina var ki insân hayretten kendini alamaz. Çocuklar ellerindeki

bayraklara birçok şekiller ve renkler vermişlerdir; ba'zısı yeşil, ba'zısı kırmızı, aylı yıldızlı, yazılı, yazısız, telli, atlaslı, sırmalı, saçaklı.. Hâsılı her türlü var..

En ehemmiyetsiz bir sokağın gürültülü cihetine tûce eden köşeye sapınız:
Karşınızda mutlakâ irili ufaklı

Sahîfe 34

mahalle çocuklarından lâ-akıl yirmi ma'iyetli bir iki piş-dâr görürsünüz ve bu piş-dârlar ellerindeki bayrağı her iki taraftan pek büyük bir i'tinâ ve hürmetle tutmaktadırlar. Kırmızı atlas üzerine yeşil ipekle işlenmiş bir yazı göreceksiniz. Onu okuyunuz; mutlakâ rûhunu bugünkü hayâtan, mücâdeleden ve muzafferiyetten almıştır:

“Korkma, sönmez bu şafaklarda yüzen al sancak
Sönmeden yurdumun üstünde tüten en son ocak”

...

İşte başka bir sokağın arkasından bir başka alay sevinç gürültüleri içinde davulunu öttüre öttüre geliyor:

“Hakkıdır hür yaşamış bayrağımın hürriyet
Hakkıdır Hakk'a tapan milletimin istiklâl”

Bu yüksek beyit biraz daha acemîce yazılmış.. Fakat yine sarf edilmiş bir i'tinâ var..

Böylece birkaç gün geçti. Namâz-ı leyle-yi celîle-yi Regâib'in dilsiz müjdecileri bakkal dükkânlarında kendilerine tahsîs edilen oldukça kıymetli bir yerde, câmekânlarda, çivilerde, duvarlarda öbek öbek asıldılar. Kırmızı, sarı, pembe ve daha birçok renklerle boyanmış bu süslü mum dizileri insâna âdetâ cicili bicili, allı pullu çocuk şekerlerinin verdiği his ve zevki uyandırıyor..

Artık mahalle aralarındaki davulları, bayraklı kâfileler vazîfelerine ciddiyetle sarıldılar; önlerinden geçen ve bu ananenin yabancısı dalgın bir adamın yoluna duruyorlar:

— Efendi amca! Mum parası.

— Mum parası mı?! Ne yapacaksınız oğlum?

— (Namâz)da mahallemizin câmi'ni şenlendireceğiz sevaptır.

Verilen parayı umûmî keseye atıyorlar ve üşenmiyorlar, akşama kadar böyle kim bilir kaç kişinin önüne gelip:

— “Mum parası” diyorlar.

İşte, artık mübârek ayın ilk pencşenbesi geliyor. Herkesin kendi hâline göre bir telâş var: Lokum için yağ, câmi'e mum, şeker, şerbet, pekmez pazarlıkları.. Her şey böylece tamamlanıyor...

Elindeki mum destelerinden birkaçını câmi'nin kapısında sûret-i mahsûsada takılı çerçevenin çivilerine asanlar orada daha fazla beklemeden bir başka câmi'-i şerîfe vaktinde yetişebilmek için heyecânlar ve tatlı bir telâşla yürüyorlar.. Ve nihâyet işte vakit geldi..

Akşam ezânından biraz evvel loş ve sâkin duran câmi'nin içerisinde birçok gözler birden kırmızı kırmızı yandı. Her giren elindeki mumlarını yakıp bir karanlık köşeyi daha aydınlatıyor.. Günlerce çalışan mahalle çocukları da emeklerinin mükâfâtıyla her tarafı cânlandırdılar, ziynetlendirdiler.

Birkaç dakika içinde munis ve sessiz, sâfları dolduran herkes şimdi temiz ve niyâz-kâr yüreklerini Allah'a karşı açtılar.. Ne derin ve ulvî bir âhenk.. Ne tesellî-bahş bir huzûr, ne büyük ve ne ma'nevi bir gece!..

7 Recebü'l Ferd 1341

Yûnus Emre – Âşık Yûnus

Temiz huyuyla yüksek bilgisiyle tanınmış bir zât olup Bolu Sancağı'nın Sakarya Nehri havâlisindedir. Bu civârda bulunan köylerin ahâlîsini uyandırmak ile meşgûl olmuş ve rivâyet edildiğine göre (Tapduk Emre) nâmında Kâdiriyye tarîkâtından bir zâtın yanına giderek büyük bir mertebeye yükselmiştir mensûb olduğu der-gâha sırtıyla getirdiği odunlar içinde -bu der-gâha eğrilik girmez diyerek- eğri odun buldurmamıştır ki bu, kendisinin gâyet doğru olduğunu isbât eder. Târîhçe pek kıymet-dâr ve yüksek şahsiyettir ba'zı kitâblarda vefât târîhleri (842) olarak gösteriliyor ise de Dîvânındaki:

“Târîh dahi yedi yüz yedi idi

Yûnus cânı bu yolda kovdu idi”

Sahîfe 35

Beytine göre (843)den evvel olması lâzım gelir. İfâdeleri gâyet sâde idi. Sonradan gelen birçok erbâb-ı irfân kendisini takdîr etmiştir.

Bir ilahîden:

“Nazar ile etti, bâzâr ile götürü
Yaradılanı hoş gör yaradandan ötürü”

Diğer:

“Ârif âna derler ki kân ola
Ma'rifet âleminde ummân ola”

Diğer:

Aşkın aldı benden [beni]
Mevlâ'm seni ister seni
Ben yanarım dünü günü
Mevlâ'm seni ister seni

Âşıklara vuslat gerek
Zâhidlere Cennet gerek
Mecnûnlara Leyla gerek
Mevlâ'm seni ister seni

Cennet, Cennet dedikleri
Birkaç evle birkaç huri
İsteyene ver anları
Mevlâ'm seni ister seni

Diğer:

Et ile deriye büründüm
Yûnus diye göründüm

Yûnus Emre'nin medfî hakkında birbirine benzer birtakım rivâyetler vardır ki ba'zılarını aşağı yazıyoruz.

(Lami'î Çelebi)'nin beyân ettiğine göre (Yûnus Emre) Sakarya Nehrinin Porsuk Çayı ile birleştiği mahalde medfûndur.

Bursalı Şeyh İsmâil Hakkı'nın beyân ettiğine nazaran (Yûnus Emre) Isparta civârında (Keçiborlu) kasabasının köylerinde dünyâyâ gelmiş ve büyümüştür. Mezârı da oradadır.

(Karaman)'da ve Bursa'da Yûnus Emre nâmına birer türbe ziyâret edilmektedir. Eskişehir Ankara şimendifer yolu üzerindeki istasyonlardan (Sarıköy)'de bu zât nâmına bir ziyâret-gâh vardır ki Lami'î Çelebi'nin beyân ettiği yerdir.

Bunlardan başka Saruhan Sancağı'nın Kulu ve Sâlihli kazâları arasında Emre nâmındaki (70) evli bir köyde kargîr bir türbede (Tapduk Emre)'nin evlâd ve ahfâdı ile türbe içinde (Yûnus Emre)'nin de medfûn olduğu görülmüştür. Fakat mezâr taşlarının hiçbirinde yazı yoktur.

Yalnız (Yûnus Emre)'nin mezâr taşında ufak bir balta resmi vardır (Mirâtü'l Kâinat)'a nazaran Yûnus Emre Türkçede büyük kardeşe derler. Ba'zı mü'elliflere göre (Emrah) kelimesinden alınmıştır. Tapduk kelimesi de (Erzurum) ve havâlisinde elif ile ya'nî Tapdâk yol ya'nî düz ve ârızasız yol demektir ki bu mâna'aya göre (Tapdâk Emre)'ye vicdânlarının pâk ve temiz olduğundan dolayı bu isim verilmiştir. Fakat tapmak ya'nî ibâdet etmek demek masdarından (Tapdık) ya'nî â'bid mâna'asına da gelir ki bu daha münâsibdir. (Emre) köyünde yapılan tahkîkâtta bunu te'yîd etmektedir.

Diyojen'in Tuhafıkları

Diyojen açlığını def' edecek kadar eline geçen yemeği, rast geldiği yerde, sokak ortasında oturup yer, ve nerede akşam olursa orada sabâh ederdi.

Bu hâline hücûm edenlerden birine “Eğer yemek yemek ayıp ise lütfen isbât eyle de bir daha ömrüm oldukça ağzıma bir lokma komayayım yok değilse beni tâciz etme; şu yediğim ekmeği ne çaldım, ne de birinden dolandırdım. Bunu veren zât kendi rızâsıyla verdi. Binâen aleyh çalınmış mal gibi yemeğe neden mecbûr olacağım” demişti. Diyojen'in dağarcığında vaktiyle bir de ağaç maşrapa varmış bir gün çobanlık eden bir kızın çeşmede avcuyla su içtiğini görür ve kendi kendine hitâp ile “Yazıklar olsun sana Diyojen! Lüzûmsuz eşyâdan sakınırken şu kız kadar da aklın yokmuş” diyerek maşrapasını fırlatıp atmıştır.

Diyojen pek fakir hâlini görüp acıyan zenginlere “Evet! Evet! Bana yardım etmeye borçlusunuz çünkü şimdiki hâlde ben içinizde hâriku’l-âdeyim lâkin bütün halk benim mesleğimi kabûl ettiği zamân siz hârikulâde kalacağınızdan ben de size i’âne de bulunurum” der ve asla kimseye minnet etmezdi. Hatta fıçısını ta’mîr ederken bir gün Büyük İskender ba’zı arkadaşlarıyla berâber Diyojen’i ziyârete gider İskender güneşin ziyâsıyla Diyojen arasına girdiği hâlde (benden ne dilersin) demiş Diyojen: (Gölge etme başka ihsân istemem) cevâbını vermişti.

Sahîfe 36

İskender şu cevâba hayrân olarak (eğer İskender olmasaydım Diyojen olurum) demiştir. Bir gün Eflâtun’un bânâgesinin önünden geçerken kapıda duran bekçiden bir incir ister. Bekçi derhâl efendisine koşup Diyojen’in incir istediğini haber verir. Eflâtun bir küfe incir toplatarak gönderir. Diyojen bunu görünce “Dostum! Söz anlamamazlıkta sen de efendin gibiymişsin! Çünkü halk ondan bir kelime su’âl eder; o ise bir çuval sözle cevâb verir; nitekim ben senden bir incir istedim, sen bir küfe şey’ doldurmuşsun.” demiş ve bir incir alıp gitmiştir.

Hükûmet bir gün ağacın birine iki kadın asmıştı. Diyojen bunları gördüğü zamân “Her ağaç bu meyveden verseydi kadınların burnu kırılarak epeyce adama benzerlerdi” demiştir.

Bir gün kırdan otururken beş on delikanlının attıkları okların her biri bir tarafa giderek hiçbirinin hedefe isâbet etmediğini görünce “Kendini korumak için bundan a’lâ yer olamaz” diyerek nişân-gâhın altına oturmuştur.

(Midyas) isminde bir zâlim bir gün Diyojen’e bir tokat atarak “Git hükûmete şikâyet eyle de benden (1500) kuruş cezâ al!” Diyojen; Diyojen de derhâl hükûmete mürâca’atla merkûmdan cezâ-yı nakdîyi alır. Ertesi gün eline koca bir sopa alarak herkesin gözü önünde (Midyas)ın suratına var kuvvetiyle bir defa indirdikten sonra “Hükûmete mürâca’ata hâcet yok o dünkü verdiğin cezâ-yı nakdî işte!” diyerek paraları herifin önüne atmıştır.

Hemen bir horoz yakalayarak tüylerini yolar ve Eflâtun’un önüne fırlatarak (İşte azîzim! Ta’rîf ettiğiniz insân budur) demişti.

Bir gün suyu çirkâb ile dolu bir hamama girip çıkarken hamamcıya “Yanılıp da bu hamama girenler temizlenmek için ne yaparlar” demiştir.

Bir gün ma'hûd fiçının içinde yatarken cüssesinin fiçiyı doldurmadığını görünce “Ben de az müşkilâtçı değilim, işte fiçının boş yeri iki kişi daha alır!” demiştir. Bir gün elinde mumu yanmış bir fenerle sokakları dolaştığı sırada “Cânım Diyojen! Gündüz fener yakıp da ne arıyorsun!” su`âlinde bulunanlara “Adam!..” cevâbını vermiştir.

Diyojen ölüm hâlinde iken “Na’sını nereye gömelim diye su`âl ettiklerinde “Dağın bir tarafına atıverin” demiş “Ya orada cesedini kurt, kuş yemez mi?” dediklerinde “Sopamı yanıma koyunuz da geldikleri vakit başlarına vurayım” cevâbını vermiş “Hiç insân öldükten sonra böyle şey’leri duyabilir mi ki müdâfa’da bulunabilesin?” cevâbına karşı da “Ben duymayacak olduktan sonra kurtlar kuşlar yiyecek diye ne telâş ediyorsunuz” diyerek binişini başına çekmiştir.

Nasreddîn Hoca

Bayrağa Hitâb

Göğün berrâk ve ateşin güneşlerinde şân ve şerefle dalgalanan boşluğun bucağında nurdan yapılmış bir hançer gibi parlayan bayrağımı, Türk’ün bu nazlı gelinini hayrân hayrân seyretmeye bir türlü doyamıyorum. Mu’azzez helâlîmin duruşunda bile bir heybet vardır.

Bunu öpmek, kucaklamak, hürmetlerimle, muhabbetlerimle kucaklamak istiyorum. Şanlı duruşu dâ’imâ rûhumu okşar, benim dert ortağımdır. Hüzünlerimi, kederlerimi yüzüne bakmakla unuturum. Işıklarıyla etrâfımı aydınlatan, çiçeklerimi, yapraklarımı süsleyen bu bayrak, bu al beyaz sancaktır.

Dünyâyı titreten şanlı süvârilerimizin demir kolları üstünde, Kanije, Budapeşte, Limburg, Viyana kal’alarının yüksek burçlarında Türk’ün zaferini i’lân eden mukaddes bayrağım!

Sahîfe 37

Sen; nâmûs, şeref, hürriyyet ve istiklâlîmizin alâmetisin kıyâmete kadar hür ve müstakil yaşamaya ahdeden milletimin çelik azîm ve îmânı önünde ebediyyen parlayacaksın. Dünyâ kurulalıdan beri efendi olarak yaşayan Türk’ün muzaffer ordularını selâmlayan sensin!

Kosova, Niğbolu, Varna meydânlarında kana bulanan mübârek sancağım!

Dört seneden beri cihâna hayret veren kahramanlıkların, muvaffakiyyetlerin, zaferlerin â'mili hep sensin askerlerimize İnönü, Sakarya, Dumlupınar muzafferiyetlerini kazandıran bayrağın yükseklerden dalgalandığını görmek arzûsudur.

Seni çiğnettirmemek azmiyle bu millet on seneden beri hudûdlarda çarpıştığı gibi icâb ederse en son neferine kadar mücâdelesine devâm edecektir.

On binlerce Yunan esirlerinin, cellâd-ı efunların, trikopislerin önünde bütün heybetiyle dalgalanan sevgili ay yıldızım! Kalk yürü, bütün azametle göklere çık, yıldızlara kadar yüksel, yüksel ki arkanda yarım milyon süngülü evlâdın var!

28 Şubat 1339

Nedim Tuğrul

Fennî Sahîfeler:

Röntgen

Nâmıyla ma'ruf şu'aâtin kâşifi Alman mu'allimlerinden Fon Röntgen yetmiş sekiz yaşlarında olduğu hâlde âhiren vefât etmiştir. Bu sûretle Alman vatani güzîde bir evlâdını, beşeriyet yüksek bir hâdimini gâ'ib etmekle dağ-dâr ve müteellimdir. Röntgen eslâfına yâdigâr bıraktığı keşf-i mühimmeyle fenn-i tedâvide yeni bir devre açılmasına sebep olmuştur; hikmette kimyâda birçok yeni keşifler mümkün olmuştur; sanâyi'den vâsi' mikyasta istifâdeler te'mîn edilmiştir. Röntgen bıkmak yorulmak bilmez sa'yi, hârikulâde dehâsıyla yalnız öz vatani Almanların değil bütün beşeriyetin malı ve medâr-ı iftihârı olmuştur.

Bugün derin günler, hasîs ihtiraslar, mâkâbil-i tatmin rekâbetler ile birbirine karşı hasm-ı cân olan kütlân-ı beşer bu büyük âlimin hâtıra-yı bülendi karşısında aynı hiss-i teellüm ve te`essür ile yek-vücûd olarak eğilirler.

Röntgen şu'aâtı ve bunun tatbîkâtı nedir?

Havası boşaltılmış borular derininden ma'denî bir tel geçirilerek telin uçları cereyân elektriğinin iki uçlarıyla birleştirildiğinde halânın derecesine göre birtakım alâmât görülür. Evvelâ telin uçlarından uzun şerâreli ve o şerârelerden de kendine mahsûs bir sadâ tekûn eder. O esnâda borunun havası biraz daha tahliye edilecek olursa şerâreler mor bir renk alır; tahliye temâdi ettikçe bu mor ziyâ boruyu tamamen doldurur;

nihâyet borunun iki nihâyetlerinden ziyâ karanlıkça dâ`ireler şeklinde nemâyân olur: İşte bu borulara “Gesler Borusu” (Gessler Tube) denir. Bundan sonra bu boruyu tahliye devâm edecek olursak kutb-ı menfî ile iştirâki olan cihet mazlum olmaya başlar ve mekâbeli olan cihet ise parlak ziyâ neşreder. O zamân bu boruya “Krukes Borusu” (Crookes Tube) derler. Bu borulara cereyân elektriğinin geldiği cihete ya'nî kutb-ı müsbete anot (Anode) ve çıktığı cihete ya'nî kutb-ı menfiye katot (Cathode) derler. Röntgen 1895 senesinde böyle bir Krukes borusu derûnundan cereyân elektriği geçirirken bir hâilin öte yüzünde bulunan platinli kıyanus baryum parçasının parlak ve mavi bir ziyâ neşrettiğini görmüştür. Bu hâdise Röntgen'in nazar-ı dikkatini celb etti. Bir senelik mesâi ve tahkikâtı neticesinde mezkûr ziyânın cereyân elektriği te`siriyle Krukes borularında hâsıl olup alâmât-ı ziyâiyye göstermeyen bir nevi' şu'aât taht-ı te`sirinde tekvin ettiğini keşfetmiş ve kâşif işbu şu'aât-i mechûleye “Rayons X” nâmını vermiştir. Krukes borusunun kırmızı olduğunu yukarıda arz ettiğimiz katot noktasından çıkan şu'aât borunun cidâr-ı mukâbili üzerine çarpıyor: şu'aâtın çarptığı noktaya anti katot denir işte röntgen şu'aâti anti katot noktasındaki

Sahîfe 38

te`sirât-ı hükmîden tevellüd ediyor. Röntgen şu'aâti gözle görülmez; yalnız bu şu'aât kendisine ma'rûz ba'zı cisimlerde bir parıltı (fosforlanma) hâsıla getiriyor. Yukarıda ismi geçen platinli kıyanus baryum bu cisimlerden birisidir. Bu madde bir levhaya talâ edilip röntgen şu'aâtine arz edilse sarı yeşilimtırak, parıltısı gâyet latîf bir ziyâ tekûn eder: Bu levhaya levha-yı lemâ'n denir. Eğer karanlık bir oda derininde levha-yı lemâ'n ile menba'-i şu'â arasına gayr-ı şeffâf bir cisim konursa o cismin işgâl ettiği kısımda levhanın karanlık kalmadığı ve diğer aksamın eskisi gibi lema'a-nisâr olduğu görülür; nîm-şeffâf bir cisim konursa hafif bir gölge yapar ve eğer şeffâf bir cisim konursa cisim yokmuş gibi ziyâdâr olur eğer levha-yı lemâ'n yerine ziyâ-yı âdi için şeffâf olmayan meselâ tahta muhâfaza derininde yerleştirilmiş bir fotogram levha-yı hasâsiyyesi konursa araya konulacak herhangi bir cismin fotoğrafını almak mümkündür. Yukarıda ziyâ-yı âdi nokta-yı nazarından şeffâf, nîm-şeffâf keşif bildiğimiz cisimler bu şu'aâtın nüfûzuna göre değişir. Meselâ kâğıt, mukavva, meşin, tahta, su, akciğer, cild, damar, a'sab, tırnaklar, bedendeki mâyi'ât, ekmek, fasulye, bakla hülâsa mevâd-ı fehmiyyenin müvellidü'l-humûza ve müve'l-mâ'î ve azotla birleşerek meydâna getirdiği cisimler hemen kâmilen röntgen şu'aâti için şeffâftır. Fakat bu şeffâfiyet dahi vâsitî sahnelere a'iddir. Kalınlık hadd-i ma'rufu tecâvüz ederse nîm-şeffâf olur. Meselâ kalb, dimâğ,

a'lel-umûm kemikler nîm-şeffâf olduğu gibi kömür, fil dişi, tuz kükürt ilh... nîm-şeffâftır. Billûr, tutyâ, gümüş, altın, bakır, demir ilh. gibi ma'deniyâttan röntgen şu'aâtı ya hiç geçmez yâhûd pek az geçer.

Röntgen şu'aâtının tabâbetteki tatbîkâtı pek çoktur: Vücûdumuzun herhangi bir noktasına giren ecsâm-ı ecnebiyyenin mevki'ni ta'yîn, kemik, kırıkları ezikleri mefâsıl ve azâmedeki tegayyürât bu sâyede teşhîs olunur. mi'de, karaciğer, akciğer ve kalb hastalıklarında dahi pek kıymetli bir vâsıta-yı teşhîstir. Böbrek taşlarının ve mevki'ni ta'yîn eder. Zâtü'l-ceneb hastalığında cevfi sadırda birikecek suyun miktârı bilinir ve hastalığın seyrini ta'kîb mümkün olur. Ba'zı cild hastalıklarının tedâvisinde nâf te'sirleri görülmüştür.

Fakat bu şu'aâtın uzun müddet veya tedbîrsiz isti'mâlinden vücûda muzırât da hâsıl olur. Bu muzırâtı def için veyâhûd tedkîkât-ı ilmiyyede bulunmak için birçok doktorlar vazîfe ve meslekleri uğrunda kurbân olmuşlardır. Hatta pek yakında röntgen mütehassısı bir âlimin iki kollarını kesmek îcâb etmiş ve bu fedâ-kârlığı takdîren âlim mûmâ-ileyh altın madalya ile taltîf edilmiştir.

Bolu 28 Şubat 339

Doktor
Muhammed Onur

Bir Gecelik Seyâhât

Haftalarca devâm eden münâkaşamızın hiç biteceği yoktu. Babam benim bir kunduracının yanına çırak vereceğinde ısrâr ediyor ve bu fikrini vâlideme ve bâ-husûs bana kabûl ettirmek için yedi dereden su getiriyordu. Ben ise kendime mukaddes bir gâye olarak tanıdığım hocalık mesleğinden kat'iyyen dönmeyeceğimi söylediğim vakit mutlakâ bir dargınlık çıkardı.

Artık bir gün dayanamadım. Anladım ki sabrın sonu yok. Ne koruk helva oldu, ne de dut yaprağı atlas... Evde büyük bir kavgadan sonra yanımda olan para ile bir cübbe ile sarık tedârik ettim, Kelâm-ı Kadîm'i de torbasıyla berâber çapraz boynuma geçirip ilim tahsîli için yola revân oldum; az gittim, uz gittim; dere tepe düz gittim tamam yirmi sekiz günde Bursa denilen; yeşillik, câmi'leri, türbeleri bol bir şehre vardım. Kesemde kalan

Sahîfe 39

doksan para ile bir kebabçı dükkânında karnımı doyurdum. Fakat bu akşam nerede yatacağım; akşam olmuş sâ'at biri geçiyordu, hemen abdest alıp yatsı namâzını kılmak için Ulu Câmî'ne gittim. Ah; ne güzel câmî'... Hemen hatırıma geldi: Cemâ'at tamamen dağıldıktan sonra bir köşeye saklanır, geceyi burada geçiririm dedim.

Cemâ'atin arkasından mü`ezzinin kapıyı kilitlemek için anahtarı son çevirişi beni sevindirdi, hemen güzel bir halının üzerine uzandım. İstikbâlîme â`id tatlı tatlı kuruntudan sonra uyumaya başladım. Fakat çok geçmemiştî kapı açıldı. Vakitsiz bu câmî'ye gelenlerin kim olduklarına dikkat ederken kapıdan beş altı gölgenin içeri girdiğini gördüm; korkmadan minberin altındaki boş yere kabâhat yapmış bir fino köpeği gibi sindim. Bir de ne göreyim, tepeden tırnağa kadar cep-hâne dolu, kamalı, bıçaklı korkunç kıyâfetli eşkiyâlar. Tâ minberin yanına kadar geldiler, sabâha kadar üzerinde rahat rahat uyuyacağımı zannettiğim kalın ve büyük halının üzerine oturdular. Kıyâfetinden ve elindeki silahın daha süslü olmasından re`îsleri olduğunu anladığım biri kaba ve âmirâne bir sesle:

—Eh... Haydi bakalım. Bir haftada ne iş gördünüz kazandığınız paraları getirin.

Dedi. Re`îsin bu emri üzerine arkadaşları kim bilir kimlerden aşırmento ettikleri mücevherâtı re`îsin önüne döktüler. İçlerinden biri de elindeki torbanın altınla dolu olduğunu söyleyerek re`îsin önüne bıraktı. Altın torbasının benden bir metre mesâfede durduğunu görünce gözlerim fal taşı gibi açıldı. Heriflerin malına görmeden ortak olmak hevesi uyandı. Yavaşça onlar görmeden torbanın yarısını ceplerime yerleştirdim ve yine köşeme büzüldüm. Fakat çok geçmeden re`îsin vahşi sesi câmî'nin içini çınlattı:

— Ulan... İçimizde hırsız var. Torba yarıya inmiş; yakalayın şu rezîli derisini yüzelim.

Ben bu kumandayı duyunca ipten kurtulmuş maymun gibi sıçradım, duvarların dibinden emekleye emekleye minâreye çıkan kapının yanına geldim ve içeri girdim. Eşkiyâlar küfürler savurarak câmî'nin dört tarafını arıyorlar. Ve paralarına ortak çıkan bu mechûl şahsı bulamayınca daha ziyâde hiddetleniyorlardı. Tekrâr re`îsin vahşi sesini duydum:

— Minâreyeye çıkmıştır be. Biriniz çıksın, çabuk yakalasin. Ben önde koşarak minâreyeye çıkıyor ve arkamdan birinin geldiğini işitiyordum. Hemen şerefeye çıkınca minârenin arka tarafına geçtim. Beni ta'kîb eden eşkiyâ şerefeyi dolanmaya başlayınca ben de o görmeden önde dolaşmaya başladım. Bir tur yapınca herif aşağıya seslendi:

— Arkadaşlar; yok. Yok.. Kimse yok...

Re`îsin sesi bu sefer yer altından geliyormuş gibi uğulduyordu:

— Bir kişi daha çıksın biriniz sağdan biriniz soldan dolaşsın herhalde yakalayacaksınız...

Artık minârenin şerefesinden tutunup aşağıya sarmaktan başka çâre yoktu. Hemen son bir ümîdle şerefenin demirlerinden tutunup vücûdumu aşağıya bıraktım bu sırada bâğçede birtakım sesler peydâ oldu eşkiyâların bâğçeye çıktıklarını anladım. Aşağıdan biri yukarıya doğru bağırıyordu:

— Ulan, görmüyor musunuz?.. Şerefeden aşağıya sarmış... Çıkarın kılınçları taşların üzerinde gezdirin; parmakları kesilsin. Şerefede dolaşan iki gölgenin verilen emri îfâ için kılınçlarını çektiklerini işittiğimde ellerim gayr-ı ihtiyârî boşandı, bâğçeye doğru döne döne inmeye başladım. Keçileri gâ`ib etmeme az kalmıştı gözlerimi açtığım vakit kendimi terler içinde yuvarlana yuvarlana tâ kapı dibine gelmiş ve süpürgenin sapına sıkı sıkı iki elimle sarılmış buldum.

İhsân Altay

Sahîfe 40

Tandır-nâme

Kaderden şikâyet eyleyip durma;
Buna dünyâ derler aldanma fala!
Akıl erdiremedim -sanma uydurma-
Ben, bindim bineli şu ince dala!

İpek şemsiye, var açan yağmura.
Yan üstü yatan da var şu çamura;
Bürünen, hesâbta yoktur samura
Lâkin arttakiler hep hoşça kala!

Ne acâ`ib iştir bu, dünyâ pazarı!..
Maviye, hiç korkma, diyor sarı
Kanmaz sanıyorken ben, birçokları
Kapadı ağzını bir parmak bala!

El elden üstündür, telâşa varma;
Düz yolun dururken yokuşa sarma,
Hiç yoktan kıyâmet sâkin koparma;
Metelik verenler yok martavala!

Kişi işsizlikten yaman bunaldı,
O yolu bu (Yol'u) tenkîde daldı;
Biricik nal buldu, şimdilik kaldı
Sıra bir eşekle üç tane nala!

Düşünme sayıyor üç dört beş sayı,
At artık içinden o boş tasayı;
Post âşıkı değiliz, alıp masayı
Bir başka diyârda veririz mola!

Kurbağa gitmeli derken kâyâra
Bakıp özendi bir gökte uçara,
-Ne dersin bu hıyar oğlu hıyara!?-
Yarış teklîf etti koca kartala!

Kurbağam -beş aydır- çekiyor boya,
Sırtına çekilmiş gül rengi boya;
O (toz) bu (tuz) derken göründü foya,
İş yoksa, say say, ipucu yakala!

Ne durur kenârda şu yeşil ördek,
A cânım yok mudur bunda hiç yürek?!
(Baba)yı kavgaya sürmüş bak ördek!..
Perde arkasından atıyor bakla!

Kış geçti -çok şükür- geldi derken yaz,
Hesâba aykırı çıktı şu ayaz.
Aç iken yenir mi bu ekşi piyaz?!.
Cânâ ben de şaşım böyle masala!.

1 Mart 339

**

Sahîfe 41

Bolu'nun Manzarası

İşte sevgili yurdumun yeşil bir parçası geniş bir ovanın ortasına yakın bir yerde ufak bir tepeye yaslanmış güzel bir kasaba.. Ovayı çerçeveleyen yeşil sıradağlar, yüksek sırtlarından kademe kademe inen soğuk buharlı yaylalar şarkın bu güzel beldesi önünde hürmetle eğilmektedir. Tepeler onu büyük bir kıskançlıkla muhâfaza etmekte ve arkadan taşlık arâzînin çirkin manzaralarını saklamaktadırlar. Yalnız iki geçit... Biri şarktan, diğeri garbdan... İşte bu geniş ovanın iki kapısı.

Arabamız garb geçidinden çıkıp dönemeçli yolları bitirince uzun bir ufku temâşâyâ mâni' ufak bir tepe bile kalmadı.

Ta'kîb ettiğimiz şose yeşil tarlalar, rengârenk çayırliklar arasında kıvrıla, kıvrıla gidiyor. Şurada berrâk bir dereyi ta'kîb ederken gâ'ib oluyor, fakat öteden yine çıkıyor. Ovanın ortasında akşamın sislerine gömülmeye başlayan garûbun kızılıklarına müstağrak Bolu'ya kadar uzanıyor.

Arabacımız kırbacının ucuyla ve güler bir çehre ile dönüp “İşte Bolu!..” diyor. Bargîrler nezdinde a'cûl âşinâsı oldukları bu yolun kıvrımları... Onlara bir sâ'at sonra istirâhat va'd ediyordu.

Bu kim bilir kaçınıcı baharın serdiği zembili, rengârenk halıları ortasında oturmuş bülbülleri dinliyor. Derin bir sükûn... Ne sâf sahalarını kaplayacak fabrika bacalarının püskürdüğü kara dumanlar var ne de büyük şehirlerin gürültüleri... Sıralan yeşil sükûtların hizâsında tahrîb-kâr elleri hatırlatan yarım ağaç gövdeleri arasında şose şehre giriyor.

Mu'azzam hükûmet binâsının önünden geçtikten sonra kasabanın içine giriliyor biraz ötede dört beş kişi tenezzühe dolaşüyor, iki üç araba köylere doğru uzanıyor, bacalar acele, acele tütüyor ve boş mi'delere bir şey'ler va'd ediyordu.

Kasaba şimdiden bir uykuya hâzırlanıyor, çöken karanlık şurada, burada parlayan ışıkları yırtmaya çalışıyor. Sultânî mektebi yaslandığı tepenin öteki ucundan akşamın sisleri içinde mermer bir heykel gibi yükseliyor, siyah, parlak birçok gözlerle her tarafa hâkîm-âne bakıyordu.

Numûne Mektebinden 141 T. Tuğrul

Muhterem Okuyucularımıza

Vukû' bulan bulan bir ârıza dolayısıyla mecmû'amızın ikinci sayısı biraz geç olarak intişâr etmiştir. Elimizde olmayan bir sebebden dolayı vâki' olan te'hîrden okuyucularımızın bizi affedeceklerini ümîd eyleriz.

“Yeni Yol” Bolu'nun muhterem ve mâ'rîf-perver ahâlîsinden ümîd ettiğimiz teveccühlere mazhar olmuştur. Pek kıymetli addettiğimiz bu teveccühlere ibrâz-ı liyâkat etmek üzere her türlü fedâ-kârlıkları ihtiyâr ederek mecmû'amızı zamân geçtikçe daha müttekâmil bir sûrette neşredeceğimizi muhterem okuyucularımıza tebşîr eyleriz.

Sahîfe 42

Eskici Süleymân Baba ile Râbiş Yenge

Vaktiyle İstanbul'da Eyüb Sultân civârında Râmiz Köyünde tek odalı, üstü teneke ile kapalı, eski vîrân bir kulübede eskici (Süleymân Baba) oturuyordu. Sabâhtan

akşama kadar göz nuru akıtarak diktiği ayakkabılarından günde ancak bir kuruş kazanabiliyordu.

Akşamüstü dükkânı kapadıktan sonra on para mum, yirmi para ekmek ve on paralık peynir, zeytin gibi şey'ler alır evceğine dönerdi.

Süleymân Baba te`emmül ederken fakir halinden dolayı dükkân yapamamıştı. Râbiş Yenge (Sen adam değilsin, erkeklik böyle mi olur! Ciğerin beş para etmez. Bana niçin düğün yapmadın!) gibi hücumları her gün tekrâr eder ve zavallı adamcağızı üzer dururdu. Süleymân Baba karısının bu acı sözlerinden kurtulmak için her akşam yemekten sonra kahve tepsisini alır, yatıncaya kadar şarkı söyler ve tepsiyi çalardı.

Bir akşam tebdil-i kıyâfetle kulübeciğin önünden geçen pâdişâh da buna şaşmış ve komşularından Eskici Baba'nın hâlini öğrenmiş.

Pâdişâh ertesi gün evlerde ışık yakılmamasını şiddetli bir emirle men' etmiştir. Bundan maksat Süleymân Baba ile Râbiş Yenge'nin karanlıkta ne yapacaklarını anlamaktı. Ertesi akşam pâdişâh yine aynı mahalleden geçerken iki bahtiyâr karı ve koca karanlıkta icrâ-yı âhenk ediyorlardı.

Pâdişâhın başka bir şey' hatırına geldi. Sabâh olduktan sonra bütün eskici dükkanlarını kapattırdı. Süleymân Baba bundan pek me`yûs oldu.

Râbiş Yenge'ye (Karı bu pâdişâh bizi açlıktan öldürecek ama Allah iyi eder inşaallah... Gideyim şu elmasçıbaşılardan gübrelerini atayım belki beş on para verirler de ekmek, mum parası çıkar.)

Henüz on dakika geçmemişti ki Eskici Baba sevinçle döndü. Daha kapıdan: (Râbiş işimiz iş elmasçıların gübre tenekesinde şu sarı lirayı buldum. Bir mevlüd yapalım da bu gece düğünümüz hitâm bulsun) dedi. Bir sâ'at sonra bir koyun, beş okka pirinç, iki okka tereyağı, dört okka şeker, bir okka gaz yağı gelmiş ve Râbiş Yenge kollarını sıvayarak akşamki mevlüd için hâzırlanmaya başlamıştı.

Gece sâ'at tamam dörttü. Mevlüd bitmiş, yemekler yenmiş, misâfirler kalk-git kahvesini içerlerken kapı çalındı. Pâdişâh bir derviş kıyâfetinde yukarıya çıktı.

Râbiş Yenge yeni misâfirine kahve pişirdikten sonra ziyâfetten kalan pilavları bir sahana doldurarak pâdişâhın önüne sundu ve (Affedersiniz Derviş Baba vakitsiz gelen misâfirlerin nasîbi işte kuru bir pilavdır. Pâdişâh babamız bizi açlıktan öldürmek için dükkânı kapattırdı. Fakat Allah öldürmeyince pâdişâh bile olsa kul ne yapabilir.

Bizim adam beş on para almak ümîdiyle komşumuz elmasçıbaşılardan süprüntülerini atmaya gitmişti. Tenekenin içinde sarı bir lira bulmasını mı?

Kocam beni alırken düğün yapamamıştı. Bundan dolayı yüreğimde bir ukde kalmış, dilimle zavallı adamcağızı bıktırmıştım. Sarı lirayı görünce (Râbiş bu akşam düğünü bitirelim. Bir daha düğün lafını ağzına almayacaksın bugün ne istersen alayım) demişti.

Gerek Süleymân Baba ve gerek karısı Râbiş Yenge pâdişâhın pek acâ'ib ve garibine gitmişti. Ertesi gün sarây ağalarından birisi Süleymân Baba'yı alarak pâdişâhın huzûruna getirdi.

Yolda giderken Süleymân Baba kendi kendine (Bu pâdişâh zâten bizim cânımıza kast etmiş. Herhalde son sâ'atlerimi yaşıyorum. İnsâfsız bir celladın elinde kurbân olup gideceğim) diyordu. Fakat düşüncesi pek nâ-becâ idi. Sarâyda baş mâbeynciden (Eskici Baba! Efendimiz sizi cellâdbaşı ta'yîn etmiştir. Adâletle iş görmelisin. Haydi elbiselerini giy, kılıcını tak, gelecek salı günü sâ'at dörtte yeni vazîfeye başlayacaksın) cevâbını almıştı Süleymân Baba sırmalı

Sahîfe 43

elbiselerin üzerine kılıcını kuşanmış tuhaf kılığını süze süze sarâydan taşraya doğru çıkarken kendisinden sadaka isteyen dilencilere (ne sana, ne bana) diyordu.

Kocasının hâlinden endişelere düşen Râbiş Yenge mahallenin en ihtiyârı Ayşe Molla ile dertleşmeye gitmişti.

Süleymân Baba mindere yaslanmış kariya nasıl kurulacağını düşünüyordu. Ayşe Molla'nın tesellîleriyle yüreği serinleyen Râbiş Yenge evceğizine döndü.

Garîb kıyâfetleriyle köşeye kurulan Süleymân Baba'yı birdenbire tanıyamadığından korku ile karışık sert bir sesle:

- Be herif ne arıyorsun burada, def' ol git, şimdi leşini köpeklere yediririm.
- Ne yapıyorsun Râbiş kocanı tanıyamadın mı?
- Vay sen misin? Nedir bu kıyâfet. Tam Karagöz olmuşsun.
- Karı beğenemedin mi? Sâye-yi şâhânedede bir cellâdbaşıyım.

Buraya kadar sertçe devâm eden muhâvere birdenbire değişti karı ve koca müstakbel bahtiyârlıklarının planlarını çizmeye başladılar. Ertesi günü Süleymân Baba

çarşıya çıkararak kılıcını sattı. Râbiş Yenge'nin çoktan beri istediği hamam takımlarıyla daha birçok hediyeler tedârik ederek eve döndü.

Hafta nihâyet bulduğundan Cellâdbaşı Süleymân Baba yeni ve mühim vazîfesine başlamak üzere sarâyâya koştu. Pâdişâhın huzûrunda iken iki kabâhatli adam getirildi bunların cezâları i'dâm idi. Cellâdbaşı bu zavallı mahkûmlara acıdı ve pâdişâha: “Efendimiz bu adamların kabâhatleri yoktur. Eğer cürümleri varsa benim kılıcım tahta olsun!” dedi. Zâten kılıcını satmış onun yerine tahta bir kılıç takmıştı.

Pâdişâh cellâdbaşının bu sâflığına hayrân olarak hizmetinden affetmiş ve kayd-ı hayât şartıyla beş yüz kuruş ma'âş bağlamıştı.

Doğan

Tefrika: 2

Kutb-ı Cenûbî'de Lâhûtî İslâm Hükûmeti

Muharriri: M. F

Kıymet-dâr pederim, sevgili anneciğim!

Cenâb-ı Hakk'ın en mu'azzez, en mukaddes kulu olduğumuza şüphe etmemelisiniz. Gerçi hasretinizin te'sirâtından bir dakika bile kurtulamıyorum. İhtimal ki beni ölmüş zannıyla şu dakikada bile rûhuma Fâtiha-huvân oluyorsunuzdur.

Fakat Rabb'im'in kudreti ve azameti bütün mâna'asıyla bizde tecellî etti, oğlunuzu ne büyük vazîfe ile mükellef eylediğini anlayınca siz de benim gibi secde-yi şükrâna varacaksınız. Yedi senedir bir saniye olsun durmadım; Rabb'im'in tevdi' eylediği emirlerin ifâsıyla uğraştım. Henüz halkinden, vazîfe-yi insâniyesinden haberdâr olmayan elli beş milyonu mütecâviz insânı nûr-ı İslâmiyet'ten, medeniyet-i hakîkiyeden nasîb-dâr eyledim. Bugün; Amerika'nın, Avrupa'nın her nevi' fabrikaları, i'malât-hâneleri, tersaneleri burada mevcûd; küçük büyük bütün teba'm kendisine mevdu' olan işleriyle meşgûl. Bu ana kadar insânların henüz idrâk edemedikleri birçok hakîkatin keşfine muvaffak oldum; hayât-ı insâniyyeye elzem pek mühim ihtâra'atte bulundum.

Ufak bir seyâhât icrâ etmek için insânların gâ'ib etmekte oldukları kıymetli zamânlarına acıyımdım. Günlerce vapurda, turnede hapsolarak seyâhât etmek, yâhûd

hayâtını taht-ı tehlikeye ilgâ ederek hevâlarda gezmek, hânesine avdet eylemek için tramvay arabalarında bin türlü işkencelere ma'rûz kalmak, ne kadar abes, ne büyük felâketmiş!..

Yazdıklarımın muvaffak-ı hakikat olduğunu anlamak için keşfiyâtımdan bir kısmını bildireceğim: Câzibe-yi arzdan kurtulan ecsâmın sükût ederek ân-ı vahdette gözden nihân olduğunu

Sahîfe 44

ve bu câzibe te`siriyle insânlar harekâtında serbest kalmayarak bedâit ve yorgunluk his eylediği ma'lûmunuzdur. Acaba, insânların bu câzibeden kendilerini tamamen ve kısmen tecrîd ve bu vâsıta ile birçok münâfi' te`mîn etmeleri kâbil değil midir?

Evet: Bütün fennin hilâfına olarak mümkünâttan olduğunu isbât ederek azîm istifâdeler te`mîn eyledik, işte bu sayede buradaki insânları müteharrrik bir makine hâline koyduk. Seyâhât arzûsunda bulununlar evvel emirde dâ`ire-yi â`idesine mürâca'atla hüviyetlerini isbâta, dâ`i-yi şüphe olanlar kefalet i'tâsına mecbûrdur. Şehirlerin, kasabaların mesâfeleri ma'lûm olduğundan seyâhât edeceği mesâfeye göre "binek" nâmı verdiğimiz makine me`mûru tarafından tanzîm edilerek ashab-ı mürâca'ata verirler. Hafif bir ayakkabı şeklinde olan bu makineyi yolcu ayaklarına takarak yoluna revân ve gözden nihân olur. Makineye a'zamî kuvvet verildiği takdirde "750" kilometrelik mesâfeyi bir sâ'atte kat' eder. Câzibe-yi arzdan büsbütün kurtularak sükût etmek ihtimâline mebnî henüz bundan fazla kuvvet vermeye müsâ'ade etmiyorum. Elbiselerimiz yünden, pamuktan veya ketenden ma'mûl değildir. Buraya has bir ma'denden dökmedir. Bu ma'den en büyük sıkletlere, tazyîklere karşı mukâvemet eder. Mukâvemet neticesinde ma'denî elbise iksâ eden kimsenin üzerine on bin kiloluk bir kaya düşse vücûdunda hafif bir ağırlık hissetmediği gibi derhâl silkinerek kalkar; işine, yoluna devâm eder. Bu ma'den elbiseyi ve serpûşu iksâ edenler ne kadar sür'atle giderse gitsin her nevi' avârız-ı tabi'yeden ve mania'dan korkusu yoktur. Müteharrrik veya sâbit bir cisme çarptığında ya kendisi veyâhûd cism-i müteharrrik biraz yüzünü değiştirir ve yolcu bir zarar görmeksizin yoluna devâm eder.

İnsanları öldürmek için milyonlarca âcizeyi fabrikalarda çalıştırmak sûretiyle katil Avrupa ve Amerikalıların son sistem meydâna getirmekte oldukları toplar, tüfenkler, bombalar, şarapneller burada icrâ-yı hüküm edemez. Elbiselerimiz onlara mukâvemet gösterdiği gibi endaht edecekleri mermileri elimize alarak futbol topu gibi

kendilerine i'ade ederiz. Gönderdiğim mektûbun kâğıdı bu ma'dendendir. Orada tecrübesini yapar ve beni haklı bulursunuz. Mektûbunun sıkletine dikkat ediniz. Yirmi sahîfe yazıyı muhtevî olan bu mektûb on sekiz gramdan ibârettir.

Burada herkes arzû ettiği elbiseyi giyemez. Mensûb oldukları sınıflara göre - hükûmetim tarafından müntecib-i melbusât-ı iksâyâ mecbûrdurlar. Yalnız cum'a günleri kadınlar müstesnâdır. Onlar mevsimin, havânın letâfetini nazar-ı i'tibâra alarak o gün arzû ettiklerini giymekte muhayyerdirler. Binek dediğimiz mezkûr yolcu makinesi yalnız karalarda icrâ-yı seyâhât eder. Su ve deniz üzerinde kâbil-i tatbîk değildir. Binâ`en-aleyh bütün vaktimi bu husûsa hasrediyorum. Su üzerinde de seyâhât ve seyâhât ettirmeye çalışıyorum. Şimdiye kadar azmim ve gayretim neticesinde mühim hakâyika destres oldum. Er geç bu şerefe de nâ`il olacağım. Muvaffak olduğum gün, en büyük amelim sizleri ziyâret ve birlikte avdet ederek burada hür ve müstakil yaşamaktır. “Azîz Yurt” tesmîye eylediğim pâ-yı tahtta size, akrabâya, ahabâba tahsîs ve ihzâr edilmiş sarâylar, kâşâneler sizi bekliyor, emirlerinize âmâde yüzlerce hademe, haşeme size intizâr ediyor; sarâylarındaki cennet-âsa bâğçelerin ağaçları, çiçekleri size kavuşmak istiyor. Muvaffakiyâtımdan emîn olan milletim ale'l-sabâh gazete olarak tebşîrâtımı nâtik haber ararlar. Çünkü küçük bir keşif ve muvaffakiyetimden sonra sizin buraya gelmeniz kâbil olacağını kendilerine va'ad etmiştim. Benim gibi onlar da helecan içindeler. Tekrâr arz ederim: Nihâyet gelecek sene yazın sizinle şerefyâb olacağıma ümîd-vârım.

Burada dokuz ay on iki gün gündüz, iki ay on sekiz gün de bilâ-fâsıla gece olur. Bu uzun ve mazlum geceleri tenvîr ettirmek ve teba'mı vazîfelerinde çalıştırmak husûsu beni çok düşündürdü ve çok zamân meşgûl etti. İlk üç sene elektrik tenvîrâtından istifâde etmişsem de son senelerde ihtiyâcâtımı tatmin edemediğinden başka bir çâre-yi tesviye bulmaya mecbûr kalmıştım.

Rabb'imın lütfu ve ilhamâtı olarak altı ay zarfında güneşin ziyâsından istifâde edileceği keşfeyledim. Tekşif-i ziyâ sûretiyle buraya mahsûs billûrî bir ma'den içinde muhâfazasını tecrübe ettim. Teşebbüsâtımda yanılmadığım anlaşıldı; ümîdimin fevkinde netice verdi küçük büyük muhtelif şekilde birçok muhâfazalar i'mal ettirdim ziyâ-yı şemsi tekşif ettirerek

muhâfazalara aksettiriyorum. Bil-tabî' bunlar şimdiki halde size mahâl gibi geliyor. Fakat bizim için basit umur-ı â'diye hâli iktisâb etmiştir. Aksettirilen ziyâların ne kadar devâm edeceği, belki ilelebet istifâde edilip edilemeyeceği anlaşılamamıştır çünkü üç sene olduğu hâlde muhâfazalardaki ziyâ tenâkus etmemiştir. Burada menâtık pek muhtelifdir. Bulduğum adada gece üç aya yakın iken ekseri yerlerde altı ayı tecâvüz etmektedir. Ziyâyaya pek ziyâde ihtiyâcâtımız olduğundan her sene ihtiyâten kaliteli miktârda muhâfazalar i'mal ve ziyâyı aksettirerek etrâfa tevzi' etmekteyim. En küçük ziyâ muhâfazası yüz elli gram sıkletindedir. İstanbul'a kadar temâdi eden on dört günlük seyâhât esnâsında posta kuşlarının tahammül edemeyeceklerini bi'l-tecrübe anlayarak göndermekten sarf-ı nazar eyledim. Burada hâp denilen iri çeneli bir nevi' kuş vardır. Bunların uzun yollara mütehammil oldukları anlaşıldığından yüz kadarına postacılık vazîfesini öğretmekteyim. Muvaffak olursam ilk takdîm edeceğim, "Işık" nâmını verdiğimiz bu muhâfazalardan biri olacaktır.

Üzerinde yaşadığımız arâzî menâtık bârdan bulunduğu cihetle mahrukâta, teshîne ihtiyâc olduğu derkârdır. Her ne kadar ormanları ve vâsi' ise de bunların isrâfi doğru olmadığı gibi yeniden orman yetiştirmek zamâna muhtâcdır. Dağlarda ma'den kömürü eksik değildir. Ekseriyyesi ham olup daha isti'mâle sâlih bir hâle gelmemiştir. Bunlardan istifâde etmek asırlara vâbeste bulunduğundan herhalde teshîn için arıca bir para aramak lâzım. En ziyâde merkez-i arzda bulunan ateşten, harâretten istifâde etmeyi muvâfik bildim mütemâdiyen bir sene kadar çalıştım. Nihâyet hakîkî sûrette muvaffak olarak azîm istifâdeler te'mîn eyledim. Bedâye-yi keşifte pek büyük müşkilâta ve tehlikelere ma'rûz kalmıştım. Merkez-i arzdan cezb eylediğim harârete arzû esilen dereceyi veremedim. Tehlikeler baş gösterdi. Âdetâ tecrübe eylediğim arâzî volkanik hâlini aldı; etrâfi yıkıp yakmaya başladı. İcâd ettiğim makineye emîn idim. Kapatmaya muvaffak oldum. Bilâhare derece vermek ve istenilen miktârda cezb-i harâret etmek husûslarını te'mîn eyledim. Küçük büyük şehirlerde birer harâret santrali vardır. Evlere, fabrikalara, îcâb eden mahallelere tahte'l-arz içine bir tel vâsıtasıyla tevzi' ve rabtedilmiştir. Her yerde mukayyâs derece vardır, bu vâsıta ile arzû edildiği miktârda harâretten istifâde edilir. A'zamî derece doksan dokuzdur. Elliden yukarısı fabrikalarda makinelerin tedvîrine, ma'denlerin izâbesine, caraskala hizmet eder teller vâsıtasıyla evlerin odaları, salonları, teshîn edildiği gibi tabâhatte bununla te'mîn edilir. Sûret-i husûsîyyede i'mal edilmiş olan ocakların, fırınların ağızlarında bulunan dereceleri yukarı aşağı hareket etmek sûretiyle harâret tezyîd ve tenkis ettirilir. Câmi'ler, hamamlar

vesâire mekân hep bu vâsita ile teshîn edilmektedir. “Ateş” tesmîye eylediğimiz bu vâsita-yı teshîniyye, bu kuvve-i harûriyye terkiyâtımızın a'mil-i yegânesi olmuştur; bu kuvvet sayesinde her şey` taht-ı imkâna girmiştir.

-Bitmedi-

Kahve

Kahve 923 târîhinde ve Yavuz Sultân Selîm zamânında İstanbul'a geldiği hâlde yüz sene sonra kullanılmaya başlanmıştır.

Avrupa'da ise İstanbul'da içilmeye başladıktan birçok seneler sonra bizim tüccârlarımız vâsıtasıyla en evvel İtalya'ya ve daha sonra Fransa'ya götürülmüştür.

Kahve Avrupa'da ve bâ-husûs Fransa'da içilerek en en kıymetlisi olarak telakkî edilmiştir; hele papazlarca şarâbdan sonra en güzel içki kahve sayılırdı. Papazlara kahveyi en erken içiren On Beşinci Louis'nin dostlarından Madam (Pompadour) tarafından verilen bir ziyâfetin hitâmında içirilmiştir.

Sahîfe 46

Papazlar kahveden o kadar hoşlandılar ki Madam (Pompadour) onların bu hâline bakarken elindeki fincanı unutarak kahvesini dökmüş idi. Papaz efendiler kahvelerini içtikten sonra bir daha istediler. O doymaz mahlûklar tamam üçer fincan kahve içtiler.

Bundan iki yüz yirmi sene evvel İstanbul'a gelen (Bavyera)lı bir seyyâh memleketimiz hakkında yazdığı bir kitâbda şu ma'lûmâtı vermektedir. Türkler sabâh ve akşam birbirlerini ziyârete gittikleri zamân ufak kâselerle siyah ve sıcak bir nevi' çorba içerler. Bu çorbayı, Arabistan'dan gelen bir nevi' tohumu ateşte yaktıktan sonra hâsıl olan tozundan yaparlarmış. Taneleri yeşil olup yemekten sonra içilirse hazım ve uykuyu def' edermiş. Türkler bunu akşam, sabâh ve her yemeğin akabinde içerler ve içirdikleri zamân pek ziyâde haz duyarlar. Bir uzak yere gitseler yorgunluklarını gidermek için hemen bu çorbadan bir kâse içerler. Ben tatmak için bir yudum aldım; gâyet acı buldum. Fakat yaktıkları zamân her bir şey'e benzetemeyeceğim güzel bir kokusu vardır bu tohumun adına Arapça (kahve) diyorlar.

İşte o vakitler Avrupa'nın birçok yerlerinde kahve hakkındaki ma'lûmât bu kâbildendi.

Hâlbuki aynı târîhlerde İstanbul'a kahve getiren gemilerin dipleri delinerek ark olunmak ve kahve içenler şiddetli cezâlara çarptırılmak gibi mantıksızlıklar yapılyordu.

Hatta şeyhü'l-islâm bir fetvâ ile içilmesini men' etmişti. Kahve sıcak memleketlerin birçoğunda yetiştirilmekte ise de en a'lâ kahve Yemen kahvesidir.

Kahve içemeye en çok mübtelâ olan millet Araplardır. Hem pişirmesini de iyi bilirler. Frenklerin pişirdikleri kahve içilmez, kömür gibi yaktıkları gibi fincanları âdetâ bir çorba kâsesine benzediğinden insân lezzetle değil bil ki nefretle içmeye mecbûr olur. Pişirmenin yolunu da bilmezler. Yemen, Hicaz ve Irak taraflarında kahveyi cüz'î kavurduktan sonra ayrıca çekip bir güğümde kaynatırlar. Güğümün ağzına bir lif koyarak diğer bir güğüme süzerler ve tekrâr ateşe bırakırlar. Her ne zamân kahve içilecek olsa güğümden verirler. Bu yolda pişen kahvede köpük bulunmazsa da kahvenin havâsı kâmilen suya geçtiği gibi telve mahzuru yoktur.

Fikren çok meşğûl olanlara zihnin yorgunluğunu i'âde için kahve en güzel vâsıtaadır.

Meşhûr Revolter (24) sâ'atte (30) fincan kahve içermiş fakat fincanları bizim fincanların beş altı defa büyüklüğünde olduğunu da unutmamalıdır. Dünyânın her tarafında hâsıl olan kahvenin miktârı sekiz yüz yirmi beş milyon kilogram olup aşağıdaki cetvel hâsıl olduğu memleketlerde mahsûlün müfredâtını gösterir.

Kilogram

320.000.000	Brezilya
120.000.000	Felemenk İdâresinde Müstemlekât
92.000.000	Hindistan ve Seylan
83.000.000	Garbî Hindistan
81.000.000	Cenûbî Amerika
79.000.000	Vestî Amerika
33.000.000	Afrika
7.000.000	Arabistan
8.000.000	Filipin Adaları
<u>2.000.000</u>	Okyanusya
825.000.000	Yekûn

Geçen 1918 senesinde muhtelif memleketlerde sarf olunan kahvenin miktârı aşağıdaki cetvelde gösterilmiştir.

Tonilato

46.000	İngiltere ve İrlanda
42.000	Belçika ve Felemenk
160.000	Almanya, Rusya, Danimarka, İsveç ve Norveç
148.000	Fransa, İspanya, İtalya ve Türkiye
150.000	Amerika Hükûmet-i Müttehidesi
<u>43.000</u>	Kanada ve Avustralya Adaları
589.000	Yekûn

Sahîfe 47

Şundan Bundan:

Araba

Araba Yunanistan'da zuhûr etmiştir. Her dört senede bir kere yapılan (olimpiyat) oyunlarında arabayla yarış icrâ ederlerdi. Hatta (Eflâtun)un "Düz bir yer üzerinde araba ile seyâhât etmek kadar rûha hoş gelen bir şey` yoktur." sözü meşhûrdur. Ondan sonra Roma'ya geçmiştir. Mîlâdın yedinci asrında Fransa kralı Üçüncü Louis zamânına kadar arabaya binmek gâyet sefâhat sayılırdı. (Louis)nin devr-i saltanâtında devlet büyük adamları arabaya binmeye başlamış ve yavaş yavaş kira arabaları te`mîn etmiştir.

Okyanusya nehirlerinde bulunan yabanî kazlar kuzgunu siyah olduğu halde Avrupa'dakiler beyazdır. Yine Okyanusya'da balıklar içinde ağaca çıkanları bulunduğu gibi ördek köstebeği nâmıyla meşhûr ve ördeğe benzer bir nevi' hayvan mevcûd ve çekirdeği meyvesinin hâricinde kiraz ve örümcek avlamakla geçinen sinek meşhûrdur.

Orta derecede bir filin kuvveti (147) adam kuvvetindedir.

Tahmîn olunduğuna göre İsveç ahâlîsi (62) senede Almanya ahâlîsi (68) senede, Belçika ahâlîsi (79), Avusturya (90), İsviçre (99), Fransa ahâlîsi ise (160) senede bir misli ziyâdeleşir.

Bolu'nun Kuğum ve Merkezler mntıklarında (1400) dönüm genişliğinde [kalay, çinko, tulya, petrol, kömür] ma'denleri bulunduğu gibi sancağın muhtelif mahallelerinde [demir, platin, civa, altın ve gümüş ma'denleri mevcüddur.]

Bolu kaplıcalarında terkîbât-ı kimyeviyye olarak [hamz-ı hadîd-i magnezî, klor sodyum, kibritiyât-ı amonyak, kükürt, karbonit soda ve potastan] ibârettir.

Büyük kaplıca suyunun derece-yi harâreti 25-43 ve küçük kaplıca suyunun derece-yi harâreti de 27-45 arasında tehâlif eder.

Bolu'da (39) kıt'a ve (149.160) cerîb vüs'atinde orman mevcüddur.

Bolu arâzîsi kilsidir. Kasabanın etrâfındaki ova bir buçuk sâ'at genişlikte ve beş sâ'at uzunluktadır. Arâzînin beşte dördü mevrâdır. Usûl-i cedîde-yi zirâ'ate ehemmiyyet verilmediğinden ancak bire beş mahsûl alınabilmektedir. Alât-ı zirâ'iyeden elli kadar pulluk ile merkezde on beş yirmi kadar kalbur makinesi mevcüddur senevî (80000) dönüm arâzî ekilmektedir.

İklim – Bolu'nun denizden yüksekliği (790) metre ve denizden (87) kilometre dâhildedir.

Harâret-i vasatiyye-yi seneviyye: 982

Asgarîsi: -25 A'zamî +32'dir.

Kışın haftalarca termometre 15 ile yirmi arasında muhâlif eder.

Ba'zı senelerde soğuk ziyâdeleşerek tahte'l-sıfır 25 ile 30 dereceye kadar tenâkıs eder. Yazın miyâsü'l-harâre fevkü'l-sıfır (18) a'zamî olarak (22) ile (25) arasında tehâlif eder.

Derece-yi yebûset ve rutûbet: Bolu'da yağın yağmurların bir sene zarfında vasatî irtifâ'ı (68) santimetredir.

Yollar – Bolu merkez kasabasında (197) kilometre şosesi mevcüd olup bunun (148) kilometresi husûsî ve (49) kilometresi umûmîdir.

Bolu'nun Bir senelik Muvâzene-yi Umûmiyyesi

23.731.371 Vâridât

44.779.272 Mesârifât

Muvâzene-yi Husûsiyye

18.083.548 Vâridât

18.093.548 Mesârifât

İmrâz – Bolu'da mevsim hastalıklarıyla nezle-yi sadriyye nezle-yi amâ', zatürre zatü'l-cenb, emrâz-ı kalbiyye, sillü'r-rie, romatizma ve ba'zı senelerde emrâz-ı sâriyyeden hummâ-yı tifoidi icrâ-yı tahrîbât eder. Harb-ı Umûmî'nin sonlarında Gökçe havâlisinde lekeli hummâ ve merkezde mahdûd kolera vukû'atı görülmüştür.

Sahîfe 48

Bu memlekette en çok icrâ-yı tahrîbât eden (Dâe'l-Frenc'dir) (304) senesinde Frengî musâbîni için bir mü'essese-yi sıhhiyye memleketin hayât-ı sıhhiyyesinde pek büyük hizmetler îfâ etmiştir.

Hükûmet-i Müttehide-yi Amerika'da bir sene zarfında yapılan peynir üç yüz milyon lira (ya'nî yüz sekiz milyon okka) ve sâde yağda bir milyar lira (ya'nî 360.000.000 okka) olup bunların kimi altmış iki milyon beş yüz bin İngiliz altını tahmîn olunmuştur.

Londra'da binâ yapmak için senede dokuz yüz milyon kadar kiremit sarf edilmektedir.

Amerika Hükûmet-i Müttehidesi'nin sahası iki milyar (akres x) olduğu hâlde bunun dörtte üçü mevrâdır. (X) bir (akres) (4840) yarda merba'na müsâvîdir.

Kanada'dan İngiltere'ye senede seksen milyon liraya yakın peynir, ve yirmi altı milyon lira sâde yağ ihrâc olunmaktadır.

Çin'e senede yüz yirmi bir bin yüz altmış üç sandık afyon idhâl olmakta ve bunun bir kısm-ı mühimi Hindistan'dan gitmektedir.

Dünyâda bulunan şimendifer tünellerinin adedi (1218)dir.

Lehistan'da Hristiyanlığın en muta'assıb zamânlarında perhiz günlerinde et yiyenlerin dişleri sökülmele mecâzât edildikleri rivâyet edilmektedir.

Amerika Cumhûriyet-i Müttehidesi'nde bir sene zarfında tütün için verilen para ekmek için vukû' bulan sarfiyâtı geçmektedir.

Fransa'da tütün ve enfiye sarfiyâtı kırk iki bin tona bâliğ olmaktadır ki umûm-ı hükûmet fabrikalarında günde altmış sekiz bin amele çalışmaktadır.

Rusya'da yüz iki erkek çocuğa yüz kız çocuk isâbet etmekte ise de bu memlekette oturan Yahudilerde bu nisbet aksine olup (100) erkek çocuğa (130) kız çocuğu isâbet eylemektedir.

Fransa'da senede 49 milyon hekto lira üzüm istihsâl olunmaktadır.

İngiltere'de sokakları tenvîr eden şirketlerin sermâyesi 700 milyon İngiliz Lirasını tecâvüz eylemiştir.

Londra'da toprak altında (2500) mil uzunluğunda gaz boruları döşenmiş olup sokaklardaki fenerlerin adedi (60) bindir.

Londra'da tenvîriye için günde (715000) tonilato kömür sarf edilmektedir.

Fransa'da üç milyon dönüm miktârında pancar ekilmektedir.

İngiliz ma'denlerinde (1915) senesinde seksen üç tonilato gümüş ihrâc olunmuştur.

Japonyalılar burun silmek için ceplerine mendil yerine ottan yapılmış fakat tülbentten daha yumuşak ve nâzik ve murabba' şeklinde kâğıt parçaları bulundururlar. Ve bir kere burunlarını sildikleri kâğıdı atarlar.

Diyojen'in tavsiyesi: — Bir gün Atinalının biri Diyojen'e mürâca'atla Rodos'a seyâhât edeceğinden bahsetmiş ve orada meşhûr filozoflardan birine kendisi için bir tavsiye-nâme vermesini ricâ eylemiştir.

Diyojen tavsiye-nâmeye bedel şu nasîhatleri îrâd etmiştir. (Dostum! Sen altın isen dünyânın her neresine gidersen git kıymetini takdîr edecek pek çok kişi bulursun! Yok haddizâtında bakır isen benim tavsiyem ehemmiyetsizdir. Zîrâ pek az zamân sonra bakırın kızılılığı meydâna çıkar.

Matba'a-yı Ahmed İhsân ve Şürekâsı

[Sahîfe 49/1]

Şu`ûn

Kıymetli ve muhterem arkadaşımız Hâfız Ârif Efendi'nin ma'âşına iki yüz kuruş zam eylemek sûretiyle taltîf edildiğini azîm memnûniyetlerle haber aldık. Pek yüksek bir rûh taşıyan Ârif Efendi kardeşimizi samîmiyetle tebrîk ederiz.

Numûne Mektebi mu'allimliğine Kastamonu Dârü'l-mu'allimîn "338" senesi me`zûnlarından Mehmed Selîm Bey ta'yîn edilmiştir. Mûmâ-ileyh tebrîk eder ve yeni vazîfesinde muvaffakıyyetler temennî eyleriz.

Yenilik ve irfânın cidden hâmisî bulunan genç ve gayyûr mutasarrıfımızın himmet ve delâletleriyle umûm-ı şâkirdân yek-nesak elbise ile iksâ edileceği gibi mekâtibde izcilik teşkilâtına pek yakında başlanacaktır.

Sevgili muhterem mutasarrıfımızın gösterdikleri arzû üzerine bundan sonra her on beş günde bir defa Numûne Mektebinde müsâmereler verilecektir.

Müsâmere hâsılâtıyla fakir ve şehîd yavrularına elbise yaptırılacaktır.

Dernek teşkîl etmek üzere mu'allimler Sultânî Mektebinde ictimâ' etmişlerse de ekseriyet mevcûd olmadığından heyet-i idâre teşkîlini ictimâ'-yı âtîye te`hîr etmişlerdir.

[Sahîfe 49/2]

Açık Muhâvere:

Sultânî talebesinden İrfan Fevzi Efendi'ye

İmtihânlarınız pek ziyâde takrib etmiştir. Tenkîdden evvel imtihan için hâzırlanacak birçok dersleriniz vardır. Bu husûsta kalem yürütmek sizin için henüz doğru olmadığı gibi başkaları tarafından yazılmış bir makâleye imzânızı atmanız da bilmeyerek herhangi bir maksada âlet olmaktır. Bu gibi ahvâlden ferâgatiniz kardeş-âne tavsiye olunur.

-Yeni Yol-

Bilmece

“Bir acâ`ib nesne gördüm dört direk üstünde

Gözler bakar, eller oynar kol yürek üstünde”

Halledenler arasında kur'a çekilerek birinciye mecmû'anın üç aylık abonesi

İkinciden beşinciye kadar birer kart verilecektir.

Birinci numaradaki bilmeceyi halledenler arasında kur'a keşide edilerek:

Birinci: İnâs İ'dâdisinden (5) Zeynep Hanım

İkinci: Sultânîden (209) Sâdık

Üçüncü: Numûnedden 204 Kemâl

Dördüncü: İnâs İ'dâdîsinden (106) Sadriye Refik
Beşinci: Tahrîrat Ser-müsveddi Fazlı Cânib Bey

Bilmece Kuponu

Numara: 3

Halli:

İsim:

4. YENİ YOL, C: 1 Nu: 5

YENİ YOL

Yıl – 1

Sayı – 5

Sâhib-i İmtiyâz: Nedim Tuğrul
Mesleğimize muvâfık yazılar ma'a'l-
memnûniyye kabûl ve neşrolunur.

Müdîr-i Mes`ûl: İhsân Altay
Seneliği (120) Altı aylığı (60) kuruştur.
Adres: Bolu'da Yeni Yol

Başkomutanımız
Gazi Mustafa Kemal Paşa Hazretleri

Dersa'âdet
Ahmed İhsân ve Şürekâsı
Matba'acılık Osmanlı Şirketi
1339

YENİ YOL

Yıl – 1

Sayı – 5

Sâhib-i İmtiyâz: Nedim Tuğrul
Mesleğimize muvâfık yazılar ma'a'l-
memnûniyye kabûl ve neşrolunur.

Müdüri Mes'ûl: İhsân Altay
Seneliği (120) Altı aylığı (60) kuruştur.
Adres: Bolu'da Yeni Yol

Ser-muharriri: A(Elif). Şevket

Nüshası 5 kuruştur. On beş günde bir neşrolunur resimli çocuk mecmû'asıdır. 1 Mayıs
1339

Lozan Konferansında Baş Murahhasımız
Hâriciye Vekili İsmet Paşa Hazretleri

Sahîfe 66

Ma'ârif Müdüri Tal'at Bey'in Muvâsalâtı

Sevgili ve muhterem ma'ârif müdürümüz Bolu'muzu şereflendirmişlerdir. Bundan evvelki zamân me'mûriyyetlerinde ma'ârif idâresiyle mu'allimler arasında tam bir kardeşlik te'sîs eden, mu'allimleri bir a'ile gibi etrâfına toplayan, genç ve gayyûr müdürün Düzce'den hareket ettiğini haber alan bilumûm mu'allimler samîmî ve yürekten kopan bir muhabbetle müdürümüzü aralarına alarak şehre getirmişlerdir.

Geldiği günden i'tibâren mekteblerimize yeniden hayât ve hareket idhâl etmekten başka bir şey düşünmeyen, pek büyük bir sevgi ile mu'allimleri der-ağûş ederek istikbâle doğru yürümeye azmeden fedâ-kâr ma'ârif müdürümüzü hürmet ve muhabbetle selâmlar ve yeni vazîfelerinde mühim muvaffakiyyetler dileriz.

Yeni Yol

Vâlidemin Son Sözü

Kardeşim “Y. Fehmi” ye:

Birkaç haftadan beri herhangi bir sebebdan dolayı beni vâlidemin yanından ayırmışlardı. Teyzemin evinde, bana verilen odada kitâblarım ile meşgûl oluyor, getirilen yemeği babam ile berâber yedikten sonra tekrâr yalnız kalıyor ve nihâyet ma'sûm bir hâlde yatağıma yığılıp uyuyordum.

Müdhîş bir geceydi. Yağmur bütün kuvvetiyle yağıyordu. Cehennemî bir ziyâ gökleri titretiyordu. Ben bir tûfânın sesinden ürkmüş kırlangıç gibi odanın bir köşesine büzüldüm.

Hafif bir gıcirtı ile kapı açıldı. Rengi sararmış perişân bir hâlde babam içeriye girdi. Eşiği iki üç adım geçtikten sonra durdu. Daha ileriye gitmeye ve bir söz söylemeye cesâret edemiyormuş gibi bir vaz'iyet-i mütereddid-âne ile bana hayrân hayrân bakıyordu. Elbisesinin üzerinden sular süzülüp yere damlamaktaydı. Ben sabırsızlıkla:

— Bey baba, bey baba! Ne var, ne oldu?..

Kalbinden derin bir âh çekerek:

— Haydi yavrum, elbiselerini giy de benimle gel!..

Ben telâşla elbiselerimi giydim. Sokakta hafif bir rüzgâr ile karışık bir yağmur yağıyordu. Ben bey babamı ta'kîb ediyordum. Caddenin bozuk kaldırımları arasındaki sulara batıyorduk. Bu yolları ben tanıyordum. Çünkü teyzemin evine gidip gelirken dâ'imâ buradan geçerdim.

Etrafı kaplayan karanlıklar içerisinde evimizin içini örten siyah ve korkunç bulutları yarararak parmaklıklı kapıya yaklaştık. Yukarıdan hafif bir ziyâ süzülüyordu. Babam cebinden çıkardığı ufak bir anahtarla kapıyı açtı. Ve beni elimden tutarak:

— Haydi oğlum, gel! dedi. Artık burası bizim evdi. Hafif hafif evin ıssız merdivenlerini çıkıyorduk. Nihâyet annemin odasına geldik. İçeri girer girmez hemen ileriye atılmak ve annemi der-ağûş etmek istedim. Fakat karşımda kalın, siyah ve korkunç bir perde buna mâni' oluyordu. Babam bana hitâben:

– Gayret yavrum gayret? dedi. Sonra perdenin yanına sokularak elini uzattı perdeyi çekti. Ve beni elimden tutarak içeriye sürükledi. Köşede gayr-ı muntazam bir yatak vardı. Beni mechûl bir kuvvet o tarafa doğru çekiyordu. Zavallı annemin hasta ve dalgın bir hâlde gözleri kapalı idi.

Birdenbire acı bir feryâd kopardım. Hemen hasta annemin göz kapakları kalktı. Ve bana sönmüş bir nazarla baktı. Son kuvvetlerini cem' ederek beni kucakladı. Dudakları hafif bir tebessümle titredi. Za'îf bir ses:

– Tal'at, Tal'at!..

Dedi. Ondan sonra gözleri kapanarak bir daha açılmadı...

Tal'at Tuğrul

Sahîfe 67

Prusya'da İstihlâs Muhârebeleri

Prusya – Napolyon Bonapart

1815

Napolyon Bonapart (Avorştud [Auerstedt]) ve (Yena [Jena])da Frederic Guillaume'un ordularını külliyyen mahv ve tahrîb eyledikten, Fransızların muzaffer orduları Brandenburg'un, Pomeranya'nın, Şarkî Prusya'nın her yerine girdikten, Büyük Frederic'in mantosuyla kılıncı Berlin Müzesi'nden Paris'e nakledilip (Ruzbah) âbide-yi zaferi Napolyon'un bir emriyle yıkıldıktan sonra ve bed-baht Kral Frederic kendisini ancak Rusya İmparatoru Aleksander'in himâyesine ilticâ ile bir esâret-i hakkadan kurtardıktan sonra Prusya ne hâlde idi? Vak'a (Tilsit) musalhe-nâmesi ve iki imparatorlar ittifâkı Prusya kralını bir izmihlâl-i kat'iden kurtarmış, Frederic Guillaume taç ve tahtını bu sûretle muhâfaza edebilmişti. Buna mukâbil o zamâna kadar Birinci Frederic Guillaume'ların, Büyük Frederic'lerin menâkıb-ı şân-âveriyle mâlî bir târîhe ve gurura mâlik olan Prusya en azîz hislerinin; milliyyetinin, haysiyyetinin , varlığının muzafferler tarafından tahkîr edildiğini görüyor ve Rusya çarının himmetiyle te`mîn edilebilen ve fakat mûkat olduğundan şüphe câ`iz olmayan bu istiklâl kendisine ne mü`ellim bir bâr-i minnet tahmîl eylediğini anlıyordu. Prusya vak'a-yı müstakildi. Lâkin en güzel parçaları elinden alınmak ve Aksâ-yı Garb hudûdunda kendi eczâ-yı vataniyla teşkîl olunan ve Napolyon Bonapart'ın kardeşi (Jeron)e verilen Vestfalya Kraliyeti gözlerinin önünde bir âbide-yi tehdîd olarak dikilmişti. Prusya vak'a-yı müstakildi lâkin hazînesinde kralının ihtiyâcâtını, milletin en mübrem ve zarûrî emrini te`mîn ve tesviye

edebilecek para bulunmazken Napolyon Bonapart'a o zamân için fevka'l-âde azîm bir tazmînât tediyesine mecbûr tutulmuş ve tekâlîf-i harbiyye sûretiyle milletten bu tazmînâtın birkaç mislini alan Fransız askerinin memleketi tahliyesi bu tazmînâtın te'diyesine, tamamen tesviyesine ta'lik kalınmıştı. Kralının rûhî mesâbesinde bulunan mevâki'-yi müstahkmeden ekseriyyesi bu hâlde bile Napolyon Bonapart'ın zir-işgâlinde kalacaktı. Prusya kırk binden fazla asker beslemeyecekti.

Fransızlar; sözde müstakil Prusyalıların yalnız memleketlerine değil, ma'bedlerine ve rûhlarına da tahakküm eylemeye çalışıyorlardı. Gerek Almanya'da ve gerek Prusya'da neşredilen bilumûm asâr Fransız sansürünün pek şiddetli tedkikine ma'rûz bulunuyor ve hatta Prusya'yı düşman olduğu bu mezellet girdâbdan kurtarmak için biraz gayret ve fa'aliyet göstermek isteyen ba'zı ricâl bile Napolyon'un bir emriyle azil ve tebdîl olunuyordu. Mekteb kitâblarıyla Prusya kralından evvel İmparator Napolyon'un temâdi-yi sa'âdet ve muzafferiyâtı du'âlarıyla başlıyordu. Velhâsıl Napolyon Prusyalıların hükûmetlerine karşı gösterdikleri lâkayttan bil-istifâde bu bi-çâre hükûmeti madden ve mânen ölüme mahkûm etmek için lâzım gelen tedâbir-i zalîm-ânenin kâffesine tevessül etmişti. Prusyalıların lâkaytlığı dedik: Fîl-hakîka o zamân; bütün mutlak ve müstebid; câhil ve gayr-ı münevver milletlerde olduğu gibi Prusya'da da hükûmetle millet ayrı ayrı addediliyor. Millet kendisini hükûmetin ve kralın başa gelen felâketlerle alâka-dâr görmek istemiyordu. Çünkü kendisi idâre-yi hükûmete asgarî bir nisbette olsun teşrîk eylememiş hükûmet ve krallar onu kendi emirlerini îfâya me'mûr bir teba'dan başka bir nazarla görmemişti. (1806) felâketi kral ile milleti birbirine yaklaştıran ilk hatve ve Fransızlar için kin ve intikâm beslemek hissi bu iki muhtelif kuvvetin nokta-yı müşterek iltisâkı oldu. Kral (Jena) felâketinden sonra şeref ve haysiyyetinin pâymâl olduğunu; teba'sının müstevlîler elinde ne acı felâketler çektiğini görerek; millet, kral ve hükûmetin uğradığı felâketten en büyük hissenin kendisine isâbet eylediğini fecî' fakat fa'lî bir sûrette anlayarak düşman müştereği kovmak görülen zararların, çekilen meşakkatlerin hesâb ve intikâmını sormak husûsunda ittihâd etmişlerdi. Napolyon her şey'i pek güzel hesâb etmiş yalnız intikâma hâhiş-ker bir millete karşı yapılacak tazyîkât ve tahkîrâtın ne müdhiş ve ne azîm kin fevvâresi uyandıracacağı ve hatta bu fevvârenin tuğyân ve galeyân ile bir gün kendisini boğabileceğini hiç düşünmemişti.

Prusya milletinde ilcâ-yı vekâyi' ile uyanan bu intibâh hisleri ise, Napolyon'un her türlü tazyikât ve tesvilâtına rağmen münevverü'l-fikr Prusya ricâlinin, müverrihlerinin, şâ'irlerinin hamiyetli ateşli ve fedâ-kâr-âne himmetleri sayesinde pek az zamânda her mâna'ayı zîr ü zeber eyleyecek bir fırtına, bir kasırga ehemmiyetini almıştı. Birinci kıyâm askeriyeyi ikâ ile (Estralzon'da) Fransızlar tarafından i'dâm edilen kaymakam (Şeyl) bu fırtınanın ilk bulutu idi. Zamân geçtikçe ve Napolyon'un tazyikât ve ta'kibâtı ziyâdeleştikçe su yerine kan ile meşbu' olan bu bulutlar bütün Şimâlî Almanya'yı istilâya başlıyor. Fakat semanın en parlak manzûme-yi kevkebiyyesi nâmına nisbet edilmek derecesinde ze-ruşân ve şerefe vâsıl olan Napolyon Bonapart bu siyah bulutların gerisinde saklanan halâs güneşinin rehâ-kâr nurlarını göremiyordu.

– Mâ-ba'dı Var –

Şehâbeddîn

Me'mûr'un Vasıyyet-nâmesi

Diziliniz etrâfıma şöylece;	Elli lira borcum vardır kasaba,
Hayâtımda ümîd kestim bu gece.	Merâm anlar çok şehirler kasaba,
Cennetime kavuşayım çabucak,	Gezmiştir o; beklemeden altı ay;
Boş bıraktım çok köşeler hem bucak!	Büyük oğlum paraları hemen say..
Vasıyyetim söylüyorum dinleyin:	Bezzâzlara borcum azdır on lira;
Bakkal Hüsni-i eve geldi öğleyin;	Ev sâhibi istemezdi çok kira,
On beş lira borcum olmuş dükkâna,	Bunları da bağışladım Selîm'e;
Bunu verdim küçük kızım Türkan'a.	Şu hayâtın bir (hiç) geçti elime!..

Kefeştetayuş

Bolu

1/4/39

Köylü Sâfiyeti

İrlanda köylülerinden biri komşusuyla vukû' bulan münâza'a dolayısıyla avukata mürâca'at ederek ikâme-yi da'va ettiği takdirde muvaffak olup olamayacağını sorar ve mes'eleyi etrâfiyla anlatır.

Avukat bu husûsta müsbet bir tavsiyede bulunamayacağını zîrâ kânûnda mevcûd bir madde mûcibince da'vayı gâ`ib etmesi muhakkak bulunduğunu cevâben köylüye beyân eder aynı zamânda, kitâbı açarak işâretle köylünün önüne koyar.

Merkûmun büyük bir dikkat ve tecessüsle kânûna baktığı sürede avukat bir iş zamânında yanındaki odaya gitmiş. Köylü yalnız kalmıştı.

Bu fırsattan istifâde etmeyi düşünen İrlandalı sür'atle kitâbı yakalayarak maddeyi ma'hûdenin bulunduğu sahîfeyi yırtıp cebine yerleştirir. Avukat odaya avdet etmiş ve köylüye:

— Şimdi inandınız mı?!. Su`âli îrâd etmişti.

Köylü: — Mâdemki siz bana te`mînât veriyorsunuz! Pek a'lâ, ben de ikâme-yi da'vadan ferâgat ediyorum.

Avukat: — Evet, evet.. Şüphesiz efendi! Zîrâ müşterilerim haksız oldukları takdîrde onlara hakîkati söylemekte tereddüd etmem. İrlandalı avukata teşekkür ederek yazı-hâneneden çıktı ve diğer birine mürâca'atla mahkeme-yi â'idesine ikâme-yi da'va etti ve da'vası reddedildi. Bu hâlden haberdâr olan birinci avukat bir müddet sonra köylüye tesâdüf edince:

— Ben sana evvelce söylememiş miydim? demesi üzerine:

Köylü: — Evet, evet ben gâ`ib ettim. Bu doğrudur. Fakat hayret ediyorum. Bu çok tuhaf bir mes`ele.

Avukat: — Hayır, o kadar tuhaf değil; kânûnda sizi haksız gösteren bir madde olduğunu söylemiş ve göstermiştim.

Köylü: — Hakkınız var! Siz bana onu göstermiştiniz! Fakat mezkûr maddeyi hâkimlerin nasıl bulabildiklerine hayret ediyorum zîrâ; yazı-hânenizde iken beni haksız çıkaracak maddenin yazılı bulunduğu sahîfeyi yırtmış ve ateşe atmışım, diye cevâb verdi.

Şükrân

Sahîfe 69

Verem İnce Hastalık

İctimâî hastalıklar arasında tahrîbâtının vüs'at ve şümûlü i'tibâriyle verem birinci mevki'yi işgâl etmektedir. Yalnız Fransa'da veremden her sene yüz elli kişi vefât etmektedir. Diğer Avrupa memleketinde veremin vefât-ı seneviyyesi vasatî olarak nüfûs-ı umûmiyyenin binde dördü nisbetindedir. Bizde bu babda ihsaiyât-ı muntazama yok ise de veremin husûle getirdiği vefyât herhalde aşağı değildir. Her sene on binlerde kardeşlerimiz bu korkunç hastalığa kurbân olmaktadır. Nüfûs-ı umûmiyyemizin azlığı, hastalığın tercihen gençlere ve çocuklara savlet ettiği nazarı i'tibâra alınırca bu zâyî'âtın fecâ'ati tezâ'if etmektedir. Verem hastalığına Alman âlimlerinden Koh'un keşfettiği bir mikrop husûle getirmektedir. Ancak hurde-bîn ile husûsî telvînât ve ihzârât sayesinde görülebilen mezkûr mikrop akciğerlerde beyin zarlarında, kemiklerde, oynak yerlerinde, bağırsaklarda, cildde, bezlerde birleşir; oralarda neşv ü nemâ bulur; veremin muhtelif şekillerini husûle getirir; tahrîbât yapar vücûdu zehirler.

Verem sâridir, ya'nî veremli bir şahıs hastalığı salim bir şahsa bulaştırır. Bu cihet binlerce müşâhedelerle ve hayvanât üzerinde yapılan tecrübelerle te'yîd etmiş, iki kere iki dört eder gibi kesb-i katiyet etmiş bir hakîkattir. Buna i'tikâd etmemek, câhilane bir tevekkül ile korunmamak cehâlet, cinnet, intihârdır. Fakat kârilerim, diyeceksiniz ki biz birçok eşhas biliyoruz ki veremlilerle gece gündüz bir odada yatıp kalkıyor ve birlikte yiyip içiyor, tahaffuz nâmına hiçbir tedbire mürâca'at etmediği hâlde hastalığa tutulmuyorlar, demek ki siz mübâlağa ediyorsunuz. Verem dediğiniz gibi sârî değildir! Evet bu i'tirâz doğru ve muhakkaktır. Fakat bir adamın veremli olması veyâhûd herhangi bir hastalığa tutulması için yalnız hastalık mikrobunun vücûda girmesi kâfi gelmez. Hâricden gelecek düşmana, mikroba karşı, vücûdumuzda bir silsile-yi müdâfa'a tertîbâtı vardır; bu sayede vücûdumuz birçok hastalıklara karşı geliyor. Eğer herhangi bir sebeple [meselâ içki, karanlık ve rutûbetli yerlerde iskân, gayr-ı kâfi gıda, soğuk alınlığı ilh.] bu müdâfa'a tertîbâtı za'îflar ise mikrop galebe eder; vücûdun za'îf ve mukâvemetsiz bir noktasına yerleşir, çoğalır hastalık baş gösterir. Tabîî ki atladığı tarlada kâbiliyyet bulmazsa neşv ü nemâ bulamayan tohum gibi mikrop da vücûdda kâbiliyyet ve isti'dâd bulmazsa mahvolur ma'ruzâtımızdan anlaşılıyor ki vârid-i hâtır olacak böyle bir i'tirâz veremin bulaşık bir hastalık olduğu hakkındaki beyânâtımızı cerh edemez, verem sârîdir, bulaşıktır. Buna tam bir kanâ'atle îmân etmeliğimiz lâzımdır. Aksi hareket çok defa elim ve gayr-ı kâbil-i ta'mîr neticeleri bâdi olur.

Verem mikrobi veremli şahsın balgamlarında bulunur. Bu mikrop son derece mukâvemetlidir hatta balgam kuruyup toz hâlini alsa yine birkaç ay cânını muhâfaza eder, ölmez. Veremli bir şahıs öteye beriye savurduğu balgam ile muhîti için dâ'imâ tehlike teşkîl eder. Kuruduktan sonra toza karışan balgamlar sokakların süpürülmesi [belediyemizin kulakları çınlasın] veya rüzgârla havâyâ kalkar; oradan nefes boruları vâsıtasıyla akciğere yâhûd ekmeklere, yiyeceklere içeceklere, elbiselere, elbiselerden yüzümüze, üstümüze, başımıza konar, hânelerimizin her tarafına girer. Şu sûretle hayâtımız sûret-i dâimede tehdîd ediliyor. Veremli bir kimse yalnız bu neklede tehlikeli değildir. Öksürdüğü veya konuştuğu zamân etrâfına savurduğu gözle görülemeyecek derecede ufak tükürük habbecikleri vâsıtasıyla dahi milyonlarca mikrop saçar. Bu i'tibârla veremli bir kimsenin sâkin olduğu oda, isti'mâl ettiği yatak elbise, eşyâ ve alât-ı beytiyye lâ-ye'id mikropları hâmil olduğundan tehlikelidir. Ma'lûm olduğu vechile inekler vereme fazlaca müsta'dedir. Veremli ineklerin sütü ve eti çiğ olarak ekl ediliyorsa hastalığı insânlara nakledebilir. Bi'l-hâssa memleketimiz gibi hayvanların lâyıkiyle mu'âyene-yi sıhhiyye-yi baytâriyyeye tâbi' olamadığı mahallerde çiğ süt ve lâyıkiyle pişirilmemiş inek etlerine şüpheli nazarla bakmak dâ'imâ muvâfık bir tedbîr-i ihtiyâttır.

Sahîfe 70

Söylediklerimizi ihtisâr edelim:

1 – Verem husûsî bir mikrobi vâsıtasıyla bulaşık bir hastalıktır. Verem mikrobi en mukâvemetli mikroplardandır. Vücûdun hâricinde aylarca yaşayabilir. Buna tamamıyla kâni' olmak i'tikâd etmek, îmân etmek lâzımdır. İnanmamazlığın cezâsı çok defa ağırdır.

2 – Verem hastalığı her sene memleketimizde on binlerce kardeşlerimizi mahvediyor.

3 – Verem mikrobi veremlilerin balgam tükürüklerinden geçer, veremli ineklerin süt ve etinden de hastalık hayvandan insâna geçebilir.

4 – Veremli kimsenin odası, elbisesi, eşyâsı tehlikeli olduğu gibi biz de yere tükürmek adet olduğundan tozlarda dâ'imâ şüpheli ve tehlikelidir.

5 – Verem mikrobi nefes boruları vâsıtasıyla akciğerde yerleşir ve orada ince hastalık dediğimiz akciğer veremini veremini yapar. Fakat çok defa bağırsaklarda, beyin

zarlarında kemiklerde, cildde, boğazda yerleşir ve orada muhtelif şekilde verem hastalıkları husûle getirir.

6 – Vereme tutulmak için yalnız mikrop kâfi gelmez; isti'dâd da lâzım. İçki, rutûbetli ve güneşsiz yerlerde iskân, sû-i istimâlât, gayr-ı kâfi gıda ilâ ahir gibi sebebler bu isti'dâdı husûle getirir.

Gelecek musâhabemizde vereme karşı mücâdele vermeden korunmak yollarından bahsedeceğiz.

Bolu 4 Nîsân 39

Doktor
Muhammed Onur

Letâif

Ameliyyat-hânedede:

Cerrâh — Yaranız gâyet derin, beyniniz görünüyor.

— Aman, hemen pederime yazınız. Dâ'imâ bana beyinsiz oğlan derdi.

Babası çocuğuna der ki:

— Seni yaramaz, seni, benim saçlarımı ağartacak sensin.

— Büyük babamın saçlarını kim ağartmış baba?

Evvel Zamân Masallarından

İbiş Ağa ile Kırk Harâmîler

Vaktiyle Bolu'muzda Durmuş ve İbiş isminde iki kardeş vardı. Durmuş zengin bir kadın almış, bu sûretle zengin olmuştu. İbiş Ağa ise kendisi gibi fakir bir kadınla evlenmişti. Bî-çâre İbiş çocuklarını beslemek için her gün ormana gider, kestiği odunları üç eşeğine yükleyerek şehre satmaya getirirdi.

Bir gün İbiş Ağa yine ormanda odun kesmekle meşgûl iken birdenbire biraz öteden birçok adamların atlarını sürerek geldiklerini gördü. Bunlar hiç şüphe yoktu ki İbiş Ağa'nın hikâyelerini işittiği kırk harâmîlerdi. Bî-çâre adam korkusundan hemen bir

ağaca tırmanarak dalların arasında onları görecek sûrette saklandı. İbiş Baba'nın kırk tane saydığı harâmîler atlarından kırk sandık ile berâber indiler. Re`îsleri çalılıklarla örtülü bir kayanın önüne gidip İbiş Ağa'nın ağaçtan işitebileceği bir sesle:

— Susam açıl!.. dedi.

Derhâl bir kapı açıldı. Harâmîlerin başı olduğu anlaşılan o adam birer, birer hepsini içeriye soktukten sonra kendisi de girdi. Arkalarından kapı kapandı.

Harâmîler epey zamân kapıdan çıkmadıkları için İbiş Baba da ağaçtan inemedi. Zavallı ağacın üzerinde fenâlaşmaya başladı sonra da kapı yine açılarak kırk harâmîler dışarıya çıktı. Başları olan harâmî bu defa:

— Susam, kapan!.. dedi.

Kapı kapandı ve kırkı da atlarına binerek ormandan uzaklaştılar. İbiş Ağa ağaçtan indi. İçinde ne olduğunu görmek için son derece merak ettiği için o garîb ve esrarlı kayanın önüne gitti; ve harâmî re`îsinden işittiği sözü söyledi:

— Susam, açıl!.. dedi.

Kapı açıldı.

Sahîfe 71

İbiş Ağa mağaranın içini hazînelerle dolu gördüğü zamân hayretinden kendini zabt edemedi. Fîl-hakîka, dünyânın hiçbir hüküm-dârında bu kadar servet olamazdı. Altın, billûr, fağfur kâseler içinde elmaslar, inciler, yâkutlar, zümrütler duruyordu. Hele altınların hesâbı yoktu.. İbiş Ağa, eşeklerin küfelerini, taşıyabilecekleri kadar altınla doldurdu. Çıkarken de:

— Susam kapan... demeyi unutmadı.

İbiş Ağa evine gittiği zamân hikâyeyi karısına anlattı. Ve kimseye bir şey söylememesini sıkıca tembîh etti. Artık zengin olmuşlardı. Servetlerinin derecesini anlamak istediler. Fakat altınları saymakla bitiremeyeceklerdi. Onları saymaktansa tartmak daha kolay olacağını anlayarak bir terâzi tedârikine karâr verdiler.

İbiş Baba'nın karısı altınları tartacak terâziyi almak için kayını Durmuş'un evine gitti. Durmuş'un karısı İbiş'in fakir olduğunu bildiği için terâziyi ne yapacaklarını bir türlü anlayamadı. Terâziyi verirken diplerine biraz bal sürdü.

İbiş Ağa'nın karısı terâziyi alarak sevine sevine evine döndü. Fakat terâziyi geriye verirken dibinde Durmuş'un karısının sürdüğü sürdüğü bala yapışan bir altını görmedi. Durmuş'un karısı sabırsızlıkla kocasının gelmesini bekledi. Durmuş eve geldiği zamân ona:

— Sen bizi zengin mi zannediyorsun, kardeşin İbiş Ağa kendini fakir gösteriyor ama bizden daha zengindir. Delili de işte meydânda altınlarını sayamıyor da tartıyor! diye kemâl-i hırs ve hasetle bağırdı. Durmuş gâyet kıskanç bir adam olduğundan bütün gece uyuyamadı. Sabâh olur olmaz ağasının evine gitti. İbiş Ağa karısının işi sezdirdiğini anlayarak Durmuş'a kimseye söylememek şartıyla altınları aralarında taksim etmelerini teklîf etti. Durmuş buna da kanâ'at etmeyerek kardeşini sıkıştırdı, ve altınları nasıl bulduğunu hikâye ettirdi. Durmuş hazînenin en iyi tarafını kendine almaya karâr vererek on katırıyla berâber ormana gitti. Kayanın önüne geldiği zamân:

Susam açıl!

Dedi. Kapı açıldı ve bir müddet sonra Durmuş'un arkasından kapandı.

Durmuş gözlerini hırs ve tama' ile açarak mağaradan birçok kıymet-dâr eşyâ ile birçok altın ayırdı. Bunları katırlarına yüklemek için kapıya doğru gitti. Fakat kapının önüne geldiği zamân ne söyleyeceği bir türlü hatırına gelmedi. Ne kadar hubûbât ismi varsa hatırından geçirdi “Darı açıl!” dedi olmadı “Badem açıl!” dedi, olmadı.

Durmuş korkusundan ağlamaya başladı. Birkaç sâ'at sonra harâmîler mağaralarına döndüler. Kapının önünde Durmuş'un katırlarını görünce sırlarının anlaşıldığını hissederek kılıçlarını çektiler; kapıya doğru yürüdüler.

Harâmîlerin başı “Susam açıl!” dediği zamân Durmuş kurtulmak için kapıya doğru atıldı. Fakat harâmîlerin ellerinden kurtulamadı. Orada, hazîneler içinde onu öldürdüler.

Büyük Frederic'in Kıymet-şinâslığı

Frederic kendi sarâyı muhâfızlarından cesûr, süsü sever bir onbaşının sâ'at almaya kudreti olmadığından kösteğinin içine bir kurşun takarak sâ'at yerine taşıdığını duyar. Neş`eli bir gününde merkûm ile şöyle bir latife eder:

— Onbaşı; cebindeki sâ'ati alıncaya kadar masârifinden kısarak epeyce sıkıntı çekmişsindir, zannederim. Benim sâ'atim dörde geliyor. Bakalım seninki kaçtır.

— Efendimiz; benim sâ'atim ne dördü ne beşi âşikâr eder. Yalnız vatanımın, vatanıma, hüsn-i hizmet eden kralımın uğurunda ölmek en birinci borcum olduğunu her an ve dakika ihtâr eder durur.

Müşârün ileyh bu cevâbdan pek ziyâde mahzûz olarak cebinden murassa' sâ'atini çıkarıp:

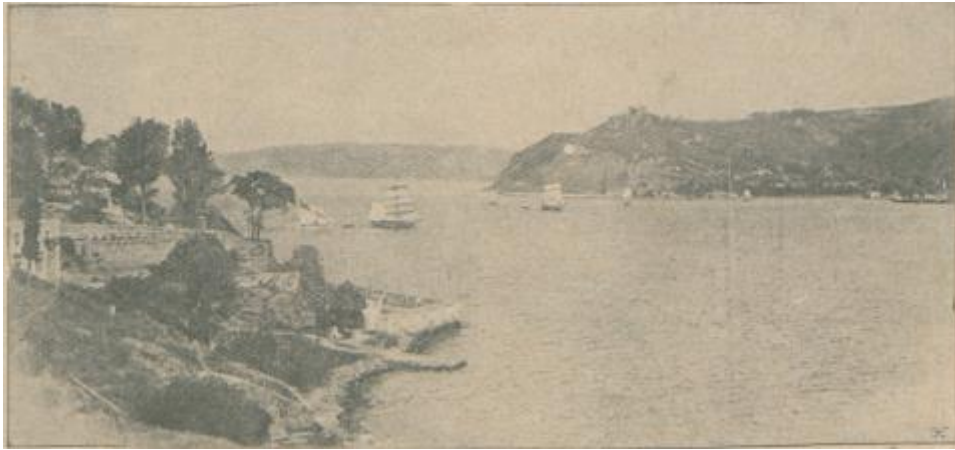
— Al dostum! Vazîfe bildiğin gibi vaktini de bil. Demiş ve sâ'atini ihsân ederek kadir-şinâslığını göstermiştir.

Mehmed Hikmet

Sahîfe 72

Büyük Kumandanlarımızdan
Kâzım Karabekir Paşa

İstanbul Manzaralarından:
Boğaziçi Kavaklar Piş-gâhı

Büyük Kumandanlarımızdan
Refet Paşa Hazretleri

Teneffüs

Terbiye-yi bedeniyye ve jimnastikte fa'al-i teneffüsün mevki'i pek büyük, vazîfesi pek şümüllü, buna rağmen de bu bâbdaki vukûf ihâta-yı dâ'iresi pek dar bulunuyor; beden makinesiyle oynayanların onu tanımaları lâzımdır. İyi nefes almak demek iyi yaşamak demektir. İşte bunun içindir ki açık havâda yaşayanlar daha sağlam, nazarları daha parlak, fa'aliyete dâ'imâ âmâde bulunurlar, reng-i hayyâna mâlik olurlar, son zamânlar Türkiye'nin açık havâlar mü'esseseleri, havâ banyoları hep teneffüs mes'elesine â'iddir. Sâf havâ sıhhatin ilk şartıdır. Bu şart hiçbir istisnâ, hiçbir özürle kâbil-i takyîd değildir.

Teneffüsün vazîfesi: Dem-i verîdîyi havâ -havanın yüzde yirmi birini teşkil eden müve'l-humûza- ile temâsta bulundurarak tasfiye etmektir. Her harekât-ı bedeniyye ile doğrudan doğruya münâsebet-dârdır. Müve'l-humûzasız hayât ve hareket olamaz. Her hareket kanın mürekkebâtı ile mübâdele etmek sûretiyle boğazdan bir miktâr istihlâk eder.

Hulûl vâsıtasıyla mübâdelât-ı teneffüsiyenin vukû'a geldiği ciğerler, ev'iyeyi demeviyye ve havâiyyeden müteşekkil bir sünger manzarası arz eder. havâ ile temâsta bulunan ev'iyeyi demeviyye iki yüz metre murabba'î sathında tahmîn olunuyor. havâ-yı teneffüs nihâyetinde dem-i verîdîye tekrâr müvellidü'l-humûza vermiş ve havâyâ aldığı hâmir-ı karbonu hârice def' etmiş olur. Dem-i şiryânının muhtevî olduğu mevâd içinde,

müvellidü'l-humûza nüfûzlu bir vazîfe îfâ eder. Ensicenin kuvve-yi hayâtiyyesi müvellidü'l-humûzasız muhâfaza edilemez; ensice-yi asabiyyede hayât ve harâret menba'ı olan bu münebbih gaza karşı hassaten hassastır. Müvellidü'l-humûza kanda hâl-i inhilâl değildir. Küreyvât-ı demeviyenin (hemoglobin)i ile terkîb eder. (Hemoglobin) küreyvât-ı hümrânın madde-yi mülevvenesidir. Bir milimetre mik'ab tabîî kanda beş milyon kırmızı küreyvât var; yüz gram (hemoglobin)de yüzde otuz

Sahîfe 74

santimetre mükâ'ab müvellidü'l-humûza beli' edebilir. Bundan, kanın havâdaki müvellidü'l-humûzaya ne kadar teşne olduğu anlaşılıyor.

Ma'a'l-esef, küreyvât-ı dem yalnız bu müfîd gazâ karşı harîs değildir; odun kömürüyle yâhûd ihtirâk-ı batî ile yanan sobalarla teshîn edilen odalarda, salonlarda ale'l-kesir münteşir bulunan hamz-ı karbon ile de aynı derecede suhûletle imtizâc eder. Hamz-ı karbon ile meşbu' küreyvât ondan kurtulamaz; bu hâlde müvellidü'l-humûza ile de terkîbe gayr-ı sâlih olur ki yüksek derecede hamz-ı karbon te'sir-i muhîni gösterir, ihtinâk husûle gelir.

Sâf havâda yüzde yirmi bir kısım müvellidü'l-humûza ve yetmiş dokuz kısımda azot bulunur, azotun hizmeti sırf müvellidü'l-humûzanın yakıcı te'sirini izole etmektir; yoksa bi'z-zât teneffüse elverişli değildir. İnsanların bin türlü muzır-ı sıhhat-i maddelerle kucak kucağa yaşadığı merâkiz-i medeniyye ve sanâ'iyyenin havâları muzır gazların, uzvî ve ma'denî tozların tesa'dâd-ı uzviyyenin teşkîl ettikleri fesâd ocakları tarafından dâ'imâ ifsâd, telvis edilir.

Meskenlerde ise teceddüd havâ zâten her zamân gayr-ı kâfidir. Derûnunda miktârda gayr-ı kâbil teneffüs-i mevâd vardır. Fazla miktârda hâmız-ı karbon ve her nevi' tozlar bulunur ki bir kere ciğere dâhil olurlarsa pek çok fenâlıklara mûcib olurlar. Gerçi (şiryân-ı şezin) ve (kasabât)ın cidâr-ı dâhiliyyesinde bu gibi tozları tevkîf etmek için birtakım (ehdâb) varsa da herhalde tozlu bir havânın teneffüsü pek tehlikelidir. Havâda asit-i karbonun miktârının efrâdı, kanı kendisinin hâvi olduğu aynı muzır gazı tasfiyeden men' eder. temâşâ salonlarında, mekteplerde, fazla olarak tütün içen kahvelerde havâ daha ziyâde kesb-i vahâmet eder.

Ciğerlere, yüzde yirmi bir kısım müvellidü'l-humûza-yı hâvi olarak nüfûz eden havâ bu miktârın (4,77) kadarını kana verir. Bu hâlde ciğerlerden hârice çıkan havâda ancak yüzde (16,33) kadar müvellidü'l-humûza vardır.

Havanın müvellidü'l-humûzası kana intikâl ederken kandaki hâmız-ı karbon da havâya geçer; ve bu nakille birlikte mevâd-ı uzviyyeye intikâl eder. Kan semî bir hâl-i iktisab ettiğinden teneffüse gayr-ı sâlih olur. Bunun te`siri pek zâhirdir. Ekseriya izdihamlı mahallelerde bir müdded arâm edilirse havânın ciğerlerden hurûc ettiği mücerrât, burun deliklerinde kırmızılık görülür ve yanmaya başlar. Hatta hastalıktan mütevellid mebzûl ifrârât ile berâber nöbet gelir. Bunlar intâniyye-yi nezle, nezle-yi mestûliyye alâ`imdir ki tesemmüm-i havâiyyeden neş`et eder. Temâşâ-girân ile memlû bir salona, buz ile tebrîd edilmiş bir cam balon ta'lik edilse, bu balonda teserrüb eden su -tefessûhe delîl olmak üzere- müte'affin râyihalı, kesif bir buhar hâsıl eder. Bu su şırınga ile bir köpeğin, bir tavşanın derinine idhâl edilirse, onu derhâl telef eder, gerçi her odanın, her salonun havâsı bu derece mülevves değildir. Fakat izdihamın nisbeten vâsîliğın derecesine göre az, çok muzır gazları hâvidir. Sıhhat üzerindeki mühlik te`siri de bil-tabîî bu nisbet dâ`iresinde olur. En vâsi' salonlarda bile, edilen her teneffüs oradaki havânın terkîbini bozar. Kullanıldıktan sonra ihrâc edilen havâ salona hemen intişâr edeceği cihetle müvellidü'l-humûza nisbetini tenkîs ve gittikçe hâmız-ı karbon nisbeti tezyîd eder. Binâ`en-aleyh en vâsi', fakat dâ`imî bir sûrette havâsı tecdid edilmeyen bir salonda uzun müdded imrâr-ı vakit eden bir tek kişi dahi haberi olmaksızın batî bir tesemmüme ma'rûzdur.

Pek çok kimseler, meskenlerinin tefrîşinde modaya mukâvemet edemeyerek salonlarını mükemmel mikrop yuvası olan yumuşak ve kıymet-dâr halılarla tezyîn ederler. Yataklarını mazlum bir perde muhâsarasına alarak orada ciğerlerinden çıkarıp attıkları havâyı tekrâr teneffüs ederler. Bunlar uykularının ağırlığından sîmâlarının solgunluğundan müştekidirler? Esbâb-ı hap ihtiyâcât-ı hayâtiyyeye dem-i vukûf ve bu bî-fâ`ide ve lüzûmsuz tezyînâttır. Kullanılmış havâyı teneffüs etmek ile ifrâzâtı tekrâr bedene idhâl etmek arasında ne fark var? Kuru bir yatakta, kırık bir pencere karşısında yatan bir fakir sıhhate daha muvâfık şerâ`it tahtındadır.

Mâ-ba'dı var.

Şehâbeddîn

[1]

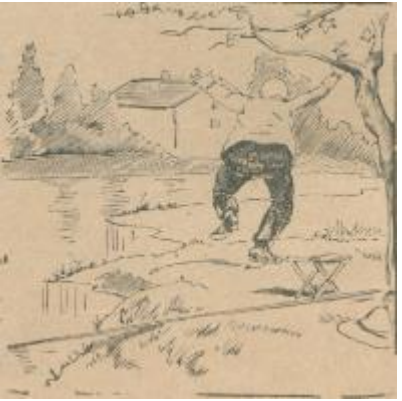
[2]

[3]

[4]

[5]

[6]

[1] – Aman yavaş, uyanmasın.

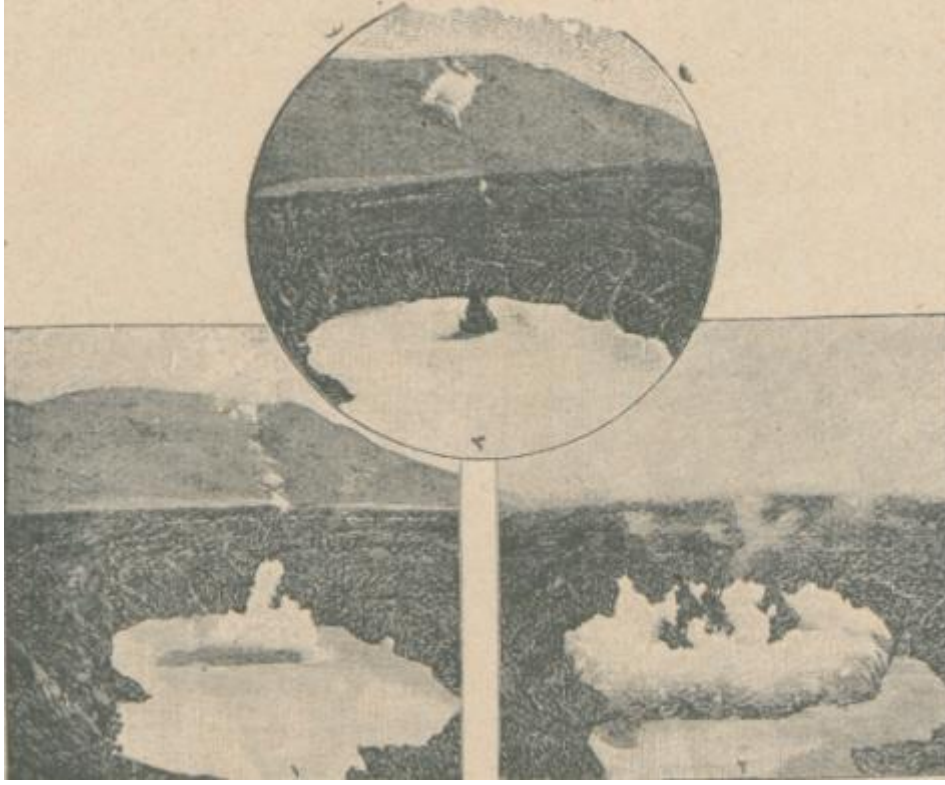
[2] – Peruğu oltaya takalım?..

[3] – O... Kocaman bir balık..

[4] – Aman ya-Rabbî.. Bir insân kafası

[5] – İmdat... Kimse yok mu?..

[6] – Netice.. Kahkahalar..

- 1 – Yanardağın zirvesindeki gölde mâyi' sütunların havâya atılması
- 2 – Göl üzerinde dumanların husûlü [3] göl sathının buhar ile örtülmesi

Volkan Adaları

Kamçatka ve Alaska yarımadaları arasında (Aleut) takımadaları vardır. Tamam bundan yüz yirmi altı sene evvel bu adalara yakın bir yerde fevka'l-âde bir hâdise vâki' olmuştur. Bu adaların birisinden kırk beş kilometre mesâfede denizin orta yerinde bir tek kaya bulunuyordu. Bu kaya eski zamânlardan beri deniz köpeklerine, deniz arslanlarına bir istirâhat yeri olduğu için avcılar senede birkaç defa mutlakâ buraya gelirdi.

1895 senesi güz mevsiminde bu kaya civârında kesif bir bulut gördüler. Bu bulut birçok zamân devâm ederdi. Hatta diğer yerlerde havâ pek açık iken orası hep dumanlı, sisli duruyordu. Avcılar bulutun açılmasını çok zamân beklediler; fakat o bir türlü kalkmıyordu. Nihâyet cesûr bir avcı bulutun kesâfetine bakmayarak kayaya kadar gitti. Fakat çok geçmeden avdet ederek kayanın yanında denizin kaynadığını ve dalgalardan dumanla karışık alev çıktığını söyledi. Bundan sonra artık kimse oraya gitmeye cesâret edemedi. Beş sene sonra duman azar azar gâ'ib oldu (Aleut) adaları ahâlîsi kayanın

birinde koca bir ada görünce şaşırdılar. Bu yeni adanın etrâfı otuz kilometre olup dağdan bir kaya şeklinde sudan kabarıp çıkmış idi; tepesinden etrâfa lavlar püskürüyordu.

Toprak yanıp kızarmış ve ba'zı yerleri çatlamıştı o çatlaklardan buhar ve kaynar sular fişkırmakta idi. Bu adanın nasıl meydâna çıktığı pek kolay anlaşılır: Denizin altında bir yanardağ zuhûr etmişti.

Bu volkanın lavlarıyla ısınan deniz suyu buhar haline girerek etrâfı kesif bir sis hâlinde kaplamıştı. Ve volkanın lavları birike, birike nihâyet adayı meydâna getirdi.

Volkanların bulunduğu yerlerde bu gibi garîb hâdiseler sık, sık olur. Misâl, teşkîlâtı i'tibâriyle, tahte'l-arz ya'nî henüz keşfedilmemiş veya yeryüzünde volkanların malı olan yerlerde sık, sık zelzeleler vukû'a gelir; büyük şehirler su altında kalarak binlerce adamları mahvolurlar. Hatta bazen volkan neticesinde meydâna çıkan adaların yine bir volkan indifâ'iyile mahv ve gâ'ib olduğu vaki'dir.

Sahîfe 77

Bolu

1/4/39

Sağlam Ayakkabı

İstanbul'un, mâhir yankesicilerinden Atinalı Yani kunduralarının eskiliğini görerek yeni ve sağlam bir ayakkabıya mâlik olmak için tanzîm ettiği planı arkadaşlarından birine söyleyerek müştereken tatbîkini teklîf etti. Hem-cins bulunan refiki, bu kârlı işi kabûl ile hemen işe başlayıp müsâ'id bir zamân aramak üzere Mahmud Paşa'ya doğru ilerlerken Sultân Hamamı'nda, şişman gövdesiyle müşterilerini selâmlayan meşhûr Kavaf Minas Efendi'nin da'vetini nîmet telakkî eden Yani arkadaşıyla dükkâna girer. Birçok çift fotin ve iskarpini gûyâ tecrübe edermiş gibi giyip çıkardıktan sonra bir çifti giymiş ve güzelce bağlamıştı. Ayağını sıkıp sıkmadığını anlamak kastıyla dükkânın içinde gezinmekte olan Yani'nin arkadaşı birdenbire tehevür ve hiddet alâ'imi göstererek bütün kuvvetiyle Yani'ye bir tokat havâle eder, aynı zamânda hâriku'l-âde bir sür'atle dükkândan çıkarak kaçmaya başlar.

Bu hâl üzerine, tahkîr edildiğinden dolayı bil-tabî'î müte'essir olan Yani (!) "Alacağın olsun alçak! Bunu ödeyeceksin!" hitâbiyle mütecâvizin arkasından koşar.

Minas Efendi şaşırmış, elleri böğründe. Dışarı çıkarak bu iki adamın arkasından bakmakta ve zavallı Yani'nin tahkîr edildiğinden müte`essiren, kalben muhâsımını yakalamasını arzû etmekte idi.

Gürültünün mâhiyetini anlamak üzere sokağa fırlayan dükkân komşularına Minas Efendi:

— Merak etmeyiniz! Mutlakâ yakalayacaktır zîrâ ayaklarında, benim fotinlerimden vardır! Herhalde tutup polise teslîm edeceğine emînim. diye te`mînât veriyordu.

Kıymetli müşteriler (!) gâ`ib olmuş ve aradan bir müddet geçtiği hâlde avdet etmemişlerdi.

Yani, arkadaşının yerine bî-çâre Minas Efendi'yi yakalamış ve zavallının aklı... Henüz başına gelebilmişti.

Şükrân

Hocanın Kavuşu

Eski zamânlarda iki kelime ile söylenecek şey`leri uzun cümlelerle ifâde ederlerdi. Sözleri uzatabilmek ve sözlere Arapça ve Acemce kelimeler doldurabilmek pek büyük bir meziyyet zannedilirdi. Sözü nü uzatan böyle bir hoca varmış bu hoca “Bir bardak su içtim” diyecek yerde “Bir kadeh âb-ı hoş-güvâr nûş ile teskîn ateş-i dil-figâr ve iktisab-ı ferah-ı bişmâr eyledim” demek lâzım geleceğini şâkirdlerine söyler durmuş. Bir gün ders esnâsında hocanın başındaki kavuğa mangaldan bir kıvılcım sıçrar ve biraz sonra kavuk yanmaya başlar. Şâkirdândan biri hocanın başı dumanlandığını görürse de “Hoca Efendi, kavuk yanıyor” diyecek olsa hocanın bedîhî hilâfına gitmiş olacağını bildiğinden güzel ve uzun bir cümle bulmak için hayli düşünür. Nihâyet ayağa kalkar ve hocaya hitâben der:

— Ey hâce-yi bî-misâl, vey üstâz-ı zîkemâl! Bu şâkird-i pür-külâl şu vecihle arz-ı hâl eyler ki bi-hıkmî'l-İlâhî Te'alâ te'âlâ'l-müte'âl nâr-ı mangaldan bir şerâre-yi cevval sıçrayarak ser âle'l-âlinizdeki kavuğu işgâl eylemiştir.

Cümle biter, hoca işi anlar ama kavuğu da işe yarayamayacak dereceye gelir.

Alenî Muhâbere

Mudurnu'da Ali-zâde Hâfız İbrâhim ve Hendek Numûne Mektebi'nde Vehbi Efendilere:

Bilmece kuponlarımız biraz geç geldiğinden biz-zarûr kuraya idhâl edilemediniz. Mecmû'amızın yazılarını yirmi gün evvel İstanbul'a göndermek mecbûriyetinde bulunduğumuzdan taşra okuyucularımızın bilmece kuponlarını göndermek husûsunda biraz acele etmelerini ricâ ederiz.

Teşekkür

Mecmû'amıza a'zamî yardımlarını esirgemeye Gerede'nin muhterem ve gayûr kaymakamı Emîn Efendi'ye arz-ı teşekkürü bir vecîbe addeyleriz.

Sahîfe 78

Tefrika: 4

Muharriri: M. Fehmi

Kutb-ı Cenûbî'de Lâhûtî İslâm Hükûmeti

Zavallı Sabiha'nın bir şeyden haberi yoktu, mektebden geldi, hayâlini bile unuttuğu kardeşinin ber-hayât olduğuna ve mektûb geldiğine vâkıf olunca meserretinden ne yapacağını bilemiyor, âdetâ çıldıracak bir hâle geliyordu. Bî-çârenin sevinci çok devâm etmedi. Annesinin ağlaması ve böyle zamânsız bayılması çocuğu fazla korkuttu. Ölüyor zannıyla lüzûmsuz telâşlar yapmaya ve ağlamaya başladı.

Bir taraftan teyzemi ayıltmak için uğraşıyorum, diğer taraftan da âvâzı çıktığı kadar bağıra bağıra ağlayan Sabiha'yı tesellî etmeye mecbûr kalıyorum. Bu hâl biraz daha devâm etse idi bayılacakların üçüncüsü de ben olacaktım. Bol bol koklattığım ve yüzüne serptiğim kolonyaların te`siriyle on dakika sonra teyzem ayıldı, gözünü açtı. Bizi mahzûn görünce:

— Telâş edecek bir şey` yok. Benim hâlimi bilmiyor musunuz? Bazen seker gelir geçer. Hamdolsun şimdi geçti, bir şey` kalmadı. Kızım Sabiha! Ağlama, haydi yüzünü yıka sen yemeği hâzırla, ağabeyin de mektûbu yazsın, ben de bir sâ'at kadar uyuyayım.

Bir parça uyumazsam sıhhatim yerine gelmez. dedi, ve bize beyân-ı i'tizâr ederek üzerine bir battaniye örtülmesini ricâ eyledi ve uykusuna daldı.

Lâhûtî ikinci mektûbunda mürekkebin biraz ateşte ısıtılmasını ve koyu renkte olmasını tavsiye etmiş ve başka tarzda yazılacak yazıların kâğıttan silineceğini bildirmiştir. Lâzım gelen ihzârâtı ikmâl ederek mektûbu yazmaya başladım. arzû ettiği gibi harb-i umûmîyye ve netâicine â'id ma'lûmât ve tafsîlât verdim: Lâhûtî'nin gaybûbetinden sonra irili faklı kürre-i arz üzerinde bulunan bilumûm hükûmetlerin müttefik devletlere karşı i'lân-ı harb eylediklerini; harbin bütün şiddetiyle dört sene devâm ettiğini; Almanların karalarda, denizlerde havâlarda fevkü'l-ikbâl ibrâz eyledikleri hârikaları; ilk senelerde -kazandıkları şanlı muzafferiyetleri- 5 Mart 332 Çanakkale muzafferiyet-i azîmiyyesini; Kutü'l-Amâre'de İngilizlere ihrâz-ı galebe ederek General Townshend ile berâber zâbitânı ve efrâd-ı askeriyemizi esir aldığımızı; Amerika Hükûmet-i Müttehidesi düvel-i îtilâfiyyeye karşı her türlü mu'âvenet ve müzâherette bulunarak harbin devâmına, on milyonu mütecâviz insânların ziyânına sebep-i yegâne olduğunu; bu dört sene zarfında Lüksemburg, Belçika, Sırp, Karadağ, Romanya hükûmetinin harita-yı âlemden silinerek Almanya Avusturya'ya ilhâk edildiğini; Profesör Lenin tarafından icrâ edilen Rus inkılâbını Çar Hükûmeti iskât ederek yerine Sovyet nâmıyla cumhûrî bir hükûmet te'sîs eylediğini, Hannovers Verdun gibi kanlı ma'rekeleri ve mühim vekâyi'-i harbiyyeyi ber-tafsîlât yazdım.

Sonra harbin mü'ellim kısmına geçtim: Hiçbir taraftan dest-i mu'âvenet görmeyen ve mahsur hâlde bulunan müttefikîn hükûmetlerinin kuvâ-yı mâliyyelerine ârız evvelâ hakikat dolayısıyla her tarafta müdhiş açlık ve sefâlet başladığını ve harbin dördüncü senesinde evvelâ Bulgar, sonra Alman, Avusturya kuvâ-yı askeriyesinin inhilâle yüz tuttuğunu; târîhin ve insâl-i müstakbelenin kendisine la'net ve nefretle bakacağı Avrupa'nın ücretli avukatı, Amerika Re'îs-i Cumhûr-ı sâbıkı Mösyö Wilson'un on dört maddelik mütâreke nazariyyesi üzerine harbe nihâyet düvel-i ittifâkiyyenin mağlûbiyyetlerine karâr verildiğini, ve mütârekeyi müte'âkıb şerâ'it-i mezkûre hilâfında Almanya, Avusturya, Bulgar hükûmetlerinin eslâha ve techizâtta tecrîd ve donanmalarının düvel-i îtilâfiyye tarafından taksîm edildiğini; varlıkları unutilan Romanya, Sırp, Belçika hükûmetlerinin tekrâr ahbâr edildiklerini îzâh eyledim.

Ve İngiliz Amiralî Caltrop'un Mondros Adası'nda bizimle akit eylediği mütâreke ahkâmına mugâyir olarak İngiliz, Fransa, İtalya muvakkit nâmı altında

İstanbul'u işgâl eylediklerine ve el-yevm taht-ı işgâllerinde bulunduğuna, Anadolu'daki vilâyâtımızdan başka vilâyât-ı sâ'ire bizden ayrılarak Suriye'de yerli, Irak'ta Faysal, Mekke'de Şerîf Hüseyin taraflarından birer hükûmet teşkîl edildiğine ve mağlûb hükûmetlerin i'dâmı "Sevr"

Sahîfe 79

mu'âhede-nâmesine â'id tafsîlât-ı lâzîmeyi i'tâ eyledim.

Târîhte emsâli nâ-meşhud bu menfûr Sevr mu'âhede-nâmesini kabûl eden Almanya, Avusturya ve Bulgarların İngiliz taht-ı tahakküm ve esâretine geçtiklerinden ve Almanya Hükûmeti duyûnât altında meflûc bir hâle geldiğinden de bahseyledim. Ve Almanya, Avusturya imparatorluklarının inhilâliyle Avusturya arâzîsinden bir kısmının Lehistan, Romanya; İtalya; ilhâk edilerek mütebâkî arâzîde Avusturya, ayrıca Macaristan ve Çekoslovakya ve Almanya arâzîsinde de Almanya Cumhûriyetleri te'sîs edildiğini Rus dâhilinde de Rus Sovyet Cumhûriyeti'nden başka [Finlandiya, Ukrayna, Polonya, Lehistan] Bahr-i Baltık sevâhilinde [Litvanya, Estonya, Letonya] ve Kafkasya nâmıyla [Azerbaycan, Ermenistan, Gürcistan] cumhûriyetleriyle Cenova Hanlığı teşekkül ederek Lehistan'dan mâ'adâsı zâhiren müstakil iseler de ma'nen Rus Sovyet Cumhûriyeti'ne merbût olduklarını ilâve ettim. Harb-i umûmîden sonra memleketimizde cereyân eden vakâ' hakkında da içine ma'lûmât verdim. Esârete düşmüş, hürriyyetine meftûn olan ecell, necîb Türk milleti, Sevr mu'âhede-nâmesinin ahkâmını kabûl etmeyerek hakk-ı hayât ve istiklâli uğurunda fedâ-yı câna müheyyâ bulduklarını âlem-i insâniyete i'lân ile bütün akvâma numûne-yi imtisâl-i besâlet olduklarına, târîhin altın yazılarla kaydedeceği Türk milletinin müncîsi bulunan baş kumandan Mustafa Kemâl Paşa'nın muhayyirü'l-akıl hâdemât-ı vatanperver-ânesine ve akit eyledikleri Sivas kongresiyle Mîsâk-ı Millî'ye; Ankara'da teşekkül eden Kuvâ-yı Milliyye Hükûmetine ve Türkiye Büyük Millet Meclisine â'id tafsîlâtı verdikten sonra Sultân Reşâd'ın vefâtıyla makâm-ı hilâfet ve saltanâta geçen Vahdettin'in ve sadrâzamı Damat mel'un Ferid'in İngilizlere âlet olarak mücâhidîn-i milliyyeye karşı irtikâb ettikleri hiyânetleri ve İstanbul'da teşekkül eyledikleri hilâfet ordusunu ve İngilizlerin teşvikiyle Kuvâ-yı Milliyye'nin bedâye-yi teşekkülünde Anadolu'nun kalb-gâhına giren Yunan palikaryalarıyla dört senedir çarpışmakta olduğumuzu; İnönü gibi şanlı muzafferiyetlerimizi, Yunanların Müslümânlara ve bi'l-hâssa kadın ve çocuklara revâ görmekte oldukları fecâyî' ve mezâlîmi bildikleri hâlde elem ve hîcâb hissetmeyen İstanbul muhîtinin dört senedir seyirci ve ve bî-gâne kaldıklarını; pek yakınlarda alçak

düşmanı hudûd-ı millî hâricine tardedecek derecede kuvvet iktisâb eylediğimizi ve çok geçmeden büyük tebşîrâtta bulunacağımızı uzun uzadıya anlattım.

Biliyorum ki Lâhûtî verdiğim bu ma'lûmândan çok müte'essir olacak, ihtimâl ki bir gün evvel buraya gelmesine çalışacaktır.

Lâhûtî'nin deruhte eyledikleri vezâif-i beşeriyeye karşı tebrîkât-ı lâzımeyi îfâ ve pederlerinin vukû'-ı vefâtından dolayı beyân-ı tâziyyât ile hânelerine â'id ma'lûmât i'tâ ederek mektûba nihâyet verdim. Bil-mukâbele selâmları da unutmadım.

Teyzem hâlâ uykuda idi. Sabiha işini bitirmiş mektûbları kartı gözden geçiriyordu. Yazılarımın bittiğini anlayınca benimle konuşmak istedi, mektûbların mündericâtına â'id birçok şey'ler soruyordu, en ziyâde nazar-ı dikkati celb eden fotoğraflar olmuştu. Karttaki [Dikkî pâdişâhının kerîmeleri CeypifeLâhûtî] imzâsına â'id ma'lûmât ve cevâb bekliyordu. Zavallıyı mahzûn etmedim, arzû ettiği ma'lûmâtı verdim.

— Kutublara ancak denizden girilebileceğini ve denizlerin don ve buz hâlinde olmasından vapurlarla, gemilerle gitmek kâbil olmadığını. Lâhûtî'nin ne sûretle gittiğine dâ'ir kendisinden henüz ma'lûmât alamadığımızı; kutubdaki insânları çalıştırarak her husûsta pek çok terakkî etmekte olduklarını, hâlâ kutba mahsûs ba'zı ma'denler ve müsâ'id vâsıtalar sayesinde bizim muhâl addettiğimiz şey'leri elde ettiklerini; kutba gitmek için Lâhûtî'nin bulacağı vâsıtadan başka bir çâre olmadığını ve orada Dikkî nâmında bulunan pâdişâhın kızıyla te'ehhül etmiş olduğunu anlattım, annesinin yanında karttan, fotoğraftan bahsetmemesini tembîh ettim. Çünkü teyzemin bayılmasına sebep beklediği kıymet-dâr hediyeye karşı kartın vürûdu ve fotoğrafta Lâhûtî'nin efrâd-ı a`ilesi meyânında gülerek bulunması idi...

Gurûb zamânı yaklaşmıştı. Teyzemi kendi hâline bıraksak belki sabâha kadar uyuyacak. Postaları bahâne ederek teyzemi uyandırdım mektûbun yazıldığını ve kuşları yola çıkarmak zamânı geldiğini söyledim. Postanın sabâha kalmasını ve yemekten sonra oğlunun mektûbuyla yazdığım cevâbın okunmasını muvâfık buldular, son Boğaziçi vapuruna yetişemeyecektim misâfir kalmamı ricâ ettiler.

Bitmedi
Sahîfe 80

Nasreddîn Hoca ve Cübbesi

Komşu düğününe da'vet edilen Nasreddîn Hoca'nın zevcesi odun çekmeden evvel kocasının kirlenen cübbesini yıkayıp bâğçeye sermiş ve akşam yemeğini ihzâr ile sahanlara yerleştirdikten sonra kapaklarını kapatarak düğün evine gitmişti.

Namazını ba'de'l-edâ evine avdet eden hocanın karnı pek ziyâde acıkmış olduğundan hiçbir tarafa bakmaksızın doğrudan doğruya yemeğe oturup büyük bir iştah ile yedi. Yemeğin hitâmında ellerini yıkamak üzere ayağa kalktığı zamân bâğçede bir gölgenin mevcûdiyyetini hissederek hocayı dehşet ve hiddet istilâ etti.

Zevcesinin bâğçeye asmış olduğu cübbeyi karanlıkta hırsız zannettiğinden cezâsını vermek için yavaşça yanındaki odaya girerek yay ve oklarını aldı ve birçok ok atarak cübbeyi müte'addid mahallerinden yırttı. Artık hırsızın öldüğüne tamamen kanâ'at getirmiş, müsterîhen uykuya dalmıştı.

Sabâhleyin uyandığı zamân bâğçede asılı, kendi cübbesine gece ok attığını görür görmez ellerini kaldırarak:

[Ooh!.. Cenâb-ı Hakk'a bin hamd ü senâ ederim ki bu akşam cübbemin içinde bulunmadım] diye du'âda bulundu.

Şükrân

Müsâbaka

– Târîhî –

1 – Osmanlıların ilk bayram hutbesi nerede ve hangi câmi'de kimin tarafından okunmuştur.

2 – Şah Bedreddîn Semâvî nasıl bir adamdı (Liaslen)

– Fennî –

3 – Krom ma'deninin mürekkebâtı nedir?

4 – Bakkallardan bir satıcı herhangi bir köylüden üçü bir kuruşa otuz tane yumurta alıp on kuruş vermiş. Diğer bir köylüden ikisi bir kuruşa kezâ otuz tane

yumurta alıp on beş kuruş vermiş ve mağazasına satmak üzere bırakmış ise de o hafta fazlaca yumurta piyasada bulunduğundan yumurta fiyatlarının düşkün olması üzerine aldığı fiyatla satmaya rızâ göstererek beşini iki kuruştan satmış ve neticede bir kuruş zarar etmiştir. Bu bir kuruşu neden ve nereden zarar etmiştir?

Şundan Bundan

Avrupa'nın en yüksek tepesi Fransa'da (Cebelü'l-ebîyâz)dır. (4810 metre)

İrlanda'da (Burgas) Bataklıkları

Oldukça derin olan bu bataklıkların üzeri güzel çimenler ve rüzgârın biriktirdiği ağaç yapraklarıyla kaplanmış olduğundan birtakım çobanlar, hayvan sürüleri ve yolcular bu uçurumlara düşerek helâk olurlar.

Bu bataklıklara düşen hayvanların lâşeleri çürümeyip hâli üzere kalır ve derileri bu bataklıklar içinde tabak olmuş meşin hâline gelir. Bu mevki'iler ekseriyetle ağaçlıktır.

(75) kilometre dâhilde bulunan Londra'nın iskelesi (Paul)dür. Yedi kilometre uzunluğunda bulunan limânın içinde her vakit binlerce gemi bulunur.

İngiltere'deki demiryolları senede birkaç milyon yolcu taşıdıkları gibi hâsılât-ı umûmîyeleri yüz milyonu geçer.

[Sahîfe 81/1]

Şu`ûn

Muhterem Belediye Re`îsimiz Hakkı Bey Efendi'nin Pek Yüksek Âsâr-ı Hamiyyeti:

Dârü'l-eytam yavrularına elli takım elbise deruhte eden Türklük uğruna kanlarını akıtan şehîd-zâdelerimizi sevindiren büyük kalbli, yüksek hamiyyetli re`îsimizi kutlar, diğer zenginlerimizi de şefkat ve sehâhat müsâbakasına da'vet eyleriz.

Arkadaşımız İhsân Altay Bey'in Mekteb-i Sanâyi'ye nakletmesi üzerine vekâleten Hâfız Mustafa Efendi ta'yîn olmuştur. Hâfız Mustafa Efendi arkadaşımızı tebrik ederiz.

Bir yanlışlığa kurbân olan ana mektebi yeniden te'sis edilmiştir.

(Yeni Yol) Mutasarrıf Bey Efendi'yi, muhterem Ma'ârif Müdürümüzü ve encümen a'zâlarını takdîr ve tebrik eder.

Ma'ârifte İctima

1 Nîsân 1339 Pazar günü Mutasarrıf Bey Efendi'nin riyâsetlerinde ma'ârif idâresinde Sultânî ve İbtidâ'î müdürleriyle ilk tadrîsât müfettişinden mürekkebe bir encümen toplanmış ve ma'ârif müdürümüz Tal'at Bey Efendi'nin izâhâtı üzerine izcilik fa'aliyetlerine hemen başlanması, umûm-ı talebenin yek-nesâk elbise ile iksâsı, ayrıca bir izci kıyâfeti, sık sık müsâmereler tertîbi ve hâsılâtıyla fakir ve şehîd yavrularına elbise tedârîki, esas i'tibârıyla kabûl edilmiş ve teferru'âta â'id ba'zı mesâili konuşmak üzere salı günü tekrâr ictimâ' edilmiş ve mühim mukarrerât ittihâz olunmuştur.

Vakf-ı Geçitveren mu'allimi Mehmed Efendi ile mezkûr karye muhtarı Hüsn-i Ağa'nın hizmetleri ma'ârif idâresince takdîr edilerek birer teşekkür-nâme ile taltîf edilmiştir.

Dört Dîvân Kadıköy mu'allimi Sâdık Efendi ile cemâyânı baş mu'allimi Ahmed Efendi'nin şâyân-ı takdîr-i mesa'ileri mesbûk olduğu işitilmiştir. Var olsunlar.

Burada kelpelerle ren geyikleri kızak çekmek için kullanılır şimâlde pek çok kutub ayıları vardır.

Şundan Bundan

Çin'de iki nevi' dut ağacı vardır. Biri bizim bildiğimiz gibi yapraklarıyla ipek böceği beslenir diğêrinin kabuğundan kâğıt i'mâl olunur. Yine Çin'de yağlı ağaçtan

mum yapmak üzere bir nevi' yağ alınır ve balmumu ağacının beslediği böceklerden de bereketli balmumu hâsılâtı alınır.

Sedd-i Çin (2600) kilometre uzunluğunda ba'zı yerleri sekiz, dokuz metre kadar yüksektir.

Evlat öldürmek Çinliler arasında en eski bir âdettir.

Kadınların ayakları kalıplarda sıkıştırıp bunları yürümekten mahrûm etmekte âdetlerindedir.

Ayı postundan ibârettir. Ayıya hürmet-i mahsûsaları vardır.

İran'daki Urmiye Gölü 130 kilometre uzunluğunda olup suyunun pek fazla miktârda tuzlu olmasından dolayı içinde hiç balık yaşamaz.

Ganj Nehri Hintliler nazarında pek mukaddestir. Civârındaki ahâlî Biskanperler ve uzağa gidenler suyunu hediye götürürler.

Hatta Hindular mahkemede (Ganj) ismine yemin ederler.

Hindistan nehirlerinin birçoğunda altın parçaları mevcûddur.

Hindistan'da bir nevi' balık vardır ki su hâricinde bir müdded yaşadığı gibi tekneler ile ağaçlara tırmanır.

(Maldiv) sâhillerinde (Kadris) bir nevi' ufak istiridye avlanır. Bunların kabukları ba'zı yerlerde para makâmında kullanılır. On iki bin kabuk ile dolu olan bir kesesi Hindistan'da yirmi beş kuruş ederdi.

* Elimizde olmayan bir sebepten dolayı bu nüshamız geç olarak intişâr etmiştir. Okuyucularımızın affını dileriz.

[Sahîfe 81/2]

Şundan Bundan

Avrupa'nın en işlek pazarı (Novgorod) şehridir. Burada her sene temmuz ayında büyük bir pazar kurulur. Mal almak üzere Avrupa ve Asya'nın her tarafından tüccârlar gelir.

Rusya Hükûmetini ilk defa kuran (Rurik) isiminde birisidir ve ilk pâ-yı tahtları (Novgorod) şehridir.

Rusya Hükûmeti yedinci asr-ı hicrîde Cengiz Hân'ın idâresine geçmiş ve on beşinci asra kadar Türklerin elinde kalmıştır.

İskandinavya Yarımadası'nda şimâlindeki ba'zı mevki'lerde yazın güneş birkaç hafta gurûb etmez. Kış esnâsında ise birkaç hafta güneş doğmaz bu müddet zarfında ay ile şimâl yıldızı bir parça karanlığı giderir.

Eski (Arkad)lılar cetlerini kömürden eski zannederlerdi.

Bilmece

“Yedi harfli bir kelimedir.

Birinci, ikinci, üçüncü, dördüncü harfleri ressamların bir âleti, beşinci ve altıncı harfleri erkeklerin sesidir.”

Halledenler arasında kur'a keşide edilerek birinciye altı aylık abonemiz, ikinciden onuncuya kadar güzel ve kıymetli bir kart verilecektir.

Altıncı sınıftan 141 Tal'at ve 150 Fâzıl Efendiler tarafından gönderilmiş ve mükâfâtı kendileri tarafından te`mîn edilmiştir.

İtalya'nın Venedik şehri seksen kadar küçük ada üzerine kurulmuştur. Bu adalardan köprülerle birbirine geçilir sokaklar kanal olup araba yerine kayık kullanılır.

(Vezüv) yanardağı milâdın 79'uncu senesinde ateş saçmaya başlamış ve külleriyle örttüğü (Herculaneum ve Pompei) şehirleri bin yedi yüz sene kadar yer altında kaldıktan sonra harâbeleri bulunmuştur.

Acâ'ib âlemden Kurtuba Câmi'i – Kiliseye çevrilen bu câmi' o kadar ziynetli idi ki el-an görmek arzûsuyla giden hayrette bırakmaktadır.

Japonya'nın Bedo Adası ahâlisi olan (Aynular) halim ve misâfirperver olup henüz medeniyete girmeye başlamışlardır. Okuyup yazmaktan mahrûm oldukları gibi elbiseleri ayı balığı derisiyle dünyânın en meşhûr filleri Seylan – Serendip Adası'ndadır.

Ganj Nehri bataklarında pek çok kapılan vardır. Asya'nın ortasındaki dağlarda Misk kedisi çoktur.

Üçüncü Nüshadaki Bilmecemiz

(Çorap İğnesi)

İdi

Halledenler arasında kur'a çekilerek birinciliği Numûne'den 58 Muhammed, ikinciliği Sultânî'den 227 Mehmed rızâ, üçüncülüğü Numûne'den 82 Osman, dördüncülüğü Sultânî'den 33 Câhid Tuğrul, beşinciliği İnâs İ'dâdîsi kısm-ı ibtidâ'isinden 123 Hatice Âkif Hanımlar kazanmışlardır.

Doğru halledenler: Numûne'den 129 Reşâd, 103 Fikret, 146 Hüseyin, 183 Tevfik, 140 Sabri Gündüz, 68 Ahmed Nûri, 151 emîn Atilla, 18 Câfer Tayyar, 105 İzzeddîn, 65 Rif'at Doğan, 36 Kemâl, 93 Muharrem, 13 Reşâd, 126 Mustafa, 139 Ahmed, 122 Vahab Ertuğrul, 12 Hâlis, 127 Reşâd, 53 Abdürrezzak, 16 Kamuran, 141 Tal'at Tuğrul, 174 İbrâhim Atilla, 137 Hüseyin Selçuk, 147 Fu'ad Dündar, 168 Fâtih,

214 Ahmed, 54 Ahmed, 105 Fahreddîn, Sultânî'den 209 Sâdık Efendiler ve İnâs İ'dâdisinden 7 Ayşe Nûri, Zeynep, 118 Fatma, 106 Adâlet, 126 Sadriye Refik, 29 Müşerref İsmâil Hanımlarla Mekteb-i Sanâyi'den 36 Mehmed Nâci ve 10 Ahmed Rif'at Efendilerdir.

Numara 5 Yeni Yol Bilmece Kuponu

Halli:

İsmi:

Adresi:

5. YENİ YOL, C: 1 Nu: 6

YENİ YOL

Yıl – 1

Sayı – 6

Sâhib-i İmtiyâz: Nedim Tuğrul

Müdüri Mes'ûl: İhsân Altay

Mesleğimize muvâfık yazılar ma'a'l-

Seneliği (120) Altı aylığı (60) kuruştur.

memnûniyye kabûl ve neşrolunur.

Adres: Bolu'da Yeni Yol

Ser-muharriri: A(Elif). Şevket

Nüshası 5 kuruştur. On beş günde bir neşrolunur resimli çocuk mecmû'asıdır. 10 Mayıs 1339

Tablo: Küçük Balıklar

[Sahîfe 81/3]

[Daha önceki sayıların kapak başlangıç sayfasında sahîfe numarası yazılmamıştır. Bu yüzden biz o sayfalara uygun numaralar verdik. Lâkin 6. sayının

girişinde de normal olarak sahîfe numarası yazmaması gerekirken ‘Sahîfe 132’ olarak yazılmıştır. Girişten sonra ise derginin sayfaları ‘82-83’ olarak olması gereken akışta devâm etmiştir. Yani bu ‘sahîfe 132’ ibaresinin sehven basıldığını düşünüyoruz ve biz diğer numarasız sayfalarda uyguladığımız yöntemi uyguluyoruz.]

Serçenin Ölümü

– Mürüvvet – 5

Ormanlar perisi.. Küçücük serçe..	Yas bağladı gökte melekler bile
Düşmüştü kaç gündür bir büyük derde	Zavallı serçecik “Öldük mü?..” diye
Ölümler sarmıştı hep hulyâsını	Bir bulut kapladı ormanı siyah
Düşünür dururdu son rü`yâsını	Her yerden yükseldi sûzişli bin ah!.
Bir gün derinlerden işitti bir ses	Ona gölgelikte mezâr kazdılar
Dinledi bir hayli. Ölümünden nefes	Taşına pek hazîn mısra yazdılar
Bu ses: “Yaşadığın son dem” diyordu.	Servilerden korkunç baykuşlar öttü
Serçecik buna hiç inanmıyordu	O nârin vücûdu topraklar örttü.
Velâkin nasılsa bir fiske geldi	Serçeciğin rûhu şâd olsun diye
O nârin, ötmez göğsünü deldi	Bülbül de okudu uzun mersiye
Siyah gözlerini gölgeler boğdu	Bezm-i Âlem Kız Lisesi Talebesinden
Azrâ`il rûhunu aldı sır oldu	263 Latife Rüştü

Doğru Sözler

(Bezm-i Âlem Lisesi Beşinci Sınıf Talebâtından Dürdâne İbrâhim Hanım tarafından gönderilmiştir)

- Tama'-kârlık insânı zillet ve esârete düşürür, bir sâhib-i hırs ve tama' dâ`imâ ister ve herkese boyun eğer.
- Eyleme kimseye arz-ı hâcet olma hem-geşte-yi bâr-ı minnet.
- Ahlâk-ı hüsne sâhibin kalbi esrar kabridir.
- Kalbinde sır tutmayan bir adam çatlak su kabına benzer.

- Kalp sır sandığıdır, ağız o sandığın kilidi, dil de anahtarıdır. Dilini tutmayan akılsız ve câhildir.

- Akrabâ ve ta'likâtına itâ'at ve hürmet eden bir evlâd hakîkî bir vatan-perverdir.

- Acele nedâmetin annesidir.

- En iyi evlâd ebeveyninin hayır du'âsına mazhar olan, en fenâsı dahi onların bed-du'âsını alandır.

- Mahrûmiyyet; minnetten hayırlıdır.

- Evvelâ komşu sonra hâne aramalıyız.

- İlim hilmidir, cehil kibirdir.

- Kusursuz dost arayan, dostsuz kalır.

- Söylemeyi bilmeyen, söylemeyi tercîh etmez.

- Kavli fi'iline uymayan hiç kimseye dost olunmaz.

- At, at, oluncaya kadar sâhibi mât olur.

- Ateşsiz duman olmaz.

- Allah'a tevekkül edenin yâveri hakıdır.

- Hakikat dâ'imâ yalana hâkimdir.

- Çabuk yiyen ağır hazmeder.

- İşleyen demir ışıldar.

(Sokullu Numûnesinden 501 Es'ad Ziyâ Efendi tarafından)

YENİ YOL

Yıl – 1

Sayı – 6

Sâhib-i İmtiyâz: Nedim Tuğrul

Müdîr-i Mes'ûl: İhsân Altay

Mesleğimize muvâfık yazılar ma'a'l-

Seneliği (120) Altı aylığı (60) kuruştur.

memnûniyye kabûl ve neşrolunur.

Adres: Bolu'da Yeni Yol

Çeşme Başında

Tebrîk

Şeref-hulûl eden ıyd-i se'id-i fitir münâsebetiyle (Yeni Yol) muhterem okuyucularımızı harâretle tebrîk eder.

– Yeni Yol –

Musâhabe

Belki on seneden beri her Ramazan Türk ve İslâm semâsına neş'esiz ve ölgün yükselen hilâl işte bu seferde yine aynı yerden nurlu bir hatim gibi biraz mütereddid ve korkak kendini gösterdi.

Bu zavallı hilâl senelerden beri neler görmedi, ne korkunç sahneleri ışılatmadı!..

Bir sene, Çanakkale'nin yerleri değişmiş yorgun tümseklerini, bezgin siperlerini, kan gölcüklerini, açık veya toprakla örtülü şehidân gömülerini, güllerin ve şarapnellerin cehennemî telâtumu arasında zulmetler ve ateşlerle uğraşan Türk askerciklerini ve denizin kanlı ve barutlu medd ve cezirlerini gördü.

Bir sene Kafkasya'nın, Filistin'in engin ve nihâyetsiz kurak ve üşütücü çöllerinde siperler kazmaya, akınlar yapmaya çalışsan; esrâr-engîz (Şeria)nın hâlâ kızıl kızıl yanan garîb sularının mağrûr akıntıları üzerinde sessiz sessiz dolaşan; yâhûd, telâş ve heyecânlar içinde haykırışan yine o hâkî elbiseli, yüzleri, derileri yanık askercikleri buldu.

Fırat ve Diclelerin âsâr-dîde sâhillerinde binlerce sene evvel Asur ve Keldan ceng-âverlerinin kaynaşmalarını, hücûmlarını, gören o hilâl bir zamân da -yine oralarda-kumları arasında boğuşan veya ilticâ ettiği hurmalıklarda biraz nefes almaya uğraşan, gece hücûmlarına hâzırlanan binlerce atlının hırçın kılınçları üzerine doğdu.. Yine o hilâl, bahirlerin üzerinde tüfenk veya ekmek, fişek ya da peksimet taşıyan mütevekkil salları üstünde kim bilir bîtab ve hasretzede kaç Türk yavrusunun hazîn nağmelerini, derin enînlerini bu enînlere karşın, suların uykulu hışıltılarını dinledi... Ve bütün

bunlardan artık bî-şüphe bir feyz-i zafer ve ihtişam tablosu görmek temennileriyle bir senelik karışık rü`yâlı bir uykudan sonra hilâl-i Ramazan tekrâr uyandığı zamân bî-çâre mülkü bed-baht ve pek perişân gördü. Senelerce aydınlattığı diyârlarda ve köşelerde sâhibsiz ve hareketsiz bir yığın-ı enkâz...

İlimleri göklere karışan vakur minârelerin dizleri dibinde biraz emniyetle uyuklamak isteyen yaşlı câmi'lerin karşısında direklerindeki yabancı renkli bandıranın altında, rahat durmayarak, dalgalarla eğlenip tepinen, gazâp ve ateş saçmak için kıvranan, şımarık, gözü kanlı, yüzlerce heyula vardı. Daha içerilerde yine aynı sâ'atte aynı hilâl ile nurlanan ıssız ve yolsuz ovaların vîrân bir köyünde bir bahtsız ana, basık tavanlı ötesinde cepheden alîl gelmiş hasta oğlunun son nefeslerini yatağının baş ucunda dinlerken bir diğer kadın da gecenin gittikçe koyulaşan karanlıklar arasında artık güçlkle seçilebilen, köyün metruk yolundan gelecek gâzî olmuş bir kardeşi, bir zevci, ya bir dostu ümîdsiz, dertli ve meşkûk nazarlarla bekleyip araştırırdı ve intizâr böyle günlerce, aylarca devâm ediyor fakat o mensî yoldan hiç kimsecik çıkıp gelmiyordu...

Bütün bu hicrânlar ve mâtemler sînesinde Ramazan'ın hilâli hep böylece birer defa görünüp gâ`ib oldu ve eninden, öksüzlükten feryâd ve felâketten başka bir şey` görmedi ve işitmedi. Fakat ey hilâl! Bu sefer, artık korkak ve mütereddid görünme.. Belki, yine o hicrâ köşelerde, ıssız yuvalarda enîn ve nâle duyacaksın; fakat bil ki içerlerinde hüsrân ve mâtem bulmayacaksın... Sönük nazarlarda hazîn bir sürür, ağlayışlarda da gizli bir sa`âdet sezeceksin...

Sahîfe 83

Sonra bunların üzerinde daha fazla dinlenmeyerek yine senelerce evvel ışık verdiği o korkunç sahraları, denizleri, Kafkasları, kal'aları ve daha birçok köşeleri bir daha dolaş ve gör ki, gösterdiği celâdet ve hârikalar îmân ve azîmetle yaslanmış yüz binlerce gazanfer ve yüksek bir zafer var..

1 Ramazanü'l-mübârek 1341

A(Elif). Şevket

Bir îzâh: Şimdiye kadar (***) işâretiyle intişâr eden yazılar mecmû'amızın Ser-muharriri A(Elif). Şevket Bey'e â`id olup bundan sonra kendi imzâsıyla çıkacaktır.

– Yeni Yol –

Anadolu'nun Yaralarını Saralım

Müstebid ve kanlı hükümetlerin kahr ve zulmü altında ezilen, inleyen, bağırان, aç ve sefil kalan, dermânsız düşen, sıtma, tifo, kolera, frengî vesâ`ire gibi sayısız korkunç hastalıklarla kırılan, biten, kokmuş bataklıkların pis ve melûs havâsıyla sararan, gıdasızlık ve ma'îşet yüküyle solan beli bükülen, cehâletin müdhiş ve öldürücü mikropları içinde terk edilen zavallı milletimin yaralarını sarmak, bir gül yığını hâline getirilen sevgili yurdu şenlendirmek bütün gençlerin en mübârek vatan, millet ve din borcudur.

Dört yüz bu kadar seneden beri Yemen çöllerinde, Arnavutluk dağlarında ve daha bilmem nerelerde beyhûde yere öldürülen, pâdişâhların saltanâtına, sarâyaların zevk ve sefâhatına para yetiştirmek için dökülen, hırpalanan, soyulan, yalın ayak, başı açık, sırtı çıplak, dağlar başında, çamurlar içinde aç, susuz ve perişân bırakılan Türk'ün uğradığı mesâib, gördüğü felâket hiç hiçbir milletin târihinde tekerrür etmemiştir.

Pâdişâhından en küçük istibdâd hâdimlerine kadar her tarafından zedelenen, hançerlenen bu millet yine kuvvetini muhâfaza etmiş, zannedildiği gibi sükût etmemiştir.

Yıpranmış, kuvveti sarsılmış, za'îf, dermânsız vücûduyla yine siperlere koşmuş, düşmanla dövüşmüş ve muzaffer olmuştur.

10 Temmuz sene 324'te sultânların istibdâdı yıkılmış ve millete nefes almak için geniş ve emîn bir yol açılmıştı. Fakat mîrâsımıza konmak için döşeğimizin etrâfında bekleyen düşmanlar bizi boğmak ve öldürmek üzere derhâl hücum ettiler.

Bu defa istibdâd hükümetin emrini infâz için değil tehlikeye düşen nâmûs-ı millîyi, mukaddes vatanı korumak için tekrâr hudûdlara koşmak lâzım geldi. On beş seneden beri arkası kesilmeyen bu mücâdelenin birinci safhası harb-i umûmîden sonra yapılan mütâreke ile bitmişti. Târîhe yeni yeni kahramanlık mu'cizeleri hediye eden, insânların yapamayacağı hârikalar ibda' ve îcâd eden ordu vazîfesini hiç kusursuz yaptığı hâlde cilve-yi kaderle fenâ bir mütâreke imzâ edilmiş, pek acı ve elim bir netice elde edilmişti. Düşmanlarımız bu fırsattan bil-istifâde dünkü gâlibi resmen öldürmek üzere toplandılar. Başımızda bulunan pâdişâh da millete, vatana ve târihe hıyânet ederek düşmanlarla birleşti ve istiklâlimizi bir an evvel parçalattırmak için hiçbir tedbîr de

kusur etmedi. Fütür getiren millete ma'nevî kuvvetler aşlamaya çalışanları bâgî ve âsî i'lân etmekten çekinmedi.

Pek fenâ ve muzır telkînlerle pâdişâhî insânların fevkinde bir mahlûk tanıyan millet birbirine girdi. Anadolu'nun ba'zı yerleri ihtilâl, kan ve ateş içinde kaldı. Milletin başlı başına bir hâkimiyet kuracağını ve kendi kuvvetiyle bu feverân-ı hamiyeti sevindiremeyeceğini idrâk eden pâdişâh millî kıyâmı durdurmak için başımıza Yunan gibi âdî ve melûs bir düşmanı musallat etti. Garbî Anadolu bugün baştanbaşa bir harâbe, eskiden az çok hayât ve hareket hissedilen kasaba ve şehirler siyaha bürünmüş, derin bir zulmet içerisinde, en küçük köylere varıncaya kadar her taraf alçak ve gaddar düşmanın hücum ve yağmasına, işkence ve kıtâline uğramıştır.

Kanımıza ve cânımıza susayan, nâmûs-ı millîyi çiğnemeye gelen alçak düşmanın pis ve murdar hücumlarına karşı mukaddesâtımızı korumak için göğüs veren, merd-âne çarpışan

Sahîfe 84

gençlerden istikbâl için pek büyük ümîdlerimiz vardır.

Milletimiz kahraman, fedâ-kâr, istiklâl aşığı ve vatan-perverdir. Ahâlî sâf ve temiz yüreklidir. Ahlâk henüz bozulmamıştır. Yalnız memleket nûr ve ziyâdan mahrûmdur. Nihâyetsiz yoksulluklar her tarafı kaplamıştır.

Çocuklarımızı gürbüz, sağlam yetiştirmek, büyüklerimizin kamburlaşan bellerini doğrultmak ve memleketi harâbîden kurtarmak için demir kalbli, çelik azîmli gençler lâzımdır.

Yakında muzaffer olarak sınırlardan avdet edecek genç ve dinç neslin bize açtığı muvaffakiyyetler getireceğine de hiç şüphe etmiyorum.

Bilgi yollarında yapılacak mücâdelede muzaffer olmak için müsbet ve menfî iki türlü çalışmaya ihtiyâc vardır. Bu husûstaki düşüncelerimi gelecek nüshalarda arz edeceğim.

Nedim Tuğrul

Prusya ve Napolyon

1815

– Geçen Nüşhadan Mâ-ba'd –

(1812) kışı, beş altı seneden beri azîmle intikâma çalışan Prusyalılara mev'ûd dakika-yı halâsın çaldığını ifhâm eyledi. Bonapart'ın büyük ordusu Rusya'nın şedîd ve amansız soğukları önünde perişân ve münhezim bir hâlde geri dönüyordu. (Brezna)da son enkâzını bırakan bu sefil ordu (Vilna)'da ekserisi aç ve çıplak olmak üzere ancak on bin kişilik bir kuvvetle Niemen nehrini geçmiş; Napolyon Bonapart kaderin bu nâgehânî darbesi karşısında seri' bir meşy ile Paris'e avdet-i mecbûr olmuştu. Prusyalılarca ırsî düşmandan intikâm almak için bundan daha münâsib vakit olamazdı. Azıcık ihmâl ve terâhi her şeyin gâ'ib olmasını intâc edecek ve Napolyon Fransa'nın tükenmek bilmeyen sanâyi'-i kuvvâsından yeni bir ordu ta'lîm ve techîzine muktedir olduğu gün intikâm ve istiklâl hulyâlarına uzun bir zamân için elvedâ' demek lâzım gelecektir. Prusyalılar başta kralları olmak üzere bu hakîkati takdîr eylemişlerdi. Diğer taraftan Napolyon'un tâlibi karşısında Rusya'ya firâra mecbûr kalan ba'zı rical Rus ordusuyla berâber tekrâr Prusya'ya girmişler ve milleti kıyâma da'vet için (Königsberg'de) umûmî bir meclis toplayarak gönüllü teşkilâtına başlamışlardı. Prusya kralının Napolyon ma'iyetine mecbûren ilhâk eylediği General (York) da, vatanını da felâketten kurtarmak için Bonapart'a karşı ref-i livâ-yı isyân ediyor ve bütün Prusya ânî bir heyecân-ı vatanperver-âne ile sarsılıyordu. Kral Frederic Guillaume da âkıbet bu umûmî cereyâna mukâvemet kâbil olamayacağını anlamış ve Berlin'den Breslav'a gelmişti. Orada Prusya toprağının düşman istilâsından ne sûretle kurtulacağı hakkında mukarrerât ittihaz ediliyor; ordu kadroları seferber hâle irca' edilerek bu sûretle gönüllülerden mâ'adâ mükemmelen muallim ve mücehhez yüz elli bin kişilik azîm bir kuvvet tecmi' ediyordu. Ricâl-i siyâsiyye bir taraftan Rusya, Avusturya, İsveç, İngiltere vesâ'ir ufak Alman Hükûmetiyle Napolyon aleyhine bir ittifâk akdine sarf-ı gayret ve mesâi ederken diğer taraftan ya istiklâl ve hayâtlarını müebbeden gâ'ib etmek veyâhûd düşmanlarını memleketlerinden tard ile (Jena) mağlûbiyyetinin siyah lekesini temizlemek isteyen Prusyalılar boş durmuyorlar; memleketlerinde kalmış olan müteferrik Fransız kıt'âtını büyük kahramanlıklarla tepeliyorlardı. Kral Frederic Guillaume Breslav'da Prusya halkına hitâben “Bir Prusyalı nâmûssuz yaşayamaz!” cümle-yi meşhûresiyle bedâ eden ateşyen bir beyân-nâme neşrediyor ve bütün Prusyalıları kadın, erkek, genç, ihtiyâr bilâ-istisnâ silah başına da'vet ediyordu.

Beyân-nâmede nefir-i a'mak vazîfesi şu sûretle hülâsa olunuyordu: “Ellerinde silah bulunmayan bütün ahâlî mızrak, çan demiri, orak, balta velhâsıl ne bulurlarsa bunlarla silahlanacak ve düşmanla ölünceye kadar çarpışacaktır. Düşmanın erzak ve sıhhiyye kâfilelerine, cep-hâne kollarına, münferid kıt'alarına seri'yyen ta'arruz olunacak ve bunlar bilâ-merhamet imhâ olunacaktır.”

Fîl-hakîka bütün Prusyalılar bu vesâyâ ve evâmire büyük bir fedâ-kârlıkla ittibâ'' ediyor ve Fransızlar bu savlet-i müntekîm-âne karşısında mekhûr ve perişân kaçıyorlardı. Vatanı ecnebî

Sahîfe 85

boyunduruğundan kurtarmak için Prusyalıların gösterdikleri şecâ'at, fedâ-kârlık istihkâr-ı mevt cidden hayret-efzâ idi. Muhârebelerde olanlar memnûn ve müftehir yerlerini gerideki sâflara terk ederken muhtezir gözleriyle uzakları, Ren ve Fransa ufuklarını gösteriyorlar? Geride kalanlar şâdân ve cesûr “Almanya! Almanya! Sen her şey'den yükseksin!” sayhalarıyla bu boşlukları doldurmaya koşuyorlardı, yaralılar, silahsızlar bile tırnakları ve dişleriyle boğuşmaktan müstesnâ bir zevk alıyor, Berlin'de açılan Müdâfa'a-yı Milliyye Sandığı genç nişanlıların altın yüzükleri, fakir ve taze kızların lepiska saçları, zenginlerin elmaslarıyla doluyordu. Bu heyecân ve galeyân içindeki Prusya ile altı sene evvelki (Jena'da)ki mağlûb Prusya arasında belki on asırlık bir fark vardı.

Artık kendisini biraz toplamaya muvaffak olan Napolyon da büyük bir ordu ile Prusya'ya doğru yürüyor ve aklınca onun da hiçbir mâni' ve hâ'il tanımayan bu fırtınaya setre olmak istiyordu. Lâkin gerek Prusyalıların fedâ-kârlık ve besâleti ve gerek bu galeyân-ı vatan-perver-âneyi idâre eyleyen ricâlin azîm ve metâneti karşısında hiçbir şey' yapmaya muvaffak olamıyor; (Kachbah)ta en mu'temet kumandanlarından birisini bir hezimet-i kat'iyye ve kahkariyyeye uğratan ve Prusyalılar arasında (General Forveç) (General İleri!) unvânını bihakkın kazanmış ihtiyâr fakat vatan-perver (Blücher)in kahraman-âne ve muzaffer-âne yürüyüşleri önünde (Lützen) ve (Bautzen) muzafferiyetlerinden hiçbir istifâde te'mîn edemeyerek (Leipzig'e kadar ric'at ediyordu.

(Leipzig) Harbi Prusya'nın tâli'ni ve Fransa'nın daha doğrusu Napolyon'un neketini ta'yîn ediyordu. Gerek (Blücher) ile (Schwarzenberg) ve gerekse Napolyon bu hakîkati tasdîk ettikleri cihetle büyük bir hırs ve inat ile harb ediyorlar, ölmek fakat mağlûb olmamak istiyorlardı. Bu harbden en ziyâde temyîz eden General Blücher ile

ma'iyeti idi. Umûmîyyet i'tibâriyle pek o kadar techîz edilmemiş, yalnız başlarındaki (Kral ve Vatan İçin Allah'la Berâber) yazılı şapkalarla kâbil-i tefrîk Prusya askerleri kurşun ve gülle yağmurları karşısında ölümü müstesnâ bir fedâ-kârlıkla karşılıyorlar, ölüyorlar, boğuşuyorlardı asrın en kanlı bir mu'ârekesi olan ve tamam üç gün üç gece imtidâd ve devâm eyleyen bu bâdire cidden müstesnâ âsâr-âmîz ve fedâ-kârî sayesinde mütteliklerin daha doğrusu Prusyalıların gâlibiyyet-i kat'iyyesiyle neticelenmiş ve bütün Almanya senelerden beri kanını emen bir düşmanın zâlim ayakları altında ezilmekten kurtulmuştu.

Şehâbeddîn

– Mâ-ba'dı var –

Yurt Kaygısı

Bir cennet gibidir şu yeşil ülke
Çiğnetme Allah'ım düşmanlarıma
Meftûnum ezelden beri bu güzel mülke
Ölsem de sâdığım peymânlarıma
Cennetten bir parça yurdumda her yer
Gümüşlü dereler, heybetli dağlar
Gam bilmem koynunda ölürsem eğer
İnsana gülüyor bâğçeler, bağlar.
Bir taşı indimde cihâna bedel
Arslanlar yetişir her bucağında
Ne güzel yaratmış Rabb lemyezel
Duyar mı insân gam şen kucağında?..

Bu yerin sâhibi uyuma, uyan!..
Bak hâ`in düşmanlar gözlüyor seni
Musul'da İngiliz, Meriç'te Yunan!
Uyuma!.. Vururlar gaflet edeni
Düşmanı yalnız İngiliz sanma;
Sâde Yunanlıdan alma öcünü
Riyâ-kâr sözlere aldanıp kanma
Yık köhne dünyâyı!.. Göster gücünü...
1 – 2 Nîsân sene 39
Mu'allim
T. Demiray

Sahîfe 86

Verem Mücâdelesî

Vereme karşı mücâdelede ta'kîb ettiğimiz gâye ikidir: Birisi hastayı tedâvi ve aynı zamânda onun muhîti için muzır ve tehlikeli olmaması esbâbına tevessül ve diğerleri umûmî ve husûsî korunma tedbîrlerini ittihâz etmek. Her veremli mutlak ölmeye mahkûm değildir. Verem bi'l-hâssa ilk devrelerinde kâbil-i şîfâdır, veremlilere

mahsûs dârü'l-tedâviler, sanatoryum denilen şîfâ yurtları vardır. Bu yurtlarda hastaların tedâvisi ilaçla değildir; çünkü verem hastalığının husûsî ilacı yoktur. Hayât ve ma'îşetin inzibât ve intizâm altına alınması, sâf ve çok havâ, mebzûl ziyâ, kâfi ve mugdî yemekler, sıhhî ve müsterîh ömür bu tedâvinin esâslı âmilleridir. Bu sayede yüzlerce, binlerce veremliler kurtulur. Saydıklarımızdan anlaşılıyor ki veremli bir hasta kendi hânesinde daha iyi olabilir; yeter ki hastalığı vaktiyle teşhîs edilsin ve hasta tam ve kat'i bir i'timâdla tabîb-i müdâviyye tevdi'-i nefis ederek onun ta'rifât ve evâmir-i sıhhiyyesine harfiyyen ve tamamen ri'âyet etsin! Ma'a't-te`essüf bizde böyle olmuyor. Evvelâ tabîbe pek geç, iş işten geçtikten sonra mürâca'at ediliyor saniyen nâdir istisnâlardan sarf-ı nazar her veremli tabîbin dâ'imî tedâvisine bırakılmıyor; tabîb bir hastayı ekseriyâ bir, iki nihâyet üç defa görüyor. Bize öyle geliyor ki memleketimizde tabîbe mürâca'at hakîkaten tedâvi istemekten ziyâde “hastamızı doktora göstermedik” denmesin içindir.

Geçenki musâhabemizde verem mikrobunun veremlilerin balgamlarında mebzûlen bulunduğunu arz etmiş idik. Bir veremli aksırdıkça, öksürdükçe etrâfına milyonlarca mikrop saçar bu sebeble 1 – Veremli bir kimsenin odası ayrı olmalı ve sâlim eşhâs ve bi'l-hâssa çocuklarıyla ihtilât ettirilmemeli 2 – Veremli hastalar beheme-hâl tükürük hokkasına tükürmeli ve bu hokkaların muhteviyatı abdest-hânelere, öteye beriye atılmazdan evvel sodalı sular derûnunda güzelce beş dakika müddedle kaynatılmalı ki mikroplar ölsün. 3 – Veremli eşhâs öksürüp aksırdıkça derhâl a'zâlarına ıslak bir bez veya mendil tutmalı bu bez veya mendilleri bilâ-hare yakmalı yâhûd güzelce kaynatmalı 4 – Veremli kimsenin yatak takımları ve çamaşırları ayrı yıkanmalı ve her hâlde kaynatılmalı.

Umûmî korunma tedbîrleri:

1 – Memleketimizde inekler terassud-ı baytarî altında bulunmadığından kullanılacak sütleri beheme-hâl kaynatmak şarttır. Tencerelerde kabaran süt kaynamış demek değildir. Süt kabardıktan bir müdded sonra kaynamaya başlar ve ancak bu sûretle beş dakika kaynarsa emniyetle isti'mâl edilebilir.

2 – Evler hıfzû's-sıhhaya muvâfık olmalı; vereme karşı ittihâz edilecek en mühim ve mutena tedbîr budur. Evlerimizin her tarafından bol havâ, bol güneş girmeli ve her köşesine nüfûz etmeli. İç halıların her tarafı beheme-hâl güneş görmeli. Diğer memleketler gibi biz de pencere vergisi yok. Topraklarımız geniş. Böyle olduğu hâlde rutûbetli, havâ ve ziyâdan mahrûm meskenlerin kesreti ve te`siri mûcibdir.

Kadınlarımızın çocuklarımızın hayâtının kısm-ı azamını hânelerde geçirdikleri nazar-ı i'tibâra alınırsa ma'ruzâtımızın ehemmiyeti takdîr edilir.

3 – Yollar, caddeler ve sokakların her tarafı bol bol ziyâ ve havâ alacak sûrette geniş olmalı.

4 – Mahalleler arasında mümkün olduğu kadar geniş sahalara, vasi' meydânlıklar bırakılmalı ve bunlar bâğçe hâline ifrağ edilmeli.

5 – Ta'tîl zamânlarında talebe mu'allimlerin refâkat ve nezâreti altında kırlara gitmeli. Haftalık Cum'a ve eyyâm-ı resmiyye ta'tîllerinde olduğu kadar yaz ta'tîllerinde de bu beheme-hâl yapılmalı. Çünkü hareket idmân çocuklar için bir ihtiyâc, bir zarûret olduğu kadar pek mühim bir âmil-i sıhhattir. Teneffüs zamânlarında toz ve topraklardan uzak kumla döşeli veya çimenli meydânlarda talebeyi oyunlara teşvîk, hatta mecbûr tutmalı. Mekteplerde hıfzû's-sıhha tadrîsâtının amelî ve vâsi' bir mikyasta icrâsı çocuklara açık havâda yaşamanın terbiye ve mümâreset-i bedeniyenin, geniş geniş nefes almanın, temizliğin, yıkanmanın ehemmiyet ve lüzûmu ve sûret-i icrâsı iyice öğretilmeli. Mu'allim efendilerin tarz-ı hayâtlarıyla talebeye numûne-yi imtisâl olmaları pek arzû edilir idi. Livamızın muktedir Ma'ârif Müdürü Bey Efendi'nin bu bâbda himmet ve lütuflarını ricâ ederiz.

Sahîfe 87

6 – Kız mekteplerinde, istikbâlin vâlidelerinin ulvî ve necîb vazîfelerine hâzırladıkları bu mü'esseselerde evlerin ne yolda temiz ve sıhhî tutulacakları amelî bir tarzda öğretilmeli hıfzû's-sıhha ve kâbil ictinâb hastalıklardan bi'l-hâssa veremden tahaffuz o genç mefkûrelerde ciddî ve gayr-ı kâbil tezelzül bir kanâ'at husûle getirecek tarzda tadrîs edilmeli. Fa'al Ma'ârif Müdürümüzün bu husûsta dahi lütuflarını istirhâm ediyoruz.

7 – Müteverriminden kalan eşyâ ve metrukât-ı melûseyi yakmalı; bu da mümkün olmazsa ütüden geçirmeli.

8 – Mümkün olan yerlerde veremlilere mahsûs sanatoryumlar dispanserler küşâdı pek ziyâde şâyân temkindir.

9 – Belediyeler halka sıhhî, ucuz ve hatta meccânî istihmam esbâbını te'mîn etmeli; meccânen ilaç oluyor da meccânen hamam ne için olmuyor?

10 – Hükümet, belediye, münevverler, ulemâ hülâsa heyet-i ictimâ'iyemizin bil-umûm kuvvâ-yı fa'alesi içkiye karşı seferberlik i'lân etmeli. Bütün kuvvetleriyle bu belye-yi ictimâ'iyenin menn-i tevsi' ve intişârı esbâbına tevessül edilmeli.

11 – Sokaklar, kahve-hâneler, umûmî mahaller süpürülmezden evvel beheme-hâl su ile ıslatılmalı. Veremin sirâyeti için en tehlikeli vâsıtalar bu tozlardır.

12 – Sokaklarda, kahve-hânelerde, umûmî mahallerde öteye beriye tükürmek adeti ma'a't-te`essüf bizde ta'ammüm etmiştir. Bu hareket âdâb-ı mu'âşerete münâfi olduğu gibi en ibtidâ'î kavâid-i sıhhiyyeye de mugâyirdir. “Ben veremli değilim ki yere tükürmeyeyim” diyemezsiniz. Çünkü veremli olduğunuz hâlde hastalığınızdan haberdâr olmayabilirsiniz. Her tüküren beheme-hâl tükürük hokkası edinmeli.

13 – Yemeğe oturmazdan evvel eller yıkanmalı gâyet güzel âdât-ı muhsine-i Milliyemiz sırasına geçen bu sünnet-i seniyye ma'a't-te`essüf pek çok defa unutuluyor.

14 – Sokak kunduralarıyla evlere girmemeli. Hatta her kim olursa olsun sokak kundurasıyla evinize kimseyi kabûl etmeyiniz.

Mütemeddîn milletlerin kafası vereme karşı mücâdeleyi münhasırân hükümetlerinden beklemiyor. Her yerde hatta Balkan hükümetlerinde bile bu bâbda husûsî teşkilât ve cemiyât-ı hayriyyeler vardır. Âhiren İzmir'de Veremle Mücâdele Cem'iyetinin te`sisini memnûniyyetle haber aldık. Bu gibi teşkilâtın her tarafta vücûd bulması elzemdir. Kadınlarımıza da bu husûsta mühim bir hisse-yi fa'aliyet isâbet ediyor. Bolu'nun münevver ve yüksek kalbli hanımları! Birçok hemşireleriniz, kardeşleriniz verem denilen hastalıktan inliyor. Bu bed-bahtlar dertlerine dermân arıyor. Bu da olmazsa alâm ve ıztırâbâtının tahaffûfünü bekliyor. Bu da mümkün değilse güler yüz, tatlı söz, kederlerine alâka, şefkat, tesellî, ümîd! Bunu yapabilecek ancak sizlersiniz. Veremlilere imdâd ve vereme karşı mücâdele! Bolu'nun Türk hanımları için geniş ve şerefle malâmal bir sâhe-yi fa'aliyet. İlk hatveyi atınız, mesâ'inizde size rehber olacak, fa'aliyetinize cephe ve istikâmet ta'yîn edecek bu yazıları yazandan daha selâhiyyet-dâr kimseler vardır.

15 Nîsân sene 39

Doktor
Muhammed Onur

Bu Kadar da Sâflık Olur mu?

İrlandalı bir zât bir gün hizmetçisinden bir parça ekmek biraz da peynir ister. Hizmetçi efendisini memnûn etmek için sür'atle mutfağa gidip peynir kavanozunun içine elini sokarak büyük bir parça peynir aldığı hâlde sularını akıtı akıtı içeriye girdi ve efendisine takdîm etti. Hizmetçinin bu halini gören efendisi:

— Evlâdım ba'demâ istediğim her şey'i güzelce yıkayıp bir tabak içine kataraktan sonra getir!

Hizmetçi bu tembîhata sâdık kalacağını va'ad ederek ayrıldı. Ertesi gün efendi fotinlerini talep ettiği zamân dünkü ihtâra fazla ri'âyet-kâr olduğunu göstermek vesîlesiyle kunduraları bir tabak derûnuna vaz' ve çeşmede her tarafını güzelce yıkadıktan sonra efendisine getirdi. Bunu gören efendisi fevka'l-âde hiddetlenerek hizmetçiyi takdir ve pek çok dürüş mu'âmelede bulununca, uşak gâyet soğuk kanlılıkla:

— Efendim neden hiddet ediyorsunuz! Dün her şey'i bir tabağa koyup güzelce yıkamaklığımı ve ba'de getirmekliğimi tembîh eden siz değil misiniz unutuyor musunuz? diye haklı bir cevâb verdi.

Leylâ

Sahîfe 88

[1]

[2]

[3]

[4]

Büyük Kadın

Fâtih Sultân Mehmed Rumeli’de gazâ ile meşgûlken harbin en kızgın ve ateşli bir zamânında yanına yaklaşan mert ve temiz kalbli bir Türk kızı kendisine bir bardak su uzatmıştı. Harâretin şiddetin yüreği cayır cayır yanan Hazret-i Fâtih top ve gülle yağmurları altında sâf harbe sokulan arslan yürekli Türk yavrusunun elinden bardağı alırken makâm-ı teşekkürde (Yavrum sen kimin kızıydın) demişti.

Genç kız cesûr ve ateşyen bir nazarla muhâtabına bakarak babasının ismini söylemişti.

Dedelerimiz cihâd meydânlarına koşarken kadınlarını ve kızlarını da berâberinde götürürler, gâzîlere su yetiştirmek, yiyecek hâzırlamak ve yaralılara bakmak gibi hafif hizmetleri onlara gördürürlerdi.

Edirne beylerinden bulunan babasıyla birlikte sevinerek kavga yerine koşan ve ilk ateş hattında erleri sulayan büyük duygulu asil Türk kızının yüksek fedâ-kârlığına hayrân olan pâdişâh şehdâmızın al kanlarıyla yoğrulmuş mukaddes topraklarda yetişen bu arslan yavrusuna bakakalmış ve kendi kendine:

— Bu benim gelinim olmalıdır! demişti...

Bayezid Veli’ye nikâh edilen bu mücâhide Yavuz Sultân Selîm’in vâlidesidir. Ölüm döşeginde iken i’âde-yi âfiyetine çalışanlara, husûsî doktoru Hasan Cân’a “Bırak ben öleyim... Zîrâ daha yaşayacak olursam dünyâyı alt üst edeceğim!!!” dediği meşhûr olan Koca Yavuz’un anası olan bu büyük kadın Fâtih Sultân Mehmed’in vefâtıyla eski rahat ve sa’âdetini tamamen gâ’ib etti.

Bayezid Veli burnundan ilerisini göremeyecek kadar akıl ve zekâdan mahrûm ve pek âciz bir pâdişâh idi:

Etrafını binlerce dalkavuk ve meddâhlar almış, devletin en büyük rütbe ve me`mûriyyetleri meddâhânların eline geçmiş ve hükümdâr bir kukla menzilesine inmiştir.

Sarây, para koparmak hevesiyle şarktan garbdan hücum

Sahîfe 89

eden bir sürü kadınlarla dolmuştur.

Vükelâ, pâdişâhı Yavuz'un vâlidesinden uzaklaştırmak ve onun Bayezid Veli üzerinde pek müte`essir olan nüfûzunu kırmak için sarâyda sefâhat ocakları kuruyor ve masalcı karılara yüz veriyorlardı.

Hırs ve tama'la gözleri karârmış câhil ve müfsit vükelânın entrikaları ve tahakküm etmek arzûları büyük kadını o kadar köpürtüyor vakarına o derece dokunuyordu ki... Rakîbelerinin çoğalmasını bile ikinci derecede hatırına getiriyordu! Bu temiz yürekli kadının rûhunda kaynaşan yalnız bir şey` vardı: Kadınlığını tanıttirmek.

Vükelâyı, mâbeyin halkını tamamıyla yıldırılmış olduğu hâlde kâbil değil, sarây içinde zehirli fesâd mikroplarını saçarak kaynaşan o masalcı cadılara galebe çalamıyor, sıkılıyor, üzüliyor, nihâyet (ara sıra etrâfı ateşler içinde bırakarak feverân eden volkan gibi) galeyâna geliyordu!!!

Sarâya zevk ve eğlence sokan Bayezid Sultân'a artık karısının her şey`e karışması pek fazla gelmeye başlamış ve etrâfındaki dalkavukların teşvîki de cesâret verdiğinden Yavuz Sultân Selîm`le vâlidesinin İstanbul'dan uzaklaştırılmalarına muvâfık görmüştü!

Fâtih zamânında az bir para ile idâre olunan sarâyın aylık masrafı ordular besleyebilecek bir raddeye çıktığını ve hükûmet işlerinin birtakım âciz ve nâ-ehil kimselerin elinde baziçe olduğunu gören büyük kadın bir gün dişi bir kaplan gibi köpürerek pâdişâhın karşısına çıkmış ve aşağıdaki sözleri söylemişti:

— Allah'a karşı olan mes`ûliyetini düşünmek lâzım gelirken; kıymet-dâr zamânını bu gönül eğlencesi kızlar ve birtakım masalcı karılarıyla geçirmek lâyük müdür?!. Babanı görmedin mi? Ömrünü memleketinin genişlemesine ahâlînin refâhına sarf

etmişti... Bir pâdişâhın vazîfesinin ne olduğunu babanın zamânında öğrenmeliydin!.. O kuvvetini her şey`ini büyüttü de sana bıraktı! Sen de nihâyet evlâdına terke mahkûm olduğun devlet vazîfelerinin neden ibâret bulunduğunu hiç düşünmüyor musun? Böyle pâdişâhlık olmaz! Sefâhat

Sahîfe 90

ve eğlenceye karşı bir düşkünlüğün varsa bundan vazgeç. Ben kâinden ne gördümse; seni o şekilde yaşatacağım! Bu sarâyı seni sefâhate alıştıranlardan... Para yiyenlerden temizleyeceğim. Seni babandan gördüğün usûle ri'âyet etmeyecek olursan..

Ben oğlumu böyle sefâhat bucağında büyütmek istemem! Her biri büyük nüfûzlar alarak emr-i mutlak kesilen ortaklarıma ve masalcı karılara tahammül ederek belki ses çıkarmayacağım!.. Fakat zevcimi bir Türk pâdişâhına lâyük o şanlı mevki'inde görmek arzûsunu bir türlü yenemem!.. Bâ-husûs analık hukûkuma olan tecâvüz ki mümkün değil sükût edemem! Zîrâ oğlumu büyük babası gibi yetiştirmek benim vazîfem ve benim hakkımdır!

Kadınlığın ne demek olduğunu tanımış ve onu anlamak istemeyen zevcine tanıtmak istemiş olan büyük Türk kadınının önünde eğilen İkinci Bayezid'den “Pekî, yoluna koymaya çalışırız!” cevâbını alınca müsterîh-âne dâ`iresine çekilmiş ise de; pâdişâh pek ziyâde dil-gîr olduğundan vükelâsıyla istişâreden sonra kadının nefyini irâde eylemişti.

Kadınlık hukûkunu müdhiş bir sûrette müdâfa'a eden bu büyük ve âkil kadına irâdeyi tebliğ ancak vükelâdan teşekkül eden bir heyet-i mahsûsa cesâret edebilmişti! Yavuz'un vâlidesi “Ya!.. Öyle mi? Beni istemeyeni kırk yıl görmek istemem! Fakat memleketime bir şartla giderim: Şeh-zâdem gemiye kadar gelip benimle vedâ etmelidir!” deyince heyet böyle kolayca kurtulduklarına memnûn olmuşlardı! Heyhât ki hîn-i vedâ'da Yavuz Sultânı vâlidesinin ağuşundan hiçbir kimse koparıp alamamıştı. Zîrâ Türk kızı “Oğlumu babasının hâlini göstererek büyütemem... Ortadan kesiniz! Yarısı benim; yarısı babasıdır!” diyordu!

Ah bu, ne büyük bir manzara idi! Yavru arslanı ilticâ ettiği anasının kucağından çekip almak... Öyle dalkavuk tabî'atlı kimselerin kârı mıydı ki alıp götürebilsinler!

Birleşen o mert yürekleri ayırmaya teşebbüs edecek olanlara -hayât mukâbilinde fedâ-kârlıklar lâzım geldiğini ana ile oğulun meydân okuyan ateşyen nazarları- pek vâzih anlatıyordu!!

Bu vak'adan sonra Âl-i Osmân Türk kızlarıyla evlenmekten men' olunmuştu!

Yavuz Selîm sekiz sene sekiz ay devâm eden müdded-i saltanâtında müzâyakadan kurtardığı devletine fütûhat ve adâletiyle bir misli daha zamme muvaffak olmuştu ki bu büyük hasletleri -hiç şüphesiz- kadınlığın kıymetini bir pâdişâha bile çiğnettirmeyen mübeccel vâlidesinden aldığı terbiye sayesinde mâlik olmuştur.

Yavuz, sert olmakla berâber adâletli idi.

Şeh-zâdeleri bir bayram “Biz de sâ`ir çocuklar gibi yeni elbise isteriz!” demeleri üzerine beytü`l-mâlden altı yüz kuruş istemiş. İstanbul kadısı “Devletin donanma hâzırlamakla meşgûl olduğu böyle bir zamânda beytü`l-mâl şeh-zâdelere elbise yaptırmak için rahne-dâr edilmez!” cevâbını gönderince, pâdişâh:

— Pek doğrudur, hata ettim! Buyurmuştur.

Garibi şu ki:

— Bir müdded sonra o kadı efendi de -hânesi pek uzak ve kendisi gâyet yaşlı bulunduğundan me`mûriyyeti başına merkeble gidip gelmek için pâdişâhtan izin istemiş:

— İstanbul kadısının merkeble gidip gelmesi kürete ve sonra da sefâhate vesîle olur câ`iz değildir!” irâdesiyle men' edilmiş olduğundan bî-çâre ihtiyâr ölünceye kadar yayan yürümekte muztâr kalmıştır!

A. S.

Coğrafya Dersinde

Mu'allim — Oğlum dünyânın yüzü nasıldır?

Talebe — Efendim şu gördüğümüzü ister iseniz söyleyeyim fakat bunun yüzü mü tersi mi olduğunu bilmiyorum.

Mu'allim — Bu neden îcâb etti?

Talebe — Büyük babam her vakit dünyâ tersine döndü derdi de...

Dedemin Masalları:

Hikâye

Pek eski zamânlarda medreselerde talebeye ders veren sofû-meşreb bir hoca efendi şâkirdin küçük bir kabâhatini görmüş olsa hiddetlenir, bağırır döver ve ehemmiyyetsiz bir vak'ayı zihninde o kadar büyütürmüş ki: Bir cinâyet işlemiş gibi talebeyi tecziye etmeye kalkışmış.. Molla Mehmed isminde bir talebe cum'a ve pazar geceleri ya'nî ta'tîl akşamları ders olmadığından odasında saz çalarmış rakîblerinden birisi hocaya Molla Mehmed'in saz çaldığını haber verir. Hoca efendi bir ta'tîl akşamı kimsenin haberi olmadan odaya gider. Molla Mehmed çalgıyı eline almış derin bir aşk ile sazı inletmekte iken sofû hocanın hadîd ve asabî nazarları önünde ezilmeye başlar neticenin kendisi için pek fenâ olacağını takdîr ederse de artık iş işten geçmiş bulunuyordu.

Hoca efendi umûm-ı talebenin şadırvan önünde toplanmasını medresenin bevvabinâ emretti ve zavallı Molla Mehmed şadırvan önündeki mermer taşların üzerine yatırılarak ayaklarına 40-50 değnek yerleştirildiği gibi bir daha saz çalmayacağına ahit ve peymân etmesini teklîf etti ise de Molla Mehmed hocaya hitâben (Tövbe teklîf etmeyiniz belki bir vakit olur da lâzım olur. Fakat sizin sağlığınızda bu medresede bir daha saz çalmayacağım) demişti.

Aradan birkaç sene geçtikten sonra hoca efendi Bağdâd kadısı ta'yîn edildi. Molla Mehmed'i çağırarak birlikte Bağdâd'a gitmelerini teklîf etti. Molla Mehmed hocasının bu teklîfine râzı olarak her ikisi de atlarla Bağdâd'a doğru yollandılar. Dördüncü gün önlerine bir sürü eşkiyâ çıktı. Her ikisinin de atlarını ve eşyâlarını alarak kollarını arka arkaya bağladılar ve yolun uçurum bir mahallinde diken ve çalılıklar arasına attılar. Eşkiyâlar dağdaki mahall-i mahsûsalarına çekilerek ateş yakmışlar ve parlak ziyâlar içerisinde saz çalmaya başlamışlardı kulağına saz sesi gelen Molla Mehmed hocasına dönerek:

— Sizi buradan kurtarayım mı?

— Aman evlâd sen bilirsin, Allah aşkına elinden gelirse bizi kurtar.

Molla Mehmed yüksek sesle: Arkadaş! Beyaz teli sık, sarı teli azıcık gevşet ki ses ince çıksın... Molla Mehmed aynı nakaratı iki üç defa tekrâr ettikten sonra eşkiyâların başı ma'iyetine:

- Bu ses nereden geliyor.
- Bağlayıp ormana attığımız hocalar olmalı
- Git şunları buraya getir

Her ikisinin de bağları çözümlenerek eşkiyâ re`îsinin yanına gittiler. Soğuk ve açlık hoca efendiyi cânından bezdirmişti.

Eşkiyâların başı Molla Mehmed'e:

- Sen saz çalar mısın?
- Bir parça..
- Öyle ise dinleyelim!
- Pekî..

Molla Mehmed sazı eline alarak telleri düzeltti ve adam akıllı çalmaya başladı. Eşkiyâlar hep birlikte oynamaya ve raks etmeye kalktılar bir hay huydur devâm etti. Ateşin üzerinde çevrilen kuzuları gördükçe hocaefendinin ağzının suyu akıyordu. Nihâyet yemekler yendi. Zevk ve eğlence bittikten sonra herkes uykuya yattı. Sabâh olunca eşkiyâ re`îsi hocaların atlarını getirtti. Eyerlerinin üzerine birer heybe, seccâde ve heybelerin gözlerine kızartılmış birer kuzu vesâ`ire konulmasını emretti. Yanlarına bir de arkadaş vererek diğer noktadaki eşkiyâ hudûduna kadar götürmesini ondan sonra yolun emîn olduğunu söyledi. Hocaları mahal-i mu'ayyene kadar getiren adam geriye avdet etti.

İki arkadaş müsterîh olarak yollarına devâm ederlerken Hocaefendi Molla Mehmed'e yanaştı.

(Oğul ben hata etmişim. Her dersten bir yaprak ezberle çantaya at, her şey`in âlimi câhilinden fâ'ideli imiş ben bilememişim. Seni haksız olarak dövdüm. Hakkını helâl

Sahîfe 92

eyle) demişti.

Küçük yavrularım! Molla Mehmed hocasını nasıl zincir felâketinden kurtardı ise siz de o sûretle cehil ve karanlıktan, memleketi harâbîden kurtarmaya çalışınız milletin bu kadar emekler ve paralar sarfıyla açtığı mekteblerin kâffesi sizin tahsîl ve terbiyeniz için meydâna getirilmiştir vazîfelerinize ehemmiyyet ve gayret ediniz yavrularım.

Mustafa Necâti

Nasreddîn Hoca'nın Odasına Hırsız Girmiş

Geç vakte kadar komşusu ile musâhabede bulunduktan sonra evine avdet eden hoca efendi derhâl soyunarak yatağına girmiştir. Derin bir uykuya dalan hoca efendi uykusu arasında bir gürültü hissederek kımıldanmaksızın bu münâsebetsizin kim olduğunu anlamak üzere gözleriyle odanın her tarafını araştırdı. Birdenbire bir gölgenin gezindiğini müşâhede etti. Fîl-hakîka Nasreddîn Hoca'nın yatak odasına hırsız girerek dolapları ve odanın vesâ`ir mahallerini aramakta idi. Fakat hiçbir şey` bulamadığından hiddetle kafasını sallamakta iken köşede bulunan küçük bir çekmeceyi (aradığını bulmuş gibi muzaffer-âne) kavradı açtığı zamân kâğıttan başka bir şey` bulamadı.

Bu hâli gören hoca gayr-ı ihtiyârî olarak yüksek sesle gülmeye başladı. Kendisiyle istihzâ edildiğinden hiddet eden hırsız ne için güldüğünü gudub-âne hocadan sordu:

Hoca — Nasıl gülmeyeyim benim gündüz aydınlıkta bulamadığım şey`i sen gece karanlığında arıyorsun diye cevâb verdi.

Şükrân

Üç Ahmak

Ahmed Ağa ve hemşehrisi Yusuf ihtiyâcât-ı beytiyyelerinin ikmâl ve tedâriki zamânında kasabaya gidiyorlardı.

Bir müdded sonra etrâfında geniş ve güzel bir çayır bulunan demir köprüye vâsıl oldular. İki köylü hem dinlenmek ve hem de bu latîf manzara karşısında birer sigara savurmak niyetiyle köprünün parmaklıklarına yaslanmış, çayırın ortasında otlamakta olan koyun sürüsü hakkında konuşmaktalar iken:

— Şu sürünün benim olmasını ne kadar arzû ederdim.

Yusuf — Ben de Şu çayıra sâhib olmayı isterdim fakat senin sürünün ayırırmda otlamasına asla müsâ'ade etmem demesi üzerine:

Ahmed Ağa son derece hiddetlenerek:

— Alçak neden müsâ'ade etmeyeceksin ben zorla otlatırım diyerek elinde taşıdığı kalın bastonunu Şiddetle arkadaşının başına yerleştirir.

Kavga başlamıştı. Bu esnâda omzunda pirinç torbası olduğu hâlde pazardan avdet eden üçüncü bir köylü bu hâli görünce yanlarına gelmiş mes`eleye agâh olmuştu. Köylü bu iki aptala akıllı bir ders vermek için parmaklığa yaklaşıarak pirinç torbasının ağzını açmış ve içindekileri tamamen suya boşaltarak:

— Şimdi bu torbanın içinde bir Şey` kaldı mı su`âlini köylülere îrâd etmişti.

Pirinçlerin suya döküldüğünü gören köylüler ikisi birden hayır!.. demeleri üzerine:

Üçüncü vakur-âne:

— Budala adamlar beyhûde yere kavga ediyorsunuz! Bahsederim ki sizin kafalarınız bu torba gibi boştur. Diye (hâkîm-âne!) bir ders verdi.

Türkan

Coğrafya Dersinde

Mu'allim — OĞlum güneş nereden doğuyor?

Tembel — Efendim sabâhları geç kalktığımdan ma'a'l-esef ne taraftan doğduğunu daha göremedim.

Sahîfe 93

Hikâye

Eski pâdiŐâhlardan birine on dört yaşlarında gâyet sevimli bile köle getirirler. Pâdişâhın yüreği temiz, huyu güzel ve pek sevdiği bir bâğçevânı vardı. Genç köleyi bâğevânın himâye ve terbiyesine tevdi eder. Çocuk bir gün bâğçeye çıkar ve pâdişâhın en çok beğendiği gülден bir adet koparır. Gülün dikenini çocuğun tırnağı altına batar. Yara gittikçe fenâlaŐarak nihâyet çocuk ölür.

Günün birinde pâdişâh bâğçevânı huzûruna celb ederek:

— Bâğçevânbaşı geçen gün gelen genç kölenin terbiyesi nasıldır?

— Efendimiz sizlere ömür...

— Ne o, öldü mü?

— Evet efendimiz vefât etti.

— Vah! Vah! Yazık acep hastalığı ne idi?

— Sizin en ziyâde sevdiğiniz gülden koparmak isteğinden diken tırnağının altına batmış.. Yarası fenâlaştı gitti. Fakat gül de bulacaktır.

— Ne bulacaktır?

— Ettiğini bulacaktır.

Bâğçevânbaşının kuzusu her nasılsa bir gün bâğçeye girerek gülü otlar. Pâdişâh bâğçede gezerken gülü yerinde göremeyince merakla:

— Güle ne oldu bâğçevânbaşı?

— Ettiğini buldu.

— Nasıl buldu?

— Kuzu otladı fakat kuzu da ettiğini bulacaktır.

Kuzu bir gün fırsat bularak bâğçeye girer. Ötede, beride kendine yiyecek bir şey` ararken çiçeklerin arasından bir yılan çıkararak kuzuyu ısırır. Birkaç dakika sonra kuzu davul gibi şişer ve olduğu yere yıkılır, gider.

Pâdişâh bir müddet görememiş ve bâğçevânbaşından su`âl etmişti. Bâğçevânbaşı yılan ısırıldığından öldüğünü ve yılanın da ettiğini bulacağını söyler.

Günün birinde bâğçevân çiçeklerin arasındaki otları ayıklarken yılan çıkar. Bâğçevân yılanı hitâben seni öldürsem ben bulacağım fakat öldürmezsem sen insânlardan birisini sokup telef edeceksin. Hemcinsime fenâlık edeceğine seni öldüreyim de ben ettiğimi bulayım. Bu daha hayırlıdır. Bâğçevân bu mâcerâyı harfiyen pâdişâha anlatır.

Günün birinde pâdişâh haremiyle birlikte bâğçeye geleceğini ve içeriye kimsenin girmeyeceğini emreder.

Bâğçevân daha sabâhleyin alacakaranlıkta etrâfi süpürüp temizlemek üzere bâğçeye girer. Fakat vaktiyle işini bitiremez. Pâdişâhın haremiyle kapıdan girdiğini gören zavallı adamcağız ne yapacağını şaşırır. Kendini kurtarmak için yaprakları sık bir ağacın üzerine çıkar, saklanır. İki bahtiyâr zevce ve zevce bâğçede gezerlerken hanımın gözü ağaçta gizlenen bâğçevâna ilişir.

Pâdişâh son derece gazâba gelir. Büyük bir hiddet ve tehevürle ağaçtan indirdiği bâğçevânı doğruca darağacına göndereceği sırada artık hayâtın ümîdi kesen ve ölüm korkunç bir heyula gibi karşısına dikilen bed-baht adam pâdişâha doğru döndü. (Evet ben ölüme gidiyorum. Fakat sen de ettiğini bulacaksın) dedi. Gülün, kuzunun ve yılanın başına gelenleri tahattur eden pâdişâh bâğçevânbaşını affetti ve haremiyle birlikte bâğçedeki kapalı köşkte bir parça istirahat etmeye gitti. Dört beş dakika sonra bâğçevân köşk kapısına gidip pâdişâhı çağırdı. Pâdişâh mühim bir iş var zannıyla haremiyle berâber dışarıya çıkar çıkmaz köşkün kubbesi çöktü. Pâdişâh hayâtından kurtarıldığından dolayı memnûn ve müteşekkir bâğçevânı ihsânlara gark ettikten sonra:

Bâğçevân — Pâdişâhım! İyilik ettiğin için iyilik buldun. Eğer beni öldürmüş olsaydınız siz de bu köşkün altında kalıp gidecektiniz. demişti.

Mustafa

Sahîfe 94

Tefrika: 5

Muharriri: M. Fehmi

Kutb-ı Cenûbî'de Lâhûtî İslâm Hükûmeti

Kuşlara biraz yem ve su verdikten sonra Sabiha'nın hâzırladığı sofraya oturduk. Hep birlikte yemek yedik. Kahveleri içtik sıra mektûbları okumaya geldi. Evvelâ Lâhûtî'nin gelen mektûbu, sonra hâzırladığım cevâbı okudum. Cihân harbine â'id verdiğim tafsîlâtın ve yazdığım cevâbdan teyzem çok memnûn kaldı ve teşekkürler etti.

Lâhûtî mektûbunda iki şey'i ricâ ediyordu: Birincisi gönderdiği mektûbların gazetelerle neşri, ikincisi mektûbunda muharrir şerâ'it dâhilinde kutba gitmeye talip olanların isim ve hüviyetlerinin kayd ve tesbîti idi.

Bu husûsta teyzemle berâber uzun uzadıya konuştuk İstanbul işgâl altında bulunduğundan ecnebilerin bi'l-hâssa İngilizlerin müdahale etmeleri ihtimâli vardı. Binâ'en-aleyh vaz'iyetin inkişafına kadar mektûbların neşrini ve i'lânın dercini muvâfik bulmadık. Fakat o sırada zihnime gelen bir mes`ele beni bu fikirden vazgeçirdi; teyzem de anlayınca o da sarf-ı nazar eyledi; çünkü Lâhûtî, mektûbumuzun usûlünde netâyic-i harbiyyeden memnûn olmayarak bu tarafa gelmek için isticâl edecek ve teşebbüsâtına germî vererek bir an evvel muvaffak olmaya çalışacak. Teşriflerinde arzularının isâf edilmediğini görünce gücenecek.

Bu mülâhaza üzerine benim Anadolu'ya geçip ora gazeteleriyle yâhûd İstanbul Postasının adem-i intizâmından dolayı on, on beş günde çıkan mecmû'a ile i'lân ve neşrine ve evvelce tanıdığım (Bolu)ya gitmeye karâr vererek; i'lân için Lâhûtî'nin mektûblarının aynen neşrini kâfi gördük ve hangi mecmû'a ile i'lân edersek kutba seyâhât arzûsunda bulunanların mezkûr mecmû'a idâre-hânesine mürâca'atlarını tensîb eyledik.

Zavallı sâ'at on ikiye yaklaşmış, uyku zamânı gelmişti. Teyzemden müsâ'ade olarak yatak odasına gittim karyolama uzandım. Uyumak ne mümkün!.. Zihnim, fikrim bütün kutubda... Lâhûtî'nin tasvîr ettiği şehirler, bâğçeler, fevkü'l-tabî'a, îcâd edilen makineler gözümün önünde resmi geçit yapıyordu. Bir gün olup da kutba seyâhât edeceğimi düşündükçe fazlasıyla seviniyor ve bir an evvel husûlü Cenâb-ı Hakk'tan temennî eyliyordum. sâ'at ikiyi çaldı. Böyle bir zamân daha hayâlât ve tefekkürât ile uğraşırken nihâyet uyumuşum. Sabâha kadar rü'yâmda kutub seyâhâtleri yaptım. Henüz ortalık aydınlanıyordu. Teyzemin ayak tıkrıtları işitildi; beni dinlediği anlaşılıyordu. Giyinerek salona çıktım. Teyzeme:

— Sabâh-ı şerîfleriniz hayr olsun, dedim. Mukâbele ettikten sonra geceyi nasıl geçirdiğimi sordu. Ben geçirdiğim hâli anlattım teyzem de hiç uyumamış, bin türlü hayâlât ile vaktini geçirmiş.

Kuşların hemen yola çıkarılmasını ricâ eylemesi üzerine gönderilecek emânetleri ihzâr ettim. Kuşlar yemlerini yedikten sonra birinin boğazına mektûbu, diğerine Sabiha ile teyzemin fotoğrafını öbürüne de kendi fotoğrafımı ta'lik ederek yola çıkardım.

Ben de yol tedârîki yapmak üzere teyzemden müsâ'ade taleb ederek Büyükdere'ye, evime kadar gittim. Yol çantamı, çamaşırlarımı hâzırladım.

Her gün yola çıkmaya müheyya iken siyâset ve nezâket zamân dolayısıyla bir buçuk ay kadar muvaffak olmak kâbil olmadı. Bu meyânda Lâhûtî'den iki mektûb daha aldık ve cevâblarını gönderdik Lâhûtî'nin kutba sûret-i vusûlüne ve yedi senelik hayâtta vâkıf olduk. Kudret-i beşerin fevkinde olan bu hâllerin mutlak ma'nevî bir sâ'ik neticesi olduğuna îmân ettik.

Dördüncü mektûbunda Lâhûtî Hükûmetine â'id bayrak ve arma resimleri vardı. Nefâseti ve zarâfeti bizi hayretlere düşürdü. Sabırsızlıkla beklediğimiz yolculuğu yapmak için her türlü vesâite mürâca'at eyledim. Birçok müşkülât ve mezâhimden sonra nihâyet Bolu'ya muvâsalât edebildim.

Vazîfeye başlamak zamânı gelmişti. Yolda münteşir (Yeni

Sahîfe 95

Yol) mecmû'asını tensîb ederek bu mecmû'a ile neşriyyata karâr verdim:

Adet 2

Muhterem Huzûre

Sevgili pederim ve vâlideciğim!

Bil-tabî' birinciyi almışsınızdır. Ve ber-hayât olan hasretinizde evlâdınızın ahvâline vukûf olmuşsunuzdur. Mezkûr mektûbumun mündericâtı, bilmem, sizi ne derece memnûn etti. vak'ayı başınızı ağrıtabilecek derecede uzun yazıyorum, ne çâre ki yedi senelik tahassürün netice-yi muhassalasıdır. Kusurlarıma nazar-ı müsâmaha ile bakılacağı ümîdindeyim. Sizin mektûblarınızda mafsâl yazılmasını ve harb dolayısıyla memleketimizin ne hâle geldiğinden, harbin bütün sâfahatıyla netâyicinden haber-dâr eylemenizi ricâ ederim.

Diğer mektûblarımda Amerika'dan buraya ne sûretle geldiğimi ve yedi senelik sergüzeştimi ve mağlûbiyetiyle neticelenen kutbun en büyük hüküm-dârı (Nâpikâ) ile cereyân eden müdhîş muhârebeleri kitâb şeklinde yazarak forma forma size takdîm edeceğim.

Bu ârızamda yalnız buranın bir kısım terkiyyâtından ve ihtiyâcâtından, bi'l-hâssa -pek büyük fedâ-kârlıklarla- sizin için te'sîs ve teşkîl eylediğim posta kuşlarından

bahsedeceğim memleketimizin terkiyyâtı husûsunda ne derece çalışmış ve ne kadar ileri götürerek pek mühim muvaffakiyyetler elde etmiş isem de yine ma'a'l-eseef azîm mahrûmiyyetler ve buhrânlar içinde bulunuyorum. İlim ve ma'ârif husûsunda arzû eylediğim gâyeye henüz vâsıl olamadım. Başlıca, kutubda tekellüm edilen üç lîsan vardır; bunlardan Sahratim(?) olan (Dikkî) Hükûm-dârlığının lîsanlarıyla yazılmış (Mukaddes Kitâb) nâmı altında birkaç cild kitâb mevcûddur. Bu yazıyı okumak ancak buradaki beş on ulemâsına münhasırdır. Diğer lîsanlar imlâyâ gelmediği gibi (Dikkî) lîsanının yazısını öğrenmek ve öğretmek pek müşküldür. Bu lîsanlarla memleketin türkû ve te'âlîsi taht-ı imkânda olmadığı cihetle Türkçe lîsanını, lîsan-ı resmî kabul ederek ta'mim etmekteyim. Din-i Mübin-i İslâm'ı ve Türkçe lîsanını henüz ettiklerinden ta'lîm ve ta'mim husûsunda pek büyük müşkilâta ma'rûz kalmaktayım ve bu vazîfeyi yalnız kendim îfâ ediyorum. Binâ`en-aleyh her şeyden ziyâde memleketimizin en büyük ihtiyâcı mu'allimîn ve mu'allimâtır.

Bu bâbta azamî ve kıymet-dâr fedâ-kârlıklarınızı bekliyorum. Sevgili Türkiye'mizden fazla miktârda mu'allim celbine mecbûrum. Mektûbumun vusûlünde âtîdeki i'lân gazetelere dercettiriniz ve şerâ'iti hâ`iz olanları kayd ve tesbît ederek hâzır bulunmalarını kendilerine tembîh ediniz. Avn-i Hak'la gariban küşâd edeceğim kutub yollarını ilk mürur edecekler, mu'allimîn ve mu'allimât olmalıdır. Mu'allimînden başka ba'zı san'at erbâbına da lüzûm var ise de mu'allimîn ihtiyâcâtı ber-teraf olduktan sonra onları da talep edeceğim.

Gazetelerde Neşredilecek İlan

1 – Asgarî beş sene hizmet-i ta'lîmiyyede bulunmak üzere Lâhûtî Hükûmeti için on bin kadar mu'allimîn ve mu'allimâta ihtiyâc vardır.

2 – Bunların İslâm ve (18-40) yaşlarında olmaları ve Türkçe okuyup yazmaları lâzımdır.

3 – Berâberlerinde asgarî on kitâb getirmeye mecbûrdurlar.

4 – Kutba geldikleri gün Lâhûtî Hükûmetinin kavânîn ve nizâmetine tâbi'dirler.

5 – Efrâd-ı a`ilelerini birlikte getirmeleri câ`izdir.

6 – Gelecek mu'allimîn ve mu'allimâtın ve efrâd-ı a`ilesinin her nevi' ihtiyâcâtı hükûmetim tarafından te`mîn edilecek ve ihtisasları dâ`iresinde deruhte edecekleri derslerin her sâ'ati için altın para olarak yarım Osmanlı Lirası verilecektir.

7 – Vazîfelerinde muvaffakiyyet gösterenlere ayrıca her sene (30 – 100) lira mükâfât i'ta edilecektir.

8 – Me`zûniyyet talebinde bulunanlara iki sene sonra üç ay müsâ'ade ve avdet, azîmet masârifi hükûmetim tarafından i'ta olunacaktır.

9 – Her sene bütün mu'allimîn, talebeleriyle berâber memleketim dâhilinde iki ay kadar seyâhât ve cevelân ederek tedkîkât-ı ilmiyye ve fenniyyede bulunmak ve ihtisasları dâ`iresinde bir kitâb neşretmek mecbûriyyetindedir.

10 – Arzû edenler Lâhûtî Hükûmetinin taht-ı tabî'yyetine dâhil olabilir.

11 – Burada tahsîl etmek hevesinde bulunan talebe...

– Bitmedi –

Sahîfe 96

Millî Gâye'nin 9'uncu nüshasında görülen şu makâleyi zemîn ve zamâna muvâfık bulduğumuzdan ayna-yı derceyiyoruz:

Geçen gün elime geçen eski bir mecmû'ada şu satırlar gözüme ilişti.

“Ricâl-i yedrî ve yedrî âne yedri fehüve âlim

Fâtebû'h

Ricâl-i yedrî ve lâ yedrî âne yedri fehüve nâim

Feyakzûh

Ricâl-i lâ yedrî ve yedrî âne lâ yedrî fehüve câhil

Fealimûh

Ricâl-i lâ yedrî ve lâ yedrî âne lâ yedrî fehüve ahmak

Fâ cittenibûh”

Hülâsaten tercümesi: (1) Bir insân ki bilir ve bildiğini de bilirse o âlimdir ona ittibâ' ediniz. (2) Bir insân ki bilir, fakat bildiğini bilmez, ilminden bî-haber bulunursa o nâimdir, uykudadır. Onu îkâz ediniz. (3) Bir insân ki bilmez şu kadar ki bilmediğini bilirse câhildir, onu öğretiniz. (4) Bir insân ki bilmez, bilmediğini de bilmezse o ahmaktır ondan ictinâb ediniz, çekininiz.

Demek olan şu parça insânlar için vâcibü't-teba' husûsâtı ne güzel icmal ve ihtiva ediyor.

Okuma yazma bilmeyenlerin esâsen cem'iyete zarar veya fâ'ideleri olmaz. Âlimler, münevverlerdir ki milletleri şehrhâh-ı saâdete, uç ba'lâ-yı rif'ate sevk ve îsâl ederler. Fakat yine bunların hamiyetsiz ve vicdânsızlarıdır ki fırsat buldukça milleti felâketten felâkete sürüklemekte be'is görmezler. Bu i'tibârla insânların sa'âdet veya felâketleri bu zümrenin vicdânlı veya vicdânsızlarının eser-i hamiyet veya isâetleridir denilebilir. Her ferd-i âferîde yaşadığı müddedce bilmediğini öğrenmek ve bildiğini kudreti yettiği kadar hemnevi'ine bildirmek mecbûriyetinde bulunduğu cihetle bilenler ile bilmeyenler arasında mütekâbil bir arz ve talep mevcûddur. Binâ`en-aleyh ma'lûmât ve efkâr sâibeleriyle vatan ve milleti îtilâyâ mazhar edenlere ittibâ' etmek mecbûriyetinde olduğumuzu; irfân ve kemâllerini müdrîk olmayanları da tenvîr etmek vazîfesiyle mükellef bulunduğumuzu bir an hatırdan çıkarmamak ve harekâtımızı ona göre ta'yîn eylemek zarûretindeyiz. Fakat en ziyâde nazar-ı dikkate alacağımız cihet insâniyyetin zelâl-i irfânından nasîb-dâr olmamış olduğunu idrâk etmemiş olanlardan ictinâb eylememiz kadyesidir.

Bu gibilerin bilmediklerini bilmemek yüzünden binâ-yı millete açacakları rahne büyüktür. Ekseriya cesûr ve cür`et-kâr olan bu ahmaklardan korunmamız, gocunmamız çok lâzımdır.

Müsâbakamız

1 – Sakarya Nehri nereden çıkar. Nerelerden geçer ve nihâyet hangi mahalde denize dökülür.

2 – Afyon-Karahisarı'na ne için (Karahisar sâhib) denmiştir.

3 – Konya'da Selçukîlerden kalma ne gibi âsâr-ı târîhiyye vardır.

Müsâbaka müddedi on gündür. Birinciye bir tayyâre modeli, ikinciye ve üçüncüye kıymetli bir kitâb hediye edilecektir.

Müsâbakaya cevâb verecekler bilmece kuponunu da birlikte göndermelidirler.

Fevka'l-âde Mükâfâtlı Bilmece

Geçen bilmeceimizdeki beş gazetenin muhâsebeleri esnâsında yalnız (Bolu) ile (Millî gâye)de isâbet ve temâs vâki' olmuştur. Bunu halleden birincisine Bolu ikincisine Millî gâye ihdâ edilecektir.

Açık Muhâbere

Hendek Kızlar Mektebi beşinci sınıf talebesinden 69 numaralı Meliha Ali Hanım'a;

Yeni Yol'a gösterdiğiniz muhabbet bizi çok sevindirdiği gibi mecmû'ayı sizin için daha mükemmel bir hâle getirmek husûsundaki azmimizi kuvvetlendirmiştir.

Yazdığınız gibi mecmû'amız Hendek'te cidden rağbetlere mazhar olmuştur.

Masallarınızı gönderiniz, bilmeceleriniz çok güzel fakat mükâfâtını sizin te'mîn etmeniz îcâb eder. Bu husûsta cevâb verirseniz bilmeceleriniz dercedilecektir.

[Sahîfe 97/1]

Şu`ûn

Kalem re'îs-i muhteremi Kaymakam Ubâde Beyefendi Numûne Mektebini ziyâret ederek bilgi ve irfâna karşı olan muhabbet ve teveccühlerinin âsârını göstermişlerdir.

(Yeni Yol) Umûm-i talebe nâmına Ubâde Beyefendi'ye arz-ı teşekkür eyler.

Arkadaşımız Selîm Dündar Bey Numûne Mektebi üçüncü mu'allimliğine terfi edilmiştir. Tebrîk ederiz.

Mutasarrıf Beyefendi'nin himmetleriyle Sanâyi' Mektebine mükemmel yaz sinema makinesiyle müte'addid filmler sipariş edilmiş ve sinemayı işletmek üzere bir de mütehassıs celbine tevessül olunmuştur.

Henüz bir yaşını bile idrâk etmeyen Mekteb-i Sanâyi'de gördüğümüz varlık cidden takdîr ve tebrîklere şayestedir. Mutasarrıf Beyefendi'yi muhterem encümen a'zâlarını ve heyet-i ta'lîmiyyesini kutlarız.

Gerede Merkez (Misak-ı Millî) Mektebinde umûm-ı şâkirdan yek-nesak elbiseleriyle iksâ edildiği gibi muhterem gayûr mu'allimlerinin himmetiyle mezkûr mektebde yeni bir hayât-ı müşâhede edilmekte olduğunu işittik. Başmu'allim emîn ve mu'allim Yusuf Efendileri tebrîk ederiz.

Teşekkür

Mecmû'amızı cidden himâye etmek sûretiyle ma'ârif-i memlekete karşı gösterdikleri alâka ve muhabbete binâ`en kalem re`îs-i muhteremi Kaymakam Ubâde Beyefendi'ye, Düzce İ'dâdîsi müdürü Azmi, Mengen nâhiyesi müdürü Hâlid ve Ereğli Numûne Mektebi müdürü Azîm Zühdü Beylere alenen arz-ı teşekkür eyleriz.

Yeni Yol

Açık Muhâbere

Sâfranbolu İ'dâdîsi şâkirdânından 49 Abdi, 59 Cemil, 41 Hilmî, 61 Mustafa, 2 Fahrî, 27 Sebâti Efendilere:

Dördüncü nüshadaki bilmecemizi doğru halletmişsiniz. Fakat yazılar matba'aya gönderildiği için kur'aya dâhil olamadınız. Bundan sonra bilmece varakalarını kuponla birlikte ve acele gönderiniz. Oralarda perâkende satılamadığı için abone olmaktan başka çâre yoktur. Yeni Yol'a gösterdiğiniz muhabbete teşekkür ederiz. Bütün arkadaşlarınıza selâm.

Müstantik ile Maznûn Arasında

Müstantik — Desem ki şu adamı sen öldürdün?

Maznûn — Efendi çıldırдың mı? Nasıl dersin? Adamı asarlar.

Eşyâ Dersinde

Mu'allim — Oğlum en sevdiğin mevsim hangi mevsimdir?

Talebe — Yaz mevsimi efendim.

Mu'allim — Ya en sevmediğın?

Talebe — İlkbahar mevsimi efendim. Çünkü baharda imtihanlar olur. Bu pek sıkıntılı bir mevsimdir yaz da ise ferâha çıkılır.

İki Zât Arasında

— Efendi hazretleri yaşınızı sorabilir miyim?

— Her sene başında artan yaşım elli ise de ba'zı vekâyi' karşısında girdiğim yaşlarla bir iki yüz yaşındayım.

[Sahîfe 97/2]

Bilmece

“Nehir içinde bir binâ eflâka ser çekmiş heman

Ol binâyı ta ezelden zabt eylemiş bir yılan.

Dem vurunca çağlar deniz

Hemdeminden evet çıkar

Yılan yatır sanki yoktur anda cân.”

Înâs İ'dâdîsi Riyâziyye Mu'allimesi Feride Hanım tarafından gönderilmiştir. Birinciye üç aylık abonemiz, ikinciye şık bir defter, üçüncüden yirminciye kadar kıymetli birer kart hediye edilecektir.

Dördüncü Nüshadaki Bilmece

“ON, VAN, NEVA” idi.

Halledenler arasında kur'a edilerek birinciliği İnâs İ'dâdîsinde 123 Hatice Hanım, ikinciliği İnâs İ'dâdîsi kısm-ı ibtidâ'isinden 118 Fatma Hüsn-i Hanım, üçüncülüğü Numûne'den 4 Ahmed, dördüncülüğü Numûne'den 73 Cevded Efendiler kazanmıştır.

Doğru halledenler: Sultânî'den Mehmed Hulûsî, 398 Mehmed Seyfeddîn, 6 Sabri, 206 Turgut, 207 Mehmed Ferid, 230 Mümtâz Münir, 209 Sâdık, Dârü'l-hilâfe'den 167 Şücaeddîn, Sanâyi'den 21 Rif'at, Mehmed Nâci, 22 Mehmed Doğan, 134 Ahmed, 10 Ahmed Rif'at Efendiler; İnâs İ'dâdîsinden 134 Meserret Nûreddîn, 193 Muhsine Rif'at, 106 Adâlet, 7 Ayşe Nûri, 114 Hanife, 107 Hamiyyet, 29 Müşerref İsmâil Hanımlarla Numûneden 206 Ata, 122 Abdülvahab, 150 Fâzıl, 189 Emîn, 137 Hüseyin, 66 Hâlid, 148 Fâzıl, 68 Nûri, 180 Necâti, 126 Mustafa, 128 Reşâd Turgut, Mehmed Reşâd, 65 Rif'at Doğan, 139 Ahmed, 125 Mustafa, 52 İsmâil Hakkı, 89 Kemâl, 103 Fikret, 74 Emîn, 61 Ahmed, 110 Necîb Mustafa, 135 Râşid Tuğrul, 106 Tâhir Turgut, 105 Fahreddîn, 130 Mehmed Vasfî, 54 Ahmed, 30 Ubâde, 62 Cihâd, 166 Ahmed Nûri, 84 Mehmed, 174 İbrâhim, 58 Mehmed, 97 Derviş, 140 Sabri Gündüz, 133 Ahmed, 129 Reşâd, 13 Reşâd, 146 Hasan Orhan, 143 Sabri, 151 Emîn, 93 Ahmed Nûri,

171 Mehmed Emîn, 112 Abdülkâdir, 70 Şerîf Kaya, Fotoğrafçı Nusret, Matba'a-yı Liva mertebelerinden Yusuf Hakkı, Jandarma Mektebi mu'allimlerinden Bekir Sıtkı Efendilerle Kevser ve Hikmet, Hendek Kızlar Mektebinden 69 Meliha Ali Hanımlar. Hendek İslâm Ticâret Bankasından İlhan, Ağlâci-zâde Hüseyin Hüsni, Mu'allim M. Sâdık Beylerle Düzce İ'dâdisinden 5 Cenûdi, 2 Enver Behiç, Akçaşehir Karantina Sıhhiyye me`mûru Yaşar Hüsni-i, Sultâniden 246 Ömer; Necmeddîn, Hendek Numûne Mektebinden 192 Osmân Nûri.

Tashîh

İkinci nüshadaki bilmecemiz;

Namaz iken sehven gaz yazılmıştır: Ma'a'l-itîzâr tashîh olunur: Fevka'l-âde mükâfâtlı bilmecemiz gazete isimlerindeki noktalardır.

Numara 6 Yeni Yol Bilmecce Kuponu

Halli:

İsmi:

Adresi:

6. YENİ YOL, C: 1 Nu: 7

YENİ YOL

Yıl – 1

Sayı – 7

Sâhib-i İmtiyâz: Nedim Tuğrul

Müdüri-i Mes`ûl: Nedim Tuğrul

Mesleğimize muvâfık yazılar ma'a'l-
memnûniyye kabûl ve neşrolunur.

Seneliği (120) Altı aylığı (60) kuruştur.

Adres: Bolu'da Yeni Yol

Nüshası 5 kuruştur. On beş günde bir neşrolunur resimli çocuk mecmû'asıdır. 1 Haziran

1339

Güzel Edirne'mizde Tunca Sâhili

Şu`ûn

Mu'allimlere Büyük Müjde

Büyük Millet Meclisi muvâzene-yi mâliyye encümenince kabûl edilerek heyet-i umûmîyyeye sevk edilen bir lâyiha-yı kânûnîyeye nazaran mu'allimlerin ma'âşını altı yüzden başlayarak iki sene de bir yüz kuruş zam edilmek şartıyla yirmi dokuzuncu sene iki bin kuruşta nihâyet bulacaktır.

Meslekte muvaffakîyyet gösterenler de ayrıca kademelerine zam edilerek terfî olunacaklardır.

(Yeni Yol) irfân-ı memleketi himâye etmek sûretiyle (Türk'ün istikbâli) için gösterilen şiddet-i alâka ve ferd-i tehlikeden dolayı muhterem Büyük Millet Meclisini şimdiden hürmetle selâmlar.

Numûne Mektebinde mini mini yavrular bir araya gelerek babalarından aldıkları harçlıklardan arttırdıkları (1185) kuruş Hilâl-i Ahmer'e teslim etmişlerdir. Bu husûsta en çok çalışan ve fedâ-kârlık eden (152 Hakkı, 137 Hüseyin, 151 Emîn, 135 Râşid, 140 Sabri Gündüz, 129 Râşid Cengiz, 142 Nûreddîn Kaya, 139 Ahmed İlhan, 103 Fikret Selçuk, 197 Hakkı Dünder, 88 Ahmed, 65 Rif'at Doğan, 73 Cevded Ayhan, 136 Mithad, 82 Osmân Sâlis, 179 İsmâil Turgut, 13 Reşâd Selçuk) Efendilerin ve diğer arkadaşlarının hamîyyetleri şâyân-ı takdîrdir.

Bolu İnâs İ'dâdîsinde

Târîh te`sîsi dört ayı tecâvüz etmediği hâlde şâyân-ı şükrân bir varlık gösteren İnâs İ'dâdîsinin pek yakında muhteşem bir konser vermek üzere istihzâratta bulunduğu müstahberdir.

Letâif

Doktorla ahmak arasında:

- Doktor Bey karnıma fındık sıçanı kaçtı. Ne yapmalıyım?
- Kedi yutmalısınız.

Mümeyyiz ile talebe arasında:

- Oğlum yedi kere sekiz kaç eder?
- ...
- Oğlum ne duruyorsun yediyi sekize vursana!
- Efendim vurması kolay; fakat arada kavga çıkacağından korkuyorum.

Fotoğrafçı dükkânında:

- Pederin resmini aldirmek istiyorum hâzır mısınız?
- Hâzırım. Ne zamân teşrif buyururlarsa çıkarırım.
- Peder hayâтта değil; lâkin son seyâhâtinde yaptırmış olduğu seyâhât varakası var. Zannedirim ki varakada eşkâli münderîc olduğundan resmi almak mümkündür.

Numûne Mektebi 140 Sabri Gündüz

Bilmecemiz

“Y, Y, İ, L, N, O”

Şu altı harften bir isim vücûda getiriniz ki memleketimizde intişâr eden gazetelerden birinin ismi olsun.

Halledenler arasında kur'a çekilerek birinciye “Orta Anadolu'da Yunan Fâci'aları” nâmındaki kıymetli kitâb, ikinciye bir adet dolma kalem, beşinciye kadar birer mefkûre kartı hediye edilecektir.

Cevâblar mecmû'anın kuponu ile irsâl edilecektir.

Bolu'da aşağı çarşıda Zafer Millî Kütüb-hânesi yegâne kitâb mü'essesesidir. Her türlü levâzım-ı kırtâsiyye bulunur. Ehveniyyet i'tibâriyle şâyân-ı tavsiyyedir.

Dersa'âdet Sanâyi'-i Nefise Matba'ası'nda tab' olunmuştur.

YENİ YOL

Yıl – 1

Sayı – 7

Sâhib-i İmtiyâz: Nedim Tuğrul
Mesleğimize muvâfık yazılar ma'a'l-
memnûniyye kabûl ve neşrolunur.

Müdür-i Mes`ûl: Nedim Tuğrul
Seneliği (120) Altı aylığı (60) kuruştur.
Adres: Bolu'da Yeni Yol

Sanâyi'-i Nefîse'den Tablo: Sevimli Yavrucak

Dersa'âdet

Matba'a-yı Ahmed İhsân ve Şürekâsı

Sahîfe 98

Erkli, 12 Nîsân 339

Çanakkale Müdâfa'a-yı Dilîrânesi

- Yavrularımıza -

Tam sekiz yıl oldu. Çanakkale'de Türk, ecdâdının rûhunu şâd edecek hârikalar gösterdi. Öyle hâriku'l-âdelikler, öyle kahramanlıklar gösterdi ki... Memleketimiz hakkında fenâ düşünen, Türkleri hiçe sayan düşmanlarımız bile bizim neler yapmaya kâdir olduğumuzu anladılar. İşte bu zamân Avrupa'da sel gibi kan akıyordu. Müttefikimiz olan Almanlar, Avusturyalılar; İngilizlerle, Fransızlarla, Ruslarla boğuşuyorlardı. Bir aralık Rusların cep-hânesi tükenmişti. İngiliz ve Fransızların müttefiklerine yardım edebilmesi için her hâlde Çanakkale'den geçmeleri îcâb ediyordu. Bunun için 1330-1331 senesinde dünyânın en kuvvetli devletlerinden olan İngiltere ve Fransa drenotlarıyla, kruvazörleriyle, torpido ve tayyâreleriyle boğazdaki kal'alarımızı

topa tuttular. Müttemâdiyen, insân boyunda ve yere düştüğü zamân kuyu oyan güller atarak Seddü'l-bahir ve Kumkale'yi sükût ettirdiler. Ve boğaza girdiler.

5 – 18 Mart, kat'i hücum günüydü. Gâyet erken, latîf bir havâ; kuvvetiyle nâm almış olan İngiliz donanmaları Anadolu sâhilinden, Fransız donanmaları Rumeli sâhilinden bacalarından ateş püskürerek sevgili İstanbul'umuzun kapısına saldırdılar. Cehennemî gürültüleriyle ölüm yağdıran on binlerce güller, boşlukta derin akisler yaparak kal'alarımıza düşüyordu.

Bir aralık tabyalarımızdan top ateşi kesildi. Bunu; istihkâmâtımızın tahrîb edildiğine, artık müdâfa'aya kudreti kalmadığına hamleden Müslümânların gaddar iki düşmanı mağrûr-ane, Çanakkale'ye son sür'atle yol verdiler. Fakat birdenbire hareket-i arza benzeyen korkunç bir velvele kopar. Düşman gemileri karmakarışık oldu.

“Dardanos” ve “Kilitbahir”den hep birden atılan güller Fransızların amiral gemisine isâbet etmişti.

— İki buçuk asır evvel, o zamânın İngiltere'si olan Venedikliler de aynı âkibete uğramışlardı.

“Buve” alevler ve siyah dumanlar, dalgalar arasında denizin dibini boyladı.

Bundan başka birçok gemiler de “Buve”yi, ta'kîb ettiği yolda yalnız bırakmadılar.

Kibirli, nâ-mağlûb! İngilizler nâ-merd-âne kaçıyorlardı.

Gemilerin diğer kısmı da yolunmuş tavuk gibi -ne bacası var, ne direği-kendilerini güç belâ sâhil-i selâmete atabildiler.

İhtiyâr, bir şey'e yaramaz addettikleri Türk; burunlarından ötesini göremeyen bu ne oldum budalalarını kapısından kovdu.

Baştanbaşa kahramanlıklarla doldu şanlı târihine bir sahîfe daha ilâve etti. Gözbebeğimiz yavrular; Çanakkale'yi anarken o uğurda fedâ-yı cân eden sevgili babalarınızı hürmetle tebcîl ve rûhlarına bir Fâtihâcık olsun hediye ediniz. Pâk kalblerinizden göndereceğiniz Fâtihalarla topçu “Kara Ahmed”in rûhunu da Dilşâd etmiş olacaksınız emi...

Gibi

Şafak dalgalı bir zümrüdîn dalda
Çırpınan ateşli bir bülbül gibi,
Figân et, ey âşık; sazını al da,
Açılsın gönül, bir deste gül gibi!.

Fecrin aydınlığı sulara yüzer..
Sevgili cilvesi beni pek üzer;
Mahmûr gözlerini ansızın süzer,
Bakışları “mest-i tegâfûl” gibi!

Biz, sevdâ kuşları; sessiz, baş başa
Konduk, su başında bir serin..
Şen gözlerimizden yaş taşa taşa
Konuştuk, cânlı bir çift gönül gibi!

Zonguldak “Karayurt”

8 Teşrîn-i evvel 338

T. Karaergun

Sahîfe 99

Yeni Yol Yavrularına

Orduya

Semâlar siyahtı.. Yoktu bir şû'le
Dört ufuktan yalnız mâtemdi esen
Yurt vîrândı, ne top vardı ne gülle
Lâkin vardın yalnız îmânınla sen
Sen kurtardın yalnız sînenle yurdu;
Kahreyledin zâlimi ey azîz ordu!

Şen yurdunun mor dumanlı dağları
İnledi topların tarrakasıyla
Üç yıl ayrı düşen yeşil bağları
Çalkandı ilâhî zafer sesiyle

Dinerken kalbinde o müdhiş sızı;
Parladı göklerde zafer yıldızı!

Kor buldu azminle İstanbul, İzmir
Kavuştu hilâle Edirne'n, Bursa'n..
Damarda eski kan, kollar o demir,
Cihânlar yıkılır bir darbe vursan..

Ben şehîd olayım gel göğsüme bas,
Çık muzaffer kılincını göğe as!

T. Demiray

Anadolu'nun Yaralarını Saralım

2

Müsbet ve Menfî İki Türü Tarz-ı Fa'aliyet

Müsbet bir sûrette çalışmak. – Vücûdun sıhhatini korumak için herkesin anlayabileceği gâyet açık ve sâde bir lisanla köylü diliyle yazılmış kitâblar bastırarak bunları parasız köylere dağıtmak, mu'allimlerimizi ve imâmları bu kitâbları köylülere anlatmaya iknâ' etmek, köylülere meccânen solfato vermek, her adamın kavrayacağı ve en câhil bir köylü kafasının ürkmeyeceği bir dil ile ve onun millî duygularını okşamak sûretiyle va'zlar tertîb ederek hayâtın kıymetini, temizliğin fâ'idesını, sıhhî şerâ'itin îfâsını, temizliğin din ve îmandan olduğunu, pis olanların îmânları da noksân olacağını, “Nezâfet îmandandır” Hadîs-i Şerîfinin kutsiyetini iyice öğretmelidir. Eskiden Türk nâmı işitildiği zamân dünyâ titrerdi. Türk güçlü, kuvvetli, gürbüz, kıyâfetli, gâyet sağlam bir insân tasavvur edilirdi fil-hakîka eski Türklük bütün manâsıyla cânlı ve kanlı idi.

Çocukluğumuzda ninelerimizden işittiğimiz kır-ser-dâr masallarını, harb ve darb hikâyelerini düşünürsek dedelerimizin kuvvet ve sıhhatleri hakkında sağlam bir fikir edinmiş oluruz. Büyük dedelerimiz vakitlerini boşa isrâf etmezlerdi, kahvelerde miskin-âne uyuklamak, şehirlerin yüksek ve kalın duvarları arasına sıkışmış, yazın ağaç gölgelerinde, kışın ocağın karşısında oturmak bir millet için ölüm telakkî edilirdi. Karlar üstünde at koşturmak, cirit oynamak, güzel manzaralı, yeşil gölgeli ağaçlar arasında, davul zurnanın yakıcı nâmeleri içinde oyunlar oynamak, pehlivânlık etmek, nişan atmak, senenin muhtelif mevsimlerinde koşular tertîb etmek, boş zamânlarda ava gitmek Türk'ün şîâr-ı milliyyesi sayılırdı. Ananât-ı milliyyemizi yeniden ihyâ etmek mümkün değil midir? Biniciliğin ihyâsı hem gençlerin beden idmânlarına hâdim olur, hem de atlarımızın cinsini ıslâh eder biniciliğe halkın rağbetini artırmak için mükâfâtlar verilmek ve mu'ayyen zamânlarda her kazâda münâsib mahallerde müsâbakalar tertîb etmek lâzımdır.

Her tarafta idmân alayları meydâna getirmek, köylü ve şehirli bütün halkı cum'a günleri buralara toplayarak idmân bayramları yapmak, büyücek köylere varıncaya kadar her yerde [poligonlar – nişan-hâneler] te`sîs eylemekle düşüncemizin kat kat fevkinde fâ'idelar istihsâl eylemiş oluruz. Çünkü bu sûretle vücud kuvvetleneceği gibi bütün

milletin idmân ve ta'lîmlere alışkın bir kuvve-yi meslâha hâline getirilmesi de te'mîn edilmiş olur. Ahâlî tembellik ve sefâhat gibi tehlikeli cereyânlardan da korunmuş olur. Kahvelerde beyhûde yere laklakıyyatla vakit geçirmeye meydân bırakılmaz.

Menfî fa'aliyetler. – Sıhhî tedâbire son derecede ehemmiyet vermelidir. Teşkilât-ı Sıhhiye en küçük köylere varıncaya kadar teşmîl edilerek sıtma, verem ve frengî gibi hastalıkların sûret-i izâlesi, bataklıkların ve durgun suların kurutulması ormanların muhâfaza ve tekşiri gibi çâreler sür'atle düşünölmelidir. Asil milletimizin yüksek rûhunu, harâb yurdumuzun

Sahîfe 100

fâci'a hâlini göz önüne alarak ne yapacağımızı, gâyeye vusül için ne sûretle çalışmak icâb edeceğini derin düşünmeli ve pek kıymetli vakitlerimizi tereddüdle zâyî' etmeden işe başlamalıdır. Programsız başlanan işler dâ'imâ hüsraân, nedâmet ve muvaffakıyyetsizlikle neticelenmiştir. Milletime mutlak bir sûrette hâlas va'd eden ictimâî fa'aliyetlerin başında -toplu bir heyet halinde- gençleri görmek istiyorum memleketin halâs-ı kat'iyyesi için muhtelif gâyeler ta'kîb eden, başka başka yollardan yürüyen münevver gençliği bir bayrak altına toplamalı ve cem'iyyet hâlinde fa'aliyete geçerek irşâd, idâre ve riyâset vezâifini dâ'imî bir nâzim olarak deruhte etmelidir. Her şey'i hükûmetten beklemek kadar abes bir şey'i tasavvur edemem. Akıllara hayret veren Avrupa ve Amerika'daki terakkîyat-ı sanâyi'e ve medeniyeyi hükûmetler değil efrâd-ı milletin ileri gelenlerinden terkîb etmiş heyetler, şirketler meydâna getirmiştir. Asırlardan beri kuvve-yi teşebbüsiyemizi çiğneyen, azîm ve ümîdimizi kıran sarây-ı istibdâd mezâr-ı ademe gömülmüştür. Artık kımıldamak, cânlanmak, memleketi kurtarmak için saha-yı fa'aliyete atılmak zamânı çoktan gelmiştir. Muhterem Doktor Onur Beyefendi'nin buyurdıkları gibi büyük himmetler, millî ve vatanî düşüncelerle vaktiyle te'sîs eden gençler birliğini hayât ve harekete sevk ederek fa'aliyet sahasına geçmek, teşebbüs ve muvaffakıyyetimizle memleketin her tarafına örnek olmaklığımız en mukaddes mâlî vazîfelerimizdendir.

Nedim Tuğrul

Mekanikiyyet-i Teneffüs

– Beşinci Nüshadan Mâ-ba'd –

Mekanikiyyet-i Teneffüs, havânın ciğerlere duhûl ve hurûcu, sadrın ve hicab-ı hâcizin hareketiyle vukû'a gelir. Göğüs âdetâ bir körük gibidir. O hâlde teneffüs etmek birbirinin aksi iki amel-i mekanikiyyeden mürekkebirdir: şehik, zefir.

Her şehik (1) litre kadar havâ çeker; ciğerler dakikada 16, sâ'atte 960, günde 23.040 defa teneffüs yapar. Cem'an bir günde 20 metre mik'ab havâ ciğerlere girer, çıkar bu hüçümdaki havâ 4000 litre müvellidü'l-humûzayı ve 16 metre mik'ab azotu hâvidir. Takrîbî olan bu erkam şiddetli bir sâ'y-i adalî esnâsında birkaç misle çıkar. Binâ`en-aleyh jimnastik yaparken sükûnetten pek fazla havâyâ ihtiyâcımız vardır.

Hareket-i teneffüsiyye gayr-ı irâdîdir. Böyle olması da şâyân-ı şükrandır; aksi takdîrde dalgınlıkla unutacaklar veya üşenip ihmâl edecekler çok olacaktır.

Bununla berâber birkaç saniye, a'zamî bir dakika nefesimizi tutacak olursak, ihtinâk baş gösterir. Havâ ihtiyâcı gayr-ı kâbil-i mukâvemet bir dereceye geleceğinden ister, istemez derin nefes alırız.

Hareket-i teneffüsiyye, sempatiyye-yi kebîr cümlesinden husûsî ve uzvî bir merkez-i asabî tarafından idâre edilen huyûl-i asabiyye ile işlemektedir. Bu merkeze bir iğne batırılsa teneffüsün derhâl inkıtâ'aya uğradığı ve ihtinâktan dolayı mûtî-yi mûcib olduğu görülür. İhtinâk, zerrâtın, kanın zehirnâk gazlarla hâl-i işbâ'a gelmesi demektir. Teneffüs sekte-dâr olunca kan muhtevî olduğu mimli(?) gazı havâyâ def' edemeyecek binâ`en-aleyh daha çok zehirlenecek, bu sûretle hayâtı sönecektir.

Merkez-i teneffüs, teneffüs lüzûmunu asab-ı rievîden anlar, adelât-ı şehikâyâ kumanda eder. Asab-ı rievînin bu infisali kandaki hamz-ı karbonun te`siridir. Teneffüs herhangi bir sûretle düçâr inkıtâ'a olursa “bayılma” hâsıl olur. Lâkin kan gittikçe sâfiyyetini daha ziyâde gâ'ib ettiğinden harekât-ı teneffüsiyye kendiliğinden tekrâr te`sîs eder. Hamz-ı karbonun mevcûdiyyeti merâkiz-i asabiyye-yi fa`ile üzerine bir münebbihtir. Bu hâl kesretle görülür. Hilkat bu sûretle tehlikenin yanında çâresini de halk etmiştir. Harârette aynı sûretle bir münebbih te`sirindedir. Sühûnet-i dem derece-yi tabî'iyyeyi tecâvüz edince teneffüs kesb-i sür'at eder.

Kudret-i teneffüsiyye ve zapt-ı teneffüs melekesi: Derin bir zefir ile rielerdeki havâyı boşalttıktan sonra -gerçi ciğerleri tamamen boşaltmak kâbil olmaz. Kasabâtta her

hâlde bir miktâr havâ kalır- derin bir şehik ile çekilen miktâr-ı a'zamî havâ kudret-i teneffüsiyyeyi irâ`e eder.

Binâ`en-aleyh kudret-i teneffüsiye zefir-i amîk ile şehik arasında

Sahîfe 101

ciğerlerin istiâb edebileceği havâ hacmidir. Bunu nefes tutmak husûsunda meleke ile karıştırmamalıdır. Dalgıçlar, su altında çok zamân durabilmek için nefes tutmaya idmân ederler. Bu idmânları da saniye ile veya sayı ile ölçerler. Fakat bu meleke yaşa, kan miktârının sıklet-i beden ile nisbetine ve hareket veya adem-i harekete tâbi'dir.

– Mâ-ba'dı var –

Şehâbeddîn

Başkumandan Muhârebesi

– Bir Zâbitin Defter-i Hâtırâtından –

Alayda düşmana hücum için hâzırlıklar görölüyordu. Bütün bu hâzırlıklar zâbitân ve efrâdın gittikçe neş`esini artırıyor ve ma'nevîyyatını kuvvetlendiriyordu. Her fikirde, her kalbde Eskişehir'e, Afyon'a kadar sokularak bize meydân okuyan mağrûr düşmana mevtengiz bir darbe vurmak emel ve ateşi yanıyordu.

Bir alay-ı emir yevmiyesi istihzârât-ı harbiyyenin hiçbir şey` unutulmamak şartıyla icrâ edilmiş olduğunu ve ertesi sabâh düşmana hücum edileceğini tebliğ ediyordu. Manga neferlerine kadar şüyû' bulan bu emir bütün alayda emsâli nâ-mesbuk bir sürûr tevellüd etmiş ve her türlü merâsim ve teklîfâtın zâ`il olmasını intâc eylemişti.

O akşam Türküler, mâniler okuyan Anadolu ve Rumeli'nin her iklimine mahsûs oyunlarla gaşy olan efrâdın arasında zâbitler dolaşıyor ve efrâdın şecâ'at-i ma'nevîyyelerini arttıracak sözler, muhâverelerle efrâd nazarında düşmanın bir karınca kadar küçülmesine çalışıyorlardı.

O gece birkaç sâ'at uyuduktan sonra sabâhleyin erkenden bütün efrâd ayağa kalkmıştı. havâ gâyet güzeldi. Âdetâ sonbahardan bugün için kalmış bir fecr başlıyordu. Alay kumandanının çadırı önünde muharrik bir sadâ ile ulvî bir ezân başladı. Ve etrâftan gelen esvât-ı tekbir ve tehليل bunu ta'kîb etti. Herkesin sâkin ve sâkit durduğu, karaların ve memleketlerin uyuduğu, asmanın rakik ve serinletici envâr-ı rahmet saçtığı

bu an rûhânîde medid in'ikâslarla nezde'l-hîbe yükselen bu ezân sesi ne kadar ulvî ve mukaddes idi.

Tekmil-i zâbitân ve efrâd, büyük bir cemâ'at olarak sabâh namâzını kıldı. Kim bilir kaç kişimizin ferîza-yı edâ ettikleri bu namâzda, gâyet muhteşem bir fevka'l-âdelik vardı. Her tarafta a'mîk bir sükûn hükümran oluyor. Yalnız alay imâmı efendinin ihtizazlı sesi işitiliyordu. kalblerimizde yalnız iki şey` vardı. Allah ve zafer. Du'âlarımızın bütün hülâsası buydu. Cismâniyyetimiz gûyâ ma'dûm olmuştu.

Namazın hitâmından sonra alay kumandanımız pek şedîd, pek mü'esser bir nutuk îrât etti. Bu sözler, derya-yı kahr-ı ilâhîye batmış bir tâziyâne-yi teşci' hâlinde kalblerimize çarpıyor, dokunduğu yeri yakıyor ve hâsıl ettiği cerîhe-yi intikâm hiçbir zamân kapanmak istidâdını göstermiyordu. Sevildikçe kumandanımız, pîş-i enzârımızda büyüyor, kesb-i mehâbet ediyordu. Bir hâlde ki gönlümüzde ateş-i kin ve intikâm, vicdânımızda iştiyâk-ı tahammül-i fersâ-yı zafer, önümüzde şimdi her kelimesiyle kalbimizi tutuşturan bu dilâver asker buldukça düşmanı ilâ kıyâmü's-sâ'at ta'kîb edebilirdik. Te`siri dâ'imâ artan bu nutk-ı mehîç, nihâyet bir galgale-yi teşci' ile bitti. Ve alay hareket vaz'iyetini aldı. Ve sonra mu'azzam ve son du'â başladı. Bütün eller ve gözler arz-ı bülemlü uluhiyyete merfû' ve bütün diller ve dilekler yalnız Allah'a merbût idi.

Bu Lâhûtî manzara arasında alay imâmı efendinin gür ve yüksek sadâsı akisler yapıyordu.

(Ya-Rabbî, biz mücrim, biz âsî, biz günâh-kâr kullarınız; sen Kâdir, sen Muntekîm, sen Kahhâr Allah'sın. Fakat ya-Rabb! Bu yüz binlerce şehîd kadınların, şehîd çocukların, şehîd ihtiyârların intikâmını bu gaddar düşmanda bırakma; kelâm-ı kadîmini ihâta eden al sancağı yerlerde süründürme; ayât-ı beyyinâtın temâsı onu tekrîm ve takdîs etmiştir. İlahî! Şera'-ı Muhammediyye'nin bu dünyâda al sancak, en son müdâfi'idir. Onu yükseklerden indirme. Bizi me'yûs ve hâsîr bırakma.) Du'ânın hitâmını müte'âkîb hareket emri verildi. Bütün müdded hayâtımıza bu saniyedeki kadar sâf ve şâ'ibesiz bir dindâr olduğumu bilmiyorum. Kumanda sesleri, at kişnemeleri arasında en derin bir halûs ve i'tikâd ile besmele havân oldum. Ve gâyet tabîî bir sevk-i vicdân ile sağ ayağımı üzenkiye attım. Ve sabırsızlanan kır atımın sırtına fırladım.

– Mâ-ba'dı var –

Şehâbeddîn

Sıtma

İctimâî hastalıklarımız arasında verem kadar tahrîb-kâr fakat te`sirât-ı mazarrasının vesâit ve şümûlü veremden çok fazla olan bir hastalıkta sıtmadır.

Sıtma yalnız memleketimize mahsûs değildir; dünyânın her tarafında görüldüğü gibi erkek kadın, genç, ihtiyâr, çocuk, za`îf, kuvvetli hepsine savlet eder. Bolu'muz hamdolsun sıtmalı memleketlerden değildir; müneffert bir sûrette tesâdüf edilen sıtma vak'aları bundan yedi sekiz sene evvelisine gelinceye kadar nisbeten az idi; muhâcirlerin vürûdu, sıtmalı efrâd-ı askeriyenin memleketlerine avdeti son senelerde Bolu'muzda dahi mezkûr hastalığı hissedilecek derecede çoğaltmıştır. Liva dâhilinde Düzce ve bi'l-hâssa Akıntı Gölü civârı sıtmalı mıntikalardan ma'düttur.

Sıtmanın en büyük fenâlığı su sayesinde ve sulak mahallerde husûle gelmesidir. Dikkat buyurulsun sıtmalı mıntıklar en zengin, en mahsûl-dâr ve münbit topraklarımızdır. Suyun füyûzât-ı nâciyyesinden istifâde etmek üzere arzın en münbit aksamına yerleşen insânlar sıtma gibi büyük bir hâ`il-i terkî, bir semm-i muhrîbe ma'rûz kalmışlardır. Anadolu'muz dâhilinde, sıtma sebebiyle nüfûsu azalmış yâhûd nâm ve nişânesi kalmamış köylerimizin adedi az değildir. En eski edvâr-ı târîhiyyeden bu ana kadar birçok merâkiz-i medeniyye ve zirâ'iyye sıtmalı olduğu için sönmüş bir şurezâr, birer bataklık hâline gelmiştir.

Sıtma nasıl oluyor? Memleketimizde çok görülen bu hastalığı ta'rîfe bile lüzûm yoktur. Evvelâ hasta üşür, titrer, bu hâl bir iki sâ'at kadar devâm ettikten sonra harâret-i beden birdenbire fırlar; hasta ateşler içerisinde kalır. Bu da iki sâ'at kadar devâm eder. Bilâhare ter başlar ve hasta açılır. Bu nöbetler her gün, gûnaşırı yâhûd iki günde bir defa gelir. Sıtma dâ`imâ böyle âşikâr nöbetler ile kendisini göstermez. Bunun gizlisi de var. Meselâ titreme az olur veya hiç olmaz; nöbet ve ter hafif olur yâhûd sâdece kırıklık hissedilir; bazen eski sıtmalarda hiç nöbet görülmez; yalnız ağrılar olur, başta, kaburgalarda, mi'dede tekrâr eder.

Sıtma te`siriyle burun kanaması, kanlı ishaller, romatizma gibi i'râz da görülür. Bizim memleketlerimizde görülen sıtmanın başlıca şekilleri bunlardır. Bir de sıcak memleketlerde meselâ Arabistan ve hatt-ı istivâda "Kara sıtma" denilen bir şekil görülür ki eğer vaktiyle teşhîs ve tadâvi edilmezse hastayı yirmi dört sâ'atte, iki günde alır götürür.

Bizde fil-hakîka sıtmanın habîs şekline tesâdüf edilmiyor ve sıtma te'siratyyla doğrudan doğruya vefât edenler yok ise de bizim sıtma batî fakat mütemâdî bir sûrette icrâ-yı te'sir ve tahrîbât etmektedir. Kanımızda kırmızı "küre"cikler vardır. Bu "küre"ciklerin vazîfe ve ehemmiyyeti pek büyüktür; miktârı: sağlam bir erkekte vasatî olarak bir milimetre mik'abında beş milyondur. Eğer bu miktâr beş yüz bine kadar tenezzül ederse hayât kâbil olmaz. Her sıtma nöbeti bu küreciklerin yüz binlercesini mahveder; bu sûretle nöbetler tevâli ettikçe hastanın rengi solar, yorgunluktan, baş ağrılarından, nefes darlığından şikâyet etmeye başlar. Dalak şişer, karaciğer büyür ve eğer ilaçlar ile sıtmanın önü alınmazsa hasta acınacak, perişân bir hale düşer. Fîl-hakîka sıtmalı mıntıklar ahâlîsini bir gözden geçirelim, umûmîyyetle benizleri sararmış âdetâ toprak gibi olmuştur, o gibi havâlide kırk yaşını tecâvüz etmiş kimselere nadir tesâdüf edilir. Erkekler vaktinden çok evvel ihtiyârlamış, ziyâde za'îflamıştır. Kadınların yaşları bilinmez, anlaşılmaz, sîmâları değişmiş, vücûdları yıpranmış; kanları bozulmuş, dalakları büyümüş kızlar âdetâ gebe kadınlara dönmüştür. Büyük karınlı, toprak benizli çocuklar âdetâ insânlıktan çıkmıştır. Umûmîyyetle ahâlî, yorgun, düşkün, mecâlsiz, irâdesiz, teşebbüs-i şahsîden mahrûm, bar-ı hayâtını büyük ıztırâblar ye'is ve ümîdsizlikler içerisinde sürüklüyor. Cânından bıkmış, usanmış hayâtta lezzet almıyor. Bu yazdığım levha hayâlî değil, ayn-ı hakîkattir. Ta'rifimizden de anlaşılıyor ki sıtma memleketin kuvâ-yı istihsâliyyesine müdhiş bir darbe vuruyor.

Sıtma nereden ve nasıl geliyor? Sıtmanın sebebi gözle

Sahîfe 103

görülemeyen fakat hurde-bîn ile pek a'lâ görülebilen bir hayvancık, bir nevi' mikroptur bu hayvancık kana girince çoğalır artar, sıtma nöbetlerini ve bildiğimiz diğer tahrîbâtı yapar, sıtma doğrudan doğruya hastaya temâs veya havâ, gıda, su ile bulaşmaz. Sıtmalı bir kimse hastalığı sağlam bir şahsa bulaştırmak için mutlak cânlı bir vâsıtaya ihtiyâcı var ki o da sivrisinektir. Sivrisinekler hastaları ısırır, kanını, emer, kan ile berâber sıtma mikroplarını da alır. Mikrop sivrisineklerin mi'delerine salyalarına kadar dağılır. Aradan biraz zamân geçtikten sonra bu sivrisinek sağlam bir kimseyi ısırırsa hastalığı muhakkak aşılır. Bir zamânlar sıtma bataklıktan olur zannederlerdi. Bu tamamıyla klişedir. Bataklık doğrudan doğruya sıtma yapmaz. Bataklığın bu hastalıkta fenâlığı sivrisineklerin doğmasına çoğalmasına sebep olmasıdır. Sivrisinekler yumurtalarını bataklıklara, su birikintilerine ve ale'l-umûm durgun sulara bırakırlar. Bir müddet sonra yumurtalardan birtakım kurtlar hâsıl olur ki bunlar sivrisinek yavrularıdır, Bu kurtlar bir

müdded suda yaşar; sonra bildiğimiz sivrisinek şekil ve hâline geldikten sonra kanatlanır ve havâya uçar.

Ma'ruzâtımızdan anlaşılıyor ki bir yerde sıtma olmak için sivrisinek, bataklik ve sıtma hastası bulunmak lâzımdır. Bu sözlerimin üzerine kârilerimin istifham-kâr nazarlarının bana in'itâf ettiğini hissediyorum. Ve bu nazarlarıyla bana şu i'tirâzda bulduklarını anlıyorum “Doktor Bey siz bize masal okuyorsunuz; bizde birçok köyler var ki bu saydığınız üç şey'ler ya'nî sıtmalı hasta, bataklik, sivrisinek bulunduğu halde o köylere gidenler veyâhûd köylüler sıtmaya tutulmuyor. Ezcümle ılıcaya gidiniz, yüzlerce sivrisineklerin müz'ic hüçûmlarına ma'rûz kalırsınız bu sinekler sizden evvel herhalde birkaç sıtmalının da kanını emmiştir. Şu hâlde ılıcalara gidenlerin hemen kâffesi, yâhûd civâr köylerin sıtmaya tutulması lâzım. Hâlbuki öyle bir şey' yok.” Bu i'tirâz doğrudur fakat her sivrisinek sıtmayı nakletmez. Sıtma mikropları sivrisineğin mi'desine geçtikten sonra birtakım istihâleler geçirir, şekiller değiştirir bu devirlerin ikmâline müte'akıb salim bir insân kanını aşılırsa sıtma hastalığını verir. Hâlbuki sıtma mikropları yalnız [anofel] denen bir nevi' sivrisinek karnında istihâlelerini geçirebilir; bu sebeble yalnız mezkûr sivrisinek sıtma hastalığını insândan insâna nakledebilir. Anofeller her yerde bulunur bunları zararsız ya'nî sıtmayı nakletmeyen sivrisineklerden ayırmak kolaydır sivrisinekler bir yere kondu mu, duruşlarına bakmalı; eğer bedenleri kondukları satha müvazî ise ya'nî karınları o satıhla bir hizâda ise adı zararsız sivrisinektir, eğer dikine ya'nî başları satha doğru inik, vücûdları kalkık konarlar ise anofel ya'nî sıtma taşıyan zararlı sivrisinekler nevi'ndendir.

Gelecek musâhabemizin mevzû'ânı sıtmanın tedâvisi ve sıtmaya tutulmamak için yapılacak tedbîrler teşkîl edecektir.

Doktor
Muhammed Onur

Taklîd

Rif'at Efendi'yi tanırırsınız değil mi? Hani sınıfının birincisi iken tembelliğe alışarak arkadaşlarından geri kalmıştı. İşte o Rif'at Efendi. Hocalarının, ana ve babasının güzel nasihatlerini dinlemekten mâ'adâ hiç rahat durmaz, dâ'imâ yaramazlık eder, kimi görse taklide çalışır. Ekseriya topal ve çolakları taklîd ile zâhiren eğlenir, bî-çârelerin kalben mükedder olacağını hiç düşünmezdi.

Bir gün, sokakta gördüğü bir çolağı taklîd ederken bu hareketi nasılsa vâlidesinin gözüne ilişir. Şefkatli vâlîde, hayli nasîhat ederse de hiçbir te`siri görülmez. Rif'at Efendi vâlidesinin nasîhatlerini pek ehemmiyetsiz telakkî eder. Akşam pederini karşılarken ayağı birdenbire dolaşıp merdivenlerden aşağı yuvarlanır. Taklîd ettiği çolaklık o anda kendisinde peydâ olduktan mâ'adâ bir ayağı da kırılır. O zamân vâlidesinin sözüne de hak verirse de ne fâ'ide ki iş işten geçmiş bulunur. Mukallit çocuk üç ay kadar yattıktan sonra, itâ'atsizliğinin, yaramazlığının bir hâtîrâ-yı ebedîsi olmak üzere topal kalır.

Ahlâk Hocası

Sahîfe 104

Tablo: Zevc ve Zevce

Prusya ve Napolyon

1815 – 1985

– Geçen Nüşhadan Mâ-ba'd –

(Jena) ve (Leipzig)... Acaba nasıl bir mu'cize bu iki harb arasındaki altı senelik müddet zarfında Prusyalıları bu derece değiştirmişti. Leipzig'de dūřman sâflarına karşı bir savlet-i müntakim-âne ile atılan Prusyalılar altı sene evvel Napolyon'u şehirlerine lâ-kayt-âne, hatta alkışlarla kabûl eden Prusyalılar değil miydi. Hatta arada bir nesil bile değişmemişti.

Hiç şüphesiz (Jena) mağlûbları ve (Leipzig), (Kachbah) gâlibleri aynı nesil ve ırka mensûb idiler. Onlarda değişen hüviyet-i maddiyye değil hüviyet-i rûhiyye idi. Felâket onlar için pek acı bir ders-i intibâh olmuştu. Hükûmetle milletin ayrı şey'ler olmadığının anlaşılması, (Muschenheim) ve (Hardenburg) gibi ricâlin himmetiyle

milletin hükûmete teşrîk edilmesi onların kalblerinde esâsen mevcûd olan vatanperverlik hissiyatını ateşlemişti (Jena)'dan evvel azm-i varâdeden, metânet ve i'timâd-ı nefesten mahrûm, anane-perver ve ihtiyâr ricâl ta'kîb eyledikleri tereddüde Prusya'yı felâkete sürüklemişlerdi. Onlar, Napolyon Prusya'yı açıktan açığa tehdîd eylerken bile sulh-i muhâfazadan gayrı bir şey` düşünmüyordu. Ellerindeki kuvveti hüsün isti'mâl etmesini, fırsattan istifâde eylemesini bilmiyorlardı. Bu felâketten sonra re's-i kâre gelen genç, azîm-kâr zevât ise hakâyık-ı ahvâli

Sahîfe 105

olduğu gibi görüyordu. Bir taraftan milletin seviye-yi fikriyyesini a'lâ, rûhunu pek meşrû' intikâm ve kin hisleriyle işba' ve tenmiyye ederken diğer taraftan da Napolyon'un vüzu' eylediği memnû'iyete rağmen orduyu her ihtimâle karşı hâzırlıyorlardı. Hatta vatan cüdâ oldukları hâlde bile memleketleri için çalışmaktan bir an hâli kalmayarak hâlas ve rehâ fırsatının vürûduna müterakkîb bulunuyorlardı.

Târîh her millete istihsâl-i mu'âvenete hâdim ferdler bahşeder, ma'rifet bu fırsatlardan hemen istifâde etmesini bilecek azîm-kâr ricâle mâlik olmaktadır. Prusya eğer hamiyet-kâr, cevval, pür-azîm bir heyet-i ricâle mâlik bulunmasa idi 1905'te Osterlich Muhârebesi esnâsında olduğu gibi 1912'de dahi eline geçen fırsatı gâ'ib eder ve belki de müebbeden Fransızların baziçesi olurdu.

(Jena'yı) hiçbir şey'e hâzırlanmamış, tereddüd ve korkusu yüzünden elindeki muntazam kuvveti bile dağıtmış, sulhtan başka bir şey` düşünmemiş bir hükûmet ve harbe arzû ve havâhişle girmemiş bir ordu yapmıştı.

(Leipzig) ise kalb-i vatanın sefâlet ve fecâ'atiyle yanmış, haysiyyet ve istiklâlin, hürriyyetin kadir ve kıymetini pek iyi takdîr etmiş ricâl ile rûhunda kin ve intikâm alevlerinin infilâkını tutmuş, vatanını düşman ayaklarından kurtarmak için her türlü fedâ-kârlığı göze almış, mu'ayyen bir gâye ve mefkûreye sâhib olmak i'tibârıyla harbe tamamen ve mutlakâ gâlib gelmek için hâzırlanmış kakhâr ve muntekîm bir devlet tarafından kazanılmıştı.

İşte iki harb arasındaki fark bundan ibârettir.

Şehâbeddîn

Tablo: Sinema Karşısında Ma'sûm Yüzler...

Sahîfe 106

İmtihân

– Kardeşim “T. Tuğrul”a –

Geceleyin; elimde defter, pembe abajurlu lambanın başında bazen uyukluyor, bazen de birdenbire uyanıp pembe ziyânın yardımıyla elimdeki defteri, okuyordum. Ertesi gün eşyâ ve zirâ'at imtihânımız olacaktı...

Gök bulutsuz; ay ve yıldızlar parlamakta idi. Kara çayırdaki gölçeğizde bir rüzgâr yakanıyor, dâ'imâ işleyen cadde derin ve sâkin uyuyordu..

Yalnız arada bekçinin kalın ve büyük sopasından çıkan bir ses evlere çarpıyor, akisler çıkararak gâ'ib oluyordu. Ben bazen “Yarın imtihânda muvaffak olabileceğim mi?” diyordum.

Uyku, bütün mâna'asıyla vücûduma hâkim olmuştu. Gözlerim kapanıyor, kafam dönüyor, velhâsıl uyumak için şedîd bir ihtiyâc duyuyordum. Yatağıma gömüldüm.

Sabâhleyin, karanlıklar parçalanmış, şafak henüz sökmemişti birdenbire uyandım hemen abdest alarak elbiselerimi giydim. Güneş epeyce yükselmiş, altın şuaati en derin kuytulara bile nüfûz etmişti..

İmtihân korkusundan cânım hiçbir şey` istemiyordu; bir bardak çayın yarısını içtikten sonra defterimizi alıp çıktım. Dalgın yürüyordum. Yolda dâ'imâ derslerimi düşünüyor, kendi kendime:

– Biliyorum.

Diyerek müsterîh oluyordum...

Mektebin kapısından girerken arkadaşlarımızdan ba'zıları ellerinde defter mütemâdiyen düşünüyor, bir kısmı da yek-diğerine birtakım su`âller soruyordu. Ben de elime defterimi alarak mektebin bâğçesinde gezinmeye başladım, Güneşin sıcaklığı, imtihân korkusu beynimi eritiyordu. Biraz sonra mümeyyiz efendiler toplanmış, ve imtihânlar başlamıştı, imtihân odasından çıkanların etrâfında halka teşkîl ederek, içeride neler sorulduğunu anlamak istiyorduk. Sıra gittikçe bana yaklaşıyor ve heyecânım artıyordu.

Biraz sonra mümeyyizlerin karşısında titriyordum. Vücûdumdan terler akıyordu.

Fakat, bu derslerden o kadar fazla telâşa düştüğüm pek mâna'asız imiş mümeyyizlerin sorduğu su`âllere parlak cevâblar vererek her iki dersten de onur numara aldım.

Eşyâ ve zirâ'at en son imtihânımız olduğu için, muvaffakiyyetle sınıfı ikmâl ederek altıncıya terfi ettim...

M. K.

Coğrafya

Londra

San'atın, ticâretin, medeniyetin müşahhas bir misâli olan bu büyük şehir yeryüzünü ziynetlendiren muhtelif şehirlerin en büyüğüdür.

Paris'ten (420) kilometre mesâfede, Times Nehri üzerinde ve denizden 78 kilometre içeridedir.

Bu büyük, muntazam, dağdağalı şehir âdetâ kâşânelerden, fabrikalardan, sokaklardan, bâğçelerden müteşekkil bir yığındır.

Şu yığın yedi milyonu mütecâviz insâna karâr-gâh olmaktadır ki bu nüfûs bir şehir için cidden şâyân-ı hayrettir. Belçika'nın umûm-ı nüfûsuna muadildir. Dünyânın en birinci ticâret-gâh limânı olan bu şehrin limânı iki bin gemi alır.

Londra, 28 kilometre uzunluğunda ve 19 kilometre genişliğindedir. Fakat sahil ve kat'î sûrette şehrin nereden başlayıp nerede bittiği tahmîn olunamaz. Greenwich, Woolwich, Kardidon, Norwich gibi büyükçe şehirler de Londra ile hemen birleşmişlerdir en meşhûr âsâr-ı mi'mâriyyesi şunlardır. Whitehall Sarâyı, St. James, Buckingham, Kristal Sarâyı, Londra Kulesi, Westminster Sarâyı, St. Paul Kilisesi ve muhtelif müzelerdir.

Şehrin, Times'ın iki tarafında kalan kısımları nehir altından oyulmuş iki tünelle merbûttur. Londra'da; Paris'te olduğu gibi bulvarlar yoktur. Birçok cesim ve umûmî bâğçeler vardır ki meşhûrları şunlardır:

Hidepark, Regent's Park, Grandpark, St. James's Park'tır.

Londra on ikinci a'sr-ı milâdîde İngiltere'nin pâ-yı tahtı olmuştur. Dârü'l-fünunları pek mükemmeldir. Bu cesim ve muhteşem şehirde yalnız bir şey` noksândır: latîf, açık, sâf havâ!

Bir şey`i de pek fazladır: Dağdağa-yı ma'îşet.

Coğrafya Hocası

Sahîfe 107

Hikâye

Pamukçu Sarı Ali Bey

Mektebde haylazlığıyla şöhret bulan küçük Ali yaramazlıkta da emsâline tefevvuk etmişti. Arkadaşlarıyla günde birkaç defa dövüşmeden rahat edemezdi. Komşularının tavuklarını taşlar, sık, sık cam kırar, ihtiyârlarla eğlenir velhâsıl şımarıklığın envâ'ını icâd ederdi. Babası Hüseyin Bey'in fikrinde Ali artık zaptı müşkül, terbiyesi gayr-ı mümkün bir hâle gelmişti.

Fakat hocası Veli Efendi'nin nokta-yı nazarı Ali'nin yüksek bir zekâ taşıdığı ve mutlak bir sûrette adam olacağı merkezinde idi. Ali'nin gayr-ı kâbil-i tahammül bir hâle gelen haşarılığı herkesi, hatta peder ve vâlidesini biktirdiği hâlde hocası yine fikrinde sâbitti.

“Ali her hâlde memleket için nâfi bir adam olacaktır.” diyordu. Ali bütün bu yaramazlıklarına rağmen izzet-i nefis sâhibi idi.

Hocası onun ahvâl-i rûhiyyesini keşfetmiş, ince ve hassas duygusundan istifâdeye karâr vermişti.

Bir gün paydostan sonra Ali'yi kendi odasına çağırarak uzun boylu nasihatler geçti. Hoca Veli Efendi diyordu ki: “Yavrum sen çok akıllısın, büyük bir adam olacaksın bilirsin ki bütün arkadaşlarından ziyâde seni severim. Yalnız küçük bir kusurun vardır. Bundan vazgeçersen seni daha ziyâde seveceğim arkadaşların kadar çalışmıyorsun. Senin fikrin bütün arkadaşlarından yüksek olduğu hâlde sınıfta neden en geri kalıyorsun. Şu tembellikten vazgeç; miskinliği üzerinden at, sana söz veriyorum sınıfın birincisi olacaksın!” Hoca efendinin bu sözleri Ali üzerinde füsun-kâr bir te'sir icrâ ederek o dakikadan i'tibâren tembelliğe elvedâ' etti. Çalışmaya başladı. İlk husûsî imtihânda sınıfın dördüncüsü oldu ikinci imtihânda bir derece daha yukarı çıktı Ali artık sınıfbaşı ile ciddî bir rekâbete girişmişti.

Yaramaz Ali'nin imtihân-ı umûmiyyede verdiği parlak cevâblar mümeyyizlerin hayretini celbetmişti. Her dersten tam numara alarak sınıfın birinciliğini alan tevzî-yi mükâfâtta pek çok kıymetli hediyelerle koltuklarını doldurmuştu. Peder ve vâlide oğullarının birdenbire bu kadar tebdîl-i ahlâk etmesinden müteşekkir, Hoca Veli Efendi sözlerinin te'sir ve muvaffakiyyetinden memnûn tavukları ve camları kurtulduğundan dolayı bütün mahalle ahâlisi şen ve mes'ûd görünüyordu.

Tembellikten sıyrılan Ali yaramazlığa da ciddiyetle tövbe etmişti. Ta'tilde teyzesiyle birlikte Sinekkonmaz Yaylası'na giderek temiz havâ ve sağlam bir gıda aldı, güzel sular içti. İmtihan zamânlarında za'îflayan vücûdu artık toplanmıştı.

Kiraz ve zerdali ağaçlarının serin gölgelikleri altında, elma bânğçelerinin yeşillikleri arasında pek tatlı bir hayât geçirdiğinden kasabaya bir türlü dönmek istemiyordu. Yalnız mektebin açıldığını müjdeleyen eniştesi onu sevindirmiş ve birkaç gün sonra peder ve vâlidesinin yanına dönmüştü.

Eylül on beş olduğu hâlde arkadaşlarından birçoğu henüz mektebe devâm etmiyordu. Artık çalışkanlıkta Ali'ye rekâbet edecek kimse kalmamış gibiydi. Yalnız evvelki senelerde sınıf başı iken dördüncü sınıfta Ali'den geri kalan Yusuf'ta bir hareket, Ali'ye meydân okumak için asabî bir hareket hiss olunuyordu. Birinci imtihân-ı

husûsî sükûnetle geçti. Fakat ikinci imtihânda Yusuf bir numara fazla alarak Ali'ye tefevvuk etmesin mi?

Bu tebdîl Ali'yi cidden sinirlendirdi. "Yusuf beni geçer miymiş? İmtihân-ı umûmîde belli olur." diyordu.

Haziranın onunda umûmî imtihânlara başlandı. Bütün mekteb talebeleri Yusuf ile Ali arasında vukû' bulan mücâdelede kimin muzaffer olacağını tatlı bir heyecânla beklemekte idi.

İmtihânlar hitâm bulmuş numaralar okunmak üzere mektebin büyük koridorunda umûm-ı talebe toplanmıştı. Herkes büyük bir merakla hoca efendinin elindeki kâğıda gözlerini

Sahîfe 108

dikmişti. Çocukların yüzlerinde ciddî bir sabırsızlık alâ'imi görünüyordu Hoca Veli Efendi yüksek ve gür sesiyle numaraları okumaya başladı. Birçok talebenin elleri titrediğinden kendi numaralarını yazamamışlardı. Yusuf da bu gibi acul çocuklar meyânında idi. Ali, kemâl-i metânetle numaralarını yazdı ve Yusuf'tan dokuz numara fazla ile birinciliği aldı.

Bütün arkadaşları tarafından şiddetle alkışlanan Ali sevinçle evine koştu. Pederi bir takım elbise va'dettiği gibi vâlidesi de aşağı hamamın karşısındaki konağı Ali'ye hîbe etti.

Birinci olarak son sınıfa terfi' eden Ali, rakîbi olan Yusuf'a artık eskisi kadar ehemmiyyet vermiyordu.

Teşrîn-i evvel sonlarına doğru Doktor Şevket Bey'in mahdûmu Hüsâmeddîn Efendi Isparta Ertuğrul Numûne Mektebinden naklen gelmiş ve altıncı sınıfta (257) numaraya kaydolanmıştı.

Hüsâmeddîn Efendi altıncı sınıfa kadar her sene birinciliği muhâfaza ettiği gibi hesâb, hendese ve Türkçe derslerinde bilgisi arkadaşlarından fazla idi. Birkaç gün misâfirlik devresi devâm ettikten sonra Hüsâmeddîn büyük bir dikkat ve ehemmiyyetle

derslerine ihtimam ederek bütün arkadaşlarının nazar-ı dikkatini celbetti. Bi'l-hâssa Ali'ye yeni bir rakîb türemiştir.

Ali'nin zekâ ve fa'aliyeti de Hüsâmeddîn'in nazarından kaçmıyordu. İki arkadaş yek-diğeriyle müsâbakaya giriştiler. Yusuf da bundan cesâret alarak mübârezeye karıştı.

Birinci husûsî imtihânda Ali ile Hüsâmeddîn'in her ikisi yüz altmışar numara alarak müsâvî kaldılar.

Yusuf'un notları arkadaşlarından bir numara aşağı idi. İkinci husûsî imtihânda Ali iki numara fazlasıyla arkadaşlarına izhâr-ı tefevvuk etmiş ve umûmî imtihânda her dersten onar numara almak sûretiyle tahsîl-i ibtidâ`iyyesini ikmâl eylemiştir.

Nedim Tuğrul

Vakitsiz Misâfirler Nasıl Karşılandı

– Kardeşim “S. Gündüz”e –

Fırtınalı bir yaz gecesi... Köy, kudurmuş kasırgaların sürükleyip getirdiği sert yağmur taneleri altında uyumuş, esen rüzgâr köyden ışıklar çalarak geçiyor, kâh damların kiremitlerini kaldırıyor, atıyor kâh vîrân bir evin gürültüleriyle bir tahtasını koparıyor, yoluna tesâdüf eden her şey'i yıkmak, kırmak istiyordu. Köyün yaslandığı tepenin yamacında tek bir ev... Bu evin odalarından birinde ocağın karşısında üç kadın oturmuş dışarıdaki fırtınanın uğultusunu dinliyor ve düşünceli görünüyorlardı.. Bunlar bir vâlide ile biri, yirmi diğeri on yedi, on sekiz yaşlarında iki kız idi. Pencere camlarının zangirtısından, ocağın çatırtısından başka hiçbir ses yoktu. Bu iki kız ellerinde çorabı örmekle meşgûl iken kim bilir ne düşünüyorlardı? Belki hudûddaki ağabeylerini!

Birdenbire dışarıda köpeğin avavesi duyuldu ve bu avaveler şiddetlendikçe dört, beş ayağın taşlı yollar üzerinde yürüdüğü işitiliyordu..

Kapı şiddetle çalındı. Üç kadın arasında müdhiş bir korku dolaştı. Gece yarısı böyle bir havâda kim olabilirdi? Nâ-çar iki kardeş yıkılacak gibi çalınan kapıyı açmaya şitâb etti.

– Kim o?

– Jandarma!

– Ne istiyorsunuz?

– Kapıyı aç!

Büyük kız koca dayağı kaldırarak kapıyı açar açmaz pala bıyıklı sert çehreli dört, beş müselleh adam içeriye girip kızın ellerinden tuttular. İçlerinden birisi belindeki gümüş saplı kamayı çekerek:

– Burada asker kaçağı varmış bizi yukarıya çıkar!

Sahîfe 109

Büyük kız Zehra:

– Evimizde asker kaçağı ne arar beni bırak! diye feryâd ederken küçüğü Zeynep merdivenleri telâşla tırmanıyor ve:

– Evi eşkiyâ bastı diye feryâd ediyordu. Şakîler Zehra'yı sürükleyerek yukarı kata çıkardılar. Ve her üçünü de buldukları odaya kapattılar. Diğer odalardaki kilitler büyük bir gıcırta ile kırılıyor, sandıklar açılıyordu.. Köy uzak.. Havâ gürültülü.. İstimdâd fâ'idesizdi her şey` mahvolmuş gibiydi.

Üç âciz, bu canavarlara bir şey` yapmak hırsıyla titriyordu.. Vâlide, kükremiş kaplan gibi kapının arkasındaki baltayı Zehra'ya gösterdi. Maksat anlaşıldı. İki kızın da gözlerinde bir şu'le-yi ümîd parladı.

Odaya mavzerli, yüzü gözü sarılı iri bir şakî girdi. Mavzeri kızların anasına doğrulttu. Büyük kız Zehra ocaktaki yanan büyükçe bir odunu kapıp hâ'inin sırtına bütün kuvvetiyle birleştirdi. Mavzer yere düştü şakî iki eliyle yüzünü kapadı. Üç kadın büyükçe herifi dışarıya attılar kapıyı kapayacakları sırada içeriye bir ayak daha uzanarak buna mâni' oldu. Lâkin Zeynep'in yerleştirdiği bir balta darbesi feryâd ile ayağı çekmeye kâfi geldi. Kapı kapandı.

Üç el silah evi çınlattı. Kapıda üç delik açıldı.

Bu kurşunlar odada kalan ve ihtiyâr vâlidenin kullandığı mavzerden çıkmıştı. Kapının önüne birisi yığıldı. Ötekileri karışıklı ayak sesleri ile merdivenden inerek uzaklaştılar.

Bu gürültü ve silah seslerini merak eden köylüler meş'alelerle geliyorlardı. Büyük bir çapul ümîdi ile gelen hâ'inler arkadaşlarından birini maktul bırakarak birisinin gözü kör, diğerinin de ayağı topal olduğu hâlde firâr ettiler, ufak bir ittihâd,

seri' bir hareket bu üç silahsız kadını bir yığın müselleh hayduda karşı muzaffer etmişti...

T. Tuğrul

Târîh-i Tabîî

Kedi

Kedi, arslanın bir numûnesidir. Tabî'atı, şekli, sertliği tıpkı arslana benzer.

Evlerimizdeki alışkan kediler, hep Mısır kedilerinden âzimedir. Vatan-ı aslileri Şimâlî Afrika'dır. Dizimize alıp da tüylerini okşaya, okşaya sevdiğimiz o güzel kedilerin bir de yabanîsi vardır ki -ma'âzallah- ormanda sürülerine tesâdüf edilse biraz zorca kurtuluruz.

Yabanî kedilere Avrupa ormanlarında da tesâdüf olunur. O kadar sert, o kadar çevik olurlar ki ufak tefek hayvanlarla zavallı kuşların pek çoğu ellerinden kurtulamaz.

Zâten yiyecekleri de bu gibi avlarla, tutabildikleri kuşlardır. Bizim gibi şefkatli insânları nerede bulsunlar ki ciğer ziyâfetine nâ'îl olsunlar! Kedi eti pek çok sever hele balık etine âdetâ aşiktir; çünkü suyun korkusundan denizde balık tutup da yiyemez; ona hasrettir mahrûmiyyet ise arzûyu, iştihâyı arttırır. Eğer lâyıkıyla beslenmez, iyi mu'amele olunmaz, yavrularına ta'arruz edilirse alışkan bir kedi derhâl tabî'atını değiştirir, vahşet-i kesb eyler, yabanî olur, güzel bakılırsa sâhibine pek sâdiktir. Terbiyeye pek ziyâde müste'iddir. Ev kedileri on, on beş sene yaşayabilirler. Senede iki defa yavrularlar. Biri baharda diğeri haziranda. Elli beş gün kadar yavrularını karnında taşırlar ve ekseriya dört, beş yavru çıkarırlar.

Sahîfe 110

Kedilerin, yavruları hakkındaki muhabbeti pek müşfik-ânedir. Küçük çocuklu evlerde kedi bulundurmak muhâtaralıdır; çünkü kedi şâyed çocuğun göğsü üzerine çıkıp yatarsa -ma'âzallah- çocuğun nefesini keserek helâkine sebep olur.

İngiltere'de bulunan Man Adası'nda ve (Cornway) kontluğunda bir nevi' kediler vardır ki kuyrukları hiç yoktur. Meksika'da Amerika'nın bahr-i muhît-i kebir sâhillerinde bulunan kediler ekseriya bir metre uzunluğunda 15 metre yüksekliğinde olurlar. Tavşan vesâ'ire gibi hayvanları avlayarak geçinirler. Amerika'da (Şati) denilen

ve (bibere) benzeyen sarı renkli siyah benekli bir nevi' kediler daha vardır ki Avrupa'nın yabanî kedilerinden daha hınzırdırlar. Dört ayaklı birçok hayvanlarla oldukça büyük kuşları avlarlar.

Türkiye'de bulunan kedilerin en güzeli, en zarîfi Van Kedileridir. Bunlar cüssece İstanbul'un ve buraların en iri kedilerinin ikisi üçü kadar büyük, gövdeli, uzun tüylüdür. Tüyleri de ekseriya pamuk gibi lekesiz ve beyaz olur Bu kediler içerisinde bir cins vardır ki (Araş) denilir. Bir gözü gâyet açık, mavi, bir gözü kanarya sarısı renginde olduktan başka göz bebekleri de bizim kedilerinki gibi elif şeklinde değil değirmi olduğundan insân bakmakla doyamaz. Lâkin garîbdir ki bu cins kediler, ale'l-umûm sağır olurlar! Ötekiler içinde "Deniz aşarsa sağır olur" derler. Bunların öyle uzak yerlere götürülmesi de pek müşküldür. Çünkü gâyet nazlı, nârîn oldukları gibi ziyâdesiyle de vahşi olduklarından birçok günler kafes içinde, pislik ortasında kalmaya dayanamayarak ya helâk olurlar, yâhûd bir aralık bulur bulmaz kaçarlar. Bunun için kedi getirecek adam yolda kendinden ziyâde ona hizmet etmelidir.

Sonra bu cins kedilerin hiç avcılıkları yoktur yalnız süs için beslemeli..

Yalancının Cezâsı ve Doğru Söyleyenin Mükâfâtı

Bir köylü çocuğu olan (Nevzâd) bir gün ormanda büyük bir ağacın altında oturmuş ağlıyordu, o sırada ormanın içinde dolaşmakta olan köy ağası Nevzâd'ın ağladığını duydu müte`essir olarak çocuğun yanına yaklaştı ve dedi ki: "Ne ağlıyorsun!"

Nevzâd ağlayarak şöyle cevâb verdi:

Ah vâlidem çoktan beridir hastadır. Alınan ilaçların parasını vermek için pederim beni şehirdeki eczâcıya gönderdi. Fakat yolda parayı kesesiyle gâ`ib ettim onun için ağlıyorum. Bu sözü dinleyen ağa yanındaki arkadaşına yavaşça bir şey` söyledi ve koynundan bir ipek kese çıkardı -ki seyrekçe örülmüş olduğundan içindeki altınların parladığı görülüyordu- Nevzâd'a göstererek dedi ki:

— Düşürdüğün kese bu mudur?

Nevzâd — Hayır! Bende ki kese bu kadar parlak, güzel ve içindeki paralar altın değil idi. Bunun üzerine ağanın yanındaki avcı da cebinden bir kese çıkardı. Ve bu kese olup olmadığını sordu. (Nevzâd) sevinçle bağırarak (evet, evet) işte bu kese benimdir dedi. Avcı keseyi Nevzâd'a verdi. Ağa dedi ki:

— Haydi çocuğum! Hem bunu hem benim verdiğim keseyi al. Ben sana bunu yalan söylemediğin için mükâfât olarak veriyorum. Nevzâd keseyi aldı ve köyün ağasına bir de büyük teşekkür ederek sevinçle şehre koştu. Yine Nevzâd yaşında o köyde oturan Kadri isminde bir çocuk vak'ayı işitti. Bir gün Nevzâd'a keseyi veren ağanın yine ormanda avlanmakta olduğunu haber alarak hemen koştu oraya gitti. Bir ağacın altına oturarak “A gümüş keseciğim, gümüş keseciğim, ah nasıl oldu da seni gâ'ib ettim!” diye feryâda başladı. Bu feryâdı işiten ağa çocuğun yanına geldi. Ne için ağladığına dâ'ir birçok su`âller sorduktan sonra içi altın dolu bir kese göstererek:

— Kesen bu mudur? dedi.

Sahîfe 111

Kadri hemen ellerini çırparak yalandan büyük bir sevinç göstererek: “Evet, evet benimdir veriniz!” diye bağırmaya başladı. Bu sırada ağanın yanında bulunan avcı Kadri'ye yaklaşarak hiddetli, hiddetli dedi ki:

— Seni gidi yalancı seni! Utanmadan ağayı aldatmaya nasıl cesâret ettin? Dur sana keseyi vereyim!

Avcı ağaçtan bir sopa keserek Kadri'ye yaklaştı ve iyice bir dayak attı. Kadri ağlaya ağlaya köye döndü.

Yavrularım! Yukarıdaki fıkraların ikisine de dikkat ederseniz anlayabilirsiniz ki doğruluk dâ'imâ iyiliği, fenâlık ise her zamân fenâlığı mûcib olur. Nevzâd doğruluktan ayrılmadığı için mükâfât aldı Kadri ise yalan söylediği için cezâsını gördü.

Hocanız

Fare Hikâyeleri

U'kalâdan birisi farelerin def'ine çâre olmak üzere kulağına çingirak asıp salıverilmesini tavsiye etmiş. Farelerden bezâr olan ba'zı bildiğimiz zevât bu tedbîre mürâca'at etmişler ise de farelerin öyle çingirak sesine falan kulak asar şeylerden olmadığını anladıklarından evvelce elde etmiş oldukları farelere çingirak asarak salıverdiklerine -sesini dâ'imâ işittikçe- bin kere pişmân olmuşlardır. Diğer farelerin çingirak sesinden ürkmeyerek onunla berâber yaşamaları besbelli onu kendilerine bekçi ta'yîn etmiş olmalarından ileri geliyor. O küçük hile-kârların ne yaman şey'ler olduğunu herkes bilirse de aşağıya tuhaf bir fare hikâyesi nakledeyim:

Çarşıdaki bakkallardan birisi gece dükkânını kapatırken ağzına kadar dolu olan yumurta sepetini her gün dükkânının ortasına kor yatar, sabâh kalkınca içinde bir şey` kalmamış olduğunu görerek hiddetinden çırağına çatarmış...

Her gün devâm eden bu ziyâretin nereden geldiğini anlamak için bir gece dükkânı kapar, kemâfi'l-sâbık dolu yumurta sepetini evvelki mahalle bıraktıktan ve hatırı sayılır bir sopa elde ederek kandili kısıp dükkânın bir köşesine geldikten sonra gece yarısına kadar tarassud eder.

Sâ'at yedi raddelerinde tavanın bir köşesinden kalınca bir zincir aşağı doğru sallanmaya başlar. Zincir gittikçe uzanarak yumurta sepeti ile ittisâl peydâ eder. Bu zincir ne oluyor diyeceksiniz değil mi? Ne olacak?!

Şerlerinden kurtulmak için kulağına çingirak asılan mâ'hûdun cinsinden bir cemm-i gâfir toplanarak her biri yek-diğerinin kuyruğunu ağzına alıp ayaklarını havâya vermişler... Ve böyle kendiliğinden ve sonrakine hakezâ yek-diğerine teslim ve tesellüm kâ'idesi icrâ olunarak yumurtalar birer, birer tavana uçar gidermiş!..

Garibi şu ki bu kurnaz hud'a-kârlar her gece sepeti kâmilten boşaltmadıkça işe nihâyet vermezlermiş... Tevâli eden bu ziyânın nereden geldiğini o gece anlamış olan bakkal bulunduğu mahalden fırladığı gibi elindeki hürmetlice sopayı yukarıdan aşağıya zincirin tavana bitişen yerine aşk ile şöyle bir havâle eder.

“Birdenbire bir aşk ile ettik de alâmet

Koptu başına farelerin tarafa kıyâmet”

Artık alt taraftaki manzarayı gözünüz önüne getiriniz ve neye uğradığını şaşırılmış olan fareler de cân korkusuyla gâyet tuhaf bir telâş! Her ağızda sürekli bir cızıltı ki kulakları bitiriyor her fare aman bulmak için pirinç, kahve, şeker çuvaları üzerinde cirit oynuyordu. Fakat kurtulmanın imkânı var mıydı!.. İhtiyat-kâr-âne hareket etmiş olan bakkal aşağıda hiç delik bırakır mı her neyse fareler şuraya buraya sokularak kalır. Fakat bakkal sopayı aşk edip de zinciri târumâr ettikten sonra hemen tavandaki deliğin ağzını hafifçe kapatır farelerin dükkân içinden hârice firâr etmelerinin ihtimâli olmadığını bildiği için huzûr-ı kalb ile yatağına girer. Sabâh erkence kalkar dükkânın kapısına bir büyük çuval ağzını yanaştırıp şurada burada saklanarak korkusundan fıldır fıldır gözleri yanmakta olan fareleri birer birer meydâna çıkarır. Başka kaçacak yer olmadığı için kapı önündeki çuvala doldurur. Fareleri şu sûretle enseledikten sonra

çuvalın ağzını büküp o duvardan bu duvara çarpa, çarpa hepsini öldürür. Nasıl bakkalın tedbiri çingiraktan daha iyi değil mi?

Sahîfe 112

Sığırtmaç Kel Osman'ın Oburluğu

Bî-çâre Osman'ın dört yaşında iken vâlidesi ve altı ay sonra da babası ölmüştü. Henüz dört buçuk yaşında hem babadan hem de anadan öksüz kalan zavallı çocuk dayısının yanına gönderilmişti.

Yengesi pek geçimsiz bir kadın olduğundan bahtsız yavrunun hiç rahatı yoktu. Her gün tahkîrler içinde ezilir ve değnekler altında inlerdi. Defalarca sopa ve maşa yemediği gün hemen hemen yoktu. Oysa başı pis, yırtık, ayakları çıplak, başındaki fesin kirleri bir arabayı yağlardı.

Elbisesinin yırtıkları içinde bitler sürü ile aşağı, yukarı seyrân ederdi. Vâlidesi öldüğünden beri su görmemiş olan saçları kirden parıl parıl yanardı. Yanında kimse olmadığı zamânlarda tatlı tatlı kaşınır ve sivri tırnaklarıyla başını yolardı. Çok zamân geçmemişti ki başı yara içinde kalmış, saçları dökülmüş ve kafası bembeyaz olmuştu. Artık Osmân kel lâkabını bihakkın kazanmıştı.

Kel Osmân sabâhtan akşama kadar sığırların arkasından koşar, yorulur fakat karnı hiç doymazdı.

Sabâh ve akşam birkaç parça ekmek kabuğu önüne ayarlardı yarı aç, yarı toktu. Kel Osmân'ın karnı gibi gözü de açtı. Ara sıra yengesinin komşulara gittiğinden bil-istifâde mutfağa yanaşır, hiç kalmamak şartıyla ne bulursa boğazına gönderirdi. Bir defa mutfak dolabını açar, koca bir sahan nişasta helvası, iki okka pestil, bir okka tereyağı, bir buçuk okka sirke... Hepsini de kemâl-i âfiyetle yutar oburluğuna binâ`en bir merkeb yükü dayak yediği hâlde eski bir türlü vazgeçmez ve fırsat buldukça arsızlığını icrâ ederdi.

Kel Osmân hemtevellüdleriyle berâber askere çağrıldı. Tabur hekiminin mu'âyenesiyle makaracı sınıfına ayrıldı. Vazîfesi birkaç hayvan tımar etmek, sulamak, altlarını süpürmekti. Vazîfesinin hâricinde bol bol gezer, istediği kadar yemek yerdi. Sekiz ay sonra tabur yine hareket etti. Vapurun alt katında atlarla birlikte rahatça

hadîdeye kadar gitti ise de taburun seri'an Tihame Çölü'ne doğru hareket emir olduğundan yollarda sıcaktan ve susuzluktan pek çok sıkıntılar çekmiş ve en nihâyet hastalanmıştı.

Kendi makaralarından birine bindirilerek (Sana) hasta-hânesine gönderildi. Beş hafta kadar doktorların tedâvi ve müşâhedeleri altında kaldıktan sonra bir buçuk sene tebdîl-i havâ alarak memleketine döndü.

Kel Osmân hiç de sevmediği yengesi Halime kadının sayesinde varlıklı bir kayınbaba elde etmiş, zengin bir a`ileye iç güveyi olmuştu.

Artık Osmân bahtiyârlık günlerinin başladığını idrâk ediyordu. Sığırtmaçlık san'atını terk etmiş ve kayınpederinin yardımıyla bir han îcâr ederek ticâret âlemine atılmıştı. Yalnız oburluğu bırakamıyordu. Bir arife günü karısı altı yedi okkalık büyük bir tepsi içerisinde baklava hâzırlar, pişirir, şekerini atar, tepsinin üstünü sıkıca kapayarak komşuya geçer. Osmân geç vakit handan gelir. Yiyecek bir şey` arar ve baklava tepsisini kemâl-i âfiyetle süpürür. Yüreği pek yandığından dolaplarda sirke aramaya başlar. Beş okkalık bir bakır yoğurt gözüne ilişir. Biraz serinlemek üzere bakırın başına oturur ve yoğurdun tamamıyla sünnetini icrâ eder.

Doğan

Tebrîk

Samsun'da (Şark Yıldızı) nâmıyla bir mecmû'anın saha-yı intişâra çıktığını idâre-hânemize gelen ilk nüshasından anladık yeni refikamızı tebrîk eder ve uzun ömürlerle mu'ammer olmasını temennî eyleriz.

Teşekkür

Zonguldak'ta intişâr eden (Zonguldak) refik-i muhteremimizin lâyıf olmadığımızı teveccühlerine mazhar olmaktayız. Arz-ı teşekkür eyleriz.

Bafra'da (Tenvîr-i Efkâr) nâmıyla haftalık bir gazete intişâra başlamıştır. Tebrîk eder ve muvaffakiyyetler temennî ederiz.

Çinliler ve Afyon

Çinlilerden bahsederken hatıra afyon gelmemek mümkün değildir. Çin'de afyon o derece çok kullanılır ki dünyânın en kalabalık ülkesi olan bu garîb ülkenin ahâlisini afyona alıştıran İngilizler bile bu husûsta hayrette kalmışlardır. On sekizinci asrın sonlarında Çinlilerin satmakta oldukları işlenmiş fil dişlerine, porselenlere, ipek işlerine ve çaya mukâbil Avrupalılar Çin'e gönderecek bir şey` bulamıyorlardı. Binâ`en-aleyh dünyânın bütün paraları bir daha çıkmamak üzere Çin hazînelerine girmekte ve Çinliler İspanyol, Meksika Kuruşlarını, İngiliz Liralarını, Amerika Dolarlarını keselerine doldurmakta idiler. Fakat nasıl dolduruyorlardı. Avrupalıların altın ve gümüş paraları Çinlilerin eline geçince herifler üzerine o derece şiddetli bir damga basıyorlardı ki para cüz`î bir müddet elden ele dolaştıktan sonra yassılarak ufak bir tazyîk altında paramparça oluyorlardı. Bundan sonra Avrupalılar ufalmış ve parçalanmış paraları okka ile satın alarak külçelerle memleketlerine gönderiyorlardı. Avrupa hazînelerinin birçoğunda elân bu külçeler mevcûddur. Çinlilerin bu hali bir gün Avrupalıların gözünü açtı. Bu ihtikâra bir netice vermeyi düşündüler. Nihâyet İngilizlerin Hindistan'daki ticâret kumpanyaları tarafından Çin'e afyon gönderilmesine ve Çin'den alacakları her türlü mahsûlatı afyon ile değiştirmeye karâr verdiler. Memlekete o derece kaliteli afyon girmeye başladı ki Çin Hükûmeti bu hâlin önünü almaya teşebbüs ederek afyonu ticâret-i memnû'a i'lân ve memlekete girmesini yasak etti. (1800 Mîlâd) Çin Hükûmetinin bu tedbîri fenâ neticeler verdi.

1 – Men' edildiği için halkta şiddetli bir hırs ve arzû uyandı.

2 – Hükûmet men' ettiği hâlde İngilizler afyonu yine Çin'e sokmaya muvaffak oldular.

İşte bu târîhten i'tibâren Çin'de afyon kullanmak şiddetli bir lüzûm hükmüne girdi ve ticâret kaçakçılığa döndü. Bu esnâda (70) kilogramlık bir afyon sandığı Hindistan'a altı yüz Frank'a mâl olduğu hâlde Çinliler (3000) Frank mukâbilinde satılmakta idi. Bu derece büyük ticâretlerden tabî'dir ki ba'zı tehlikeler zuhûr edecek idi. İngilizler Çin Hükûmetinin yaptığı kânûnu tamamen tatbîk edeceğini ümîd etmemekte idiler. Bu hâl 1839 sene-yi mîlâdisine kadar devâm etti. Yine bu sene zarfında idi ki Çin Hükûmeti cesârete gelerek beş milyon Frank'tan ziyâde bir kıymet-i hâ'iz olan (23.000) afyon sandığını yaktı ve birçok kaçakçıları darağacına çekti. Fakat

neticesi Çinliler için iyi olmadı. İngilizler bunun üzerine Çinlilere i'lân-ı harb ederek muhârebede muzaffer oldular. Bundan sonra afyon idhâlatı bâz-ı şerâ'it altına girdi. Fakat tüccârlar bundan beğenmeyerek yine kaçakçılığa başladılarsa da artık evvel ki tehlikelerin hiçbiri yoktu.

Bugün Çin afyon ticâreti inhisâr altındadır. Fakat Çinliler bi'z-zât haşhaş ekerek afyon çıkardıkları için istihlak ziyâdeleşmekten ziyâde azalmaktadır. Çünkü insânlar dâ'imâ men' olundukları şey'e harîstirler.

Müsâbakamız

Sûret-i Hurûc

Bir adam, şekl-i âtîde görünen hüceyrâttan her birinden bir defa geçmek şartıyla ne sûretle hareket etmelidir ki mahrece varabilsin.

							Duhûl
Hurûc							

Halledenlerden birincisine altı aylık abonemiz verilecektir. Dördüncü sayıdaki müsâbakalarımıza hiç doğru cevâb veren bulunmamıştır.

Cevâb varakaları mutlakâ bilmece kuponuyla birlikte gönderilmelidir.

[Sahîfe 113/2]

Şu`ûn

Düzce İ'dâdîsinde İzçilik:

Düzce İ'dâdîsinde elli talebeden mürekkeb bir izci takımı teşkîl edilmiş, elbiseler ve levâzımât-ı sâ`ire bilâ-noksân ikmâl edilmiştir. İzçiler 23 Nîsân İstiklâl Bayramı şerefine hükûmet önünde bir resmî geçit yaptıkları gibi ilkbaharât koşusunda bulunmak üzere Bolu'ya kadar bir yaya seyâhâti icrâ etmeleri için merci'lerinden müsâ'ade istemişlerdir.

Yeni Yol — Ma'ârif Vekâleti izçilerin seyâhât için vukû' bulan merci'lerini is'af edeceğini ümîd etmek isteriz.

Muvaffakıyyetlerinden dolayı Müdür Azmi Bey'le muhterem arkadaşlarını takdîr ve tebrîk ederiz.

İbtidâ`î imtihânlarına Haziran dokuzuncu günü mübaşeret edilerek on gün zarfında imtihânlara hatim verilmesi ve eylül ibtidâsında mekteblerin küşâdı tedrisât-ı ibtidâ`iyye meclisince takarrür etmiştir.

Konferanslar:

Talî ve ibtidâ`î mu'allimleri tarafından umûma â`id olmak üzere dinî, ictimâ`î, edebî, târîhî konferanslar i'tâsına başlanmıştır.

Konferanslar Numûne Mektebinde verilmektedir.

Mu'allimler Derneği:

Heyet-i idârenin vukû'-ı istifâsına binâ`en yeniden intihâbat icrâ edilmiş. Sultânî'den Müdür Avni, Merkez Numûne'den Şevket, Gülyüzü'nden Eyüb Sabri, Sultânî kısım-ı ibtidâ`îsinden Mehmed Ali, Sanâyi'den Müdür Kazım Beyler, İnâs İ'dâdîsinden Hâfız Ârif ve köy mu'allimlerinden Alpagot Mu'allimi Abdullah Efendiler ihrâz-ı ekseriyyet etmişlerdi.

Yeni Yol — Muhterem arkadaşlarımızı tebrîk eder ve yeni vazîfelerinde muvaffakıyyetler temennî eyleriz.

Bilmece

“Benim on iki oğlum, her oğlumun otuzar kızı vardır. Cümlesi birbirinden farklıdır, kiminin çehresi ak, kimininki karadır. Garîbdir ki her gün içlerinden biri telef olduğu hâlde yine adetleri eksilmez.”

Halledenler arasında kur'a keşide edilerek birinciye altı aylık abonemiz, ikinciye şık bir kalem, üçüncüye güzel bir defter, dördüncüden yirminciye kadar birer kart verilecektir.

Okuyucularımıza Müjde

Hâricde bulunan okuyucularımızın kur'aya dâhil olabilmeleri için beşinci nüshadaki bilmecenin netice-yi hallini bu nüshada bildirmediğimiz. Sekizinci nüshamızda i'lân edilecektir.

Okuyucularımızın bundan pek memnûn kalacaklarını ümîd etmek isteriz.

Alenî Muhâbere

Dördüncü Nüshadaki Bilmecemizi Halleden:

Akçaşehir İbtidâ`isinden 164 Ali, 125 Yûnus Muhiddîn, 215 Onur, 209 Rızâ, 210 Mustafa, 84 Onur, 82 Hasib, 43 Ferhat, 222 Eyüb, 153 Mehmed Tal'at, 186 Mustafa, 198 İsmâil, 205 Hâlid, 2 Abdullah, 192 Ali, 201 Hamdi, 166 Kadir, 203 Ahmed Gâzî, 138 Hâlid, 132 Ali Nazmi, 185 Âkif Fikret, 69 Osmân Nâbî, 51 Mustafa, 217 Mûsâ Râsim, 180 Mehmed Seyfeddîn, 87 Mehmed Muhiddîn, 113 Mustafa Âsım, 146 Ahmed Fâzıl, 126 Sâim, 140 Reşâd, 143 Mücteba Nûri, 110 İsmâil, 144 Vâhid, 227 Mehmed Muzaffer, 178 Mustafa Rif'at, 70 Ahmed Nûri, 95 Hüsâmeddîn, 73 Mustafa, 131 Hakkı, 65 Osmân, 180 Ahmed, 157 Mehmed Reşit Efendilere:

Bilmecemizi halletmişsiniz. Fakat cevâblarınız pek geç geldiğinden bi'z-zarûre kur'aya idhâl edilemediniz. Sizin münâfinizi nazar-ı dikkate alarak ba'demâ beşinci nüshaya â'id bilmecenin netice-yi halli sekizinci nüshada i'lân edilecektir. Küçük okuyucularımıza tebşîr ederiz.

Yeni Yol

Numara: 7 Yeni Yol Bilmece Kuponu

Halli:

İsmi:

Adresi:

7. YENİ YOL, C: 1 Nu: 8

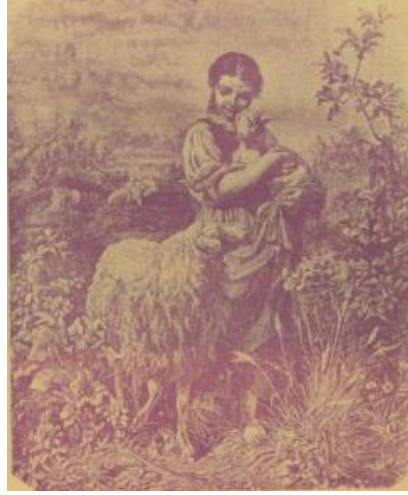
YENİ YOL

Yıl – 1

Sayı – 8

Sâhib-i İmtiyâz: Nedim Tuğrul
Mesleğimize muvâfık yazılar ma'a'l-
memnûniyye kabûl ve neşrolunur.

Müdür-i Mes`ûl: Nedim Tuğrul
Seneliği (120) Altı aylığı (60) kuruştur.
Adres: Bolu'da Yeni Yol

Kuzucuk!..

Dersa'âdet Matba'a-yı Ahmed İhsân ve Şürekâsı

YENİ YOL

Yıl – 1

Sayı – 8

Sâhib-i İmtiyâz: Nedim Tuğrul
Mesleğimize muvâfık yazılar ma'a'l-
memnûniyye kabûl ve neşrolunur.

Müdür-i Mes`ûl: Nedim Tuğrul
Seneliği (120) Altı aylığı (60) kuruştur.
Adres: Bolu'da Yeni Yol

Nüshası 5 kuruştur. On beş günde bir neşrolunur resimli çocuk mecmû'asıdır. 15

Haziran 1339

“Fil” Makâlesine Â`id Resimlerden
Fillerle Kaplan Avcılığı İntibâ'atından

Sahîfe 114

Sıtmanın Tedâvisi ve Mücâdelesî

2

Sıtmanın ilâcı bildiğimiz sülfattır. Fakat birçok sıtmalılardan işitiyoruz:

“Efendim ben filan vakit sıtmaya yakalandım, şimdi gizli nöbet yapıyor, çok pek çok sülfat kullandığım hâlde bir türlü nöbeti savdıramadım.”

Sülfat sıtmanın en müessir ilâcıdır, buna şüphe yok. Buna rağmen çok defa sülfat ile muvaffakiyyet hâsıl olmadığını da görüyoruz. Bu sebep sülfattan ziyâde sülfatın tarz-ı isti'mâlindedir. Meselâ birçok hastalar var ki gayr-ı mu'ayyen sâ'atlerde ve akıllarına geldikçe lâle-t'ta'yîn bir miktâr sülfat alırlar. Tabîî bunlar pek istifâde edemezler. Diğer ba'zıları da sülfat alır. Fakat sıtma nöbeti geçer geçmez sülfatı da bırakıyor. Hâlbuki nöbet geçmekle beraber sıtma mikroplarının bakayası kanda kaldığından onlar neşv ü nemâ bulur ve yeni nöbetler husûle getiriyor. Sıtmalı bir kimse nöbetler geçse dahi uzun müddet sülfat isti'mâl etmeli. Biz şu kanâ'atleyiz ki iyi ve muntazam tedâvi görmek şartıyla ale'l-husûs memleketimiz gibi merzâğî olmayan yerlerde sıtmanın tamamıyla ve kat'i sùrette tedâvisi mümkündür.

Sıtmaya tutulmamak için ne yapmalıyız? Bunun cevâbı pek kolaydır: Sivrisineklerden sakınmak. Fakat bu kolay ve basit cevâb cihet-i tatbikiyyesinde pek büyük müşkülât gösteriyor. Muhîtimizdeki sivrisineklerin kâffesini öldüremez; bu gayr-ı kâbil tatbik-i tedbîrdir. Farz-ı mahal olarak buna muvaffak dahi olsak o taraftaki

bataklıklar su birikintileri müz'ic hayvanlardan yüz binlerce sürüler yetiştirir. En iyisi şüphesiz kendimizi sivrisineklere sokturmamaktır. Bunun için meskenlerimizi yüksek ve havâdar mevki'lerde intihâb etmeliyiz. Çünkü sivrisinekler fenâ uçan hayvanlardan olduğu için havâ cereyânlarında barınamazlar. Aynı zamânda odalarımızın pencerelerine sivrisinekler giremeyecek sûrette ince örülmüş tel kafesler geçirmeliyiz. Hatta sıtmalı mahallelerde bu da kâfi değil. İzbe delikleri, ocak tepelerini kafeslemeli; iç dış kapıları öyle tertîb edilmeli ki biri açıldığında diğeri kapansın. Evde bulunan su borularının uçlarını, çeşme musluklarını öyle ağlar veya tülbentlerle kapamalı ki sivrisinekler giremesin. Kapılar bi'l-hâssa yatak odalarının kapıları dâ'imâ kapalı olmalı. Hatta dikkatsizlikle açık kalmasına meydân verilmemek için bu kapılar kendiliğinden kapanır bir tarzda yapılmalı.

Eğer herhangi bir sebeble bu yaptıklarımız tatbîk edilemezse hiç olmazsa âtîdeki tedbîrlere mürâca'at edelim: Güneş batmazdan evvel yatak odasının pencereleri açılıp odanın içerisinde duman yapılır. Bu sûretle sivrisinekler kaçar. Sivrisinekler tamamıyla kaçtıktan sonra pencere ve kapılar güzelce kapanır. Eğer oda derininde tahta kurusu tozu yakılırsa [Bu hâlde pencere ve kapılar kapalı olacak] sivrisinekler yerlere dökülür. Fakat bunlar ölmemişler ancak bayılmışlardır; biraz sonra cânlanırlar. Bu sebebden bunları süpürge ile toplayıp ocakta yakmalı. Yatakları ve karyoları dokuması sık cibinlikler ile muhâfaza etmek lâzım. Ba'zı yerlerde kır evlerinde sivrisineklerden mâsun kalabilmek için hânedan on adım ötede müte'addid lambalar veya ateş yakılır ki sinekler dumana doğru yaklaşmaya cesâret edemezler ve yaklaşırlar da ateşe düşüp yanarlar.

Sıtmalı yerlerde bulunanlar hâne hâricindeki işlerine güneş doğduktan sonra başlamalı ve güneş batmazdan bir sâ'at evvel nihâyet verilmeli akşam serinliğine tama' edilerek açıkta yatmak, yemek içmek tehlikelidir. Çünkü günün sıtma sâ'atleridir.

Böyle yerlerde sâkin olanlar her sabâh yirmi santigram kinin ya'nî sülfat alırsa sıtmadan muhâfaza eylemiş olur. Hatta yalnız sâkin olanlar değil oralara gidip gelenler dahi avdet ettikten sonra on beş gün kinin almalı.

Son mühim bir tedbîr de bataklıkları, gölleri, durgun suları kurutmaktır. Fîl-hakîka büyük su birikintilerini kurutmak için büyük sermâyeye mütevakıf teşebbüsât-ı cesîmedendir. Fakat ufak tefek su birikintilerini kurutmak dâ'imâ kâbidir.

Netice: Sıtmalı mahallerde sâkin olanlar evvelâ; sivrisineklerden

sakınmalı saniyen her sabâh yirmi santigram kinin almalı salisen elden geldiği kadar su birikintilerini kurutmalıdırlar. Aksi hâlde sıtmaya muhakkak yakalanacaklardır.

27 Mayıs 339

Doktor
Muhammed Onur

Sancak

– Oğluma –

Şu askerin elindeki al sancağı evlâdım,
Hürmetle ben selâmlarken neden baktın yüzüme?
Şaştın oğlun selâmıma, gözlerinden anladım;
Bak söyleyeyim sebebini, sen kulak ver sözüme:

O gördüğün şanlı kumaş, vatanın cânıdır,
Üstündeki ayla yıldız işârettir zafere;
Rengindeki kırmızılık ecdâdının kanıdır,
-Şehîd olan yiğitlerin kanı düşmez yerlere!-

Bu sancağı dinin gibi mukaddes bil, unutma!
Onun çalışmaktan geri durma bir zamân,
Başka hiçbir düşünceyle sen kendini unutma,
Eteğine el uzatıp kirletmesin tek düşman!

İşte oğlum, bunun için hürmet ettim ben ona,
Selâmlarım üzerinde şehîdlerin kanını
Sen de yavrum teşrîk edip râyetini vatana,
Fedâ etmekten çekinme büyür isen cânını

Şehâbeddîn

Resim Almak

Genç Kardeşlerime İlk Ders:

Fotoğrafi çekilecek manzara veyâhûd cisim intihâb edildikten sonra elinizdeki bulunan makinenin nev'ine göre karâr tanzîm edersiniz, bir makine dört kısımdan mürekkebirdir:

- 1 – Objektif
- 2 – Tahta
- 3 – Körük
- 4 – Buzlu Cam

Objektif birtakım a'deselerle hâsıl olmuştur. Makineyi kurduktan sonra objektifi matlûb olan cihete çevirmelidir. Fakat en ziyâde dikkat edilecek nokta ziyânın arka taraftan ya'nî buzlu cam tarafından gelmesi matlûbdur, ziyâyı yan tarafa da alsak olur. Objektifin içinde “diyafram” denilen bir perde vardır. Objektifin üstündeki numaraları havânın kapalı veyâhûd açıklığına bakarak hareket ettirilir. Ve karşınızdaki cisim veyâhûd manzarayı [net] yaparken diyaframı en büyük numaraya getirerek makinenin üzerine kalın siyah bir perde örtmelidir. Fotoğrafi çekecek şahıs bu perdenin altında sıkıca etrâfını kapayıp buzlu cama akseden hayâle bakar eğer baş aşağı aksetmiş olan bu hayâli cam isti'âb etmiyorsa makineyi resmi alınacak şey`den uzaklaştırmalı, eğer hayâli daha büyütme lâzımsa makineyi yaklaştırmalıdır. Gâyet şeffâf görününceye kadar vidası vâsıtasıyla buzlu camı objektiften veyâhûd objektifi buzlu camdan uzaklaştırıp yaklaştırmalıdır. İnsan resimlerinde ise gözlerine, kaşlarına, saçlarına dikkat ederek makineyi tesbât etmelidir. Eğer çıkarılan resim uzak bir manzara ise vasat mahalline tesâdüf eden noktayı [net] yapmalıdır. Eğer binâ resmi ise en yakındaki noktaya nazaran objektifi

Sahîfe 116

ayar etmelidir. Hayâlin matlûb olan noktasında son derece netlik hâsıl edinceye kadar dikkatli baktıktan sonra fotoğrafi alınacak şey`in rengine aydınlığının miktârına göre diyaframı küçültmelidir. Grup hâlinde fotoğraf alınıyorsa eşhâs mümkün olduğu kadar bir hat üzerinde bulundurmamak ve objektife olan mesâfeleri pek muhtelif olmamak lâzımdır. Bu mümkün değilse vasatta bulunan şahsa göre ayar edilerek diğerlerinde husûle gelen netsizliği küçük diyafram kullanmakla izâle etmek kâbil olur. Kız resimlerinde objektifin sür'ati müsâ'id olduğu derecede ufak diyafram isti'mâline gayret

edilmelidir. Kodak vesâ'ire makinelerde [verdepoli] üzerinde ayar etmeye lüzûm olmayıp her makinenin yan tarafında bir metreden on beş ila yirmi metre kadar olan mesâfe için numaralar yapılmıştır ona göre ta'yîn edilir. Ondan ilerisi için nâ-mütenâhi bir mesâfeye [net] yapar uzaktan çekilen manzara yâhûd eşhâsta ufak diyafram kullanmak münâsibdir çünkü ecsâm ufaldıkça objektiften uzaklaştıkça [verdepoli] üzerine daha ziyâde akseder. Makine balada ta'rîf ettiğimiz vechile hâzırlandıktan sonra şasi konulacak ise objektifin kapağını kapatmayı unutmamalı.

– Sonu var –

Âtîf Dündar

Du'â Et Yavrum!..

Tam on iki sene oldu ayrıldık,
Sen ufaktın, koca Urum ilinden
Zulüm gördük felâkete atıldık
O kudurmuş ehl-i sâlib selden

Semâsını duman alev bürümüş,
O yerleri zabt edeli Yunanlı..
Genç kızları mezellele sürümüş,
Daha birçok cinâyetler.. Hep kanlı!..

Lâkin bugün Türkler yine cânlıdır,
Yaz kalbine sâkin kâmı unutma!..
Târîhinin Balkan faslı kanlıdır,
Asla yavrum intikâmı unutma!..

Bu kanlara Garb dedi ki: “Ödeştiler”
Onlar asla bu şeylerden utanmaz..
Balkanlarda mezârları deştiler;
Dahasına yürekçiğin dayanmaz.

Karârtıldı şarkın parlak güneşi,
Gasb edildi yurtlarımız hep bir bir..
Milyonlarca Türk ve İslâm kardeşi,
Şimdi kurtlar pençesinde esirdir!..

Şükür artık şimdi kara bulutlar,
Sıyrılıyor; çekiliyor şu gece..
Ufkumuza doğacak bir güneş var;
Rumeli'miz lâkin mâtem içinde!..

Şimdi bize yaşlı gözler dikilmiş
Halâs bekler, sînesinde tüfekler..
Eğilmeyen hür başları eğilmiş,
Saldırıyor ismetine köpekler!..

Zulmetlerin sonu elbet nûr olur;
Kurular da o yerlerde nihâyet..
Câmi'lerde Hakk ezânı okunur;
Güzel yavrum!.. Bunun için du'â et!..

20-5-39

Mu'allim T. Demiray

Fennî

“Ay”da Gece ile Gündüz

Kamer aylarında muntazamân ve mütemâdiyen husûle gelen safahât-ı Kamer, dünyâda olduğu gibi “Ay”da dahi gece ile gündüzün mevcûdiyyetini isbât eder. Şu kadar ki Ay’ın gece ile gündüzleri pek uzundur. Ay bütün cihetlerini Güneş’in ziyâsına doğru, ancak yirmi dokuzuncu günde arz eder. Ay’da bir gün (708) sâ’at (33) dakika ve (3) saniyedir. Bunun (354 sâ’ati gece ve (354) sâ’ati de gündüzdür.

Ay’ın kutublarından geçen hat medâr-ı Şems’in sathına hemen a’mûd olduğundan Ay’da gece ile gündüzlerin dâ’imî olarak müsâvî olduğu anlaşılır.

Güneş Ay’ın sathının herhangi bir mevki’nden zuhûr ederek ufuktan (177) sâ’at kadar yükseldiği zamân Ay’ın vakt-i zevâli ya’nî gündüzün nısfı olur.

Güneş, zevâlden sonra günün diğer nısfında da birinci tarafta hâsıl olan kavse müsâvî bir kavis resmeder ve ondan sonra ufukta gâ’ib olur. Ondan sonra müddedi bu kadar olmak üzere bir gece başlar ki bu gece Dünyâ’da gece ile gündüzlerin müsâvî olduğu zamânlardaki geceden otuz kere uzundur.

Ay’ın gece ile gündüzü yalnız müdded cihetiyle mi Arz’ın gece ile gündüzünden farklıdır?

Hayır, bunlarda pek çok farklar vardır. Bu ciheti tedkîk edebilmek için Ay ile Dünyâ’mızın gündüzlerini bir mukâyese edelim.

Dünyâ’da, güneş ufuktan çıkmazdan bir müdded evvel, gecenin karanlığı gâ’ib olur, her taraf aydınlanır. Hatta fecrin en kısa olduğu mart ve eylül aylarında bile Güneş’in doğacağı çok evvel hissedilir. En kalın bulutlar, en karanlık dumanlar ona mâni’ olamazlar. Hâlbuki Ay’da böyle değildir. Bunun sebebi de havâ-yı nesîmînin bulunmaması veyâhûd son derecede azlığı gündüzün geceye ve gecenin gündüze birdenbire geçmesini mûcib oluyor. Sonra Ay’da Güneş doğar doğmaz şedîd ziyâsı birdenbire tam kuvvetiyle gözlere vâsıl olur. Kalınlığı (60 – 780) kilometreye kadar tehâlif eden bir havâ-yı nesîmî mevcûd iken Güneş’in ziyâsına tahammül edemeyen insânın gözü, Ay üzerinde doğrudan doğruya Güneş’e bakmak isterse kamaşır ve bozulur.

Geceleri karanlık o kadar şiddetlidir ki bizim en karanlık gecelerimizle mukâyese bile edilemez. Bizim üzerimizdeki semâ dâ'imâ parlaklığını muhâfaza eder ve yıldızları ayıran misâfirlerin koyu rengi dâ'imî olarak renkli ve mavimsi olur. Ay'ın gecelerinde ise böyle bir şey yoktur. Her taraf nihâyetsiz bir zulmet içerisindedir. Şafak, fecir gibi şey'ler onun karanlığını ta'dîl edemez. Ay'ın Kutb-ı Şimâlî'sinde (3000) metre ve Kutb-ı Cenûbî'sinde ise (4000) metre yüksekliğinde dağlar vardır. Aragon'un *Heyet-i A'vâm* isimindeki kitâbından alınan aşağıdaki cetveldен Ay'ın muhtelif arzlarında en uzun ve en kısa gündüzlerinin müddedi beyninde mevcûd olan ihtilâf-ı cüz'î hakkında bir fikir hâsıl olur. Ay'ın hatt-ı istivâsında gece ile gündüz tebeddül etmeyerek mütemâdiyен 354 sâ'at, 22 dakika, 1 saniyedir.

Arz-ı Şimâlî veya Cenûbî	En Uzun Günün Müddedi			En Kısa Günün Müddedi		
	Derece	Saniye	Dakika	Sâ'at	Saniye	Dakika
00	1	22	354	01	34	354
15	19	9	355	43	44	353
30	54	3	356	08	40	352
45	30	18	357	32	25	351
60	37	27	359	15	16	349
85	30	21	362	22	22	343

En uzun gün ile en kısa gün beyninde mevcûd olan tefâvüt zâten pek az olmakla berâber ancak 60 dereceyi geçtikten sonra hiss olunur. (88) derece-yi arzda, ya'nî kutublara iki derecelik mesâfede, işbu fark pek ziyâde olup 190 sâ'ate kadar çıkar ve nihâyet kutub noktalarında Güneş 179 gün ya'nî Dünyâ'nın yarım senesinden biraz noksân bir müddet meşhûd olur.

Sahîfe 118

Fil

Dört ayaklı hayvanların en büyüğü, en kuvvetlisi fildir. Filden daha büyük bir hayvan yoktur. Filin gâyet büyük olan vücûdu âdetâ birer kalın ve kısa direk gibi uzanan dört bacak üzerine dayanmıştır. Siz bu büyük hayvanın bu kadar iri ve kalın bacaklarla istediği gibi gezip yürüyemeyeceğini zannedersiniz değil mi!

Fakat bu zannınız yanlıştır; zîrâ fil istediği zamân pek a'lâ yürür; hatta sür'atle koşabilir; en ziyâde bir sür'atle koşan adam kadar koşabilir. Filin derisi de pek serttir üzerinde tüy varsa da sâ'ir hayvanlardaki kadar çok olmayıp hemen derisi görünecek

derecede azdır. Kulaklarının derisi bi'n-nisbe biraz ince olup âdetâ büyük birer yelpaze gibi kafasının iki tarafından sarkar.

Fillerde insânın en ziyâde nazar-ı dikkatini çeken şey` dişleriyle hortumlarıdır. Her filin iki tane uzun dişi olup bunlar hortumun iki tarafından dışarı doğru çıkmıştır. Bir fil üzerine hüçûm eden düşmanı bu dişleriyle delip paraladığı gibi ufak ağaçların köklerini de kezâlik dişleriyle çıkarır.

File en ziyâde lâzım olan şey`i hortumdur. Burnunun uzamasından hâsıl olmuş bulunan bu hortumun içinde boru gibi iki yol bulunup fil bunun vâsıtasıyla teneffüs eder ki bu iki borunun hortum ucunda delikleri mevcûddur.

Bir file böyle bir hortumun pek ziyâde lâzım olduğunu söylemiş idik. Evet, hem de pek çok lâzımdır. Denilebilir ki eğer filin hortumu olmasa o fil kat'iyen yaşayamaz. Bir insâna el ne kadar lâzımsa file de hortum o kadar lâzımdır. Fil hortumunu istediği tarafa çevirebilir. İsterse kısaltır, isterse bir kat daha uzatır. Müteşekkil olduğu uzlat bu sûretle uzayıp kısaltmaya ve her tarafa doğru dönmeye müsteittir. Filin hortumu ucun da ve ta'rîf ettiğimiz iki deliğin yanında âdetâ parmak gibi uzun bir deri parçası vardır. Vâkı'a bu parça pek ehemmiyetsiz gibi görünüyorsa da pek lüzûmlu bir şeydir. Eğer bu ufak deri parçası olmasaydı fil ağzına götürmeye mecbûr olduğu şey`leri asla tutamazdı. Bir elin parmakları hangi vazîfeyi görürse filin hortumundaki bu parça da açılıp kapanmak sûretiyle yine o vazîfeyi îfâ etmektedir.

Târîh-i tabîî mü`elliflerinden meşhûr (Buffon) da hortum içindeki bu tek parmağın derece-yi ehemmiyyetinden bahseylediği sırada “Filin hortumu âdetâ parmaklı bir el gibi her tarafa eğilebilip uzanabilir; her şey`i şâyân-ı hayret derecelerde bir mahâretle tutmaya muktedir” demiştir. (Buffon)un bu sözü ne kadar doğrudur. Fil hortumu ile yerde gördüğü en ufak şey`leri yakaladığı gibi bunları ağzına götürebilir, hele ba'zı târîh-i tabîî kitâblarında yazdığı üzere, merak erbâbının terbiye eyledikleri filler hortumlarının ucu ile meşrûbât şişelerinin mantarlarını çıkarır; hatta ba'zı kere kapıların anahtarlarını da çevirerek kilidi açar, sürmeleri örtermiş. Size daha garibini söyleyeyim: Uzun müddet terbiye edilip türlü türlü hüneler icrâsına alıştırılan filler; hortumları ucundaki tek parmakla yazı kalemini tutup önüne konulan kâğıt üzerinde bu kalem kolayca gezdirir imiş! Demek oluyor ki insân kadar akıllı olsaymış bu tek parmaklı eli ile yazı da yazabilecekmiş! Filin hortumu böyle ufak kalemleri tutarak ibrâz-ı mahâret edecek derecelerde nâzik olmakla berâber arslan, kaplan gibi en kuvvetli

ve yırtıcı hayvanları yere çarpacak ağaçları kökleriyle berâber söküp çıkaracak ve ağır yükleri kaldıracak kadar da kuvvetlidir.

Fil gâyet cesîm olmakla berâber epeyce çevik ve kolaylıkla harekete muktedirdir. Pek büyük ve pek kuvvetli olduğu halde arslan, kaplan gibi her önüne geleni paralamak arzûsunda bulunmayıp oldukça mutî' ve halim bir hayvandır. Fillerin vahşi hâlde bulunup dağlarda, ormanlarda dolaşanları bile sâ'ir vahşi hayvanlar gibi eser-i vahşet göstermezler. Hele terbiye edilen filler sâhiblerine itâ'atten asla ayrılmazlar. Şu kadar var ki fil kendisine karşı gösterilen sû-i mu'âmeleyi hiçbir vakit unutmaz; bu sebeble fırsat buldukça ahz-ı intikâm lüzûmunu der-hatır eder.

Fillerin taht-ı itâ'ate alınıp terbiye edildikleri kıt'alar ahâlîsi bu cesîm hayvandan pek çok istifâde ederler. Meselâ bunun üzerine ufak köşkler koyarak kaplan avlamak

Sahîfe 119

için uzak mahallere kadar gider, yâhûd pek ağır yükleri naklederler.

Bundan birkaç asır evveline gelinceye kadar fillerin üzerine kurulan ufak kule içine birkaç müselleh adam konulup muhârebeye sevk edilirmiş. En kuvvetli filler bin beş yüz, iki bin kilogram ağırlığında yük kaldırıp bu yükü (70 – 80) kilometre kadar uzak mevki'e götürebilir. Fil karada yürüdüğü gibi göllerden, derin nehirlerden yüzerek geçebilir. Filler ekseriyetle taze ot ve yaprak yiyerek tagaddî ederlerse de portakal vesâ'ir nevi' meyveleri, çiçekleri ve bi'l-hâssa hoş kokulu nebâtâtı hortumlarıyla derhâl koparıp ağızlarına kadar götürmekte de asla te'hîr eylemezler.

Filler nâdîren yalnız gezerler. Dâ'imâ ihtiyât üzere davranmayı i'tiyâd edinmiş olduklarından cem'iyetle gezerler bunların teşkil ettiği sürüler en az kırk elli filden mürekkebdir. Yüzü mütecâviz fillerin bir araya gelerek dolaştıkları da vardır. Şurası şâyân-ı hayrettir ki fillerin en ihtiyârı dâ'imâ sürünün en önünde gider, orta yaşlıları en geriden gelip pek genç ve henüz yavru olanları da sürünün ortasında bulunurlar. Bu sûretle davranmaları ise etrâftan vukû' bulacak hücûma karşı yavruları muhâfaza etmek gayretinden ileri gelmektedir.

Fil günde (150) libre miktârında ot yediğinden sürülerle dolaştıkları mahallerde pek çok ot sarf ederler. Bunun için lâ-yenkat' tebdîl-i mevki'i etmeye mecbûr olurlar. Pek çok tarlaları harâb eylediklerinden Hindistan'da şehirlerden uzak mevâki'deki tarlaların etrâfında fillerin takarrüb edememesi için geceleri ateş yakarlar. Filler

Hindistan ile Hint Çin'i kıt'alarında ve Afrika'da bulunur. Fil dişleri pek ziyâde makbûl olduğundan Afrika'da ve Hindistan'da bulunan fil avcıları yakaladıkları filleri dişlerini sökerler ve bunları pek pahalı satarlar.

Haydarâbâd'ta filcilerden biri, bir fili tahkîr etmiş, fil hemen o adamcağızı ayakları altına alarak ezmiş.. Bilâ-hare filcinin karısı iki çocuğunu birden filin ayakları altına atarak demiş ki: Bundan sonra bu çocukları kim besleyecek. O koca mahlûk yaptığı işe nedâmet etmiş gibi gözlerinden yaş gelmiş.. Sonra çocukların büyüğünü hortumuyla alarak arkasına atmış da sanki o çocuğu bundan sonra filciliğe kabûl ettiğini göstermiş.. Bilâ-hare hep o çocuğa itâ'at edermiş. Filci yolda giderken hayvana âdetâ bir insâna söz söyler ve ta'lîmat verir gibi yolların tepelerini, derelerini, hendeklerini, köpeklerini haber verir fil aldığı ta'lîmat üzerine şimendifer sür'atiyle kat'-i mesâfe eder. Arkasına yolcu kabûl ederken o kadar güzel yatıyor ki o dağ gibi hayvana binmek için hiç müşkülât çekilmez. Kızdığı zamân hortumu ile önüne ne geçerse alır yanına gelen insânlara fırlatmış..

Sonra bu hayvanlar gâyet temizdir. Ot, meyve, hubûbât gibi şey'ler yer, et kat'iyyen yemez. Ziynetten son derecede hoşlanır. Hindistan râceleri bu hayvanlara bindikleri zamân gâyet kıymetli mücevherât ile tezyîn ederlermiş.

Fil insân gibi üzüntü hissederek izhâr-ı sürûr eylesmiş.

Râcelerin bindikleri hayvan âdetâ bir mücevherât tepesi olurmuş yalnız gözleri açıkta olup başka hiçbir yeri görünmezmiş, düğünlerde ufacık çocuklar bu hayvan ile serbestçe cevelân ederler.

M. Refik

Sahîfe 120

Nağme-kâr Kumlar

Çocuklar! (Manchester) şehrini tanır mısınız? Fakat İngiltere'deki (Manchester)i değil, Amerika'da cemâhir-i müttefikada bulunan (Manchester) şehrini?

Vak'a bu şehir fevka'l-âde büyük, mühim bir şehir değildir. Nüfûsu elli bin raddelerindedir. Sanâyi'ce hayli ilerlemiş ise de kendini diğer şehirlerden temyîz edecek bir derecede değildir. Lâkin bu şehirde kumsal bir sâhil vardır ki işte bu sâhil (Manchester)i mevzû' bahse koymaklığımıza sebep olmuştur.

Acaba bu sâhil o kadar mühim midir?

İzcilik Resimlerinden: Bir izci yemek hâzırlarken

Hayır! Lâkin garâbet-i şâyân-ı dikkat bir derecede olduğunu şimdi siz de tasdık edersiniz.

Bu sâhil ser-a-pâ kumdan müteşekkildir. Bu kumlar çalgı gibi muntazam ses çıkarırlar. Âdetâ bir nevi' şarkı söylerler! Bunun için bu sâhile (Nağme-kâr Sâhil) derler. Bu sâhil nağme-kârın her ciheti (mugannî) değildir. Bilirsiniz ki bahr-i muhît sâhillerinde ekseriya medd ve cezir vukû'a gelir. Her gün medd zamânlarında sular yükselip sâhilin bir kısmını istilâ eder.

İşte Nağme-kâr kumlar medd zamânında su altında kalıp ıslanan yerlerde bulunur.

Buralarda ba'zı kum adacıkları vardır ki asıl oradaki kumların çıkardıkları esvât-ı mûsikîye muntazamdır, bellidir. Diğer taraftaki kumların çıkardıkları nağme ehemmiyetsizdir. Hatta ba'zıları hiç ses çıkarmazlar. Nağme-kâr kumlar toprağın yüzüne yakındır. Ba'zıları 1:2 kadar derinden de ses verirler. Çünkü rutûbet oraya kadar işlemektedir. Bu kumlar durdukları yerde tegannî etmezler. Üzerlerinde yürünürse nağme-kâr olurlar.

Hem üstlerine ne kadar kuvvetli, ne kadar şiddetli basılırsa çıkardıkları ses de o kadar muntazam, o kadar şiddetlidir!

Bu seslerin ekseriyesi bir camın kırılmasına benzer. Ba'zıları daha muntazamcadır. Âdetâ derininden gelen birtakım musikî nâmelerini andırır. Hiç kırılmaya benzemez. El ile karıştırılırsa yine birtakım sadâlar çıkarır. Bir parmak veya

bir kalem kuma doğru sokulup derhâl çıkarılırsa o vakit de tuhaf birtakım nağmeler duyulur. Hatta bir kazma veya belle karıştırıldığı zamân hâsıl olan esvât-ı mûsikîyye daha hoş, daha şiddetlidir.

Havâî-yi Cezâir-i Müctemiyyesi'nden (Kauai) adasında da birtakım

İzcilik Resimlerinden: Bir izci kırdâ su taşırken

Sahîfe 121

kumlar vardır ki üzerlerinde ağırca bir şey` sürüklenirse uzaktan gelen gök gürlemesine müşâbih bir sadâ hâsıl olur. Bu kumlar ekseriya kalsi ya'nî kireçlidir.

Afganistan'da Kâbil şehri civârında kezâ birtakım kireçli kumlar vardır ki tazyîk olunursa gürültülü bir ses çıkarmaktadır. (Manchester) kumlarının da bu cinsten ya'nî silisli olduğu zannedilmektedir.

Cemâhir-i Müttefike-yi Amerika'da bulunan (Navara) cumhûriyeti aksamından (Şörşil) kontluğunda da birtakım kum dağları vardır ki üzerlerine -velev gâyet hafif olsun- bir tazyîk icrâ olunduğu vakit -rüzgârda telgraf tellerinin çıkardığı ıslığa benzer- bir sesle nağme-kâr olmaktadır.

Nasıl, kumlarında kendilerine mahsûs bir sûretle tegannî etmesi garîb değil mi?

Turgut

İzcilik Resimlerinden: İzciler çadır kurarken

Rusya'da Kızakçılık

Rusya'nın cenûb tarafları bir dereceye kadar memâlik-i mu'tedileden addolunabiliyorsa da şimâli ekseriya karla mestur olduğundan ahâlîsi ma'îşetini güçlkle tehvin eder. Harekât ve âdât-ı husûsiyeleri ise pek acâ'ibdir. Buz üstünde yürümek mûcib-i muhâtara olduğundan Rusya'nın şimâl ahâlîsi kızakla seyir ve hareket ile muktedirler ki bu hâl âdât-ı husûsiyyelerinin birincisidir. Herkes istediği gibi kızakla kaymaya me'zûn değildir. Acemîlerin dûçâr oldukları mehâlik-i hükûmetin nazar-ı dikkatini celbettiğinden elinde kızakçılıktaki iktidar ve mahâreti musaddak şehâdet-nâmesi bulunmayan öyle istedikleri vech ile kızak yarıştıramamaktadırlar. Bir heyet-i imtihâniyye tarafından ibrâz-ı liyâkat edenlere verilen bu şehâdet-nâmeler sâhibinin kızakla kaymaktaki cür'etini tezyîd eyler. Bu hâlde oldukça uzak mesâfeleri kızakla kat' ederler. Hele kızıağın inişi zamânında hâsıl ettiği sür'ate bir üzerindeki mahâret-i manzûm olarak orta milden yokuşa çıkması bu sûretle bilâ-tevkîf yoluna devâm etmesi kızakçılığın ne derecelerde terakkî eylediğini isbâta kâfidir. Rusya'da nakliyyat kızaklar ile icrâ olunmaktadır. Bu da, âdât-ı husûsiyyenin ikinci derecede mühim bir kısmıdır. Atların buz üzerinde yürüyememesi cihetiyle bir zamân köpek koşmaktadırlar. Vahşeti hiçbir zamân elden bırakmayan o tez seyyâr hayvanlar yedikleri kırbacın te'siriyle haddinden fazla bir sür'atle sürükleyerek götürürler. Ba'zı halâtta kızakların sür'ati bir seyr-i vasatî ile hareket eden bir trenin süratine müsâvî olduğunu rivâyet ederler.

Hülâsa, Rusya'da kızakçılık haddinden ziyâde revaç bulmuştur. Hatta tahsîlden evvel bu husûs nazar-ı mütâla'a ve ehemmiyete alınıyor. Kızakla kaymasını bilmeyen bir kimseye -ki tesâdüfü hemen kâbil değildir- âdetâ câhil nazarıyla bakılmaktadır.

Bir İzci

Sahîfe 122

Terbiyesizlik

Hulki sekiz yaşında bir çocuk idi. Sabâh mektebe gidiyorum diyerek hânesinden erkence çıkardı, yolda rast geldiği arkadaşlarını el şakası, dil şakası yapıyorum diyerek uygunsuz hâlleriyle incitiyordu.

Vâlidesiyle komşularından birinin hânesine gitseler, hâne sâhibi tarafından teklîf olunmadan doğruca bâğçeye girer, gül vesâ'ir çiçek ve yemişleri koparır idi.

Vâlidesine karşı hürmetsizlik, ri'âyetsizlik ederdi. Biri kendisine bir şey söyleyecek olsa “Sen karışma! Ben istediğimi yaparım” gibi sözlerle o adamı tekdîr ederdi, kendinden af dileseler bile kabûl etmezdi.

Bir gün yine mektebe gidiyordu; refiklerinden Şevki'ye rast geldi. O gün mektebe gitmemek için çocuğu kandırdı sokakta berâber oynamaya başladılar. Oyun arasında Şevki, Hulki'nin nasılsa bir yerini incitti.

Hulki o kadar hiddetlendi ki çocuğu bir iyice dövdü. Buna kanâ'at etmeyerek arkasından taşla kovalamaya tutamayacağını aklı erince elindeki taşları fırlatmaya başladı, Attığı taşlardan biri bir kahve-hânenin camını kırdı; kahveci bunu derhâl yakaladı. Güzelce bir dövdükten sonra alıp mektebe götürerek hocasına teslim etti.

Hulki hocasından da iyi bir azar işitti, bununla da kalmadı. Kahveci mektebden çıktıktan sonra doğru babasına gitmiş idi. Hem camın parasını aldı hem de Hulki'yi terbiye etmesi için babasına çok şikâyet etti.

Hulki, akşam olup da hânesine geldiği zamân babasından tekdîrle berâber güzel bir dayak yedi.

İşte bu gibi harekât ile baştan çıkan kendilerine nasîhat eden ebeveyni dinlemeyerek itâ'atsizliğe alışan çocuklar hiçbir yerde hürmet ve ri'âyet görmeyip

“arsız” lakabıyla söylenirler kimseler de yüzlerine bakmaz, arkadaşları yanlarından kaçarak onlarla birlikte bulunmaktan oynamaktan çekinirler.

Yavrularım! Gayret ediniz bu gibi şey’leri yapmaktan çekininiz. Müdded-i hayâtınız içinde yalnız bir defaya mahsûs olan çocukluk zamânınızı tahsîlsiz, ta’lîmsiz, terbiyesiz, geçirmeyiniz. Zîrâ sonra “Hulki” gibi olursunuz kimse yüzünüze bakmaz.

Tilki ile Seyyâhlar

Vaktiyle birkaç arkadaş Acemîstan taraflarına seyâhâte çıkarlar. Bir gün geniş, uzun ve korkunç bir çölün ortasına düşerler.

Sabâhtan akşama kadar yol yürüdükleri hâlde konak mahalline bir türlü vâsıl olamazlar. Nihâyet geceyi açıktaki geçirmeye karâr verirler. Karınları son derece acıktığından hemen yemek başına geçerler.

İki pişmiş tavukla diğer yemeklerin etrâfına dizilirler. Kemâl-i iştihâ ile yemeğe başlayacakları sırada akşam namâzının vaktinin geçmekte olduğunu hatırlayarak hep berâber namâza dururlar. O sırada bir tilki gelerek tavukların birisini aşırır. Seyyâhlar namâzlarını edâ ettikten sonra tavuklardan birinin çalındığını gördükleri zamân hiddetlerinden ne yapacaklarını şaşırırlar. Son derece cânları sıkılır, ağzında tavuğa benzer siyah bir şey` olduğu halde tilki karşılarında görünür. Seyyâhlar tavuğu yakalamak üzere hep birlikte koşarlar. Tilki ağzındakini bırakır ve arka taraftan dolaşarak öteki tavuğu da kapar, kemâl-i âfiyetle yer... Meğer tilkinin ağzında bıraktığı siyah bir paçavra imiş...

Kurnaz hayvan seyâyâhları aldatmak istemiş ve muvaffak olmuştur. Zavallı seyâyâhlar sofraya başına döndükleri zamân ikinci tavuğun da aşırıldığını görünce fenâ hâlde gazâba gelmişlerdi fakat çâre var mıydı?!

Çocuklar! İşte ihtiyâtsizlik ve acele işler böyle hüsrân ve nedâmetle neticelenir. Her işinizde tedbîrli olunuz. Sakın acele etmeyiniz.

Sahîfe 123

Pamukçu Sarı Ali Bey 2

– Sultânî’de iken –

İbtidâ’î tahsîlini noksânsız ve pek parlak bir sûrette ikmâl eden Ali vücûdunu dimâğını dinlendirmek üzere pederi Selîm Bey tarafından civâr yaylardan birine gönderilmişti. Ta’tîl günlerinden hakkıyla istifâde etmek yolunu bulan Ali iyice bir istirâhat devresi geçirdikten sonra kasabaya döndü. Yeni ders senesi pek yakınlaşmış, mektebler talebe kayd ve kabûlüne başlamışlardı. Peder ve vâlide Ali’nin istikbâli hakkında uzun boylu müzâkere etmişler, büyük vâlidenin fikrini sormuşlar, kâh hala, enişte ve dayılarla ve kâh komşularla müdâvele-yi efkâr etmişler fakat hiçbir netice verememişlerdi. Pek mühim ve hayâti bir mes`ele karşısında bulunuyorlardı. Ali’yi ne yapacaklardı. Bu, cidden derin düşünülecek bir şey`di. Muhtelif fikirler tesâdüm ettiğinden bir türlü karâr-ı kat’i verilemiyordu. Pederin fikri Sultânî’ye ve ondan sonra ticâret mektebine göndermek idi. Küçük büyük vâlideler Ali’nin askeriyye mekteplerine gitmesini münâsib görüyorlardı. Her iki taraf da fikirlerinde sâbit ve musırrdı. Onun için anlaşmak imkânı yoktu. Peder oğlunu tüccâr yapmak, kadınlar kılıçlı bir zâbit görmek arzûsunda idiler. Pek dûrendiş ve görgülü bir kadın olan Ali’nin teyzesi Halime Hanım o günlerde ablasına misâfirlîğe gelmişti. Kurnaz selîm Bey baldızının akıl ve ferâsetinden istifâdeye karâr verdi.

– Kuzum Halime Hanım bizim Ali’yi bu sene Sultânî’ye ve ondan sonra ticâret mektebine göndermek arzûsundayım. Bilirsin ki me`mûriyyetten hayır yoktur. Ben oğlumu mutlakâ tüccâr yapacağım fakat bizim şu budala karıyı ve annemi kandırmak mümkün değil... Onlar ikisi bir olmuşlar... Ali’yi herhalde zâbit görmek istiyorlarmış... Ben Ali’nin kulağından tuttuğum gibi Sultânî Mektebine gönderirim ve hiç kimseyi de tınlamam. Fakat vâlidesinin ve bi’l-hâssa ihtiyârın kalbini kırmak istemiyorum, sen düşünür ve ilerisini görür bir kadınsın. Ricâ ederim bu delilere anlat ki çocuğun istikbâl, refâh sa’âdeti arzû ediyorlarsa benim teşebbüsüme mâni’ olmasınlar. Zîrâ bundan sonra fabrika bacalarını tüttürecek ve ticâret-hâneleri döndürecek kullar ancak bahtiyâr olacaktır.

– Enişte çok iyi düşünüyorsun! Bildiğin gibi yap! Ali’yi sâkin me`mûriyyete intisâb ettirme! Ben ablamı ve büyük vâlideyi kandırırım.

– Teşekkür ederim Halime Hanım.

Teyze Halime Hanım'ın irşâdıyla Ali'nin Sultânî'ye gitmesine her iki vâlide rızâ göstermişlerdi. Ağustosun yirmi altıncı pencşenbe günü kayd ve kabûl mu'âmelesinin ikmâl ve intâcı için Ali'yi Mekteb-i Sultânîye göndermeye karâr verildi. Ali sevincinden ne yapacağını şaşırmişti. Erkence yatağından kalkarak babasının imtihan için yaptırdığı güzel ve şık elbiselerini giydi. Evdekiler elan uyuyorlardı. Neden sonra büyük vâlide uyandı. Pederinin kalkmasını artık sabırsızlıkla beklemekte idi. Sâ'at on ikiye kadar uyumak selîm Bey'in mu'tâdı idi. Ocakta kahve pişiren hizmetçiden pederinin uyandığını haber alır almaz hemen kapıyı çalarak içeriye girdi.

— Oğlum erken mi kalktın?

— Evet beybaba, üç dört sâ'attir sizi bekliyorum.

— Bu sabâh niye bu kadar erkencisin?

— Beybaba mektebe gitmeyecek miyiz?

— Oğlum müdür bey öğleden iki sâ'at evvel mektebe geliyor. kayd ve kabûl mu'âmelesinin her gün öğleden evvel iki, öğleden sonra iki olmak üzere günde dört sâ'at devâm edeceğini Yeni Hayât gazetesi i'lân ediyordu. Haydi sen git de biraz daha uyu olmaz mı yavrum?

— Beybaba ben uyuyamayacağım.

Zevâlî sâ'at onda Selîm Bey oğlu Ali ile birlikte Sultânî Mektebine giderek kayd ve kabûl mu'âmelesini yaptırdı. Ali altıncı sınıfa ve (210) numaraya kaydedilmişti.

1 Eylül târîhinde derslere başlanması mukarrer bulunduğundan Ali vakt-i mu'ayyenden evvel mektebe koşmuş, bütün arkadaşlarından erken sınıfta isbât-ı vücûd etmişti. Altıncı sınıfın mevcûdu

Yeni Yol

Sahîfe 124

on dokuz idi. Büyük bir hevesle derslere başlayan Ali sınıf arkadaşları arasında kendisiyle boy ölçüşecek kimseyi göremiyordu. Saha-yı rekâbete çıkmaya hiçbir arkadaşına meydân vermeden birincilikle sınıfı ikmâl etti.

Tatilde bütün mekteb izcilerinden mürekkebe bir grubun (Kemâliye) şehrine gitmesi kararlaştırılmıştı. Seferî hâzırlıkların ikmâli için izcilere Haziran'ın yirmi sekizine kadar müsâ'ade edildi. Yirmi dokuzuncu Çehârşenbe günü yüz altmış izci ile hareket edilerek beş sâ'at kadar yol aldıktan sonra gece (Karaköy'ün) korusunda geçirildi. Dördüncü günü akşamüzeri (Kemâliye) şehrine muvâsalât edildi. Şehr-i mezkûr izcileri mızıkalarla üç sâ'at mesâfeye kadar arkadaşlarını istikbâle koşmuşlar ve misâfirlerini birer ikişer aralarında taksîm ederek hânelerine götürmüşlerdi. Arkadaşlarının on gün kadar her türlü istirahatlerini te'mîn ettikten başka izciliğe â'id noksânlarını ikmâl eylemişlerdi. On gün zarfında şehrin şâyân-ı temâşâ mahalleri, müte'addid fabrikaları gezilmiş âsâr-ı târihiye hakkında iktiza eden tedkikat ve tatbiât icrâ olunmuştu. Temmuz'un onuncu günü bütün Kemâliye mekteblerinin iştirâkiyle büyük ve muhteşem bir müsâmere verilecekti.

Mektebin varlığını (Kemâliye)lilere de tanıttirmek üzere bu müsâmerede mühim bir vazîfe almak için Ali arkadaşlarını iknâ' etti.

Birkaç gün zarfında hâzırladıkları (İzmir Yollarında Yunan Vahşetleri) isimdeki millî piyesi hâriku'l-âde bir muvaffakiyyetle temsil ettiler. hâzîrûnun alkış tûfânlarına, gazetelerin takdîr ve tebrîklerine gark oldular.

Kemâliyeliler aynı merâsimle arkadaşlarını teşyi' ettiler. Dört beş sâ'at yol yürüdükten sonra bir köyde kalmak üzere dört günde kasabaya avdet edildi.

Ali Sultânî'nin yedinci, sekizinci, dokuzuncu sınıflarını da pek yüksek bir derecede ikmâl ederek birincilikle şehâdet-nâme ahzine muvaffak olmuştur.

Nedim Tuğrul

Masal:

Akhevvel İbiş

Artık ona ismiyle hitâb eden hiçbir kimse yoktu. Sivri, püskülsüz fesi, göbeğinin üstünden ta koltuk altlarına kadar uzanan geniş kuşağı, bol şalvarı, sarı tulumbacı yemenisiyle kim görse ona İbiş derdi.

İbiş yaşı yirmi beş yaşında olduğu hâlde bir yerden on para kazanamaz, vâlidesinin horoz sesi işitmedik sarıcıklarına göz değirdi. İbiş'in annesi oğlunun adam olacağından ümîd-vâr değildi. Kaç defadır onu tecrübe etmiş, bir miktâr sermâye verip dükkân açmış fakat neticede İbiş'in sermâyeyi kedilere yüklediğini görmüştü. Annesine olan yardımını haftadan haftaya toplanan yumurtaları pazara götürüp satmaktı.

Bir pazar günü toplanan bir sepet yumurtayı alıp köyden çıktı. Fakat daha yarım sâ'at yol gitmeden dere kenârında bir ağacın koyu gölgesi İbiş'i kendine çekti. Dünyâda en doyulmaz bir zevki ağaç gölgelerinde bol bol esnemek zanneden İbiş hemen oracığa döndü, çimenler üstüne oturarak sepetteki yumurtaları birer birer sıkıp ezmeye başladı. Bu sırada o civârda dolaşan bir dev, ağacın altında bir insânın bir şey'ler yapmakta olduğunu görünce doğruldu yanına geldi selâmdan sonra ne yaptığını sordu. Ömründe hiç böyle bir şey` görmeyen İbiş ne diyeceğini şaşırdı fakat kabadayılığı da bozmak istemediğinden:

— Taşı sıkıp suyunu çıkarıyorum.

Cevâbını verdi.

Bu hâriku'l-âde cevâb karşısında koca dev söylenmeye başladı ve hemen koca bir taş alıp sıkarak taşı parça parça etti fakat suyunu çıkaramadı.

İbiş devin maksadını anlamıştı kemâl-i azametle:

— Senin yapacağın iş değil işte bak bir daha...

Deyip yumurtalardan birini dev görmeden avcuna aldı bir sıkışta ezdi, dereye doğru fırlattı. Dev bu gâyet kuvvetli adamdan kendileri çok istifâde edeceklerini düşünerek İbiş'e yalvardı. En nihâyet devlerin memleketlerine gitmeye karâr verdiler.

Sahîfe 125

İbiş şimdi tam râhatı bulmuştu ekmek elden, su gölden her istediği ayağında... Fakat bu rahat çok devâm etmedi. Altı yedi ay sonra devlerin cânı sıkılmaya başladı çünkü onlara hiçbir fâ'idesi olmayarak işi gücü gelsin lenâ götür lenâ!..

Bir gün sabredemediler hiç olmazsa akşamdan akşama birer tulum su getirmesini söylediler... Bu teklîfi kabûl etmediği takdîrde fenâ olacağını anlayan İbiş cevâb-ı muvafakat verdi.

Akşam olunca yerden boşken bile kaldırması kolay olmayan tulumu sırtlayıp çeşmeye doğru yürümeye başladı. Çeşmenin başında tulumu güzelce şişirip ağzını sıktı ve sırtlayıp koşa koşa devlerin yanına gelmeye başladı. Devler koca tulumu koşa koşa getirdiğini görünce hayretlerinden bağırmağa başladılar. Fakat İbiş falsoya meydan vermeden daha kırk adım mesâfede durdu. Tulumun ağzını kendi ağzına yanaştırıp havâyı boşaltmaya başladı. Tulumda havâ kalmayınca boşanan tulumu aklıevvel İbiş devlere doğru fırlattı. Devler bu adamın bir tulum suyu nasıl bir nöbette içtiğine hayret etmişler ve gizliden gizliye İbiş'e karşı bir kin beslemeye başlamışlardı. Bu tulum vak'asından bir hafta sonra İbiş'in oturduğu odanın ittisâlindeki odada akli erer takımı bir ictimâ' akit edip İbiş'i öldürmeye karâr verdiler. Fakat gündüz ona bir fenâlık yapmaya kalkışmak akılsızlık idi. Bir taşı sıkıp suyunu çıkaran ve bir tulum suyu bir nefeste bitiren bu belalı herif onları bir yumrukta yere sereceğine hiç şüphe yoktu ya ne yapmalı? Bu mes`ele uzun müddet münâkaşadan sonra gece uyurken dört kişi keskin baltalarla odaya girip parça parça etmek ve bu sûretle kendilerine belâ kesilen heriften kurtulmak...

Bu karârdan sonra hepsi dağıldı fakat İbiş gafil davranmamış bütün münâkaşa ve karârdan haberi olmuştu. O akşam yatağına kocaman bir çotun yerleştirip kendisi başka bir tarafa sıvıştı. Sâ'at beş raddelerinde dört dev ellerinde keskin baltalarla içeri girdiler. İbiş'in yatakta uyuduğunu görerek çotunu parça parça edip dışarıya çıktılar. Sabâhleyin İbiş erkenden gelip kesilen çotundan bir ateş yaktı ve karşısına geçip esnemeye ve gerinmeye başladı.

Artık İbiş'in öldüğüne kani olan devler toplanıp leşini atmak için odaya girdiler fakat İbiş'i ocağın karşısında görünce hep hayrette kaldılar fakat aklıevvel İbiş hiç istifini bozmadan:

— Buyurun ağalar...

Diyerek onlara birer yer gösterdi sık sık esnemeyi bırakmadan söze başladı.

— Bu akşam hiç uyumadım desem câ`izdir. Odada ne kadar da bol pire varmış adamakıllı cânımı haşladılar.

İbiş bu sözleri söylerken devlerin benizleri renkten renge giriyordu. Çok oturmadan müsâ'ade aldılar ve dışarıya çıktılar. Şimdi aralarında harâretli bir münâkaşa başladı: Bu nasıl adam? Balta ile parçaladıklarını zannettikleri hâlde ona bir pire kadar te`sir etmişti. Bunu balta ile öldürmenin kâbili yok. En sağlamı yine bir gece uyurken üç

dört teneke gâyet sıcak kaynamış su ile girip haşlamak... İbiş bu karârı da haber almak da çok gecikmedi.. O akşam yine aynı minval üzere hareket edip başka bir yerde geceyi geçirdi. Sabâhleyin odasına girdiğinde yatağının su içinde olduğunu gördü ve hemen ocağını yakıp karşısına geçti. İlk teşebbüslerinden sonra korkuya düşen devler aheste aheste kapının yanına geldiler fakat bir türlü içeri giremiyorlardı. İbiş kapının önünde gezinenler olduğunu ayak seslerinden anlayınca:

— Kimdir o? Ne için içeri girmiyorsunuz. diye seslendi. Devler artık mutlakâ öldüğünü zannettikleri İbiş'in yine sağ olduğunu sesinden anlayınca çâresiz içeri girdiler. İbiş yerinden kımıldamadan söze başladı:

— Ağalar, bu akşam bana ne oldu bilmem. Vücûdumda öyle bir ter boşandı ki koca yatak bile sırsıklam oldu. Bir dakika bile uyumadım..

Devlerin dili tutuldu. Kendisine bir fenâlık etmenin kâbil olmadığını anladılar.

Aradan bir hafta geçmişti. Devler memleketinde büyük bir hâzırlık vardı. Yedi sekiz aydır misâfirleri olan İbiş

Sahîfe 126

artık memleketine gidiyordu. İbiş'i memleketine kadar teşyi' edecek olan kâfile birkaç at yükü altın ve elmaslarla berâber hareket etti.

İbiş'in köyünde herkes hayrete düştü. Sekiz ay evvel pazara yumurta satmaya giden İbiş birkaç yük altın ve elmasla köyüne gelmişti. Bu mes'eleyi merak edenler İbiş'in yanına gidiyorlar; sekiz aydır nerede kaldığını ve bu defineleri nasıl elde ettiğini sorduklarında İbiş kemâl-i azîmetle:

— Beni hepimiz iş bilmez diye tanımiştınız fakat bu hatanızı şimdi anlayınız ben bir sepet yumurta ile bu kadar altın ve elmas kazandım.

Demişti.

Akl-ı Sâni

Mercan

Bizim aşçı Gülfidan Kadın'ın oğlu (Mercan) yok mu; işte o!.. Külhânî yine ne yaramazlık etmiş bilseniz! Fakat; yaramazlığının cezâsını çekmiş, hâlâ da çekiyor, bî-çârenin hemen her tarafı yara bere içinde!..

Evvelki gün vâlidesi mutfakta iken bir aralık bulur mutfağın yanındaki kilere girer, masanın üstüne konulmuş bir kazan gözüne ilişir. Gülfidan Kadın sütlü muhâllebî pişirmiş de mutfakta kalabalık etmesin diye kazanı oraya götürmüş, bırakmış. Bizim Mercan ise muhâllebiye bahuşûs (kazandibi)ne çıldırmasıya aşiktir! Henüz soğumamış olan muhâllebinin hafif, latîf kokusu Mercan'ın -irice delikli- burnunun içine vâsıl olmaz, yaramazın aklı başından gitti; hemen seğirterek kazanın bir tarafından yakalar; başını sokâbilmek için aşağı doğru meylettirir. Tamam başını sokacağı sırada kazan nasılsa muvâzenesini gâ`ib edince devrilip garibin başına geçmez mi!.. Bereket versin ki kazanın içindeki biraz bulaşıktan ibâret imiş! Eğer dolu olsa idi. O zamân iş daha fenâ olurdu.

Yâkut

Hikâye

Sabır Baba

Konya'da Sabır isminde bir adam varmış. Bunun adına Sabır denmesinin sebebi başına her ne felâket gelirse gelsin (ya-Sabır) diyerek metânetini kat'iyen bozmamış. Pâdişâh günün birinde bu adamdan pek fazla bir vergi istemiş. Bî-çâre adamcağız elinde ne kadar malı, mülkü varsa satmış, vergiyi ödemiş yalnız iki kız çocuğu ile haremi ve bir de ev kalmış. Ertesi sene evini hükûmete terk edeceksin demişler ve biricik evini de elinden almışlar. Bütün bu felâketlere karşı yine (ya-Sabır) kelimesini dilinden bırakmamış...

Bir sene sonra "Bu memlekette durmayacaksın haydi şimdi gitmelisin" demişler... Tedârik edebildiği bir atın iki tarafına birer sepet yükleyerek kızlarını sepetlerin içine koymuş haremini de ortasına bindirip yola revân olmuş. Birkaç gün yol gitmişler nihâyet yiyecekleri tükenmiş... Bir sabâh henüz güneş doğmadan haremini ve çocuklarını düz ve çimenlik bir ovada bırakarak yiyecek aramak üzere karşıda görünen köye gitmiş, tam o sırada birkaç hırsız gelmiş haremiyle çocuklarına burada ne duruyorsunuz demişler ve atın yularından tutup götürürlerken ricâ ve istirhamı üzerine kadını attan aşağı indirmişler. Kadın yazmak ve okumak biliyormuş. Yeşil ve ıslak çimenin üzerine parmağıyla aşağıdaki cümleleri yazmış.

“Ey Sabır! Bizden ağır vergi aldılar ya-Sabır dedin.. Evimizi zabt ettiler sesini çıkarmadın dört yüz senelik yuvandan, memleketinden çıkarıp sürdüler yine sabır ve metânet gösterdin. Şimdi hırsızlar bizi çalıp götürüyorlar. Yine mi (ya-Sabır) diyeceksin.”

Sabır Baba köyden döner çocuklarını bıraktığı yerde bulamaz. Hayvan izlerine bakarken çimen üzerine yazılan yukarıdaki yazıyı görür. Namâzını edâ ettikten sonra (ya-Sabır) kelimesini zikrederek Cenâb-ı Hakk’a rabt-ı kalb eder. Ve yoluna devâma başlar. Etrâfı kal'a ile çevrilmiş bir memlekete vâsıl olur. Kal'a kapısından içeri girer girmez zavallıyı yakalayıp orada çalışan amelenin içine götürürler.

Sahîfe 127

Meğer o memleketin hüküm-dârı bir sarây yaptırıyor ve angarya ile amele çalıştırıyormuş. Ameleye günde kepekten yapılmış yüz dirhem ekmekle, üç yüz dirhem su veriyorlarmış. Bahtsız adam yine (ya-Sabır) diyerek Cenâb-ı Hakk’a yalvarmaya başlar. İki gün sonra amele elbiselerinin altına birer sopa hâzırlamışlar. Hüküm-dârın çavuşlarına karşı isyân etmişlerse de mes`ele yatırılmış, tahkîkât icrâsına başlanmıştı. Neticede “Amelede şimdiye kadar böyle bir hâl görülüyordu. Bunun sebebi dün gelen adamdır.” demişler ve hiçbir şeyden haberi olmayan Sabır Baba’yı yakalayıp zindâna atmışlar. (Sabır Baba) yine zikrine devâm ile yedi sene zindânda inlemiş. Bütün mahkûmlar cezâlarını ikmâl ederek çıkmışlar. Yalnız pâdişâhın kardeşiyle bir de kendisi kalmış.

Günün birinde pâdişâhın kardeşi fenâ hâlde hastalanır. Sabır Baba’ya “Ey kardeş! Ben yarın dünyâmı değiştireceğim. Sen zindâncıya benim ismimi ver, Sabır’ın öldüğünü haber ver olmaz mı?” Pâdişâhın kardeşi nihâyet rûhunu teslim eder. Sabır Baba verdiği söz üzerine zindâncıyı haberdar eder. Aradan iki sâ’at bir zamân geçer geçmez zindân kapısı önüne bir sürü halk toplanır. Sabır Baba’yı zindândan alıp hamama götürürler. Güzelce yıkadıktan sonra tıraş ederler. Üstüne bir saltanât elbisesi giydirip sarâya getirirler ve pâdişâhın tahtına oturturlar. Meğer pâdişâh ölmüş yerine geçecek zindândaki birâderinden başka kimsesi kalmamış...

Sabır Baba pâdişâh olduktan sonra kendisi görmedikçe câriye alım satımını men' eder. Bir gün iki kız getirirler, bunların kıymetleri hazîneden verilsin hareme götürünüz der. Günün birinde bir kadın getirirler. Onun da bedelini hazîneden vererek hareme gönderir. Bundan sonra serbestçe köle alım satımına ruhsat verir. Ertesi akşam kızları yanına çağırarak başlarından geçen mâcerâyı hikâyeye ettirir. Sonra kadını çağırır. Ona da nasıl alınıp satıldığını sorar. Nihâyet kendisi söze başlar. Vaktiyle bir adamdan tahammülünün hâricinde vergi almışlar, evini zapt etmişler, memleketinden kovmuşlar, yolda giderlerken çocuklarını hırsızlar çalmış.. Sonra zindâna düşmüş. Yedi sene zindânda kaldıktan sonra pâdişâh olmuş ve şimdi de çocuklarına kavuşmuş...

Çocuklar babalarının boynuna sarılırlar ve ömürlerini sarâyda elbiseler ve cevâhir içinde geçirirler.

Sevgili Türk yavruları!

Düşmanlarımız on dört seneden beri mütemâdiyen üzerimize saldırdıkları hâlde biz sabrettik.

Mütârekeden sonra elimizde tek bir silah kalmadığı halde sabır ve metânet gösterdik. arslanlarımız î mân dolu göğüslerini düşman kurşunlarına siper etti. Milleti ve vatani kurtarmak için sevine sevine cânlarını vermekten çekinmeyen fedâ-kâr evlâdlarımız bize İnönü ve Sakarya muzafferiyetlerini kazandırmış ve daha sonra alçak düşmanı memleketten kovmuştur.

(Yeni Türkiye) hükûmetinin temeli de sabırdır metânet ve azîmdir. Bir taraftan pâdişâh orduları diğer taraftan Yunanlılar, İtalyanlar, Fransızlar bürümüş, memleket her taraftan parçalanmak istenirken biz sabır ve metânet göstermemiş olsaydık bugünkü büyük ordularımız meydâna gelemezdi. Sabreden mutlakâ murâdına erer.

Mustafa Necâti

Bugünkü Vazîfem

Sabâhleyin güneş doğar, sâ'at çalar, herkes uykusundan uyanır; işte sen de uyandın temizce elini yüzünü yıka, temizlik sıhhat ve âfiyetin vâlidesidir; Cenâb-ı Hakk'a du'â ve niyâz et, Lütfullah'ı pak vicdân olanlar için mebzûldür. Sonra düşün; kendi kendine de ki: "Ey! Bugün ben ne yapacağım? Hangi vazîfeyi îfâ edeceğim?"

Günün şu geçici sâ'atlerini nasıl idâre edeceğim?" Yapacağın şey'i her ne olursa olsun bir kere fikrinde tasarla; günün nihâyetinde: "Oh, vaktimi ne güzel kullandım!" diyeceğin işe başla! Akşam mı oldu; şu on iki sâ'atte meydâna koyduğun amelin her birini üçer defa nazar-ı tedkîkten geçirmediikten sonra uyuma! Nefsine hitâb et ki: "Nerede bir günâh işledim, ne yaptım? Hangi vazîfenin îfâsında ihmâl ettim?" Hülâsa tekmili i'mâl ve ef'alini güzelce zihninden geçir. Eğer hîcâb ve infi'âlini mûcib bir sû-i hâlde bulunmuş isen nefsinin tekdîr et; eğer hayırlı ve iyi bir işte bulunmuş isen memnûn ol; kendini bahtiyâr say!

Sahîfe 128

Fil mi, Otel mi?

Amerika'da yapılmakta olan garîb âsâra bir had ta'yîn eylemek hakîkaten müşküldür. Her gün birkaç âsâr-ı acîbe ve garîbenin Amerika'da enzâr-ı temâşâyâ arz olunduğu ve türlü türlü tuhaf şey'ler yapıldığı her zamân işitilmektedir.

Bu sahîfedeki resimde görüldüğü vechile Amerika binâları sath-ı zemînden başlayıp havâyâ çıktığı gibi toprak içine de bu derece gömülmektedir. Bu resimde büyük bir binânın toprak altında bulunan yedi katı görülüyor. Bu katlardaki fa'aliyet-i hayâtiye ve fa'aliyet-i ictimâ'iyye havâî katlardan ziyâdedir. Meselâ tahte'l-arz takrîben her biri önünden hemen bir cadde geçiyor. Katların birinde zemînin üstünde olduğu, câmekânlarında birçok eşyâ teşhîr ve tertîb olunmuş dükkânlar ve mağazalar bulunduğu gibi birbiri üstünde tahte'l-arz inşâ edilmiş olan New York şehrinin iki şimendifer hattı da bu katlardan ikisinin önünden mürûr etmekte ve burada şimendiferin mevki'leri bulunmaktadır. Yine zemînden aşağı katların birinde yukarıki katlardaki mağazaların ve dükkânların ambarları, depoları vardır.

Bir katta soğuk havâ mahzenleri tertîb ve inşâ olunmuş. Diğer bir katta dahi koca binânın her türlü ihtiyâcât-ı medeniyyesini te`mîne yarayan makineler yerleştirilmiş olduğu gibi cesîm mutfaklar da yapılmıştır. Bu binâ New York binâları arasında bir istisnâ teşkîl etmez. Buna mûmâsil ve bu tertîbde başka binâlar da vardır.

Bu defa yine New York'ta inşâat ve muhtera'ât-ı âhirenin en garîblerinden olmak üzere gâyet cesîm bir fil şeklinde mükemmel bir otel inşâsına mübâşeret edilmiştir ki bu fil tamamıyla techîz edildikten sonra yalnız Amerika'ya mahsûs bir eser-i garîb değil fenn-i mi'mârice dahi şâyân-ı takdîr binâ inşâ edilmiş olacaktır.

Bu filin irtifâ'ı 70 metreden ziyâde olup derini büyüklü küçüklü müte'addid salonlara dâ`irelere taksîm edilmekle berâber salonlardan biri çalgı takımına diğeri de istirâhate hasredilecekmîş.

Bu filin ayakları ile kuyruğu ve hortumu içinde dört büyük merdiven yapılacağı gibi pek büyük olan gözleri de iki büyük salonun pencereleri hizmeti îfâ edecekmiş.

Diğeri bir rivâyete göre bu filin üzerine Hindistan'daki filler üzerine konulan müzeyyen köşklere müşâbih olmak üzere pek ziyâde mürtefi' bir köşk yapılacaktır ki konulacak âlât-ı rasadiyye ile âdetâ ufacak bir rasad-hâne hâlini alacaktır.

[Sahîfe 129/1]

Şu`ûn

Rıdvan Nâfiz Bey:

Müfettiş Sabri Cemil Bey'in vezâif-i tefîşiyyesine mâni' olduğu için İzmir Sultânîsi Müdürü Rıdvan Nafiz Bey'in vekâletçe azledildiğini büyük te`essürlerle haber aldık. Millet-perver ve pek kıymetli bir Türk genci olan Rıdvan Nafiz Bey'e yapılan mu`ameleden bütün gençlik dilhûn ve müte`essir olmuştur. Karâr-ı vâkı'nın tashîh edileceğini el-ân ümîd etmek isteriz.

Mustafa Fehmi Bey:

İlk Tedrîsât Müfettişi Mustafa Fehmi Bey kardeşimiz kendi talebiyle Düzce İ'dâdîsi riyâziyye mu'allimliğine nakledilmişlerdir. Bütün meslektaşlara kendini sevdiren muhterem ve gayûr arkadaşımızı tebrik eder ve yeni vazîfelerinde muvaffakîyyetler dileriz.

İmtihânlar:

Muhterem arkadaşlarımızdan Şevket, selîm Dündar, Mehmed Vasfi ve Hamdi Efendiler köy mekteblerinin imtihanlarını icrâ etmek üzere muhtelif semtlere hareket etmişlerdir. Seyâhâtleri bir hafta devâm edecektir.

Sultânî ve İ'dâdîlerde imtihan-ı umûmîlere başlanmıştır talebe ve talebâta muvaffakîyyetler temennî eyleriz.

Beşinci nüshadaki müsâbakamızda (Osmânlıların ilk bayram hutbesi nerede ve hangi câmi'de kimin tarafından okunmuştur) su`âlimize Numûne üçüncü sınıftan 86 numaralı Mehmed Efendi doğru olarak cevâb vermiştir.

Diğer iki su`âlimize doğru olarak cevâb verilmemiştir.

Alenî Muhâbere

Muhterem Okuyucularımıza;

Birçok yerden â'dî kâğıt üzerine yazılmış bilmece varakaları gelmektedir. Bilmece kuponsuz olarak gelen hâl varakaları nazar-ı dikkate alınmayacaktır. Okuyucularımıza keyfiyeti bir daha i'lân ederiz.

Letâif

Çocuk nehrin cereyânına dikkat ederek babasına:

- Beybaba, bu kadar su nereye gidiyor?
- Denize.
- Öyle ama bu kadar sularla deniz neden taşmıyor?
- Çünkü fazla suyu emmek için dibinde süngerler var.

Bir küçük kısa kardeşinin dünyâya geldiğini haber verirler. Çocuk meserretle sorar:

- Annemin de haberi var mı?

Pek cesûr:

Kemâl — Sen süvâri jandarma mı olmak istiyorsun piyâde mi?

Şefik — Elbette süvâri.

Kemâl — Niçin?

Şefik — Hırsızlar geldiği vakit daha çabuk kaçmak için.

Çocuk ve Dadısı:

Çocuk — Oh ne güzel kuş.

Dadı — Hem güzel, hem uslu bak senin gibi bağırıyor.

Çocuk — Tarasınlar onun da başını bakayım bağırıyor mu bağırıyor mu?

Yaramaz:

— Hüh! Hüh! Hüh!...

— Ne o? Yine ne ağlıyorsun?

— Hüh! Hüh! Tabancanın kurşununu yuttum.

— İlahî sen bilirsin!.. Şimdi dövemem de ya kurşun içinde patlarsa...

Peder ile Oğlu Arasında

Peder — Oğlum, leblebi neden yapılır?

Oğlu — Nohuttan ve bazen demirden..

Peder — Cıvık şey` demir leblebi olur muymuş?

Oğlu — Riyâziyye hocamız riyâziyye demir leblebidir dedi de...

[Sahîfe 129/2]

şundan Bundan

Bir Fare Günde Ne Kadar Yol Yürür?

Mu`ahharen Paris ile (Belfort) şehirleri arasında piyade olarak tayy-ı merâhile olarak edilmek şartıyla bir yarış icrâ olunmuş ve bundan insânların piyade olarak esfâr-ı ba`îdeye muktedir olacağı anlaşılmış idi. Bir kere İskoçyalı bir meraklı adam farelerin günde ne kadar yol yürümeye muktedir olabileceğini anlamak için bir çâre bulmuştur.

Bu İskoçya`da iplik fabrikalarından birine mensûb olduğundan dolayı bir musanna pamuk ipliği makinesi ihtira ederek kuvve-i muharrike hizmetini görmek için dolaba müte`addid fareler koşmuştur. Dolabı tahrik için farelerin dönmelerinden bil-istifâde o zât mini mini hayvanların günde 18 kilometrelik yol yürüyebildiklerini tedkîk etmiştir.

Hıçkırığı Kesmek:

Hıçkırığı kesmek için kulakları iki eliyle sıkıca kapayıp diğer bir kimsenin verdiği sudan birkaç yudum içmelidir. Hıçkırık hemen kesilir.

Saman Kâğına Muhtâc Olmaksızın Resimleri İstinsâh Etmek:

İstinsâhı arzû olunan resmin üzerine bir â`dî kâğı vuzû` edip bir parça pamuğu benzin klor ile ıslatarak kâğıda sürmelidir. Kâğıt şeffâflayıp resim suhûletle istinsâh olunur ve az bir zamân zarfında benzin tebahhur ederek rengini alır. Resim istinsâh olununcaya kadar kâğıdın bir tarafı kuruyacak olursa tekrâr benzin sürülmesinde bir zarar yoktur. Yalnız bu sûretle çizilen çizgiler sonra silinmeyeceğinden dikkat etmek lâzım gelir.

Bilmece

“Bir gümüştan kal'a gördüm
Cins oluptur onda âb
Çekti zerin attı topuk
Fethediptir onu âfitâb”

Halledenler arasında kur'a küşâde edilerek birinciye üç aylık abonemiz, ikinciye kıymetli bir muhtıra, üçüncüye güzel bir defter, dördüncüye bir lastik top, beşinciden yirminciye kadar şık birer kart hediye edilecektir.

Beşinci Nüşadaki Bilmecemiz

Fabr, ika fabrika idi.

Halledenler arasında kur'a çekilerek birinciliği Numûne'den (13) Reşâd, ikinciliği Dârü'l-hilâfeden 167 Şücâaddîn Efendiler, üçüncülüğü İnâs İ'dâdîsinden 118 Fatma Hasan Hanım, dördüncülüğü Nûman Usta mahdûmu manifaturacı Mehmed Şevki Efendi, beşinciliği Numûne'den 86 Muhammed, altıncılığı Gerede İbtidâ'îsi me`zûnlarından Vahab Ertuğrul, yedinciliği Numûne'den 133 Ahmed, sekizinciliği Numûne'den 126 Mustafa, dokuzunculuğu Numûne'den 140 Sabri Gündüz Efendiler kazanmıştır.

Su`âl

Şeklini yukarıda gördüğünüz on altı küçük murabba'ı hâvî bir büyük murabba' çiziniz, şimdi her bir murabba'a birden on altıya kadar olan adetlerden birer tane koyunuz ki bir sıra murabba'lar dâhilinde olan adetlerin mecmû'u otuz dörde müsâvî olduğu gibi köşeden köşeye olan murabba'ların dâhilindeki adetlerin mecmû'u da bu adede müsâvî olsun.

Numara: 8 Yeni Yol Bilmece Kuponu

Halli:

İsmi:

Adresi:

8. YENİ YOL, C: 1 Nu: 9

YENİ YOL

Yıl – 1

Sayı – 9

Sâhib-i İmtiyâz: Nedim Tuğrul

Müdür-i Mes`ûl: Nedim Tuğrul

Mesleğimize muvâfık yazılar ma'a'l-
memnûniyye kabûl ve neşrolunur.

Seneliği (120) Altı aylığı (60) kuruştur.

Adres: Bolu'da Yeni Yol

Mevsim Manzaralarından: Deniz banyolarına â`id intibâ`ât

Dersa`âdet

Matba'a-yı Ahmed İhsân ve Şürekâsı

Elimizde olmayan bir sebepten dolayı bu nüshamız on beş gün te`hîrle intişâr etmiştir,
küçük okuyucularımıza arz-ı i'tizâr ederiz.

YENİ YOL

Yıl – 1

Sayı – 9

Sâhib-i İmtiyâz: Nedim Tuğrul

Müdür-i Mes`ûl: Nedim Tuğrul

Mesleğimize muvâfık yazılar ma'a'l-
memnûniyye kabûl ve neşrolunur.

Seneliği (120) Altı aylığı (60) kuruştur.

Adres: Bolu'da Yeni Yol

Nüshası 5 kuruştur. On beş günde bir neşrolunur resimli çocuk mecmû'asıdır. 15
Temmuz 1339

“Temmuz(?)”a â`id [Okunamamıştır]

Sahîfe 130

Millî Kahramanları Sev

(Türk Yavrularına)

330 senesi Temmuz’unda başlayan umûmî harbde bütün büyük hükûmetler gırtlak gırtlığa , pençe pençe gelmişler, Eski ve Yeni Dünyâ insânlarının birçoğu bu ateşten kendilerini muhâfaza edememişlerdi. Medeniyet süsünü takınan yirminci asır barbarları kırk ikilik toplar, tahte’l-bahirler, zeplinler, zehirli gazlar ve daha bilmem ne gibi korkunç, öldürücü ve tahrîb-kâr âletlerle birbirlerini yemeye başlamışlardı. Bütün dünyâ kan ve ateş içerisinde yüzüyordu. Yangının bir kolu Balkanlar üzerinden bizim sınırlarımıza doğru geliyordu.

Büyük şark komşumuz Rusya’nın bu harbde en şâyân-ı ehemmiyyet âmillerden bulunması, istediğimiz hâlde bir gün bizi de harbe sürükleyebilirdi. Hükûmet her ihtimâli nazar-ı dikkate aldığı için seferber olarak neticeyi beklemeyi daha muvâfık ve

münâsib bulmuştu. İstanbul ve Çanakkale Boğazlarının kapanmasından Rusya ve müttefikleri birbirlerine yardım edemiyorlardı.

Boğazları açmaklığımız için pek çok yalvardılar, fakat bizden sûret-i kat'iyyede cevâb-ı redd alınca boğazlara zorla girmek, Rusya için pek ehemmiyetli olan bu iki yolu cebren açmak istediler.

Mukaddes yurdu, Türklük şeref ve nâmûsunu korumak için biz de kavgaya atıldık. Kafkas, İran, Irak, Suriye, Makedonya, Romanya ve Karpatlarda arslanlar gibi dövüştük. Bütün çarpışmalarda ordumuz gâlib geliyordu. Fakat müttefiklerimiz Alman, Avusturya ve Bulgarların sâff-ı harbden çekilmesi ma'nevîyatımızı kırmış ve Mondros Mütârekesi ile Arabistan, Irak, Suriye ve Arz-ı Filistin'in bizden ayrılmasına râzı olmuş idik.

Trakya ve İstanbul ile Anadolu'ya kimse dokunmayacaktı. Düşman donanmaları her ne kadar İstanbul önüne kadar gelebileceklerse de karaya asker çıkarmayacaklarını ta'ahhüt ediyorlardı. Makhûr ve perişân kaçan düşman gemileri, İstanbul limânı'nda demir atmışlar ve toplarını şehre çevirmişlerdi. Düşmanların verdiği sözü tutmayacakları besbelli idi.

Henüz Mondros'taki imzaları kurumamıştı ki İstanbul işgâl olunmuş birkaç asırdan beri Türk'ün pâ-y-ı tahtı olan bu şehir de enva'î rezâletler yapılmış, top tüfek, cebe-hâne her şey'i, Türk'ün müdâfa'a vâsıtaları gasp edilmişti. İngilizler Haydar Paşa şimendifer yolu boyunca uzanarak İzmit, Eskişehir, Ankara ve Konya'ya kadar sokuldular. Fransızlar Adana'ya, İtalyanlar Antalya'ya çıktılar.

Mukaddes memleketimiz her taraftan düşman çemberi altına alınmıştı. Büyük adamlarımız pâdişâhın emriyle birer birer Malta'ya gönderildiğinden (Mustafa Kemâl ve Ra'ûf) Türk'ün iki kahraman ve güzîde evlâdı İstanbul'dan firâr ederek Samsun'a ve oradan Erzurum'a, Sivas'a ve daha sonra Ankara'ya gelmişlerdi. Büyük düşmanlar mavi beyazın sefil kudurmuş evlâdlarını da İzmir'e çıkarmışlar ve Ermenilere şarktan hücum ettirmişlerdi. Mustafa Kemâl Paşa'nın etrâfında toplanan fedâ-kâr vatan evlâdları Türk; İstiklâl, hürriyet, şeref ve nâmûsun ayaklar altında çiğnendiğini görmektense son nefer ve en son kurşuna kadar müdâfa'aya azmettiler. Düşmanlarımız (Sevr) isminde kâtil bir mu'âhede ve kanlı bir paçavra ile i'dâmımıza karâr vermişler ve ölüme müstahak olduğumuzu pâdişâha da tasdîk ettirmişlerdi.

Millet kara bir istibdâd, derin bir cehâlet ve fakr u sefâlet altında perişân ve fecî' bir sûrette inlerken damatlara varıncaya kadar bütün efrâd-ı a`ilesini naz ve nîmetlere gark ettiğimiz pâdişâhın en son hizmet ve fedâ-kârlığı milletin boynuna felâket ve esâret zincirini geçirmektir.

Vatanı parçalattırmamak arzûsuyla teşekkül eden müdâfa'a kuvvetleri bir taraftan düşmanla pençeleşiyor diğer taraftan millî hareketi çürütmek ve doğarken öldürmek maksadıyla İstanbul'dan akın eden pâdişâh taraf-dârı mürtecileri tepelemek mecbûriyyetinde idi. Fikirlerimizde fenâlık, niyetlerimizde bozukluk olmadığı için Cenâb-ı Hakk gerek dâhilî ve gerekse hâricî cenahlarda muvaffakiyyet ihsân etmiş ve bugünkü kutlu muzaffer yeni Türkiye Hükûmeti doğmuştu.

Türk oğlu! Târîhte emsâli geçmeyen Anadolu mücâhede-yi milliyyesinin bir mu'cize olduğunu bil! Vatanı muhakkak bir esâretten kurtaran büyük Gâzî Mustafa Kemâl Paşa hazretleriyle İsmet, Kâzım Karabekir, Fevzi, Yâkub Şevki, Kâzım, Nûreddîn,

Sahîfe 131

Ali İhsân, Cevâd, Hâlid, Kemâleddîn ve İzzettin Paşalar ve refika-yı hamâsetine her vakit hürmet ve muhabbetle anmak en mukaddes vazîfendir. Kahramanlarını sev, büyüklerini unutma!

Nedim Tuğrul

Mekteb Temsili

Canavarlar

“Vaka' Birinci İnönü Muhârebesi
esnâsında işgâl sahasında
bir köy mektebinde cereyân eder”

Perde açıldığında: Bir sınıf... Soldaki kürsüde beyaz saç, sakal ve sarıklı bir köy hocası. Sağda dört beş sıra, en büyüğü on dört yaşında yedi sekiz talebe. Nihâyetinde bir pencere sol tarafında bir kapı. Hoca söyler. Talebe hürmetle dinler. Hepsi mağmûm.

Hoca — (Dirsekleri masaya dayalı titrek bir sesle)

Evlatlarım!.. Nasıl felâketli günlerin siyah günlerini yaşadığımızı biliyorsunuz değil mi?.. Hiçbir zamân mahkûm ve zelîl yaşamayan Türk ırkının; yer yer saltanâtlar kuran milletimizin şu son senelerde içinde yuvarlandığı felâketlerin derecesine biraz olsun vâkıfınız değil mi?.. Üç kıt'anın atlarına seyran-gâh olduğu Türk akıncılarının ahfâdı, Koca Selîm'in Nil boyunda zafer şarkıları çağırın, Atina'da mehter çalan evlâdları bugün düşman çizmeleri altında... Viyana surlarını zorlayan pazılar bugün âciz... Şimdi burada, sevgili Anadolu'muzda bile hürriyetimize mâlik değiliz. (Bir müdded eliyle yüzünü örter, sonra asabî) Hem nasıl bir düşman karşısında?.. Ah!.. Ona düşman demek bile Türk'e zor gelir. Aman ya-Rabbîm... Onlar, Türk ordularının hayâlinde kaçan o cebin millet... Nasıl, nasıl olur da Hilâl'e karşı kor. Köhne Bizans'ın döküntüsü bir avuç parya nasıl olur da İzmir sâhillerine yanaşır. Ve sonra buralara, Türk'ün tâ harem-i sînesine sokulur?.. Fakat bu bir hakikat.. Ecdâdın mezârlarını çiğneyen yabancılara kavuklu taşlar hayretle bakar. Bizans'ı yıkan Fâtih'in, Mısır'ı alan Yavuz'un o kavuklu taşları altında yatanların rûhu ağlıyor!.. (Eliyle yüzünü örter.. Hıçırıklar... Talebeden birkaçı mendiliyle gözlerini siler) ya-Rabbî şu sâf semâ daha ne vakit kadar yanan yuvaların dumanıyla örtülü kalacak? Ne vakte kadar bu figânlar devâm edecek? Bu kudurmuş çan sesleri ne zamân susacak? Yoksa, yoksa salıp çakıldığı yerde kalacak, Roma'daki baykuşun asırlık hayâli hakikat olacak mı? (Birdenbire ayağa kalkarak)

Hayır... Hayır... İşte bu olmayacak. Çan sesleri ezânları ebediyyen susturamayacak, yüz bin hayır!.. Bu yangın dumanları İslâmiyyet'in nûrunu söndüremeyecek (eliyle sol tarafı işâret ve dinleyerek) dinleyin!.. Derinden gelen seslere kulak verin!.. (Derinden top sesleri duyulur) İşte orada İnönü'de Türk topları sâlibe cevâb veriyor. Orada patlayan bu toplar, orada gürleyen Türk'ün gür sesi tâ Atina'ya, Kastî'nin sarâyına aks ediyor; bütün Avrupa'nın binâ-yı ümîdini yıkıyor; ve bize halâs günlerinin yakın, hem pek yakın olduğunu tebşîr ediyor! Üç gündür orada Alparslan'ın evlâdları kudurmuş köpek sürülerini kırıyor.. Eziyor.. Parçalıyor fakat bu alçak kavim bu denî millet bütün hırsını cephe gerilerinde silahsız ma'sûmlardan alıyor.

Dün iki arkadaşınızı alçakça şehîd ettiler. Her an biz de böyle bir âkıbete muntazırız. Orada kardeşlerimiz çarpışır, ölür, öldürürken esir olan bizlere onların nusreti için du'â düşünüyor. Oğlum Necmi şimdi o mukaddes bezi getir!..

(Necmi on bir yaşlarında bir çocuktur. Arkadaşı diğer bir çocukla kalkar. Bir dolap açar bir yeşil bohça alıp hürmetle getirip koyar. Ve iki çocuk da ayakta durur. Hoca hürmetle bohçayı açar bir Türk bayrağı çıkarıp açar kürsüye yayar.)

— Daha bir zamân, fakat muvakkit bir zamân şanlı bayrağımızı mektebimizin üstünde değil böyle gizli gizli görelim, yüzlerimize sürelim.

(İki çocuğa işâret eder. Biri bayrağın ucundan tutup öper. Tam bu sırada pencereden içeri iki üç el silah atılır. Ayaktaki çocuklar vurulur yere düşer)

Sahîfe 132

Hoca — Ah!.. İki talebe daha... İki kurbân daha...

(Ellerinde mavzerler olduğu hâlde üç Yunan neferi içeri girer fakat biri diğerini araştırmak için dışarı çıkarır.)

Nefer — Vire Hoca!.. Buranın Yunanistan olduğunu unuttun mu? O nedir? (Bayrağı göstererek sorar) Bu ne kepâzelik?..

Hoca — (Heyecân içinde fakat vakur) Onu tanımadın mı? Sen (Dömeke) bozguncularının oğlu olursun da onu nasıl tanımazsın?.. O dünün ve yarının cihângirlerinin... Asırlardır zaferden zafere barut dumanları içinde koşan timsâli... Daha dün senin Atina'nda dalgalanan Türk bayrağı!..

Nefer — Haydi bunak sen çıldırmışsın!.. Yoksa Türk saltanâtının yıkılıp buralarda Kral Konstantin'in hükümran olduğunu işitmedin mi!. Şimdi muzaffer ordumuzun son kalan birkaç Türk'ü Kafkaslara doğru kovaladığını duymadın mı?

Hoca — Anadolu'yu harâbe-zâra çevirenin Yunanlı olduğunu, şu güzel yurdu telvîs eden ayağın Yunan ayağı olduğunu biliyorum. Fakat Türk saltanâtının yakılıp son kalan birkaç Türk'ün Kafkaslara doğru kaçtığını işitmedim!.. Yalnız İnönü'de gürleyen kardeşlerimizin sesini işitiyorum. Bu bir yıkıntı değil bir güneş tutulmasıdır ki muvakkittir.. Geçer..

Nefer — (Amirane ve vahşi bir tavırla) Eh.. Yeter.. Haydi öyle ise şerefli milletinin şanlı bayrağını kendi ayağınla çiğne.. Haydi durma!..

Hoca — (Kükreyerek) Onu... O mübârek bayrağı çiğnemek, bir sefil hayât için bunu irtikâb etmektense seni tırnaklarımla parçalarım. (Der ve neferin gırtlığına

şiddetle atılır) Alçak mahlûk... (Yunanlının tüfeği yere düşer ve ve hocayı omuzlarından tutup sarsar) Nâmûssuz sefil... (Boğuşurlar o sırada da)

Talebeden Biri — (On dört yaşında olan bir arkadaşına) Tal'at... Ne duruyorsun bak şu gavur hocamıza ne yapıyor! Haydi şu tüfeği al beynine patlatıver.

Tal'at — Şimdi.. (Der ve yerden Yunanlının tüfeğini alıp böğrüne ateş eder. Nefer düşer geberir. Çocuk da hocasına yardıma koşar.) Hocacım!.. Hocacım!.. İncindin mi?..

Hoca — (Boğuk bir sesle) Bir şey'im yok oğlum aman kaçınız!.. Evlâdlarım kaçınız!.. (İki üç ufak çocuk dışarı çıkar. O sırada silah sesine telâşla diğer iki Yunanlı gelir yerde yatan arkadaşlarına biri eğilir diğeri de)

Nefer — Vire Hoca! Bizim arkadaşı sen öldürdün?..

Hoca — (İki elini göğsüne kavuşturmuş) Evet ben!

Nefer — Haydi cennete (Der ve ateş eder. Fakat derhâl tüfikle hoca arasına Tal'at girer ve göğsünden vurulup düşer. Diğer Yunanlı kalan çocukları dipçikle döverek dışarı atar)

Hoca — (Dehşetle) Bir üçüncü daha!.. (Ağlar ve çocuğa doğru eğilir)

Tal'at — (Titrek ve kesik bir sesle) Hocacım!.. Ağlama... Bir şehîd artmış olur. Bir evlâdını... Gâ'ib etmekle... Vatan... Öl... Mez... (Teslîm-i rûh eder)

Hoca — (Çıldırılmış gibi) Burası bir mekteb değil, bir maktel oldu. Ve ben hâlâ baykuş gibi dudakları üstünde tebessümler dolaşan bu yavru şehîdler ortasında yaşıyorum. (Neferlere dönerek) Alçaklar... Öldürün... Beni de öldürün. Öldürün ki melânetiniz tamam olsun. Asâletinizi isbât edin. Öldürün beni. Şu ak sakalım kanlansın. Öldürün ki rûhum der-gâh-ı Mevlâ'ya ulaşsın!..

(Neferler ellerinde kamalarla, hocayı yakalayıp ortaya sürüklerler)

Nefer — Haydi... Söyle ki yaşasın Kral Konstantin, yaşasın Yunanlı... (Hoca söylemez) Nefer bir defa şiddetle hocanın arkasına kamanın kabzasıyla vurur)

Hoca — (Yüzünde acı buruşukluklar) Yaşasın Türk milleti. Yaşa... (Böğrüne bir kama sokarak sustururlar) Ah!.. Canavarlar... Canavarlar... Her şey` ölür... Hak ölmez. Fertler ölür fakat (Bir kama daha sokarlar)

Nefer — Ah... Bunak...

(Vahşetle, kamalarla o ihtiyâr vücûd delik deşik edilirken ihtiyârın elleri semâya merfû', gözleri yukarı dikilmiş iki diz üstünde çökmüş yüzündeki çektiği maddî ma'nevî acılıkların hututu nemâyân olduğu hâlde) perde iner.

15 Haziran 39

Mu'allim Tahsin Demiray

Çalışmak

İnsan, nafakasını, ya'nî yiyip içeceğini, geçineceğini, her arzûsunu husûle getirmek için çalışmalıdır.

Sa'y, bir hazînedir ki her köşesi cevherle doludur.

Çalışmak sayesinde ki insân muhtâc olduğu şeylere kolaylıkla nâ`il oluyor. Devr-i hayâtın her dakikasında birbirini ta'kîb eden meşakkatler bitmez tükenmez, eziyetlere çalışmakla galebe olunur. Çalışmak sayesinde ki insân fikir sâhibi oluyor. Göklere seyâhât ediyor. Denizlerde seyâhât ediyor.

Çalışmak sayesinde ki insân denizleri kara, karaları deniz hâline koyuyor. Ateş gibi kavî bir düşmana galebe geliyor.

Buharlar, elektrikler, şimendiferler, vapurlar ihdâs ederek işletiyor. Çalışmak sayesinde ki insân kürre-yi arz üzerinde bulunan yüzlerce akvâmın mûcib-i ibret nice nice âdât ve etvâr-ı garîbelerine vâkîf olurlar.

Çalışmak sayesinde ki insân bunca mevcûdâtın ahvâlinden haber-dâr oluyor. Velhâsıl çalışmak sayesinde ki nice gizli şey`ler meydâna çıkıyor düşünelim: Bugün gözleri kamaştıran terakkîyat-ı beşeriyye çalışmak sayesinde vücûda gelmiştir.

Evet! Benî-beşerin ahvâl-i evveliyyesi ile bugünkü terakkiyyat arasında dağlar kadar fark var. Bunlar hep çalışmak ile meydâna gelmiştir. Binâ`en-aleyh çalışmaktan hiçbir zamân geri kalmamalıdır.

İnsan çalışmak için yaratılmış olduğundan fa'aliyet zarûrîdir.

Reşâd Dündar

Zavallı Besleme

Bolu Hükûmet Hasta-hânesi Baş Hasta Bakıcısı

Merhûme Dilber Hanım Hâtırâsına İthâf:

Hastanın hâli birdenbire ağırlaşmış idi... Bî-çâre, hasta-hâne hizmetçilerinin kendisini aldattıklarını anlıyor idi. Memleketinden mahcûr olan zavallı beslemenin, hanımından ve şişmanca bir zehîra tüccâr olan efendisinden başka hiçbir kimsesi hiç bildiği yoktu.

Bî-çâre kızcağız hasta-hânenin duvarları nîm-beyaz, badanalı fakat vîrân ve perişân bir odasında ölüm döşeğine düşmüş, el dayanmayacak kadar şiddetli bir hummânın te`siriyle yanıp kavruluyor idi. Odada eşyâ nâmına üzerinde ilaç şişeleri, bir çinko leğen ve daha ba'zı ufak tefek bulunan bir masadan başka bir şey` yoktu. Her taraf çıplak, soğuk ve hazîn idi. Kızcağızın derininde “tecrîd ve tefrît” edildiği bu oda, hasta-hâne odasından ziyâde mahbûs-hâne izbelerine andırıyordu.

Odanın bir köşesindeki makine keskin kokulu bir toz (def-i te'affün) püskürterek havâyı ağır ve sıkıntılı bir hâle getiriyor idi.

Zavallı kız birdenbire sayıklamalar ile oturdu, hizmetçiyi çağırdı: “Öleceğim, ölüyorum, esvablarımı giyip efendimi göreceğim... Oof hani çamaşırlarım onu da mı aldınız. Gideceğim, işitiyor musunuz, mutlakâ gideceğim...” diyordu. Hasta didine didine üzerindeki yorganı atmak istedi, bağırmaya hıçkırma hıçkırma ağlamaya başladı.

Bu feryâd üzerine hizmetçi kadınlardan birisi koşup geldi, hastayı sevip okşadıktan sonra “Hay budala kız sanki iyi mi ediyorsun? Efendine daha dünden haber gönderdik gelecek... Boşuna gürültü ediyorsun, sonra harâretin artacak. Hekimden söz işiteceksin.” dedi.

Bir iki dakika aramadan sonra hasta yalvarmaya başladı. “Ablacığım diyordu bırak gideyim. Sonra hasta-hânedede öleceğim... Hanım beni pek ziyâde üzer idi ama efendi pekiyi idi... Benim başka kimi var! Bana aylık bağlamış idi. Beş senedir yanlarındayım. Geçen gün küçük bey hastalandı.

Sahîfe 134

Vücûdu simsiyah çibanlar döktü, çiçekler çıkardı. Süt Nine kendi çocuğuna da bulaşmasın diye kaçtı; çocuğa yalnız ben baktım, ama ben de hastalandım biliyorum, başlarından savmak için beni buraya attılar... Of işitiyor musun hasta-hânedede olmak

istemiyorum. Beni evimize götürünüz haydi gideceğim. Of ya-Rabbî bırakınız gideceğim.”

Bî-çâre kızın harâreti gittikçe artıyor, hep efendisini, hanımını, çocuğunu, evi sayıklıyor ve bu hezeyanlarla başından geçen bütün vak'ayı anlatıyor. Hele hastalığı kendisinden kaptığı küçük beyi ne kadar seviyor idi!

Akşamüzeri hasta-hânenin kapısı önünde bir araba durdu. İçinden mükellef bir efendi çıkarak parmaklıklı kapıya doğru yaklaştı... İşte bu, beslemenin efendisi idi. Zavallı besleme daha yeni ölmüş idi.

Hasta-hânenin hizmetçisi na'aşın yattığı odanın önüne kadar götürdü ve ölünün yüzünü açmak üzere iken, birini havf ve istikrâ-yı irâ'e eden somurtkan ve hodkâm çehresini başka bir tarafa çevirmiş idi.

Efendi eve gelince haremine dedi ki: “Hanım, besleme öldü; zavallı kızcağız! Ne güzel börek yapar idi, hele pilavı emsâlsiz idi.”

Doktor (Tondor)u Taklîden

“Nevsâl-i Âfiyet”

Doktor Muhammed Onur

Su Kızı

Yarısı insân, yarısı balık şeklinde tersîm edilip lîsanımızda “melîketü'l-bahr, su melîkesi, deniz kızı” nâmlarıyla yâd edilir.

Denizlerin muhtevî bulunduğu mahlûkât-ı a'cîbeye dâ'ir gerek eski kitâblarda münderic bulunan gerek lîsan-ı a'vâmda devrân eden rivâyetin ekseriyyesi işitenlerde bir hiss-i hayret hâsıl etmekle berâber ba'zı ahvâlde hakîkatlerine inanılmamak istenilir. Fakat bu husûsta müverrihlere, râvîlere yâhûd doğrudan doğruya seyyâhlara kabâhat bulmamalıdır. Çünkü onlar uzak ve garîb memleketleri dolaşırlarken tesâdüf ettikleri ahvâl-i garîbe ve mahlûkat-ı a'cîbeye dâ'ir ma'lûmât almak üzere ahâlî-yi kadîmeye mürâca'at etmeye mecbûrdurlar.

Salifü'z-zikr acâyib-i bahriyye-yi hayvaniyye meyânında en ziyâde şâyân-ı tezkâr olanlar “Triton, Nereid” nâmlarıyla pek eskiden beri ma'lûm idi. Kadîm Roma müverrihlerinden meşhûr “Telpin”in ifâdesine göre hüküm-dâr “Yiterios” zamânında

müşârileyhe bir sefir gelerek “Olisyo” sevâhilinde kayalıktan ibâret bir mağara içinde “Triton” denilen bir nevi' deniz şeytânı! Bulunmuş olduğu ve trampet gibi bir kapak çalmakta bulunduğunu haber vermiştir. Sefirin deniz şeytânı nâmıyla “ta'rîf değil” tavsîf edildiği o mahlûk fil-hakîka bedenen ve şeklen deniz adamına tamamen müşâbih imiş.

Hukemâ-yı kadîmeden “Elyan” o zamânlar “Nabruyan” nâmıyla yad olunan Seylan Adası sevâhilinde ve husûsîyle civârdaki denizlerde “deniz mabudu” “deniz kızı” denilen mahlûkların kesretle bulunduğu ve kızların bedenlerinde kıl yerine diken mevcûd olduğunu târîh-i tabîye dâ`ir olan telifinde zikredilmiştir. Kadema-yı müverrihînden “Aleksander” nakleder ki:

Dostlarından Mösyö kazâ “Mora”da seyâhât ederken râye'l-ayn görmüş sûret-i zâhiresi insâna pek de benzemiyor değilmiş yüzü oldukça güzel ve mütenâsib ve bedeni orta yerine kadar “harşefe” ya'nî balık pullarıyla mestûr olup kısım-ı sâfli de balık kuyruğundan ibâret imiş. Çok geçmeden etrâfına birçok halk toplanmış kız bu kalabalıktan pek ziyâde muzdarib olarak hüngür hüngür ağlamaya başlamış! İçlerinde en ziyâde insâf sâhibi olan mûmâ-ileyh Mösyö kazâ halka gücenerek bir tarafa çekilip durmalarını ricâ etmiş ve bunun üzerine seyirciler azıcık açılır açılmaz kız kanatlarıyla kuyruğu sayesinde muktedir olabildiği kadar denize doğru tekerlenerek suya ilk önce başını daldırmış ve o anda gâ`ib oluvermiş!

Norveç mü`elliflerinden “Puntos [de Venta]”, “Berg[en]” arâzîsi civârında bulunan “[Hordaland]” balıkçılarının bir deniz adamı tutmuş olduğunu rivâyet ediyor.

Bu adam Norveç'te o zamânın hüküm-dârı olan kral “Kivorlig”e götürülmüş ve kendisinin şarkı söylediği

Sahîfe 135

ve fakat nağmesinin pek o kadar âhenkli olmadığı da ifâde olunmuştur. “Rosus” nâmında bir Roma müverrihi dahi senato a'zâsından iki zât Norveç'ten vatanlarına avdet ederken bir deniz adamı tutmuşlar ve fakat çok geçmeden yine denize atmışlar batarken gemidekilere Danimarka lîsanıyla lakırdı söylemiş ve kendini salıvermedikleri hâlde gemi bir tarafa atılarak içindekilerden hepsinin helâk olacağı beyânıyla herkesi korkutmuş! Bunun için kendisini salıvermeye mecbûr olmuşlar.

Şu hikâyeyi bi'z-zât nakleden zât diyor ki:

Mâdemki bugün deniz öküzü, deniz aygırı, deniz domuzu, deniz köpeği gibi mahlûkat-ı bahriyyenin mevcûd olduklarını şüphesizce biliyorlar o hâlde deniz adamının var olduğuna ihtimâl vermemek olmaz. Norveç mü`elliflerinden biri de şöyle diyor: “Angola Denizi’nde, deniz kızları kesretle sayd olunur. Bunlar insânlara pek ziyâde benzer kendileri ağ ile tutulup Araplar tarafından telef edilir. Bu esnâda kadınlar gibi acı acı feryâd ederlermiş. O sevâhilde sâkin bulunanlar onların etlerini yerler.” Mü`ellifin-i meşhûreden “Diksiyoner” bir eserinde şu vechile beyân-ı fikir ediyor.

Deniz adamı denilen mahlûk bahr-i Afrika ve Hindistan’ın cenûb taraflarındaki denizlerle bahirlerde sekiz karış kadar olup başı beyaz ve yüzü ise insâna müşâbihtir. Alını açık ve yüksek, gözleri küçük, burnu yassı, ağzı büyüktür. Yalnız kulağı ve çenesi yoktur. İki tane kısa kolu vardır. Bu kollarda oynak yer, ya'nî mafsâl mevcûd olmayıp doğrudan doğruya bir el yâhûd pençe ile nihâyet bulur. Ellerin her birinde dört uzun parmak vardır ki birbirine -kaz ve ördeklerin ayakları gibi- birer gışâ, ya'nî zar ile rabtedilmişlerdir. Dişilerinin göğüsleri de mevcûddur. Bu sayede yavrularını emzirip büyütürler. Bedenlerinin kısm-ı bâlâsı insâna kısm-ı sâfili de balığa benzer. Sudan çıkarıldıkları vakit kendilerinden acı bir feryâd işitilir.”

– Mâ-ba'dı Var –

Ahlâk

Bugünkü Vazîfemiz – 2 –

Fakirim, fakat en zengin bir adamın evlâdıyla berâberim. İşte Yeni Yol Mektebi'nin üçüncü sınıfında bulunuyoruz; ben onun müzâkerecisi, ikinci hocasıyım. Ben fakir değil, zenginim, zîrâ dünyâda hakîkî servet ilimdir. İnsan ilim zengini olmalı. Hazîne-yi fikrini (ilim) denilen cevherlerle doldurmalı. Buna ancak çalışmakla muvaffak olunur.

Bakınız! Babam ihtiyâr, vâlidem alîl, ikisi de fakir, geçinmeden âciz!. Lâkin ben terakkî i'tilâ yolunu, hakîkî Yeni Yolu tuttum. Onlara ümîd ve kuvvet veren, kalblerini tazelandiren benim sayemdir. Şimdi çalışmaya olan heves ve isti'dâdım nasıl artmaz!..

Zâten vazîfem ne? Akıllı, terbiyeli bir mektebli yalnız çalışmak vazîfesiyle mükelleftir. Zengin babaların malı, parası mektebdeki çocuklarının vezâifini teshîl

etmez, belki onları atâlete sevk eyler, bence çalışıp gayret eden bir fakir çocuğu, hesâbsız servete mâlik olan bir adamın evlâdından daha bahtiyârdır.

Zamân bir cevherdir ki hiçbir şeyle mübâdele olunamaz. Zamân bir kuştur ki uçar, bir daha geri gelmesi mümkün değildir. Zamânı idâre husûsunda edilen imsâk muvaffakıyyet husûle getirir. Âlimin biri demiş ki: “Altından iki sâ'at gâ'ib ettim. Her biri altmışar tane elmaslı dakikaya taksîm olunmuş. Şu iki sâ'ati i'âde edene hazîne doluları para verilmiş olsa yine azdır; fakat onları i'âdeye muktedir hiç kimse tasavvur olunamaz.”

Küçük kardeşlerim!

İnsanın en iyi, en büyük vazîfesi vaktini atâlet içinde isrâf etmemektir. Bilir misiniz? Atâlet, felâket kapısıdır, tembeller, sefiller arzû-yı hayâtтан vazgeçmelidirler, zîrâ (hayât) denilen şey` sa'y ve amelden ibârettir.

Nazmi

Sahîfe 136

İmtihân Ta'tîli Münâsebetiyle: Biraz da İstirâhât ve Sâf havâ...

Türk Yavrularına:

Öğüt

Ey yavrular bugün siz
Yurdu vîrân buldunuz.
Lâkin şu vîrânede
Hür olarak doğdunuz.

Bir zamânlar bizim de
Ma'mûr idi yurdumuz
Dünyâlara hâkimdi
O şerefli ordumuz.

Haddi miydi helâle
Karşı koysun bir zamân
Böyle sefil bir millet
Böyle âdi bir Yunan.

O zamânlar üç dünyâ
Türk'e boyun eğdi
Karşısında zâlimler
Tiril tiril titrerdi.

Nice zâlimleri biz
Denizlerde boğdurduk
Nice karanlıklara
Türlü güneş doğdurduk.

Sonraları araya
Girdi senlik ve benlik
Hiçbir yerde kalmadı
Eski dirlik düzenlik

Hakir oldu şanımız
Dinlenmedi sözümüz
Felâketler belirdi
Açılmadı gözümüz.

Garba karşı velâkin
Eski şanla mağrûrduk
Atalardan kalanı
Hâzır yedik oturduk.

Felâkete alıştık
Sefâlete alıştık
Ne bir parça yorulduk

Ne bir parça çalıştık

Menkıbesi târîhe
Sığamayan ordumuz
Mağlup oldu her yerde
Çiğnendi şen yurdumuz.

O zamândan beridir
İki asır oluyor
Yurdumuza her yandan
Yabancılar doluyor.

Hasta adam konuldu
Yüz senedir ismimiz
Buna rağmen coşmadı
Din ve millî hissimiz.

Büyük harbden büsbütün
Mağlûb, makhur çıkınca
“Osmanlı” devletini
Harb temelden yıkınca

İstanbul'a, İzmir'e
Yabancılar yapıştı
Anadolu içinde
Yunanlılar dolaştı.

Barut dumanlarına
Gömüldü her dağ ve taş
Katledildi üç sene
Yüz binlerce vatandeş.

Türk'ün azmi, îmânı

En nihâyet coşunca
Helâline kavuştu

İzmir, Edirne, Tunca.

Sahîfe 137

Karahisar, Sakarya,
Dumlupınar, İnönü
Zaferleri yazıldı
Târîhe halâs günü.

Şimdi lâkin her taraf
Bil ki bir vîrânedir
Dünyâ harâb lâne ki
Ta'mire bî-gânedir.

Üç senelik kıt'alın
O dehşetli ve kanlı
Yaprakları kapandı
Kahredildi Yunanlı.

Şimdi size istiklâl
Güneşinin altında
Hep çalışmak düşüyor
Şanlı mâzî yâdında.

Şimdi yok bir yabancı
Şu mübârek yurdunda
Şimdi zafer sesleri
Meriç'teki ordunda.

Şimdi bir rûh kederli
Kalplere dökülüyor
İstikbâlin çehresi
Bakın nasıl gülüyor.

Şimdi sâhillerinde
Akdeniz'in al bayrak
Dalgalanıyor şerefle
Mavi göğü yırtarak.

Şimdiden sonra sa'âdet
Verecektir emîn ol
Yavrucuğum bizlere
Tuttuğumuz Yeni Yol.

16 – 6 – 39

Mu'allim T. Demiray

Ta'til Eğlencelerinden: Araba ile Kır Turu

Gerede'de Ma'ârif Hareketleri

-Dörtdivân Nâhiyesinin Kıymetli Bir Köyü-

On bir senelik uzun bir ayrılıktan sonra kavuşabildiğim bu öz memleket bucağı - Gerede'yi- pek başka ve mûcib-i memnûniyyet bir hâlde buldum. Memleketin her köşesinde hissedilen bu intibâh hareketinin nisbeti; vilâyet ve elviye merkezleri gibi her değişen muhîte göre azalıp çoğalacağı bir emr-i tabîî olduğuna göre, görüp geçtiğim yerlerden Bolu livası ve ez-cümle onun "Gerede kazâsı" ma'ârif i'tibâriyle daha ziyâde şâyân-ı takdîr bir hâldedir.

24 Mayıs 339'da Gerede'nin Dörtdivân nâhiyesi "İftihar-ı Millî İbtidâî Mektebi"nin imtihanında bulunduk; henüz bir buçuk yaşında bulunan bu irfân ocağı az bir zamân zarfında feyiz nûruyla Dörtdivân'ı oldukça tenvîre muvaffak olmuş, o hâlde ki: Bilgi ile terbiye burada berâber yol almışlar!..

Ma'ârifte maksûd olan bu gâyeye vusûlünden dolayı mektebin gayûr ve kıymetli genç mu'allimi Sâdık Bey'i cidden tebrîk eder ve mesleğinde daha ziyâde muvaffakiyyetli hizmetler temennî ederiz.

Sahîfe 138

Dörtdivân eşrâfından emîn ve Ârif Ağalarla Belediye Re`îsi Hüseyin Hüsn-i Efendi'nin mekteb-i mezkûra karşı vâki' olan muhabbet ve fedâ-kârlıkları şâyân-ı takdîrdir, bi'l-hâssa pek parlak olan tevz'-i mükâfât mes`elesinde binlerce kuruş sarfiyla bu istikbâl yavrularının her birini birer sûretle dil-sîr etmeleri her şeyin fevkindedir!..

Otuz, kırk köy ahâlisi huzûruyla nahiyenin pazar mahallinde icrâ edilen tevzî-i mükâfât merâsimindeki halkın samîmî duyguları, onları sâf ve nezîh rûhlarına kadar nüfûz ederek yaşamak ve o zevk ve neşâtı berâberce yaşatmak pek müstesnâ bir şeydi. Bu temiz ve sevimli köylülerimiz; sevgili yavrularının ağızından işittikleri nefis şi'irleri, millî manzûme ve şarkıları bir selsebîl-i ilhân hâlinde kana kana içerken her birinin aynı vücûd ile münşerih ve aynı ümîd-i istikbâl ile mutma`in ve mütesellî oldukları ve yapılan bunca fedâ-kârlık ve emeklerin beşâret istihlâli olarak akıttıkları sevinç gözyaşlarından okunmak kâbil değildi.

26 Mayıs 339

Bosnalı-zâde Câhid

“1” numaralı Durmuş Efendi'ye bir altın sâ'at

“11” numaralı Seyyid Ali Efendi'ye kıymetli bir yazı takımı verildiği gibi diğer efendiler dahi sa'y ve gayretleri nisbetinde taltîf edilmiştir.

C.

Tavşan ile Avcı

Adamın biri, ömründe maşadan başka silah kullanmamış iken avcılığa heves etmiş idi. Fakat ne zamân avdan dönse mahcûb oluyor herkes onunla eğleniyordu. Bir gün yorgun yorgun, avdet ederken bir tavşan taşıyan bir çocuğa rast geldi. İçinden “A'lâ, bu sefer avla döneceğim” diyerek tavşanı pazarlık ederek satın alır. Cebinden çıkardığı sicimin bir ucuyla tavşanın ayaklarını bağlar diğer ucunu ise bir ağaca rabteder. Üç dört adım geriye giderek nişan alır tetiği çeker, kurşun kazâen sicime tesâdüf eder. Tavşan da avcının nazar-ı hayreti önünde kaçar.

Sâfranbolu İ'dâdîsi Sınıf

İhzârı Talebesinden

Turgut Hilmî

Küçük Hikâye

Cevâhirci Dursun Ağa

Bir zamânlar İstanbul'da Cevâhirci Dursun Ağa isminde zengin bir adam vardı. Yalnız Aksarây'da on sekiz ev bir hamam, Sirkeci'de iki otel, balık pazarında üç dükkân, Yedikule'de bir han, Bayezid'te iki kahve yaptırmıştı. Cevâhirciler içerisinde bir de mükemmel dükkânı mevcûddu.

Dursun Ağa'yı komşusu Ârif Efendi'nin sünnet düğününe da'vet etmişlerdi. Akşam evine döndüğü zamân zevcesine:

— Beni Ârif Efendi'nin düğününe çağırılmışlar pencşenbe gününe kadar siyah pantolonumu iki parmak kes, zîrâ pek uzun geliyor, ayıptır, sözde cevâhirciyiz ba-husûs öyle umûmî yerlerde herkes bize bakar, küçük bir noksânımız deve kadar olur.

— Peki keseyim.

— Ama unutma.

— Hayır unutmam.

Dursun Ağa zevcesi Zehra Hanım'ın pek unutkan olduğunu bildiği için elbiselerini fırçalayan hizmetçiye de aynı tembîhatı icrâ etti. Aşağıda rast geldiği aşçıya da söylemeyi unutmadı.

Pencşenbe günü sabâhleyin Zehra Hanım zevcinin ta'rîf ettiği gibi pantolonu iki parmak keser, efendisinin tembîhâtını hatırlayan hizmetçi pantolonu alır, iki parmak kısaltır, sonra aşçının hatırına gelir, o da aynı miktârda keser.

O gün dükkânda pek harâretli bir alışverişle meşgûl bulunan Dursun Ağa öğle yemeğini bile unutmuştu. sâ'at sekizi yirmi geçiyordu. Düğüne da'vetli olduğunu hatırlayarak hemen faytonu koşturdu. Arabacıya atları sürmesini tembîh etti. Dursun Ağa geç kaldığından düğün sâhibi merak etmiş ve ne olduğunu anlamak üzere büyük oğlunu göndermişti.

Dursun Ağa komşusunun mahdûmunu görünce geç kaldığını anlamış ve özür dilemişti.

Sahîfe 139

Ârif Efendi'yi daha fazla bekletmek cidden ayıp olacaktı. Dursun Ağa elbiselerini giymek üzere yukarı çıktı. Zehra Hanım da düğüne çağrılmıştı. Fakat giderken zevcinin elbiselerini beyaz ve temiz bir bohçaya sararak konsolun üzerine bırakmıştı.

Dursun Ağa üzerindeki elbiseleri çıkardı. Redingotla pantolonunu aceleyle giyerek aşağı indi. Aşağı yukarı hiç bakmadan arabaya atlayarak düğün evine gitti.

Ârif Efendi'nin oğlu eve dönmüş ve Dursun Ağa'nın şimdi geleceğini haber vermişti. Cevâhircibaşyı karşılamak üzere kadın erkek bütün misâfirler kapının önüne çıkmışlardı. Nihâyet araba görüldü. Hacı Dursun Ağa azamet ve debdebe ile arabadan inerek ahâlîye selâm verdi. Pantolonun bir karıştan fazla kısa olduğunu ve beyaz donlarının görüldüğünü el-ân görmüyordu. Siyah redingotlu, kısa pantolonlu acâ'ib ve tuhaf kıyâfeti düğünde bulunanları kahkahalarla güldürüyordu.

Dursun Ağa ne için güldüklerini bir türlü anlayamıyordu.

Acaba bana mı gülüyorlar? diyordu. Üstüne başına bakmaya başladı. Pantolonunun dizine yakın kesildiğini ve beyaz donlarını görünce utancından yerlere geçti ve hemen arabaya binerek hiçbir tarafa bakmadan evine döndü.

Doğan

Yılanlar

Târîh-i tabîî taksîmâtınca yılanlar, (zü'l-fukarât) ya'nî ale'l-umûm sırt kemiğine mâlik olan hayvanlar saresinde zikr olunur. Akciğerleriyle teneffüs ederler. Bir de sürünerek yürüyen bu korkunç hayvanların vücûdlarında dolaşan kan sıcak olmayıp soğuktur. Bu sebebe binâ`en kış mevsimlerini bir nevi' uyku ile geçirirler.

Yılanların enva'ı yüzü mütecâviz olup bunların elliden ziyâdesi zehirlidir. Fakat zehirli yılanlar ile zehirsiz yılanlar birbirine pek ziyâde benzediklerinden birbirinden ilk nazarda ayrılmaları kolay değildir. En korkunç ve tehlikeli yılanlardan biri (Engerek) yılanı olup Avrupa'da bu yılan sâ`ir yılanlardan ziyâdedir. (Kara yılan) da bulunursa da tehlikeli değildir. Kara yılan kendi üzerine doğru bir adam veya hayvan geldiğini hissedecek olursa kaçmaya davranır; fakat engerek yılanı kat'iyyen kaçmadıktan başka bir yere yığılmış halat gibi kıvrılıp toplandıktan sonra kafasını kaldırır ve ağzını mümkün olduğu kadar açarak kendisinin üzerine geleni mübârezeye da'vet eder.

Yılanların pek çoğunda bulunduğu gibi engerek yılanının da ağzında ucu çatallı, uzun ve ince bir dil vardır ki yılanların zehirleri neresinde olduğunu bilmeyenler işte bu dilden korkar iseler de bir hayvanı zehirlemek husûsunda çatallı dilin hiçbir ehemmiyeti yoktur. Asıl korkulacak şey` engerek yılanının üst çenesindeki but ve içeriye doğru eğilmiş iki diştir. Bakınız, engerek yılanının bu dişleriyle bir hayvanı nasıl zehirlediğini ta'rîf edelim: Engerek çingiraklı vesâ`ir nevi' zehirli yılanların zehirleri ağızları içinde değildir. Kendilerinin arka tarafında ve içeride birer vardır ki işte zehri bunlar hâsıl eder.

Her zamân zehir ile dolu olup mezkûr iki büyük ve sivri dişler ile bunlar arasında bir de ince yol vardır.

Dişlerin içi oyuk olup uçları deliktir. Bu hâlde zehirli yılan bir hayvanı öldürmek için yakaladığı zamân bir defa şiddetle ısırır. Bu esnâda sivri dişler bî-çâre hayvanın

derisini delerek etine kadar girer. Fakat yılanın korkunç dişleri de bil-tabî' tazyîk edilmiş olacağından

Sahîfe 140

(gudde) içindeki zehir dişlerin içinde bulunan yola akmaya, ince delikten çıkarak ısırılan hayvanın kanına karışmaya başlar. İşte hayvan böylece zehirlenmiş olur.

Şunu bilmelidir ki bir yılanın zehri diğer bir hayvanın veya bir insânın kanına bu sûretle karışmazsa o hayvan zehirlenmez. Eğer zehirli bir yılanın bu dişleri sökülüp çıkarılır ise artık hiçbir hayvanı zehirleyemez. Hindistan'da, Afrika'da, Amerika'da bulunan yerliler buna vâkıf oldukları için yakaladıkları zehirli yılanların evvelâ bu tehlikeli dişlerini söküp çıkarırlar. Ondan sonra ellerine bir düdük alıp bu yılanları oynatmaya başlarlar, yâhûd kollarına sarmak ve elbiseleri içine koymak gibi hüner ve cesâret göstermeye çalışırlarsa da dişleri sökülmüş bir yılanın şu sûretle taht-ı itâ'ate alınması fevka'l-âde bir hâdise değildir. Yılanların zehirleri renksiz, kokusuz, koyu bir mâyi'dir.

Hangi müdhiş yılanın zehri olursa olsun hayvanın veya insânın kanına karışmadığı hâlde icrâ-yı te`sir edemez. Tabiyyunden ba'zıları yılan zehri içildiği hâlde mi'deye asla te`sir edemediğini -bu bâbdaki tecrübelerine istinâden- söylemekte ve fakat mecrâ-yı hazımda zehrin kana karışabilmesi için yara ve çıban gibi delikler bulunmasını da dermeyân eylemektedirler.

Zehrin bir hayvan üzerinde icrâ-yı te`sir etmek için o hayvanın vücûduna ya bir şırınga ile idhâl olunmalı yâhûd doğrudan doğruya yılanın ucu delik ve içi oyuk olan sivri dişleri ile aşılmalıdır. Bu sûretle kana karışır ise derhâl te`sirini icrâ ederek az zamân zarfında hayvanın helâk olmasına sebebiyyet verir. Yılanların semlerindeki te`sirin şiddeti o hayvanların buldukları iklimin derece-yi harâretine göre de değişir; ez-cümle Avrupa'daki engerek yılanlarından biri bir adamı zehirleyecek olsa eğer o adamın imdâdına derhâl müsâraat olunur ve ba'zı ilaçlar ile semin şiddeti tadil ve tahfif olunur ise o adam ölüm tehlikesinden kurtulur. Pek çok kişiler bu yolda kurtarılmışlardır. Lâkin sıcak kıt'alardaki yılanların zehirleri pek şiddetli olduğundan hangi hayvanı nesim ederlerse o hayvan derhâl terk-i hayât eder. Kara yılan ile "boa" nâmı verilen cesîm yılanın böyle zehir akıtan dişleri olmadığı için bunlar zehirsizdir. Şu kadar var ki bu sözüme bakarak (boa) yılanının tehlikesiz olduğunu zannetmemelidir.

Bunun ne kadar müdhiş ve tehlikeli olduğunu ileride îzâh edeceğiz. Yılanların kâffesi et yiyen hayvanlardandır.

Yalnız (Hint Çini)de nebâtla tagaddî eden bir nevi' yılan keşfedilmiştir.

Zehirli yılanların en dehşetlisi (Naja) denilen yılandır. Sıcak memleketlerde bulunursa da Hindistan'da, Arabistan'da ve Afrika'nın ortalarında daha ziyâde bulunur.

(Naja) nâmı verilen bu korkunç yılanların boyunlarında şişkinlik vardır ki buna sâ`ir büyük yılanlarda tesâdüf olunmaz. Naja yılanları istedikleri zamân bunu o kadar şişirirler ki kafalarıyla vücûdları gûyâ büyücek bir kelleye rabtedilmiş gibi görünür. Najadan sonra ezhârı pek ziyâde şiddetli olan yılanlar (gözlüklü engerek) nâmı verilenlerdir. Bunlara gözlüklü denilmesinin sebebi ense derisi üzerinde ve gözlük şeklinde siyah bir leke bulunmasıdır. Bu nevi' yılanların bir buçuk iki metre kadar olur ise de zehirleri pek şiddetlidir. Hangi hayvanı ısırarak olursa o hayvan derhâl telef olur.

(Heydruki) nâmı verilen yılanlar Hint ve Hint Çini sevâhilinde ve okyanus adaları sevâhilinde pek çok bulunur.

Ağızlarında iki zehirli dişten mâ`adâ âdetâ ufak çengel gibi eğri daha pek çok dişleri vardır.

Çingiraklı yılan da pek korkunç bir hayvandır. Ekseriyyetle sıcak memleketlerde bulunur. Zehirledikleri hayvan veyâhûd insân bir iki dakika içinde helâk olur.

Ale'l-umûm yılan zehrinin renksiz olduğunu biraz evvel söylemiş idik, fakat çingiraklı yılanların zehri renkçe yeşile yakın olduğunu burada söylemeliyiz! Bu yılanlara çingiraklı denilmesinin sebebi kuyrukları ucunda kurumuş birtakım kabuklar orta yerlerinden birbirine hafifçe rabtedildikleri cihetle hareket esnâsında bu kabukların birbirine çarparak sadâ hâsıl eylemesidir.

Çingiraklı yılanların zehirleri pek şiddetli ise de bunların ta'kîb eylemek istedikleri insân veya hayvan ekser defa

Sahîfe 141

kaçmaya zamân bulur, zîrâ bu yılanlar oldukça yavaş hareket ederek sür'atli koşamadıkları gibi bir tarafa saklanacak da olsalar ya çingiraklarının sadâsı veya neşr eyledikleri pek fenâ koku ile o taraflarda bir çingiraklı yılanın bulunduğu anlaşılır. Bu nevi' yılanların boyu iki üç metre kadar olur. Şimâlî ve Cenûbî Amerika'da çoktur.

Çingiraklı yılanların Amerika'da pek çok nevi'leri bulunur. Bi'l-hâssa Brezilya'dakileri pek dehşetlidir. Bu yılanlar her ne zamân bir hayvanın üzerine hücum ederlerse hücumdan evvel beheme-hâl kuyruklarını titretip tıngırdatırlar. Hâlbuki yine Amerika'da bunların bir nevi' daha vardır ki hücumdan sonra çingirak sadâsı hâsıl eylediklerinden bunlara (La chester) yâhûd (Sessiz çingiraklı yılan) nâmı verilmektedir. Brezilya kıt'asıyla yine Amerika'nın Martinik Adası'nda (Fer de lance) nâmı verilen bu yılan bulunmaktadır ki o tarafların ahâlîsi bunların şerlerinden cidden bizar olmuşlardır. Renkleri koyu sarı olur. Topraklar arasında saklandıkları zamân asla fark olunamazlar. Bu müdhiş yılanlar bazen evlere kadar gidip yatakların arasına saklanırlar ve gece herkes uykuda iken birdenbire meydâna çıkarak hücumda davranırlar. (Fer de lance) yılanının zehirlediği insân veya hayvanın ölümden kurtuluşu hemen hemen gayr-ı mümkün gibidir.

– Sonu Var –

Kurnaz Bir Haylaz

Mu'allim — Dün mektebe ne için gelmediniz?

Talebe — Tedkîkâta gitmişim de...

Mu'allim — Ya ben sizi Koca suya balık tutmaya gitti işittim?..

Talebe — Evet, dersimiz balıklar bahsine geldiği için bunları tedkîke gittim.

Mu'allim ile Talebe Arasında

Mu'allim — Oğlum! Ma'âzallah dünyâda su olmayaydı ne olurdu?..

Talebe — Ne için ma'âzallah efendim. Her taraf mübârek Kerbela'ya dönerdi.

Yalancı ile Dolandırıcı

Bir dolandırıcı her nasılsa emsâli arasında mahâret kesbeden bir yalancı ile ahbâb olur. Ünsiyetleri gittikçe artar, yek-diğerlerini daha ziyâde sevmeye, birbirlerine mürûr-ı zamân ile daha ziyâde yaklaşmaya başlarlar.

Dolandırıcı bu ünsiyetten, yalnız ma'nevî olan muhabbetten o kadar da memnûn olmaz ise de bunu pek âşikâra çıkarmaz. Fırsat gözetir ki bir sûretle istifâde tarîkini bekler. Nihâyet bir gün arkadaşına mürâca'at eder.

— Birâder, der. Muhabbetimiz kadim ve bilâ-menfa'attir, bu sözlerim bugüne kadar gizrân olan sûret ve tarz-ı refâkatimizden elbet ve elbet anlaşılmıştır.

İnsanoğulları bir vücûdun a'zâsıdır, hîn hâcette birbirine mu'âvenet etmeye borçludur. Filvâki şöhretim biraz tuhaftır. Hele şimdi vaki olacak teklîfim siz kardeşime daha tuhaf görünecektir. Fakat samîmîyetime inanınız. Bugünlerde her yerde kendisini gösteren buhrân-ı mâlî bizim keseye şiddetlice bir darbe indirdi. Fevka'l-âde büyük bir ihtiyâc içindeyim. Herkesten evvel kemâl-i hulûs ile siz dostuma mürâca'atı tensîb ettim. Lütfen bendenize ikrâz tarîkiyle üç kuruş ihsân buyurursanız ilelebet minnet-dârınız olurum. Paranın i'âdesine gelince iki gün sonra beheme-hâl onu da icrâ ederim. Diye arz-ı hâl eyler.

Yalancı bil-tabî' arkadaşının icrâ-yı san'ata ibtidar eylediğini bit-tefhîm müteyakkız davranır. Nâzik-âne bir sûrette dolandırıcının istirhamatını reddeyleyler. Hâlbuki diğeri ısrâr eder. Temenniyyât-ı teşdîd ve ihtiyâcâtının kesretinden, hatta hânesindeki hasta yatan refikasının çorbasız kaldığından bahis ile karşısındakinin merhametini celbeder. Nihâyet yalancı hakkında teferrüd etmesine rağmen dolandırıcın sözlerinden müte'essir olur, aldığı müte'addid te'mînât üzerine matlûb olan üç kuruşu verir.

Sahîfe 142

Dolandırıcı memnûn, vazîfesini hüsn-i sûretle îfâ eyledikten dünyânın en üstâd bir yalancısını bile dolaba soktuğundan müftehîr olarak arkadaşından ayrılır.

Aradan uzunca bir vakit mürûr eyler. Yalancı arkadaşı o samîmî arkadaşı olan dolandırıcıya ikrâz etmiş olduğu üç kuruşun i'âdesine büyük bir sabırsızlıkla intizâr etmekte dolandırıcı ise artık üç kuruşu unutmuş daha başka kurbânlar aramakla meşgûl.

Yalancının nihâyet sabrı tükenir. Evvelleri yalnız içtikleri su ayrı gidecek derecede berâber yaşayan arkadaşının altı aydır görmediği çehresini görmek ve ma'hûd üç kuruşu da istemek üzere dolandırıcının hânesine gider. Orada kendisini görür.

Herif:

— Aman birâder ne a'lâ oldu. Bugün lütfen bende-hâneyi teşrîf ediniz. Ma'lûma “Cenâb-ı Hakk hepimizin evlerini şenlik içinde bıraksın.” Bir hânedede dağlar taşlar hasta olur ise ne yaptığını ne yapacağını bir türlü düşünemiyor. Hele ma'âzallah doktor ve eczâcı parası o da caba... Aman birâder seni Allah Hızır diye mi bana gönderdi. Refikamın o müdhiş hastalığı daha hâlâ imtidâd ediyor. Bizde paralar suyunu çekti. Ne var ne yok hepsini sarf ettik artık iş borca kaldı. Hatta bugün doktor geldi yazdığı

reçeteyi eczâcıya gönderdim. Menhus herif “Paralar içeriye ilaçlar dışarıya” demiş. Fîl-vâki' size karşı mahcûbun. Ne yapalım bir darb-ı mesel vardır. Lâ-teşbih sözüm size değil “Denize düşen yılana sarılır” derler. Nihâyet bugün yüzümü kızdırıp bir kere daha lütuf ve â'tıfetinize mürâca'at eyleyecektim.

Yalancı bu gibi sözlerden bir şey` anlamaz ve san'atında mahâret kesbetmiş olmakla berâber bu elfâzı onun ağzından bir defa daha işitmiş olduğundan hiçbirine rûy-i iltifât göstermez, paraların i'âdesini masaran talep eder. O akşam para almanın âdem-i imkânını görerek ertesi günü geleceğini bil-beyân çıkar gider. Her vakit zamân-ı âhire ta'lik edilen yevm-i te`diyye uzadıkça uzar. Lâkin yalancı dolandırıcıyı ziyâretten ve her zamân paraları masaran istemekten bıkmaz usanmaz.

Nihâyet dolandırıcı bu mûzic ziyâretçinin nâ-hoş ziyâretlerinden cânı sıkılmaya başlar ve bunun önünü alabilecek bir vesîle tahrîsine başlar ve bu husûsta epeyce i'mâl-i fikir eder. Nihâyet bir gün karısını çağırır der ki:

— Karı şu herifin elinden kurtulmak mümkün değil. Ben şimdi öleceğim. Herif geldiği zamân oyalamaya başlarsın sonra Allah kerim.

Yalancı bervech-i mu'tâd akşamüzeri parayı istemek üzere dakk-ı bâb eder. Kadın esâsen onu bekliyordu hemen velveleye başladı:

— Ah kocacığım, kocacığım bu genç yaşında dünyâlara doymadan beni yalnız bırakıp nereye gidiyorsun.

Diye feryâd figân eder. Yalancı bunun hîle olduğuna zâhib olur, cenâzenin yanına çıkar. Herif vazîfesini hakkıyla îfâ ediyor, ölü gibi yatakta yatıyordu. Nihâyet kulağına eğilerek:

— Fîl-vâki' ölüye benzetiyorsun. Lâkin öldüğüne o kadar inanamıyorum bizim paraları ver, nâfile beni belâya sokma. Şu üç kuruşu versen de nâfile yere bu kadar zahmeti çekmesen. Zannederim iyi olur. Sonra kemiklerini satıp üçü alırım.

Dolandırıcıda hiç cevâb yok, kazık gibi yatar:

— Arkadaş ver. Paran var bilirim, sonra iş fenâ olur.

Bu defa da cevâbı alamayınca çekilir. Biraz sonra cenâzeyi alıp mahall-i mahsûsuna bir mağaraya bırakmak adetleri olduğundan yalancı mağara kapısının arkasına saklanır. Akşam olur.

O zamânlarda fevka'l-âde şöhret kazanmış olan kırk harâmî çetesi mağaranın kapısından içeri girip çaldıkları eşyâ ve nukutu taksîme başlarlar. Fakat en son kalan mücevherli bir kılıcı beynlerinde bir türlü taksîm edemezler. Nihâyet bir vuruşta kapıyı kim keserse onun almasına karâr verilir. Hemen içlerinden birisi kalkıp kılıcı çeker ve kapıya doğru yürür. Yalancı orada tir tir titrer. Fakat bu esnâda dolandırıcı hemen tabuttan fırlayıp kefenlerini sallamaya başlar.

Kapının arkasına saklanmış olan yalancı da:

— Ne herifler ulular derlerdi ne duruyorsunuz. Diye birdenbire feryâda başlayınca hırsızlar şaşırıp tabana kuvvet

Yeni Yol

Sahîfe 143

kaçarlar. İki arkadaş kalan malı güzelce paylaşırlar. Yine kılıç ortada kalır. Yalancı da üç kuruşu ister. Firâr eden hırsızlardan birisi yavaşça avdet ederek acaba ne yapıyorlar diye kapıdan başını içeriye sokunca dolandırıcı bunu görür ve hemen bir tokat atar:

Bu kafa da üç kuruş olsun der. Hırsız korkusundan tekrâr arkadaşlarının yanına kaçar:

— Ölüler dirilere taş çıkarıyor. Her kafaya bir fiyat koyarlar diyerek hemen oradan uzaklaşmalarını tavsiye eyler. İki arkadaş da kemâl-i sükûnetle paralarını beynlerinde taksîm ederler.

Masalcı

Muhterem Okuyucularımızdan Gördüğümüz İltifâtlar(*)

Bolu'da (Yeni Yol) Mecmû'ası Sâhib-i İmtiyaz ve Müdîr-i Mes'ûlü Nedim Bey'e:

Efendim,

Gün be gün terakkî ve tekâmül etmekte olan [Yeni Yol]un bu haftaki nüshasından mahzûz ve dilşâd oldum. İrfân-ı memleketin yükselmesi husûsunda kânûn tedricî ve tekâmülün bile seyrini tesrî-yi heves ve arzûsunda bulunan benim gibi müştâk ve terakkiyyat olanların bu gibi âsârdan hiss-i meserretle mütehassıs olmasının ihtimâli yoktur işte ben de [Çocuklar Dünyâsı], [Küçük Mektebliler âlemi] dinmeye şâyeste olan ve herhalde ismi mü'eddâ ve müsemmâsına mutâbık bulunan [Yeni Yol]u, bütün

muharrirlerini şeffâf kalbimi parçalayacak derecede har ve samîmîyyetle tebrîk etmeyi vecîbe-yi zimmet biliyorum efendim.

14 Haziran Sene 39

Bolu Meclis Umûmu ve Encümen Dâ`imî Azasından

Mehmed Âkif

Yeni Yol: — Lâyık olmadığımız teveccüh ve muhabbetlerine mazhar olduğumuzdan dolayı muhterem Âkif Beyefendi'ye arz- teşekkür eyleriz. Yeni Yol maddî ma'nevî yoksulluklar içerisinde gâyeye doğru yürümektedir. Gün geçtikçe tekâmül etmek, ve daha nâfi' olmak en mukaddes emelimizdir. Muhterem okuyucularımızın lütfen ibzâl ettikleri muhabbet ve iltifâtlar bizi teşcî' ve teşvîk etmektedir. Bu vesîle ile okuyucularımızı selâmlamak vazîfemizdir.

(*) Da'va Vekili Mehmed Âkif Bey tarafından vârid olunmuştur.

Nesâyih-i Beytiyye ve Sıhhiyye

Akide Şekeriyle Boyalı Şekerler Arasındaki Mazarrat:

Şekerciler akide şekeri yapmak için şekeri ağdalandırdıktan sonra biraz da ateş üzerinde bırakarak yakarlar. Şeker böyle ziyâde ağdalandığı zamân harâretle yumuşayarak yapışkanlığını giderdiği gibi bir de billûra müşâbih şeffâflık peydâ eder. Şekerciler için bir mahâret olan bu hâlden ne mazarrat hâsıl olduğunu da görelim.

Üç dört seneden beri mübtelâ olduğum “nezle-yi sadriyye ıztırâbını ta'dîl” için akîde hâlinde şeker isti'mâl ederdim. Bir gün ağzımda tutarken tükürüğün ve harâretin te`siriyle şeker eriyerek gâyet keskin hâle girmiş ve dilimi kanatacak derecede kesmiştir.

“Fîl-hakîka bir akîde şekeri taze olduğu vakit ağızda eriyerek ustura gibi keskin ve sert olur ki dokunduğu yeri keser. Bu hâlde “tehlikesi düşünülmezsizin- yutulduğu ve bu sebeble mi'dede toplu iğne başı kadar hâsıl olan bir yaranın “imtisâsât-ı mi'deviyye” ile birkaç gün zarfında birkaç santimetrelilik yara hâline gireceği şüphesizdir.

Genç kızlarda, kadınlarda erkeklerden ziyâde mi'de sancısı görülmesi onların erkeklerden ziyâde akîde şekeri isti'mâl etmelerinden ileri gelir.

Çocuklarda da evcâ-yı mi'deviyyeden dolayı iştahsızlık çok vâki'dir. Buna da o nevi' şekerlerin sebep olması muhtemeldir. Şekerçi dükkânlarının câmekânlarını tezyîn eden boyalı şekerlerin boyalarında ekseriyye “hamz-ı nuhas” gibi zehirli humûzât-ı ma'deniyye bulunduğu cihetle o şekerleri isti'mâl edenlerin dahi tedrîcen zarar gördükleri muhakkaktır. Hatta ba'zı mahallerde bu kâbil boyalı şekerlerin satılması memnû'dur.

Hekim: Burak

Bir Küçük Şeytânla Bir İhtiyâr

Küçük — Efendi Baba “Monaco” nerededir?

İhtiyâr — Eskiden Avrupa'da bir kenârda idi ama dünyâ karışınca kargaşalıkta ne oldu bilmem...

— Yine —

Küçük — Efendi Baba ya Eski Dünyâ nerede?

İhtiyâr — Müzede!..

Sahîfe 144

Şundan Bundan

Ekser defa kalayları bozulmuş kaplarda pişen yemeklerden ve esbâb-ı sâ`ireden bakır çalması tâbir olunan zehirlenme hâsıl olur ki bu hâlin vukû'unda hemen her birinde birer yumurta akı karıştırılmış birkaç bardak su içirmeli ve içine karışmak için her yumurta akını ayrıca bir tabakta bir miktâr su ile ezip bade bardağa boşaltmalıdır. Ma'mâfih diğêr taraftan da tabîbe mürâca'at unutulmamalıdır.

Barkirlere Kuvvet Vermek:

Barkirlerin teğdisi için yulaf ve kuru ot yerine pişmiş çavdar isti'mâl olunur ise hem kuvvet verilmiş olur hem masrafça daha ehven düşer. Fakat bunun için bir ölçü çavdara iki buçuk ölçü su ilâvesiyle güzelce pişirmelidir.

Barkirin Yaralanmış Mahallerinde Tüy Bitirmek

140 gram Canavar yağı

25 gram Biberiye rûhu

15 gram Kurşun sirkesi

20 gram Kâfuru

Bu eczâları karıştırıp yaralanan yeri iyice yıkadıktan sonra üzerine bolca su ile sürmelidir. Bu terkîb yara gâyet derin olmamak şartıyla barkirlerin her nevi' yara yerlerinde veya diz kapaklarında suhûletle tûy getirir.

Kaz Kanadındaki Kuvvet:

Bir kazın ne kadar kuvvetli olduğunu ihtimâl ki şimdîye kadar kimse tedkîk etmemiştir. Fakat bu defa bir mühendisin yaptığı hesâba göre bir kaz vasatî sür'atle uçtuğu zamân sarf eylediği kuvvet yarım barkir kuvvetine kuvvetine mu'âdil imiş!..

Evet! Kaz, kuğu nev'inden olan tuyûrun kanatlarındaki kuvvet i'tibâriyle en sağlamlarındandır. Bir kuğu eğer kanadıyla bir adamın bacağına kuvvetlice vuracak olsa bacağı kırar. Tuyûrun mûnise nev'inden olan bu hayvandaki kuvvetin be derecesi hakîkaten şâyân-ı takdîrdir.

İstanbul'da Elma Sarfiyâtı:

İstanbul'da bir sene zarfında 39 milyon kadar elma sarf edilmektedir. Bu miktâr elma Rumeli ve Anadolu'dan İstanbul'a idhâl edilmektedir.

İçilen Suların Sıhhî Olup Olmadığını Anlamak:

Bir suyun hâlis ve sâfi olup olmadığını anlamak için bir küçük şişeyi su ile doldurmalı içine yarım kaşık kadar toz şeker atıp şişenin ağzını güzelce kapamalıdır. Bu suyu iki gün iki gece kadar sıcak bir mahalde bulundurmalı...

Eğer suda birtakım kıl gibi şey'ler varsa zuhûr eder ve su fenâ ise rengi değişiyor veyâhûd süt gibi beyazlanır. Su iyi ise kat'iyen rengini değiştirmez.

İsviçre'deki (Leman) gölü bir senenin yalnız yaz mevsiminde otuz bir milyon tonilato miktârındaki ma'den kömürünün yanmasıyla husûle gelecek olan harârete müsâvî bir harâret belîğ etmekte imiş.

Fakat bu 31 milyon tonilato hacmindeki ma'den kömürünün ne kadar çok bir yük olduğunu size lâyıkıyla anlatmış olmak için şunu söyleyelim ki bu miktâr ma'den kömürünü birtakım vagonlara doldurarak bir katar teşkil eylemek lâzım gelse (18000) kilometre uzunluğunda bir şimendifer katarı vücûda gelmek îcâb eder ki bunun da hemen hemen kürre-yi arzın bir kutbundan diğer kutbuna kadar uzanan bir nısıf dâ`ire dolana yakın uzunlukta olacağı şüphesizdir.

Ayak Nasırları:

Tedâvisi: Arap sabunu ve killi yağlarla yumuşatmak ve sonra âtîdeki tertîbi bir hafta sürmektir.

Kolodyum	20 gram
Hâmız-1 Sâf-1 Sâf	10 gram
Hâmız-1 Lebin	10 gram

Bir hafta sonra ayağı sıcak banyoya sokmalı ve yavaş yavaş evvelâ kolodyumu, bâde nasırı kaldırmalı, dar ayakkabı kat'iyyen giymemeli.

[Sahîfe 145/1]

Şu`ûn

Ereğli Numûne Mektebi Müdürü Azîm Zühdü Bey'in Bartın Tedrîsât-ı İbtidâ`iyye müfettişliğine terfi' edildiği memnûniyyetle istihbâr edilmiştir. Pek muhterem ve gayûr arkadaşımıza muvaffakiyyetler temennî eder ve kıymetli bir müfettişe nâ`il olan Bartınlıları öz yürekten kutlarız.

Ereğli Tüccârâtından Ali Nâzım Bey'in Ma'ârifperverliği:

Ma'ârifî câmî gibi seven hamîyyeti yüksek, fedâ-kârlığı büyük, kalbi memleket aşkıyla dolu Ereğli eşrafından kereste tüccârı Cebir-zâde Ali Nâzım Bey'in Ereğli'ye merbût Ortaköy Mektebi çocuklarından seksen yetim ve bîkes yavruya elbise yaptırmak sûretiyle hamîyyet-i ebrâr ettiği mahallinden bildiriliyor. (Yeni Yol) Ali Nâzım Bey'i tebrik etmekle cidden bahtiyârdır. İşbu semâhat ve şefkatin diğer zenginlerimize de numûne olacağını ümîd etmek isteriz.

Alenî Muhâbere

Ereğli İlk Tadrîsât Müfettişî İsmâil Hakkı Bey'e:

Lütuflarınıza arzı teşekkür ederiz. Mecmû'alar muntazamân irsâl edilmektedir.

(Yeni Yol)

Yeni Yol heyet-i tahrîriyyesi tarafından Himâye-yi Etfâl menfa'atine bir müsâmere verilecektir. Müsâmerenin pek parlak olmasına i'tinâ edilmekte ve istihzârata kemâl keremi ile devâm olunmaktadır.

İştahsızlık

Birçok hastalıklarda meşhûr olur. Mi'deyi acı ilâçlar “kına, turunç kabuğu, kavazya hülâsaları” ve kalve-yi adviyye “bikarbonat” ile tedâvi ve et suyu ile teğdî ederek bünyeyi ıslâh ve ta'dîl etmeli ve mümkün olduğu kadar “çitli” gibi ma'den suları içmelidir.

Burun Kanaması

Tedâvisi: Burnu sıkamak, alınına soğuk bez koymak, buruna buzlu yâhûd gâyet sıcak su çekmek veya bir pamuğu müvellidü'l-humûzalî suya batırıp burun deliğine tıkamaktır. Kuvvetli sümkürememelidir.

Fakir ile Çocuk

Çocuk fakire bir dilim ekmek verir.

Fakir — Allah uzun ömürler versin. Allah sana bu verdiğin dilimler gibi daha çok ekmek versin...

Çocuk — Ama, bir parça da reçel versin...

Sofrada

— Sorulmadan söylemek ayıptır.

Bir müdded sonra:

— Beybaba bana bir şey` sorsana...

- Ne gibi?
— “Ekmek ister misin?” gibi.

- Büyükbaba — Günde bir kuruş haftada kaç kuruş eder?
Torun — Yedi kuruş eder.
Büyükbaba — Aferin al sana yedi kuruş...
Torun — Aman büyükbaba affedersiniz yanıldım bir Mecidiye eder.

İki Küçük Kız Arasında

- Pederim bana bir bebek aldı.
— Ben senin yerinde olsam kabûl etmezdim.
— Niçin?
— Yaramazlıklarını haber verir de onun için.

- Yalancı bir çocuğun önünde yalanın fenâlığından bahsedilir.
Çocuk — Ben bugüne kadar iki yalan söyledim... der.
Pederi — İşte oğlum bu üçüncü oldu.

Dolama

Tedâvisi: Başlangıcında cîveli merhem sürülmeli yâhûd melîn ve muzâd-ı te'affün gâyet sıcak bir mahlûl ile “pansuman” yapılmalı.

Eğer dolama pek derinde veya sathî olup da tamamen ölmüş ise hemen cerrâhi mürâca'atla yardırap cerâhati çıkartılmalıdır.

Coğrafya Dersinde

- Mu'allim — Oğlum! Dağ, ova, deniz, dere nelerdir?
Talebe — Şâ'irlere şi'ir yazdıran birtakım şey'ler...

[Sahîfe 145/2]

Bilmece

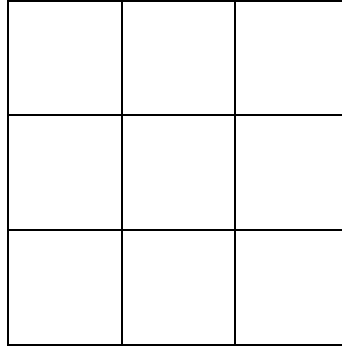
Ben yedi harfli bir ülkeyim. Mâzîm şanlı, hâlim şerefli, istikbâlim sa'âdetlidir. İlk ve son harfîm gökteredir. Baştan üç harfîm kadar sevilirsem bahtiyârım.

Halledenler arasında kur'a çekilerek: Birinciye altı aylık abonemiz, ikinciye şık bir hokka, üçüncüye dolma kalem, dördüncüye güzel bir defter, beşinciden yirminciye kadar birer kart verilecektir.

Altıncı Nüshadaki Bilmecemiz
(Nargile) idi.

Halledenler arasında kur'a çekilerek birinciliği Bursa Sultânîsi Kısm-ı İbtidâî üçüncü sınıf şâkirdânından Hüseyin Avni, ikinciliği Merkez Numûne'den 122 Abdulvahab Efendiler kazanmışlardır. Birer kart kazananlar:

Înâs İ'dâdîsinden Sadriye Refik, Zafer Anadolu İ'dâdîsi son sınıf talebesinden 62 Niyâzi Yavuz, Sultânîden Sâdık, Numûneden 176 Tevfik, Sanâyi'den 38 Mehmed Sabri, 2 Hüseyin Câhid, Merkez İnâs İbtidâîsinden 117 Hatice Cemil, İlâççı-zâde Hüseyin Hüsn-i, Numûneden 150 Fâzıl, 146 Hüseyin, 188 İsmâil, Sultânîden Câhid Tuğrul Efendiler İnâs İ'dâdîsinden Hatice Âkif Hanım, Fotoğrafçı Nusret Efendi, Hendek Kızlar Mektebinden 69 Meliha Ali Hanım ve Merkez Numûneden 137 Hüseyin Selçuk, 64 Ferahaddîn, 140 Sabri Gündüz Efendilerdir.

Şeklini yukarıda gördüğünüz dokuz küçük murabba'ı hâvî bir büyük murabba' çiziniz, şimdi şimdi her murabba'a birden dokuz kadar olan adetlerden birer tane koyunuz ki bir sıra murabba'lar dahilinde olan adetlerin mecmû'u on beşe müsâvî olduğu gibi köşeden köşeye olan murabba'ların dahilindeki adetlerin mecmû'u da bu adede müsâvî olsun.

(Sazan) Balığın Yaşını Anlamak İster misiniz?

O hâlde balığın yan taraf pullarından birini alıp ispirota güzelce ve dikkatle yıkadıktan sonra güneşe doğru tutup bakınız, eğer merkezde bir parlak nokta görürseniz bir seneliktir. İki senelik sazan balıklarında bu merkezî nokta bir dâ`ire ile, üç seneliklerde iki dâ`ire ile ve ilâ-âhir... İhâta olunmuştur.

Müsâbaka

Ar, hayır, poyraz, hızlı, hayır (iyilik mâna'asına), su, kaba, cesûr, kâr, tok, zulmet, eski, şeb. Bu kelimelerin mâna'aca zıtlarını bulacaksınız ve bulunan kelimelerin ilk harflerinden bir cümle teşkîl edeceksiniz.

Hendek Kızlar Mektebi talebâtından (69) numaralı Meliha Ali Hanım tarafından gönderilmiştir. Doğru cevâb verenlere kıymetli varaka-yı takdîriyye verilecektir.

Müsâbaka

İki arkadaş ticâret maksadıyla âhar bir mahalle giderler. Bunların yanlarında biri on diğeri yedi ve üçüncüsü de üç okkalık olmak üzere üç adet tulum mevcûddur. Bunlar, tulumlardan on okkalık olanını mübâya'a ettikleri pekmez ile doldururlar. Bilâ-hare aralarında zuhûr eden münâza'a neticesinde mübâya'a edilen on okkalık tulumdaki pekmezi taksîm etmek mecbûriyyeti hâsıl olur. Fakat yanlarında ölçü vesâ`ireye â`id hiçbir şey` olmayıp yalnız ve evvelce zikredilen biri 7 diğeri 3 okkalık iki adet boş tulum vardır. Yek-diğeri hakları geçmemek için acaba beynlerinde nasıl taksîm yapmalıdırlar.

Numara: 9 Yeni Yol Bilmece Kuponu

Halli:

İsmi:

Adresi:

9. YENİ YOL, C: 1 Nu: 10

YENİ YOL

Yıl – 1

Sayı – 10

Mesleğimize muvâfık yazılar
memnûniyetle kabûl ve neşrolunur.
Neşredilmeyen evrâk i'âde edilmez.

Seneliği (120) Altı aylığı (60) kuruştur.
Tahrîr ve idâreye müte'allik her husûs
için sâhib-i imtiyâz nâmına mürâca'at
edilir.

İlanlar İçin

İstanbul'da "Servet-i Fünûn"
Matba'asına hâricde müdürîyete
mürâca'at edilir.

Adres: Manisa-Akhisar (Yeni Yol)

Sâhib ve Müdürî: Nedim Tuğrul

Nüshası 5 kuruştur. Haftada bir defa neşrolunur resimli çocuk gazetesidir. 8 Teşrîn-i

Sânî 1339

Kestânci

[Sahîfe 145/3]

Muhterem Okuyucularımıza Arz-ı İ'tizar

Elimizde olmayan ba'zı esbâba binâ`en onuncu sayımız biraz te`hîrle intişâr ediyor. Yeni Yol bâdemâ haftalık olarak intişâr edecek, nefâset ve mükemmeliyyetine eskisinden ziyâde i'tinâ edilecektir.

Muhterem okuyucularımıza beyân-ı i'tizâr eder ve günden güne tekâmül etmek sûretiyle aflarına mazhar olmaya çalışacağımızı arz eyleriz.

Yeni Yol

Şu`ûn

Nahid Efendi'nin Hamiyyeti:

Akhisar Numûne Mektebi devre-yi mutavassıta ikinci sınıf şâkirdânından 63 numaralı Nahid Efendi arkadaşlarından muhtâc-ı mu'âvenet iki efendinin kitâb paralarını vermek sûretiyle daha şimdiden hamiyet meydânına atılmışlardır.

(Yeni Yol) — Yaşı küçük fakat kalbi büyük, yüreği şefkat ve hamiyetle dolu olan Nahid Efendi oğlumuzu kutlarız.

Tahsin Demiray Bey:

Kıymetli gençlerimizden ve en mühim erkân-ı tahrîriyyemizden Tahsin Demiray Bey kardeşimizin İstanbul Şişli mekteblerinden birine ta'yîn edildiğini haber aldık. Arkadaşımıza muvaffakiyyetler temennî eyleriz.

Akhisar'da İ'dâdî:

Yeni açılacak İ'dâdînin teşkil ve te'sisi için İnâs Numûne Mektebi Müdürü Hilmî Bey me'mûr edilmiştir.

Akhisar'da Tük Ocağı'nın Ma'ârif-perverliği:

İbtidâ'îyi birincilikle ikmâl eden Hüseyin Zeki Efendi'yi Türk Ocağı himâyesine almış ve ashâb-ı hamiyete mürâca'at etmek sûretiyle masârif-i tahsîliyyesini te'mîn ederek İzmir Lisesine göndermiştir. Ocak ücret-i tahsîlin bir kısmını da kendi veznesinden te'mîn etmiştir.

(Yeni Yol) — Ocak heyet-i idâresine ve bu hayırlı işe rehberlik eden genç ve müteşebbis arkadaşlarımızdan Şerîf Necâti Bey'e memleket nâmına teşekkür eyleriz.

Teftîş:

İlktedrisât müfettişlerinden neş'et Bey Efendi mektebi teftîş etmek üzere Akhisara'ya gelmişlerdir. Merkez ve kırradaki(?) mekâtibi gezdikten sonra Kırkağaç'a azîmet etmişlerdir.

Akçaşehir Başmu'allimi Zeki Bey'e:

Hesâbâtınızı tesviye etmenizi son defa olarak ricâ ederim.

Nâci Bey:

Akhisar Erkek Numûne Mektebi müdüriyyetine ta'yîn edilen kıymetli gençlerimizden Nâci Bey mekteb dâhilinde ciddî bir intizâm te'minine muvaffak olmuştur. Birçok hayırlı teşebbüslerini 'kuvveden fe'ale-yi îsâle' (?) çalışan muhterem arkadaşımıza muvaffakiyyetler temennî eyleriz.

Marmara Nâhiyesinde Ma'ârif Hareketleri:

Nahiye'nin genç ve gayretli müdürü Fu'ad ve ihtiyât zâbitanından Tâhir Beylerin himmet ve gayretleri sayesinde Marmara'da leylî bir mekteb te'sîs edilmiştir. Emsâlinin çoğalmasını diler, Fu'ad ve Tâhir Beyleri tebrik eyleriz.

Muhterem Okuyucularımıza

Pek şedîd ihtiyâcâtımıza binâ`en abone bedellerinin irsâli ve on ikinci nüsha ile altı aylık abone müddedi hitâm bulmuş olacağından tecdîd ettirmek arzû eden muhterem okuyucularımızın şimdiden mürâca'atlarını ehemmiyyetle ricâ eyleriz.

Tevzî' Merkezlerimiz

Akhisar'da Belediye karşısında Türk Kütüb-hânesi

Bolu'da aşağı çarşıda Hâfız Emîn Efendi

Manisa'da Yılmaz Kütüb-hânesi

[Sahîfe belgesinde son satır görüntüde çıkmadığından yeni harflere aktarılamamıştır.]

YENİ YOL

Yıl – 1

Sayı – 10

Mesleğimize muvâfık yazılar
memnûniyyetle kabûl ve neşrolunur.
Neşredilmeyen evrâk i'âde edilmez.

Seneliği (120) Altı aylığı (60) kuruştur.
Tahrîr ve idâreye müte'allik her husûs
için sâhib-i imtiyâz nâmına mürâca'at
edilir.

İ'ânlar İçin

İstanbul'da "Servet-i Fünûn"
Matba'asına hâricde müdüriyyete
mürâca'at edilir.

Adres: Manisa-Akhisar (Yeni Yol)

Sâhib ve Müdüri: Nedim Tuğrul

Nüshası 5 kuruştur. Haftada bir defa neşrolunur resimli çocuk gazetesidir.

Güzel Kuşlar

Sahîfe 146

Musâhabe

– Küçük Yavrularımıza –

İki üç aylık bir ta'tilden sonra e't-tekrâr mekteblerinize kavuşmuş bulunuyorsunuz. Dokuz aylık çalışma günlerinde imtihân zamânlarında yorulan mini mini dimâğlarınızı serin ağaç gölgeleri altında, soğuk pınar başlarında, serin yaylalar üstünde, yeşil bâğçeler içerisinde dinlendirdiğiniz ve bugün zinde bir vücûd, sağlam bir fikir, genç bir amel ve yüksek bir mefkûre ile mekteblerinize avdet ettiniz. En sâdik ve vefâ-kâr bir arkadaşınız olarak on beş günde bir defa sizinle hasbihâl eden (Yeni Yol) mekteblerinizi kapalı, herbirinizin birer tarafa dağıldığını görünce sene-yi dersiye-yi ibtidâsında tekrâr görüşmek üzere bir müddet dinlenmeye ve bu günler içerisinde size daha ziyâde nâfi' olmak için yazılarını, resimlerini güzelleştirmeye ve sizinle daha çabuk görüşmek için haftalık olarak çıkmaya karâr vermiş idi. Çok sevdiğinize emîn bulunduğum (Yeni Yol)u pek fazla özlediğinizi biliyorum.

Hatta okuyucularımızdan aldığım yüzü geçen harâretli mektûblar bize istikbâl için pek büyük ümîdler vermektedir.

Küçük yavrularım! Sakın mektebe devâmsızlık etmeyiniz. Her sabâh mektebinize girerken yüreklerinizi intikâmla ateşlemeyi unutmayınız. Öç almak emeli her saniye yüreklerinizi yakmalıdır.

Bolu'dan Akhisar'a gelirken müşehvedâ'tımı size uzun yazılarımla bildireceğim. Yalnız kısaca söylüyorum. Bilecik'ten İzmir'e ve Aydın'a kadar Anadolu'nun en

ma'mûr parçaları bugün bir kül yığıdır. Eskiden ek mamur fakat bugün üstünde baykuşlar öten her harâbenin başında hüngür hüngür ağladım. Alçak ve denî düşmana la'netler ettim. Küllerin içerisinde yaşayan binlerce bed-baht; gözlerini size dikmiş bakıyor. Bugün küçük fakat yarın büyük dimâğınız, feyizli sayeniz ve yüksek bilginizle memleketi i'mâr edecek sizsiniz. Bütün ümîdlerimiz sizdedir.

Çalışınız yavrularım.

Nedim Tuğrul

Târîhten Ba'zı Parçalar

Galiçya Muhârebeleri ve Cevattepe Müdâfi'i Abdülmecid Çavuş

Kahraman Abdülmecid Çavuş 3 Eylül'de Cevattepe'yi istirdâda me'mûr bir bölükte takım komutanı idi. Düşman Cevattepe'den tard edilince Rus topçuları, askerlerini ta'kîb ateşinden kurtarmak için bütün kızgın ateşlerini Cevattepe'ye tevciyye etmişler, o küçük tepeyi bir ot yığını gibi alev içinde bırakmışlardı. Ateşin dehşetini gören takım kumandanı, Türklüğe ve onun îcâb ettirdiği azîm ve metânete Numûne olacak bir tavr-ı celâdet ve şecâ'atle derhâl siperin üzerine fırlar; arkadaşlarına hitâb eder:

— Arkadaşlar!..

İşte ben siper üzerinde, bulunuyorum. Düşmanın ateşi ve topları beni vurmuyor. Biz burada sebât edeceğiz, sözümü dinlemeyeni... Ben öldüreceğim.

Kahraman çavuş o gün zaferi kazandı fakat 17 Eylül'de yine bir bomba hücumu yaparken yaralandı.

Evlâdlarım! Kahraman Abdülmecid Çavuş'un ismini her vakit hürmetle anmak sizin için millî ve vatanî bir borçtur borcunuzu unutmazsınız değil mi oğullarım!

Galiçya Muhârebeleri ve 17 Eylül 1332 Kahramanı Tâhir Çavuş

On sâ'at süren müdhiş ve korkunç bir ateşi müte'âkîb, dümdüz olan ileri hat siperlerimize Rusya süvârieleri girmeye muvaffak olmuştu. Mukâbil ta'arruz emri verildi. Zâten bir karış yeri binlerce cesede bile fedâ etmemeye alışan fedâ-kâr ve kahraman askerlerimiz, mukâbil ta'arruz emrinin vürûdünden evvel Rusları önüne katmıştı. O gün

Antepli Tâhir Çavuş ta'kîb ettiği Rusların içine düşmüş, birçokları tarafından ihâta olunarak cânından kıymetli bildiği silahı elinden alınmıştı. Fakat o âr teslîmi kabûl etmedi. Belinde taşıdığı Macar bıçağıyla

Sahîfe 147

kendisini götürmek isteyen Rus'un üzerine atılarak onun işini bitirdikten sonra kurtuldu ise de ne yazık ki süngüden delik deşik olan karnından çıkan bağırsaklarını tutarak baygın bir hâlde hattımıza girebilmişti. Ağır mecrûh olarak hasta-hâneye gönderildi ve bir müddet sonra şehîdlik şerbetini içerek Allah'ına kavuştu.

Küçük yavrular! Tâhir Çavuş'un mübârek rûhuna Fâtihâlar ithâf ediniz ve müstakbel harblerde göstereceğiniz fedâ-kârlık ve kahramanlıkla mübârek şehidin azîz rûhunu şâd ediniz.

İskit Türkleri

– Oğullarımıza –

Pek eski zamânlarda yerlerini, yurtlarını terk ederek (Dinyester, Tuna Volga) nehirleri boyunda yerleşen insânları târîh "İskit" nâmıyla tanır. İskit eski Türk'ün kısaltılmış şeklidir.

Mîlâd-ı İsa'dan bir buçuk asır evvel ticâret kasdıyla Karadeniz boyuna hicret eden Rumların karşısına bu cesûr insânlar çıkmış, aralarında epeyce kanlı ve şiddetli mübârezeler olmuş ve Yunan târîhçileri bu sûretle İskitlerden bahsetmeye başlamışlardır.

İskitlerin işleri güçleri Acemlerle uğraşmaktı. Acemleri hiç sevmezler ve fırsat buldukça dâ'imâ memleketlerine hücûm ederler, köy, kasaba ve şehirleri yağma ve tahrîb ederlerdi. Acemler hiç hiçbir vakit arkası kesilmeyen bu Türk akınlarından dâ'imâ titrerlerdi hatta onlar da Çinliler gibi Türk'ün temâdi eden hücûmlarından kurtulmak için uzun ve kalın bir duvar yapmaya kalktılar. Fakat fâ'idesi olmadı. İskitlerle Acemler arasında iki büyük muhârebe olmuştur. Bu kavgalardan biri (Keyhüsrev) ve (Dara) zamânındadır. Acem sınırlarına yakın bulunan (İskit) Türklerinin başında Tomris isminde bir kadın bulunuyordu.

Hiçbir maniden yılmayan Türk arslanları her vakit yaptıkları gibi (Keyhüsrev) zamânında da Acemleri tâciz etmekten geri durmazlardı. Zamânının en büyük pâdişâhı

bulunan Keyhüsrev bunlara adamakıllı bir ders vermek hevesine kapılmıştı ve büyük bir ordu ile İskitlerin üzerine yürüdü. (Keyhüsrev) daha ilk çarpışmada bozuldu. Askeri perişân bir hâlde dağıldı.

Tomris'in askerleri bir okla (Keyhüsrev)i öldürdüler. Tomris (Keyhüsrev)in kafasını keserek kan dolu bir küpün içine attı ve (Sağlığında kan içmeye doymadın, şimdi kana kana iç) dedi.

Dara'nın İskitlerle Muhârebesi – İskit Türkleri hücum ve yağmalarında devâm ediyorlardı. Bu hücumlar kuvvetli ve mağrûr Dara'yı köpürtüyordu. Büyük bir ordu ile İskit Türklerinin üzerine yürüdü. Dara ordusunu Karadeniz boğazından Rumeli'ye Tuna'nın karşı tarafına yürüttü. Buraları İskitlerin elinde idi.

İskit Türkleri muntazam ve kuvvetli ordular karşısına kaldıklarını anlayınca bir plan düşündüler ve hemen evlerini, ekinlerini yakarak sularını zehirleyerek yiyecek ve yeteceğe dâ'ir bir şey bırakmayarak şimâle doğru çekildiler.

Acemler ilerlediler, fakat yollarda açlıktan susuzluktan perişân oldular, kırıldılar.

Ordunun kısm-ı küllîsi sefâletten, hastalıktan mahvolduğu hâlde İskitlere bir türlü rast gelemiyorlardı.

Dara asabiyyetler, tehevürler içerisinde İskitlere haber gönderdi. (Ne için harb etmiyorsunuz, erkekseniz durunuz kaçmayınız).

Bir İskit süvârisi bir gün Acem ordusunun içine bir kuş, bir kurbağa, bir fare ve üç ok bırakarak savuştu.

Dara buna bir türlü mâna'a veremedi. Nihâyet bir vezir mu'ammâyı halletti. İskitler demek istiyorlardı ki (Kuş gibi havâda uçsanız, kurbağa gibi suyun içinde yüzseniz, fare gibi toprakların altına sokulsanız yine bu oklarla sizi öldüreceğiz, bizim çekildiğimize bakıp da korktuğumuzu zannetmeyiniz. Türk'ün yüreğine korku girmemiştir. Sırası gelince sizinle nasıl arslanlar gibi çarpıştığımızı görürsünüz.) Bu şerâ'it altında tamamen mahvolacağını anlayan Dara geriye döndü. Fakat bu ric'at Acemler için pek büyük bir felâket oldu. Çoktan beri bu fırsatı bekleyen İskit süvâriileri Acemlerin arkasına düştüler ve düşmanlarının bir çoğunu Tuna Nehri'ne döktüler.

Makedonya Hüküm-dârı (Filip) hîle ile İskitleri bozmuştur. Bu bozgunluktan sonra İskitler bir daha toplanamamışlar ve daha sonraları (Hun) Türkleriyle birleşerek Avrupa'yı çiğnemişlerdir.

Küçük Hikâye

Şeytân

Değirmenci Yusuf arabasını ta'mîr ettirmek üzere kasabaya gelmişti. Ertesi gün cum'a olduğu için arabacının pek çok meşgûliyeti vardı. Müşteriler dükkâna yığılmış kendilerine sıra gelmediğinden şikâyet ediyorlardı.

Bin türlü sıkıntılar içerisinde ancak akşam ezânında arabayı ikmâl ettirebilen Yusuf geceyi Bolu'da geçirmeye karar verdi. Harman zamânı olduğu için bir günlük te'hîr Yusuf'u cidden sinirlendirdi. Çiftçilerce ağustosun on beşi yaz on beşi kış sayılır. Hâlbuki eylül girmişti. Onun için boş yere zâyî' edilecek bir dakikası bile yoktu. Herkes işiyle gücüyle meşgûl olduğundan pazar pek tenhâ idi.

Püskülü yanda, elleri arkasında, işsiz, güçsüz, pazar mahallini dolaşan Yusuf iki köylünün Saraç-hâne Câmi'i önünde kavgalarını seyre dalmıştı. Kalın bacaklı, kocaman ayaklı, uzun parmaklı, fincan gözlü bir herif kolundan tutarak (Merhaba Yusufçuk) dedi. Yusuf bu herifin iyi bir kimse olmadığını anlamıştı. Fakat şeytânın pençesine girmiş bulunuyordu. Çarnaçar susacaktı. Bin türlü bahânelerle aldatmak, şeytânı satmak istedi fakat şeytân aldanır mı? Anlamamazlıktan geliyor, hiç de aldırmiyordu. Yusuf nereye gitse şeytân arkasında, bir türlü bırakmak istemiyordu.

Pazar dağıldı. Herkes köyüne döndü. Yusuf da evine, tarlasının başına gitmek istiyordu. Fakat bu menhûs şeytânı da birlikte götürmek bilmem nasıl olacaktı. Düşünüyor, şeytândan kurtulmak için çâreler buluyor, tedbîrler kuruyor lâkin tatbîkât sahasına geldiği zamân iş değişiyor, şeytânı kovmaya bir türlü cesâret gösteremiyordu.

İkindi ezânı okunmuş akşama bir şey` kalmamıştı. Yusuf bir vesîleyle şeytânın yanından uzaklaşarak arabayı koşmasını ve şehrin dışarısına kadar çıkarmasını hancıya sıkı sıkı ısmarladı. İhtiyâr kurnaz şeytân, Yusuf'un entrikasını keşfetmiş ve arabanın arkasından ayrılmamıştı. Kara çayırın ilerisinde arabaya intizâr eden Yusuf leylek bacaklı şeytânı da arkada görünce şaştı. Artık şeytânın pençesine tamamen yakalandığını anlamıştı. Fakat kurtulmanın çâresi yoktu. İster istemez (Haydi buyurun

şeytân kardeş gidelim) dedi. Hüviyyetinin keşf olunduğuna cidden hayret ettiği şeytânın çirkin ve soğuk yüzünde okunuyordu. Titrek bir sadâ ile:

— Peki Yusufçuk siz bilirsiniz gidelim. dedi.

Yusuf ileride, şeytân arkada ve bazen yan yana taş oluğa doğru yollarına devâm ediyorlardı.

Köprüden geçmek istemeyen, merkebinin mütemâdiyen döven bir köylünün (be hayvan seni şeytân alsın) dediğini duyan Yusuf bizim kör şeytân oğluna döndü. (Bak şu merkebi sana hediye ediyorlar. Al da hiç olmazsa yaya yürüme.) dedi.

— Yusuf senin aklına şaşarım. Acep bu şaşkın köylünün doğru mu söylediğini zannediyorsun. Şimdi hayvana kızgındır. Ağzına ne gelirse söylüyor. Fakat yanına git ve: “Ben şeytânım bana verdiğin merkebi almaya geldim.” deyiver de alacağın cevâbı bir gör.

Biraz daha yürüdüler. Tam Ilıca yakınlarında diğer bir köylü önünde bir keçi köyüne gitmekte idi. Etrâf yemyeşil olduğu için keçi mütemâdiyen sağa sola kaçmak istiyordu. Zavallı köylü, elinde değnek hiç durmadan keçinin arkasından koşuyor, çeviriyor, vücûdu kan terler içerisinde olduğu hâlde (Hayvan seni şeytân alsa da kurtulsam) diyordu. Köylünün bed-du'âsı şeytâna çatmak için Yusuf'a yine bir fırsat verdi.

— Kardeşlik eline avcuna hâzır bir kısmet geldi. Bunu neye tepiyorsun haydi al şu keçiyi de bu akşam iyi bir âlem yaparız.

— Yusuf sen budala mısın? Hiç bu adam malını verir mi?

Sahîfe 149

Sen bunun kızgınlıkla söylediklerine mi bakıyorsun inanma, yalandır. Bir tecrübe için yanına yaklaş da bak ne yapar? Keçiyi kovalayan değneği nasıl kafanda parçalandığını görürsün!

Tam Ilıca'nın önüne gelmişlerdi. Bekrinin biri adamakıllı serhoş olmuş yanındaki arkadaşına:

— Beni bu hâle getirdiğin için şeytândan bulasın. diyordu.

Bu fâci'a levha karşısında şeytân Yusuf'a dönmüş ve: “Görüyor musun Yusuf? İşte bu adam doğru söylüyor, bed-du'âsı yüreğinden çıkıyor” demişti.

Biraz daha ilerledikten sonra Ilıca Câmi'inde akşam ezânı okunmaya başladı.

Yusuf şeytânı kaçırmak için eline tam bir fırsat geçtiğine ka`il etti. Eğer bundan da istifâde edemezse bu hâ`in şeytânın yüzünden azîm felâketler görmesi muhakkaktı. İblise hitâben:

— Haydi kardeş abdest alalım. Ezân okundu. Biraz acele edelim. Zîrâ yetişemez.

Şeytân neye uğradığını anlayamadı. Miskin ve cebin bir tavır ile:

— Yusufçuğum! Benim mâzeretim var. Siz namâzınızdan kalmayınız.

— Yok... Yok hep berâber gideceğiz.

— Cânım siz gidiniz ben mâzurum.

— Olmaz mutlakâ birlikte gitmeliyiz.

Yusuf'un kendisinden daha şeytân olduğunu anlayan koca iblis müte`essir olmuş ve bu vaz'iyetten kurtulmanın imkânını göremeyerek (Yusuf şeytândan bul) demiş ve ortadan gâ`ib olmuştu.

Doğan

Havâ

Üzerinde yaşadığımız dünyâyı her taraftan kaplayan ve gaz nevi'nden olan cisme (havâ-yı nesîmî veya havâ-yı muhayyetî) derler. Havâ renksiz, kokusuz bir cisimdir. Gözle görülmez. Fakat çok miktâr havâ mavimsi bir renk hâsıl eder. İşte bulutsuz zamânlarda göklere bakınca gördüğümüz tatlı renk çok miktâr havânın rengidir. Havâyı dünyânın etrâfında zabt eden kuvve-yi câzibedir.

Mâdemki havâ bir cisimdir diyoruz. O hâlde mutlakâ bir ağırlığı olmak lâzım gelir. Eğer havâ tulumbası [muhâlliyyetü'l-havâ] denilen âlet vâsıtasıyla camdan yapılmış bir balonun havâsını boşaltıp, tartıp bâde musluğunu açıp tekrâr havâ ile doldurarak bir daha vezneder isek dirhemce bir fark görürüz. İşte bu fark balonun hücûmuna müsâvî hücûmdaki havânın ağırlığıdır. Şimdi siz dersiniz ki “Havâ-yı nesîmînin yüksekliği birkaç metre boyundan mı ibâret? Yoksa aya, güneşe vâsıl olacak

derecede mi?” Hayır, havânın yüksekliği ne bir minâre boyundan ibâret olmak üzere azdır ne de aya varacak derecede ziyâdedir. Hikmet-i tabî'yye hocalarının tatkîkâtına göre (25-30 kilometre yüksekliğinde olduğu anlaşılmış ise de yeni tatkîkât ile 80, belki 100 kilometre irtifâ'da olacağı kabûl edilmiş ve bu irtifâ'dan sonra havâ olmadığına hükmolunmuştur. Havâ-yı nesîmînin dünyânın sathına yakın olan tabakaları gâyet sıkışık, uzak olan kısmı ise ziyâdesiyle dağınaktır çünkü yukarıdaki tabakalar aşağıdakiler üzerine yığılarak onları tazyîk etmektedir. havânın bu tazyîki dünyânın sathına da te`sir ediyor. Bu ağırlığın kaç okka olduğunu söylersem ta'accüb edersiniz. Orda bir adam her dakika 15 bin okkadan ibâret havâ yüküne tahammül ediyor; fakat bu ağırlık vücûdun her noktasına mütesâviyyen te`sir ettiği cihetle güçlük çekilmiyor.

Siz bu on beş bin okka ağırlığa bir türlü inanmak istemiyorsunuz anlıyorum. İhtimâl ki “Eğer bu ağırlık bir hayâlden ibâret olmasaydı tekmîl-i hayvanâtın, insânların yamyassı olup ezilmesi îcâb ederdi” diyorsunuz. Evet çocuklar! Size bu hakîkati kabûl ettirmek için [Metnin devamı 152. sahîfededir.]

Sahîfe 150

1 – İşte kismetimize bir öküz geliyor...

2 – Aldırma geçsin...

3 – İki çift hamra...

Sahife 151

4 – Biraz adımlarını aç...

5 – İnatçılık etme cânım...

6 – !..

[149. sahîfedeki metnin devamı...] Şu kadarcık diyeceğim ki bu ağırlığa tahammül edebilmek için bizim vücûdumuzda dâhilî bir kuvvet vardır. Eğer bu havânın ağırlığı olmasa damarlarımızdaki kan, vücûdumuzdaki sâ`ir mâyi'ler dışarıya fişkırır. İşte onları yerinde alıkoyan havânın tazyîkidir. Kuvve-yi dâhiliyye ile tazyîk-i havâ birbirine te`sir ediyor, hâsıl olan muvâzenetten dolayı biz de müte`essir olmuyoruz. Havânın bu ağırlığına iyice kâni olmak için size basit bir tecrübe arz edeyim: Ağzı genişçe, deliksiz bir ibrik alıp ağzına da bir kursak gererek sıkıca bağlayınız; sonra ibriğin musluğundan emerek içerideki havâyı boşaltmaya başlayarak dudağınızı çektikçe musluğun tepesini parmağınızla kapatınız. Kursak çukurlaşmaya başlar. Buna da sebep ibriğin içindeki havâyı azalttığınızdan havâ-yı hâricî ile dâhilî beynindeki muvâzenetin bozulmasıyla havâ-yı hâricînin kursağı itmesidir. Şimdi tazyîk-i havânın eksilip artmasına mütâla'a edelim:

Tazyîk-i havâ değişir mi? “Evet... Değişir” Bir insân deniz sathından yükseldikçe veya alçaldıkça havânın tazyîki de ya azalır ya çoğalır. Meselâ bir insân birkaç bin metre yüksekliğindeki dağın tepesine çıksa üzerindeki havânın miktârı azalacağından tabîî ağırlık da azalır. Veya derin ma'den kuyularına inse o nisbette havânın irtifâ'ı ziyâdeleşeceğinden tazyîki de artar. Havâ tazyîkinin tahvîlini gösterir bir âlet vardır ki (mikyâs-ı havâ) derler. Balon vâsıtasıyla havânın üst tabakalarına çıkan hikmânın söylediklerine göre yükseklere çıkıldıkça soğuk insânı titretmekte ve 4 – 5 bin metre irtifâ'a varınca âdetâ kutubların soğuğu kadar şiddetli bir soğuk hissedilmekte imiş. Havânın eczâ-yı ferîdesi dağınık olduğundan insân sık sık nefes almaya, hatta solumaya başlıyor damarlarındaki kanın cevelân ve seyelânı sür'at kesbeder; benzin addi çoğalmış... Kalbin hareketi âdetâ bir çarpıntıya munkalib olup tekmîl-i vücûdu bir yorgunluk, bir dermânsızlık kaplamakta insân ellerini ayaklarını hareket ettirmekten âciz kalmakta imiş. Havâ gâyet soğuk olmakla berâber insân hafifçe terlemeye başlayıp havâ ziyâdesiyle kuru, su buğusundan mahrûm olduğu cihetle eşyâ tıbkı ateşe gösterilmiş kâğıt gibi kıvrılıp bükülürmüş. Nihâyet 7 – 8 bin metre irtifâ'ya varılınca burundan kan akmaya, tükürükle berâber kan çıkmaya, dudaklardan kan sızmaya başlayarak insân dermansız ve baygın bir hâlde kendinden geçermiş. İşte bunlar hep havâ ağırlığının azalmasından ileri geliyor.

Öyle 3 – 4 bin metre derinlikte ma'den kuyuları bulunmadığından tazyîk-i havânın artmasıyla vukû' bulacak alâmetler ma'lûm değildir, yalnız âlât-ı mahsûsa

vâsıtasıyla bir yerde havâyı sıkıştırarak edilen tecrübelerle göre tazyîk-i havâ bir misli ziyâdeleştigi hâlde insân bir rahatsızlık hissetmeyip ağırlık daha artınca havânın zerâtı toplu bir hâlde bulunduğundan teneffüs, seyrekleşmekte benzin addi azalıp insânın pek kolaylıkla hareket eylemekte olduğu anlaşılıyor. Tazyîk-i havânın tahvîlât-ı âniyye ve azîmesi insâna bu sûretle te`sir eylemekte ise de tadrîcen vukû' bulan tâbir insâna asla te`sir etmez; ya'nî bir adam deniz sathına nisbetle alçak mahallerde sâkin olduğu gibi birkaç bin metre dağların üzerinde de yaşayabilir.

Hekim: Ak Sungur

Bir Köylü Çocuğundaki Zekâ

Üç köylü çocuğu bir gün tarlaya orakçıları seyretmeye gittiler. Yolda pek şiddetli bir yağmura tutularak tesâdüf ettikleri boş bir kulübeye ilticâ ettiler. Karınları da acıkmış idi. Öteyi beriyi araştırdılar. Bir köşede gâyet tuzlu bir köy ekmeği bulup kemâl-i iştihâ ile yediler. O sırada yağmur da dinmişti. Hemen üçü birden kulübeden çıkarak yine tarlaya doğru sür'atle yol almaya başladılar. Biraz gittikten sonra içeriden biri diğerine dedi ki:

— Ne kadar susadım bilseniz!

Bunun üzerine hepsi hakîkaten susamış olduklarını i'tirâf ederek su bulmak için bir tarafa gittiler ki henüz yağmur yağmış olduğundan ötede beride birikmiş su bulunması ma'mûl idi. Nihâyet bir yerde su buldular. Fakat içilmesi hemen hemen gayr-ı mümkün idi. Çünkü su yarı yerine kadar gömülmüş büyük bir kap içinde idi. Fazla olarak içinden su almak için elde maşrapa felan gibi bir vâsıta da yok idi. İçlerinden en zekîsi bir müddet düşünüp durduktan sonra,

Sahîfe 153

Arkadaşlarına dedi ki:

— Haydi küpün içine yavaş yavaş taş atalım. Bir vakit olur ki su yukarıya çıkar sonra içeriz.

Bunun üzerine üçü birden küpün içine taş atmaya başladılar. Su yavaş yavaş yüksele yüksele küpün ağzına kadar geldi. İlk önce en susamış olan çocuk içti. Sonra biraz taş daha attılar. Su yine yükseldi. Bu sûretle hepsi de birer birer suya kandılar.

Çocuklar! Görüyorsunuz ki zekî çocuğun arkadaşlarına ne kadar fâ'idesi oluyor.

Kırâ`at Hocası

Ahlâk

Şâkirdânın Mu'allimîne Karşı Vezâifi

Yavrularım!

Lâyıkıyla düşünecek olursanız, mu'allimîne ebeveyninizin kat kat fevkinde ri'âyet ve muhabbet etmeye borçlu olduğunuzu tasdîk edersiniz; zîrâ size hayât içinde hayât vermeye çalışan hep onlardır.

Ebeveyn; gözlerinizi günün ziyâsına açarlar, fakat mu'allimler, efkârınız ma'rifetiyle tenvîre hizmet ederler! Demek oluyor ki ebeveyni mes'ud edecek siz, sizi de bahtiyâr eyleyecek mu'allimlerdir.

Size şu âlem-i insâniyette ulvî hâtırâlar, acaba kimlerdir? Fikrinizdeki perde-yi cehâleti yırtıp kudretin büyüklüğünü kâ`inâtın büyüklüğünü anlatan ve isti'dâdınızı açarak rûhunuzu Fâzilet denilen geniş bir yola sevk eden acaba kimlerdi?

Mu'allimleriniz değil mi?

Yavrularım!..

Biraz düşününüz hocaların sizde ne büyük hakları vardır. Ana ve baba sizi küçük yaşta rahle-yi ta'lîme bırakırlar, mu'allimler tahsîl ve terbiye altında beslerler. Her birinize isti'dâdınız nisbetinde sermâye ve sa'âdet vererek meydâna getirirler. Bilir misiniz ki bu kadar çalışmak ve hizmet mukâbilinde sizden ne isterler.

Sözlerine biraz dikkat, verdikleri derse karşı hürmet biraz da kendilerine karşı muhabbet.

Mu'allimlere edilen hürmet ve muhabbet onlar için bir sevinç olmamak kâbil değildir. Onlar arzû ettiği dereceyi yerlerine getirmekle iftihâr ederler.

Bir yer vardır ki her türlü feyz ve kemâl orada hâsıl olur. Bu yer mektebdir. Demek oluyor ki insân mektebde isti'dâd ve kuvâ-yı münevveriyyesini mertebe-yi matlûba îsâl etmedikçe hayâtından zevk duyamayacaktır.

İnsan hayâtını, dünyâsını, kâ'inâtını hep mektebde anlamaya başlar. İnsanların mekteble büyük münâsebetleri vardır. Bu münâsebet genç yaşlarda büyük te'sir hâsıl eder.

İnsan dünyâyâ câhil ve isti'dâdlı olarak gelir. Mekteb cehâleti def' eder.

İbret Alınız

Necmiye ile Sa'âdet iki kardeşirler ikisi de bir mektebe devâm eder bir sınıfta bulunurlardı. Necmiye çalışkan olmakla berâber terbiyesiz ve çok kibirli idi. Sa'âdet o kadar çalışkan değildi lâkin hem terbiyeli hem de alçak gönüllü idi. Hânelerine gelen arkadaşlarıyla güzel güzel görüşür, derslerini müzâkere ederdi, anlayamadığı bir yer olursa tekrâr tekrâr sorarak öğrenirdi. Necmiye asla öyle değildi. Arkadaşları geldiği zamân yüzlerine bakmaz, derslerini müzâkere ederlerken yolsuz hâlleriyle araya bir söz katarak onları bıktırırdı. Kendisi kimse ile derslerini müzâkere etmez anlayamadığı yerleri kimseden sorup öğrenmez daha doğrusu sorup öğrenmeye tenezzül etmezdi, anlamadan geçerci.

Bir Cum'a günü Sa'âdet arkadaşlarından birinin önünde derslerine bakmakta idi. Bu esnâda Necmiye yanlarına geldi, müte'esirdi. Sa'âdet ona dedi ki: “Kardeşim! Ne düşünüyorsun? Eğer dersini bilmiyorsan gel birlikte müzâkere ederek sana ta'rîf edelim de öğren. Başkalarının mu'âvenetlerine mürâca'atla

Sahîfe 154

bilmediklerini öğrenmek ayıp değildir. Bil ki tenezzül edip sormamak, öğrenmemek ayıptır.”

Necmiye kibir ve gurûruna galebe edip de düşünmesinin sebebini doğruca söyledi. Cevâben dedi ki: “Dersimi güzelce biliyorum hatırıma başka bir şey` geldi de onu düşünüyorum.”

Hâlbuki bir gün evvel hocasının vermiş olduğu bir dersi anlayamamış onu düşünüyordu. Sa'âdete ve arkadaşlarına sorup da öğrenmeye tenezzül etmiyordu.

Nihâyet, imtihân zamânı halûl etti. Sa'âdet vukû' bulan su`âllere güzel güzel cevâb verdi. Mükâfâten yaldızlı yaldızlı tahsin-nâmeler aldı. Meclis-i imtihânda bulunanların takdîrlerine mazhar oldu. Pederinin, vâlidesinin muhabbetlerini bir kat daha celbetti.

Necmiye'ye gelince sorulan su'âllere dilsiz ve sağırlar gibi hiçbir cevâb veremedi. Sınıftan döndü.

Herkesin yanında pek fenâ mahcûb oldu. Sa'âdetin aldığı mükâfâtlarla mazhar olduğu yüksek takdîrleri görünce başını önüne eğerek kimsenin yüzüne bakmıyordu. Çünkü kendisi yaşça daha büyük olduğu hâlde kibir ve gururuyla hiçbir şey'e nâ'îl olamamış ve sınıftan dönmüştü. Bundan pek çok cânı sıkıldı. Bu tabî'attan vazgeçmeyi düşündü ise de ne çâre ki sonradan edilen nedâmetten hiçbir fâ'ide hâsıl olmaz.

Yavrularım! İşte kibir, azîmet kadar fenâ bir şey` yoktur. Bilmediklerinizi sorup öğrenmeye çalışmalısınız ki mahcûb olmayasınız.

Fennî Eğlenceler

Fırında buz yapmak inanılmayacak şey` değil mi? Hâlbuki fen bu husûsta bize yardım ettiği için kâni olabilirsiniz. Bir fırın içerisinde kızıl-ı derece-yi harârete kadar ısıtılmış platinden bir kap alınız. İçerisine miktâr-ı kâfi mâyi' (Hamz-ı kibrit) koyunuz. Bunun üzerine birkaç damla da su ilâve ediniz. O hâlde amelîyyât hitâm buldu. Kabın içinde buz meydâna gelmiştir! Şimdi bakınız fen ne diyor? Hamz-ı kibrit üzerine su ilâve ettiğimizde derhâl buhar olur. Derece-yi harâreti ise galeyân mertebesi olan (10) dereceden aşağıdır. Bu, suyu dondurmaya kâfi ve vâfidir. Hakîkaten böyle fırın içinde son derece ısınmış bir kapta buz yapmak herkesi bi'l-hâssa bu ilme vukûfu olmayanları cidden hayretler içerisinde bırakır...

Garîb Bir Hayâtın Âkıbeti

Tefrika: 1

Sıcak tahammül edilemeyecek bir hâl almıştı. Gökyüzü bir fırının alevli medhali gibi donuk ve kızıldı. Etrâfta ne hayâtın bir eser, ne nebâtâtın bir manzara görünmüyordu. Bu vâsi' kum çölünün tâ uzaklarında aynı renkte olan çöl ve semâ birbirine karışıyor, korkunç bir nâ-mütenâhilin çöl yolcularına bir ümîdsizlik veriyordu.

İki genç yolcuyla taşıyan develer lâ-kayt ve âvâre... Gayr-ı müte`essir ağır ağır yürüyorlardı. On üç yaşında bulunan küçük yolcu Nahid artık kendisini ümîdsizliğe kaptırmıştı. Öyel ya daha bir sâ'at sonra artık baygınlık başlayacaktı.

Nahid — Abbas ben bu ıssız yollara ne diye çıktım. Acaba hiç mi kurtulamayız?

Abbas — Yok cânım... Daha bir iki sâ'at...

— Bir iki sâ'at mi?.. Bu benim ölümüm demektir. Ah... Şimdi gözümün önüne ayrılırken ağlayarak boynuma sarılan küçük kardeşim geldi... Zavallı kardeşim...

Abbas — Ah çocuk... Şimdi ağlayacak ne var? Devenin üstünde Abbas'ın boynuna sarılarak:

— Ağabeyciğim, güzel ağabeyim... Şimdi ben ne yapacağım, günlerden beri benim yolumu gözleyen bana kucagını açan vâlidemin hâli ne olacak? Kardeşim... Anneciğim...

— Ağlama Nahid... Ah çocuk şimdi hüngür hüngür beni de ağlatacaksın.

— Sen niye ağlayasın... Belki benim cenâzem üstünde

Sahîfe 155

iki damla yaş dökersin... O kadar...

Artık susmuşlar. Zâten söylesele bile kendilerini müte'essir etmekten başka ne yapabilirdi?

Bu öyle bir vahşi sükût idi ki... Nihâyetinde ölümün soğuk çehresi sırtıyordu... Belki ebedî bir sükût olacaktı. Her ikisi de sıcağın şiddetinden devenin üstünde ıztırâblı bir yorgunluğa düşmüşler ve gözlerini kapamışlardı... Uyku ile uyanıklık arasında çabalıyorlardı. Böylece belki bir sâ'at geçti. Bu sırada develer berrâk bir havuz önünde çökmüşlerdi. Yirmi, otuz kadar hurma ağacı vakur dallarını kızgın semanın alevlerine doğru yükseltmiş, sâkin, sessiz, uzak illerden haber getiren bir rüzgârın bûsesine müştâk bekliyordu.

Hakîkaten şâyân-ı hayret... Bir çöl ortasında bu meşcere!.. Heyecânını zabt edemeyen Nahid:

— İşte kurtulduk. İşte kurtulduk! Diye haykırıyor, bu kadar fecî' susuzluğa rağmen sevincinden pınarın etrâfında dönüyor, su içmek hatırına gelmiyordu. Daha garîbi şu ki; Hemen on, on beş adım ötede hurma ağaçları arasında iki katlı, zarîf bir köşkü geldiklerinden beri ilk defa görüyorlardı. Sıcak onları o kadar şaşirtmişti... Büyük bir merakla Nahid koştu. Abbas da onun arkasından gitti. Ufacık ve sık bir kapının önünde durdular. Kapı kapalı pencereler demirli... Açık bir yer yok. Şimdi ne

yapacaklardı? Acaba burası ne idi?.. Bu garîb köşkün sâhibleri kimlerdi?.. Yoksa periler mi? Her ikisinin hatırına bu fikir gelmedi değil... İki tarafı araştırırken küçük kapının üstünde bir levha gördüler... Güzel yazı ile şöyle bir ibâre vardı:

[Zâir!.. Bu mihnet-hâneye hoş geldiniz]

Dikkatli bakılacak olursa bu yazıların kabartma ve müteharrik olduğu anlaşılıyordu. Abbas eğildi... Nahid üzerine çıkararak kelimeleri yerlerinden oynatmaya başladı. Yarım sâ'at bununla uğraştılar. Artık me'yûs olmaya başlamışlardı.

[Metnin devamı 156. sahîfededir.]

Kuzu

Câfer Efendi, derslerine kemâl-i dikkatle çalışır ve her vakit mükâfâta nâ'îl olarak ebeveynini, akrabâsını memnûn ederdi. Ama, kendisini ne kadar severledi, bilir misiniz? Pederi ve vâlidesi “Câfer!” dedikleri zamân ağızlarından bir “Câfer” daha çıkardı, lâkin Câfer kazandığı bu hüsn-i teveccühe mağrûren yaramazlığa başladı. Bir de inâd peydâ edildi, hele bir kimseyi kızdırmak dalına basmak en ziyâde hoşuna giderdi, işte bu sebeplerden dolayı ara sıra tekdîr işitir, fakat gayreti ve gayretindeki sebâtı umûmun hüsn-i teveccühünü te'yîd ederdi. Câfer, komşusunun kuzusunu görüp sevdi, kendisinin de bir kuzuya mâlik olabileceğini düşündü. Nihâyet doğrudan doğruya pederine mürâca'at ve ricâdan başka bir çâre bulunmayacağını anladı. Artık pederinden bir kuzu isteyecekti. Bir Cum'a günü idi. Bil-münâsibe pederinin yanına gitti aralarında şöyle bir muhâvere geçti.

— Oğlum! Ne yapıyordun?

— Kitâb okuyordum, babacığım!

— Ne kitâbı?

— Resimli bir kitâb, hayvanların hâlerinden cinslerinden bahsediyor. Aman babacığım, görseniz, kuzuyu ne güzel medhetmiş! Kuzular pek oynak, pek ferâsetli olurlarmış. Hilmiyyet bunlarda mevcûdmuş hâsılı bir medh, bir medh ki hiç sormayınız.

— Öyledir.

— Beybaba! Bana da bir kuzu alsanıza!..

— Sonra. Aklımı kuzuya verirsin de derslerine çalışamazsın.

— Kâbil mi beybabacığım? Bana ders her şeyden tatlı geliyor.

— Peki.

Câfer, bu son cevâb-ı muvâfakat üzerine -mal

Sahîfe 156

bulmuş mağribî gibi- sevincinden sıçraya sıçraya odadan dışarı çıktı. Vâlidesinin yanına gitti. Muvaffakiyyetini i'lân etti, yalnız Câfer için bir şey` kaldı ki o da intizâr idi.

Üç gün sonra bir kuzu alındı. Câfer kuzusuna haddinden fazla bir muhabbet bağladı. Kuzuya üzüm yedirmek erikler almak güzel körpe otlar toplamak Câfer için âdetâ mühim bir vazîfe hükmünü aldı.

Kuzu büyüdü. Pek güzel bakıldığından kuvvet peydâ etti. Câfere meydân okumaya başladı! Kimi görse “tos” vurmaya adet etti. Yavaş yavaş ev halkını yıldırmaya başladı. Câfer mektebden geldikten sonra bânçeğe çıkardı kuzusuyla oynardı. “Karagöz” tasmîye edilen bu mübârek hayvan yalnız Câfer’e karşı hilmiyyet-i iltizâm ediyordu. Câfer bir gün kuzuyu kızdırdı, o halim hayvancık arslan yavrusu kadar hiddetlendi. Câfer hâlâ hayvanı kızdırmakta devâm etti. Kuzunun bu hâle sabrı kalmamış olmalıdır ki iki ayak üzerine kalkarak ansızın Câfer’e bir (tos) vurdu. Câfer arkası üzeri yıkıldı. Bereket versin ki Karagöz ikinci bir tosa kalkışmadı!

Câfer bir müddet yattığı yerde kaldı. Sonra güç hâl ile kalktı, içeri girdi. Vukû'-ı hâli sakladı. Ne yapsın, kabâhatini söylese iş fenâ! Hâne halkı akşam sofraya oturdular. Câfer vak'a, hâdiseyi sakladıysa da bir vakt-i münâsibde pederine dedi ki:

— Beybaba!

— Ne var evlâdım?

— Kuzumuz büyüdü yakında koç olacak. Kessek olmaz mı?

Â'li-cenâb peder gülümsedi. Câfer’e bir hâl olduğunu derhâl anladı ve şöyle cevâb verdi.

— Keselim!.. Fakat korkarım ki incitti!

— Hayır!..

— Bu cevâb-ı redd esnâsında Câfer’in hâl ve tavrı beyân-ı hâl ediyordu. Pederi mes`eleyi anladı.

Hocanız

[155. sahîfedeki metnin devâmı...]

Fakat hayret!..

Kapı birdenbire açıldı. Abbas iki adım geri fırladı. Nahid kumlar üzerine düştü. Fakat içeride inzar-ı hayrete çarpan öyle garîb, muhteşem bir manzara gördüler ki...

Şimdi artık mefkûrelerinde ne çöl, ne deve, ne bu kadar meşak ve mezâhim yoktu. Yalnız bir şey` vardı. O da peri masallarını andıran şâyân-ı temâşâ manzara idi.

Acaba içeride ne vardı?.. Her şey`i unutturan, iki genci dakikalarca heyecânlarda bırakan, esrâr-engîz manzara ne idi?

Bunu tasvîr için güçlük çekeceğim... Geniş bir meydân hendek en kerâ-bahâ halıları ile döşenmiş, garb antikacılarının milyonlar sarfıyla elde etmeye çalıştıkları nazar-firîb nakışlar ile müzeyyen vazolar tuhaf bir adem-i intizâm ile şuraya buraya yerleştirilmişti.

Etrafı sedef ve altın kakmalarla müzeyyen, bir ziyâ hüzmesiyle bin renk neşreden billûr parmaklıklarla donatılmış bir havuz dalgalanıyor, bir iki garîb balık harcın ihtimâl ziynetlerini seyretmek için havuzun üstüne fırlayıp yine gâ`ib oluyordu. Havuzun ortasından ince bir su fişkırıyor, tavana asılmış bir müzeyyen ve cam fânusla kapalı avizeye çarparak rengarenk tekrâr havuza dökülüyordu. Su zerrelerinin hafif seslerinden başka hiçbir şey` işitilmiyor ağır, mutlak bir sükûn muhteşem salonu kaplıyordu.

Havuzun etrâfında on iki koltuk vardı. Her koltuk ziynet i'tibâriyle en yüksekten gittikçe noksânlaşıyordu. Ma'mâfih herbirisi yine en zengin bir adama sermâye teşkil edecek kadar müzeyyen ve şık idi. Tam karşıda her tarafı zî-kıymet taşlarla dolu bir taht; azametli ve altından ma'mûl bir arslanın üstüne vüzû' edilmiş idi.

Bir insân oturduğu vakit tam başının üstüne gelecek bir sûrette kanatlarını açmış mühib bir kartalın ağzına merbût bir tâc vardı. Bu salonun ismi (Tâc Salonu) idi. Tâcın muhtelif mahallerinde meşhûr (Jeran) elmasını

[Sahîfe 157/1]

yanında kömür parçası gösterecek kıymet, cesâmet ve parlaklığında elmaslar vardı.

Siz olsaydınız böyle nâgah-zuhûr bir hazîne-yi kıymet-dârı ilk gördüğünüz vakit ne yapardınız? Şüphesiz mütehâyir ve acaba rü'yâmıdır diye tereddüd ederdiniz. Belki

âlem-i menâmda olmadığınızı anlamak için eşyâyı ellerinizle yoklar tecrübeye kalkıştınız. İyi keşfettiniz. Aynı hâl Nahid'le Abbas'ta dahi kendini gösterdi. Belki yarım sâ'at mütehayyir-âne bakıştılar. Artık buldukları mevki'in ne olduğunu kimin mülkü ulunduğunu anlamak zamânı gelmişti.

Hâlbuki halılarla kaplanan duvarlarda kapı olduğuna delâlet edecek hiçbir alâmet yoktu. Aranılmamış bir yer kalmadı. Artık tahtın yanına gelmişler onu temâşâ ediyor, zihnen kıymet takdîr ediyorlardı.

Bu sırada şâyân-ı hayret bir şey` vukû'a geldi. Tâcî tutan kartal kanatlarını, o büyük kanatlarını çarpmaya başladı. Ağzından tâca merbût bir zincir uzandı. Ve tâc yavaş yavaş yere doğru uzandı. Acaba ne olmuştu? Bunun sâ'iki ne idi?

Daha bunun sebebini araştırıp dururken yine tâc yukarı doğru çekildi... Nihâyet bunun sebebini anlamaya muvaffak oldular. Büyük koltuğun sağ tarafına ufak bir tazyîk yapılacak olursa iniyor, sol tarafına tazyîk yapılırsa çıkıyordu. Hâlbuki Abbas sağda Nahid solda idi. Acaba daha neler olacak diye koltuğun her tarafını tazyîk etmeye başladılar.

Bir garîbe daha!!...

Koltuğun mevzû' olduğu arslan kafasını kaldırdı. Korkunç ağzı açıldı. İçeriden sedef kakmalı bir kitâb muhâfazası çıktı.

Muhâfazanın üstünde (Hâtîrât) kelimesi yazılı idi.

Bir sâ'at zarfında gördükleri garâib artık iki genci sersem etmişti.

– Mâ-ba'dı Var –

Dersa'âdet

Matba'a-yı Ahmed İhsân ve Şürekâsı

Fennî Eğlence

Bir kâğıt üzerine boş bir kafes resmi ve kafesin biraz uzağına da bir kuş resmi yapınız. Eğlencemiz şu kuşu kafese sokmaktan ibârettir. Elinize bir kartvizit alıp kafes ile kuş arasında fakat resim kâğıdına amudî olarak tutunuz. Yüzünüzü kartvizite yaklaştırıp kuşa da kafese de birer gözünüzle bakınız. Meselâ kuşu sağ ve kafesi sol görürsünüz. Birkaç saniye mürur edince size öyle geliyor ki kuş kâğıt üstünden kalkıp

resmimizde görüldüğü üzere kafese giriyor sanırsınız. Tecrübeyi icrâ için kafes ve kuş resmi yapmanıza da lüzûm yok. Elinize bir kartvizit alıp resmimizde bulunan noktalı hatta temâs ettirerek a'mûdî tutunuz sonra kuş ile kafese bakınız. Kuşun kafese girdiğini görürsünüz. Eğlence hikmet-i tabî'yyede kânûn-ı basrînin bir garâbet-i latîfesinden ibârettir.

[Sahîfe 157/2]

Şundan Bundan

İngiltere'nin Birmingham Fabrikalarında Bir Hafta Zarfında Vücûda Gelen Eşyâ:

Birmingham İngiltere'nin san'atta en çok ileri gitmiş şehirlerindedir. Bu şehirde altı gün zarfında otuz milyon kalem ucu, beş yüz milyon çivi, üç milyon düğme, yirmi bin demir karyola, on beş bin tüfek, elli bin gözlük, on tonilato kopça ve küçük yüzük, bir buçuk milyon tonilato bakır ma'mûlatı, iki milyon Frank kıymetinde mücevherât, iki yüz milyon iğne, elli bin büyük piyano, çocuklara mahsûs küçük araba, kase vesâ`ire on bin kilometre uzunluğunda demir tel yapılıyor. Şu hesâba göre Birmingham'da bir sene zarfında yapılan teller miktârının dünyâda aya kadar bir telgraf-ı husûsî uzatılmasına kifâyet edebilir.

Vaktiyle hayvanların terbiyesiyle uğraşan birisi en kuru otu bile yeşil görerek fazla bir iştâhla yemeleri için hayvanlara yeşil gözlükler takarmış... O zamânın eğlencesi nevi'nden olan bu iş bugün ciddiyet kesbetmiş.

Rusya'nın ba'zı taraflarında öküz ve inekler gâyet büyüktür. Senenin birçok zamânlarında devâm eden kış münâsebetiyle hayvanlarda göz hastalığı mevcûd olduğundan bu hayvanlara mavi gözlük takmaya başlamışlardır.

Kuşların İstilas

Rusya'nın Novgorod şehrinde beş yüzü mütecâviz kartal şehir civârında bir ormana inmişler ve on beygir ile kırkı mütecâviz koyun telef edip yemişlerdir. Ahâlî korkularından evlere kapanmışlar ve kartalların çekilip gitmelerine kadar dışarıya çıkmamışlardır. Hatta evlerine girip saklanmayan, korkmayıp dışarılarda gezen birtakım Rus köylüleri kartalların hücûmlarına uğramışlar ve kâffesi de azıcık yaralanmışlardır. Bu kartalların yazı serince geçirmek için Mısır'dan geldikleri zannolunuyormuş.

Şehir üzerinden geçerken miktârları o kadar çokmuş ki gökte bir perde vücûda getirerek ortalığı karârtmışlar imiş...

Hesâb

S. 1 – On iki sâ'at zarfında akrep ile yelkovan kaç defa birbiri üzerine geldiğinin ve her gelişi ne vakit vukû' bulduğunun hesâbı?

Târîh ve Coğrafya

S. 2 – Livamıza Saruhan denilmesinin sebebi nedir? Manisa ismi millî midir?

Her iki su`âle doğru cevâb verenlere Rıdvan Nafiz Bey'in *Türk Târîhi* hediye edilecektir.

İ'lân

Bolu'da Hâfız Emîn Efendi'nin düğününde çocuklar için her nevi' defter, kalem vesâ`ire bulunur. Fiyatlar rekâbet kabûl etmez derecede ehvendir. Küçük okuyucularımıza tavsiye eyleriz.

Akhisar'da Türk Kütüb-hânesi

Genç ve millî bir mü`essesedir. Her nevi' kırtâsiyye ve levâzım-ı dersiyye bulunur. Mekteblerin kalem, defter, kâğıt sâ`irelerini tedârik etmek üzere Türk Kütüb-hânesi'ne koşacaklarını ümîd eyleriz.

Bilmece

“Bir küçük sel tası
İçinde bekler aş
Pişirirsen aş olur
Pişirmezsene kuş olur.”

Halledenler arasında kur'a çekilerek birinciye (Bir Çocuğun Devr-i âlemi) ikinciden yirminciye kadar kart verilecektir.

Numara: 10 Yeni Yol Bilmece Kuponu

Halli:

İsmi:

Adresi:

10. YENİ YOL, C: 1 Nu: 11

YENİ YOL

Yıl – 1

Mesleğimize muvâfık yazılar
memnûniyetle kabûl ve neşrolunur.
Neşredilmeyen evrâk i'âde edilmez.

İ'ânlar İçin

İstanbul'da "Servet-i Fünûn"
Matba'asına hâricde müdürîyete
mürâca'at edilir.

Sayı – 11

Seneliği (240) Altı aylığı (120)
kuruştur.

Tahrîr ve idâreye müte'allik her husûs
için sâhib-i imtiyâz nâmına mürâca'at
edilir.

Adres: Manisa-Akhisar (Yeni Yol)

Müdür-i Mes`ûl: Mu'allim Şevket Necâti

Nüshası 5 kuruştur. Haftada bir defa neşrolunur resimli çocuk gazetesidir. 15 Teşrîn-i
sânî 1339

Çiftlik Hayâtı

YENİ YOL

Yıl – 1

Mesleğimize muvâfık yazılar
memnûniyetle kabûl ve neşrolunur.
Neşredilmeyen evrâk i'âde edilmez.

İ'ânlar İçin

İstanbul'da "Servet-i Fünûn"
Matba'asına hâricde müdürîyete
mürâca'at edilir.

Sayı – 11

Seneliği (240) Altı aylığı (120)
kuruştur.

Tahrîr ve idâreye müte'allik her husûs
için sâhib-i imtiyâz nâmına mürâca'at
edilir.

Adres: Manisa-Akhisar (Yeni Yol)

Müdür-i Mes`ûl: Mu'allim Şevket Necâti

Bir Manzara-yı Tabî'iyye

Sahîfe 158

Vazîfe

– Türk Yavrularına –

Sabâhleyin erkence yatağınızdan kalkıyor ve kitâblarınızı alarak büyük bir sevgiyle mektebe koşuyorsunuz. Her sabâh sevgili bayrağımızı selâmladıktan sonra derslerinize giriyorsunuz. Ders ve teneffüs zamânlarınız yarım dakika bile şaşmaz yemek ta'tîliniz, paydos vaktiniz hep programladır ve kış yaz değışmez, umûm Türk mekteblerinde aynı programla hareket edilir ve en hicrî köylerimizdeki mektebler de dâhil olduğı hâlde Türkiye'nin her tarafında zevâlî sâ'at sekiz buçukta derslere başlanır. Mektebe gittiğiniz zamân hiç şüphesiz mu'allimlerinizi sizden evvel vazîfe başına gelmiş buluyorsunuz. Bir mâzeret dolayısıyla geç kaldığınız veyâhûd mektebe gitmediğiniz zamânlarda sizi mekteb idâresi isticvâb eder, mâzeretinizi sorar, şâyet övrünüz olmadığı hâlde mektebi terk etmiş iseniz cezâ görürsünüz, arkadaşlarınız içerisinde derslerine çalışmayanlar, yaramazlık edenler, mu'allimlerin emirlerini dinlemeyenler olursa efendilerde kabâhatlerinin derecesine göre tecziye edilir.

Çocuklar! Her gün vaktinde mektebe gitmek, sokaklarda yaramaz çocuklarla oynamamak, her işinizi vaktinde yapmak, derslerinize çalışmak, hocalarınızı dinlemek ve arkadaşlarınızı pek çok sevmek vazîfenizdir. Şimdiden vazîfenizin büyüklüğünü, kudsîyyetini takdîr ederseniz büyüdüğünüz zamân hem kendiniz rahât edersiniz ve hem de vatan millet sizden istifâde eder. Vazîfenin ne demek olduğunu anlamayan insânlardan tereküb eden bir millet ilelebet yerinde saymaya mahkûmdur. Böyle bir millet ilerleyemeyeceğı gibi çarçabuk batmaya da mahkûmdur.

Büyük dedelerimiz vazîfesine beş dakika geç kalan amelei kat'iyyen kullanmazlarmış.

(Türk vazîfe başında cân verir)

Altından daha kıymetli olan bu eski Türk sözüyle amel edecek olursan bizden küçülmek, yere düşmek, mağlûbiyyet gider ve yerine terakkî, şân ve şeref ve gâlibiyyet gelir.

Yavrularım! Vazîfe hissi damarlarınızda o kadar derin kökler salmalıdır ki Türklüğün yükselmesi için lâzım olan bu yüksek duygunun yüreğinizden çıkmasına imkân olmamalıdır. Mektebinize ve derslerinize âdetâ aşık olmalısınız, nasihatlerimi harfiyen tutacağınıza emîn bulunduğum için vazîfeye olan yüksek muhabbetiniz sayesinde her şey` düzelecek ve on dördüncü asrı andıran ma'ârif, ticâret, zirâ'at ve san'at mü`esseselerimizin yüzleri gülecektir.

Nedim Tuğrul

Billûr Köşk

Sâ'ika, muhtelifü'l-cins “müsbet, menfi” iki nevi' elektriğin imtizâcından mütehasıl bir hâdisedir ki tesâdüf ettiği mahalleri yakar veya harâb eder.

Te`siratı pek muhtelifdir. Lâkin herhalde muzırâtı dâ'i, hüsrânı mûcibdir. En ziyâde yüksek mahallere isâbet eder.

Sâ'ikanın te`siratından kurtulmak için “siper-i sâ'ika”lar i'mâl edilmiştir. Bu vechile havâ ve bulutlardaki elektrik paratonerin sivri ucunda toplanır ve bir nakil ile itsâl edilmiş bulunur.

Fırtınalı zamânlarda en kurak mahallerde bulunmalı ve odanın merkezinde oturmalıdır. Mümkün ise ipekten ma'mûl elbise giyerek sâ'ika te`sirini bir dereceye kadar def' etmelidir. Hayâtları için çalışan İngilizler beyân eylediğimiz vesâit-i tahfûziyye ile kanâ'at etmeyerek birtakım vesâite daha mürâca'at etmişlerdir. Son zamânlarda mürâca'at ettikleri vesâit-i mahfûziyye-yi ucûbenin en ziyâde celb-i hayret olanı “billûr köşk”lerdir. Ma'lûmdur ki billûr gayr-ı nakîl-i elektriktir. Bu hâlde billûr köşklere sâ'ikanın isâbet etmesi fennen gayr-ı kâbildir. Bu köşkların sandalye ve masaları yine billûrdan ma'mûl olduğu gibi içerisinde câzib-i elektrik mevâdden “demir ve emsâli gibi” hiçbir şey` bulundurulmamaktadır. Billûr odalarda ipek ve

mensucânından yapılmış bir de salıncak vardır. Fırtınalı zamânlarda koca hayât-perest İngilizler derhâl soyunup ipekten ma'mûl elbiselerini giyerek billûr köşklerine koşar ve salıncaklarına yatarlar!..

Sahîfe 159

Türk Yavrusu Ne Diyor:

Düşman, Titre!..

Rüzgâr gelip hıçkırarak yüze dağlar başından
Haber verdi Anadolu toprağından, taşından
Neler görmüş... Neler duymuş... Anlatırken ağladı
Ben anladım ötesini gözlerinin yaşından

Dedi: “Yurdun canavarlar pençesinde horlandı...
Dağlar, taşlar kardeşinin al kanıyla boyandı...
Figân doldu şen yuvalar, harâb oldu gülşenler...
Türk yavrusu! İyi belle... Bunu yapan Yunan'dı”

Ben bunları işitince şu küçücük kalbime
Ateş doldu; sonra dedim kendi kendime:
“Me'yûs olmak ne demekmiş?...” çalışmaya aheddim.
Tûfân olsa artık benim halel gelmez azmime

Düşman!.. Ben ki cihângirler hafıdiyim, oğluyum
Coştı yine özbenliğim, yine millî gururum...
Düşman!.. Titre! Diz üstünde yalvar, ağla, çünkü bak
Bugün sâde “intikâm”dır... “Kin”dir benim düstûrum

30 Teşrîn-i Evvel Sene 39 Şişli:

T. Demiray

Düşmanlarını Unutma

Mini Mini Oğullarıma

“Garbın en cebin zâlimi affetmedim seni
Türk’üm ve dürüstüm sana kalsam da bir kişi”

Acımak, şefkat ve mertlik Türk’ün en yüksek ve mübeccel hasletidir. Za’îflere yardım, âcizleri himâye babadan evlâda intikâl etmiş ve zamânın birçok inkılâblarına rağmen şimdiye kadar kıskançlıkla muhâfaza edilmiş millî bir akîdedir. Küçük ve kudretsiz olanları ezmek Türk ananesine muvâfık değildir. Boyun eğenlere, za’îf ve bî-çârelere yardım etmek dinî bir farîzadır. Düşman, esir ve perişân olan Fransa Kralı’nın anasından aldığı mektûbun acı feryâdına tahammül edemeyen Süleymân-ı Kânûnî Fransa’yı kurtarmak için tâ Viyanalara kadar koşmuştur. Millî târîhimizde buna benzer birçok misâller ve Türk’ün büyüklüğünü taşıyan şerefli sahîfeler sayısızdır.

Fakat biz yalnız dostlarımızı sever ve Türk’e ihânet etmemiş olanlara yardımı bir vazîfe addederiz. Yoksa Türk vatanına göz dikmiş, millî varlığımıza kast etmiş insânlara ve milletlere merhamet etmek millete ve vatana ve târîhe ihânettir.

Düşmanlarını bilmeyen, nâmûs-ı millîye yapılan hakâretlere,

Sahîfe 160

kan ve din kardeşlerinin gördüğü zulüm ve işkenceye ehemmiyyet vermeyen, mukaddes bayrağın mülevves ayaklar altında çiğnendiğini hazmeden, fenâlıkları unutan milletler yaşamaya lâyük değildir. Dinine, nâmûsuna ve cânına susamış canavarları himâye edenler mutlakâ sefil ve hakir olurlar. Bunlar için zillet ve esâret muhakkaktır. Milletleri yaşatan, insânları hayât ve harekete sevk eden ateşin bir intikâm hissidir. Küçük oğullarım mektebe giderken yüreklerinizi intikâmla ateşlemeyi sâkin unutmayınız. Balkanlarda beş yüz bin Türk’ü canavarlar gibi boğazlayan, babaları kesen, kardeşleri parçalayan, hemşîrelerinin pak ve temiz nâmûslarını kirleten, beytullaha çan asan, mukaddes Kur’an’ını yırtan, sevgili bayrağını çiğneyen Bulgar, Yunan, Sırp ve Karadağlı ismini işittiğin zamân titre ve intikâm için kükre!

328’de Türk nâmûsu lekelenmiştir. Bunu bil! Eğer bu fenâlıkları bir saniye hâtırândan çıkarırsan babalarının la'netine uğrarsın.

Şehîd dedelerimizin mezârdan ne haykırdığını duyuyor musunuz? Onlar diyorlar ki (Evlatlar! Sakın düşmanlarınızı unutmayınız, düşünceniz dâ`imâ intikâm olsun.)

Harb-i umûmîden sonra bizi dünyâ yüzünden tamamen süpürüp kaldırmak için üzerimize saldıran İngiliz, Fransız, İtalyan ve onların hizmetçisi sefil ve murdar Yunanlıyı zinhar hatırlıdan çıkarma!

İzmir, Bursa, Adana, Eskişehir, Karesi, Biga, Afyon, Ertuğrul, Aydın ve Manisa gibi yurdumuzun en mağrûr köşeleri baykuş yuvasına döndürülmüştür.

Ahâlînin dörtte ikisi hayvanlar gibi boğazlanmış, şen ve mes'ûd diyârlarımız harâbe-zâra döndürülmüştür. Melek yavrum! Türklüğüne ve vatanına yapılan hakâret, zulüm, işkence ve canavarlıklar kulağında küpe olsun! İntikâm için büyü ve öç almak hissiyle yaşa!

Nedim Tuğrul

Târîh Dersleri:

Büyük Adamlarımız: Molla Hüsrev

Molla Hüsrev Fâtih Sultân Mehmed zamânında yirmi iki sene kadılık etmiş ve birçok kitâblar yazarak Türk ve İslâm ma'ârifine büyük büyük hizmetler etmiş en yüksek âlimlerimizdendir. İsmi Mehmed'dir. Kız kardeşi Türk beylerinden Hüsrev adında birisine verilmiş ve eniştesi vefât ettiğinden Mehmed Efendi hemşiresinin yanında büyümüş ve (Emir Hüsrev Kaynı) diye şöhet bularak gitgide nâmı yalnız (Hüsrev) kalmıştır. Molla Hüsrev Burhâneddîn Hızır'dan husûsî olarak tahsîl gördükten sonra Edirne Şâh Melek Medresesi'ne müderris oldu ve kitâb yazmaya başladı. Sivrihisar Suga Bey Medresesi müderrisi iken İstanbul kadılığına kadar yükselen Nasreddîn Hoca'nın torunu meşhûr Hızır Bey'in (863) senesinde vefât etmesiyle Fâtih Sultân Mehmed Molla Hüsrev'i da'vet ederek makâm-ı fetvâya oturtmuştur. Kırmıli Seyyid Ahmed Efendi Molla Hüsrev'in bir kitâbını biraz fazlaca tenkîd ettiğinden dolayı Hocaefendi'nin fenâ hâlde cânı sıkılmıştı. Bir gece büyük âlimlerden ba'zı zevâtı evine da'vet ederek bir ziyâfet verdi. Kırmıli Hoca'yı da ziyâfete çağırarak diğere ulemânın huzûrunda bütün i'tirâzlarına cevâb vermiş, Kırmıli'yı susturmuştur. Seyyid Ahmed Efendi kusurunu i'tirâf etmiş ve Molla Hüsrev'den af dilemiştir. Yüzlere bâliğ olan talebesi sabâhleyin gün doğarken hocalarının evine vararak orada yemek yedikten

sonra Molla Hüsrev'i bir hayvana bindirirler ve talebesi önden giderek medreseye varırlardı. Ders bittikten sonra yine hocalarını evine kadar götürürlerdi.

(Molla Hüsrev) Cum'a günleri Ayasofya Câmî'ine vardığı zamân bütün cemâ'at ayağa kalkarak yol açarlar ve hocayı mihrâba sevk ederlerdi. Fâtih, halkın Molla Hüsrev'e olan muhabbet ve hürmetini gördükçe son derecede memnûn

Sahîfe 161

olmakta ve vezirlerine “Şunu görüyor musunuz? Bu, zamânın Ebu Hanîfe'sidir.” diyerek teveccühlerini göstermekte idi. Molla Hüsrev gâyet mütevazı ve güzel ahlâklı idi. Boş vakitlerini mütâla'aya hasreder, kadılık ve müderrislik gibi iki vazîfeyi îfâ ettikten sonra her gün eski kitâblardan iki sahîfe yazı yazardı. Vefât ettiği zamân asrın alimlerinden bir zât Molla Hüsrev'in kitâblarından behrini altışar bin dirhem bedel ile satın almak sûretiyle halkın muşârun-ileyhe olan hürmetinin derecesini göstermiştir. Hizmet-kâr kullanmamaya ahdedtiğinden mütâla'a-hânesini kendi silip süpürür ve kandilini kendisi yakardı. Fâtih Sultân Mehmed büyük bir düğün tedârikiyle meşgûl iken Molla Gürânî'ye “Ulemâ-yı meclîs-i hümayûn'da nasıl oturmalıdır?” demiş, Molla Gürânî: “Efendim bizim için oturmak lâzım değildir. Hizmet bizimdir.” Cevâbını vermişti. Molla Gürânî'nin bu cevâbı Fâtih'in pek hoşuna gittiğinden ondan sonra sağ tarafına Molla Gürânî'yi ve sol tarafına Molla Hüsrevi oturtmaya başladı. Molla Hüsrev (885) senesinde vefât etmiştir. Bursa'da medfûn olup İstanbul'da birçok hayrât hasenâtı ve müte'addid mescidleri vardır.

N. Tuğrul

Hâtırâ Defterimden

– Muhterem Mu'allim “A(Elif). Şevket” Bey'e –

Bilseniz bugün ne kadar acıklıyım. Vâlideden tehessürle ayrılıyorum; ağabeyim ticâret için Adapazarı'nda yerleşmişti, şimdi vâlideyi de götürüyor; ne kadar uzaklara; üç aylık yola; tâ... Erzurum'dan Adapazarı'na götürüyor, düşünüyorum da çıldıracağım geliyor.

Bir sâ'at sonra araba kapının önünde durdu. Ah... Bu dakika... Bu dakikada kendimden geçmişim; yüzüme soğuk su serptiler, gözlerimi açtım, vâlideyi arabaya binmiş gördüm; koştum, elini öpeceğim zamân araba yürüdü.

Baktım; çok baktım araba gözümünden gâ'ib oluncaya kadar baktım, sonra evime girdim, hasret yaşlarıyla yüzümü yıkadım; akşama kadar ağladım...

23 Kânûn-ı Evvel 338

Ah... Üç ay sonra vâlidemin bir mektûbunu aldım; çok sevindim. Bir çocuk gibi koştum eve geldim. Kendi kendime: “Müjde!.. Müjde!...” diye bağıyor, elimdeki mektûbu sallıyordum; okudum; tekrâr tekrâr okudum, fakat ilk okuduğum zamân, yüreğime bir hançer saplanmış gibi kaldım. Evet beni sarsan şu cümle idi: “Yollarda üşüdüğümünden rahatsızım.” Bütün gün bu cümleyi ezberimden tekrâr ederek düşündüm.

9 Nîsân 339

Bugün yine bir mektûb aldım. Fakat evvelki gibi çok sevinmedim. Çünkü zarfın üzerindeki yazılar vâlidemin değildi. Birâderindi... Mektûb da onundu bu sefer acele acele kederli bir hâlde eve geldim, mektûbu masanın üzerine koydum, düşündüm, düşündüm; düşündüm... Hiçbir mâna'a veremedim nihâyet zarfı açmaya karâr verdim, sıkıntıdan karyolama uzandım. Derin hulyâlar içinde uyumuşum.

Uyandığım zamân gece olmuştu. Lambayı yaktım, henüz sâ'at dördü çalışıyordu. Dışarıda kesif bir karanlık vardı. Şiddetli bir yağmur yağıyor camların zangırtısından tüylerim ürperiyordu. Masanın başına oturdum zarfı elime aldım, cinâyete hâzırlanan bir adam gibi korka korka yırttım, zarfın içi siyah astarlı idi. Kendimi derin ve karanlık bir kuyunun önünde sandım. Parmaklarımın ucuyla kâğıdı çektim, korkuyordum... Siyah çerçeve içinde yazılan yazıların arasında: “Ah... Kardeşim sizlere ömür bilsen...” cümlesini okuyunca çıldırdım; tepindim, ağladım, bağırdım. Gecenin dehşeti ve zulmeti içinde sesimin çıktığı kadar bağırdım. Saçlarımı yoldum, lamba söndü. Karanlıklar içinde başımı duvarlara çarptım, sesim kısıldı kimse yok. Boğuk sesime akisler cevâb veriyordu. Nefesim tıkanıp şedîd hıçkırıklarla yatağıma serilip kaldım...

9 Mayıs 339

Bolu: S. Gündüz

Sahîfe 162

Alıştırılmış Kartallar Tünek Üzerinde

Çin'de Kartal Avı

Çin'de her sene ağustos eylül aylarına doğru Shan-tung ahâlîsinin Moğolistan'a gittikleri görülür bu eski bir âdettir. Çinliler Moğolistan'da, orada pek çok bulunan, kartal sayd ederler. Kartal avcılarının omuzlarında levâzımı hâvî birer sepet ile bir de alıştırmış bir kartalın tüneği vardır. Esnâ-yı râmda alışmış kartal bu tünekte durur hâl-i istirâhatte her kartal tüneğinden ayrılmaz. Kartal avı bir tarz-ı mahsûsta icrâ olunur. Yere bir ağ gererler ve bunun ötesine berisine kuru balık parçaları korlar. Bunun ortasına da alıştırmış bir kartal bırakırlar. Bu kartal çığırtkanlığa başlar. Kuru balıkları berâber yemek için hemcinslerini da'vet eder. etrâfına gelen kartallar yemlerin üstüne kondukları gibi iki üç yüz metre uzakta saklanmış olan avcı derhâl ağın ipini çeker ve kartallar ağa tutulur. Tutulan kartallardan kıymet-dâr tüyler çıkarılır ve bunlar Çin'de kıymet-dâr yelpazeler i'mâlinde kullanılır.

Sahîfe 163

Tılsım

– Küçük Hikâye –

A`ilesi gâyet kalabalık fakir bir köylü, cânını dişine takarak bütün gayretiyle çalışsa yine a`ilesini geçindirecek kadar para kazanamıyor, hatta ba'zı akşamlar bu kadar sa'y ve gayretine, heder edilen emeklerine rağmen a`ilesi aç ve bî-ilaç inleyerek sızlayarak yatıyordu. Bu hal zavallı adamı fevka'l-âde dilhûn ve müte`essir ediyor, adamı hayâtından bizar eyliyordu.

Nihâyet bir gün aklınca köyünü bırakıp İstanbul'a gitmeye karâr verdi. Evet İstanbul'a giden hemşehrileri her ay a`ilelerine bir miktâr para gönderiyor, onlar da kendi a`ilesine nisbeten daha güzel bir hayât imrâr eyliyorlardı. Bir müddeden beri zihnini tırmalayan düşüncesini refikasına söyledi. Refikası rûy-ı rızâ göstermedi. Lâkin zavallı adamın kendine göre söylediği ma'kûl sözler kadını yola getirdi. Zevcinin İstanbul'a gitmesine muvâfakat etti. Yol hâzırlığı pek o kadar uzun sürmedi. Zavallı fakirin zâten nesi var idi ki yırtık gocuğunu sırtına aldı, delik çarıklarını ayağına geçirdi, zevcesinin, çocuklarının alınından öptü, yaşarmış gözlerini parçalanmış gömleğinin yenine silerek yola revân oldu. Akşama kadar yürüdü. Yolu üzerinde bir şehre vâsıl oldu. Parası pulu yoktu. Yatacak bir yer aradı, bulamadı. Şurada burada serseri-âne gezinmeye başladı. Her kime mürâca'at ettiyse cümlesinden de cevâb-ı redd aldı. Nihâyet melûl ve mahzûn, tâlihine küskün bir hâlde bir köşeye çekilip oturdu. Bir vakit sonra oradan geçen bir genç adama tesâdüf etti. Son ümîd bunda idi, bakalım o da kendisine cevâb-ı redd vererek kovacak mıydı? Ümîdsiz bir tarzda:

— Efendi, dedi. Fakirim, garibim, düşkünüm, yatacak yerim, yiyecek ekmeğim yok mu'âvenetinize muhtâcım. İnsan sağlığında eliyle ne verirse, ne iyilik ederse ölürken ahirete onu götürür.

O adam cevâb verdi.

— Babacığım hâline pek acırım, fakat ben de bu memlekette yerli değilim, misâfireten geldim. Gâyet titiz bir adamın yanında oturuyorum. Onun için sana yatacak bir yer bulamam, zengin değilim ki paraca yardım edeyim. Lâkin sizi açlıktan kurtarmak için bu akşam aldığım bir okka ekmeğin yarısını veririrm.

Zavallı adamcağız bundan pek çok memnûn oldu. Çünkü açlıktan bayılacak bir hâle gelmiş, âdetâ gözleri karârıyor, yürüyecek mecâli kalmıyordu.

Hemen ekmeğe sarıldı, kemâl-i iştihâ ile yemeye başladı. Yemek veren adam da onun karşısına oturdu. O da kendi hissesine düşen ekmeği yiyordu. Bu esnâda hasbihâle başladılar. Her ikisi de alınlarının yazılarını birbirine okudular. Her ikisinin de karnı doymuştu. Birinin yatacak yeri vardı. Diğer açıktaydı. Nihâyet ekmeği veren adamın aklına bir şey` geldi.

— Bana bak arkadaş dedi. Cesâretin var mı?

— Evet, ne olacak, nâmûs dâ`iresinde yapılacak her şey` için fevka`l-âde cesûr ve kuvvetliyim. Nâmûssuzluk olursa bir karıncadan daha miskin.

— Hayır sana nâmûssuzluk, hırsızlık, katillik teklîf etmeyeceğim. Sana yalnız bu akşam için yatacak bir yer bulacağım.

— Söyle bakalım bu iş için pek cesûrum.

— Sana demin de söylemişim ya, ben burada yabancıyım. Daha yeni geldim. Buralarını pek iyi tanımam, bu memleket halkı şehrin kible cihetinde bir konaktan bahsediyorlar. Bu büyük konak gûyâ uğursuz imiş, içinde cinler, periler, iyi sâ'atte olsunlar, rüküş hanımlar varmış. Bu eve her kim girer de yatarsa ertesi günü cenâzesini çıkarırlarmış. Ben böyle şeylere kulak asmam ama yine cânım tatlı olduğu için oraya gidip yatmadım. Bu konağın sâhibleri bundan kim bilir kaç sene evvel bir gece hepsi

Sahîfe 164

birden ölüvermiş, ondan sonra gelenlerin de ertesi günü cenâzesini bulmuşlar. Bu sâhibsiz konak, orada oturabilenin malı olacak. Bizim zavallı köylü bunu cân kulağıyla dinledi. Zâten neden korkacaktı? Ölümünden mi? Bu, hiçbir şey` değil, o çocuklarının aç aç yattığını gördüğü zamân günde kaç bin kereler ölüyordu. Nihâyet karâr verdi. O eve gidecek, yatacak, ertesi günü sağ kalırsa o konak kendisinin olacak. Sonra çocuklarını getirtecek, orada mes'ud bir hayât geçirecek, ama bu olmamış da nasılsa olmuş, bu da kaderdi, Allah`ın yazdığını kim bozabilir. Hemen arkadaşına ricâ etti ki kendisi o evin önüne kadar götürmesi için yalvarmaya başladı. O derece yalvardı ki herif dayanamadı. Onu konağın bulunduğu yere götürdü. Konak pek büyüktü, hakîkaten kesvet-engîz, esrârı dolu bir manzarası vardı. Hele akşamın alaca karanlığındaki görünüşü nazarlara dehşet veriyordu. Arkadaşı işte dedi. Seni buraya kadar getirdim. Evin esrârını söyledim. Bu esrâra inanmak istemiyorum fakat şehirde söylenen sözler beni korkutuyor, evin şu duruşu, şu hâli de bana ayrıca bir korku veriyor. Sana bunu söylediğinden dolayı yavaş yavaş pişmân olmaya başladım. Keşke söylememiş olsaydım. Sana acıyorum. Ricâ ederim. Şu eve gitme. Nâfile yere senin kanına girmeyeyim. Gel vazgeç...

Bir dakika için bizim fakirin yüreğini korku aldı. Sonra, gireceğim dedi. Allah öldürmeyecek kulunu öldürmez.

Bu sözleri söylerek şiddetle yürüdü ve kemâl-i cesâretle kapıyı açtı. Ağır kapı sadâ-yı mâtem ile gıcırdayarak adamın üzerine kapandı. Dışarıda kalan arkadaşı vukû-yı hâli şehirdeki adamlara nakletti. Herkes -şu menhûs ev bir kurbân daha yuttu- diyerek izhâr-ı te`essüf ediyorlar, hep ertesi sabâh cenâzeye hâzırlandılar.

Bizim ihtiyâr adam eve girdi, havâ pek soğuk olduğundan bir ocak aradı, girdiği salonlardan birinde gâyet muhteşem, mermerden yapılmış bir ocak gördü ki hemen yakılmaya âmâde odunları konulmuş, tutuşturmak için kâfi miktâr çalı çırpı yerleştirilmiş.

İhtiyar cebinden lülesini yakmak için kullandığı çakmağı çıkardı. Ve bir kav yaktı, ocağı tutuşturdu.

Kendisine bu evi göstermiş olan adamın sözleri dâ`imâ kulağında aks-i endâz olmakta idi. Uykusu geldi, oradaki ipekli minderlerden birinin üstüne uzandı, uyumaya başladı. Fakat nasıl âdetâ tavşan uykusuna benzer bir uyku...

Tamam gecenin yarısında müdhiş bir taraka duydu. Müte'akiben birçok gürültüler işitti, teknil-i cesâretini topladı. Gelecek düşmana hücûma âmâde bir şekil aldı. Biraz sonra gürültüler kesildi. Kapının arkasından bir ses:

— İçeriye gireceğim hâzır mısın? dedi. O da cevâben:

— Gireceğin varsa göreceğin de var, buyurun kapı açık! dedi.

Kapının iki kanadı birden açıldı. İçeriye gâyet kısa boylu fakat boyu kadar uzun beyaz sakallı acâ`ib bir mahlûk girdi. Bir müddet etvâr ve ahvâli gibi tuhaf bir raks yaptı sonra döndü ihtiyâra hitâben:

— Haydi bakalım babalık dedi. Seni iyice eğlendirdim. Fakat ben böyle boş duramam ve vaktimi boşu boşuna raks ile geçiremem. Bana fâ`ideli bir hizmet göster.

— Bir iş mi istiyorsun, bak bu evin sıvaları düşmüş onları ta'mîr et, eğer sabâha kadar bunu ikmâl etmez isen vay hâline.

— Peki efendim. Emriniz cân baş üstüne.

Aradan on dakika mürûr etmişti ki bu cesûr içeriye girdi.

— Efendim cümlesi hâzır âdetâ yeni gibi ta'mîr olunmuştur.

— Böyle lakırdılardan bir şey` anlamam teftîş edeceğiz.

Berâberce teftîşe çıktılar, evin kırk odası var idi. Bu kırk odanın da sıvaları hakîkaten yeniden yapılmış idi. Bücür koltuklarını kabartarak:

— Ben daha iş isterim. Boş duramam.

— Bu duvarları kalemle işlemek lâzım.

— Pek güzel bu da beş, on dakikalık bir keyfiyyet dedi.

Sahîfe 165

İhtiyâr bu küçük adamın kuvvet ve kudretine hayrân kaldı. İşin hakîkaten fenâ olacağını hissetmeye başladı, ona mütemâdiyen işler bulmak için düşünmeye başladı. Herif kalem ve boya işlerini de pek az müddette yetiştirdi. Ve yine iş istedi. İhtiyâr iş düşünüyor, söylüyor, herif onları yapıyor gelip yeniden iş istiyordu. Hülâsa sabâha kadar herif çalıştı. Artık sabâh olmuş ve ortalık aydınlamaya başlamıştı.

Konak baştan aşağı âdetâ yeni olmuş, hatta eşyâları bile yeniden yapılmış idi. Servet ve sâ mân istedi, o da getirildi, mücevherât talep edildi, o da elde edildi. Hülâsa zengin bir a`ilenin kemâl-i istirahatle te`mîn-i ma`îşetine hâdim her şey` hâzırlanmış idi. İhtiyâr düşünüyordu. Bu mahlûk herhalde rahmanî değil şeytânî idi, eğer böyle olmasa idi bu kadar kuvveti ile berâber binlerce a`ileyi yas ve mâtem içinde nasıl mahv ve perişân eylerdi. Nihâyet bunu def` etmek için ma'nevîyata başvurdu.

Cüce geldi ihtiyârdan yine iş göstermesini talep ediyordu.

— Evet sen gâyet çalışkan bir adamsın. Bu evi binlerce kişinin senelerce uğraşarak yapamayacağı bir tarzda altı sâ`at içinde ta'mîr ettik. Şimdiye kadar biz dünyâyı düşündük, ahireti hiç hatırımıza bile getirmedik. Kırk odalı bir konakta bir odanın ibâdet-hâne olması lâzım. En mükemmel salonu câmi'-i şerîf hâline getireceğiz, hemen bir minber, bir mihrâb, bir kürsü, bir câmi' kilimi, el yazısı bir iki mushâf-ı şerîf, ayet ve hadîs-i şerîf isimlerini hâvî levhalar isterim bunlar hemen gelmeli...

Bücür bu sözleri duyar duymaz korkmaya, titremeye başladı.

— Ah efendim, çok yorulduğum, pek güzel bildiniz ve gördünüz ki epeyce çalıştım, biraz istirahat muhtâcım.

— Hayır ısrâr ediyorum, bunları muhakkak yapacaksın yoksa elimden kurtulamazsın.

Bu sözlerle berâber bizim köylü cücenin yakasından yakaladı, boğuşmaya başladılar. Bu mücâdele esnâsında köylü kendisine yardımcı olarak Allah'ın ismini bulmuş idi mütemâdiyen bunları zikrediyor, herifle boğuşuyordu. Nasılsa bir takrib herif elinden kurtuldu ve kaçarken:

— Sen benden yaman çıktın, korkmadan en evvel evi bana güzelce bir ta'mîr ettirdin, mütemâdiyen iş buldun, eğer beni boş bırakmış olsaydın seni mutlakâ boğacaktım. Ne zamân ki her şey` bitti ve sabâh olmaya başladı, bana kullanabileceğin en müdhiş silahı kullandın. Ne diyeyim şeytândan bulasın diyordu.

— Haydi oradan miskin, benim tevekkül ettiğim Allah iken şeytân bana bir şey` yapamaz, cevâbını verdi ve şiddetle üzerine hücum etmek, onu ezmek istiyordu, ama herif gözlerden nihân olmuş idi.

Zavallı köylü gerek vücûden ve gerekse aklen pek yorgun bir hâlde idi. Bî-tâb bir hâlde kuş tüyünden yapılmış bir yatağa uzandı, ihlâs-ı şerîf okuduktan sonra uyuyup kaldı.

Sabâh olmuş şehir ahâlîsi ayaklanmış idi. İmâm, bekçi vesâ`ire mahalle halkı tabut, teneşir vesâ`ir levâzımı alarak eve geldiler. Kapıyı çaldılar, bir mu'tâd-ı cevâb yok. Bir kurbân daha yemiş olan bu mel'un eve la'netler okuyarak çilingiri çağırdılar. Kapıyı açtılar.

Onlar bu eve daha birçok defalarda bu defaki gibi cenâze kaldırmak, kurbân defnetmek için gelmişlerdi. Fakat evvelleri burası bu kadar ma'mûr ve abâdan değil âdetâ bir harâbe-zâr idi. Cemâ'atin hayreti arttıkça artıyordu. Merdivenden çıktılar.

Eşyâları felan tamamıyla değişmiş, yıkık dökük duvarlar yapılmış, boyanmış, tavanları yaldızlanmış gördüler. Hakîkaten eskisine nisbeten gâyet büyük bir eser-i tebdîl gördüler. Fakat onlar bu evi ziyâret için gelmemişler, bir vazîfe-yi diniyye îfâ eylemek, bir zavallı dindaşlarının son hizmetinde bulunmak için buraya girmişlerdi. Artık ev eşyâlarını tedkîkattan vazgeçerek köylüyü, köylünün, bî-çâre köylünün bî-rûh cesedini arıyorlardı. Evin dört tarafını tedkîk ettiler. Bir yerde bulamadılar. Nihâyet büyük bir salona girdiler. Muhteşem bir yatak gördüler. Bizim köylü işte bu yatağın içinde yatıyordu. Müşkilât geçirmiş, pek ziyâde yorulmuş ve uykusuz kalmış olduğu için derin bir uykuya dalmış idi. Bunun için

gelenlerin ayak patırtılarını duymuyordu. Bunun bir sebebi daha vardı. Yerler gâyet zengin Uşak halılarıyla örtülüydü.

Ziyâretçiler, daha doğrusu cenâze için gelen cemâ'at onu bu hâlde gördü ve öldüğüne hüküm eyledi. Yavaşça kaldırıp teneşire götürmek istediler. Tamam bu esnâda köylü birdenbire uyandı. Umûm-ı hâzîrûn dehşetler içerisinde kaldı. Nihâyet hepsinin birer birer ve yavaş yavaş akılları başlarına geldi.

Köylünün ölmemiş veyâhûd cadı olduğuna inandılar ve oradan çekildiler.

O kanlı ev artık şen ve sevimli bir yurt olmuştu, gâyet zengin bir a`ile içinde ikâmet ediyordu. Atları, arabaları, seyisleri, aşçıları, ayvazları hülâsa zengin konağına Lâyık bil-cümle hademeleri mevcûd idi. Bu a`ile bizim köylünün a`ilesi idi.

Bu ev içerisinde debdebe ve ihtişâm ile ömür sürüyor.

K. D.

Hikâye

Pamukçu Sarı Ali Bey - 3 -

– Ticâret Mektebindeyken –

Ali Sultâni'yi de birincilikle ikmâl ettikten sonra hem ta'tilden istifâde etmek ve hem de hemşîresini ziyâret eylemek üzere Ereğli'ye gitti. Eniştesi orada ma'den müfettişi olarak bulunuyordu.

Karadeniz'in elmas parçası denmeye Lâyık olan Ereğli kasabasının havâ ve suları mükemmel, manzarası emsâlsiz, âsâr-ı târîhiyyesi boldur. Baba ve Çengel burunlarıyla ihâta edilen körfezin üstündeki tepenin yeşil etekleri, kestâne korularının zümrütten kemerleri, poyraz ve yıldız rüzgârlarına arkasını dayamış bulunan denizin sâkin hışıltıları arasında şen ve mes'ud bir hayât imrâr etmiş ve eniştesinin delâletiyle Apollon'un kehânet ibrâz ettiği ve eski insânların cehennem bir kapısı addettikleri meşhûr mağarayı da gezmiştir.

Ali Ereğli'den o kadar hoşlanmıştı ki eylülün nısfı geçtiği hâlde tekrâr tahsile gitmeyi hatıra getirmek istemiyordu. Ayın yirmi birinci pazar günü babasından gelen bir mektûbda Ali'nin hemen ilk vâsita ile İstanbul'a gönderilmesi bildiriliyordu. Ereğli

limânî'na her gün vapurlar uğradığı hâlde işin aksiliğine bakınız ki bir hafta bilâ-fâsıla hiçbir vapur gelmedi.

Nihâyet ayın sekizinci günü ikindi üzeri Gülnihal vapuru geldi. Seyr-i sefânın bu en temiz vapuru Ereğli'de ancak iki sâ'at kadar kalabilecekti. Ali eşyâlarını ale'l-acele hemşîresine hâzırlattı. Eniştesi de çarşıdan yol levâzımâtını ikmâl ederek Ali'yi selâmetlemek üzere vapura kadar gitti ve ikinci sınıf bir kamara bileti aldıktan sonra Ali'yi uğurlayarak avdet etti.

Gülnihal ertesi gün ale'l-sabâh İstanbul'a muvâsalât etmiş ise de vebâ hastalığı mevcûd olduğundan farelerin itlâf olunmadığı bahâne edilerek yolcular beş gün daha vapurun içerisinde kaldılar.

Oğlunu Ticâret Mektebine yerleştirmek üzere İstanbul'a gelen Hüseyin Bey'in fenâ hâlde cânı sıkılıyor ve kara tâlihine la'netler okuyordu. Karantina müddedi hitâm bulduktan sonra Hüseyin Bey vapura kadar gitmiş ve oğlunu alarak kendisinin misâfir bulunduğu Aydın Oteline getirmişti.

İki gün istirâhat ettikten sonra Hüseyin Bey oğluna hitâben:

— Ali! Benim gelmekliğime hiç lüzûm yok... Kendin Ticâret Mektebine git kayd ve kabûl mu'âmelesini yaptır.

— Başüstüne beybabacığım. Siz zahmet etmeyiniz ben gider, kaydımı icrâ ettirim.

Ali İstanbul'a hiç gitmediği hâlde yolda birkaç kişiye sormak sûretiyle Ticâret Mektebini buldu.

Sultânî Şehâdet-nâmesini göstererek birinci sınıfa ve (308) numaraya kaydedildi. Sınıfın mevcûdu (76) idi. Aradan on beş gün geçmişti ki Ali arkadaşları arasında zekâ ve irfân nûrunun en aydınlık bir yıldızı gibi

Sahîfe 167

parlamaya başladı. Birinci husûsî imtihâna yakındı ki Ali arkadaşlarının, mu'allimlerin ve bütün mektebin âdetâ nûr dedesi olmuştu. Çalışkanlıkta, dikkatte ve terbiyede ona tefevvük edecek talebe yoktu. Şâkirdân arasında yüksek zekâsı yılmaz fa'aliyeti ve

doğru muhâkemesiyle iştiâr ettiği gibi mu'allimlerce mektebin medâr-ı iftihârı sayılıyordu.

Birinci ve ikinci husûsî imtihânlarda birinciliği aldığı gibi birçok rakîblerine rağmen imtihân-ı umûmîde yerini muhâfaza etti.

Ta'tilde peder ve vâlidesini ziyâret etmek üzere Anadolu'ya geçti. İki ay kadar iyi bir istirahat devresi geçirdikten sonra tekrâr mektebe koştı. İkinci sınıfta iken Azîz Rûhi isminde Karslı bir genç Ali'ye rakîb olarak meydâna çıkmış ve husûsî imtihânlarda Ali'ye yetmiş ise de umûmî imtihânda iki numara fazla almak sûretiyle isbâtı tefevvük etmiş.

Ali ta'til günlerini geçirmek üzere yine peder ve vâlidesinin yanına gitmiş ise de ibtidâ`iden beri muhâfaza ettiği birinciliği diğer bir arkadaşına teslim etmek ye`is ve te`sirleri içerisinde perişân bir hayât imrâr etmiştir.

Ali daha İstanbul'da iken üçüncü sınıfın kitâblarını tedârik etti ve ta'tilde geceyi gündüze katmak sûretiyle gelecek sene için hâzırlandı. Azîz Rûhi birincilik neş'e ve sürûruyla mest olmuş ve ta'tili mütemâdiyen gezip eğlenerek geçirmişti. Ali üçüncü sınıfta o kadar ileri idi ki Azîz Rûhi sınıf başı olmakla berâber Ali ile rekâbeti ve gayr-ı müsemmer bir külfet addetmeye başladı. Husûsî ve umûmî imtihânlarda Ali tekrâr birinciliği aldı.

Diplomayı alıncaya kadar karşısına başka bir rakîb çıkmamış ve birinci olarak mektebi ikmâl etmiştir.

Ali ikmâl-i tahsîl etmek üzere Macaristan'a gitmek niyetinde idi fakat Ticâret Mektebi Şehâdet-nâmesiyle pederinin yanına avdet ettikten sonra Anadolu'da mücâhede-yi milliye başladı.

Memleketin şerefsiz ve Türk'ün esir olarak yaşadığını görmektense nâmûs ve şerefle ölmeyi tercih eden vatan ve millet fedâ-kârlarının arasında Ali'nin büyük ismini de görmeye başlıyoruz.

İkmâl-i tahsîlini memleketin kurtarılmasına ta'lik ederek mübâreze-yi milliyyeye atılan bu fedâ-kâr gencin harekât-ı milliyyedeki sergüzeştlerini gelecek nüshada hikâye edeceğim.

Garîb Bir Hayâtın Âkıbeti

Tefrika: 2

Muharrir: A.

Böyle bir vak'anın kahramanı oldukları için kendi kendilerine mağrûr olur iken diğer taraftan da âkıbeti mechûl olan sergüzeştten yavaş yavaş da tuhaf bir korku hissetmeye başlamışlardı ma'mâfih:

“Bir defa için çeşme-yi pür hûn-ı fenâdan
Başın almaz bir dahi barân-ı belâdan”

Mısra'ı mefhûmunca her ne olursa olsun sonuna kadar devâm etmek, mübhemiyet âleminin anahtarını bulmak azmiyle tekrâr fa'aliyete başladılar.

Mahkûm

Şüphesiz ilk yapılacak şey` [Hâtîrât]ı okumak olacaktı. arslanın ağzından -aslan bir cism-i câmid olduğunu bildikleri hâlde derûnî bir korku hissederek- kitâbı aldılar.

Kitâb beş yüz sahîfeye yakın idi. İçi muhtelif yazılarla dolu idi. Bazen sahîfelerce kalın, büyük karışık bir yazı devâm devâm ediyor, arkasından kadın yazısına benzeyen ince, eğri sahîfeler devâm ediyordu. Bazen bir hattat yazısı göze çarpıyor onu müte'akıb büsbütün acemî bir yazı görünüyordu. Tesâdüfen kitâbı, daha doğrusu defter-i hâtîrâyı en sondan açmış bulundular. İki sahîfe muntazam, ince ve zarîf bir yazı devâm etmiş bir günlük sonraki hâtîrâdan ancak üç satır yazılabilmişti ki... Ondan sonra artık karışık... Acele veya korku ile yazıldığı âşikâr bir buçuk sahîfe devâm ediyordu.

Sahîfe 168

Fakat o kısmı okumak çok müşküldü. Ma'mâfih artık merak sarmıştı. Her hâlde orayı okuyacaklardı. Pek büyük bir zahmetle okuyabildikleri parça işte şu idi.

(Zâir! Kim olursan ol... Genç yaşında kaldığım felâketten dolayı bana acımalısın!

Çünkü ma'zûrum, çünkü ma'zûrum...

Bir gün evvel her istediğimi yaparken hiç kimse bugünkü benim mevki'ne düşmedi. Aldatıldım. Bir ihânetin kurbânıyım. Acaba bu çorak muhîte, bu bâdiyenin ortasındaki garîb köşke bir gün uğrayan olacak mı? Arzın bu mechûl muhîtime ayak basan olacak mı? Ve acaba farz-ı mahal böyle bir şey` olsa bir hüsn-i tâlih olarak... Bir böyle yolcu (Tâclı Salon)a girse bu defter-i hâtîrâyı bulacak mı? Benim acıklı âkıbetime

mutâla'a olacak mı? Heyhât!.. Ben ne kadar bed-bahtım. Ben ne tâlihsizim. İşte bir sürü mâni' ki... Bunları aşırp da beni nevi'mden birisinin benim âkıbetime acıması mümkün değil...

Hâlbuki... Hâlbuki ben böyle tesâdüfen imdâd beklerim.

Belki kurtulabileceğimi zannediyorum ne kadar uzak!

Eğer bir gün bu defter-i hâtırâtı okumak bir kimseye nasîb olursa... Eğer daha vakit geçmemiş, bu vak'anın üzerinden seneler geçmemiş bulunursa Allah aşkına beni bulunduğum mevki'den zindândan kurtarsın.

Ben rakîblerim tarafından bâdiye ortasındaki köşkün tahte'l-arz zindânındayım zindânın yolu...)

İşte burada hitâma eriyordu. Anlaşıyordu ki bir mâni' zuhûruyla daha fazla yazılamamış.

Yalnız müteferrik olarak sahîfenin ortasında karma karışık şu kelimeler vardı (Şark... 6.. 14 İkidem Sol... Demir.. Aç.. 3) iki genç azîm bir baht-ı hayret içinde kalmışlardı. Bu ne demektir?.. Hâtırâtın târîhine baktılar. (18 Temmuz 1920)idi. Buldukları zamân ise

[Metin bir sonraki sahîfede devam etmektedir.]

Hindistan'da Kaplanlar

Hindistan'da kaplanlar tarafından itlâf edilen insânların miktârını mübîn bir istatistik neşrolunmuştur.

Geçen 1891 senesi zarfında et yiyen hayvanların kuvvetli pençelerinden telef olanlar sâ`ir senelere nisbeten pek ziyâde olup Şatda, Deryiv, Hushangapan eyaletinde "159" eyâlet merkezinde 219-868 kişi imiş. Bu hunrîz kaplanlar yalnız insânı mahvetmekle kanâ'at etmeyip 5983 koyun vesâ`ir nevi' hayvanât telef etmişlerdir. 1880 senesinde 6620 hayvan yaralanmış olduğuna bakılırsa bu vahşi hayvanların seneden seneye zîrûh-ı mahlûk telef etmekte pek ileri varmış oldukları ta'yîn ediyor.

Hindistan Hükûmeti yalnız kaplanlarla arslanların yaraladıkları insânlar ve hayvanât da dâ`ir istatistik cetvelleri neşretmeyip filler, yılanlar ve daha sâ`ir nevi'

müdhîş ve tehlikeli hayvanât tarafından her sene zarfında kaç insân, kaç hayvan telef edildiği ayrıca kudret-i ta'yîn edilerek neşrolunmaktadır.

Seyyâh: Süleymân Cengiz

Aslan

Aslan bütün hayvanların şâhı, ayı, kaplan, fil ve bunlara mümâsil hayvanât-ı vahşiyenin en kuvvetlisidir, arslan, gayretine, cesâretine asâletine güvenir, arslanın başı pek büyük olup boynu dahi saçlar ile ihâta olunmuştur.

Arslan en ziyâde çöllerde bulunur.

Afrika'nın sahrâ-yı kebîrinde, Arabistan'da, Mezopotamya [el-Cezire]de, "Fırat" nehri kenârlarında kesretle bulunur. Kaplan, daha kuvvetli olduğu hâlde arslandan korkar. arslanın dişisinde saç yoktur. Kendine nazar-ı hürmet ve ri'âyetle bakan bir insân dahi olsa hiç alışmaz. Hayvanlara karşı kemâl-i gurûr ve serbesti ile hareket eder. Hindistan'da dahi pek dehşetli arslanlar vardır. Elyevm Avrupa'da hayvanât bâğçelerinde pek ziyâde şâyân-ı temâşâ heybetli arslanlar beslenmektedir.

[Sahîfe 169/1]

[168. sahîfedeki metnin devamı...]

(3 Eylül 1920) idi, demek daha üç ay olmamıştı. O hâlde bu zavallı gencin kurtulmak imkânı vardı. Fakat nasıl?

Asıl mes`ele zindânı bulmak keyfiyeti idi. En güç mes`ele de bu idi.

Nahid — Ne anladın Abbas?

Abbas — Senin anladığımı...

— Ben bir şey` anlamadım ki...

— O hâlde ben de öyle...

— Cânım nasıl olur. Elbette sen de bu hâdisât... Şu bir sâ'atlik sergüzeşt, hâtırâ defteri bir his bıraktı.

— Olur A...

— Eee...

— Ee'si sen de bırakmadı mı?

— Ne bileyim ben şaşırıdım.

— Ben daha fazla...

- Allah aşkına bir şey` söyle.
- Mâdemki bir şey` söylemekliğimi arzû ediyorsun pek a'lâ... Bu çocuğu kurtarmalı...
- Bravo... Abbas... Benim de fikrimden geçen aynı... Kalk. Kalk. İki gönül birleştikten sonra neler olmaz.
- ...
- Cânım kalksana. Yüzüme niye öyle dik dik bakıyorsun?..
- Çocuk!?
- Yok. Sen büyük bir adamsın!
- Bak ben söyleyeyim de çocukluğu ki anla...
- Söyle bakalım.
- Dedin ki bu genci kurtaralım. İyi fakat nasıl? Orasını hiç düşünmüyorsun, önümüzde bir mu'ammâ var ki hâli gâyet müşkül. Hâlbuki bunu halledebilirsek her şey` oldu demek...
- Evet... Hakkın var. Sevinç beni deli etmişti.

– Mâ-ba'dı Var –

Mekteb Haberleri

Neşet Bey:

İlk tadrîsât müfettişlerinden neş`et Beyefendi Kırkağaç ve Soma'dan Manisa'ya avdet etmişler ve tekrâr teftîş için Akhisar'a gelmişlerdir. Diğer kazâlardaki mekâtibi de teftîşlerine devâm edeceklerdir.

Akhisar Mektebi mu'allimliğine Nizâmeddîn Bey ta'yîn edilmiştir. Muhterem arkadaşımızı tebrîk eder ve muvaffakıyyetler dileriz.

Akhisar İ'dâdîsi:

Kazânın ehemmiyyetini nazar-ı dikkate alan Saruhan Ma'ârif Müdür gayûru Hıdır Beyefendi'nin ve muhterem meclis-i umûmî a'zâlarının himmetleriyle Akhisar'da bir İ'dâdî açılacaktır. Müdüriyyetine şimdiden Hilmî Bey ta'yîn edilmiştir. Münâsib bir binâ bulunur bulunmaz mekteb fa'alen açılmış bulunacaktır.

Mehmed Emîn Bey:

Akhisar meclis-i umûmî azasından Mehmed emîn Bey'in umûr-ı ma'ârif-e son derecede ehemmiyet verdikleri kemâl-i şükrânla görülmektedir. Ma'ârif-perverliğinden dolayı muhterem Mehmed Emîn Bey'e arz-ı teşekkür eyleriz.

Zeynep Hanım:

Akhisar Baş Mu'allimesi Zeynep Hanımefendi tekrâr vazîfe-yi sâbıklarına i'âde edilmişlerdir.

Kız Mektebinde ciddî bir varlık gösteren muhterem meslektaşımızı tebrik eder, muvaffakiyetlerini temennî eyleriz.

Şundan Bundan:

Harâreti Söndürmek İçin En İyi Bir Usûl

Bu maksada hizmet eden başlıca içkiler limonata, portakal vesâ'ireden ibâret olmak üzere tanınmış ise de bunlar sıhhati yerinde olanlar içindir. Bir nöbetin te'siratından ileri gelen harâreti gidermek husûsunda en iyi usûl:

İki veya üç elma parça parça kesilip kabuğu soyulmaksızın bir litre su içine atılmalı ve bir çeyrek kaynatılmalı ondan sonra süzerek hâsıl olan su odanın derece-yi harâretiyle müsâvât hâsıl edinceye kadar soğutulmalı ve içine şeker konmaksızın içmelidir.

[Sahîfe 169/2]

Su'âllerimiz

Karnı acıkmış olan bir avcı yemeğe oturmuş bulunan iki çobana tesâdüf eder, çobanlara hitâben "Eğer beni de sofranıza kabûl ederseniz size ziyâdesiyle bahşîş veririm" der. Bunun üzerine çobanlar avcıyı kabûl ile biri beş, diğeri üç çörek getirerek beynlerinde mütesaviyen taksîm ederler. Avcı yemekten sonra sofraya üzerine sekiz kuruş bırakıp gider. Avcı gider gitmez beş çörek sâhibi olan çoban diğeri hitâben: "Arkadaş!.. Yenilen çörek de sekiz, alınan kuruş da sekiz, fakat öreğin beşi benimdir; üçü de senin olduğundan kuruşun da beşi benim, üçü senindir." diyerek bu sûretle bahşîş taksîm etmek ister. İkinci çoban cevâben: "Hayır; bu taksîm doğru değildir. Çünkü bir çörek bir kuruş etmez. Onun için evvel bu kuruşları yarı yarıya, ya'nî dördü

sana, dördü bana olmak üzere taksîm edelim. Sonra ben sana benden fazla olarak sofraya koyduğun iki çöreğin parasını veriririm” der acaba hesâbça bu taksîmlerin hangisi doğru omak lâzım gelir?

Sekizinci Nüshadaki Bilmecemiz

(Buz) idi.

Halledenler arasında kur'a çekilerek birinciliği Hendek İnâs Mektebinden (22) Nâciye Hanım, ikinciliği Bolu'da Hacı Mahmud Efendi-zâde Mahmud Emîn, üçüncülüğü Bolu Numûnesinden (126) Mustafa Efendiler, dördüncülüğü Hendek İnâs Mektebinden (69) Meliha Ali Hanım kazanmıştır.

Birer kart kazananlar: Bolu Fâik Bey'in icrâ-hânesinde Nüreddîn Osmân, Ra`ûf Bey'in mahdûmu Sabri Gündüz, telgraf müvezzi'lerinden Yûnus, Dârü'l-hilâfe'den 94 Mustafa İzzet, Kunduracı İbrâhim Nûri, Dârü'l-hilâfe'den 167 Şücâaddîn, Numûne Mektebi me`zûnlarından Emîn, Hendek Hacı Yusuf-zâde Ali Bey oğlu Osmân Nûri, Numûneden 233 Ali Rızâ, Devrek'ten Ahmed Efendiler'le Edirne Nâfi'a Başkâtibi Ziyâ Bey kerîmesi Nezahat Ziyâ Hanımlardır.

Şundan Bundan

Sütün Hâlis Olup Olmadığını Bilmek İçin Pek Kolay Bir Usûl

Çelikten yapılmış bir iğne alıp üzerinde kir ve yağdan eser bırakılmamak üzere ibtidâ güzelce yıkayıp silmeli ve temiz kurutulmalıdır. Sütün içine batırdıktan sonra (yavaşça ve a'mûden) çekip çıkarmalı. Eğer süt hâlis olup bir şey` karıştırılmamış ise iğnenin ucunda sütün bir damlası kalır. Süte su felan karıştırılmış ise iğnenin ne üzerinde ve ne de ucunda süttten eser kalmaz. İşte size masrafsız ve icrâsı kolay bir tecrübe...

Dünyâda En Büyük Çalar Sâ'at Nerededir?

Amerika'nın Philadelphia şehrinde (Otel Dowel)de bir sâ'at vardır ki emsâli içinde bir tanedir. Bu sâ'atin minesini (10) metre kuturunda olup yelkovanın uzunluğu (3) metre ve akrebin (2) metre 50 santimetre olup çanının ağırlığı ise (25000) kilogramdır. Gece vakti elektrik ziyâsıyla tenvîr olunuyor ve şehrin her tarafından görünüyor. Ses

şehrin bütün mevki'lerinden işitildiği gibi çeyrek, yarım sâ'at ve üç çeyrekte vurmaktadır. Bu şâyân-ı hayret sâ'ati kurmak için kuleye bir buhar manivelası konmuştur.

Bilmece

“Dereden karşıya gölgesiz geçer.”

Halledenler arasında kur'a keşide edilerek birinciye mecmû'amızın 3 aylık abonesi, ikinciden yirminciye kadar gâyet şık bir kart verilecektir.

Numara: 11 Yeni Yol Bilmece Kuponu

Halli:

İsmi:

Adresi:

Dersa'âdet

Matba'a-yı Ahmed İhsân ve Şürekâsı

11. YENİ YOL, C: 1 Nu: 12

YENİ YOL

Yıl – 1

Sayı – 12

Mesleğimize muvâfık yazılar
memnûniyetle kabûl ve neşrolunur.

Seneliği (240) Altı aylığı (120)
kuruştur.

Neşredilmeyen evrâk i'âde edilmez.

Tahrîr ve idâreye müte'allik her husûs
için sâhib-i imtiyâz nâmına mürâca'at
edilir.

İ'lânlar İçin

İstanbul'da “Servet-i Fünûn”

Matba'asına hâricde müdürîyete
mürâca'at edilir.

Adres: Manisa-Akhisar (Yeni Yol)

Müdîr-i Mes`ûlü: Mu'allim Şevket Necâti

Nüshası 5 kuruştur. Haftada bir defa neşrolunur resimli çocuk gazetesidir. 22 Teşrîn-i sâni 1339

Mihalıççık İzçilerinden Burhâneddîn Efendi

YENİ YOL

Yıl – 1

Sayı – 12

Mesleğimize muvâfık yazılar
memnûniyyetle kabûl ve neşrolunur.

Seneliği (240) Altı aylığı (120)

Neşredilmeyen evrâk i'âde edilmez.

kuruştur.

İ'lânlar İçin

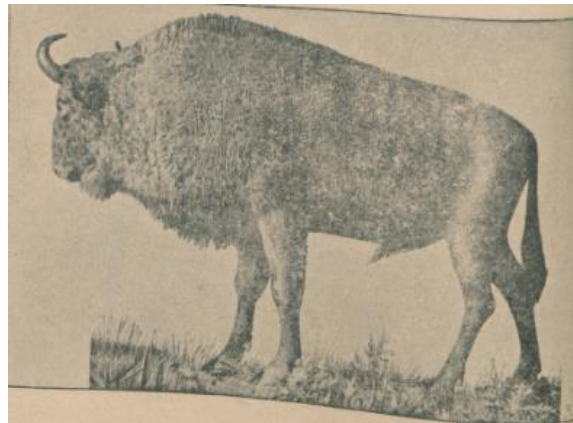
Tahrîr ve idâreye müte'allik her husûs
için sâhib-i imtiyâz nâmına mürâca'at
edilir.

İstanbul'da "Servet-i Fünûn"

Matba'asına hâricde müdürîyyete
mürâca'at edilir.

Adres: Manisa-Akhisar (Yeni Yol)

Müdîr-i Mes`ûlü: Mu'allim Şevket Necâti

Yaban Öküzü (Makâlesi iç sahîfemizdedir)

Heves

Çocuklarım! Sizi selâmet yoluna, bahtiyârlık diyârına ulaştırarak hevestir. Yarın mektebinizi ikmâl ettikten sonra hayâtın çetin ve sarp yollarında bunalacak ve üzüleceksiniz. Genç vücûdunuz terleyecek, çırpınacaktır. En me'yûs dakikalarınızda ümîdinize yetişecek, size ma'nevî bir kuvvet verecek hevestir. Heves olmazsa sizin ilerlemek, hayâtta muvaffak olmak mümkün değildir. Hevessiz çocuklar tembellik denilen öldürücü ve tehlikeli bir hastalığa tutulanlardır. Bu gibileri o korkunç iletten kurtarabilecek sâ'ik-i atası, çalışkanlığın menşe'i olan hevesten başka ilâç yoktur.

Yavrularım! Hevesiniz olduktan sonra hangi arzûnuza hizmet ederseniz ediniz mutlakâ muvaffak olacağınıza emîn olunuz. Yalnız hevesinizin geçici olmaması lâzımdır. İşlerinizde sebât ve metânet göstermeniz îcâb eder. Ba'zı kimseler vardır ki bir şey'e heves ederler fakat küçük bir mâni'den müte'essir olarak o işten vazgeçerler. Ben birtakım çocuklar tanırım ki sevinerek koştukları mektebin inzibâtından ve derslerin zorluğundan çabucak bıkip usanmışlardır. Sizi te'mîn ederim ki böyle çocuklar yarın hayâtın ağır yükü altında ezilecekler ve inleye inleye öleceklerdir. Daldan dala konan geçici heveslere kapılan insânlar memleket için de muzırdır.

Bir baba, bir ana evlâdını nasıl severse bir çocuk da mektebini, kitâblarını ve hocalarını öyle sever. Çünkü sevdikçe heves çoğalacak, ziyâdeleştikçe ilerlemek artacaktır.

Heves faziletin en büyük bir rakibidir ki çalışkan olanların fazilet sâhibi olmalarına sebep olur!

Mini mini bahtiyâr bir çocuk bilirim ki her sabâh pek erken, büyük bir heves ve arzû ile derslerini düşünerek mektebine gidiyor. Bu 'ud çocuk tekdir ve cebr ile değil, ciddî bir hevesle mektebe koşar. Bu çocuğun büyüdükçe hevesi artacağına ve yarının adamları sırasına gireceğine hiç şüphe etmiyorum. Bir çocuk daha tanıyorum ki kitâba verdiği paraya acımaz, mütemâdiyen kitâb alır, mini mini kütüb-hânesini kitâb ile doldurur ve vaktinin birçoğunu okumak ile geçirir.

İşte buna mütâla'a hevesi denilir ki fâ'ideleri yazılacak olsa koca bir kitâb doldurur.

San'at ve medeniyetin hayretle temâşâ ettiğimiz bugünü parlak ve yüksek eserleri hep hevesle meydâna gelmemiş midir? Balonlar, zeplinler, tayyâreler, tahte'l-bahirler, motorlar, elektrikler ve daha bilmem neler hep hevesin ve meslek aşkının mahsûlüdür.

Evlatlar! Nihâyete kadar devâm edecek bir heves ve arzû ile çalışınız. Sizi yolunuzdan döndürecek, hevesinizi kaçırarak bir hâl karşısında kalırsanız hiç düşünmeden tekmenizi vurunuz. Derhâl mâni'yi yıkmaya çalışınız. Müşkilâta karşı za'îf ve âciz görünürseniz korkarım ki mağlûb olur hevesinizden vazgeçersiniz. Sebât-kâr ve metîn olunuz yavrularım.

Nedim Tuğrul

Târîh Dersleri: Kurtuba Câmi'i

Kurtuba Câmi'i Endülüslerin İspanya'da bıraktıkları en meşhûr ve en güzel âsâr-ı mi'mâriyeden biridir. Birinci Abdurrahman'ın zamân-ı saltanâtında binâ olunmuştur. Bu muhteşem binânın mi'mârı yine bi'z-zât Abdurrahman olduğu rivâyet ediliyor.

Kurtuba Câmi'i büyüklük, güzellik ve san'at itibâriyle emsâlsizdir. Bir tarafı vâdî-yi kebre doğru yapılan bu meşhûr câmi' bin kadar mermer sütunu hâvî olup şark ve garb cihetlerinde dokuz kapı ile bir de altınla işlenmiş ve süsü bütün sanâyi' erbâbının hayret ve takdîrini câlib bin bir parçadan ibâret olmak üzere on dokuz kapısı vardır. Misli bulunmayan bu büyük eser-i san'at pek çok harâb edilmiştir. Mozaikler kaldırılmış, işlemlerin üzerine kireç sıvanmış, oymalar satılmıştır. Bu tahrîbten kendisini kurtaran yalnız câmi'nin mihrâbı olmuştur.

Avrupa muharrirlerinden biri Kurtuba Câmi'ini methederken mihrâbı hakkında (hiçbir eser-i sanâyi' Kurtuba Câmi'inin mihrâbındaki tezyînâtı gölgede bırakamamıştır) diyor.

Sahîfe 171

Çalış Yavrum

Hürsün artık.. Zincilerin kırıldı,

İstiklâlin güneşi nûr içinde..

Zulmetlerden sıyrıldı,

Hindistan'da, Afrika'da ta Çin'de..

Dindaşların büyük sürûr içinde..

Unutma ki sen bu asrın Türk'üsün

Şimdiden sonra fabrikalar dumanı

Semâları bürüsün

Yurttan sürdün İngiliz'i, Yunan'ı

Bugün artık fa'aliyet zamânı

Bir buğdaycık şu simsiyah toprağa

Atılınca altın başak oluyor

Bak şu yeşil yaprağa

Sulanmazsa nasıl hemen soluyor

Çalışmakla hazîneler doluyor

Hür dimâğlar çalışmakla nurlanır

Çalışmaya alış küçük yaşında

Tembel olan horlanır..

Şimdi kitâb, sonra tezgâh başında

Çalış.. Zehir bulundurma aşında

Yavrularım şundan emîn olunuz,

Bu dünyâda çalışmaktır kâ'ide

Hep işlesin kavlîniz

Du'â ile gökten inmez mâ`ide[*]

Boş sözlerden asla çıkmaz faide.

[*] Gökten iner denilen ve peygamber sofrası nâmı verilen mevhum yemek.

Târîh Dersleri

Büyük Şehîd Mir Ali Nâzım Bey

Alçak Yunanlılar İzmir'i işgâl ettikten sonra Aydın efeleriyle birlikte istiklâl-i vatani kurtarmaya azmeden Nâzım Bey Vahdettin ve hempâlarının ihânetleriyle isyân

eden Bolu ve havâlisinin te'dibine me'mûr edilmişti. Büyük emel ve büyük maksat için sonuna kadar fedâ-kârlığa yemin eden efeler Nâzım Bey'den ayrılmamışlardı.

Büyük Şehîd Mir Ali Nâzım Bey

Mihalıççık Yeni Hayât Mektebi önünde uzun bir nutuk îrâd ettikten sonra Bolu'ya hareket eden cânlı ve îmânlı Türk kumandanı Nâzım Bey'i millî kahramanlar arasına idhâl ettim.

Bolu'daki vazîfe-yi vataniyyesini îfâ ettikten sonra o havâliden teşkîl ettiği dördüncü fırkanın başına geçerek cephe-yi harbe koştı. İhtiyâta ayrıldığından fırkasıyla bir müddet Beylik Ahir istasyonunda bekledi. İnönü Harbi'nin en kızgın ve ateşli bir zamânında yıldırım gibi yetişerek düşmanı tarumar eden dördüncü fırka İkinci İnönü Harbi'nde daha büyük ve mukaddes vazîfeler îfâ etti. Nâzım Bey'in fırkası ordumuzun en kıymetli bir rüknü ve kumandanların âdetâ gözbebeği idi.

Sahîfe 172

Eskişehir'e doğru yürümek isteyen düşmana karşı Altıntaş Ovası'nda cephe kuran ordularımızın en değerli ve yiğit kumandanı Nâzım Bey'in dördüncü fırkası yine kendini gösterdi. Cephenin bir tarafında hâsıl olan boşlukları hemen Nâzım Bey dolduruyordu. Bir gün düşman elli bini mütecâviz bir kuvvetle dördüncü fırka üzerine yüklendi. Başta kumandan olduğu hâlde asker sonuna kadar dayandı fakat fazla kuvvet karşısında daha fazla mukâvemet göstermenin imkânı yoktu. Fırkasının ric'atını görmektense ölümü tercih eden Nâzım Bey erkân-ı harbiyyesiyle birlikte kurşun ve gülle yağmuru altında ileriye doğru atıldı. Birkaç adım ilerideki tepeyi işgâl eden düşman bir yaylım ateşi açtı. Vaz'iyet cidden karanlık idi. Ya geri çekilmek veyâhûd ölümü göze almak lâzım geliyordu. Nâzım Bey çekilmek zilletini kabûl etmedi ve bir

düşman kurşunuyla şehîd düştü, Allah'ına kavuştu. Cenâzesi Ankara'ya götürülerek binlerce kişiden mürekkebe bir cem-i gâfirîn Büyük Millet Meclisi a'zalarının omuzlarında Hacı Bayram Veli Câmî'ine götürülmüş ve orada mezârlığa defnedilmiştir.

Çocuklar – en genç yaşında Türklük için azîz cânını fedâ eden Nâzım Bey'in ismini sakın unutmayınız ve her vakit rahmetle yâd ediniz ki bu büyük şehîdin rûhu şâd olsun.

Nedim Tuğrul

Küçük Okuyucularımıza

Mahsûlât-ı kalemiyyenizden en iyilerini gönderirseniz mecmû'amıza fırsat düştükçe derc ederiz. Bu sûretle güzel yazılarınızı bütün mektebli arkadaşlarınıza okutmuş olursunuz.

İstanbul, İzmit, Bolu ve havâlisi için mürâca'at mahalli İstanbul Servet-i Fünûn Matba'asında T. Demiray Bey'dir. İzmir ve havâlisi için Akhisar'da Yeni Yol'dur. Bilmece kuponları vesâ'ire için buralara mürâca'at etmelisiniz.

Kâtil Sinbel

Bulgaristan'ın pâ-yı tahtı olan Sofya şehrine gitmiştim. Misâfir bulunduğum (Otel Ferdinand)da kanlı bir cinâyet vukû' bulmuş, polisler tahkîkât icrâ ediyorlardı. Merak ettim ve otelin garsonlarından birini çağırarak sordum. Sofya'da ticâretle meşgûl olup yaşı kırkı geçtiği hâlde te'ehhül etmeyen (Salamon) isminde bir Mûsevî Otel Ferdinand'da isticâr ettiği bir odada akamet eder ve cânından ziyâde sevdiği Sinbel ismindeki kedisini yanından ayırmazmış. Bir gün kasap dükkanları önünden geçerken yağlı bir et gözüne ilişmiş, en iyi yerinden bir okka kestirmiş, biraz da domates, biber vesâ'ire alarak fırına vermiş. Akşamı büyük bir iştihâ ile sofranın başına kurulan Salamon güzelce karnını şişirerek yatmış. Sabâhleyin yine et tepsisini ziyâret ettikten sonra dışarıya çıkmış. Sinbel'in karnı acıktığından pencereden içeri girer, rafa tırmanırken tırnaklarıyla tepsiye dayanır. O sırada hâsıl olan manzarayı cidden görmeliydi. Etler devrilmiş, kedi tepsinin üzerine çıkmış, etleri yemek için tırnaklarıyla mütemâdiyen uğraşiyor. Yatağın her tarafı yağ içerisinde...

O sırada (Salamon) geliyor. Kedi kabâhatini bildiği için odanın bir tarafında saklanıyor fakat hiddetinden çıldıran Salamon süpürgeyi aldığı gibi Sinbel'e birkaç tane indiriyor ve dışarı çıkıyor. Salamon'un yıllardan beri ekmeğini yediği hâlde bütün iyilikleri bir dakikada unutan Sinbel karyolanın altında bir yere gizlenir. Akşam odasına avdet eden Salamon yatağına uzanarak uyur. Salamon'un uyumasını bekleyen Sinbel gecenin bir vaktinde karyolaya çıkar, tüyleri intikâmla dikilmiş olduğu hâlde Salamon'un üzerine atılır, boğazına yapışır ve zavallı adamcağızın gırtlakını parçalar. Ertesi gün Salamon'un dışarıya

Sahîfe 173

çıkmadığını gören otelci Morakider, kapıyı çalarsa da içeriden bir ses gelmeyince daha ziyâde meraklanır ve nihâyet kapıyı kırar. Salamon'un al kanlar içerisinde yattığını gören bütün otel müstahdemîni şaşalar.

Sofya'nın en meşhûr otelinde bu kadar kanlı bir cinâyeti hiç kimseye sezdirmeden kim îkâ edebilirdi?

Polisler garsonları birer birer isticvab ederken ağzının her tarafı al kanlar içerisinde olduğu hâlde (Sinbel) gelmesin mi! Garsonlardan biri gayr-ı ihtiyârî:

– İşte Efendi Salamon'un katili demiş polis de buna inanmış ve mes'ele kapanmıştır.

Yavrular – Kedinin ne kadar nankör bir hayvan olduğunu gördünüz ya akşamları yatarken sakın bu hayvanı odanızda bırakmayınız.

Doğan

Doktorun Katırı

Doktorun biri, birkaç günden beri, boğazında çıban çıkan bir hastaya bakıyordu fakat çıban bir türlü delinemiyordu. Bir gün yine katırına binerek hastasına bakmak için yola çıkmıştı. Hastanın evine vâsıl olduğu vakit, kapının önünde ahabından birine tesâdüf etti. Daha iyi konuşabilmek için katırından indi. Hayvanın başını boş bıraktı.

Katır evin kapısını açık bulduğundan içeri girdi ve zemîn katındaki hastanın odasına kadar ilerledi. Yüzü duvara müteveccih olarak yatmakta olan merîz işittiği ayak seslerinden doktorun girdiğine zâhib olarak dönmeksizin nabzına baktırmak üzere elini

uzattı. Katır uzanan kola başını yaklaştırarak onu dişleriyle yakaladı. Hasta tevehhüşle hemen yerinden fırlayarak katırı dışarı çıkardı. Fakat mâcerâdan son derece hoşlanarak öyle gülmeye başladı ki çıban kendiliğinden patladı ve ev sâhibi hemen sükûnet buldu. Bu aralık vak'adan haber-dâr olan doktor katıra sopa ile vurmaya başladıysa da hasta şöyle bağırdı:

— Vurmayınız doktor! Bil-akis takdîr ediniz hatta başka sefer böyle bir felâkete uğrayacak olursam katırınızı göndermenizi ricâ ederim çünkü o, çıbanları sizden daha iyi delmesini biliyor.

Zafer Anadolu: T. A.

İzci Dersleri

Güzel Havânın Zuhûrunu Vaktinden Evvel Anlamak

1 – Geceleyin havâ açık ve yıldızlarla dolu, gök gâyet berrâk olur da sabâhleyin güneş parlak ziyâlî doğar ve mevcûd bulutların gün batısına doğru süratle gittikleri görülürse o gün mütemâdiyen havânın güzel olacağı anlaşılır.

2 – Akşamüzeri güneş batarken gurûb noktasının etrâfi gazellik peydâ eder veyâhûd o civârda bulunan bulutlarda bir kızılık mevcûd olursa ertesi günü havâ berrâk olacaktır.

3 – Ayın on üçüncü ve on beşinci günlerinde ayın üzerindeki lekelerin gâyet güzel görünmesi havânın güzelliğine delîldir.

4 – Bedr-i tâm zamânında ayın etrâfında hâle görünmesi de güzel havâ alâmetidir.

5 – Yazın hilâl zamânlarında ayın uçları sivrice görünüyorsa güzel havânın devâm edeceğine işârettir.

6 – Ayın dokuzuncu günüyle on dördüncü günü ay gâyet parlak görünüyorsa havânın yine güzelliğine alâmettir.

7 – Yağmur yağdıktan sonra gurupta bulutların yaldızlanmış gibi parlaması veya dağılmakta bulunması da ertesi günü havânın berrâklığına bir delîldir.

8 – Gök bulutlu olduğu zamân bulutlar rüzgârın aksi cihetine doğru giderse havâ açılacaktır.

Sonu var...

Mu'allim: Dündar

Muhterem Okuyucularımıza

Altı aylık abonelerimiz on ikinci nüsha ile hitâm buluyor. Aboneliğinizi yeniden tecdîd ettirmek arzû eden muhterem okuyucularımızın şimdiden idâre-hânemize mürâca'at etmelerini ricâ eyleriz.

Yeni Yol

Sahîfe 174

Deniz Fenerinde Tarz-ı Ma'îşet

Deniz fenerlerinin ehemmiyyeti sefâin-i ticâriyyenin denizlerde seyir ve hareketini tanzîm ve te'mîn eylemekte bulunmasıyla zâhirdir. Gecenin zulmetine, fırtınanın şiddetine bakmayarak adalar arasından kayalık ve dolambaçlı sevâhilden geçen ve yüklediği yolcu, eşyâ ve emtiâyı bırakmak, beyne'l-milleye hizmet etmek için ale'l-devâm yol alan cesîm vapurların en mühim kılavuzları deniz fenerleridir. İnsanların sefîneyi îcâd ederek ilk defa denize çıkmaya başladıkları, pusula îcâd edilmemiş olduğu için enginlere açılmadıkları zamân yine sevâhil boyunda yakılan ateşler bunlara delâlet ederdi. Millattan dokuz asır evvel deniz fenerleri mevcûd ve İskenderiye Feneri acâyib-i seb'a-yı âlemden ma'dûd idi. Ma'rifet ve san'at terakkî etmemiş olduğu için asırlarca müdded deniz fenerlerinde yüksek kuleler üzerinde yakılan odundan, yağdan münteşir ziyâ ile iktifâ olunmuş idi. Asr-ı âhirde cesîm lambalar îcâd edildi. Fenerlere müsâ'id olan yerlerde elektrik ziyâsı da verildi.

Fransa'da (Eckmühl) fenerinde olduğu gibi ziyânın kuvveti üç milyon karsel lambası kuvvetine çıkarıldı. Bu fenerden intişâr eden ziyâ elli kilometre mesâfeden görülmeye başlandı. Fenerler sevâhilin münâsib noktalarına, çıkıntılı yerlerine kayalık ve sarp ve seyr-i sefâin için dikkat edilmeye, ihtiyât gösterilmeye lüzûm olan mahallerine inşâ edildiği gibi deniz ortasında ve vapurlara me'mûr olan yerlerdeki kayalar, kayadan adacıklar sefâin için büyük bir tehlike teşkil ettiğinden bunların üzerinde fenerler te'sîs ve binâ edildi.

Seyr-i sefâinde kaptanların dikkat edeceği nokta yalnız feneri görüp sâhil yakın bulunduğunu yâhûd oralarda kayalıklar olduğunu anlamaktan ibâret değildir. Gece vakti kaptanların yolunu tanzîm eden bu fenerlerdir. Kaptan, her fenerin ziyâsını ayrı ayrı bilmek ve her biriyle kavî bir âşinâyı peydâ eylemek, ziyâsından hemen hangi fener olduğunu tanımak lâzımdır. Kaptan ziyâsını gördüğü fenerin hangi fener olduğunu derhâl bilmekle bulunduğu mevki'i ta'yîn eder.

Onun için bir civârda bulunan fenerlerin tertîbâtı diğere benzemez. Bu sûretle fenerlerden her birinin kaptanlar nazarında ayrıca bir hüviyeti vardır. Meselâ fenerlerin bir kısmı beyaz, bir kısmı kırmızı ziyâlıdır. Beyaz ziyâlılardan bir takımı sâbittir, diğere kâh pek ziyâde aydınlık verecek kâh sönük bir ziyâ gösterecek sûrette duvardır. Dönen fenerlerden birtakımı da döndükleri zamân kırmızı ve yeşil ziyâ verirler. Ba'zıları ara sıra fâsıla ile parıldar. Ya'nî gözle fark olunacak ihtizâzlı bir ziyâ neşreder. Sâhilden uzak kayalar üzerine yayılmış olan fenerlerde

Sahîfe 175

hayât bambaşkadır. Bu fenerler fırtınaların, dalgaların lâ-yenkati muhâcemâtına ma'rûzdur. Bazen fırtına aylarca sevâhil ile irtibâtı keser. Bekçiler tek ve tenhâ kalır. Bu sebeble fenerler içinde birkaç aylık mâkulât ve meşrûbat dâ'imâ müdhir bulunur. Fener bekçilerinin bu tarz-ı mâişte tahammül edebilmeleri için uzun müddet gemicilik etmiş uzun seferlerde bulunmuş, fırtına görmüş, denizin her türlü mezâhimine alışmış kimselerden inticâb edilir, fenerlerde iş yok değildir. Fenerin lambasını ve tertîbâtını her gün temizlemek, makineleri yağlamak, dâ'imâ müşahedatta bulunmak ve müşahedatı deftere kaydetmek lâzımdır. Fenerin alt katını mahzenler teşkîl eder. Burada birkaç aylık zâhire mevcûddur. Yukarıdaki odalar vapur kamaraları gibi gâyet muntazam ve kullanışlıdır. Fenerin diğere katlarında da mutfak, yemek odası ve salon vardır. Fenerin en yukarısında nöbet odası bulunur. Bekçiler münâvebe ile burada vakit geçirirler, müşahedatta bulunurlar. İşte deniz fenerlerinde hayât...

Bir Deniz Feneri ve Dâhilî Tertîbâtı

Küçük Kâriлерimize Müjde
Gelecek Nüshamızda Resimli Hikâye
“Tilki Kardeş ile Tavuk Hanım”
Okuyunuz Kahkahalarla Gülünüz...

Sahîfe 176

Zulüm Hikâyeleri:

Yunan Canavarlıkları ve Eskişehir'in Taşhöyük Karyesinden Mezâlim

Köyün ileri gelenlerinden Ahmed Ağa altmışlık bir ihtiyârdı. Zevcesi Hatice Nine ile her gece ocak başında oturur, iki oğlu üç kızını bir de gelini etrâfına dizer ve onlara 93 Muhârebesi'ndeki hâtırâtı, Osmân Paşa ile birlikte geçirdikleri Plevne'deki hayât-ı askeriyyeye ve gençlik sergüzeştlerini anlatırdı. Yatsı ezânı okunduktan sonra köyün mescidine gider, namâzını edâ ederdi. Avdette kızlarına kalın sesiyle (Işık getiriniz) diye seslenirdi. Kızların biri kandili getirir, Ahmed Ağa da büyük ve eğri sopasına dayana dayana ahırları dolaşır, hayvanların samanlarına, arpalarına bakar, eksikleri söyler ve içeriye girince diğer kızının pişirdiği sâde kahveyi içer ve çubuğunu tütürürdü.

330 senesi Temmuz'un 21'inci günü oğullarıyla birlikte harmanda meşgûl bulunan Ahmed Ağa, köy mescidinin önünde acı acı çalan davulları merak etmişti. Büyük oğlu Ârif'e:

— Oğlum bu davullarda bir iş var, zannedersem asker toplamak için olacak, senin tevellüdün kaçtır?

— 307 tevellüdlüyüm.

— Öyle ise hâzırlanınız oğlum.

Davulların iri ve gür sesine daha fazla dayanamayan Ahmed Ağa hemen sopasını alarak mescide doğru koştu.

Ârif kendi kendine ne hulyâlar kuruyor, fikrinden neler geçiyordu. Ah şimdi bizim tevellüdlüler çağrılrsa da ben de gitsem diyordu.

İmâm Süleymân Efendi uzunca bir kâğıdı eline almış soluya soluya mescidin önüne koşan Ahmed Ağa'ya:

— Merhaba! Harmanlarla nasılsın, zannedersem kalan ekinlerini Hüseyin ile birlikte dökeceksin (307) tevellüdlüleri istiyorlar Ârif gidiyor.

— Bana bak hocam, zâten bana rü`yâmda ma'lûm olmuştu.

— Allah hayırlısını versin. Büyüklere akıl, askerlerimize kuvvet ihsân eylesin. Bana ne mutlu...

Mescidin önünden doğruca eve gelen Ahmed Ağa küçük kızı Zehra ile ağabeylerini çağdırttı. Ârif ile Hüseyin hayvanları toplayarak eve geldiler. Öküzleri ahıra bağladıktan sonra doğruca hâzırlanan sofraya oturdular. O gece Ârif'e bir torba dikilerek çamaşırıları hâzırlandı. Ertesi günü sâ'at beş buçukta hareket edilecekti.

Ârif gideli altı yedi sene oluyordu. Giderken üç aylık bıraktığı (Kaya) isminde çocuğu da büyümüşü. Bu a`ilenin başkalarına muhtâc olmayacak kadar hâl ve vakitleri müsâ'iddi. Mahsûlatı kendileri ekip kaldırıyorlar ve oldukça fazla zâhire alıyorlardı. Harmanlar hitâm bulduktan sonra Hüseyin bir araba buğdayla Eskişehir'e gitmişti. O gün düşman Eskişehir'e girmek üzere olduğundan ahâlî büyük bir telâş içerisinde idi, herkes şarka doğru ric'at ediyor, şehirdeki bu herc ü merci seyreden Hüseyin zâhireleri akrabâsından birinin evine boşaltarak geriye döndü.

Işıklar köprüsünden geçerek Kanlıpınar'a yakınladı. Köyün câmi'inde okunan öğle ezânı iştiliyordu.

Biraz daha yürüdüktan sonra Kanlıpınar'ın önündeki hâne-yi arabaya çıktı. Hayvanlarına torbayı astıktan sonra arabadan bir karpuz alarak hanın önünde yemeye başladı. Yemek yerken muttasıl top seslerini dinliyordu. Birden bire Seyyidgâzî tarafından birtakım karaltılar peydâ oldu. Birçok atlılar Kanlıpınar'a doğru geliyorlardı.

Hüseyin önündeki karpuzu bitirmeden ayağa kalktı ve arabayı derhâl koşarak son sür'atle köyüne doğru sürdü.

Sahîfe 177

Arkasından atılan birkaç hâ'in kurşun Hüseyin'i ağır sûrette yaraladı. Hüseyin ölecek fakat hâ'in düşmana teslîm olmayacaktı. Arabanın her tarafı al kan içerisinde olduğu hâlde köye muvâsalât edildi. Uzaktan arabanın sesini işiten hemşireleri ve ihtiyâr Ahmed Ağa arabaya koşmuşlarsa da Hüseyin'i ölüm hâlinde görünce hepsi de şaşdı. Ağlayarak hastayı indirdiler, bî-çâre çocuk yarım sâ'at sonra babasının

kucağında terk-i hayât etti. Ahmed Ağa ile Hatice Nine şehîdin baş tarafına, hemşireleri ve gelin yan taraflara dizilmişler seslerinin çıktığı kadar feryâd ve figân ediyorlardı. Devâm eden yüksek ağlayışlardan müte`essir olan komşu Ali Dede kapıyı çalmış ve içeriye alınmıştı. Feleğin bin türlü çemberinden geçmiş, hayâtın her nevi' cilvelerini görmüş bulunan Ali Dede ağlaşan mâtem-zedeleri tesellî etmek istedi:

— Çocuklar hiç ağlamayın bizim de âkıbetimiz budur. Alçak düşman Eskişehir'i ve mübârek şehîdlerin yatağı olan Seyyidgâzi'yi işgâl etti. Girdiği yerlerde bir ot bile bırakmıyor, köyleri, şehirleri harâb ediyor. Erkek, kadın, çoluk çocuk demeyip satırdan geçiriyor. Ah! Keşke on sene evvel ölseydim de bu günleri görmeseydim.

O gece sabâha kadar Hüseyin'in başında ağlaştılar. Ertesi gün sabâh namâzını edâ etmek üzere mescide giden Ahmed Ağa oğlunun vefâtını İmâm Süleymân Efendi'ye haber verdi. Hocaefendi de pek müte`essir oldu ve hüngür hüngür ağladı. Cenâzeyi defnetmek üzere hâzırlık başladı. İki sâ'at sonra Hüseyin'i köyün kabristanına gömdüler. Cemâ'at evlerine dönmüştü. Birden bire köyün içinde yaylım ateşi oldu. Artık uzaktan uzağa işitilen Yunan işgâli bir emr-i vâki' hâline girmiş, kuduz düşman köyü almıştı.

Köyün o dakikadaki fecî' hâlini tasvîr edemeyeceğim. Cenâb-ı Hakk milletime bir daha öyle günler göstermesin.

İhtiyâr Ahmed Ağa ellerini ovuştura ovuştura (Aman ya-Rabbî yarım sâ'at evvel yirmi bir yaşında bulunan oğlumu gömdüm. Ey Allah'ım huzûrunda yalvarıyorum. Cânımı şu sâ'atte al da çoluk çocuğuma yapılacak mezâlimi bana gösterme. O sırada sekiz kişilik bir Yunan müfrezesi kapıyı kırarak içeriye girdi. Renkleri Türk kanı ile değişmiş melûs süngülerini ihtiyâr Ahmed Ağa'ya batırmak sûretiyle canavarlıklara başladılar. Gözleri kanlanmış diğer bir palikarya zavallı Hatice Kadın'ı yaraladı. Zehra pencereden bâğçeye ve oradan da komşuya atlamak üzere samanlığın üstüne çıktı. Duvara tırmandığı sırada hâ'in bir kurşun bî-çâre kızı yere serdi. Ârif'in zevcesinin yedi yaşında bulunan Kaya isimindeki oğlunu koyun gibi boğazladılar. Kaya'yı kestikten sonra annesinin koluna yatırdılar. Diğer iki kızı da yakalayarak Atina'ya gönderdikten sonra zulüm ve cinâyetlerine devâm etmişlerdir.

İhsân

Büyük Adamlarımız

Akhisarlı Şeyhü'l-islâm ve Sâf Efendi-zâde Mehmed İsmâil Efendi

(1119) da dünyâya gelmiştir. Mehmed İsmâil Efendi (1143) târîhinde ve yirmi dört yaşında müderris olmuştur. Daha sonra Galata kadılığına ta'yîn edilmiştir. (1164)te pederiyle birlikte bir müddet Bursa'da menfî olarak bulundu. Bir yere ta'yînine babasının düşmanları mâni' oldular. Nihâyet Mekke pâyesi ve ondan sonra İstanbul pâyesinde on bir sene kadar kaldı. Mehmed İsmâil Efendi felâketlerin hiçbirisinden zerre kadar müte`essir olmadı.

(1182)de Anadolu ve (1186)da Rumeli kazâskeri olduktan sonra (1190) târîhinde şeyhü'l-islâm olmuştu. (1192)de azledilerek Mirkon'daki sâhil-hânesine çekildi ve burada vefât etti. Mezârları Ebâ Eyüb el-Ensarî civârındadır.

Müdded-i fetvâsı Üçüncü Sultân Mustafa devrinde bir sene sekiz aydır.

Mehmed İsmâil Efendi şâ'ir ve muharrir ve tarîkât-ı sufiden bir zât-ı muhterem idi.

Çocuklar; büyüklerimizi unutmamak ve onların mübârek isimlerini her vakit hürmetle anmak millî ve dinî borcumuzdur.

Sahîfe 178

Çocuklara Hıfz-ı Sıhhat

Yaşayan bir adama en çok lâzım olan şey` sıhhattir. Sa'âdet, rahat, servet her şey` sıhhatle ve sıhhati korumak sûretiyle elde edilir. Sıhhati bozuk olan ne dinine, ne dünyâsına, ne şahsına ve a`ilesine ve ne de vatanına hizmet edemez. Eskiden Türk'ün sağlam vücûdu bir darb-ı meseldi. (Türk gibi kuvvetli) denirdi. Fakat şimdi yanmış, yıkılmış, harâb memleketimizde nüfusun hemen hemen hepsi çürük çarık, hastalıklı, illetli adamlarla dolu, sıhhatinin kıymetini bilmeyen, onu korumak için lâzım olan tedbîrleri öğrenmeyen ve öğretilmeyen kan ve din kardeşlerimiz memleketimizin en büyük sermâyesi en büyük kuvvetidir ki biz onunla vatanımıza saldıracak düşmanlara karşı koyacağız, onunla çalışıp memleketimizi şenlendireceğiz, onların alın terinden hâsıl olacak para, onların kafasından çıkacak akıl ve tedbîrlerle memleketi selâmete götüreceğiz. Hâlbuki sıhhati ve onu korumayı takdîr etmeyen hastalıklı, mâlul kimselerle ne hudûdlarda çarpışabiliriz ne lâzım olduğu kadar çalışabilir para kazanabiliriz ne de o çürük vücûdların taşıdığı akıllarımıza selâmet yolunu

gösterebiliriz. Memlekete â'id, vatan işlerinde böyle olduğu gibi kendi husûsî işlerimizde de vücûdumuzun sağlam olmamasından evvelen hayâtımızda birçok ah vah ile geçen, ıztırâblı acılı günler yaşamış ve çalışma zamânalarımızdan kazanç sâ'atlerimizden gâ'ib etmiş olur. Şahsî menfa'atlerimizden ziyân ederiz ve bu ziyânla dinimizin emirlerini yapmamaktan dolayı günâha, rahatımızı, sa'âdetimizi çoluk çocuğumuzun istikbâlini te`mîn edememekten dolayı da azaba dûçâr oluruz.

İşte bunlar gösteriyor ki her işin başı sağlıktır denilir. Çok doğru söylemiş olurlar. Sağlık yalnız yaşamak değildir. Sağ olmak demek nefes alıp vermek değildir. Sıhhati, kuvveti yerinde olarak yaşamaktır. Ve asıl o yaşamaktır ki insâna hayâtı sevdirebilir ve yaşadığından lezzet bulur.

Siz şimdi küçük yaşlarınızda hayâtınızın sıhhatinizin kıymetini bilmezseniz, onu yaramaz bir çocuk elinde kalmış oyuncak gibi hırpalarsanız ileride büyüdüğünüz genç bir delikanlı olduğunuz veya ihtiyârladığınız zamân bu geçmiş kıymetli fakat bir daha elinize geçmeyecek olan fazla günleri o kadar derinden te`essüfler eder ve bugünlerinizi özleyerek bu sâ'atlerin geri gelmesini istersiniz. Lâkin fırsat geçmiş bulunur ve siz de küçük yaşta dikkat etmediğiniz, ehemmiyyet vermediğiniz sıhhatinizin bozulmasından dolayı vücûdunuzun bin türlü acılar ve ağrılarla azâb altında sürüklene sürüklene ve etrâfınızda hatta -çocuğunuz bile olsa- bir an evvel ölüp gitmenize du'âcılardan başka kimseyi bulamazsınız. İşte sevgili çocuklar sıhhat her şeyden üstündür. Rahatı, sa'âdeti, serveti her şey'i o getirir. Hatta Osmânî devrinin pâdişâhlarından Süleymân-ı Kânûnî o dünyâyâ hükmettiği bir zamânda biraz hastalanarak iyi olduktan sonra:

“Olmaya devlet cihânda bir nefes sıhhat gibi”

Demiş ve bir nefes sıhhati pâdişâhlıktan daha iyi bulmuştur.

Siz de azîz çocuklarım sıhhatinizi korumayı icâb eden şey`leri bugünkü, yarınki hayâtınız için en mühim ve elzem bir iş olarak biliniz ve o tedbîrleri tatbîk ediniz.

Sizce bu başlangıçtan sonra ne gibi terbiyelerle sıhhatinizi koruyacağınızı ve sıhhat için lâzım şey`lerin nelerden ibâret bulunduğunu yazacağım.

Doktor
Şemseddîn

Vahşi Öküzler

Amerika dağlarında yaşayan hayvanâttan biri de bizon denilen vahşi ve hörgüçlü bir nevi' öküzdür.

Bizon, omuzlarında mevcûd olan hörgücü, uzun sakalı ve gözleri yakınına kadar dökülerek başını örten kıllar ile Avrupa öküzlerinden ayrılır.

Bizon'un eti yenir ve heyet-i mecmû'u adî sığırdan biraz büyücek olup etinin en lezzetli kısmı dili ile Amerika yerlilerinin iştahlarını mûcib olan hörgücüdür. Bu hayvanlar

Sahîfe 179

Missouri ve Mississippi nehirleri arasında bulunurlar. Fakat senenin dört mevsimini aynı mahalde geçirmeyip ilkbaharda cenûbdan şimâle hicret ederler. Hicret zamânı gelince bu hayvanlar her taraftan Mississippi sâhiline gelerek orada toplanırlar ve vakt-i hareket olarak grubu beklerler. Hareketleri esnâsında içlerinden en yaşlısı sürüyü sevk ve idâre eder. Bu sürülerde bazen o kadar çok hayvan bulunur ki sürünün boyu birkaç kilometre uzunluğunda bir saha işgâl eder. Sürünün koşmasından hâsıl olan şiddetli sarsıntı bir iki fersahlık mesâfeden işitilir. Yolları üzerine tesâdüf eden bütün mahsûlat tahrib edilmiş, vâdilerdeki çayırlar, tarlalardaki ekinler ayakları altında ezilmiş bulunur.

Bunların vahşi-âne hareketlerini seyretmek ve garîb hâllerini anlamak için sürüye yakınlaşan seyyâhların ekseriyyesi bu müdhiş ve ağır hayvanların ayakları altında ezilerek telef olmuşlardır. İşte Amerika'nın geniş arâzisindeki hayvanâtın en vahşisi bu hayvanlardır.

Osmân Kemâl

Hikâye:

Pamukçu Sarı Ali Bey – 4 –

Anadolu Gazâ Meydânlarında

Binlerce seneden beri hür ve müstakil yaşayan Anadolu Türkü'nün dâ'imâ boynuna esâret halkaları geçirilmek isteniyordu. Türk'ün esâretini tervîc eden, kanlı zincirleri tutan, ahâlîyi vatan mücâhidlerine karşı isyâna teşvîk ve düşmanlara itâ'at

tavsiye eden pâdişâh unvânlı, hâkân isimli bir alçağın imzâ attığı Sevr Mu'âhedesi'yle memleket tamamen parçalanıyordu. Henüz kâğıt üzerinde bulunan i'dâm karârını tatbîk edebilmek için milletin fa'alen ölümü kabûl etmesi lâzım idi. Hâlbuki asırlarca serbest ve hâkim yaşamış bir milletin kolay kolay istiklâli fedâ etmesi kâbil midir? Erzurum'da doğan, Sivas ve Ankara'da büyüyen istiklâl...

[Hikâyenin devamı 180. sahîfededir.]

Garîb Bir Hayâtın Âkıbeti

Tefrika: 3

Muharriri: A.

— O hâlde haydi düşünelim... Evvelâ şu müteferrik yazılar içinde (Şark) kelimesi neye alâmet olabilir?

— Dur hele... Aklıma bir şey` geliyor. Biz bu hâtırâtın daha evvelini okusak... Belki daha fazla bir şey` öğreniriz. Anladık zindânda bir mahkûm var. Bunun sebebinin daha evvelinde bulamayız mı?

— Nahid sen akıllı bir çocuksun bak. Bu benim hatırıma gelmedi.

Kitâbın baş tarafından okumaya başladılar.

Mübhemiyet Devâm Ediyor

Ser-levha olarak şu cümle yazılıydı: (Sabinâ Hükûmeti'nin Düstûrları) sonra devâm ediyordu.

(Ben ki Sabinâ Hükûmeti'nin re`îsi ve onun, mü`essisiyim. On sene içinde a`ilem efrâdına te`mîn ettiğim menafiden dolayı bahtiyârım. Çok çalıştım. Artık yoruldum. Hissediyorum ki istirâhat zamânım gelmiştir. Evlâdlarımın ve torunlarımın muhabbetleriyle mes'ûdum. Artık inzivâyâ çekilmek, büyük oğlumun kendi mevki'mde görmeye memnûn olmak isterim.

Zannettiniz ki ihtiyârım? Hayır daha kırk yaşındayım. Kendi ihtiyârımla mevki'mi terk etmekle evlâdlarımın hüsn-i misâl olmak istedim. Onlar arzû ettikleri vakit ra'yimi sorsunlar. Ben ondan ne kadar memnûn olurum. Ama infâz edilsin ama edilmesin. O bahis değer. Yirmi senelik tecrübemle te`sîs ettiğim hükûmetin ne sûretle devâm edileceğini aşağıda zikrettim. Ba'zı kânûnlar va'z ettim. İsterse bizden

Sahîfe 180

sonra gelen evlâdlarım bu kânûnları tebdîl etsin. Yalnız kat'î olarak bir kâ'ide vüzu' ediyor ve onun kat'iyyen terk edilmesini istemiyorum ki o da şudur: Bizden sonra geleceklerin hepsi kırk yaşında mevki'i büyük oğluna terk etsin. Her re'îs-i hükûmet mevki'i terk etmeden üç gün evvel yerine geçecek olan kimse eşrâf-ı memleketle fakat hakîkî eşrâf-ı memleketle Bâdiye'deki köşke gidecek. Tâclı salonda babasının tarz-ı idâresini tenkîd eyler ve de ne sûretle hareket edeceğini beyân edecek ba'de mütâla'asını defter-i hâtîrâtına yazarak merâsim-i mahsûsa ile defter mahâl-i mahsûsî olan sanduka içine vüzu' olunacaktır.)

Bundan ötesi usûl-i idâreye â'id birçok mülâhazalarla dolu idi.

Sonra her hüküm-dârın mütâla'aları sıra ile geliyordu. Gece olmuş daha defteri hitâma erdirememişlerdi.

Nihâyet Nahid sordu:

— Ne anladın Abbas?

— Aklıma bir şey` geliyor ama...

— Nedir?

— Bana kalırsa ilk re'îs-i hükûmetin ve hatta bu güne kadar hâtîrâlarını okuduğumuz yirmi yedi hüküm-dâr tarafından kemâl-i sadâkatle infâz edildi ya'nî hepsi kırk yaşında mevki'ini oğluna terk etti.

Fakat en son gelen zât her kim ise bu seciyeyi gösteremedi. Kırk yaşında mevki'ini terk etmeyi arzû etmedi. Kim bilir ne hayâllerle merâsim-i mahsûsa ile genç varis hâtîrâtını yazarken hüküm-dâr oğlunu tevkîf ve zindâna attı. Fakat varis o sırada gizli olarak bir iki sahîfe yazdı. Ve defter bir sandukaya vüzu' olunmak îcâb ederken herkesçe gayr-ı ma'lûm ve kendisince ma'lûm olan bu arslanın ağzına vüzu' etmeye muvaffak oldu. Anlayabildiklerim bundan ibâret.

— Bravo Abbas. Ben de böyle düşündüm.

— Şimdi ne yapalım?

Hemen miftahı keşfederek şu zavallı genci...

[Hikâyenin devamı 181. sahîfededir.]

[179. sahîfedeki Pamukçu Sarı Ali Bey hikâyesinin devamı...]

...hareketleri gittikçe genişliyor, Anadolu'nun her tarafına dal budak salıyordu. Berât-ı i'dâmımızı tasdik etmek sûretiyle hürriyyet, istiklâl, vatan, sancak ve her mukaddes şeyden ferâgat eden sarây erkânı mu'âhedenin tasdikini istiyordu. Hıyânet, vatansızlığa karşı bayrağını kaldıran, milleti susturmaktan âciz kalan pâdişâh düşmanlardan istimdâd etti.

Ankara'da gittikçe kutlanan millî hareketi gûyâ bir hamlede söndürmek niyetiyle Fransızlar Adana cihetlerinde tali'lerini pek acı bir sûrette tecrübe ettiler. Nihâyet en yağlı bir lokmayı va'd ederek Yunanlıları işe soktular. İzmir'e çıkan Mora'nın alçak, haydut sâkinleri karşılarında ciddî ve büyük bir mukâvemet görmeden Akhisar önlerine kadar gelmişler ve müdâfa'a ve istâlarının yoksulluğundan dolayı bu havâliyi dahi işgâl etmişlerdi. Türk cephesi İnönü önlerine kadar çekilmişti. İstanbul'dan Anadolu'ya koşan vatan fedâ-kârlarının başına geçen Sarı Ali Bey yörük vapuruyla İnebolu'ya çıkmış ve derhâl cepheye hareket etmişti. Ali Bey Ankara'ya geldiği zamân birinci İnönü Harbi başlamak üzere idi. Berâberinde İstanbul'dan getirdiği arkadaşlarıyla Ankara ve Eskişehir'den topladığı gençlerden (Yeni Hilâl) isminde bir müfreze teşkil etmişti. Harbin en kızgın ve ateşli bir zamânında muhterem şehîd Nâzım Bey'in firkasına yardım etmiş, düşman ric'at alâmeti gösterir göstermez büyük Türk akıncılarından İbrâhim Bey'le birlikte Ahi Dağları'nın sarp ve yalçın kayalıklarının arasında saklanarak İsmet Paşa'dan iyi bir dayak yiyen Yunan canavarlarına arkadan güzelce bir ders vermişler ve binlerce palikaryanın kafasını koparmışlardı. (Yeni Hilâl) gittikçe parlıyordu. Birinci İnönü Muhârebesi Türk ordusunun kat'î zaferiyle neticelendikten sonra (Yeni Hilâl) Keşiş Dağları'na çekilmiş ve her taraftan düşman çemberi altında buldukları hâlde gördüğü Yunan kollarına mütemâdiyen hücum ediyor ve zerre kadar fütur getirmiyorlardı. İkinci İnönü Muhârebesi başladıktan sonra Sarı Ali daha mühim vazîfeler başına koşmuş ve düşmanı arkadan fenâ hâlde hırpalamış ve Niğbolu kal'ası kumandanı (Doğan) Bey'in kahraman evlâdı olduğunu isbât etmiştir.

Nedim Tuğrul

[Sahîfe 181/1]

[Garîb Bir Hayâtın Âkıbeti isimli hikâyenin devâmı...]

...kurtaralım.

— O hâlde epeyce kafamızı yoracağız.

- Olsun olsun. Ben bu mechûl genç ile görüşmeyi çok istiyorum.
- Peki... Söyle şimdi (şark) kelimesinden ne anlıyorsun?
- Bana kalırsa zindâna gidecek yol köşkün şark cihetindedir.
- Çok iyi... Aklıma yakın. Şimdi onu mu'âyene ederiz. (6) ne demek?
- ... bilmem.
- Valla ben de pek kestiremiyorum.
- İyi ama... Birinci su`âli bana tevcîh ettin. Ben hallettim. İkinci su`âl senin. Haydi hallet.

– Pek a'lâ... Ya ben halledemezsem. Sen de aklına gelirse sıra benim değil diye söylemeyecek misin?

Her ikisi de cân sıkıntısından gülmeye başladılar. Tuhaf ki insân neş`eli olduğu vakit ne kadar gülerse bir cân sıkıntısına tutulduğu vakit de o kadar gülüyor. Yalnız bir farkla... Biri arzû ile, diğeri cebren... Belki bir mizâc-ı sükûtu yırtmak için... Acaba bu (6) rakamı ne olabilirdi? Her ikisi de derin bir mülâhazaya dalmışlardı. O sırada derinden muntazam ayak sesleri ve ağır bir bando sesi geliyor ve gittikçe yaklaşıyordu. Garîbi şu ki bu sesler yer altından geliyor gibi idi. Mûtehayyir-âne birbirinin yüzüne baktılar.

Mahkûmla Berâber

Asabî bir hâlde ayağa kalktılar. Yalnızlığa sessizliğe o kadar alışmışlardı bu nâgehânî ses onları tevehhuş ettirdi.

- Abbas — İşitiyor musun?
- Sağır mıyım elbette.
- Bir hayâl olmasın.
- Nasıl olur işte âşikâr.

– Mâ-ba'dı Var –

Şu`ûn

Saruhan Ma'ârif Müdürü Haydar Beyefendi'nin me`zûnen Afyonkarahisar'a gittiklerini işittik.

Muhterem ma'ârif müdürümüze hayırlı yolculuklar dileriz.

Müsâmere

Akhisar Erkek Numûne Mektebinde pek yakında muhteşem bir müsâmere verilecektir.

Akhisar Türk Ocağı

İdâre heyetinin yorulmak bilmez azîm ve himmetleriyle ocak cidden mükemmel bir sûrette tezyîn ve tefrîş edilmiştir. Ocağın azîm-kâr, müteşebbis heyet-i idâresinin himmetiyle pek yakında millî ve ilmî konferanslar ve gece dersleri de verilecektir. Ocağın mükemmel bir de kütüb-hânesi vardır.

Ocağı tütüren arkadaşları kutlarız.

Akhisar'da Ciritçilik

Eski Türk ananât-ı milliyesini ihyâ eden Akhisar gençlerinin her Cum'a cirit oynamak üzere kırlara çıkmakta olduğunu şükranla görmekteyiz. Hem güzel bir havâ almaya ve hem de en millî sporları ihyâ etmeye vesîle olan bu teşebbüsü tebçîl eder ve Akhisar gençlerini tebrîk ederiz.

Mekteb Havâdisleri

Gece Dersleri:

Selendi kârîsinin genç ve fa'al mu'allimi Âsaf Bey'in teşebbüs ve himmetiyle mezkûr köyde gece derslerine başlanmıştır. Âsaf Bey'i tebrîk ederiz.

Ali Ulvî Bey:

Kule Numûne Mektebinde Müdür Ali Ulvî Bey'in ve refika-yı muhterimesinin gayretleriyle ciddî bir varlık görülmekte olduğunu haber aldık. Ali Ulvî Bey'i biz de tanırız. Genç ve fa'al meslektaşlarımızdandır.

Akhisar İnâs Mektebinde:

Üçüncü sınıf talebâtı aralarındaki fakir ve şehîd yavrularına defter, kalem vesâ`ire almak üzere beynlerinde (250) kuruş toplamışlar ve mu'allimlerine teslim etmişlerdir.

En çok para veren, hamiyet ve fedâ-kârlık gösteren Cemile Ahmed, Nuriye Kâmil, Lütfiye Rızâ, Nazire Mehmed, Zeliha İsmâil Hanımları öz yürekten kutlarız.

[Sahîfe 181/2]

Bilmece

“Beyazla başladım

Yeşille işledim

Al ile bitirdim”

Halledenler arasında kur'a keşide edilerek birinciye güzel bir dürbün, ikinciden yirminciye kadar birer kart verilecektir.

Dokuzuncu Nüshadaki Bilmecemiz

[Anadolu – Ay – Ana]

Doğru halledenler arasında kur'a çekilerek birinciliği Zafer Anadolu İ'dâdîsi birinci sınıf talebesinden (41) numaralı Turgut Hilmî, ikinciliği Akhisar Erkek Numûne Mektebi şâkirdânından Mehmed Sabri, üçüncülüğü Hendek Numûne Mektebi üçüncü sınıfından (206) Su'ad, dördüncülüğü Bolu Sultânîsinden (209) Sâdık Efendiler kazanmıştır.

Birer Kart kazananlar

Bolu İnâs İbtidâ`îsinden (117) Hatice Cemil, Bolu Bakkal Kâzım Bey'in kerîmesi Fehime, Bolu istinâf a'zâsından Asım Bey'in hânesinde Ümîd Hanımlar'la Bolu Sultânîsinden (6) Mehmed Sabri, Bolu Zafer Bakkaliyyesi sâhiblerinden Atıf Dünder, Ali İlhan, Geredeli Sâdık Efendi-zâde Vahab Ertuğrul, Bolu Dârü'l-hilâfe'den (167) Şücâaddîn Efendilerle Akhisar İnâs Numunesi ikinci sınıfından Melâhat Tomris, beşinci sınıftan Sâcide, dördüncü sınıftan Sıdika Neşet Hanımlarla Erkek Numûnesinden (65) Kemâl, Âliyye-yi ikiden Mehmed Kemâleddîn, (41) Âdil, (68) Mustafa, (35) Tal'at, Düzce'den Sabri Bey'in mahdûmu Ârif Hikmet Efendiler'dir.

Doğru Halledenler:

Düzce'de da'va Vekili Hacı Fâik Bey'in nezdinde Ali Mümtâz, Sâfranbolu Tahrîrât Kâtibi Mustafa Nîmet, Hendek Reji Müdürü Ziver Bey mahdûmu Râşid ve Gerede Ahız Asker Şubesi Hesâb me`mûru Hâlid Efendiler'dir.

Murabba'ı Doğru Olarak Halledenler:

Bolu Dârü'l-hilâfe Medresesinden (67) numaralı Şücâaddîn, Zafer Anadolu Tahrîrât Kâtibi Mustafa Nîmet ve Zafer Anadolu İ'dâdîsi birinci sınıf talebesinden (41) numaralı Turgut Hilmî Efendiler'dir.

İşbu yirmibeş hâneli murabba'ın boş mahallerine birtakım adetler vüzu' etmelidir ki herhangi bir hânenin hâsıl-ı cem'i (65) olsun kezâ köşeden köşeye mevzû olan rakamlar mecmu'u da (65) olması şarttır.

S: 1 Sirkeyle sekizi dolu, sekizi yarım ve sekizi boş lan (24) fiçiyı üç kimse arasında herbirinin alacağı fiçilerin adediyle sirkelerin miktârı müsâvî olmak üzere taksîmi?

Tahrîr

Şükrü Nâilî Paşa ordusunun İstanbul'a girdiğini tasvîr ediniz.

Tahrîrden üç aylık abone, hesâb ve hendeseden Ethem Nejat Bey'in Yiğit Türkler isimindeki kitâbı hediye edilecektir.

Numara: 12 Yeni Yol Bilmece Kuponu

Halli:

İsmi:

Adresi:

12. YENİ YOL, C: 1 Nu: 13

YENİ YOL

Yıl – 1

Mesleğimize muvâfık yazılar
memnûniyetle kabûl ve neşrolunur.
Neşredilmeyen evrâk i'âde edilmez.

İ'lânlar İçin

İstanbul'da "Servet-i Fünûn"
Matba'asına hâricde müdürîyete
mürâca'at edilir.

Sayı – 13

Seneliği (240) Altı aylığı (120)
kuruştur.

Tahrîr ve idâreye müte'allik her husûs
için sâhib-i imtiyâz nâmına mürâca'at
edilir.

Adres: Manisa-Akhisar (Yeni Yol)

Sâhib-i İmtiyâzı: Mu'allim Nedim Tuğrul

Nüshası 5 kuruştur. Haftada bir defa neşrolunur resimli çocuk gazetesidir. 29 Teşrîn-i

Sânî 1339

Hayvanât-ı Ehliyyeden Güzel Tavuklar

YENİ YOL

Yıl – 1

Mesleğimize muvâfık yazılar
memnûniyetle kabûl ve neşrolunur.
Neşredilmeyen evrâk i'âde edilmez.

İ'lânlar İçin

İstanbul'da "Servet-i Fünûn"
Matba'asına hâricde müdürîyete
mürâca'at edilir.

Sayı – 13

Seneliği (240) Altı aylığı (120)
kuruştur.

Tahrîr ve idâreye müte'allik her husûs
için sâhib-i imtiyâz nâmına mürâca'at
edilir.

Adres: Manisa-Akhisar (Yeni Yol)

Sâhib-i İmtiyâzı: Mu'allim Nedim Tuğrul

Japon Çocuklarında Mütâla'a Merakı

Sahîfe 182

Cesûr ve Müteşebbis Olunuz

Çocuklarım!

Tahsîlinizi tamamladıktan sonra hayâtın çetin dikenli sahalarına atılacaksınız teşebbüsünüz noksân olacak olursa istediğiniz kadar ma'lûmâtlı olunuz, isterseniz dünyânın en büyük âlimi olunuz. Bilginizden kat'iyyen istifâde edemezsiniz. Âlimin semeresi teşebbüsle büyür. İrâde ve teşebbüsünüze mutlak sûrette hâkim olmalıyız.

İsimlerini hürmetle okuduğunuz binlerce fen ve ilim erbâbı hep teşebbüsleriyle yükselmişler ve târihte ebedî birer nâm kazanmışlardır. Bir dakika içinde birkaç bin adamı yok eden makineli tüfekler, kırk ikilik toplar, tahte'l-bahirler ve dretnotlar, günlerce uzaklara kadar sesimizi duyuran, merâmımızı anlatan telefon ve telgraflar, bir haftalık yolu birkaç sâ'atte kat eden tayyâreler, balonlar hep teşebbüsün mahsûlü değil midir?

Küçük yavrular! Medeniyet âleminin akıllara hayret veren zihinlerimizi durduran hünerlerini biz ne için taklîd etmeyelim. Tahsîl için her sene Avrupa ve Amerika'ya yüzlerce talebe gönderdiğimiz hâlde onların bir iğnelerini bile memleketimizde yapamamak bizim için cidden elzendir. Bundan yedi, sekiz sene evvel dört yüz milyona yakın kâğıt para çıkardığımız hâlde bugün memleketimizde o paranın yirmi milyonu kalmamıştır. Servet-i milliyyemiz sel gibi Avrupa'ya akıp gidiyor. Bu gidişle neticenin ne olacağını, nereye varacağımızı bilir misiniz?

İktisâdî ve ticârî esârete...

Çocuklar! Ben öyle gençler bilirim ki ilim ve fennin her şü'besinde ihtisâs sâhibi oldukları hâlde birkaç yüz kuruşluk ma'âşa zelîl-âne boyun eğmekte ve ma'âştan mahrûmiyeti en büyük bir felâket telakkî etmektedirler.

Cesâret ve teşebbüslerinin fakir-âne varâdelerinin zâfiyyeti yüzünden bütün mâna'asıyla fakir ve perişân bir hayât içerisinde yuvarlanan bu gençlerden memlekette ne istifâde edebilir.

Yavrularım! Uzun boylu düşünüp bir şey'e karâr verdiğiniz zamân derhâl işe başlayınız. Etrâfınızdan teşebbüs ve cesâretinizi kırarak, azminizi kuşatacak sözleri işiteceksiniz. Lâkin zerre kadar ehemmiyet vermeyiniz. İhtimâl ki teşebbüsünüzden birden bire fâ'ide göremeyecek, sıkılacak ve terleyeceksiniz muvaffakiyyet ümîdlerinizin azalması da muhtemeldir. Fakat kuvvetli ve metîn irâdeniz mutlak sûrette sizi muvaffakiyyete îsâl edecektir. Her hâlde mes'ud ve bahtiyâr olacaksınız.

Kiminizi yarının mûcid ve muhterâsı, kiminizi tarladan orak makinesi üzerinde, bir kısmınızı fabrikalarda motoru işletirken ba'zılarını da büyük san'at ve ticâret mü'esseselerinizin başında görmek isterim. Cesâret ve teşebbüs hayâtta en mukaddes düstûrunuz olsun.

Nedim Tuğrul

Kârîlerimize

Mecmû'amız altı aylığını ikmâl etmiştir. Yeni Yol okuyucularımızdan gördüğü rağbet ve teveccühe isbât-ı liyâkat etmeye çalışacaktır.

Şimdiye kadar intişâr eden mecmû'alardan hiçbiri Yeni Yol kadar rağbete mazhar olmamıştır. Nişâne-yi şükran olmak üzere pek yakında (fevka'l-âde) bir nüsha neşredeceğimizi muhterem okuyucularımıza tebşîr ederiz.

Yeni Yol

Sahîfe 183

Düşünmeden Karâr Verme!

Anadolu kasabalarından birinde Zeki isminde bir a'mâ vardı. Düştüğü o karanlık âlemde sessizce yaşar, her gün câmi'e gidip beş vakit namâzını kılardı. Yine bir gün öğle namâzını kıldıktan sonra câmi'den çıkıp duvarların dibini ta'kîbe başladı. Yavaş

yavaş ve pek büyük bir ihtiyât ile yürüyor, sopası da ona rehberlik ediyordu. Oradan geçen Rüştü isminde genç bir köylü durup Zeki'nin bu hâlini bir müddet seyretti ve sonra müstehzî-âne haykırdı:

— Zavallı alîl!.. Ne kadar ağır gidiyorsun. Âdetâ kaplumbağa gibi... Fakat ben senden daha fazla koşar ve daha çabuk giderim ne dersin? Bu husûsta iddi'aya giriyor misin? Ben on liraya bahse tutuşurum.

A'mâ — Teklîfîni kabûl ederim. Lâkin şu şartla ki: “Mahal ve sâ'at-i hareketi ben ta'yîn edeceğim.”

Rüştü a'mânın pek ahmakça zannettiği bu teklîfi kabûl etti. A'mâ da: “Çok a'lâ! Hemen bugün... Nısfü'l-leylde ikimiz komşu kasabalardan birine hareket edeceğiz. Hâzır ol. Bakalım hangimiz evvel varacağız?” dedi.

Kasabanın büyük sâ'ati ağır ağır gece yarısını i'lân ederken her iki iddi'acı yola çıktılar. Gece tamamen karanlık ve fırtınalı idi. Yolları keşif bir ormanlığın içinden geçiyordu. Zeki için gece gündüz müsâvî idi. O zâten karanlıkta yaşıyordu. Binâ`enaleyh şafak sökmeden kasabaya erişti. Fakat müstehzî Rüştü ise ormanda yolu sapıttı. Ba'zı bir ağaç gövdesine başı çarpıyor, ba'zı ayağına takılan köklerin üstüne düşüyor. Ve ba'zı da vücûdunu yıpratın dikenler içine düşüyordu. Ortalık aydınlanıncaya kadar bu azâb devâm etti. Güneş ufuktan hayli yükselmişti ki mahall-i maksûda varabilmişti. Zeki sabâh namâzını kılmış yorgunluk kahvesini çoktan içmişti. Müstehzî arkadaşını kahvenin önünde bekliyordu. Rüştü geldi. Genç a'mânın ellerine sarıldı. Yapmış olduğu terbiyesizliğinden dolayı affedilmesini ricâ etti. Ve on lirayı verdi. Bu kendisi için büyük bir ders oldu. Bir daha âcizlerle alîllerle eğlenmedi ve hiç düşünmeden karar vermedi, bahse tutuşmadı.

T. Hâdî

Büyük Adamlarımız:

Akhisarlı Şeyhü'l-islâm Vassâf Abdullah Efendi

Akhisarlı Şeyh Mecdeddînoğullarından Mehmed Efendi'nin oğludur. Vassâf Abdullah Efendi Akhisar'ın en büyük hocalarından ders gördükten sonra İstanbul'a gitmiş ve mülâzemetle ulemâ mesleğine girmiştir. (1111)de bila-ımtihân müderris

olmuş ve hocası Kara Halil Efendi'ye damat olduktan sonra Selânik ve (1140) senesinde Mısır kadısı olmuştur. İran Hüküm-dârı Nâdir Şâh ehl-i sünnet ulemâsından birkaçının Acemîstan'a gönderilmesini ricâ ettiğinden Kara Mehmed Paşa-zâde Vezir Mustafa Paşa sefir ta'yîn edildi. Vassâf Abdullah Efendi de sefâret heyeti ile birlikte hareket etti. İstanbul'a döndüğünde Anadolu kazaskeri oldu ve bir müdded sonra azlolundu. Azlinden yedi sene sonra (1162)de Rumeli kazâskeri ve daha sonra Şeyhü'l-islâm olmuştur. Vassâf Abdullah Efendi de kendisinden evvel gelen Şeyhü'l-islâmlar gibi ihtiyârlığından dolayı azledildi. Hayâtının son günlerini Mirgün'deki sâhil-hânesinde geçirmiştir. Vefâtı (1174) (Etti Abdullah Efendi Cennet-i Adnî Mekar) vefâtına târihtir. Müdded-i fetvâsı Üçüncü Sultân Osmân zamânında beş aydır. Abdullah Efendi güzel yazı yazardı. Şi'irleri pek yüksektir. Bin beş yüzden fazla (Behcet-i nümâsı) fenn-i kelâma dâ'ir risâlesi meşhûrdur. Ta'lik yazısında mahâreti fazla idi. Şi'irde Abdî ve Vassâf imzâlarını kullanırdı.

Yavrular – Vassâf Abdullah Efendi merhûmun mübârek rûhuna Fâtihâlar hediye etmeyi sakın unutmayınız. Biz büyüklerimize ne kadar kıymet verir ve onları takdîs edersek vatana karşı olan vazîfelerimizi de fazlasıyla yapmış oluruz.

Sahîfe 184

Bir Yolculuk Tehassüsü

Muhterem Mu'allim Nedim Tuğrul Bey'e:

— Sâ'at kaç?

Arabamızın iri bir sarsıntısıyla sıçrayıp arkadaşşıma sordum. O bir kere tembel tembel gerindikten sonra sâ'ati çıkarıp hafifçe beyazlaşan dar bir ufka (?) gösterdi. Gözlerini kırıştırtıp dikkatle baktı ve sonra uzun ama yedi sekiz elif miktârı kadar uzun "üçe..." den sonra on var diyebildi. Çuvalların arasından uyuşan ayağımı çektim, toplandım. Artık gece bitmiş sayılabilirdi. Bir iki öksürdüm, tıksırdım uyuşan uzlâtıma hareket verdim. Sabâha mahsûs olan kuru, müdhiş bir ayaz vardı. Burnumun ucunu elimle biraz ovaladım. Başımızın üstünden ağır ağır geçen kaya yığınlarını üç gecedir uykusuzluktan yarı kapalı olan gözlerle, dalgın dalgın seyrediyor; çakılların tekerlekler altında katırtısını kumların çıtırtısını dinliyordum. Sol taraf yüksek, mu'azzam kayalıklar; sağ taraf mahûf nihâyeti görünmeyen siyah uçurumlar...

Aman! Allah'ım. Ne yerlerdi. Ne bitmez tükenmez yollardı. Gidersin, gidersin sizler içinde hayâlete benzeyen dağlara doğru ilerlersin, kavuşursun onun eteğinde döner dolaşır ve sonra sarılır çıkarsın, geçersin, gidersin. Arkada yine bir hayâlet olur ve bu tekrâr eder, gün biter, gece geçer, çok şafaklar, guruplar seyredersin, fakat dâ'imâ ilerlersin... “Menzil-i maksûda” tam mâna'asıyla bir çuval hurda hâlinde dâhil olabilirsin.

Kayalar, uçurumlar...

Fakat onlar da nihâyet geçti, arkada kaldı. Geniş sırtlarında helezonlar resmettiğiniz dağ; sisler altında o yatan ovanın çerçevesinden bir parça... Uzak, geniş ufuklar... Hayât dolu bir ova... Orada burada karârtılar yığını halinde köyler... Ocakları tembel temel tütüyor. Kâh Ahmed'i arayan Mehmed'in sesi ve kâh iri bir çingırağın aksi duyuluyor. Arabadan indik üç gündür vücûduma bir angarya olan bacaklarıma vazîfesini i'âde ettim. Hemen hemen acemîleşmişti bir iki topalladı. Sonra düzeldi. Kızıllaşan ufuklarda hummâlî bir fa'aliyet, bir kaynaşma vardı belli ki hâzırlanıyordu. Bu pâyânsız ovalar demek benimdi? Demek şu doğan güneş benimdi? Demek ufukları pembe şeritlerle muhât olan şu Lâhûtî diyâr benim her memleketim vatanımdı? Ve demek ben onun koynunda şen, müstakil yaşayacak ve mes'ud olacaktım? İşte o zamân vatani en çok sevebilirim.

İzmit Lisesi Altıncı Sınıf Talebelerinden

Tal'at Tuğrul

Doğru Sözcükler

- Önce düşün sonra söyle.
- İşi zamânında yapmak gerekir.
- Araba kırıldıktan sonra yol gösteren çok olur.
- Ummadığın taş baş yarar.
- Ağaç yaş iken eğilir.
- İnsanın şerefi okumakla artar.
- Akşamki işini sabâha bırakma.
- Bir söyle iki dinle.
- Büyüklere itâ'ati hürmet lâzımdır.

- Bir iş bin laftan evlâdır.
- Bilmediğin adamı medhetme.
- Bir Arap için Arabistan yanmaz.
- Bir sâde kahvenin kırk yıl hatırı vardır.
- Parası azîz olan kendisi rezîl olur.
- Parayı veren düdüğü çalar.
- Terbiyesiz tahsîl fâ'ide vermez.
- Temelsiz binâ çabuk yıkılır.
- Çalışmak günü kısaltır ömrü uzatır.
- Hayâsı olmayanın îmânı da olmaz.
- Hacı olmayacak adamı deve üstünde yılan sokar.
- Doğrunun yardımcısı Allah'tır.

Sahîfe 185

Mûsikî

Mûsikî kelimesini söyler söylemez yâhûd işitir işitmez derhâl ağzımdan “Rûhun gıdasıdır” cümlesi bilâ-ihdiyâr çıkıyor.

Bir gün mu'allimelerden birisi sarf dersinde bu cümleyi siyah tahtaya yazmış ve bize tahlil ettirmişti. O zamân ben yalnız bunun ismini vesâ`iresini değil mâna'asını da tahlil etmek için uğraşmışım. Fakat bir türlü bir şey` anlayamıyordum. Gıdanın yemek olduğunu biliyordum. Fakat rûhun acıkacağına bir türlü aklım ermiyordu. Fakat sonraları anladım ki insânın vücûdu için gıda nasıl lâzımsa rûhu içinde mûsikî lâzımdır. Küçüklüğümde pek mağrûr bir kızdım. Ufak bir cezâ bir tekdîr beni günlerce müte`essir eder, üzerdi. Beni tekdîr eden cezâlandıran kimse ile haftalarca konuşmaz hatta onu görmek bile istemezdim. Bir gün yine mektebde el işi dersinde idik. Her zamânki gibi o gün de benim el işim yoktu. Sokakta gördüğüm susam helvacısının karikatürünü yapmakla meşgûldüm. El işi hocamız da gâyet sert ve son derece asabî idi. Ufacık bir şeyden titizlenirdi, benim el işi dersine olan ihmâlîm yıldızımızı barıştıramamıştı... Ben resme pek dalmış hatta arkadaşımın hocahanıma benim için söylediği lakırtıyı bile duyamamışım. El işi dersine fazla heves-kâr, kendi dükkânlarından getirdiği rengârenk ipeklerden işlediği işlerle bizim mu'allime hanımın hüsn-i teveccühünü kazanan 524 Nerîmân gûyâ benim mu'allime hanımın resmini yapmakta olduğumu ve onunla alay ettiğimi söylemez mi?.. Tam ben de zavallı karikatürümü tamamlamak için helvacının

başındaki tepsisini yapıyordum. Tiz bir ses, bizim mu'allime hanımın sesi birdenbire kulaklarımda çınladı. Ben yine mutlakâ el işime bakacak zannederek kendi kendime cevâblar bulmaya hâzırlanıyordum. Artık bu sefer tramvayda düşürdüğümü söyleyecektim. Zavallı ben bunları düşünüp dururken, birdenbire kuvvetli bir el kulağımdan tutmaz mı? Arkasından bir tokat bir daha, bir daha... Artık ben ne susam helvacısını ne de el işini... Hepsini unutmuştum. Mu'allime hanım eline zavallı helvacının karikatürünü almış sallıyor. Diğer eliyle de bana vurmakta devâm ediyordu. Bâri helvacının başındaki tepsiyi yapmış olsaydım. O da yok, son dersten çıktıktan sonra çantamı alarak ağır ağır yürümeye başladım evdekilerin ağladığımı hissetmemesi lâzımdı. Yavaş yavaş uzak yollardan yollardan gidiyor, rast geldiğim dükkânların önünde duruyor, câmekânlardaki eşyâlara bakıyor ve vakit geçirmek için bahâne arıyordum, hatta bakkal dükkânlarının önünde bile duruyor, kuru fasulyelerden zeytinyağı şişelerinden medet umuyor ve gözyaşlarının izlerini gâ'ib ettirmek için çâreyi necât arıyordum. Fakat bunların hiçbirisi te'sirimi kıramıyor, bil-akis ziyâdeleştiriyordu. Arkadaşlarının yanındaki mahcûbiyyetimden ve kulaklarımdan acısından hiçkırıklarımı zor zabt ediyordum. Bu esnâda kulağıma güzel bir kemân sesi geldi. Küçüklüğümde beri sazı bi'l-hâssa kemânı çok severim. Sesin geldiği tarafı anlamak için etrâfıma bakıyordum. Birdenbire sesin karşığı caddedeki sazçı dükkânından geldiğini gördüm ve hemen koştum. Kapıdan kemân dinlemeye başladım. O kadar ki artık kendimi unutmuştum. Birdenbire kemânın hazîn ve rûhnevâz sesi durdu. Ben de o zamân uykudan uyanır gibi birdenbire uyandım. Etrâf kararmaya başlamıştı. Fakat uyanır uyanmaz ne bir kederim ne de kulağımın acısı hiçbir şey kalmamıştı. İşte o zamân anladım ki insân en güzel zamânlarında, en acı sâ'atlerinde bile mûsikî ile mütesellî olabilir.

L. Kaya

Alenî Muhâbere

Mekâtib Müdîr ve Müdîrelerine

Fevka'l-âde nüshamıza dercedilmek üzere mektûblarımıza â'id fotoğrafların âcilen idâre-hânemize gönderilmesini ricâ ederiz.

Yeni Yol

İnek

Geviş getirici ya'nî yediği otu bir kere yuttuktan sonra tekrâr ağzına getirerek iki defa çiğneyici hayvanlardandır. Geviş getirmesi de çene kemikleriyle mi'desinin kendine mahsûs bir şekilde bulunmasındandır. İyi bir inek senede takrîben altı bin okka süt verir. Bundan, ineklerin ne kadar fâ'ideli bir hayvan olduğunu, ne derece iyi bakılmak lâzım geldiğini pek a'lâ anlarsınız. İneklerin en büyükleri en iyileri değildir. İneklerin iyisi dağlarda gezen küçük soylarıdır. Bunların sütleri hem diğerlerinden iyi hem daha çoktur. Bu nâfi' hayvana, bu latîf (sütnine)ye iyi bakmak, verdiği süttten istifâde etmek için temiz, oldukça havâ-dâr, ne kışın pek soğuk ne de yazın pek sıcak olmayan ahırlarda bulundurulmalı.

Çocuklar! Bu hayvanla oynamamalı. Koşturmak için kovalamamalı, dövmemeli, arkasından taş atmamalısınız.

Zîrâ eziyet edilerek fenâ mu'âmele olunan ineklerin sütü çekilir.

Hayrullah

Saksağan Yavruları Yumurtadan Çıktıktan Sonra

Küçük Kârîlerimize

Her nüshasında daha fazla terakkî göstermeye başlayan mecmû'amızın gelecek haftaki nüshamızdaki Japonlara dâ'ir meraklı ve istifâdeli bir makâleyi resimleriyle birlikte dercedeceğiz.

Bir Saksâğan Yuvası

Sahîfe 187

Sanâyi'-i Nefise'den Bir Tablo: Bir Şato

Latîfe:

Adamın biri dâ`imâ sıcaktan şikâyet ediyormuş arkadaşı buna:

— Cânım sen nasıl adamsın? Sıcaktan soğuktan şikayet ediyorsun.

Diyerek hiddetlenir. Herif derhâl:

— Allah için söyleyiniz, ilkbahara bir diyeceğim var mı?

Cevâbıyla mukâbele eder.

Hârun Reşid — Ya Behlül dünyâda en çok kimi seversin?

Behlül — Karnımı kim doyurursa...

Hârun — Ben seni doyurursam beni sever misin?

Behlül — Veresiye muhabbet olmaz!

Sahîfe 188

Lütîfi ve Arkadaşları

Lütîfi uslu, terbiyeli, çalışkan bir çocuktur. Mektebde her gün hocalarından birkaç aferin alır. Hiçbir sene sınıfın birinciliğini elden kaçırmadı. Mahallesinde hüsni

ahlâk için bir numûnedir. Komşular, çocuklarına nasîhat verirken Lütfî'yi misâl gösterirler. Bu sene İ'dâdîden şehâdet-nâme aldı. Fakat tahsîl için vücûdunu pek yorduğundan pederi sevgili ve terbiyeli çocuğunun, istirahat edip oyalanması için Akhisar'da bir bağ kiralayıp tebdîl-i havâyâ gönderdi. Fakat çalışkan Lütfî gezemeden, eğlenceden mütelezziz olmayıp sabırsızlıkla bayramın vürûdunu bekliyor, o zamân bir mekteb-i âliye gireceğini düşünerek mahzûz oluyordu. İ'dâdîde her sene imtihânlar biter bitmez Lütfî birkaç arkadaşına ziyâfet çekerti. Bu sene de âdeti vechile bunu arkadaşlarına söylemiş ve icrâsını fikrinde karârlaştırmıştı. Lâkin Ramazan-ı Şerîf'in gelip yetişmesi bu ziyâfeti te'hîre sebep oldu.

Nihâyet bayram geldi. Lütfî de şehre indi. Vaktiyle ziyâfet va'd ettiği arkadaşlarını buldu. Ertesi ya'nî (Hızır İlyas) günü istasyon civârında buluşmayı karârlaştırarak bağa avdet eyledi.

Pencşenbeye tesâdüf eden Hızır İlyas günü sabâhleyin Lütfî bağdan bir arabaya atlayarak doğruca istasyona koştu. Dört çocuk istasyonun karşısındaki çimenlikte oturmuş Lütfî'ye intizâr ediyorlardı. Lütfî tıfıl-âne ve ma'sûm-âne tebessümleriyle da'vetlilerini der-âğûş etti. Arkadaşlarının ayrı ayrı gözlerinden öperek icâbetlerine teşekkür etti. Hep birden Lütfî'nin getirdiği arabaya kuruldular. Bağa vardılar havuz başına dizilip oturunca uşak birer bardak süt getirip dağıttı. Lütfî diyordu ki:

Âdet misâfire kahve ikram etmektir, fakat doktorun tavsiyesi üzerine sütü kahveye tercih ettim. Ne dersiniz? Kahve, çay bizim gibi çocuklar için iyi değilmiş. Vücûdun büyüyüp genişlemesine mâni' olurmuş.

Nâki — O! Ne a'lâ! Hiçbirimiz kahveye alışmadık bundan sonra da kullanmayız. Zâten süt dururken kayveyi ne yapacağız?

Rıfkı — Pek doğru! Fakat şu süt kaynamamış olsa idi daha ziyâde hoşlanırdım.

Necmeddîn — Ben de öyle.

Ziyâ — Ben de.

Lütfî — Aman sâkin arkadaşlar, kaynamamış içmeyin!

Diğerleri — Sebeb?

— İneklerde verem hastalığı pek çok imiş. O hastalığın tohumları da sütte bulunmuş. Eğer kaynatılırsa bu tohumlar telef olur. Kaynanmadığı takdirde insânın vücûduna girerek ölümüne sebep olurmuş.

— Adam, bu olur şey` mi, arkadaş;

Ziyâ — Hay hay olur ya! Bu bir zann değil tecrübe ile meydâna çıkmış. Geçen gün gazetede okumadınız mı? İsviçre`de mi, nerede? Aklımda kalmamış bir kız mektebinde birbiri ardı sıra yedi sekiz çocuk vereme tutulup ölmüş. Sonra mektebin hekimi bunun sebebini merak edip araştırmış çocukların sabâhleyin pişmemiş süt içtiklerini, inekte verem olduğunu meydâna çıkarmış.

Beş arkadaş bu sûretle görüşerek sütlerini içtiler, dinlendiler, bağı dolaştılar. Nihâyet eğlenmek, vakit geçirmek için yemeği kendi elleriyle pişirmeye karâr verdiler. Uşak lâzım olan şey`leri getirdi. Boğazına pek düşkün olan Necmeddîn kuzu kızartmasını ta'ahhüd etti. Uçları çatal iki değneği yere çattı. Diğer değneğe de kuzu etlerini dizmeye başladı. Ziyâ ile Rıfkı çalı çırpı toplayıp ateş hâzırladılar. Lütfi ile Nâki de dere otu, salata, soğan toplamak üzere bostan cihetine açıldılar. Sonra hepsi de kebabın etrâfına dizildiler. Tatlı bir muhabbete koyuldular.

Ziyâ — Ey, Lütfi! Nihâyet mühendis mektebini karârlaştırdın ha!?

— Öyle ya, fakat bereket versin ağabeyime.

“Ta'yîn-i meslek husûsunda çocukları serbest bırakmışlardır. Arzûsu ne ise onu intihâb etsin, isti'dâdı ne tarafta ise oraya girsin cebrile sokulan bir bir mektebde çocuk terakkî edemez. Çünkü iktidârı hâricinde bir iş teklîf

Sahîfe 189

etmek demektir” dedi. Bunun üzerine beni de muhtar bıraktılar. Evet arzûm mühendis olmaktır. Muğlak mes`eleler, mu'adeleler içine dalmak istiyorum. Bir tabaka kâğıda barok bir köprünün planını çizmek, yollar yapmak velhâsıl ma'mûriyyete hizmet etmek arzûsundayım. Ya sen ne yaptın?

— Ben de senin gibi rey'imde serbest bırakıldım. Hekim olmak üzere tıbbiyyeye gireceğim. Hayâta, insâniyete vücûdumu vakfetmek niyetindeyim.

Lütfi — Necmeddîn! Sen henüz bir fikr-i kat'î hâsıl etmedin mi?

— Ettim. Hem en şanlı bir meslek intihâb ettim, asker olacağım.

— Pek a'lâ, Rıfkı ya sen?

— Ben zirâ'at mektebini karârlaştırdım. Vadilerde, sahralarda gezinmek, hayvan yürütmek, ekin yetiştirmek için bundan iyi meslek bulamadım.

— Fenâ değil, Nâki sen hiçbir şey` söylemiyorsun. Ne yaptın bakalım?

Siz hep kendi mesleklerinizi övüp duruyorsunuz, ben de sizin da'vanızı fasletmek üzere avukat olacağım! Nasıl hoş değil mi?

Bunun üzerine hepsi gülüştiler. Nâki sözünde şöylece devâm etti:

— Dünyâda hiçbir meslek diğeriine tercih olunamaz. Yek-diğeriine lâzım, melzûm kâbilindendir. Hepsi terakkî ederse herkes müstefid olur. Yalnız biri iş göremez. Mühendis olmasa evleri, yolları, rıhtımları, köprüleri, kim yapar? Bunlar olmasa ne istirahat olur ne ticâret ne de servet. Hekim olmasa hastalara kim bakar. Ah vah içinde yaşamaktan ne lezzet alınır? Asker olmasa emniyet ve asâyiş olur mu? Erbâb-ı zirâ'at olmasa topraktan fâ'ide görülüp mahsûl alınamaz. Aç kalırız.

Ya avukatlık olmasa ne olur, bilir misiniz? Umûmun da'vaları yüz üstüne kalır. Öyle değil mi?

Hepsi — Doğru! Bu müdafa'alar pek güzel! Nâm-dâr bir avukat olacağın şimdiden belli; haklısın. Necmeddîn bu sırada “Kuzu pişti” diye bağırdı. Uşak helva vesâ`ireden ibâret bir tabla yemek getirdi. Toplandılar, kemâl-i lezzetle yediler. Sonra arabaya binip akşama kadar gezdiler, eğlendiler, tam sâ'at on birde araba belediye önünde durdu.

Ayrılırken de Lütfî senelerden beri berâber yaşadığı arkadaşlarına: “Artık burada ayrılıyoruz, tâ ibtidâ`iyyeden beri berâber ders gören yek-diğeriini hiç incitmeyen arkadaşlar muhtelif mesleklere sâlik olup birbirlerinden uzak kalsalar da mâzînin tatlı hâtîrâlarına sâdik kalır ve ebediyyen birbirlerini unutmazlar.” dedi. Fazla söyleyemedi. Mâ-ba'dını gözyaşları itmâm etti. Harâretle yek-diğeriini sıkan eller bütün hissiyyâta tercümân oluyordu.

Gündüz

Geyik

Geyiğe bakılınca en evvel göze ağaç dalları şeklindeki sivri boynuzları çarpar, boynuzlar kemâle erince hepsi düşerek yerlerine yenileri çıkar. Boynuz değişmesi geyiklerde her sene muntazâmân vukû'a gelir ve bu sayede, ya'nî boynuzların dal ve budaklarının adedi yardımıyla hayvanın kaç yaşında olduğu anlaşılır. Bunlar sürülerle gezerler, gezdikleri yerde tenhâ olmasına gayret ederler. Hele en sevdikleri yer tenhâ olmakla berâber sulak yaylalardır. Avcılar bu korkan, sükûn ve sükûtu sever hayvanlara binde bir tesâdüf ederler. Geyik avcılarının kendi üzerine saldırdığını görerek uzun bacakları sayesinde kemâl-i sür'atle kaçar. Ne çâre ki uzun bacakları da koca boynuzları gibi sık ormanlara girmesine mâni' olur; yorgunluğa dayanamaz; bu cihetle ne kadar koşa yine kurtulamaz. Yorulunca soluya soluya arkasına dönerek ölmezden evvel kendini kovalayan köpeklerle cenkleşmeye başlar. Bu sırada avcılar yetişerek bî-çâre hayvanın kalbine uzun bir bıçak sokarak kavgaya nihâyet verirler.

Geyik boynuzları oldukça işe yarar. Bıçak sapı, baston başı gibi ufak şeylerde kullanılır. Evelleri ilâç makâmında da kullanılmış.

M. Hayrullah

Sahîfe 190

İzci Dersleri 2

Güzel Havânın Zuhûrunu Vaktinden Evvel Anlamak:

9 – Güneş guruba yaklaştığı esnâda havâda parça parça beyaz atılmış pamuk gibi dalgalı bulutların bulunması ve güneş şu'ââtinin arada sırada etrâfa intişâr etmesi yine ertesi günü havânın güzel olacağını gösterir.

10 – Ortalık sisli olduğu esnâda güneşin te`siriyle sisler dağılıp gâ`ib olursa havânın güzelliğine delîldir.

11 – Yağmur yağdıktan sonra çukur mahallere sis çöker ise havânın gâyet sıcak ve ağır olacağı anlaşılır.

12 – Güneş doğmazdan evvel akarsular buğulanır ise o gün havânın latîf olacağı anlaşılır. Bu esnâda olur da pencere camlarının rutûbetlenmesi de havânın güzelliğine delîldir.

13 – Yarın kırlangıçlar yüksekte uçurlar ise havânın güzelliği anlaşılır. Çünkü bu hayvan sinek vesâ`ire kanatlı böceklerle ta'ayyüş ettiğinden ve böyle havâlarda ise bu hayvanlar dâ`imâ yükseklerde bulunduğundan kırlangıçlar da şikârlarını bulmak için yükseklerle çıkmaya mecbûr olurlar.

14 – Güneş battıktan sonra sivrisinekler küme küme havâda oynayırlarsa havânın güzel olacağına delîldir.

15 – Eşek arılarının sabâhleyin kesretlice ötede beride görünmesi, çaylak ve balıkçıl kuşlarının öterek öteye beriye uçuşması ve örümceklerin rahatla ağlarını tazelemesi gibi hâller hep güzel havâyâ alâmettir.

İşte şu on beş türlü muhtelif alâ`im ile güzel havânın alâmetlerini yazdık her ne kadar bunlardan başka daha pek çok güzel havâ alâmetleri varsa da bunlardan ba'zıları bize şüpheli görüldüğünden hepsini dercetmekten sarf-ı nazarla ba'zı müdekkik gemici ve çiftçilerimize sorup tahkîk ederek bir dereceye kadar tecrübesine nâ`il ve doğruluğuna kâ`il olduğumuz şu alâ`imin zikriyle iktifâ ettik. Dâ`imâ kullanılarak akılda tutulur ve zihne meleke gelirse bu kadar alâ`imde bir izci için yeter.

Bardak Hikâyesi

Fâik ile Güzin iki kardeştir. Sabâhleyin kahvaltı yaparlarken Güzin içmiş olduğu çay bardağının içine su doldurarak eline geçen bir gazete parçasını bardağın ağzına kapadı. Baş aşağı çevirdiği hâlde suyun dökülmediğini görünce hayretle:

— A... Fâik... Fâik bak, bak kardeşim su dökülmüyor.

Pek zekî olan Fâik hemen kardeşine sebebini anlatmaya başladı:

— Kardeşim bilirsün ki şu yaşadığımız dünyâ etrâfında bir havâ var. Eğer bu havâ olmasaydı etrâfımızda gördüğümüz hayvanât ve nebâtât hiç istifâde edemeyerek derhâl terk-i hayât ederdi. Havânın her cihetten aynı istikâmette gelmesinden dolayı hayvanât ve nebâtât şu gördüğümüz sûrette idâme-yi mevcûdiyyet etmektedir.

İşte şu gösterdiğin su dolu bardağın dökülmemesine yegâne sebeb havânın her tarafa mütesâviyyen taksîminden dolayıdır ki aşağıdan yukarıya hücum eden havâ bardağın ağzındaki kapalı kâğıdı dâ`imâ sıkıştırdığından baş aşağı olan bardaktaki su dökülmüyor.

Görüyorsun ya... Kardeşim hayretle sorduğunuz su`âl pek basit imiş değil mi?

İki kardeş kahvaltılarını yaptıktan sonra sevinçle mekteblerine koştular.

Akhisar

Mu'allim

Fuad Bekri

Sahîfe 191

Tilki Kardeş ile Tavuk Hanım

Vaktiyle hâlis Hint cinsinden bir Tavuk Hanım'la bir Horoz Bey vardı. Bu bahtiyâr çift ufak bir tepenin yamacında, latîf, şirin bir evde oturuyorlar ve sâfi-âne yaşıyorlardı. Yalnız mensûb oldukları, iftihâr ettikleri nevi'lerini muhâfaza için yavruya mâlik değil idiler. Bundan dolayı çok müte`essir oluyorlar ve mütesellî olmak için nezdlerinde ufak bir fare yavrusu bulunduruyorlardı. Yamacın eteğinde ve derenin bir kıyısında ufak bir ev daha vardı. Ocağı dâ`imâ tüten bu harâb evin kapısı aralık, camları, pencereleri kırık. İçeride tamamıyla tozlu bir zemîn, bir köşede yolunmuş tüyler görünüyor ve her taraf pislik içinde bulunuyordu. İşte burası da Tilki kardeşin dört yavrusuyla ikamet ettiği mahaldir.

Tilki — Horoz Bey muhakkak çiftliğin çöplüğüne yiyecek tedârik etmek için gitmiştir.

Bu sefil yuvadakiler hiç de mes'ud değil idiler. Çünkü Tilki kardeş tembel bir adamdı; asla çalışmaz ve çok defa yavrularını aç bırakırdı. En büyük işi pencere kenârına oturup çubuğunu çekmek ve bol bol kahve içmek idi. Yavrular günden güne gıdasızlıktan za'îflamakta ve göçmekte idiler. Nihâyet bir gün genç tilkilerin tahammülü bitti ve hep birden isyân ederek homurdanmaya, uzun sayhalarla yiyecek istemeye başladılar. Tilki kardeş onları azarladı ve pederlerine karşı gösterdikleri bu hareketten dolayı tekdir etti.

Yavrularını sevinç içinde bırakarak çuvalı omuzladı

Yavrular da pederlerine karşı yapmış oldukları bu terbiyesizlikten mahcûb olarak sustular. Tilki kardeş artık daha fazla tembellikte devâm edemeyeciğini ve bir yiyecek bulmak mecbûrî olduğunu düşündü. Sonra birdenbire ayağını kapının eşğine koyup memnûniyetle haykırdı: “Koşun, gelin!” Yavrular koşuştular. Tilki bir erkân-ı harb gibi eliyle tepenin üstündeki Tavuk Hanım’ın evini göstererek: “Görüyor musunuz çocuklar!.. Orada gâyet semiz bir horozla bir tavuk yaşıyor. Şu esnâda horoz muhakkak çiftliğin çöplüğüne yiyecek tedarigine gitmiştir. Ben fırsattan bil-istifâde tavuğu yakalayıp getireceğim” dedi. Bütün yavrular bu meserretli haberi “Yaşa, yaşa!” nidâlarıyla karşıladılar ve sevinçlerinden tepindiler. En büyükleri: “Ben kızartmak için ateş hâzırlarım.” Diğeri: “Ben soğan vesâire

Sahîfe 192

bulup güzel bir salça yaparım.” Üçüncüsü: “Ben sahanları hâzırlarım.” En küçükleri: “Ben de sofraya konmasını beklerim” dedi. Bu sonuncu yavru da pederi gibi tembelin biri idi. Tilki kardeş yavrularına râhat durmalarını tembîh ederek ayrıldı; omzunda bir çuval olduğu hâlde tepeyi tırmanmaya başladı...

(Mâ-ba'dı Var)

Pamukçu Sarı Ali Bey – 5 –

Anadolu Gazâ Meydânlarında

İnönü sırtlarında iki defa yuvarlanan, Türk sillesini adamakıllı yiyen Yunan palikaryaları başlarına Kostantinlerini alarak bizim Mehmetçiklerle bir daha boy ölçüşmeye kalkmadılar. Büyük şehîd Nâzım Bey’in ziyâsıyla cephenin bir tarafında

hâsıl olan muvakkit bir boşluk Yunanlıların Eskişehir'e gelmelerine sebep olmuş idi. Ordumuz daha emîn bir vaz'iyet almak ve Yunan'ı büsbütün tepelemek için Sakarya'ya kadar çekildi. Geçici ve ehemmiyetsiz bir muvaffakiyyet Yunanlıları serhoş etmişti burunlarından ilerisini görececek hâlleri yoktu.

Kostantin cenâbları da Eskişehir'e geldi. Hatta bir Türk zengininden, Zeytin-zâdelerden elli bin liralık halı çalarak Atina'ya götürdü. (Megala İdea) ile büyümüş bir sürü sersemeler Anadolu'yu baştan başa feth etmek ve Türkleri eski vatanlarına sürmek cinnetine kapılmışlardı. Eskişehir'in düşmesinden biraz sonra Kostantin'in askerleri Sakarya'ya doğru yürüdüler. Düşmanın bir fırkası şimendifer boyundan ilerledi.

Saziler İstasyonu'ndan yarım sâ'at ilerde Frigya Hükûmeti'nin pây-ı tahtı olan (Gordion) harâbeleri civârında ve Sakarya ile Porsuk çaylarının birleştiği eski Frigya krallarının mezârlarını taşıyan sun'î tepeleri siper alarak düşmanı bekleyen (Yeni Hilâl) Yunanlılara öyle bir dayak atmışlardı ki târîhte emsâli pek azdır.

Kollarını sallayarak serbestçe ilerleyen Yunan korkusundan ancak bir bölük kadar bir kuvvet firâr edebilmiştir.

Yeni Hilâl'in parlak zaferini duyan Başkumandan Mustafa Kemâl Paşa hazretleri müfreze kumandanı Sarı Ali Bey'i da'vet ederek iltifâtlara gark etmiş ve İstiklâl Madalyası'nı kendi eliyle Ali Bey'in göğsüne takmıştır. Büyük Millet Meclisi de bir teşekkür-nâme göndermek sûretiyle (Yeni Hilâl)in parlak muvaffakiyyetlerini alkışlamıştır. Haymana cihetlerinden sarkan düşmanla kanlı mücâdelelere girişen Kâzım Paşa kuvvetlerine iltihâk eden (Yeni Hilâl) her Türk'ün yüreğini kabartacak fedâ-kârlıklar göstermiştir. Yunan efzunlarının murdar cesetlerini çiğneyerek bayrağımızı yükselten, ordumuza şân ve şeref kazandıran (Yeni Hilâl) sevimli adı bütün milleti derin bir sürûr ve iftihâra gark ediyordu. Düşman Sakarya'dan perişân bir hâlde çekilip gittikten sonra (Yeni Hilâl) Söke ve Çal istikâmetlerinde akınlarına devâm ederek çılgın ve vahşi düşmanı her dakika hırpalamış ve kudurtmuştur.

26 Ağustos'ta başlayan umûmî ta'arruzda Kudüs istikâmetinden ilerleyen Yeni Hilâl gâlib ve muzaffer olarak yürüyüşüne devâm etmiş ve öksüz diyârlara birer birer Türk sancağını dikmiştir. Mukaddes topraklarımız Yunan palikaryalarından tamamen temizlendikten sonra (Yeni Hilâl)in arslan efrâdı birer birer memleketlerine gitmişlerdir.

Silah mücâdelesinin hitâm bulduğuna kanâ'at getiren Sarı Ali Bey tahsîlini ikmâl etmek üzere Almanya'ya gitmeye karâr vermiştir.

– Sonu Var –

Nedim Tuğrul

Letâif

Fakir — Ben senin önünde ölürsem ne yaparsın?

Zengin — Kefenini alır defnettirim.

Fakir — Öyle ise şimdi bana bir gömlek ver de öldüğüm zamân kefensiz defnet.

[Sahîfe 193/1]

Onuncu Nüshadaki Su`âllere Kârîlerimizin Cevâbı

Sevgili “Yeni Yol”umuzun onuncu sayısındaki târîh ve coğrafya su`âllerine cevâblarım.

1 S – Livamıza Saruhan denilmesinin sebebi nedir? Manisa ismi millî midir?

1 C – Selçukî Hükûmeti münkârîz olduğu zamânlarda Umerâ-yı Selçukî'den “Saruhan Bey” -713- târîh-i hicrîsinde “Manisa”yı Rumlardan zabt ederek kurduğu hükûmete merkez ittihâz etmişti bilâ-hare bu şehir -792- târîhinde Osmanlı pâdişâhlarından Yıldırım Bayezid Hân tarafından zabt edilerek Memâlik-i Osmaniye'ye ilhâk edilmiştir. Osmânlılardan evvel burası Saruhanoğulları tarafından 85 senesine kadar muhâfaza ve idâre edilmişti binâ`en-aleyh Saruhanoğulları'na izâfeten Manisa şehrinin ismine “Saruhan” denilmiştir.

2 – Manisa ismi millî değildir.

Pek eski bir zamânda “mıknatıs” bu şehrin civârında keşfolunduğu için buraya “mıknatıs” nâmı verilmiştir. Manisa ismi de bundan galattır. O zamânlar Aydın cihetinde de Manisa nâmıyla bir ma'mûre vardı. Bu iki beldeyi birbirinden tefrîk için Aydın Manisa'sına Menderes mâna'asında olan “Meander Manisa” ve buraya da Gediz mâna'asında olan “Hermos”(?) veya “Spil Manisa”sı nâmı verilmiştir.

Mîlâddan (190) sene evvel Roma serdârlarından (Scipio) ile üçüncü (Antiokhos) arasında Manisa yakınlarında büyük bir muhârebe olmuş ve şehir sulhen Romalılara teslîm edilmiş ve bu sûretle muhârebeye nihâyet verilmiştir. Manisa bundan sonra

büyük bir ticâret merkezi olarak şöhret bulmuştur. Osmanlılar zamânında bu şehir pâdişâhların ve şeh-zâdelerin çok defa makarrı olmuş ve bu sûretle şehir büyük binâlar, hayrat ve mü`esseseleriyle i'mâr edilmiştir. Bu şehir de alçak ve barbar Yunanlıların zulmüne kurbân olmuş ve Türk'ün kalbinde sönmez bir kin ve nefret ateşi bırakmıştır.

Akhisar Numûne Mektebi Altıncı Sınıf
Talebesinden (50) Numaralı Nevzâd Orhan

Yeni Yol Mecmû'ası Müdîriyyet-i A'liyesine

Efendim,

Mecmû'anızın onuncu nüshasındaki târîh su`âline cevâb vermek vesîlesiyle hürmetlerimi takdîm eylerim.

S 1 – Livamıza Saruhan denilmesinin sebebi nedir?

Manisa şehri henüz Osmanlılara geçmezden evvel oralarda Sulçukîler hüküm sürüyordu. Bu hükûmetin beylerinden “Saruhan” Bey Manisa’yı Rumlardan alarak bir hükûmet kurmuş ve bu şehri hükûmetine merkez yapmıştı. Bu hükûmet Saruhan Bey’in oğullarıyla epeyce pâyi-dâr olmuş ve en nihâyet Yıldırım Bayezid tarafından bu şehir zabt edilerek Osmânî memâliki arasına geçmiştir. Binâ`en-aleyh bu hükûmet süren Saruhanoğulları ismine izâfetle bu şehre Saruhan nâmı verilmiştir.

S 2 – Manisa ismi millî midir?

Manisa ismi bize Yunanlılardan geçmiştir. Esâsen “mıknatıs” pek eski zamânlarında bu şehirde keşfedildiği için buraya Yunanlılar “Magnateta” demişler. Ve biz de Yunanlardan Mağnisa olarak almışız. Binâ`en-aleyh Manisa ismi lisanımıza Yunanlardan geçtiği için bu isim millî değildir. Saruhan denilmesi daha muvâfıktır efendim.

Akhisar Numûne Mektebi Devre-yi Âliyye Birinci Sınıftan
“35” Tal'at Tuğrul

Saniha Hanım

Akhisar Kız Mektebi mu'allimeliğine Saniha Hanıma ta'yîn edilmiş ve yeni vazîfelerine başlamışlardır.

Yeni Yol — Tebrîk ve muvaffakîyyetler temennâ eyleriz.

Alenî Muhâbere

Bolu'da Bakkal emîn Efendi'ye

Düzce'de Su'ad ve Sedâd Beylere

Bolu'da Mu'allim Hâfız Mustafa Efendi'ye

Mektûblarınızı bekliyoruz efendim.

Yeni Yol

Matba'a-yı Ahmed İhsân ve Şürekâsı – Müdîr-i Mes`ûlü: Şerîf Necâti

[Sahîfe 193/2]

Mekteb Haberleri Yüksek Kalbli Bir Türk Kadını

Akhisar'ın büyük evlâdı merhûm Ali Şefik Bey'in vâlide-yi muhteremeleri hanımefendi kız mektebindeki fakir şehîd yavrularına kitâb tedârik etmek üzere bir altın lira hediye ettikleri gibi Ali Şefik Bey murhûmun en kıymetli bir duvar sâ'atini de kız mektebine ihdâ etmek sûretiyle ibrâz-ı himmet eylemişlerdir.

Yeni Yol — Hamiyyetli ve semâhati büyük Ayşe Hanımefendi cidden muhterem ve yüksek bir Türk kadınıdır. Geçen sene İnâs Mektebinde fakir çocuklar menfa'atine yapılan bir müsâmerede azîm bir meblağ îtâ etmek sûretiyle ma'ârif-perverliklerini gösterdikleri gibi umur-ı hayriyyeye dâ'imâ mu'âveneti esirgemez mübeccel bir vâlidemizdir. Yetîm çocuklar nâmına Ayşe Hanımefendi'ye arz-ı teşekkür eder ve bu vesîle ile Ali Şefik Bey merhûma rahmet ve gufrân dileriz.

Tevzî' Merkezlerimiz

İzmir'de Yavuz Kütüb-hânesi, Manisa'da Yılmaz Kütüb-hânesi, Bolu'da aşağı çarşıda Hâfız Emîn Efendi, Akhisar'da Belediye karşısında Türk Kütüb-hânesi.

Mürâca'at Mahalleri

İzmir ve havâlisi için Akhisar Yeni Yol Mecmû'ası sâhibi Nedim Bey.

İstanbul ve Kocaeli vesâ'ir mahaller için Servet-i Fünûn Matba'ası T. Demiray Bey'dir.

Küçük Okuyucularımıza:

En güzel tahrîr vazîfelerinizden yollarsanız fırsat düştükçe “Yeni Yol”a dercederiz. Bu sûretle güzel yazılarınızı bütün mektebli arkadaşlarınıza okutmuş olursunuz.

Bilmece

Beş harfli bir şehir ismi bulunuz ki üçüncü, dördüncü ve beşinci harfleri karıştırılırsa kutublarda yaşayan bir hayvanın ismi meydana çıksın. Dördüncü, birinci ve üçüncü harfleri güzel bir meyve ismidir.

Halledenler arasında kur'a çekilerek birinciye üç aylık abonemiz, ikinciden yirminciye kadar birer kart verilecektir.

Onuncu Nüshadaki Bilmecemiz

“YUMURTA”

İdi

Halledenler arasında kur'a keşide edilerek birinciliği Akhisar Numûnesi ikinci sınıf talebesinden 183 Mehmed Efendi kazanmıştır.

Yirminciye Kadar Kart Alanlar:

Akhisar Numûnesi 36 Veli, İnâs Numûnesi ikinci sınıftan Melâhat Tomris, Zekûr Numûnesinden 65 Kemâl, ikinci sınıftan İbrâhim, 10 Mustafa Sabri, 116 Ahmed Vehbi, Hüseyin Fu'ad, 106 Cemil, 269 Ali Rızâ, 79 Ahmed Hamdi, 118 Ahmed, Akhisar İnâs Mektebinden Feride İsmâil, Manisa Zekûr Numûnesinden 199 Sa'âdet, mutavassîtâ birden 188 Neş'et, mutavassîtâ birden 193 Orhan, Kırkağaç Zekûru'nden 32 İsmâil Hakkı, Adapazarı Jandarma hesâb me'mûru Mehmed Hidâyet, Kocaeli Lisesi altıncı sınıf talebesinden Tal'at Tuğrul, Akhisar Numûnesinden 358 Nüreddîn Dündar, 101 Ahmed Efendi ve Hanımlardır.

Dikkat

Uzak yerlerden gelen cevâbları beklemek îcâb ettiğinden bundan böyle bilmecelerimizin neticesini iki nüsha sonra bildirmek mecbûriyyetindeyiz.

Numara: 13 Yeni Yol Bilmece Kuponu

Halli:

İsmi:

Adresi:

13. YENİ YOL, C: 1 Nu: 14

YENİ YOL

Yıl – 1

Sayı – 14

Mesleğimize muvâfık yazılar
memnûniyetle kabûl ve neşrolunur.

Seneliği (240) Altı aylığı (120)
kuruştur.

Neşredilmeyen evrâk i'âde edilmez.

Tahrîr ve idâreye müte'allik her husûs
için sâhib-i imtiyâz nâmına mürâca'at
edilir.

İ'lânlar İçin

İstanbul'da "Servet-i Fünûn"

Matba'asına hâricde müdîriyete
mürâca'at edilir.

Adres: Manisa-Akhisar (Yeni Yol)

Sâhib-i İmtiyâzı: Mu'allim Nedim Tuğrul

Nüshası 5 kuruştur. Haftada bir defa neşrolunur resimli çocuk gazetesidir. 6 Kânûn-ı

Evvel 1339

Adana ve Seyhan Sâhili

YENİ YOL

Yıl – 1

İstanbul'da "Servet-i Fünûn"

Mesleğimize muvâfık yazılar
memnûniyetle kabûl ve neşrolunur.

Matba'asına hâricde müdîriyete
mürâca'at edilir.

Neşredilmeyen evrâk i'âde edilmez.

İ'lânlar İçin

Sayı – 14

Seneliği (240) Altı aylığı (120)

Adres: Manisa-Akhisar (Yeni Yol)

kuruştur.

Tahrîr ve idâreye müte'allik her husûs
için sâhib-i imtiyâz nâmına mürâca'at

edilir.

Sâhib-i İmtiyâzı: Mu'allim Nedim Tuğrul

Arap Âsâr-ı Mi'mâriyesinden Endülüs'te el-Hamra Sarâyı Dâhilinde Bir Salon
Makâlesi bundan evvelki nüshamızda intişâr etmiştir.

Sahîfe 194

Bir Ders

Vaktiyle Anadolu'nun güzel bir köşesinde, latîf bir konakta, meşhûr bir derebeyi oturuyordu. Bu bey çoktan beri harâb bir hâlde olan konağın ta'miri için azîm masraflar ihtiyâr etmiş ve muhteşem bir sûrette tezyîn etmişti.

Bir gün konağa akşam geç vakit bir seyyâh uğradı. Ve bir gecelik misâfir edilmesini ricâ etti. Bey; konağının bir misâfir-hâne olmadığını söyleyerek azametle reddetti. Seyyâh pek ihtiyâr ve çok yorgundu. “Yalnız ricâ ederim üç su`âl sormaklığima müsâ'ade edin... Sonra yoluma devâm ederim” dedi. Çok şükür bu arzûsunu azametli bey reddetmedi ve “Peki cevâb veririm” dedi.

Seyyâh — Sizden evvel bu konakta kimler oturuyordu?

Bey — Büyük pederim.

Seyyâh — Sizden sonra oturmak için kimler gelecek?

Bey — Allah kısmet ederse oğlum...

Seyyâh — Pek a'lâ!.. Demek ki bu konağın sâkinleri bir aralık mu'ayyen bir zamânda günlüyor ve sonra her biri mevki'ini başkalarına terk ediyor. Netice gösteriyor ki siz bir misâfirden başka bir şey` değilsiniz. Konak da mükemmel bir misâfir-hâne... Ya niçin böyle muvakkit bir zamân için sâhibi olmadığınız bir yeri son derece haşmetle tezyîn ve birçok masraflar ihtiyâr ettiniz?

Evvelâ bed-bahtların yardımına koşmalı idiniz. Fakirlere göstereceğiniz şefkatle kendiniz için âhirette ebedî bir ikâmet-kâr hâzırlamış olacaktınız.

Bey bu sözleri cân kulağıyla dinledi ve seyyâhtan kusurunun affını ricâ ederek bir daha misâfir-perver olacağına dâ`ir söz verdi ve o günden i'tibâren pek çok mürüvvet-kârlıklar, insâniyyet-kârlıklar gösterdi. O hâlde “İyi Kalbli Bey” diye anıldı.

24 Teşrîn-i sâni 339 – Şişli

T. Demiray

Tercüme: 3

Gururun Neticesi

Yüksek ve medenî mevki'inden fevka'l-âde mağrûr bir genç hanım latîf bir konakta oturuyordu. Henüz yirmi yaşında bile olmayan bu zengin hanım son derece mütekebbir idi.

Bir gün konağın civârındaki ufak kulübede oturan fakir amelenin kızı geldi ve: “Babam son derece hasta; sizi onun nezdine götürmeye geldim. Söyleyecek pek mühim şey`leri varmış” dedi. Hanım müstehzî-âne ve biraz da hiddetli şu cevâbı verdi: “Demek baban beni nezdine da'vet etti?.. Haydi, git, babana söyle ki benim gibi yüksek mevki'de bir kadının sizin kulübenize gelip sözlerinizi dinleyecek vakti yoktur.” Bu cevâbın altında ezilen zavallı kızcağz gözleri yaşla dolu olarak çekildi, gitti.

Aradan henüz on dakika geçmemiş idi ki tekrâr soluk soluğa geldi ve telâşla haykırarak: “Hanım çabuk koşunuz... Sizin pederiniz konağınızın duvarına bir muhârebe, bir ihtilâl esnâsında gâyet çok altın ve mücevherât saklamış ve bu sırrı, gizli mahalli size yirmi yaşınıza girdiğinizde bildirmesini babama vasiyyet etmiş. Ölüm vaktinden evvel bu vasiyyeti icrâya mecbûr ediyor” dedi.

Asil hanım bu sözleri işitince var kuvvetiyle kulübeye girdiği zamân zavallı adam artık yaşamıyordu.

Bir müdded şaşkın kaldı ve sonra derhâl avdet etti. Hiddet ve infialle konağın muhtelif yerlerinde duvarları delik deşik etti fakat defne bulunamadı.

Bütün hayâtında, kibirle pek sâdık ve nâmûslu bir adamın ölüm hâlinde kalbini kırdığına nâdim oldu. Büyük bir vicdân azâbı onu terk etmedi ve mühim bir servetten mahrûm kaldı.

24-11-39

Şişli Mu'allim: T. Hadi

Sahîfe 195

– Toplandı, Bir Sone Oldu –

Zeybek

Ali Cânib Beyefendi'ye:

Mor cepkenli bir yiğitti, (Sarı Zeybek) adı da
Güzel İzmir bağlarına neş'e verir, bezerdi.
(Telli Duru) nâmındaki al kısrağı altında...
Yüce dağlar başlarında şarkı söyler, gezerdi.

13 – 5 – 34 İstanbul

İki yıldır; ayrıldığı vatancığı yâdında.
Gözlerinde yeşil yurdun sevgileri tüterdi.
Çünkü artık harâb olan evciğinin damında.
Felâketin şaametli baykuşları öterdi.

1 – 1 – 37 Düzce

Aslan gibi hayli müdded sınırlarda dolaştı
Barkan oldu bazen dahi; düşmanlarla ulaştı
Geçti böyle bin mihnetle bir çok yazlar kışlar.

Yirmi altı Ağutos'tu; bütün cephe tutmuştu.
Bilinmedi... Nasıl oldu? Biraz sonra alkışlar
Arasında İzmir ona, o İzmir'e kavuştu.

25/26 – 11 – 39 Şişli
Mu'allim: T. Demiray

Resim Almak

Bundan evvelki makâlemizde makine nasıl ayar edileceğinden ve makinenin eşkâlinden bahsetmiştik. Bu nüshada da müdded-i tevkîf ya'nî resmi alırken kaç dakika veyâhûd saniye beklemek lâzım geldiğini anlayacağız. Objektifin kapağını kapattıktan sonra içinde ziyâ görmemiş cam muhâfazası olan şasiyi arka tarafta buzlu camı kaldırır yerine bunu vüzu' ederiz. Karşınızdaki şahsa lâzım gelen ta'lîmâtı verir ondan sonra objektifin kapağını açar, resmi alınacak cismin rengine, cinsine, sür'atine ve kullanılacak camların sür'atine ya'nî hassâsiyyetine, ziyânın derece-yi şiddetine göre müdded ta'yîn eylesiniz. Müdded ta'yîni için birtakım âletler icâd olunmuş ve birtakım cetveller tanzîm edilmişse de cümlesi de takribi olduğundan fotoğrafa yeni başlayan bir kimse kendi kendine birkaç tecrübe yapmaksızın elindeki âletin mâhiyeti ne derecede olduğunu anlayamayacağından beyhûde yere vakit ve para sarf etmekten ise âtîdeki ta'rîfime nazaran dikkatle icrâ-yı tecrübe eder. Tabî'î dâ'imâ bir yerde fotoğraf almayacağınızdan herkesin kendi tecrübesine istinat etmesi lâzım gelir. Atelyelerde resim alan san'at-kârlar açıkta resim aldıkları zamân ekseriya çok hataları görülür ve birkaç tecrübe yapmadıktan sonra mahâret ve san'atlarını hakkıyla izhâr edememektedirler.

Müdded-i tevkîf için esâs ittihâz edilebilecek olan noktalar şunlardır: Yazın güneşli günlerinde alınacak peyzaj resimler için seri' camlar isti'mâl edildiği sûrette ufak diyafram vüzu' ederek outparatörü saniyenin dörtte biri üzerine kurmalıdır. Daha seri' objektif ve cam isti'mâl ediliyorsa ve ziyâ şiddetli bulunursa sür'atte tezyîd edilmelidir. Öğle vakti pek harâretli zamânda resim almak ekseriya iyi netice vermez. Kışın gâyet soğuk zamânlarında dahi sür'at tenâkıs eder. El makinelerinde en şiddetli ziyâda isti'mâl edilecek sür'at ile “poz” arasındaki farklar saniye hesâbıyla outparatörün üzerine işâret edilmiş olduğundan ta'yîn-i vakit kolaydır. Bir iki tecrübe kâfidir. Ağaçlık resimlerde ise güzeller tecessüm etmek için biraz sür'ati tahfif etmelidir. Gölgede ve açık havâda resim alınıyorsa saniye ve saniyenin nısfı dahi kâfi gelir. Ziyâdece gölgeli

Sahîfe 196

ve kapalı bir mahalde ise müdded-i tevkîf iki üç saniyeye, bir oda derûnunda üç misline çıkar. Saniyeleri sâ'atle saymak mümkün olduğu gibi bir, iki, üç, ilh. diye ağızla da sayarak hesâb etmek mümkün ve daha kolaydır. Gününde çıkan resimler cümlesi enstantane olarak alınmak icâb eder. En iyi camlar (Le Mijer (?)) ve (Hoff (?))

camlarıdır. Şimdi gelelim hayâlî izhâr ameliyyâtına: Cam üzerine çektiğiniz chambre noire ya'nî karanlık odaya girip kırmızı ziyâda camı şasiden çıkararak mu'âyene edersek üzerinde hiçbir şey` göremeyiz sarıya müşâbih beyaz bir renktedir. Bu eşkâl-i izhâr için hemen banyoya atmalıdır. Banyoya attığımız zamân küvet denilen âlet 9 – 12 veyâhûd 13 – 18 ilh. büyüklüktedir. Küvetin kenârlarından parmağınızla hafifçe camın eczâlî tarafı sıyrılmamak şartıyla çıkarmalıdır. Eğer hayâl iyice görünüyor ve bir parça da arka tarafına aksetmişse birinci banyodan çıkarıp ikinci hiposülfite banyosuna koymalıdır. Fakat birinci banyodan çıkınca temiz bir suda camı yıkamalı bâde ikinci banyoya koymalıdır ikinci banyoda arkası da karârınca kadar ziyâyâ göstermelidir.

Yeni öğrenenler için ekseriya hâzır banyolar vardır. 250 gram su içine atılıp onunla da izhâr eyleyebilir. Bu (hartuçlar) her fotoğraf malzeme mağazalarında bulunur.

Âtîf Dündar

Zavallı Turgut

Oğuz her ne kadar küçük ve gösterişsiz ise de komşusu Turgut'tan daha çevik ve nâzik idi. Oğuz ve Turgut'un her ikisi de bir mektebde okur ve dâ'imâ birlikte düşüp kalkarlardı. Aralarında tam mâna'asıyla bir kardeşlik hayâtı mevcûddu. Yalnız Turgut'un ana terbiyesi Oğuz'a pek benzemiyordu. Oğuz henüz üç buçuk yaşında iken ana mektebine verilmiş ve terbiyesine ziyâdesiyle dikkat ve i'tinâ etmek üzere hizmetine husûsî bir de mürebbiye ta'yîn edilmişti. Her gün kulağına (Türk'ün kahramanları, yurt kaygısı, oç duygusu ve atasözleri...) fısıldanırdı. Bî-çâre Turgut Oğuz'un terbiyesine taban tabana zıt şeylerle ahlâkı bozacak sokak türküleri, umacı, dev ve peri masallarıyla terbiye edilip avutulurdu.

Bir Cum'a günü sabâhleyin pek erken Turgut bânççelerinde oynamak üzere komşusu Oğuz'a seslendi. Oraya doksan yaşında ihtiyâr Selma Ana da gelmiş ve yeşil çimenler üstüne uzanmıştı. Oğuz kargasıyla berâber bânççe kapısından çıkmış tabîî şetâretiyle geliyordu.

Arkadaşı Turgut mütemâdiyen bağıırıyordu. (Haydi Oğuz çabuk gel şu ağaca çıkalım da salıncak kuralım.) Oğuz arkadaşının yanına giderken kaçmak isteyen kargası zavallı çocuğun eline öyle fenâ bir gaga vurmuş idi ki sanki yavrucağın eli kopmuş gibi acıyordu. Oğuz'un gözlerinden yaşlar döküldüğünü gören Selma Ana (Evladım ne oldu,

hangi elinden ısırıldı, otur yanıma) diyordu. Çocuğun elleri pireler içinde kalmıştı. Kadıncağızın kalbi pek rakik ve öyle acı şeylere hiç dayanamazdı. Oğuz'u tatlı sözleri ve güzel hikâyeleriyle avutmak istiyordu. (Ah yavrum! Siz bilmezsiniz kaç defa bu miskin kuşlar pencereden sabunu aşmışlar. Görüyorsunuz ki kara kurum gibi olmuş. Bunlar peygamber bed-du'âsı almış. Doksan yaşına girdim. Daha bunların sabun çalmasından kurtulamadım. Bakınız bir hikâye hatırıma geldi size söyleyeyim. Hani bilirsiniz bir saksağan kuşu vardır. Kargaya pek benzer. Yalnız beyazlı, karalıdır. Kanatlarının ucu da daha kısa, kuyruğu uzuncadır.)

Turgut —Selma Ana geçen akşam bizim evin penceresine karşı öterken (Tâlih kuşu hayır mı, şer mi? Hayır isen bir daha öt) dediğin kuş değil midir? diyordu.

O da aferin kuzum bak nasıl tanımışsın. İşte vaktiyle gâyet güzel, süt gibi beyaz, bülbüller arasından bir gül, güvercinlerin pâdişâhı etmiş, Peygamberimiz Efendimiz'in çamaşırları yıkanırken fırsat bularak sabunu çalar. Demeye kalmamıştı ki Oğuz hep acıları unutmuş, gülmekten katılıyordu. Böyle şey`lerin efsane, düzme olduğunu mürebbiyelerinden öğrenmişti. Hâlbuki Turgut Selma Ana'nın ağzına bakakalmış, hanım biraz çabuk söylesen a.. seninde ağzından dakikada bir laf çıkar. Diyordu. Oğuz arkadaşı Turgut'a haydi kalk kalk gidelim, yâhûd salıncak olsun kuralım dedikçe cânım hikâyeyi dinleyelim de öyle,

Sahîfe 197

bak ne güzel... Oğuz hiddetini saklamaya çalışıyor ve vaz'iyetiyle başka dinleyecek bir şey` yok mu demek istiyordu:

(Selma Ana) Oğuz'un sabırsızlığını ve hikâyelerini beğenmediğini görünce daha güzel olanlarını anladım dedi. Buruşuk yüzünün dişsiz ağzından ve çökmüş avurtlarından dökülen ulu bir makâmla aşağıdaki destanı söylemeye başladı. Destan Oğuz'dan ziyâde Turgut'un hoşuna gitmişti. Yanında taşımadığı kalem ve kâğıdı bu defa aramış idi.

- Oğuz biraz kâğıt ve kurşun kalemini verir misin bir şey` yazacağım.
- Cânım vazgeç destanı yazacak değil misin? Hepsi de yalan.
- Ricâ ederim veriniz.

Arkadaşını fazla üzmemek istemeyen Oğuz kurşun kalemle biraz kâğıt uzatarak (al) dedi. Destan başlar başlamaz yazmaya çıkışamayan Turgut (Selma Ana biraz yavaş söyle de güzel yazayım) diyordu.

Destan

Karga Karga...

Hatırına bir şey` gelmiyormuş gibi aradığı makâmı tekrârlıyor, perdeyi ince şivelere benzetmeye çalışırken Selma Ana Oğuz'un oradan savuşacağını anlamıştı. Her ikisini de dizleri yanında oturtmuş ve destanına devâma başlamış idi.

Karga ne arsızdır bakın	Kurtlar, kuşlar toplanıyor;
Tırnağına bir ip takın	Hizmetime katlanıyor
Sultân oldu beyaz kuşlar	Beyaz kuşlar kibirlidir
Peygamber râzı mı bakın	Sabun çalıp saklatıyor

Bulutlar yüksekte gezer	Kaçın kuşlar, kaçın kuşlar
Kargadan peygamber bîzar	Samanlıkta yuvanız var
Güvercinler barışsa da	Yavrunuzdan haber gelmez
Saksağanlar kuyu kazar	Kanadınız açın kuşlar.

Zeki Özdemir

Doğru Sözcükler

- Düşenin dostu olmaz.
- Dilenci bir tane olsa balla börekle beslenir.
- Davulun sesi uzaktan hoş gelir.
- Derdini saklayan dermân bulamaz.
- Zenginin malı züğürdün çenesini yorar.
- Söz nâmûstur.
- Sefâhatın nihâyeti sefâlettir.
- Sükût ikrârdan gelir.
- Sürüden ayrılanı kurt kapar.
- Söyleyene bakma söyletene bak.
- Sütten ağzı yanan, yoğurdu üfleyerek yer.

- Saka tebeşiri çift yazar.
- Sinek küçüktür fakat mi'de bulandırır.
- Sabrın sonu selâmettir.
- Sabrın ağacı acıdır fakat meyvesi tatlıdır.
- Sabır ile derviş, muradına ermiş.
- Zararın yarısından dönmek kârdır.
- Zarar kârın ortağıdır.
- Son pişmânlık fâ'ide vermez.
- Su testisi su yolunda kırılır.
- Sabır ile koruk helva, dut yaprağı atlas olur.
- Adet etme, adeti terk etme.
- Garîb kuşun yuvasını Allah yapar.
- Gurur dilencilerin en küstahıdır.
- Gâlibiyyet mağlûb ola ola kazanılır.

Sahîfe 198 - 199

Sahîfe 200

Tuhaf Hikâye:

Akılsız Kedi Tüccârları

Akça Kavaklı Veli Pehlivân köylüler arasında nekre tabî'atı ve hoş sohbeti ile şöhret almıştır. Onu herkes sever, tuhaf sözleri en gamlı olanları bile patlatıncaya kadar güldürür.

Veli pehlivân harmanları bitirdikten sonra Kapıköylü Derviş Ağa'nın ziyâretine gitmişti. Derviş Ağa pek özlediği Veli Pehlivân'ın birdenbire çıkıp geldiğini görünce sevincinden şaşırıldı:

— Hoş geldin Veli Pehlivân'ım, sâfa geldin şen ve bahtiyâr sağdıçım. Gel bir sarılayım boynuna.

— Allah'a emânet ol, çok şükür sizi de hoş buldum.

Çok eski bir âşinâ ve dostluğun neş'e muhabbetiyle çubuklarını tüttüren iki ihtiyâr harâretli harâretli konuşmuşlar, dertleşmişler, gençlik zamânlarını yâd etmişler ve bu sûretle akşamı bulmuşlardı.

Derviş Ağa'nın evine hemcivâr bulunan Kuyulu Mescit'te akşam namâzı edâ edildikten sonra sofralar kuruldu. Yemekler sıralandı. Arkadan birçok sopalı adamlar içeri girdi. Veli pehlivân bundan telâş etti, heyecâna kapıldı. Hakkı da var idi ya! Bu adamlar sopalarla ne için gelmişlerdi. Çok geçmeden mu'ammâ halledildi. Odanın etrâfindan birtakım farelerin yemek sofrasına hücumları ve sopalı adamların müdafa'aları başladı. Meğer Veli Pehlivân'ın korktuğu beyhûde imiş. Değnekli adamlar sofraya başında farelere karşı bekçilik etmek üzere gelmişler.

Veli pehlivân hiç görmediği bu manzara karşısında hayretler içerisinde kaldı:

— Derviş Ağa hâlinize cidden acırım. Bu belâdan sizi kurtarmak için sûret-i mahsûsada buraya geleceğim. Getireceğim küçük bir bekçi sizi bu şerirlerin hücumlarından ebediyyen kurtaracaktır.

— Allah senden râzı olsun. Her gün bizi tâciz eden bu yaramazların belâsından bizi kurtarırsan yük mü ya?! Bu iyiliğini ebediyyen unutmayacağım.

— Ehemmiyeti yok. Bir hafta sonra buradayım.

Veli Pehlivân sabâhleyin erkence hareket ederek gece sâ'at dörtte kendi köyüne geldi.

En avcı bir kedi yavrusu intihâb ederek ertesi hafta pencşenbe günü Kapıköyü'ne doğru yollandı.

Derviş Ağa sağdıçının gelmesini dört gözle bekliyordu.

Veli pehlivân beyaz sakalı, uzunca boyu ve sırtının kamburu üzerinde siyah bir torba ile göründü. Kedi yavrusu yemek sofrasının altına konuldu. Bir mu'tâd sopalı

adamlar içeriye girdi. Veli Pehlivân gibi gün görmüş bir adamı bile korkutan bu manzaradan zavallı hayvancık ürktü ve sofranın altında bir yere sokuldu. Fareler kısımete konmak için ibtidâ yavrularını gönderdiler. Bekçilerin müdâfa'ası ve farelerin savleti devâm ediyordu.

Yabancı bir bir muhîtte görmediği bir vaz'iyetten ürkererek saklanan kedi yavrusu fareleri görünce arslan kesildi. Tüylerini döktü. İlk hücumda farelerin birkaç tanesini boğazladı. Bunu gören diğer farelere bir delik bin paradan daha kıymetli oldu. Hepsi de kaçacak yer aramaya başladılar. Birkaç gün geçmeden fareler yalnız Derviş Ağa'nın evinden değil köyden bile hicret ettiler. Derviş Ağa o kadar memnûn olmuş idi ki Veli Pehlivân ne sûretle memnûn edeceğini bilemiyordu. Kedi yavrusunun ağırlığında bir torba altını Veli Pehlivân'a hediye etti.

Veli Pehlivân köyüne döndükten sonra torbadaki altınları bir küp içerisine yerleştirmiş ve birâzını da ceplerine koymuştu.

İkindi namâzını kılmak üzere köyün çeşmesinde abdest alırken paltosunun cebinden birkaç altın yere düşmüştü. Pehlivân orta hâlli bir adamdı. Bu altınları nereden bulabilirdi. Köylüler merak ederek pehlivândan sordular.

Sahîfe 201

— Çukurova'nın Kapıköyü'nde bir kedi sattım hayvanı terâziye koydular. Diğer terâziye de altın doldurdular. Ne iyi memleket. Bana kedimin ağırlığında altın verdiler.

— Haydi biz de gidelim. Köyümüzde bu kadar kedi yavrusu var... Bunları beyhûde yere besliyoruz. Hepsini toplayıp satalım.

Bu havâdis daha o akşam bütün köye yayıldı. Ahâlî ertesi günü câmi' önünde toplandı. Köyde ne kadar kedi varsa hepsini de çuvallara doldurarak yola çıktılar. Fakat kedi çuvalda durur mu?

Bir iki sâ'at yürüdükten sonra kediler çuvalları delerek kaçtılar. Yeni ve acemî kedi tüccârları da ağızlarını açarak aptal aptal bakmaktan başka bir şey yapamadılar.

Çocuklar; orada bulunup da yüzlerce kedi yavrusunun dağlara doğru kaçtığını ve köylülerin vaz'iyetini görmeliydiniz. Bu cidden görülecek bir şeydir.

İşte dağlardaki yabanî kediler bu sersem tüccârların kedilerinden hâsıl olmuştur.

Yavrularım; düşüncesiz iş görmeyiniz. Muhâkeme etmeden bir işe teşebbüs edenler yukarıda okuduğunuz kedi tüccârları gibi hasır ve nâdim olursunuz.

Doğan

Hayvanlarda Zekâ

Hayvanlardaki zekâ ara sıra câlib-i dikkat misâller gösteriyor. Rus doktorlarından Temyofif'in bir finosu varmış. Karnı doyduktan sonra köpeklerin adedi üzere kalan kemikleri bilâ-hare yemek üzere bir yere gömermiş.

Bir gün doktor (Temyofif) köpeğine (26) adet kemikten ibâret bir ziyâfet tertîb eder. Fino da bunları gömer. Ertesi günü fino acıkarak toprak altında sakladığı kemikleri arayacağı şüphesizdir. Fakat bu köpek acaba bir gün gömdüğü kemiklerin adedi yirmi altı olduğunu hatırlayacak kadar bir zekâyâ mâlik midir? Ya'nî yirmi altıya kadar sayabilecek mi? Eğer sayarsa finoyu da zekî bir muhâsebeci sayarız.

Fino kemikleri aramaya başlar. İbtidâ on kemik çıkarıp yer, sonra dokuz, nihâyet altı kemik çıkarır ve ta'âmını yedikten sonra müsterîh-âne yatar. Bu hesâba göre yirmi beş kemik çıkarmış oluyor. Fakat tam istirahat uykusuna dalacağı sırada birdenbire bir şey` hatırına gelmiş gibi yerinden fırlar, tekrâr toprağı eşmeye başlar. Kalan bir kemiği de tenâvül ettikten sonra bu defa istirahat-i kalble bir uyku çeker. Eğer köpeğin zekâsı yirmi altı adedini ihâta edemeyecek derecede aşağı olsa idi yirmi beş kemiği çıkardıktan sonra yirmi altıncıyı der-hâtır edemeyecek ve yirmi altıncıyı da yedikten sonra artık hiç aramaya lüzûm görmeyerek köşe-yi istirahat çekilmeyecek idi.

Doktor (Temyofif) bikirin de hesâba âşinâ olduklarını tecrübe ile anlamıştır. Bir köylünün çift sürdüğü bikiri tarlada yirminci sırayı ikmâl ettikten sonra işâretsiz, kendi kendine durduğunu ve civâr köyde bulunan kilisenin sâ'ati on biri vurduğu zamân istirahat zamânı olduğunu hatırlayarak durduğunu ve sâ'at onu çaldığı zamân ise işine devâm ettiğini söylüyor. Uzun ve derin tedkîkât ile hayvanlarda ihtimâl verilmeyen bir derece zekâ eseri meydâna çıkmayacağını kim iddi'â edebilir.

İsmâil Sâfa

Kaplumbağa

Hayvanât-ı Zâhif – Ya'nî yılan, kertenkele, timsah gibi yerde sürünen hayvanlardan biri de (sulhafıyye) denilen kaplumbağalardır. Kaplumbağada ilk göze çarpan şey' vücûdunu bir sahan kapağı gibi örtmüş olan çıkıntılı (muhaddab) kabuktur. Buna “bağa” derler ki kaburga kemiklerinden yapılmıştır. Alt kapağına (plastiron) denir. (Plastiron) erkeklerde girintili (muka'ar), dişilerde düzdür. İşte bu hayvanın cesedi - kenârlarıyla birbirine yapışmış olan- bu iki kabuk arasındadır. Kaplumbağanın ön ve arka tarafında başı, kuyruğu, dört ayağı dışarı çıkmak için delikler vardır; ağzında dişler yoktur.

Kaplumbağalar, hâl ve mevki'lerine göre, dört kısma ayrılır.

Sahîfe 202

1 – Karada 2 – Bataklıkta 3 – Nehirde 4 – Denizde

Yaşayanlardır. Bu kısımlar yek-diğerinden oldukça farklıdır. Karadakiler hem küçük hem de büyük olabilir. Bağl arı ziyâde eğri, üzeri muhtelif renklidir. Ayakları, tırnakları kısadır. Ağaç kovuklarında bulunurlar, böcekler vesâ`ire ile geçinirler. Bataklıktakilerin parmakları uzun, tırnakları za`îf, bağları az (muhaddab)dır. Başları ile ayaklarını bağları altında saklarlar. Bataklıkta bulunanların parmaklarında tırnak vardır ve arası (hîcâbbeyne'l-asabî) denilen derilerle örtülüdür. İşte bunun için ayakları âdetâ kürek hükmünde olup su yüzünde yüzer. Bağları yumuşak, gâyet basıktır. Denizde yaşayan kaplumbağalar ise bunların hepsinden büyük, bağları, anlı geniştir. Ayakları birbirine benzemez; fakat denizde yüzmek için nehirdekiler gibi yaratılmıştır. Bunlar da iki türlüdür. Bir kısmı nehr-i muhîtte yaşar.

Ayaklarında bir, iki tırnağı bulunur. Tanesi üç yüz kilogram sıkletinde olduğu vardır. Eti İngiltere'de pek makbûldür.

Diğer kısmı Akdeniz'de bulunur. Kabuğu üstündeki ince ve boynuz gibi sert pulları (Harâşifi) çoktur. Seyyâhların ada zannetikleri, ve fakat yanına yaklaştıkları vakit hareket ettiğini gördükleri şey'ler deniz kaplumbağalarından başka bir şey' değildir.

Bunları denizde arka üstü yatırarak, yâhûd (nukart(?)) denilen bir balık vâsıtasıyla tutarlar.

Bağası sıcak suda çabuk yumuşadığı için bundan kaşık gibi şey'ler ve dökmeçiler kalıplar vesâ`ire yaparlar. Yağı makineleri yağlamak için kullanılır.

Ahmed Fehmi

Millî Hikâye

Ayşe Kadın

Kastamonu'nun müslümânlar karyesinden va Kara Hüseyinoğulları'ndan Mevlüd köyünün ileri gelenlerinden idi. Harb-ı umûmînin ilanı üzerine hudûd boyuna koşan Mevlüd Kafkasya'nın karlı dağlarında Ruslarla çarpışırken yaralanmış ve Erzurum hasta-hânelerine getirilmişti. Hekimlerimizin ciddî ihtimâm ve gayretleriyle yirmi birinci günü sapaşğlam olarak taburuna sevk edilmiş ve Sarıkamış'ta arkadaşlarına yetişmişti. O gün ordunun Kars'a doğru doğru devâm edecek ileri hareketine iştirâk etti. Ermenilerle yapılan kanlı bir müsâdemede yirmiye yakın Taşnak komitecisinin kafasını kopardıktan sonra yaralı kaplan gibi toprağa yıkılmış ve Allah'a kavuşmuştu. Harb bütün şiddetiyle devâm ettiğinden şehirlerin mübârek cenâzesi kanlı ve canavar düşmandan kurtarılamamıştı.

Mevlüd'ün biri yedi, diğeri dokuz yaşında iki kız çocuğuyula beş yaşında bir de erkek evlâdı vardı. Gençler vatan müdâfa'asıyla meşğûl bulunduğundan zevcesi Ayşe Kadın köyün ihtiyârlarından iki hizmet-kâr bulmuşlar birine çift sürdürüyor, diğesine müteferrik hizmetleri yaptırıyordu.

Hayâtın en acı günlerini görmüş, sefâlet ve felâket içerisinde didine didine beli bükülmüş, ihtiyârlığına rağmen ihtiyâc ve yoksulluktan dolayı hizmet-kârlık ederek ekmek parasını çıkarmaya uğraşan Durmuş Ağa, Ayşe Kadın'ın yanında o kadar ezilmemişti. Bir gün Ayşe Kadın'la birlikte Kocadağ'ın ötesindeki Yâkub Ağa'nın değirmenine gitmişlerdi. Dönüşte havâ pek sisli idi. Tam dağın zirvesine vardıkları bir sırada önlerine kocaman bir ayı çıkmasın mı?

Ayşe Kadın erkeklerin gıpta edeceği bir hücûmla arabaya

Sahîfe 203

atılarak çuvalların altındaki bıçağı çekti ve bir dişi arslan gibi müdâfa'a vaz'iyetini aldı. Kudurmuş ayı ibtidâ Durmuş Ağa'nın karnına dişlerini geçirdi ve bir iki defa salladıktan sonra zavallı ihtiyâr bî-rûh yere serildi. Sıra Ayşe Kadın'a gelmişti. Vahşi hayvan hücûm vaz'iyetini aldıktan sonra kadına da saldırdı.

Ayı ağzını açmış, dişlerini gıcırdatıyor ve eline geçen ikinci şikârını da bir an evvel parçalamayı istiyordu. Ayşe Kadın elindeki bıçağı bütün kuvvetiyle ayının karnına sapladı ve bir saniye evvel kuvvetli pençesi ve sivri dişleriyle kurulan mağrûr ayı sırt üstü yuvarlandı işkembesi deşilmiş, bağırsakları yerde sürünüyordu.

Ayının geberdiğini gören Ayşe Kadın derin bir nefes aldı ve muhakkak bu ölümden kurtulduğundan dolayı Allah'a hamd ederek yoluna devâm etti.

Köyüne geldiği zamân yavrularının gözlerinden öperek onlara başından geçenleri anlattı. Hepsi de ağlaştılar. Durmuş Ağa'nın bu kadar fecî' bir sûrette ölümünden bütün köylüler müte'essir oldular. Bir araba koşarak bî-çâre ihtiyârın cenâzesini köye getirdiler.

Askere gittiği üç seneyi geçtiği hâlde Ayşe'nin kocasından mektûb yoktu. Mütâreke yapılmış, millî mücâdele başlamış yine Mevlüd'ün hayât ve memâtı anlayılamamıştı. Büyük kızını Akkaya köyünün zenginlerinden Bayram Ağa'nın oğluna istemişlerdi. Epeyce düşünüp taşındıktan sonra söz verdi. Nişan, nikâh ve düğün hepsi birlikte yapıldı. Bayram Ağa gelininden çok memnûn olduğundan küçük kızı da kardeşinin oğluna aldı. Ayşe Kadın'ın erkek evlâdı büyümüş kocaman bir delikanlı olmuştu. Bütün işlere o bakar, anasının zerre kadar üzülmesini istemiyordu. Oğlu Memiş'in çocukluğuna emniyet edemeyen Ayşe Kadın yine çalışmak her işe kendisi kumanda etmek istiyordu. Nihâyet oğlunun ısrârına dayanamadı ve her şeyden vazgeçerek istirâhate çekildi. Ara sıra kızlarının yanına gider gelirdi.

Artık Ayşe Kadın'ın yegâne düşüncesi oğluna bir helâl süt emmiş bulmak ve sağlığında torunlarını görmektir.

Çocuklar! Ma'âzallah o vahşi ayı Ayşe Kadın'ı parçalamış olsa idi zâten babadan yetîm kalmış bî-çâre yavruların hâli ne olurdu.

Peder ve vâlidenezin sağlığına du'â ediniz ve sakın onları incitmeyiniz yavrularım.

N. T.

Şundan Bundan

Fennî Eğlence: Bir Çocuğun Kuvveti

Herhangi nevi'den olursa olsun birer buçuk ikişer arşın uzunluğunda iki sıruk tedârik etmeli. Bunun birini iki çocuk diğerini de ikinci çocuk sıkıca tutmalı. Ondan sonra birbirine müvâzî bir istikâmette ve karşılıklı tutulan bu sıruklardan birine uzunca bir ipin ucu bağlandıktan sonra bu ip iki karşılıklı sıruklara üç dört defa sarılmalı... Mezkûr dört şahsa bu sırukları bir yerinden ayırmak için geriye doğru asılmaları ve ipi germeleri ihtâr edilmeli.

İşte, bu esnâda ipin hâricde kalan ucu bir diğer çocuk tarafından kuvvetle çekilecek olsa sırukları birbirinden ayırmaya çalışan dört çocuğun kuvveti buna kifâyet edemediğinden beşinci çocuğun ipi çekmesiyle sırukların yakınlamaya başlaması ilk görünüşte câlib-i hayret addedilirse de hikmet-i tabî'yye kitâblarındaki kuvvet bahislerine ve bi'l-hâssa makaraların ne tür hâllerde tezyîd-i kuvvet eylediklerine lâyıkiyla vâkıf olanlar şu sıruklara sarılmış ip ile üç-dört tekerlekli iki makaraya sarılmış ip arasında bir fark göremezler. Ma'lûmdur ki makaranın bir tarafındaki ip çekilecek olsa haylice ağır cisimler birden kaldırılmaktadır. Daha garîbi şudur ki eğer fennî eğlence düşme tahtaları cilâli ya'nî parkeli bir salonda icrâ edilecek olsa ve dört çocuğun yerine dört büyük adam ve ipi çeken beşincisi de altı-yedi yaşında bir çocuk olsa bastonları birbirinden ayırmaya çalışan dört adamın potinleri -yalnız bir çocuğun ipi çekerek hâsıl eylediği kuvvete dayanamayarak- parke üzerinde kayar ve bastonlar da birbirine yaklaşır.

Sahîfe 204

Tilki Kardeş ile Tavuk Hanım

Tefrika: 2

13'üncü Nüşadan Mâ-ba'd

Tilki Kardeş'in zann-ı hilâfına Horoz Bey henüz dışarı çıkmamıştı. Mutfakta temizlik vardı. Küçük fare bu sabâh geç kalmış ve ateşi geç yakmıştı. Kahvaltıya geç

kalmışlar ve Tavuk Hanım'ın hâzırlamış olduğu yemek masasının etrâfına büyük bir iştâh ile dizilmişlerdi. Horoz

(Fare ekmeğinin üzerine sürülen tereyağının azlığından şikâyet etti)

Bey evvelâ çorbanın çok fazla sıcak olduğundan bahsetti; fare de ekmeğin diliminin üzerindeki yağın az sürülmüş olmasından şikâyet etti. Tavuk Hanım sabırsızlandı ve: “Yok... Bak buna tahammül edemem” diye haykırdı. Horoz Bey kendini biraz göstermek, böbürlenmek istedi ve şiddetle kanatlarını kaldırdı fakat ne yazık ki süt kâsesi devrildi. Küçük farenin ayakları haşlandı. O her sabâh kahvaltıdan sonra Tavuk Hanım kuyuya su çekmeye gittiği zamân yatakları yapmaya, düzeltmeye me`mûrdu. Fakat bu sabâh Tavuk Hanım bakracı alıp kuyuya giderken verdiği emirleri duymamazlığa geldi. Horoz Bey nezle olduğundan bahisle dışarı çıkamayacağını söyledi ve gazetesini alıp ocağın başında, koltuğa kemâl-i azametle yerleşti. Hepsi başlarına gelecek felâketten bîhaberdi.

Bu esnâda Tilki Kardeş kimseye görünmeden sessizce kapının arkasına kadar sokuldu ve kapıyı vurdu. Fakat karşısında bu yabancı misâfiri, onun dehşetli tırnaklarını görünce çılgılığı basıp bir tarafa sıvıştı. Hemen bir deliğe girdi. Fakat hakkı da vardı. Zavallı ne yapabiliirdi!

Gazetesine fenâ hâlde dalmış bulunan Horoz Bek çılgılığı duyunca birden yerinden fırladı. Lâkin keskin tırnaklı pençeleri gagasının ucunda gördü. Tilki Kardeş onun güzel boynundan insâfsızca yakalarken: “Ah!.. Ne bahtiyârlık... Hakîkaten olur tesâdüflerden değil. Sizin bu sabâh evde bulunacağınızı hiç ümîd etmiyordum” diye meserretle bağıyordu.

Zavallı Horoz Bey neye uğradığını anlayamadan şöyle böyle derken kendisini pis çuvalın dibinde buldu. Tilki Kardeş de kıymetli yükünü yüklenip dışarı çıktı.

“Küçük fare kapıyı açar açmaz feryâd ederek kaçtı”

Küçük fare deliğinden çıkıp kuyudan su çeken Tavuk Hanım'a koştı ve bedbaht zevcinin uğradığı felâketi dehşetle anlattı. Zavallı Tavuk Hanım bu kara haberi alınca gıdaklaya gıdaklaya ağladı. Az kalsın düşüp bayılacaktı. Sonra sordu: “Onu kurtarmak için ne yapmalı?..”

(Mâ-ba'dı Var)

[Sahîfe 205/1]

Mekteb Haberleri

Neş`et Bey:

Mektepleri teftiş etmek üzere Akhisar'ımızı teşrîf eden İlk Tedrîsât Müfettişlerinden Neş`et Beyefendi merkez vilâyete avdet etmişlerdir.

Nâzım Beyefendi:

İzmir Ma'ârif Müdürü Nâzım Beyefendi Mülhakat Mekteblerini teftiş ederek merkeze avdet buyurmuşlardır. Nazîm Beyefendi'nin müdded-i seyâhâtleri on beş gün devâm etmiştir.

Kasaba İnâs Müdüresi Süreyya Hanım'ın Akhisar Kız Numûnesi müdürelîğine ta'yîn edileceği istihbar edilmiştir.

Dârü'l-mu'allimât-ı Âliyye'den me`zûn bulunan Süreyya Hanımefendi'nin Akhisar gibi mühim bir merkeze alınması cidden şâyân-ı memnûniyettir.

Teşekkür

Mecmû'amıza a'zamî himmetlerini esirgemeyen Soma Başmu'allimesi Hüsniye ve Kırkağaç Başmu'allimesi Mediha Hanımefendilere alenen arz-ı teşekkür eyleriz.

İzmir Lisesi Kısım-1 İbtidâ`î talebesinin mecmû'amıza gösterdikleri pek büyük alâka ve muhabbete arz-ı teşekkür eder ve mini mini oğullarımızı selâmlarız.

Yeni Yol a'zamî yardımlarını esirgemeyen Menemen Numûne Müdürü Hakkı, Sâlihli Kız Mektebi Müdürü Ahmed Râ`if, Manisa İzcileri Oymak Beyi Avni ve Kırkağaç mu'allimlerinden Şevket Bey'e arz-ı teşekkür eyler.

Yeni Yol

Açık Muhâvere

Kırkağaç'ın Bakarbaşı Mu'allimi Râgıb Bey'e:

Büyük yardımlarınızdan cidden memnûn ve çok teşekkürler eyleriz.

Düzce'de tüccârdan Su'ad ve Sedâd Beylere:

Cevâblarınızı bekleriz efendim.

Akçaşehir'de Başmu'allim Zeki Bey'e:

Hesâbâtınızı kesmeniz için bir daha ricâ ediyoruz.

Mini mini okuyucularımızdan aldığımız bir mektûbu hiçbir mütâla'aya lüzûm görmeden aynen dercediyoruz.

Yeni Yol Mecmû'ası Müdüriyyetine

Bendeniz Uşak'ın Necm-i Edeb İnâs Mektebi talebelerindenim. Mektebimiz nâmına gönderdiğiniz Yeni Yol mecmû'alarının onuncu ve on birinci nüshalarını Başmu'allime Hanım tevzî' ederken hepimiz büyük bir sevinçle aldık. Biz yavrularının

dimâğını, fikrini, hüsn-i tenvîre hâdim olan kıymetli ve güzel eserleriniz, tatlı hikâyeleriniz rûhî yazılarınız meraklı ve gâyet basit bilmecelerinizle ihyâ ettiğiniz sevindik, seve seve okuduk bi't-tabîî bizim gibi daha pek çok kardeşlerimizi de sevindirdiğiniz mekteb arkadaşlarım nâmına teşekkür etmeyi ve derin hürmetlerimi takdîm eylerim efendim.

Uşak Necm-i Edeb İnâs Mektebi Devre-yi Mutavassıta
İkinci Sınıfta Sâbık Mebus Sâdık Bey'in Kerîmesi
Nezîhe Sâdık

İzmir Lisesi son sınıf müdâmlarından Nihad Bey'e:

Büyük yardımlarınıza çok teşekkür ederiz.

Yeni Yol

1 – Hendek Numûne Mektebi mu'allimlerinden Abdülkerim Bey'e

2 – İzmir Lisesi Kısm-ı İbtidâ'îsi talebesinden 573 İhsân, 429 Nâmık Reşâd, 590 Hüseyin Enis, 539 Ahmed, 566 Ahmed Kemâl, 475 Mustafa Şükrü Hendek Numûne Mektebinden 192 Osmân Nûri, 16 Mehmed Şinâsi Efendilerle Uşak Necm-i Edeb İnâs Mektebi talebâtından Zekiye İsmâil, Behice Osman, Behice Sâdık Hanımlara

Onuncu nüshadaki bilmecemizi doğru halletmişsiniz. Fakat hâl varakalarınız pek geç geldiğinden kur'aya idhâl edilemediniz.

Bir daha kuponları acele gönderiniz.

Yeni Yol

Akçaşehir'deki Abonelerimize

Gümrük me`mûru Salim Bey'den mâ'adâ Akçaşehir'den hiçbir abone bedeli gelmemiştir.

Muhterem abonelerimizin lütuf ve himmetlerini ricâ ederiz.

[Sahîfe 205/2]

Mürekkeb Yapmak

(Siyah Renkli)

Dövülmüş a'lâ mazi	90 gram
Sülfat düfer	40 gram
Bakkam boyası	30 gram
Sirke	5 litre
Âdî gül veya nehir suyu	5 litre

Bunları bir şişe veya münâsib bir kaba doldurarak iyice karıştırdıktan sonra mu'tedil harâretli bir odada on gün saklamalı ondan sonra kullanmalı lâkin her alışıta şişeyi veya kabı çalkalamalı mürekkebi şişe içinde saklamak sâ`ir kaplarda saklamaktan evlâdır. Kap kurşun olursa mürekkeb bozulur.

On Birinci Nüşadaki Bilmeceimiz:

SES, SADÂ

İdi.

Halledenler arasında kur'a çekilerek birinciliği Akhisar Numûnesinden 73 Mustafa Remzi Efendi kazanmıştır.

Birinciye kadar kart alanlar:

Kasımpaşa Hacı Ferhat Mahallesi'nde 31 numarada Meşkûka, Akhisar İnâs Numûnesinden 219 Sâlise Tevfik, Zekûr'dan 628 Mehmed, 94 Hasan Kâni, Mehmed Hâlid, 116 Ahmed Vehbi, 172 Sabri, 100 Mehmed Reşâd, 214 Nûri, Menemen Merkez İbtidâ`isinden Mustafa Tûrân, Menemen Numûnesinden Ahmed, Menemen İbtidâ`isinden 10 Mehmed, Akhisar Numûnesinden 247 Sabri Gündüz, 32 Ali Rızâ, Uşak İ'dâdîsinden 82 Tevfik Fikret, 83 Mehmed Eşref, Uşak Necm-i Edeb İnâsından Kâmile İsmâil, Mutavassıta ikiden Nezîhe Sâdık, Uşak İ'dâdîsi son sınıfından 22 Nâzım, Hendek İnâsından 22 Nâciye Hanım ve Efendilerdir.

Daha yüzlerce hâledilmiş kuponlar varsa da derci imkânsızdır.

Açık Muhâbere

Bolu'da Ahmed Z. Bey'e

Lütfen ta'rîfenin mâ-ba'dını gönderin. Diğer kıymet-dâr yazılarımıza muntazırız.

Yeni Yol

Arz-ı Şükrân

“Yeni Yol” terbiyevî ve daha müfid olabilmesi için maddî ve ma'nevî yardımlarını esirgemeyeceklerini va'ad buyuran Dârü'l-mu'allimin-i Âliyye'nin pek kıymet-dâr heyet-i ta'lîmiyesine ve hâssaten Harunü'r-reşit Beyefendi'ye arz-ı şükrân eyleriz.

Yeni Yol

Letâif

Şehirde, kaldırımlı bir sokakta gezen bir köylüye köpekler havlamış o da:

— Bu ne acâ`ib memleket! Taşları bağlayıp köpekleri salıvermişler. demiş.

Müdüri ile Talebe Arasında

Talebe — Müdür Bey insân yapmadığı bir şeyden cezâya müstehak olur mu?

Müdür — Şüphesiz olmaz.

Talebe — Vazîfelerimi yapmadığım için mu'allim efendi beni cezâlilar defterine kaydetti.

Atı çalınan bir adama arkadaşlarından biri:

— Kabâhat senindir ki muhâfazasına dikkat etmedin... Diğeri:

— Kabâhat seyisindir ki ahırını açık bırakmış, deyince herif:

— Acâ`ib! Kabâhat hep bizim tarâftadır da atı çalanın hiç kusuru yok mudur?

Cevâbını vermiştir.

Bilmece

“Kendi cadıya ismi heyulaya benzer

Gelip her bahar bir kere etfâli arar

Âlemde ondan ürkmeyen korkmayan yoktur

Nâmı dehşetle diller, gönüllerde gezer.”

Numara: 14 Yeni Yol Bilmece Kuponu

Halli:

İsmi:

Adresi:

14. YENİ YOL, C: 1 Nu: 15

YENİ YOL

Yıl – 1

Sayı – 15

Mesleğimize muvâfık yazılar
memnûniyetle kabûl ve neşrolunur.

Seneliği (240) Altı aylığı (120)
kuruştur.

Neşredilmeyen evrâk i'âde edilmez.

Tahrîr ve idâreye müte'allik her husûs
için sâhib-i imtiyâz nâmına mürâca'at
edilir.

İ'ânlar İçin

İstanbul'da "Servet-i Fünûn"

Matba'asına hâricde müdîriyete
mürâca'at edilir.

Adres: Manisa-Akhisar (Yeni Yol)

Sâhib-i İmtiyâzı: Mu'allim Nedim Tuğrul

Nüshası 5 kuruştur. (Haftada bir defa neşrolunur resimli çocuk gazetesidir.) 13 Kânûn-ı

Evvel 1339

Edirne: Kışla Meydânı

YENİ YOL

Yıl – 1

Sayı – 15

Mesleğimize muvâfık yazılar
memnûniyetle kabûl ve neşrolunur.

Seneliği (240) Altı aylığı (120)
kuruştur.

Neşredilmeyen evrâk i'âde edilmez.

Tahrîr ve idâreye müte'allik her husûs
için sâhib-i imtiyâz nâmına mürâca'at
edilir.

İ'lânlar İçin

İstanbul'da "Servet-i Fünûn"

Matba'asına hâricde müdürîyete
mürâca'at edilir.

Adres: Manisa-Akhisar (Yeni Yol)

Sâhib-i İmtiyâzı: Mu'allim Nedim Tuğrul

Japonya'nın Pâ-yı Tahtı Olan Tokyo'da Bir Çocuk Bâğçesi

Sahîfe 206

Türklüğü Sev

Cihânı titreten, dünyâyı alt üst eden babaların evlâdı olduğunu unutma!

Arzı kavuran, dağları inleten, tahtları yere geçiren, taşları yuvarlayan, Türk olmayan başlara gökleri deviren büyük Cengiz, milyonlarca insânları önüne katıp Akdeniz'e doğru kovalayan kahraman Attila'nın öz oğlusun milliyyetine sarıl! Yabancı milletlerin dedelerinin hakkındaki iftirâlarını nefretle reddet! Arap ve Acem efsanelerinin kanlı ve kâtil birer hüküm-dâr olarak gösterdikleri Hülâgü ve Timurlenk'in kanındansın! arslan dedelerine uzanan elleri kır, iftirâ kusan ağızları parçala, Türklüğe hor bakan gözleri çıkar, fenâlık düşünen kafaları ez!

Dünyâ üzerinde yüzlerce milletler ve milyarlarla insânlar gelip geçmiştir. Târîhte isimlerini gördüğümüz sabisiz milletler içerisinde cesâret, fedâ-kârlık, bilgi ve medeniyyet i'tibâriyle en yüksek ve asil bir uzvî senin cinsindir.

Milliyyetine merbût ol! Türklüğü cânından ziyâde sev, soyunu diriltmeye çalış, anla ki yirminci asırda çalışmayan insânlar ölmeye mahkûmdur. Hükûmetler mahv ve nâbut olabilir. Fakat milletler yaşar.

Dilinde, kafanda ve her şeyinde Türklük hissi tütsün. Milliyyet keyfini ve vicdânını her şeyin üstünde tut! Sâkin bunlara toz kondurma!

Kininle yaşa, azminle büyü!

Nedim Tuğrul

Dârü'l-mu'allimîn-i A'liye Hendese Mu'allim-i Muhteremi Ken'ân Beyefendi bin türlü meşgûliyyetleri arasında Yeni Yol'un küçük kârîlerini de düşünerek eğlenceli hesâb mes'eleleri, küçük fakat hakîm-âne ve güzel hitâbeleriyle Yeni Yol'u tezyîni va'ad buyurmuşlardır. Kendilerine alenen teşekkürler ederiz.

Sabâhleyin Pencerede:

Kış Gelirken

Güzel baharla tatlı yaz	Şaşkın, şaşkın dalmış suya
Kavun, karpuz, üzüm, kiraz	Ne diyelim... Akıl bu ya!..
Darılarak çekip gitti;	
Hepsi bitti, hepsi bitti.	Çık buluttan, görün biraz
	Haydi cânım!.. Nedir bu naz?..
Tâ şimâlden bir sert poyraz	Isıt bizi, güzel güneş
Esmektedir. Abdest, namâz	Yoktur Vallahi sana bir eş
Pahalanmış dedi dedem	
Ne hikmet var bunda bilmem	Güzel baharla tatlı yaz
	Kavun, karpuz, üzüm, kiraz
Sabâhları fazla ayaz	Darılarak çekip gitti
Lâkin nasıl şu sersem kaz	Hepsi bitti, hepsi bitti.

29-11-39

Şişi: Mu'allim

T. Demiray

Sahîfe 207

Amcamın Evi

Kış, sonbaharın nihâyetlerine doğru birdenbire bastırmıştı. Amcazâdem tarafından bataklıklarda yaban ördeği avına da'vet olduğumdan akşamdan ufacık bir istihzârâtta sonra yatak odama çekildim. Nısfü'l-leylde kalktığım vakit her tarafı sükûnet kaplamış, odam derin bir zulmet içine gömülmüştü. Arkama bir gocuk geçirdim. İki fincan kahve içtikten sonra atımı hâzırlayarak yola çıktım. Yavaş yavaş şehirden uzaklaşıyorduk. Soğuğun kemiklerime kadar nüfûz ettiğini hissettim. Münce mid havâ-yı nesîmî âdetâ el ile tutulabilecek bir hâle gelmişti. Hiçbir nefha kendisini ihtizâz ettirmiyor, kurutuyor, ağaçları, nebâtâtı, böcekleri solduruyordu. Hilâl hâline gelmiş ay bir taraftan ekilmiş bu vasi boşluğun içinde azîm-kâr ve vakur görünüyor ve parlak bir ziyâ neşrediyordu. Bu derin sükûneti hayvanın hareketi ihlâl ediyordu. Ben ise atın üzerinde “Hû” çeken bir derviş gibi iki tarafa sallanarak nefesimden hâsıl olan dumanları ta'kîb ile yola devâm ediyordum.

Etrâf epeyce aydınlanmıştı. Semâda bulutlar ağır bir pamuk yığını andırarak alçalıyor, şehir gittikçe küçülüyor, nihâyet tedricî bir sûrette gâ'ib oluyordu. Yalnız ufukta görünen kışlanın bayrağı iki tarafa sallanarak bana son selâmlarını gönderiyordu. Şehirden uzaklaştık ve biraz sonra ileride görünen ormana dâhil olduk. Bu ormanın dâ'imî bekçileri ve semâlara ser çekmiş olan bu korkunç, çıplak ağaçlar, rüzgârların şiddetinden iki tarafa sallanarak bana âdetâ yol gösteriyordu.

Ormanın içinde derin bir sükûnet hüküm-fermâ... Yalnız bu sükûtu içinde hâsıl bir uğultu ile öteye beriye koşuşan tüylü ufacık hayvanlar ihlâl ediyordu. Soğuk gittikçe tezâyit ediyor ve hatta bir canavar gibi ağaçların kıran, kuşların yuvalarını dağıtan rüzgâr acı bir mûsikî terennüm ede ede geçiyor atım ise birçok müşkilâta göğüs geren azîm-perver bir insân gibi ilerliyordu. Bir müdded sonra ormanı terk ettik. Karşıdan amcamın mâlik-hânesini hâvî köyün ufacık evleriyle dumanları görünmeye başladı. Atın kişnemesi bana köye geldiğimizi haber veriyordu. Artık köye gelmiş idik. Kırk yaşlarında kaviyyü'l bünye, sık sakallı olan amca-zâdem'in karşıdan geldiğini görünce hemen attan indim, soğuğun te`siriyle uyuşan ayaklarımı güç hâl ile yere basarak birlikte mâlik-hâneye gittik. Ufak bir istirâhatten sonra amca-zâdem ev için yaptığı hâzırlığı derin mütehasir bir lisan ile hikâye etmeye başladı.

Akhisar

Mu'allim

Fu`ad Şükrü

Fransızcadan:

Güzin'in Bebeği

Güzin bebeğini çok sever bir gün mini mini bebeği arabasına koyarak bânçeeye gider. Kalın ve güzel gölgeli bir ağacın altında ufacık bir salıncak kurar. Hakîkî bir ana tavriyle ninniler söyler ve bebeğini uyutmaya çalışır. Güzin uyduğunu gören evin yaramaz köpekleri salıncaktaki bebeği alarak bânçenin biraz ilerisine giderler. Bebeğin kolundan, bacağından, kafasından tutan yaramaz, mu'zib köpekler Güzin'in yavrusunu parçalamaya çalışırken kız uykudan uyanır. Kıymetli bebeğini köpeklerin ağzında gezdiğini görünce hıçkırıklarla ağlamaya başlar. Bebeğin başını, kollarını, ayaklarını koparan köpekler paylarını almış kismetlerini yemek üzere birer köşeye doğru kaçarken biri havuza, diğeri kaynayan kazanın içine, üçüncüsü de Güzin'in kucağına düşer. Köpeklerin bu hâlini gören Güzin ağlamaktan vazgeçer, kederini unuttur ve kahkahalarla gülmeye başlar.

Nasıl yavrularım, köpeklerin hâline siz de güldünüz ya!

Akhisar: Mu'allim Fu`ad Şükrü

Sahîfe 208

İmâm Efendinin Masalları

Küçük Hikâye

Dere tepede, tepe havâda iken ben gâyet fakir düşmüş idim her neye teşebbüs etmiş isem boşa çıkmış, hangi dala yapıştımsa kopmuş velhâsıl idâremi bir türlü yoluna koyamamış, düşünmüş, çok düşünmüş fakat önümde hiçbir salâh ümîdi görmemişim.

Adedi sekize belîğ olan çocuklarım yemek, elbise vesâ`ire istiyorlar. Bunlar ne ile alınır, para lâzım. Hâlbuki gözü kör olsı para her nedense benim yanıma uğramıyor, birçok zamândan beri aramız fenâ hâlde açık, bizim semte doğru bakmak bile istemiyor.

Bir gün fenâ hâlde sıkıldım. Ya kendimi bir kuyuya atacağım veyâhûd tecennün edeceğim edeceğim. Büyük bir merak ve endişe içerisinde büyük değirmene doğru yollandım. Dibinde ab-ı hayât gibi latîf ve soğuk çeşme akan ulu çınarın yeşil ve serin gölgesi altında uzandım. Ağacın yaprakları hafif hafif dalgalanıyor, yanık yüreğime serinlik geliyordu. Çeşmenin şırıltısı, yaprakların nağmeleri sefâlet ve felâketlerimi unutturmuştu. Birçok akşamlar merakımdan sabâha kadar uyumadığım için vücûdum birdenbire köşede, damağım uyuştı. Hafif bir uykuya daldım. Rü'yâmda ihtiyâr

aksakallı bir derviş yanıma geldi, sırtımı okşadı (Merak etme, kalk güneşin doğduğu tarafa gel, beni bul, senin tâlihini açacağım) dedi.

O sırada yanibaşımdaki yoldan geçen bir kır atlıının nal sesleri beni uyandırdı. Rû`yâmı tahattur ederek biraz düşündükten sonra şarka doğru yürüdüm. Gel zamân, git zamân bir dağa çıktım. Kalın bir sis tabakası her tarafı örtmüştü. Bir metre ilerisini görmenin imkânı yoktu. Yol üzerine yatmış kocaman bir kurda rastlamayayım mı? Korktuğumu belli etmemek için (Selâmu'n-aleyküm kurt ağası) dedim. Kurt aleyküm selâm misâfir ağa, nereden böyle geliyorsun yolculuk nereye kadar, hayırdır inşâallah dedi. Rû`yâmı anlattım meğer zavallı canavarın bir derdi varmış.

— Aman insân kardeş ihtiyârı bulunca benim için de söyle, dişlerim dâ`imâ ağrıyor, bana bir ilâç öğretsin. dedi.

Buradan ayrılarak bir ovaya düştüm. Çok susamıştım. Etrâfta kimseler görünmüyordu. Epeyce yol aldıktan sonra bir çiftçiye rast geldim. Adamcağızın torbasındaki ekmeği ve testisindeki suyu kemâl-i âfiyetle yiyip içtikten sonra epeyce dertleştik. Ayrılırken sabâhtan akşama kadar didindiği hâlde iki yakasını bir yere getiremediğinden bahsederek kendi hâlinde bizim dervişe anlatmaklığımı ricâ etti. Daha dört gün kadar yol yürüdükten sonra pâdişâhı kız olan bir şehre uğradım. Benim yabancı yabancı şehirde dolaştığımı gören polisler yanıma geldiler. Hüviyetimi anladıktan sonra hüküm-dârın yanına götürdüler. Pâdişâha maksad-ı seyâhâtimi anlattım. Çok memnûn oldu.

— Aman benim de bir derdim var, ağzımın tadı yok. Bana da bir ilâç ta`rîf etsin.

Nihâyet bu şehirden de çıktım. Az gittim, uz gittim, dere tepe düz gittim. Bir gün öğle üzeri idi. Gâyet güzel bir bağçeye geldim. İçeride şekli gâyet acâ`ib boyu uzun, gözleri tepesinde siyah bir adam var idi. Buna da selâm verdim. Ve maksad-ı seyâhâtimi anlattım. Meğer kısmetleri açan buymuş. Benim tâlihimi niçin bağladın, böyle sefil ve perişân süründürüyorsun? dedim.

Arap, peki gel de açalım dedi. Beni gâyet geniş bir meydânlığa götürdü. Burada binlerce çeşmeler ve havuzlar var idi. Kimi ufak, kimisi büyük, ba'zısı kurumuş bir kısmı su ile dolu, çeşmelerden birtakımı mütemâdiyen akıyor ba'zıları damlıyor velhâsil tuhaf şey`ler... Hiç akmayan bir çeşmenin yanına gittik. Duvarını yıktıktan sonra su akmaya başladı. Arap bana dönerek:

– İşte artık tâlihin açıldı, hiç merak etme bak mütemâdiyen akıyor dedi. Pâdişâhın, çiftçinin, canavarın dertlerine birer sûret-i du'â öğrendikten sonra memlekete doğru yollandım. Hüküm-dâr olan kızın yanına uğrayarak:

– Benim tâlihim açıldı aka aka geliyor. Siz de evlenirseniz ağzının tadı gelecektir.

Sahîfe 209

– Öyle ise sizinle te'ehhül edelim. Siz hüküm-dâr ben de sultânınız olurum.

– Hayır olmaz.

– Pekî para veririm, ne kadar istiyorsunuz?

– Hiçbir şey` istemem, pâdişâhlığı, parayı ne yapacağım. Benim tâlihim açıldı dedim ve hiçbir teklifi kabûl etmedim.

Çiftçinin tarlasında yedi küp altın gömü imiş bunlardan bir tanesinin yerini çiftçiye gösterdim. Berâber çıkardık. Çiftçi bu kadar altını görünce şaşırды ve bir kısmını bana vermek istedi. Lâkin kabûl etmedim. Benim tâlihim açıldıktan sonra altını ne yapacaktım. Kurdun yanına gelerek yollarda geçen vak'aları, pâdişâhın teklîflerini, çiftçinin ricâlarını kabûl etmediğimi bütün tafsîlâtıyla anlattıktan sonra sen de her nerede bir budala, sersem adam bulursan yersin, dişlerinin ağrısı geçer dedim. Canavar şöyle bir lahza düşündü. Benden daha budala, sersem adam bulunabilir mi idi? Hemen ayağıma yapıştı ve kemâl-i âfiyetle yemeye başladı. Sesimin çıktığı kadar feryâd ettim. O çevrede dolaşan birtakım avcılar benim boğuk ve cânhırâş sesimi duyunca silah atmaya başladılar ben de her tarafım yara ve bere içerisinde canavarın pençesinden kurtuldum.

Düzce: Mustafa Âsım

Bir Küçük Okuyucumuzdan Aldığımız Mektûb

Yeni Yol Müdîr-i Muhterem Beyefendi'ye

Mektebimiz nâmına gönderdiğiniz gazeteler her hafta pek büyük rağbete mazhâr oluyor hepimiz sevinçle alıyoruz. Fakat çok az gönderiyorsunuz. Bu azlık dolayısıyla içimizde darılan müte`essir olan da vâki' oluyor. Bir de bilmece kuponunun alt tarafı kıymetli yazılarınıza tesâdüf ediyor ki biz bunu kesmeye kıyâmıyoruz. Lütfen altı düz

olarak yazmanızı arkadaşlarım nâmına ricâ edeken bizim gibi diğer mekteb arkadaşlarımızın da [Yeni Yol]u büyük bir hevesle almalarını ve güzel yazılarından müstefid olmalarını ricâ ile arz-ı hürmet eylerim efendim.

Uşak'ta Necm-i Edeb İnâs Mekteb-i Âliyye
İkinci Sınıf Talebâtından Şükrü Nâ`il Paşa'nın Baldızı
Eşref Mahmud

İzci Dersleri

**Güzel Havânın Zuhûrunu Vaktinden Evvel Anlamak:
Nebatî Barometre**

- 1 – Yabanî çörek otu denilen nebâtın re`si mâil olursa: Sıcak.
- 2 – Yabanî çörek otu denilen nebâtın re`si dik bulunursa: Soğuk.
- 3 – Tirfil-Yoncanın sâkı ile bakla fasulyesinin sâ`ir nebâtı dik bulunurlarsa: Yağmur.
- 4 – Küçük kuzukulağı denilen nebâtâtın yaprakları bulunduğu dalın istikâmetine nisbeten kâim bulunurlarsa: Bora.
- 5 – Bahar sebzeleri hafifçe kıvrık bulunurlarsa: Fırtına.
- 6 – Gündüzsefâsının çiçeği kapanık bulunursa: Yağmur.
- 7 – Farekulağı-Anagallis denilen nebâtâtın çiçeği kezâ kapanık bulunursa: Yağmur.
- 8 – Kuzukulağı çiçeği kapanık bulunduğu sûrette: Yağmur ve Bora.
- 9 – Acı marul çiçeği açık bulunduğu taktîrde: Yağmur.
- 10 – Küçük kahkaha çiçeği kapalı bulunduğu hâlde: Yağmur.
- 11 – Beşparmak otu yaprakları kıvrık bir hâlde bulunursa: Güzel havâ.
- 12 – Ayn-ı sâfa (Afrika'da) mükerreren kapandığı hâlde: Yağmur.

Sonu Var.

Mu'allim Dündar

Yavrumuzu Ziyâret

Kasımpaşa Cezâyirli Numûne Mektebi talebeleri; müdürleri Murtaza ve mu'allimlerinden Ali Rızâ, Cemil ve Refik Beyler'in nezâreti altında Bahriyye Kumandanı Beyefendi tarafından tahsîs olunan istimbotlu Yavuz Sultân Selîm drenotunu ziyâret eylemişlerdir. Talebe efendiler gemiciliğe ve geminin aksamına â`id ma'lûmâtı gemi zâbitânı beylerden almışlardır. Pek gayretli bir çalışma ile meydâna gelen bu koca Türk zırhlısı cidden görülmeye lâyıktır.

Sahîfe 210 - 211

Sanâyi'-i Nefise'den Tablo: Kedilerin Oyunu

Sahîfe 212

Yurdumun Çocuklarına

Bugün küçük bir yavru,
Bir çocuksun ki yarın
Çok sevdiğin yurdunu
Kurtaracak kolların

Çalışırsan vatanın
Cennet olur her yeri.
Yoksa hâ`in düşmanın
Vatanında gözleri.

Çalış! Sensin bu şirin
Yurda şenlik verecek.
Mini mini ellerin,
Bize dirlik verecek.

Çalış oğlum hiç durma,
Çalış yurdun şenlensin.
Bu sevgili toprakta
Ümîd, emel hep sensin.

30 Teşrîn-i sâni 339

Akhisar

T. Demiray Gültiken

İzmir'deki Okuyucularımıza

Bilmece kuponlarınızı Sevdâ Kütüb-hânesi'ne bırakınız ve mükâfâtlarınızı mezkûr kütüb-hânededen alınız.

Mangal Başında

Uzun bir kış gecesi idi. Soğuk, hükmünü tamamıyla icrâ ediyor; oturmuş olduğumuz odanın kapısı ve pencereleri arasından giren rüzgâr yüzlerimizi kamçılabarcasına bizi arada sırada tâciz ediyordu.

Odada annem ile berâberdik. Ben ertesi günkü vazîfelerimi hâzırlamakla, annem ise ateş mangalına kucaklabarcasına yaklaşmış kendi işiyle meşgûl idi. Bir aralık yorulduğumu hissettim; fikrimi dinlendirmek için her şeyden âzâde kalmak istedim. Fakat... Vakit henüz daha erken olduğu için o soğuk gecelerin cân sıkıcı sâ'atleri bir türlü ilerlemiyordu. Anneme ricâ ettim.

— Anne! Lütfen bana bir hikâye söyler misiniz? dedim. Annem bu ricâmı büyük bir memnûniyyetle kabûl etti.

Esâsen kendisi oldukça okumuş; bana dâ'imâ nasîhat edeceği zamân bir hikâyeyi misâl getirir. Ve rûhumda büyük bir te'sir icrâ ederdi.

– Oğlum..! dedi. Seni böyle gayretli ve terbiyeli gördükçe çok memnûn oluyorum. Zâten böyle çocukları herkes sever. İşte ben de memnûniyyetimin alâmeti olmak üzere sana bu akşam güzel bir hikâye anlatacağım.

“Pek zengin bir adam hayâtında bir türlü mes'ud” olamamış, birçok paralar sarf etmiş, memleketler gezmiş, doktorlara mürâca'at etmiş, hocalara danışmış, fakat mes'ud olabilmek için hiçbir çâre bulamamış.

“Bir gün köşkünün penceresi önünde, otururken aşağıdan doksanlık bir ihtiyârın geçtiğini görünce hemen yukarı alınmasını emretmiş. Ve kendisine lâzım gelen hürmet ve iltifâtı ifâdan sonra...

– Baba! demiş. Ben hayâtımda sayısız paralar sarf ettiğim ve mürâca'atettiğim kimse kalmadığı hâlde bir türlü mes'ud olamadım. Senin türlü tecrübelerinden istifâde etmek isterim. Lütfen bana bir çâre söyleyiniz.”

Kısa bir sükûnet ve tebessümden sonra:

– Bahtiyâr bir adamın gömleğini giyiniz.

Küçük bir cümle ile mes`elenin hâledildiğini zanneden zengin zât, bahtiyâr bir adam bulmak için birçok zahmetler

Sahîfe 213

çeker; paralar sarf eder. En nihâyet cânı sıkılır. Ve me'yûs olur ve bu me'yûsiyeti gidermek için bir eve gider evde gezmekte iken tarlasında türkû söyleyerek çift sürmekte olan şen bir çiftçiye tesâdüf eder. Ve aralarında şöyle bir muhâvere cereyâna başlar.

– Baba bahtiyâr mısın?

– Evet oğlum himmet olsun bahtiyârım.

– Dünyâda hiçbir arzûn yok mudur?

– Cenâb-ı Mevlâ'dan, yalnız vücûdumun sıhhatini arzû ederim.

– Gömleğini bana satar mısın?

– Gömleğim yok ki!!!

Ben bu hikâyeden hem çok hoşlandım. Hem de pek çok ibret aldım. Binâ`en-aleyh her gece derslerimi hâzırladıktan sonra annemden bir hikâyeye dinlemek arzû eder ve bu arzûmun husûlü için çok ısrâr ederdim. Yine bir gün anneme ricâ etmişim.

Fakat o dakikada bilmem ne sebepten rûhu pek sıkılmıştı. Beni azarladı. Annemin gönlünü almak için mektebde öğrendiğim öğütlerden manzûmelerden birer parça okudum. Çok şükür ki annemi memnûn ettim.

— Allah feyzini artırsın, diye hayır du`âsını da aldım.

7 Teşrîn-i sâni 1339

Akhisar: Merkez Numûne Mektebi Talebesinden “63”

Tâhir Turgut

Fennî Eğlenceler: Bir Bardak Suyun Hokka-bâzlığı!

Bir bardak alınız, içini dörtte üç miktârı su ile doldurunuz. Bardağın kenârı iyice kuru olmalı, bardağın üzerine dayanıklı ve ince oyun kâğıdı vüzu' ediniz, genişliği bardağın kenârını üç milimetre tecâvüz edecek kadar geniş olmalıdır. Uzunluğu ne kadar olursa olsun, şimdi kâğıdınızı takrîben yarım sâ'at kadar kendi hâline terk ediniz, göreceksiniz ki bu müddedin hitâmına yakın mayi'den mutahassıl rutûbetin te`siriyle kâğıdın iç tarafında muka'ariyyet vücûda gelir. Binâ`en-aleyh üstü mahdub olur, ve kâğıdın tulanî kenârları bardağın kenârından biraz açılır, bu sırada ihtiyâtla kâğıdı köşesinden tutup mahdub yüzü hârice gelmek üzere bardağın üzerine koyunuz. Bunun üzerine eczâ-hânelerde kullanılan şişe mantarlarından birisini alarak ihtiyâtla kâğıdın üzerindeki mahdub mahalle vüzu' ediniz, mantarın üstüne kâğıttan bir adam resmi yapıp yapıştırınız. Birkaç dakika sonra sandalyede müsterîh-âne oturan zâtın birdenbire bulunduğu mevki'den şiddetle havâyâ doğru sıçradığı görülür. Bu tecrübenin ne derecede tuhaf olduğu icrâ olunursa görülür. Bu şahsın sıçraması kâğıdın te`sir-i rutûbetiyle tekrâr ters dönmesinden ileri gelmiştir.

Doğru Sözcükler

- İlmin fenâsı olmaz.
- Gıybet en fenâ bir şeydir.
- Acele işe şeytân karışır.
- Ârife ta'rîf istemez.

- Komşunun tavuğu, komşuya kaz görünür.
- Kazma kuyuyu kendin düşersin.
- Fazla mal göz çıkarmaz.
- Karınca karârınca.
- Kuru lafa aldırma.
- Kısa boylulardan korkmalı.
- Kurt kocayınca köpeklerin maskarası olur.
- Fakir âlim, zengin câhilden evlâdır.
- Kul sıkılmayınca hızır yetişmez.
- Komşu komşunun külüne muhtâctır.
- Karaman'ın koyunu sonra çıkar oyunu.
- Gemisini kurtaran kaptandır.
- Keskin sirke küpüne zarar verir.
- Kendi işini kendin gör.
- Kelin medarı olsa kendi başını kaşır.
- Kişi ettiğini çeker.
- Külfetsiz nîmet olmaz.
- Görünen köy kılavuz istemez.
- Kör alanın kör satıcısı olur.
- Gülme komşuna gelir başına.
- Göz görmezse gönül katlanır.

Sahîfe 214

(Çay)ın Felâketi

İlm-i ticârette büyük bir mevki' işgâl eden çaydan size biraz bahsetmek isterim. Ba'zılarınızın hemen her sabâh içmek mu'tadî olduğu bu nebatı tabîî hepimiz bilirsiniz. Bir nebâtın kurutulmuş yapraklarıdır. Fakat bu kurutulmuş yapraklar o cicili bicili tenekeler, yaldızlı paketler içinde doğrudan doğruya mı gelip çaydanlığımızda demleniyor?.. Yoksa bu kara mahlûkta başına bin türlü dert geliyor mu?.. Evet geliyor. Ve işte asıl bunu anlatmak istiyorum. Avrupa'da intişâr eden birçok tıbbî risâleler bunun hakkında birçok yazılar yazdılar zavallı çayın başına geleni anlattılar birçok açık göz, hilebaz insânlar hâlis çayı sabâhtan akşama kadar kaynatıp kaynatıp suyunu aldıktan sonra kalan posayı ne yapıyorlarmış bilir misiniz?.. Düşünmeyin ben söyleyeyim. Kurutuyorlarmış... Hatta bu rezâletin en ziyâde İngiltere'nin pâ-yı tahtı

olan Londra şehrinde cereyân ettiğini de tıbbî risâleler yazdı. Kurutulan posayı boyayıp birkaç eczâ ile mu'âmele ettikten ve bir de koku ilâve ettikten sonra güzel kutular içinde memleketimize yolluyor ve dirhemine bir kuruş, iki kuruş alıyorlar. Londra'da müte'addid fabrikalar bu işle meşgûldür. Farz edin ki hâlis çay buldunuz. Birçok paralar verdiniz; elinize ne geçti? Çay esâsen vücûd için müfîd bir şey` değildir. Hatta fazlası muzırdır. Mümkün olduğu kadar az içmeye gayret edin bu sıhhatiniz nâmına...

Şimdi bana ba'zılarınız der ki: Pekî ama efendim sabâhleyin hele dışarda kar varken çaydanlığın ağzından çıkacak buharı seyretmek zevkini nerede bulabiliriz?

Ben de derim ki: İhlamur da... Evet hem memleketimizde yetişir ve hem çaydan daha müfîddir. Hele bir defa tecrübe edin ona da alışsınız. Fakat onu da çok içmeyin bu nasîhati büyük vâlideniz duyarsa kim bilir ne kadar memnûn olacaktır.

10-11-39

T. Hâdi

Yarasa

Bu hayvan hem (çarpa) ya'nî dört ayaklı hayvanlar kısmına hem de kuş cinsine mensûbdur. Ma'mâfih kanatları yoktur; bunun yerine -deniz kuşlarının parmaklarını birbirine bağlayan deri gibi- bir deriye mâliktir. Kışın bu deriye bürünerek yer altında mahzen gibi mahallerin duvarlarına kendini asar. Bu sûretle soğuktan muhâfaza olunmuş olur. Yarasanın yavruları hakkındaki şefkat ve muhabbeti pek ziyâdedir. Onları bir vâlidenin evlâdını taşıdığı gibi kolları arasında taşır.

Yarasa gündüzünü hicrî mahallere saklayıp gece olunca gıdası olacak böcekleri avlamak için uçar.

M. Hayreddîn

Tercüme: 4

Bir Hırsızın Âkıbeti

İki ayıcı kıptî geceyi geçirmek için pek geç vakit bir köye indiler. Otelci, o gün sattığı koyunlarının ahırına bunların kocaman ayısını kapadı. Otelde herkes yorgungu. Gece yarısına doğru uyanık tek bir fert yoktu.

Tam gece yarısı otelin arka cihetindeki sebze b ğ esini ihâta eden çalılar hışırdadı ve bâğçeye bir gölge atladı. Bu, g nd zki vukû'atın, alım satımdan haberdar olmayan, koyunları çalmaya gelen bir hırsızdı. Yavaş yavaş ahıra kadar ilerledi. Hafifçe kapıyı açtı, içeri girdi. Karanlıkta semiz bir koyun ele geçirebilmek için ayının üstüne kadar gitti. Ayı böyle pek vakitsiz bir zamânda kendisini rahatsız eden yabancı yanına yaklaştığı vakit iki ayağı üstüne kalktı ve müdhiş bir homurtu ile h c m etti. İki pençesini hayırsızın üstüne attı ve kolları arasına çekip öyle dehşetle sıktı ki hırsız bir hareket etmeye muvaffak olamadı. Yalnız korkulu sızlayan kemiklerinin acısıyla müdhiş çığlıklar kopardı. Bütün ev halkı uyandı; gürültüye koştu. Hayırsız yalnız ayının sâhibi, iri pençeler arasından kurtarabildi.

Sahîfe 215

Kanlar içinde yarı  l  bir hâlde kurtarılan hırsızın cez ası bu kadarla da kalmadı. Bu sefer de k n nun pençesine tevdi' edildi. Kendisini jandarmalar alıp götürdü.

Kocaeli Lisesi Altıncı Sınıftan

Tal'at Tuğrul

Tilki Kardeş ile Tavuk Hanım

- On Dördüncü N shadan M -ba'd -

Fareye bu su` li sormak beyhûde idi. Tavuk Hanım bir erkân-ı harb gibi derin derin düşündü ve sonra: "Haydi...  abuk eve koş. Bodruma in. Büyük dolabı a , benim güzel elma şarabımdan dört şişe getir." dedi. K  k fare derhâl bu emri icrâ etti ve dört şişe elma şarabı getirdi. Tavuk Hanım ikisini alıp dolaşarak tepenin eteğine inmeye başladı. Tilki Kardeş'in ge e eği yolu biliyordu.

Tilki geçmeden tepenin eteğindeki yola indi ve tam yol ortasına iki şişe yi koydu ve s r'atle avdet edip diğer iki şişe yi de aldı. Bunları biraz daha ilerde bir ağacın dibine yerleştirdi. Bu işler bittikten sonra ilk iki şişenin olduğu yere gelip bir çalının arkasına gizlendi.

Biraz sonra yolun dönemecinde Tilki Kardeş sırtında  uvalla tembel tembel göründü. B -çarenin yükü pek ağır ve kendi de iri cüsseli idi. Hele  ğle sıcağı pek sıkıntılı idi. Susuzluktan bitmiş, dili iki karış dışarı çıkmıştı. Yolun üzerinde şarap

şişelerini görünce sevinçli bir nara attı. Çuvalı yere indirip şişelerin ağzını açtı ve birer yudumda her ikisini gövdesine indirdi. Memnûn-âne bir iki yalandıktan sonra tekrâr çuvalı yüklenip yavaş yavaş yoluna devâm etti. Tavuk Hanım da me'yûsen ta'kîb etti. Tilki kardeş iki şişenin olduğu yere geldiği zamân büsbütün susamıştı. Şişeleri görünce derhâl saldırdı ve hemen boşalttı. Fakat bu sefer yoluna devâm edemedi. Yorgunluğuna bir de serhoşluk katılınca ağacın dibine uzanıyordu ve biraz sonra da horuldamaya başladı.

Tavuk Hanım derhâl eve koştu. Küçük fare de merak ile peşinden sıçraya sıçraya gitti. Tavuk Hanım iş kutusunu almak için gitmişti. Aldı ve avdet etti. usûlca çuvala yaklaştı ve makasla baştanbaşa kesti.

(Tilki Kardeş güneş altında yorgun yorgun yürüyordu.)

Baygın bir halde Horoz Bey göründü. Tüyleri tersine dönmüş, perişân bir hâlde almıştı. Güneşin sıcağı az kalsın onu boğacak imiş. Bereket versin ki tam zamânında yetişilmişti. Tavuk Hanım kanadıyla zevcini biraz rüzgârladı. Ayılttı. Sonra da: “Haydi, çabuk, tam kendiniz kadar bir taş bulup getirin... Haydi gâ`ibedecek vaktimiz yok.” diye Horoz Bey’in kulağına fısıldadı.

Horoz Bey bir kere gerindi ve sonra hiçbir şey` söylemeksizin küçük fare ile taş aramaya gitti...

(Sonu Gelecek Nüşhada)

Sahîfe 216

Dünyâda Ne Kadar Ma'den Kömürü Vardır

Dünyânın en tabîî servettinin mühim bir kısmını teşkîl eden ma'den veyâhûd taş kömürü; altın, bakır, gümüş gibi ecsâm-ı ma'deniyyeden olmayıp madde-yi asliyyesi nebâtâtır. Bu husûsta maksadımı daha iyi anlatabilmek için tabakatü'l-arzın (teşkilâtı fehmiyye) bahsine dâ`ir biraz ma'lûmât verelim. Göl ve bataklık ile örtülü arzın yüzünden sular çekildiği zamân yosun nev'inden bir nebât neşv ü nemâ bulur ve arâziyi su bastığı zamân topraklar altında kalır. Sular çekilince bataklık sathını yine nabatat kaplar. Ve bu tahvîlat mütemâdiyen devâm eder ki toprak altında kalan yosunlar çürür ve terkîblerinde bulunan (fehim) bu esnâda birleşmiş bulunduğu müvellidü'l-mâi ile müvellidü'l-humûzadan ayrılır ve toprak tabakalarının tazyîki altında salabet peydâ ederek (turp) ismiyle yâd edilen ma'den kömürünü hâsıl eder.

Vapurlarda, fabrikalarda, mutfaklarda kullanılan taş kömürlerinin teşkîli bunların aynısıdır. Fakat bunlar bu sûrette değil, te'akib-i edvârla topraklar altında kalan koca koca ormanlardan hâsıl olmuştur. Asırlarca toprak altında kalan bu ormanlar taş gibi sert bir cisme tahvîl eder. Ekseri ma'den kömürü tabakaları arasında görülen ağaç kütükleri, yaprak ve saz intibaatı bu husuta büyük bir delildir. Teşkîli uzun bir zamâna muhtâc olan ma'den kömürlerinin şimdiki derece-yi sarfa göre alıp da bir zamân sonra biteceğini düşünen ma'den ve fabrika mühendislerinden ve tabakatü'l-arz mütehassıslarından birtakım zevât dünyâda mevcûd kömürün miktârını, senevî vukû' bulan sarfiyyât ve buna nazaran ma'den kömürlerinin kaç sene sonra biteceğini ve bitmesi hâlinde buna bedel kullanılacak mahrukâtı ta'yîn ve tahrîye koyulmuşlardır. Britanya Krallığı'nın ma'den nâzırı (Henry Hell) İngiltere ma'denlerinden mevcûd kömürleri (100) milyar ve sarfiyyât-ı seneviyyeyi (170) milyon tonilato tahmîn ettiğinden sarfiyyât şimdiki hâlde kalırsa İngiliz kömürlerinin (600) sene sonra biteceği zannedilmektedir. Yine mûmâ-ileyhin tahmînine göre bütün Avrupa'da bulunan ma'den kömürleri ancak (1500) sene ve Hükûmet-i Müttefike-yi Amerika arâzisindeki kömürler bütün dünyâ sekenesini (11000) sene idâre edebilecektir.

Garîb Bir Hayâtın Âkıbeti

Tefrika: 4

Muharriri: A.

— İnanamıyorum... Yer altından kimse gelsin.

– Ben de inanmakla berâber bedîhiyyata ne diyeceksin?..

– Ma'mâfih uzun münâkaşanın, felsefenin lüzûmu yok. Tehlikedeyiz.

– Ne yapalım...

– Bir an evvel senin pek büyük bir mahâretle şark tarafta olduğunu keşfettiğin kapıyı bulalım.

– Haydi...

On dakika, gâyet asabî ve ameliyye olarak şark tarafındaki kapıyı yokladılar.

Hiçbir şey`... Bir kapı alâmeti yoktu. Nahid:

– Abbas... Sakın bu altıncı sütun demek olmasın...

– Ne iyi keşif...

Her ikisi birden müttehir-âne:

– Aaaa...

Diye haykırdılar. Çünkü onlar bu sûretle yek-diğeriyle konuşmakta iken azîm bir gürültü ile bütün koltuklar karanlıklara doğru gâ`ib oldu. Ya'nî yerin dibine geçti.

Nahid açılan bu karanlıklara bakarken daha evvel tehlikenin büyüklüğünü, ehemmiyyetini anlayan Abbas hemen eliyle altıncı sütunu yoklamaya başladı.

Tâ sütunun dibinde eline bir düğme ilişti, gayr-ı ihtiyârî düğmeye bastığı vakit sütun ağır ağır yukarı kalktı. Nahid koltukların gâ`ib olduğu deliklere bakmaktan duyup da önüne nazar ettiği vakit ikinci bir hayrete düştü.

Aynı zamânda da sütunun açıldığı karanlıkta da Abbas'ın gâ`ib olduğunu gördü.

[Sahîfe 217/1]

Ve gayr-ı ihtiyârî bu korkunç delikten girip de sütun yerine oturduğu vakit birçok sesler tâclı salonda tanîn-endâz olmaya başlamıştır.

Yukarıda gürültü devâm ediyordu. Gûyâ bir ordu eşyâsı gibi. İki genç karanlığa gözleri alıştığı vakit dar, nemnak, kenârlarını örümcek ağları kaplamış, mahv bir tahte'l-arz yolda bulduklarını anladılar, iki tarafı yoklayarak ve muhteriz ilerliyorlardı. İleride ne göreceklerini bilmedikleri gibi, arkalarından da bir tehlikenin gelebilmek ihtimâlini düşünerek korku hissediyorlar. Devâm edip giden bu mübhemiyetin âkıbetinden garîb bir endişe hissettiriyorlardı. Merdivenleri inmekte devâm ediyorlar, hiçbir ses çıkarmaya cesâret edemiyorlardı. Bazen ıslak taşlar üzerinde muvâzenelerini gâ`ib ediyorlar, ondan sonra etrâfindan kendilerini bir hissedenden olup olmadığını tecessüs

için sâ'atlerce dinleniyorlardı. Ağır ağır ilerlemekte devâm ettiler. Nihâyet düz bir taşlığa geldiler.

Bir müddet daha burada ilerlediler. Tam bu sırada Nahid azîm bir hayretle âdetâ haykırarak:

— Abbas gördün mü? Dedi.

Daha ihtiyât-kâr olan Abbas hiçbir cevâb vermeksizin Nahid'in kolunu çekti. Hiçbir hareket olmadı. O vakit uzakta tahte'l-arz mahzenin karanlıkları içinde za'îf bir fener ve bu fenerin iki tarafında gayr-ı müteharrik, âdetâ uyuklar gibi dev cüsseli iki siyahînin, iki zencinin silahlarına çenelerini dayayarak dinlendiklerini gördüler. Yüksek, demir zincirlerle kilitlenmiş bir kapı karanlıkta görünüyordu. Yavaşça Nahid:

— Orada... dedi. Abbas:

— Evet... Bu çok mihnet çeken sultân-zâdeyi kurtarmalı.

— Abbas... Haydi... Allah aşkına haydi... Geçen her dakika hem bizim hem kıymetli mahbûsumuzun hayâtı için tehlikelidir. Düşün... Bir sür3ur delisiyim. Hiç... Hiçbir şey` düşünemiyorum.

Şundan Bundan

Fennî:

Altın

1912 sene-yi milâdisinde dünyâda çıkarılan altın ma'deninin miktârı (210.000) kilogramdır. En ziyâde altın çıkararak memleket Cemâhir-i Müttefike-yi Amerika'dır. Burada yüz bin kilogramdan fazla ya'nî iki yüz milyon Frank kıymetinde altın çıkar.

İkinci derecede altın hâsıl eden memleket Rusya'dır. Burada da (41000) kilogram ağırlığında ve yüz otuz milyon Frank kıymetinde altın hâsıl olur. Üçüncü derecede Avusturya gelir...

Bu üç memlekette sonra Çin, Cenûbî Amerika Cumhûriyeti, Şili, Kolombiya, Macaristan, Kanada ve Guyan'da altın hâsılâtı ehemmiyetlidir.

Çin'de kırk altı milyon üç yüz elli bin Frank ve on üç bin kilogram, Cenûbî Amerika'da yirmi beş milyon otuz bin Frank ve on bin kilogram, Şili'de dokuz milyon

iki yüz bin Frank ve bin yetmiş dokuz kilogram, Kolombiya’da dokuz milyon yedi yüz yirmi beş bin Frank iki bin dokuz yüz yirmi yedi kilogram, Macaristan’da sekiz milyon on altı bin Frank iki bin üç yüz kilogram, Guyan’da yedi milyon yüz on beş bin Frank ve bin sekiz yüz dört kilogram, Kanada’da sekiz yüz milyon yüz otuz bir bin Frank kıymetinde ve üç bin altmış bir kilogram ağırlığında altın hâsıl olur.

Dünyânın her tarafında husûle gelen altın miktârının yarısından fazlası Amerika-yı Cemâhir-i Müttehidesi’yle Avustralya adasından çıkar.

Fâtih: Vefâ Selçuk

İ'tizâr

Kesret-i mündericâtımız hasebiyle tefrikamızı 13 ve 14’üncü nüshalarda dercedemedik küçük okuyucularımıza arz-ı i'tizâr ederiz.

Matba'a-yı Ahmed İhsân ve Şürekâsı - Müdür-i Mes`ûl: Şerîf Necâti

[Sahîfe 217/2]

Küçük Okuyucularımıza

Tahrîr derslerinizin güzel parçalarından, en güzel yazılarınızdan yollarsanız fırsat düştükçe “Yeni Yol”a dercederiz. Bu sûretle güzel yazılarınızı bütün arkadaşlarınıza okutmuş olursunuz.

Mektebelerinizin cepheden alınmış güzel bir fotoğrafını gönderir iseniz, klişesini yaptırıp mecmû'aya dercederiz.

Bütün bilmece kuponları beş kuruşluk mektûblarla geliyor. Hâlbuki bu işi siz bir karta da gördürebilirdiniz. Üç kuruşluk bir karta güzelce yapıştırıp yollarsınız. Bu sûretle iki kuruş kazanmış olursunuz. İktisada şimdiden alışın.

Gönderilecek yazılar mâ-ba'tlı olursa ma'a'l-esef dercedemeyiz; çok defa yarım kalıyor. Yazılar kat'iyen tamam gönderilmelidir.

Mürâca'at Mahalleri

İzmir ve havâlisi için Akhisar Yeni Yol mecmû'ası sâhibi Nedim Tuğrul Bey.

İstanbul ve havâlisi için, Kocaeli vesâ'ir yerler için Servet-i Fünûn Matba'ası T. Demiray Bey'dir.

Tevzî' Merkezlerimiz

İzmir'de Yavuz Kütüb-hânesi

Manisa'da Yılmaz Kütüb-hânesi

İstanbul'da Servet-i Fünûn Matba'ası

Bolu'da aşağı çarşıda Hâfız Emîn Efendi

Akhisar'da belediye karşısında Türk Kütüb-hânesi

Kocaeli'de Demir Yolu Caddesi Sâdi Bey Mağazası

Anadolu postalarımızı alamadığımızdan on ikinci nüshadaki bilmecenin neticesini on üçüncü nüsha bilmecesiyle berâber on altıncı nüshada i'lân edeceğiz.

Hesâb su`âlinin cevâbı doğru olarak hiç kimse tarafından verilememiştir.

Bilmece

“Tarla beyaz, tohum siyah

El eker, dil toplar”

Halledenler arasında kur'a keşîde edilerek birinciye üç aylık abone ikinciden yirminciye kadar güzel birer kart verilecektir.

Hendek İnâs Numûne Mektebi talebâtından 22 numaralı Nâciye Hanım tarafından gönderilmiştir.

Geçen sayının bilmece mükâfâtı aynı bu bilmecenin gibidir.

Numara: 15 Yeni Yol Bilmece Kuponu

Halli:

İsmi:

Adresi:

Hesâb Su`âli?..

Bir çocuk eline geçen bir sepet yumurtayı evvelâ üçer üçer sıralıyor hiç bâkî kalmıyor. Beşer beşer sayıyor yine kesir artmıyor. Bu sefer yedişer yedişer sayıyor,

tuhaf değil mi? Yine kesir artmıyor. Şimdi sorarım: “Acaba sepette kaç yumurta varmış?”

Birinciden üçüncüye kadar birer “Çocuklara Şi’ir Kitâbı” yirminciye kadar birer kart verilecek diğerlerinin ismi i’lân olunacaktır.

On ikinci sayıda murabba'ların doğrusu bu idi.

11	24	7	20	3
4	12	25	8	16
17	5	13	21	9
10	18	1	14	22
23	6	19	2	15

Hâlledenler:

Hendek Posta ve Telgraf me`mûrlarından Mehmed İl’hâmi Bey, Hendek İnâs Mektebi talebelerinden 23 Pâkize Hanım’dır.

15. YENİ YOL, C: 1 Nu: 16

YENİ YOL

Yıl – 1

Sayı – 16

Mesleğimize muvâfık yazılar
memnûniyyetle kabûl ve neşrolunur.

Seneliği (240) Altı aylığı (120)
kuruştur.

Neşredilmeyen evrâk i’âde edilmez.

Tahrîr ve idâreye müte'allik her husûs
için sâhib-i imtiyâz nâmına mürâca'at
edilir.

İ’lânlar İçin

İstanbul’da “Servet-i Fünûn”

Matba'asına hâricde müdürîyyete
mürâca'at edilir.

Adres: Manisa-Akhisar (Yeni Yol)

Sâhib-i İmtiyâzı: Mu'allim Nedim Tuğrul

Nüshası 5 kuruştur. (Haftada bir defa neşrolunur resimli çocuk gazetesidir.) 20 Kânûn-ı
Evvel 1339

Bolu Lisesi

YENİ YOL

Yıl – 1

Sayı – 16

Mesleğimize muvâfık yazılar
memnûniyetle kabûl ve neşrolunur.
Neşredilmeyen evrâk i'âde edilmez.

Seneliği (240) Altı aylığı (120)
kuruştur.

İ'ânlar İçin

Tahrîr ve idâreye müte'allik her husûs
için sâhib-i imtiyâz nâmına mürâca'at
edilir.

İstanbul'da "Servet-i Fünûn"
Matba'asına hâricde müdürîyete
mürâca'at edilir.

Adres: Manisa-Akhisar (Yeni Yol)

Sâhib-i İmtiyâzı: Mu'allim Nedim Tuğrul

Balıkesir Futbolcuları

Sahîfe 218

Hasıs Olmayınız

Yavrularım!

Siz, her biriniz yarının büyük adamları olacaksınız. Bugün pek za'îf olan kollarınız yarın tekmîl bu âlemin kaynaşmasını idâre edecek bugün "Yeni Yol"un

bilmecelerini hall için çalışan dimâğınız yarın kim bilir ne hârikalar yaratacak... Bu kat'î... Fakat teşkil edeceğiniz cem'iyetin refâh ve sa'âdet içinde yaşaması için, sizin şimdiden birtakım fenâ i'tiyâdları terk ile iyi huyları edinmeye çalışmanız lâzımdır. Yoksa sizin teşkil edeceğiniz cem'iyetlerde de dırıltı zırıltı eksik olmaz; dirlik, düzenlik görülmez.

Fenâ huylar nelerdir?..

İşte size fırsat düştükçe bunları sayacağım.

Fenâ huylardan biri; en mühimi hasîsliktir. Hasîs olan bir insân yürek rahatlığı ile yaşayamaz. Durun aklıma gelmişken size bir hikâye anlatayım:

Avcının biri ta'kîb ettiği tavşanı yakalaması için köpeğini teşvîk eder ve “Haydi... Yallah... Yakala...” diye haykırmış. Köpek de bütün kuvvetiyle tavşanın arkasından koşmuş. Nihâyet yetişmiş ve dişleriyle yakalamış. Avcı koşarak gelip köpeğin ağzındaki tavşanı tutarak bırakması için köpeğe: “Bırak, bırak” diye bağırılmış. Köpek de tabîî bırakmış. Bunu gören bir ihtiyâr demiş ki: “İşte hasîs adamlar bu köpek gibidir. Hasîslik ona dâ'imâ ‘Yakala... Al... Mâlik ol... Ele geçir...’ diye haykırır; o da koşar koşar, her şey'i elde etmek ister. Nihâyet karşısına ölüm dikilir ve: ‘Bırak... Bırak...’ diye haykırır. O zamân her şey'i bütün kazandıklarını, onlardan istifâde etmeden terk eder’ demiş. Bu hikâyemle size çalışmayın demek istemiyorum. Bil-akis çalışın kazanın. Lâkin bir fakire mu'âvenet etmekten, düşkünlere âcizlere yardım etmekten de asla kaçınmayın.

Kibir ve Gurur Ne Fenâ Şeydir

İki arkadaş vardı. Biri Vasfî diğeri Nusret... Vasfî zekî idi. Lâkin çok da kibirli idi. Nusret o kadar zekî değildi. Fakat hem çalışkan ve hem de mütevâzı idi. Dersinin içinde anlamadığı yer olursa bilenlere sorar öğrenirdi. Vasfî anlamayamadığı yerleri başkalarından öğrenmeye asla tenezzül etmez, anlamadan geçirdi.

Bir gün bu iki arkadaş ders-hânede yan yana oturmakta ve derslerine çalışmakta idiler. Bu esnâda Vasfî'yi bir düşünce aldı. “Nusret kardeşim ne düşünüyorsun? Eğer dersini anlayamadınsa sana ta'rîf edeyim başkalarının mu'âvenetlerine mürâca'atla bilmediğini öğrenmek ayıp değildir. Bil ki sormamak ve tenezzül etmemek ayıptır” dediyse de Vasfî kibir ve gurununa galebe edemiyordu. “Dersimi güzelce belledim; hatırıma başka bir şey` geldi de onu düşünüyordum” diye cevâb verdi. Nihâyet imtihan

geldi. Nusret sorulan su`allere güzel güzel cevâblar verdi. Mükâfât olarak yaldızlı kitâblar aldı. Mümeyyizlerin bütün seyircilerin alkışlarını kazandı. Vasfi'ye sorulan su`âl evvelce anlamayarak geçtiği yerlerden olduğu için hiçbir cevâb veremedi. Sınıftan döndü. Herkesin yanında mahcûb oldu. Nusret'in kazandığı yaldızlı kitâbları koltuğunda görüp de alkış sadâlarını işittikçe mahcûbiyyetinden önüne bakakaldı. Çünkü kibri sebebiyle kendisi hiçbir şey` kazanamamış, bundan başka sınıftan da dönmüştü. Bu hâl kendisinin çok cânını sıktı. Bundan sonra o tabî'attan vazgeçeceğini kendi kendine karârlaştırdıysa iş işten geçmişti.

Çocuklarım! Dünyâda kibir kadar fenâ bir şey` yoktur. Mütevâzı olunuz, bilmediğinizi bilenlerden sorup öğreniniz!..

Ahmed Fu`ad

Sahîfe 219

Gazi Mustafa Kemâl Paşa

Velieddîn Aydoğdu'ya:

Anadolu her taraftan	Ancak bu yol... Haydi erler;
Hep tehlike içindeydi;	İlerlesin altın ordu!.
Hayât yoktu... Her yaşayan	Türk milleti kurtardığın
Sürünüyordu esir gibi...	Al bayrağın gölgesinde,
Büyük Türk'e bir vakitler;	Her neferi yorgun argın,
Haraç veren köleler,	Koşuyorken kılıç elde;
Yurdumuza saldırdılar	Yeller geçti; o, yılmadı
Büyükleri, küçükleri...	Çarpışarak hudûdlarda
Sen o zamân felâketi	Varlığını kurtarmıştı.
Görür görmez ayaklandın	Sarsılmayan bir î mânla...
Fetheyledi gönülleri	Evet; senin esâretten
Senin büyük şanlı adın	Kurtardığın Türk milleti
Sonra tıpkı İsrail'e	Bu yanılmaz doğru yoldan
Hitâb eden [Mûsâ] gibi	Bulacaktır selâmeti...
Demiştik ki: İleriye!..	Anladıkça büyük adın
-Göstererek Çankırı'yı-	Dize gelir her Müslümân;
İşte burada kurtuluş var	Hilâfeti sen kurtardın
Hürriyyet ve hayât yolu,	En büyük bir uçurumdan!

Versin Türkler el ele,
Yürekleri emir dolu...

Çin Seddi artık [Porteçine]
Görünüyor [Tûrân] yolu!..

Biga: 339 Abdulkerim-zâde

Ahmed Fehmi Gündoğru

Sahîfe 220

Küçük Yavrular!

Siz, neş`eli neş`eli gezer koşarken seyreden vâlideniz pederiniz biliyor musunuz ne kadar memnûn oluyorlar? Siz bir pencereden sarkarken ve yine biliyor musunuz; vâlideniz, pederiniz ne heyecânlar duyuyor?..

Bunu şimdilik lâıykıyla anlayamazsınız. Fakat Reşâdiye Mektebi talebeleri tarafından gönderilen şu şi'iri okur iseniz bunu biraz olsun hissedersiniz.

Yeni Yol

Mini Mini Osmân'ın Hicrânı

Osmân'ın hicrânına sabır ve tahammül olmuyor
Her ne yapsam kalb-i mahzûnum tesellî bulmuyor
Seviyordum, okşuyordum, doğduğu günden beri
Ansızın uçtu elimden, şimdi boş kaldı yeri
Her sabâh kalkar gelirdi, ben yatarken yanıma.
Bülbül-asa neş`eler bahşeyliyordu cânıma...
Artık ıssız odalarda geçmede vaktim benim
Tâlihim yokmuş cihânda, karadır bahtım benim
Gönlümün meyvesi yavrum gözlerinde tütüyor
“Mama” diyen tatlı sesi, kulağımda ötüyor

Üç yaşında uçtu gitti bülbülümüz buradan
Gülerek tekrâr kavuştursun yakında Yaradan
Ah bu hicrân pek yaman geldi beni çok üzüyor
“Osmân” Seydi köyünde geziyor yalnız mı geziyor
Ömrüm oldukça unutmam Osmân’ın sözlerini
Bir daha bilmem görür mü gözlerim, yüzlerini

3 Kânûn-ı Evvel sene 339

Osmân’ın Amcası Eyüb Reşâdiye Mektebi Mu'allimlerinden

Ömer Lütfi

Âdil Bir Emîrin Cevâbı

-Arapçadan-

Emîrin biri bir gün ma'iyetinde birçok me`mûrları bulunduğu halde eve gitmişti. Vakıt öğleye müsâdif olduğundan harâret tahammülün fevkinde bir derecede idi. Emir susuzluktan son derece şikâyet ediyordu. Çünkü o havâlide kat'iyyen su menba'sı yoktu.

Bu sırada sarây nâzırı, emîre -nasihat yollu- yolda tesâdüf edecekleri bir bânğçeye girmeyi ve birkaç meyve yiyerek kendilerini muzdarip eden bu susuzluğu gidermeyi söyledi. Fakat emir bu söz üzerine birdenbire:

— Bu işe Allah râzı olmaz. dedi. Zîrâ eğer ben bir tane portakal koparacak olursam, ma'iyetim o bânğçeyi harâb ve bu sûretle bânğçe sâhibini mütezarrır etmekte kat'iyyen gecikmeyeceklerdir.

Bu emir adil bir zattı; o, bânğçe sâhibinin harâbesini, zararını istemiyordu. Çünkü yüzlere balığ olan ma'iyet zâbitlerinin bânğçeye girmelerine -kendisi girmek sûretiyle- müsâade ederse o bânğçeden hayır kalmayacağını biliyor binâ`en-aleyh susuzluktan şikâyeti bir haksızlık irtikâbına tercîh ediyordu.

İşte biz de her zamân bu emîr gibi âdil olmalıyız. Kendi zararımıza bile olsa başkasının hakkını gözetmeli ve ona hürmet etmeliyiz.

5/12/339

Fâtih: Kâmi

Sahîfe 221

Küçük Hikâye

Selânik Sanâyi' Mektebinden me`zûn Kayalarlı Demirci Ali Efendi cidden mâhir ve en yüksek bir san'at-kâr idi. Güzel ve sağlam iş yaptığı için kasabaya civâr bulunan köyler hemen umûmiyyetle Ali Usta'nın müşterisiydi. İyi para kazanır ve çocuklarını çok temiz gezdirirdi. Ali Usta'nın Demir, Çelik isminde iki erkek evlâdıyla sekiz yaşında bir de kızı vardı. Kızın adı Kaya idi.

Demir Yeni Yol Mektebinin beşinci sınıfında, Çelik, bir sınıf aşağıda ve mini mini Kaya da Kız Mektebinin ikinci sınıfında bulunuyordu. evlâdlarına pek düşkün bulunan Selma Hanım her sabâh erkence yatağından kalkar ve çocuklara biraz peynir, kabak ve bal yedirdikten sonra çiçek gibi giydirir, mekteblerine yollardı. Temizlik, ahlâk ve terbiye i'tibâriyle kız ve erkek mekteblerinin en mümtâz ve müstesnâ sîmâlarından bulunan Çelik, Demir ve Kaya çalışkanlık i'tibâriyle de arkadaşlarına tefevvuk ediyorlardı.

329 senesinde memlekete dehşet salan lekeli hummâ hastalığı birçok kurbânlar arasında Ali Efendi'yi de götürmüş ve o vakte kadar bütün mâna'asıyla şen ve mes'ud bir hayât içerisinde gülen, oynayan sevgili yavrucaklarını arkada bırakmıştı. Felâket cidden anîdir. Hiç umulmayan bir zamânda menhûs çehresini gösterir ve birçok kimseleri ağlatır. Halen büyük neş'e ve süruru, istikbâlin kuvvetli ümîdleriyle cıvıldaşan bahtiyâr yavrular pederlerini birkaç gün içerisinde gâ`ib etmek sûretiyle mâtemlere gark oldular günlerce ağladılar. Sızladılar fakat giden bir daha gelir mi?

Selma Hanım zevcinin vefâtını çocuklara hissettirmemek için onların karâran yüreciklerini daha ziyâde kanatmamak için geceleri sabâha kadar dikiş diker ve bu yavrularını yine eskisi gibi mektebe yollardı. Babalarının vefâtı en çok Demir'in kalbini cerîha-dâr etmişti. Türk mekteblerini ikmâl ettikten sonra Avrupa'ya gitmek, bir makinist olmak arzûsunda idi. Pederinin vefâtıyla bütün ümîdleri kırılmış o yüksek emelleri mahvolmuştu. Vâlidesinin hiç mesâbesinde olan kazancıyla okumak, büyük mekteblere gitmek imkânı yoktu. Fakat ne iş yapabilecek idi. Bu düşünceler arasında imtihân zamânları geldi. Birincilikle son sınıfa terfi' ettiğini tebliğ eden sa'y ve gayret cüzdanını aldıktan sonra annesinin müsâ'adesiyle hem kararan gönlünü biraz eğlendirmek ve hem de dayılarını ziyâret etmek için İstanbul'a gitti. Dayısı o vaktin

bahriyye nâzırı bulunan Cemal Paşa'nın arkadaşlarından biri idi. Demir, Cemal Paşa'nın tavsiyesiyle İstanbul Sanâyi' Mektebinin demir çelik şu'besine, iki sene sonra Avrupa'ya gönderilmiş ve Almanya'nın en meşhûr demir i'mâlât-hânelerindeki vukûf, tecrübe ve mümâreselerini ikmâl ederek altı ay sonra memlekete avdet etmiş bulunacaktır.

Çelik ibtidâ`î mektebini bitirdikten sonra İzmir Sanâyi' Mektebinin terzilik şu'besine girmiş ve iki sene evvel diplomayı alarak (Ay-yıldız) terzi-hânesini açmıştır.

Kaya vâlidesinin yüksek himmetleriyle biçki ve dikişte pek çok ilerlemiş ve memleletin en meşhûr terzileri meyânına yükselmiştir.

Çocuklarım! Baba ve annelerinizi çok seviniz. Görüyorsunuz ki peder ve vâlideleriniz sizin için ne kadar fedâ-kârdırlar.

Vazîfeniz onları bir kat daha sevmek, yüreklerini incitmemek ve nasîhatlerini tutmaktır.

İhsân

İngiltere Postaları

İngiltere postalarının ne derecelerde ehemmiyyet kazanmış oldukları ve intizâm-ı fevka'l-âdeleri ne mertebe bulunduğu îzâha muhtâc değildir. Londra gazetelerinde görüldüğü üzere postaya verilen mektûblarda ancak bir milyonun yirmi kadarı gâ`ibolmakta imiş.

Sahîfe 222

Japonya

Japonya denilince hemen akla bir garibeler memleketi gelir bu aldığımız terbiye ve telkînlerin te`siridir. Fîl-hakîka Japonya kırk elli sene evvel Asya'nın taşrakında bizce, dünyânın öte başında, köhne, vîrân, ibtidâ`î bir memleketti. Fakat sonra nasıl oldu bilinmedi. Birden Japonlar varlıklarını bütün âleme isbât edecek büyük işler yaptılar; kendilerinin bir efsane olmadıklarını gösterdiler.

Adalar üstünde olan bu memlekette sık sık hareket-i arzlar olur. Geçenlerde gazeteler yazdı. Belki işitmişsinizdir. Müdhiş bir zelzele oldu bir çok şehirleri yıkıldı ve yüz binlerce insân enkâz altında kaldı. Fakat Japonlar için bu hiçtir. Şimdiden yıkılan yerleri ta'mîr ettiler. Japonya'dan ibret almalıyız, onlar tahsîle çok ehemmiyet verirler. On ikinci nüshadaki resmimiz bunu pek güzel isbâtıdır.

Bir Japon Bâğçesi

Rusya'yı en haşmetli zamânında o küçücük Japonlar mağlûb etti, inhizâma uğrattı. O zamândan beri de dâ'imâ çalışıyor bugün İngiltere ile boy ölçüşebilecek kadar kuvvetli bir donanmaya mâliktir ve oldukça da zengindir. Japonların içinde İslâm olanlar pek çoktur mütemâdiyen de İslâmiyet intişâr etmektedir. Fakat ben oralara gidip dinimizi bi'z-zât neşretmiyoruz, tembellik ediyoruz.

Japonya'da Kızları Nasıl Okutuyorlar

Japonya'da kız çocuklarının ibtidâ'î tahsîlleri bizimkiler gibidir. Bunlar altı veya sekiz yaşına girdikleri zamân hizmetçilerin elinden alınarak bir mürebbiyeye teslim edilir. Bu mürebbiye çocuğu ders odalarına götürüp getirmeye

Sahîfe 223

dikkat eder. Kızlar vakitlerinin birçoğunu açık havâda ders okumakla geçirirler. Bunlara birtakım çocuk nağmeleri öğretirler ve daha küçük yaşlarında iken çiçek ve nebâtâtın kıymetlerini takdîr için birçok vakit onlarla meşgûl ederler. Kızlara yavaş yavaş yazı yazmak, kitâb ve birtakım küçük hikâyeler okumayı öğretirler. Zengin ve fakir çocuklarının hepsi bu usûl üzere yetiştirilir.

Evde buldukları zamân mürebbiyeler hiç yanlarından ayrılmayarak yemek, içmek ve bu gibi birtakım harekâta nezâret ederler.

Çocukların derslerinden de mürebbiyeler mes'ûldür. Babalar çocuğun sınıfta hâ'iz bulunduğu mevki'e nazaran mürebbiyenin gayretini anlar. Kızların yaşları arttıkça tahsîlleri de o nisbette ziyâdeleşir. İbtidâ'î tahsîlini ikmâl eden kızlara artık çocukluk âleminden çıkmış nazarıyla bakarlar ve bu genç hanımlara daha birçok fenleri tahsîl ettirirler.

Japonya'da Bir Dükkân

Japonya'da ibtidâ'î tahsîl için birçok mektebler açılmıştır. Bunların en meşhûru imparatorun himâyesinde bulunan (Toyben) mektebidir. Bu mekteb hükûmet merkezi olan (Tokyo) şehrinde ve dâ'imâ imparatoriçe tarafından ziyâret edilmektedir. Japonya'da tahsîl-i ibtidâ'î ile meşgûl kızların birçok milyon kadar olduğu tahmîn olunmaktadır.

Kerâmeddîn

Küçük Kârîlerimize

Pek yakında intişâr edecek olan nüsha-yı fevka'l-âdemizde muhtelif resimler güzel hikâyelerle berâber forma hâlinde bir de roman ilâvesi takdîm edeceğiz.

Sahîfe 224

Târîh Dersleri

Encümen-i Hâmuşân

Vaktiyle Hemedan'da bir encümen âlimi teşekkül etmiş idi. Encümen a'zâlarının vezâifini gösterir. Nizâm gâyet mahdûd olmakla berâber icrâsı da epeyce bir mahârete tevkîf ederdi. (Encümen-i Hâmuşân)a dâhil bulunan a'zâlar pek çok düşünürler ve az

yazarlar ve mümkün mertebe işaretlerle birbirlerine merâmlarını anlatırlardı. A'zânın tâbi' oldukları nizâm bundan ibâretti. Fakat icrâsının müşkül olduğu işaretlerin ifâde-yi merâm edilmesinden anlaşılabilir. Bir cem'iyet-i mahsûsaya encümen-i hâmuşân nâmı verilmekte idi ki Hemedan cihetlerinde bulunan her âlim bu cem'iyete a'zâ intihâb ve kabûl edilmek şerefine nâ'îl olamazdı.

Meşhûr hekim (Zeheb) bu pek acâ'ib cem'iyetin teşekkülünü haber alır almaz kendinin de bu encümene a'zâ kabûl edilmesi için Hemedan'a gelir ve şehre vardığı anda doğruca encümen dâ'iresine gider. A'zânın müdde-yi kerrât ile meşgûl olduklarını görünce encümen re'îsine hitâben bir tezkere yazarak kapıcı ile gönderir. Tezkirenin sûreti şöyle idi. (Hekim Zeheb mütevâzi-âne bir münhall a'zâlîğa ta'yîn ve kabûlünü ricâ eyliyor.)

Kapıcı tezkereyi re'îse îsâl eder. Münhall a'zâlık olmadığından Ecümen-i Dâniş müte'essif olarak kabûl edemeyeceklerini Hekim Zeheb'e tebliğ ederler.

Fakat Hekim Zeheb fikrinde musırr, azminde sâbit, her türlü mahzurları def'e muktedir bir sâhib-i kemâl olduğundan kabûlü husûsunda ısrâr etti. Encümen hekim-i mûmâ-ileyhin ısrârı üzerine meşveret ederek bir imtihân icrâ etmek istediler. Sûret-i imtihân gerçekten garîb bir tarzda idi. Bir su kadehini su ile o derece doldurdular ki üzerine bir damla daha ilâve olursa dökülecektir. Kadehi bir tarafa bırakarak Hekim Zeheb'i meclise da'vet ettiler. Encümen re'îsi vakur bir tavır ile kalkıp kadehteki suyu gösterdi ve bir damla suyun daha ilâvesi hâlinde kadehteki suyun hârice döküleceğini ya'nî hâricden başka birinin dâhili encümenin dağılmasını mûcib olacağını anlattı.

Hekim (Zeheb) yere düşmüş bulunan gül yaprağını alarak bardağın üzerine bıraktı ve suyun dökülmediğini hizâra gösterdi. Bunun üzerine meclis azası umûmînin Hekim Zeheb'i alkışladılar ve meclisin defterini takdîm ettiler. Zeheb Doktor da mukît a'zânın yüze baliğ olduğunu görünce bir zarâfet-i fevka'l-âde daha göstermek üzere (00) rakamının sol cihetine bir hat vüzu' ederek kendinin solda sıfır olduğunu ya'nî heyet arasında bir kıymet-i mahsûsaya hâ'iz bulunmadığını anlatan encümen re'îsi yüz adedinin sol tarafına konan sıfırı bir adedine tahvîl ederek şekl-i asliyyeye halel gelmeksizin a'zâ-yı sâbıkânın bin misli bir kıymeti hâ'iz olduklarını anlattı.

İyiliği ve ma'rifeti insânı lâyık olduğu mertebeye yükseltir.

Doğru Sözler

- Leyleğin ömrü lak lakla geçer.
- Lakırtı ile peynir gemisi yürümez.
- Mey-hâneciden kefil istemişler biracıyı göstermiş.
- Mal cânın yongasıdır.
- Merâmın elinden hiçbir şey` kurtulamaz.
- Minâreyi çalan kılıfını hâzırlar.
- Mızrak çuvala girmez.
- Mütâla'a hüzn ve kederi izâle eder.
- Mum dibine ışık vermez.
- Mürüvete endâze olmaz.
- Mal mala konar.
- Medlûl-i erkâmı kasada olmayan hesâb defterine inanma.
- Mangal başı kış gününün lale-zârıdır.
- Meyvesiz ağaca taş atılmaz.
- Mu'allim mektebin rûhudur.
- Ne ekersen onu biçersin.
- Ne oldum dememeli, ne olacağım demeli.
- Her koyun kendi bacağından asılır.
- Her adam büyük olamaz, fakat iyi olur.
- Hüner sâhibini azîz eder.
- Her iş ibtidâsında güçtür.
- Yerin kulağı vardır.

Sahîfe 225

Kara ve Deniz Rüzgârları

Sıcak memleketlerin sâhillerinde oturanlar her sabâh denizden rüzgârın esmesini beklerler ki bu da ekseriya öğleden iki sâ'at evvel esmeye başlar. O hâlde gündüzün, vücûdun kuvvetine galebe ederek insânı âciz ve mu'attal bırakan şiddetli sıcağı külliyyen kalkmış oluyor, havâ serin ve latîf oluyor. Herkes günün meşgûliyyetlerinin verdiği yorgunluğa mukâbil bu sâf ve güzel havâyı teneffüs ederek yeni bir hayâta nâ`il olur. Guruba yakın rüzgâr kesilir. Havâyı yine bir sükûnet kaplar. Fakat biraz sonra karadan rüzgâr esmeye başlar. Gündüz denizden gece karadan gelen bu iki rüzgârın

esmesi sıcak memleketlerde o kadar muntazamdır ki bütün ahâlî bu yelin esmesini - sabâh ve akşam güneşin doğup batması- gibi kuvvetli bir i'timâd ile beklerler. Bu rüzgârları meydâna getiren harârettir. Sabâhleyin güneş doğup da ufuktan (50-60) derece yükselinceye kadar suya o cihetler üzerine dökmüş olduğu umudu şu'âât, kuvveyi beliyeye ve nakliyece suya fâik bulunan toprağı ondan evvel ısıtır. Bu sûretle toprağı nüfûz etmiş olan harâretin bir kısmı üzerindeki tabakât havâyâ intikâl ederek onun hacmen büyümesini ve sıklet-i izâfiyye cihetiyle küçülmesini mûcib olur. Isınmış olan havâ kütlesi bir balonun suudunu îcâb eden kânûna tabî'atla bulunduğu mevki'den yükselmeye başlayarak herhangi bir irtifâ'a kadar çıkar. Bu umûmî hareketle aşağıdan bir boşluk husûle getirilmiş olduğundan bu boşluğu doldurmak üzere evvelâ sâhildeki havâ o cihete doğru ilerler, sonra birkaç mil mesâfelere kadar bütün havâ heyet-i mecmû'asıyla harekete gelerek kuvvetli ve latîf bir sâfiyyetle esmeye başlar. Cereyân-ı havâ dediğimiz bir hareket muvâzenete münkalîb oluncaya kadar rüzgâr devâm eder. Muvâzenet şartı ise kara ve deniz üzerindeki tabakât havânın derece-yi harâretleri müsâvî gelmektedir. Zâten hareketi mûcib olan kuvvet ihtilâf-ı harâretten neş'et eylediğinden derece-yi harâretler beyninde müsâvat hâsıl olunca hareket kesilir ve muvâzenet te'sîs eder. Vasatî olarak sekiz sâ'at kadar devâm eden bir deniz rüzgârı gurûb esnâlarında kesilir. Sonra gece halûl edince artık güneşten harâret felan gelmez. Bunun üzerine gündüzün ısınmış olan toprak ve sular şimdi bi'z-zât neşr-i harârete mecbûr olurlar. Hâlbuki toprak kuvveyi neşriyece suya faik olduğundan suya pek çok zamân evvel harâretini zâyi' eder, soğur. İşte o vakit deniz üzerindeki daha sıcak bulunan suyun te'siriyle ısınmış bulunacağından bir ihtilâf-ı harâretle soğuk cihetten sıcak tarafa ya'nî karadan denize doğru yine evvelki gibi bir rüzgâr esmeye başlar. Bir kara yeli de gece yarısından hemen iki sâ'at sonraya kadar devâm eder. Bir iki rüzgâr sayesinde sıcak memleketlerin deniz kıyılarının su ve havâsı hem güzel ve hem de sıhhat için nâfidir.

Mu'allim: Dündar

Hikâye

Oğuz Hân

Türk hâkânlarından Kara Hân'ın bir oğlu olmuş. O vakitler bir çocuk bir yaşına geldi mi merâsimle "ad" konurmuş. İşte Kara Hân'ın oğlu bir yaşına gelmiş. Beyler ve

ağalardan mürekkebe bir “kurultay”(1) kurulmuş. Çocuğu beşik ile merâsim yerine getirmişler. Kımızlar(2) içildikten sonra çocuğun adını ne koyalım diye müzâkereye girişmişler. Bu sırada çocuk beşikten başını kaldırarak benim adım “Oğuz” olsun demiş ve çocuğun adını Oğuz koymuşlar. Oğuz artık büyümüş. Evlenecek yaşa gelmiş. Fakat kim Hakk dinini kabûl ederse onunla evleneceğini söylemiş. Büyük amcası “Kor” Hân’ın kızını almış Hakk dinini kabûl etmediği için bunu terk etmiş. Ortanca amcası “Köz” Hân’ın kızını almış bu da Hakk dinini kabûl etmediği için onu da terk etmiş. Bir gün Oğuz avdan dönerken bir çeşmede su dolduran

(1) Meclis.

(2) Deve sütünden bir nevi' Türk ayranı.

Sahîfe 226

dolduran bir kızcağıza rast gelmiş. Bu da küçük amcası “Or” Hân’ın kızı imiş. Bu kız Hakk dini kabûl ettiği için Oğuz ile evlenmiş. Bir gün Oğuz av için uzak illere gitmiş. Hâkân ile Oğuz’un amcası Kor Hân, Köz Hân kâbilenin büyüklerini çağırılmışlar, büyük bir kurultay kurmuşlar. Oğuz niçin bizim kızları terk etti, diye konuşmuşlar. En nihâyet Oğuz’u avdan dönerken yolda yakalayıp öldürmeye karâr vermişler ve geleceği yola çıkmışlar. Bu sırada birden atıldığı bilinmeyen bir ok Hâkân’ı öldürmüştü. O vakit Oğuz Türk kavmini idâresi altına almış Hakk dinini kabûl ettirmiş ve kendisi de Hâkân olmuş.

K. Cezâyirli: A. S

Misk Kedisi

Küçük Yavrularıma Eşyâ Derslerinden Bir Parça

Sıcak memleketlerde ve bi'l-hâssa, Afrika'nın ekser yerlerinde küçük, et yiyici (zerdeva) denilen bir nevi' hayvanât vardır ki her tarafta bi'l-hâssa Asya-yı Şarkî'de bu hayvanlar için epeyce hikâye ve masallar düzmüşlerdir. Kitâb-ı kadîme bu hayvanlara bir kıymet ve meziyyet de vermektedir. Büyük sular, nehirler arasında timsah yumurtalarını bu sûret-i mâhir-ânede telef eder, sıkı yapılmış boğazlar içerisine atılarak timsahı yakalar, tırnaklarıyla sivri ve keskin dişleri onu parçalamaya kâfidir.

Eski Yunanlar fare ve yılan avlamak için bu hayvanları bâğçelerinde beslerlerdi.

Misk kedilerinin sesi diğer kedilerin sesine benzer. Başları kelpeler gibi uzun, tırnakları biraz büzülüp uzanmak hâssasına mâlik ve ufak bir kese içerisinde misk kutusunu hâvî cepleri vardır. Bunun dirhemi bir vakitler otuz beş beyaz mecediyeye kadar çıkmıştı. Bu hayvan hiddet ettiği zamân kesesindeki perçem ürperir, korkunç bir vaz'iyet alır ve mühâcimi korkutmak ister. Gece yarısı tilki gibi ta'ayyüş eder. Ya'nî kümes hayvanlarına musallat olur. Avını yakalamak için etrâfta dolaşırken ancak tuzağa düşürmek kâbildir.

Bunların biraz daha gösterişli ve iri cüsseli olanları da vardır.

(Genet Karr Fir'avun (?)) denilen hayvanlar da şâyân-ı zikirdir. Her insân Misk kedisiyle bu hayvanları kolayca ayırt edemez. Diğer hayvanlarda renk i'tibâriyle görülen müşâbehet-i vücûdun koyu lekeleriyle sincabî bir rengi andırmasıdır. Misk kedisinin kuyruğu kâmil bir renkte olmasıyla temâyüz eder.

Genet - İspanya ile Fransa'nın cenûb taraflarında ve ekseriya dere kenârlarında bulunur ve derilerinden a'lâ kürk yapılır. İşittiğime nazaran Aladağ suyu denilen Bolu'nun Çarşamba deresinde buna benzer bir kısım hayvan telef ediyorlarmış. Hatta keskin bir koku da neşrediyormuş.

Hocanız

Zeki

Şundan Bundan

Tûl-ı Ömür

Şimdiye kadar neşredilmiş olan istatistik cetvelleri ile hıfz-ı sıhhate â'id eserlerin birçoğunda erkeklerden ziyâde kadınların yaşadıkları zikredilmektedir. Evet! Her yerde görüldüğü üzere en ziyâde yaşayanlar da kadınlardır. Darmstadtlı mu'allim (Buchner) tarafından çıkarılan bir eserde Avrupa'da en çok yaşamış olan kadınlardan bahsedilmekle berâber kadınların erkeklerden ziyâde yaşadığı birçok mesellerle isbât olunmaktadır.

“Son asırda en ziyâde yaşamış olan kadınlardan biri (Marry Peryom) isminde Fransalı bir kadın olup (Saint-Kolomb) şehrinde doğmuş ve (158) yaşında vefât etmiştir.”

Sahîfe 227

Tilki Kardeş ve Tavuk Hanım

– 15’inci Nüshadan Mâ-ba’d –

Biraz sonra iri bir taş çekerek getirmeye başladı. Küçük fare de ona yardım ediyor ve taşı arkadan itiyordu. Nihâyet kan ter içinde geldiler. Tavuk Hanım “Haydi... Taşı şu yırtıktan içeri koyun...” diye emretti. Derhâl emri yerine getirildi. Ne bahtiyârlık ki bütün bu işler olurken tembel tilki boyuna horulduyordu. Her üçü de bundan bil-istifâde oradan sessizce sıvıştı. Ve koşa koşa, nefes nefese yokuşu tırmanıp eve kavuştu. Kapı pencereleri sıkıca kapadılar hatta kabadayı Horoz Bey kapının arkasına bir de sandık yerleştirmeyi unutmadı. Zavallının gözü fenâ hâlde korkmuştu.

Tavuk Hanım bir kumandan tavrıyla koltuğa yerleşti. Ve Horoz Bey’le küçük fareye hitâben: “Bu size iyi bir ders olsun. Bir daha ses almadan kimseye kapıyı açmayın...” dedi. Horoz Bey teşekküranı arz ettikten sonra masanın üstüne çıkıp üç defa sevinçle öttü.

Gelelim ahmak tilkiye:

Pek geç vakit uyandığı zamân başı fenâ hâlde arıyordu. Güneşin altında yattığı için çarpmış, içtiği dört şişe elma şarabı da büsbütün ahmak etmişti. Çuvalı miskin miskin sırtına yüklendi lâkin yükün ağırlaşmış olmasına hayret etti, Tavuk Hanım’ın kendisine oynamış olduğu oyunu bilmiyordu ki... Titreye titreye ilerledi. Yolda geçilecek büyükçe bir dere vardı. O ağır yüküyle atlayayım derken muvâzenesini büsbütün gâ’ib etti ve suya yuvarlandı.

(Tavuk Hanım taşları kemâl-i ihtimâmla çuvala yerleştirdi.)

Dere şiddetle akıyor ve onu sürüklüyordu. Ahmaklığa bakın ki elinden ağır yükü de bırakmıyordu, nihâyet; dünyâdan kısmeti kesilmiş olmalı ki zavallı tilki kaynadı gitti.

Evdeki yavrucaklara gelince: Babalarını geç vakte kadar beklediler sonra hep birden ağlamaya başladılar. Sabâh olunca halalarının evine gidip mes`eleyi etrâfiyla anlattılar. Halaları ihtiyâr bir tilki idi. Mes`eleyi anladı ve yavrulara yiyecek buldu. Genç tilkiler büyüdüleri vakit bile tepedeki evden korkarak bahsediyorlardı.

– Bitti –

Garîb Bir Hayâtın Âkıbeti

Tefrika: 5

Muharriri: A.

Abbas — Biraz sabret bakalım. Şu zenci muhâfızlar uyuyorlar mı, uyanık mıdır?..

— Zannedirim uyuyorlar. Yavaşça gidip her ikisinin kafasına birer yumruk vurarak içeri gireriz.

— Öyle ama... Ya uyumuyorsa... Hayâtımız tehlikeye girer.

Bu sırada siyahîlerin buldukları yerin sağ cihetindeki duvar açıldı. Keskin bir elektrik ziyâsı etrâfi aydınlattı. İki zenci gâyet ihtiram-kâr bir tavırla eğildiler. Her zamân böyle bir hâle alışkın gibi görünüyorlardı. Duvardan elinde bir elektrik lambası olduğu hâlde ipekli elbiseler

Sahîfe 228

içinde mâtemde imiş gibi başına siyah bir tül örtmüş bir kız çıktı. Müte`essir, müte`ellim yüzünde öyle bir ulviyyet, o kadar nezîh bir sâfvet vardı ki... İki genç mebhût kaldılar. Ve elem bu genç kız çehresine ne kadar güzellik vermişti: Aynı zamânda mâcerâ-perest bir cür`et yüzünde okunuyordu. Kız zencilere bir selâm verdi. Zenci kapıyı açtı.

İçeri girdi. Kapı kapandı.

İki sevdâ-zede birleşmişlerdi. Nahid:

— Ah... dedi Baron Mutusima (?) olsam.

Abbas — Ne... Diliyorsun Nahid. Baron Mutusima kim?..

Nahid — Baron Mutusima öyle bir adamdır ki bir sigara dumanıyla karşısındaki kimseyi uyutur. Şimdi şu zencileri uyuştururduk. Eğer Baron Mutusima olsaydım... Ah...

Abbas — Fazla telehhüfe hâcet yok... Ben senin Baron bilmem nenden fazla sihr-bâzım... Dikkat et...

Aradan on dakika geçmemişti. İki siyahî karşılıklı esnemeye, gerinmeye başladı. Müte'akiben bir cism-i câmid gibi yere yıkıldılar. Bu ağır vücûdların sükûtundan mütevellid ses, tahte'l-arz zindânda çınladı. O vakit iki genç ilerlemeye başladılar. İki sevdâ-zede o kadar muhabbete dalmışlardı ki bu azîm gürültüyü işitmemişlerdi bile...

Kapı zâten aralıktı. Yavaşça içeri girdikleri vakit gördükleri manzaradan fevka'l-âde müte`essir oldular. Eğer bir gencin hayâtı mevzû'-ı bahs olmamış olsaydı. İhtimâl bu göz yaşlarıyla süslenen der-ağûşu ebediyyen ihlâl etmek istemezlerdi. Nihâyet Abbas:

– Mâ-ba'dı Var –

Domuz Yavrusunu Yutan Boa Yılanını Bi'z-zât Müşahade Eden Fransalı Seyyâh
Yerlilerle Birlikte

[Sahîfe 229/1]

Domuz Yavrusunun Yılan Karnındaki Vaz'iyyeti

Bir garîbe-yi fevka'l-âde olmak üzere bu boa yılanının iri bir domuz yavrusunu yuttuğu havâi adasında görülmüştür. Bu yilana evvelâ bu yol kenârında karnının ortası yukardaki resimde görüldüğü üzere gâyet şiş, tâkatsiz bir hâlde müsâdif olmuşlar, bunu bir hastalık zannetmişler, fakat boayı itlâf ettikleri zamân bu müdhiş hayvanın iri bir domuz yavrusunu tamamıyla yutarak hazmedememesinden mütevellid hâlsizlikle serildiğini anlamışlardır. Bu garîbeye şâhid olan Fransız seyyâhı resmimizde görülmektedir.

Bilmece

“Sabâhları feryâd eder.
Geceler tâkati biter
Kurulur pek nazla kışın
Yazın bir kenâra siner.”

Doğru halledenler arasında kur'a keşide edilerek birinciye üç aylık abonemiz
İkinciye bir şi'ir kitâbı
Üçüncüye bir güzel cep defteri.
Yirminciye kadar birer şık kart hediye edilecektir.

On İkinci Nüshadaki:

“Beyazla başladım
Yeşille işledim
Al ile bitirdim”

– Kiraz –

Bilmecesinin halli idi.

Doğru halledenler arasında kur'a çekilerek birinciliği Kocaeli Lisesi altıncı sınıf talebesinden T. Tuğrul Efendi kazanmıştır.

[Sahîfe 229/2]

Kütüb-hâne-yi Sevdâ

İzmir'in en fa'al en kıymet-dâr bir kütüb-hânesi olan “Sevdâ Kütüb-hânesi”ni bil-umûm mekteblilere tavsiye ederiz. Bütün levâzımınızı oradan tedârik etmeniz menfa'atiniz îcâbındandır.

Kârîlerimizden arzû edenler bilmece gönderebilir. Şu kadar var ki mükâfâtını da berâber göndermelidir.

– Bilmecenin Mâ-ba'dı –

Yirminciye kadar kart kazananlar:

Kula İstiklâl Mektebi altıncı sınıfından 22 numaralı Reşâd, Uşak İ'dâdisinden 22 Nâzım, Kasaba İbtidâ`îsinden 425 Mustafa Rebi', Hendek Posta-hânesinden İlhamî, Akhisar Numûnesinden 116 Ahmed Vehbi, 63 Câhid, 79 Mehmed Emîn, Hendek İnâsından 23 Pâkize, Akhisar Da'va Vekili Yusuf Celâl Bey mahdûmu Mehmed Âsım, Akhisar Kız Numûnesinden Zelîha İsmâil, Melâhat Tomris, 58 Cemile Ahmed, Zekûr Numûnesinden Kemâleddîn, 93 İrfan Celâl, 628 Mehmed, Akhisar Gazete Bâyi' Mehmed Nûri, Düzce İnâsından 161 Muhterime, Birinci Sûvâri Fırkası Ser-baytarı Hilmî Bey kerîmesi Hâlide Necim, Isparta Kaymakamı Necâti Bey hânesinde S.. A Hanım ve Beyler'dir. Doğru halledenlerin esâmesi pek çok olduğundan neşretmek mümkün olmadı.

Murabba'ları doğru halledenler:

Uşak Necm-i İnâs Mektebinden Reji Müdürü Osmân Bey kerîmesi Behice, Ayşe İsmâil, Behiye Mehmed, Neziha Sâdık Hanımlar'dır.

Hesâb Su`âli

Üç dokuzla bir on nasıl hâsıl edersiniz?

İlk defa doğru halledene bir kitâb diğerlerinin de ismi neşrolunacaktır.

Numara: 16 Yeni Yol Bilmece Kuponu

Halli:

İsmi:

Adresi:

Küçük Okuyucularımıza:

Tahrîr derslerinizin güzel parçalarından; en güzel yazılarınızdan yollarsanız fırsat düştükçe “Yeni Yol”a dercederiz. Bu sûretle güzel yazılarınızı bütün arkadaşlarınıza okutmuş olursunuz.

Mekteblerinizin cepheden alınmış güzel bir fotoğrafını gönderir iseniz, klişesini yaptırıp mecmû'aya dercederiz.

Bütün bilmece kuponları beş kuruşluk mektûblarla geliyor. Hâlbuki bu işi siz bir karta da gördürebilirdiniz. Üç kuruşluk bir karta güzelce yapıştırıp yollarsınız. Bu sûretle iki kuruş kazanmış olursunuz. İktisâda şimdiden alışın.

Gönderilecek yazılar mâ-ba'tlı olursa ma'a'l-esef dercedemeyiz; çok defa yarım kalıyor. Yazılar kat'iyen tamam gönderilmelidir.

Mürâca'at Mahalleri

İzmir ve havâlisi için Akhisar Yeni Yol mecmû'ası sâhibi Nedim Tuğrul Bey.

İstanbul ve havâlisi için, Kocaeli vesâ'ir yerler için Servet-i Fünûn Matba'ası T. Demiray Bey'dir.

Tevzî' Merkezlerimiz

İzmir'de Yavuz Kütüb-hânesi

Manisa'da Yılmaz Kütüb-hânesi

İstanbul'da Servet-i Fünûn Matba'ası

Bolu'da aşağı çarşıda Hâfız Emîn Efendi

Akhisar'da belediye karşısında Türk Kütüb-hânesi

Kocaeli'de Demir Yolu Caddesi Sâdi Bey Mağazası

Anadolu postalarımızı alamadığımızdan on ikinci nüshadaki bilmecenin neticesini on üçüncü nüsha bilmecesiyle berâber on altıncı nüshada i'lân edeceğiz.

Hesâb su'âlinin cevâbı doğru olarak hiç kimse tarafından verilememiştir.

16. YENİ YOL, C: 1 Nu: 17

YENİ YOL

Yıl – 1

Sayı – 17

Mesleğimize muvâfık yazılar
memnûniyetle kabûl ve neşrolunur.
Neşredilmeyen evrâk i'âde edilmez.

Seneliği (240) Altı aylığı (120)
kuruştur.

Sâhib-i İmtiyâzı:

Mürâca'at Mahalli:

Mu'allim Nedim Tuğrul

İzmir ve havâlisi için Akhisar

Nedim Tuğrul Bey

İstanbul, Kocaeli ve havâlisi için

“Servet-i Fünûn” Matba'asında Yeni

Yol

Nüshası 5 kuruştur. (Haftada bir defa neşrolunur resimli çocuk gazetesidir.) 27 Kânûn-ı

Evvel 1339

Salacak Önlerinde: Çocuklarda Deniz Merakı

Târîh Dersleri:

İngilizler İstanbul'da

Pek çok ibret dersleriyle dolu târîhimizin bir iki asır evvelki zamânlarını karıştıracak olursak pek elim hâdisâtın şâhidi olacağımıza şüphe etmemeliyiz. Bir zamânlar cihânın en nâm-dâr hüküm-dârlarının kumanda ettikleri yüz binlerle ifâde olunan cesîm orduları karşısında gâlib-âne yatağan sallamayı, at şahlandırmayı, ocaklarının terbiye silsilesinden sayan yeniçeriler memlektin en buhranlı zamânlarını fırsat bilerek kendi maksatlarının te'mîni uğrunda pâdişâhlar hal' etmek! Vükelâ vüzerâyı katletmek gibi fenâ hareketleri sermâye etmişlerdi.

Tuna'yı köprüsüz at sırtında geçip Macar atlılarını ta'kîb gibi pervâsızca hareketleri iftihâr-âne söylemeyi tenezzül addeden Türk sipâhîleri, sarây kadınlarının entrikalarına âlet olarak İstanbul sokaklarında şeh-zâde avlamak san'atına kârlı bir ticâret rengi vermişlerdi.

En hasîs emeller peşinde bir menfa'at vâsıtası hâline getirilen ocak efrâdı, birçok muhârebelerde memleketin zararına olarak bozgunlar verdikten sonra hâlâ İstanbul sokaklarında serdengeçtiliğinin u'lûfesini bî-çâre halkın sırtından toplamayı “kılıç hakkı” telakkî eden zorbalar ba'zı taraftan gördükleri müsâmaha dolayısıyla şımarıklıklarını baştan aşırı bir dereceye vâdirdirlerdi. Gün geçmezdi ki pâdişâh kapısında diktikleri isyân bayraklarının üzerinde ya u'lûfelerine bir miktâr terakkî veya vezir katli, hiç olmazsa imâretlerden birine kendi havâ-dârlarından birinin nasîbi gibi askerî intizâm ve zâbit ve rabtıyla taban tabana zıt hareketler, Tuna'nın pek çok ötelere kadar uzanan Osmânlı hudûdlarının günden güne daralmasını intâc eden en mühim sebeplerden biri idi. Zamân zamân meydân alan ocağın ıslâhı fikirleri, derpîş olunan âmâl-ı hüsnâ ve niyât-ı hâlise bir kazan devrilmesiyle zîr u zeber olur ve bu azgın şerirlerin manevralarını el altından idâre eden vâlide sultânlar, vezîr-i a'zamlar, hatta şeyhü'l-islâmın bile bulunduğu hayretle görülüyordu.

Târîhin böyle bir karanlık gününde hudûdlarımız Rus ordularının ayakları altında ezilirken İstanbul'da yine yeniçeri – nizâm-ı cedîd dargınlığı uzayıp gidiyordu ve günden güne şiddet kesbediyordu.

Târîh âlimi, kendi arzûsuna göre kaydetmek sevdâsıyla başkaldıran Korsikalı Fransız İmparatoru -Napolyon- Avrupa kıt'asını umûmî bir herc ü merce ma'rûz kılan istilâ politikalarından biri bulunan Rus seferine başlamıştı. Omuzlarına aldığı işin ehemmiyyetini takdîr ve ahdesinden gelebilmek için etrâftan kendisine dostlar tedârikine fazla ehemmiyyet veriyordu. Bunun için bu günlerde Fransa sefirinin sık sık pâdişâh sarâyına girdiği ve ahvâlden alınan emânelere göre sefirin Napolyon nâmına pek mühim muvaffakiyyetler kaydettiği görülürdü. Nitekim bu vakayi'den fazla kuşkulanan Ruslar, memleketlerine doğru coşkun bir selaba hâlinde sürüklenip gelen Fransızların ilk hamlelerini te'sirsiz bırakmak ve Napolyon'un menfa'ati korunan Osmânlıları teşkilâtsiz ve tertîbâtsiz vurarak bu taraftan gelecek muhâtarayı anlatmış olduğu hâlde Napolyon'un karşısına çıkmak fikriyle hudûdlarımızı tecâvüze başlamışlardı.

Dûr-endîş bir hüküm-dâr olan Selîm-i Salis daha şeh-zâdeliği zamânından beri memlekette mevcûd uygunsuzlukların esbâbını araştırmış; çârelerini temil etmiş olduğu hâlde saltanât makâmına geldiğinden evvel emirde halkın en ziyâde muhtâc olduğu irfân noksânını telâfi etmek üzere birbir te'sîsat-ı ameliyye vücûda getirdiği ve Avrupa'dan celbettiği mütefennin kimselerle ülkenin her tarafında göze çarpacak her nevi' âsâra gayret sarfindan hâli kalmamış ve mes'ûd-ı mesâ'îsinin ilk meyvelerini toplamak fırsatı da halûl etmişti.

Yeniçeri ordusuna asgarî ta'dîlât ile kabûl ettirdiği usûl-i cedîde ta'lîmleriyle kifâyet etmeyerek bir taraftan da ecnebî zâbitleri kumandasında olmak üzere yeniden teşkil ve ta'lîm ettirilen yirmi bin mevcûdlu yeni ordunun âsâr-ı fa'aliyesi Rus tecâvüzünü durduracak kadar değil, düşmanları en mühim mevki'lerde oldukça ciddî...

Mâ-ba'dı Var

YENİ YOL

Ser-muharriri: Demiray

“Yeni Yol”un yazıları kıra`at kitâblarına veya sâ`ir bir yere me`âhiz gösterilmeden alınamaz.

İzmir'de İzcilik

İzmir Lisesi İzcileri

İzmir Lisesi İzcileri Fa'aliyette

Küçük Okuyucularımıza:

Bir gece elektrik cereyânının kesilmesi mecmû'anızın iki üç gün te'hîre uğramasına sebebiyyet vermiştir. Elimizde olmayan bu sebebden dolayı sizi iki üç gün beklettiğimizden dolayı arz-ı i'tizâr ediyoruz.

Sahîfe 230

Bilginin Fâ'idesi

Küçük Kârîlerim!

Siz elbet etrâfınızı kuşatan eşyâya, şehirler kadar cesîm vapurlara, bir katarında bütün bütün bir şehri boşaltacak trenlere, bazen göklerde süzülen tayyârelere, yel gibi koşan otomobillere dikkat ediyorsunuz; insânların rahatlığına, sa'âdetine hizmet eden bu şey'lerin nasıl yapıldığını kendi kendinize soruyorsunuz, değil mi? Buna hiç şüphe etmem. Şimdi merkalarınızın bir kısmını mektebde hallediyorsunuz, diğer kısımlarını da tedriç ile öğreneceksiniz. Bütün bu hâriku'l-âde şey'leri vücûda getiren, yapan, eden hep bilgidir. Bu işlerde bilgisi çok olanların daha ziyâde muvaffak olacağı tabî'dir. Bizim, koca Türkiye'nin bu hâle gelmesine sebep ne diye sorsam belki (Yunan), (Rus), (Bulgar), (İngiliz) velhâsıl düşmanlar cevâbını verirsiniz. Hayır yavrum! Bunların o kadar büyük te`siri yoktur. En büyük sebep bilgisizliğimiz, en büyük düşmanımız cehâletimizdir. Bu en büyük düşmanı da iyi ve çok bilgilerle mağlûb edeceğiz. İşe buradan başlayarak gece gündüz çalışmak îcâb ediyor. Bugünkü genç yavrularda çalışmak azmini görüyoruz, biz de rehberlik etmek, en kısa yolları göstermek istiyoruz. İşte mecmû'alığımızın gâyesi bu... Avrupa'yı bugünkü mevki'e ulaştıran, akıllara hayret veren terakkîyyâtını onların küçük mecmû'ları yapmıştır. Bana belki sorarsınız; "Efendimiz hikâyelerle mi drenotlar yapacağız?" Hayır yavrum, hikâyeler ile değil... O

azîm işleri bu küçük mecmû'anın içindeki ma'lûmâtla vücûda getirecek değilsiniz...
Yalnız okumaya alışacak... Mecmû'acılığın, okumanın zevkini tadacaksınız...
Türkiye'nin bugün hemen yegâne çocuk mecmû'ası olan "Yeni Yol" bunun için
çalışıyor ve kendini size sevdirmeye uğraşüyor. Mecmû'anızın daha ziyâde güzelleşip
daha câzip bir şekil alabilmesi için sizin de ona mu'âvenet, rağbet etmeniz lâzımdır.
Avrupa'nın yüzlerce çocuk mecmû'ası karşısında yegâne mecmû'anız olan "Yeni Yol"u
yaşatmak sizlere, genç Türkiye'nin genç kârîlerine düşüyor.

Muhterem Vâlideme:

Bir Nazîre

— Kalk gezelim:

— Hayır kızım, şimdi benim iş vaktim:

Bak henüz ben dikişimi bitirmedim, dikmedim;

Şimdi bana gırıldayan makinemin önünde

Çabalamak vazîfedir; gezme kalsın bugün de.

Yalan değil, gezilecek, görülecek yerler var;

Yalan değil, bir cennettir yeşil dağlar, ovalar;

Lâkin yoksul olanlara cehennemdir her bucak.

Uzakları tatmak için bir şart vardır: Çalışmak!..

Evet kızım, sen de gezmek, safâ sürmek istiyorsun..

Çalış!. Durma... Tende sıhhat, kolda kuvvet var iken;

Biri sana iş işlerken "Kalk gezelim!" diyince,

Ona de ki: "Ben gezemem, şimdi benim iş vaktim;

Makinemden, dikişimden başka yoktur ümîdim;

Önce biraz alın teri, ondan sonra eğlence!.."

39/12/22

Şişi: Mu'allim

T. Demiray

“Bernardo Saint Pierre”den

Köylünün Fazîleti

Son muhârebelerin birinde idi. Bir süvâri yüzbaşı hayvanlar için ot tedârikine me`mûr oldu. Lâkin tahmîn edersiniz ya? Harb yerinde para düşünülemez. Memleketi düşmana vermemek için herkesten fedâ-kârlık beklenir. Zâbit; arpa, yulaf gibi ne bulursa yiyecek, para vermeyecekti.

Yüzbaşı, müfrezesinin ot bulmak için ta'yîn olunan yere kadar gitti. Burası ıssız bir vâdî idi. Ötede bir yerde küme küme ağaçlar vardı. Hiçbir tarla görünmüyordu. Bir hayli dolaştı. Nihâyet tenhâ vâdînin bir köşesinde sıkışmış küçük bir kulübe gördü. Neferler kapıyı vurdular. Beli bükülmüş, ak sakallı fakir bir köylü çıktı.

Zâbit emretti:

— Haydi baba!.. dedi. Hayvanlarım için ot keseceğim. Bana bir tarla göster.

İhtiyâr:

— Pekî, şimdi!.. Cevâbını verdi. Süvârilerin önüne düştü... Bir çarık yürüdüler, güzel yetişmiş bir yulaf tarlası gördüler. Zâbit:

— İşte aradığımı buldum! diye bağırdı. Köylü mukâbele etti.

— Sabrediniz, ileride daha iyisi var. Yürümekte devâm edelim, bir çarık daha gittiler. İkinci bir yulaf tarlası görüldü. Askerler atlardan indiler. Yulafları biçtiler. Hayvanlara yüklediler.

O zamân yüzbaşı ihtiyâra dedi ki:

— Baba, bizi beyhûde yordun. Evvelki tarla daha güzeldi.

İhtiyâr:

— Evet yüzbaşı, dedi, o tarla güzeldi, fakat ne yapayım ki benim değildi.

“Mu'allimler Mecmû'ası'ndan”

Sirâceddîn

Küçük Hikâye:

Zekâ

Arapçadan:

Sıcak bir yaz günü idi.

Medine sokaklarında Arap çocuklarına hâs bir hay ve huy yükseliyordu. En büyükleri on iki yaşını tecâvüz etmeyen birçok yavrular tozlar içinde yuvarlanıyorlar, dönüyor, haykırıyor, koşuyor, sığıyorlar, velhâsıl çocukluğun bütün neş'e ve şetâreti ile oynuyorlardı.

Bu esnâda bütün gürültüler kesildi. O bağırان, yuvarlanan, koşan küçüklerden yalnız bir tanesi meydânda kalmıştı. Diğerleri kimisi ev arkalarına saklanmışlar, kimisi dar sokaklara sapsmışlar, bacaklarına güvenenler de uzaklara doğru kaçmışlar idi.

Buna sebep ne idi, biliyor musunuz?..

Târîh dersinde okuduğunuz meşhûr “Ömerü'l-Fâruk”, evet, ikinci halîfe Ömer ibnü'l-Hattab geliyordu.

Hazreti Ömer uzun boylu, iri vücûdlu, müdhiş bir zâtı. Şahsının verdiği heybete bir de zamânın halîfesi olması, çocukları kaçırmaya kâfi gelmişti. Evet, hiçbir kabâhatleri olmadığı hâlde mahzâ Ömer'in muhabbetinden kaçıyorlardı.

Yalnız bir tanesi nasılsa kaçamamış, şaşkın bir hâlde kalmıştı. Bu çocuk yine târîhte ismini işittiğiniz (Abdullah ibn Zübeyr) idi. Bu hâl Hazreti Ömer'in ta'accübünü mûcib oldu. Kendisine karşı ihtirâm vaz'iyetinde, bir kenârda duran (Abdullah ibn Zübeyr)e sordu:

— Ey İbn Zübeyr!.. Görüyorum ki arkadaşların beni görünce kaçtılar. Sen onlara imtisâl etmedin. Bunda sebep nedir?..

Koca Fâruk çocuktan -hiçbir zamân unutamayacağı- şu cevâbı aldı:

— Ya emîrü'l-mü`minîn! Kendimde bir kabâhatten dolayı şüphem yok ki korkup kaçayım. Yâhûd yol dar değil ki çekileyim...

Hazreti Ömer, o pek ufak çocuğun hem hâzırcevâblığına hem de hâriku'l-âde zekâsına delâlet eden, aynı zamânda hem kabâhati üzerinden atan hem de ma'sûmiyetini müdellelân isbât eden bu cevâbı alınca gayr-ı ihtiyâri eğilmiş ve:

— Tûl Allah ömrik yâ İbn Zübeyr!..(*) du'âsıyla alnından öpmüştü.

Fâtih: Kâmi

(*) (Tûl Allah ömrik yâ İbn Zübeyr) cümlesinin mâna'ası: (Ey Zübeyr oğlu! Allah senin ömrünü uzun etsin!..)dir.

Sahîfe 232

İngilizceden:

Karşılıklı Hîleler

Geniş mecrâlî bir nehrin yakınında, ıssız ve insânların fikrinden oldukça emîn bir mahalde, deve ile çakal müşterek ve mütecânis bir hayât sürerlerdi. Irkları muhtelif fakat tâbi'leri yek-diğerine uygun olan bu iki arkadaş insânlara gıpta verecek kadar sâf ve cidâlsiz bir tevâfukla geçinirlerdi.

Berrâk, zevk-âver bir sabâh idi. Çakal keşfettiği bir yeri arkadaşına şöyle anlatıyordu.

— Kardeşim! Derenin öbür tarafında o kadar güzel bir tarla gördüm ki baştan başa şeker kamışı eğilmiş... Zannıma kalırsa sâhilde yaban elması gibi yemişler de var. Eğer beni sırtına alıp geçecek olursak ikimiz de bugün lezzetli bir öğle yemeği elde etmiş olacağız.

Bu teklîf deveyi o kadar şoka getirdi ki: Hemen çakalı sırtına alıp kemâl-i süratle dereyi kat'e başladı. Çakal; yüzme bilmediğinden -kazara düşmek ihtimâlinden- korkar. Ve yiyeceği yemek lezzetini der-hâtır ile şimdiden genişletmek ve sizin rahatça geçmenizi te'mîn etmek için ağzı sulanan devenin hörgücüne sıkı sıkı sarılıyordu.

Biraz sonra diğer sâhile çıkmışlardı. Deve; kamış tarlasına, çakal da meyve ağaçlarının arasına daldılar ve kemâl-i iştihâ ile yemeye koyuldular.

Fakat deve henüz işkembesinin ruba'ını dolduramadığı hâlde çakal, az zamânda yiyeceğini yemiş, işini bitirmiş ve gitmeye mahyâ bir vaz'iyet almıştı.

Beklemekten cânı sıkılıyordu o, çabucak yerine avdet etmek ve tehlikeden azâde râhat bir uyku çekmek istiyordu. Arkadaşına bağırdı:

— Haydi bakalım! Biraz sür'at... Beni sırtına al da yurdumuza gidelim.

Lâkin bu sözlere ancak kırılan kamışların çıkardıkları hışırtılar cevâb veriyor ve deve hiç alâka-dâr görünmüyordu... Bunun uzun müddet devâmı çakalın çok cânını sıktı. Ve olanca kuvvetiyle bağırmağa başladı. Bu çılgın yaygaradan köylüler ne olduğunu anlamak üzere koşa koşa geldiler. Ve deveye tarladan kaçıp kurtuluncaya kadar, güzel bir dayak attılar. Zavallı ihtiyâr selâmeti zor buldu. Tarlanın öbür başından bu gülünç vak'ayı seyreden çakal mütebessim bir çehre ile devenin yanına gelerek tekrâr sırtına almasını ricâ etti. Deve biraz düşündükten sonra başını mütevekkil-âne iki tarafa sallayarak "Fesubhânallah" dedi ve çakalı da sırtlayıp dereyi geçmeye başladı. Onun geniş adımları suyu çalkalıyor, bulandırıyor ve daha mahv bir hâle sokuyordu... Oldukça derin bir mahalline gelmişlerdi. Deve sordu:

— Azîzim çakal! Bugün benim için hiç de iyi bir şey` yapmadık. En mes'ud bir zamânda niçin bağırarak köylüleri başıma musallat ettin de beni bu kadar dayağa mahkûm bıraktın? Çakal lâ-kaytane cevâb verdi:

— Ah... O, benim âdetimdir.

— Nasıl âdet?

— Her gün yemekten sonra tegannî etmek mu'tâdim olduğunu bilmiyor musun?

Deve, sükûtle mukâbele etti fakat az daha ilerledikleri zamân tekrâr, söze başladı.

Sahîfe 233

— Ah... Şu güzel suyun içerisinde biraz çırpınmak ve silkinmeyi ne kadar arzû ediyorum bir bilsen...

Çakal telâşla:

— Oo... Hayır, hayır. Neden böyle yapmak istiyorsun fakat yine deve ağırbaşlılıkla sözüne devâm ediyordu:

— Her gün yemekten sonra böyle hareket yapmak mu'tâdim olduğunu bilmiyor musun?

Bu muhik su`âle karşı korku ve hayret içerisinde kalan çakal, devenin, vücûdunda yaptığı şiddetli bir sarsıntı ile muvâzenesini gâ'ib ederek suya düştü...

Zavallı çakal, bu kazâdan tahlîs-i nefis için derin derin nehrin sathında bocalarken devenin şen ve müstehzî kahkahaları karşıdaki ormanlarda tannân akisler yapıyordu...

Şeh-zâdebaşı: İzzeddîn Muhammed

Doğru Sözler

- Yalancının evi yanmış kimse inanmamış.
- Yalancının mumu yatsıya kadar yanar.
- Yavaş atın tekmesi pek olur.
- Yalnız ümîdle geçinen açlıkla ölür.
- Yapmak güçtür, yıkmak kolay.
- Yalan, eğer menfa'ate hâdim değilse, ka`ili kadar sersem kimse yoktur.
- Harman sonu dervişlerindir.
- Kalbden kalbe yol vardır.
- Hakikat gizlenmez.
- Hasımın karınca da olsa kendini korusun!
- Dost başa, düşman ayağa bakar.
- Alet işler, el övünür.
- Ekmek ve kemik da'vası olmazsa it iti ısırılmaz.
- Düşmanlarımı dostlar arasında ara!
- Evvelâ his, sonra akıl tatmîn olunur.
- İpek kumaşlar mutfağın ateşini söndürür.
- Kuzguna yavrusu anka görünür.
- Bol bol yiyen, bel bel bakar.

Kurt ile Kuzu

Henüz daha boynuzu
Çıkmamış ak bir kuzu
Geziyorken çayırdaki.
Bir kurt gördü bayırda.
Gördü ki kurt yaklaştı
Kuzu da uzaklaştı,

Saklanmak için yemliğe
Girdi hemen çiftliğe,
Kapıları kapadı
Hiçbir korku kalmadı,
Kurt geldi tâ kapıya
Diller döktü kuzuya:

— “A benim mini mini
Küçük kuzum teyzeni
Gördüm gelecek evde
Hazırlasın bir oda
Aç kapıyı gireyim
Sileyim devşireyim.”
Dinledi hîle-kârı,
Sakladı anahtarını,
— Hoş geldiniz sultânım
Kurbân sana al kanım
Şurada bekçi köpek var

Ondadır hep anahtar
Emredin çağırayım
İstersen bağırayım.”
Kurt duyunca köpeği
Söndü eski isteği,
Ayakları dört açtı
Durmadı oradan kaçtı.

Bu hikâye anlatır
Olmak kırk müdbir

İzmir Sungur Alp

Sahîfe 234

Akhisar'da Müceddiden İnşâ Edilecek Olan Zekûr Numûne Mektebi Projesi

İzmir ve Manisa Ma'ârifindeki İntibâ'âtım

İzmir Kız ve Erkek Liseleriyle Dârü'l-mu'allimât ve Dârü'l-mu'allimîn, Sakarya, Saltanât-ı Milliyye, Türk Birliği, Aras, mîsâk-ı Millî, İstiklâl, Dumlupınar, İnönü, Hâkimiyet-i Milliyye, Du'âtepe, Tınaztepe, Müdâfa'a-yı Hukûk, Ankara, Şehîd Fethi Bey, Redd-i İlhâk, Tûrân, Soğukkuyu ve Manisa Erkek Lisesiyle Kız ve Erkek Numûne Mekteblerini birer birer ziyâret ettim. Bilaistisnâ bütün mekâtibte gördüğüm intizâm cidden fevka'l-âdedir. Mekteplerde en çok nazarıma çarpan derin ve samîmî bir meslek aşkıdır. Arkadaşlarımda mesleğe karşı gördüğüm yüksek merbûtiyet istikbâle â'id tahayyülâtımı zenginleştirmiş ve millî gururumu arttırmıştır.

Azîz meslektaşlarımı tebrik eder ve hâl-i ictimâ'da bulunan İzmir ve Manisa Meclis-i Umûmî a'zâ-yı muhterimesinin istikbâli hâzırlayan bu yüksek zümreyi ihmâl etmeyeceğini ümîd eylerim.

Nedim Tuğrul

Avustralya Ormanları

Avustralya kıt'asının yeni bulunan bir kıt'a olduğunu hepimiz bilirsiniz. Bu kıt'anın içinde pek mebzûl altın ma'deni olduğu gibi her husûsta da işimize yarayabilecek ağaçları hâvî ormanları da vardır. İşte bunun içindir ki Avrupalılar ve bi'l-hâssa İngilizler her bir müşkilâta katlanarak bu kıt'ayı zabtetmişlerdir. Bu ormandaki ağaçların kendilerine mahsûs bir husûsîyeti vardır. Meselâ burada yetişen ve “jarrah” denilen ağaçların keresteleri suya çok mütehemmil ve kat'iyen su ile çürümedikleri için evlerin kaplama ve temel direklerini yapmak husûsunda çok işe yarar. Sonra bu keresteler zamân geçtikçe sertleşir; çivi bile büyük zahmetle çakılır. İşte bu nevi' ağaçların kerestelerinden yapılan evler hiçbir zamân bozulmaz ve çok dayanıklı olur. Bu kıt'ada doksan yüz sene evvel oturan insânlar, evlerini bu cins ağacın kerestelerinden yaptıkları için asla şekli bozulmamıştır. Yine bu kıt'ada “karri” denilen bir ağaç daha yetişir ki boyu çok büyüktür. Bu ağacın kerestesi istenilen şekle sokulabilir. Bunun için bu kerestelerden tren vagonlarının kaplamalarıyla kanepeleri yapılmaktadır. Bir de bahriyye tezgâhlarında kullanılan bir nevi' kereste daha vardır ki o da bu arâzide yetişen “turret” ağacının kerestesidir. Odunu çok sert olup en büyük rüzgârlara bile mukâvemet eder. Bunun için bu ağacın odunlarından kimi direkleri ile kimi döşeme tahtaları yapılır.

Evvelce yeni keşfolunan bu kıt'aya insânlar pek rağbet etmemişlerdi. Fakat şimdi bu kıt'anın ma'denleriyle ormanlarının her husûsta işe yarayacağı anlaşıldı. Bunun için bu kıt'anın sâkinleriyle yeni gelen ziyâretçileri arasında istifâde için büyük bir rekâbet husûle gelmiştir.

K. Cezâyirli A. S.

Sahîfe 235

Hanım Kızların Mütâla'a Merakı

Receb Bey'in Kemânı

Receb Bey, Boğaziçi'nde küçük bir köyün eczacısı idi. Her gün basık tavanlı eczâ-hânesinin ilaç kokulu havâsı içinde tek başına otura otura bu hayâtından bıkmaya, cânı sıkılmaya başlamıştı.

Hayâtından şikâyet ettiği zamân arkadaşlarının ekserisi ona mûsikîye çalışıp bir saz çalmasını tavsiye ediyorlardı. O düşündü. Evet bu hakîkaten muvâfıktı. Hem de pek güç bir şey` değildi. Nitekim işte arkadaşı Sabri kemân çalmıyor muydu? O hâlde biraz çalışsa pek a'lâ buna muvaffak olurdu.

Bir gün kat'î kararını verdi; eczâ-hâneyi çırağına bırakarak bir kemân almak üzere İstanbul'a indi. Birçok âlet-i mûsikîye dükkânları dolaştıktan sonra ucuzca bir kemân ele geçirdi. Artık işe tamamıyla başlamak sırası gelmişti. Elinde kemân kutusu, yolda giderken birçok şey`ler tahayyül ediyordu:

O, kemânı öğrendikten sonra eczacılıktan vazgeçecek; mûsikî ile iştigâl edecekti. Pek ziyâde ümîd ediyordu ki; çok yakın bir zamânda iyi bir "kemânî" olacaktı. Bu düşüncelerle kendisine bir mûsikî-şinâs süsü vererek yürüyor, kendisini herkese göstermek için kutusunu sallayarakta mağrûr-âne etrâfına bakınıyordu.

Sahîfe 236

Şimdi artık her gün eczâ-hânedede, sabâhtan akşama kadar bilâ-fâsıla kemânını çalıyor; önündeki nota defterlerine -anlamayarak- baka baka yayını teller üzerinde gezdiriyor, hâsıl olan gayr-i muntazam ve mâna'asız sedalara; çanlak ve akortsuz sesi ile de iştirâk ediyor, bundan kendine mahsûs bir zevk duyuyordu!

Eczâ-hânenin önünden geçenler için her gün, her sâ'at bu kemân sadâsını işitmek pek tabîî bir şey` hükmüne girmişti. Eğer bir gün bir ses duyulmasa, mutlakâ Receb Bey'in hasta olduğuna hükmedilirdi. Bu bir müddet böyle devâm etti. Aylardan sonra yarım yamalak öğrenebildiği, bir iki âdî şarkıyı çalmaya başladığı zamân; kendisinin mûsikîye kâbiliyyet-i fevka'l-âdesi olduğuna ve böyle giderse biraz sonra pek meşhûr kemânîler sırasına geçeceğine itminân hâsıl etti. Şimdi o, eczâ-hâne önünden geçen her arkadaşını da'vet ediyor;

— Dinle bak! Sana kemân çalayım...

Diye başlıyor, sâ'atlerce karşısındakini bu teneke gürültüsü kadar karışık ve âhenksiz sadâyı dinlemeye mecbûr oluyordu. Ve arada bir de;

— Nasıl, diyor, epeyce çalışıyorum değil mi? Biraz daha çalışsam çok iyi olacak.

Cevâbı beklemeden yine kendisi;

— Yok yok, güzel oluyor. Diyerek tasdik ediyordu.

Arkadaşları artık kendisiyle istihzâya ve kemân dinlemeye yakalanmamak için eczâ-hânenin önünden geçmemeye başladılar; fakat Receb Bey bunların hiçbirini anlamıyor, yâhûd anladığı hâlde aldırmıyordu. Nereye gitse elinden kemânını bırakmaz, oturur oturmaz hemen çalmaya ve herkese bu mahâretini göstermeye gayret ederdi. Artık herkes bundan usanmıştı.

Receb Bey bir gün kemânını bir sigara masası üzerinde bırakarak dışarı çıkmıştı. Receb Bey'in nasılsa gözünden kaçan bir kedi masa ile oynarken devirdi. kemân yere düştü ve kırıldı. Receb Bey avdetinde kemânı öyle görünce fenâ hâlde cânı sıkıldı. Fakat ne yapabiliyordu: “İş işten geçmiş; kedi de kaçmış.”

O, oldukça tamahkârdı da... Binâ`en-aleyh birkaç lira fedâ edip tekrâr bir kemân alamazdı. Çâr-nâ-çâr, yine eskisi gibi, basık tavanlı eczâ-hânesinin ilâç kokulu havâsı içinde gömüldü.

Birkaç günden beri hâsıl olan sükûnetten Receb Bey'in hastalığına kâni olan arkadaşları ziyâretine gittikleri zamân hakîkati öğrendiler. Onu tesellî ederken kalben de kurtulduklarına memnûn oluyorlardı.

Şimdi o köyde kemânın bir hâtırâsı kalmıştı; geveze olanlara “Receb Bey'in kemânı” lâkabını vermek âdet oldu...

6 Kânûn-ı Evvel 339

Nişantaşı

Mu'allim M. Hâlid

Letâif

Bir Cevâb

Büyük bir konağın arabacısı büyük bir seyâhâte hâzırlanan efendisine kendisi de biraz götürmesi için ricâ etti.

Efendi sordu:

— Sen benimle her yere gidebilir misin?

— Hay hay efendim!

— Cehenneme de gider misin?

— Giderim efendim.

— Fakat düşün... Orası çok pek çok sıcaktır. Sen arabanın ön tarafında bulunacak ve ateşe ilk defa olarak gireceksin...

— Yok... Hayır efendim... Bu fikriniz yanlış. Ben kapıda inip, dışarda kalacağım. Zât-ı âlînizle içeri girmeye te`eddüb ederim. Bendeniz yerimi bilirim efendim.

Mahkemedede:

Hâkim — Bu eski elbiseleri ne için çaldınız?

Hırsız — Yeni zannetmiştim de onun için efendim?

Hâkim — Peki bu işi yapmak için sizi kim sevk etti?

Hırsız — Beni kimse sevk etmedi hâkim efendi. Yalnız komşum yolladı.

Sahîfe 237

Masalçık

Kısmetten Fazla Olmaz

Vaktiyle gâyet fakir bir ihtiyâr varmış. Zavallı adam çalışır çabalar lâkin hakkıyla karnını doyuramazmış. Bir gece garîb bir rü`yâ görmüş; büyük yeşil bir meydân... Meydânın etrâfında sıra ile birçok çeşmeler... Bu çeşmelerin kimi köpüre köpüre, bol bol kimi orta kimi de sızıntı hâlinde akarmış. Orada bulunan birtakım kimselerden bunların neye delâlet ettiğini, bu kadar çeşmenin neye yaradığını sormuş, onlar da: “Bu çeşme dünyâdaki insânların kısmetleridir” demişler. Adamcağız aman benim çeşme hangisi diye sormuş. Almışlar götürüp bir çeşme göstermişler. Lâkin bu çeşmenin suyu hemen yok gibi bir şeymiş. Damla damla akan suları da kızgın güneş kurutuyormuş. İhtiyâr eline bir değnek alıp çeşmesini açmak istemiş... Değnek çeşmenin ağzında sokulu olduğu hâlde kırılmış. Damlalar da akmaz olmuş. Bu sıkıntı ile uyanmış. Artık sabâha kadar tabî`î uyananmış erkenden her sabâh çıktığı kahveye çıkmış. Bir kenâra çekilip düşünmeye başlamış. Onun bu hâlini merak eden kahveci: “Baba ne düşünüyorsun?.. Derdin ne?” diye bir iki kere sorduysa da hiçbir cevâb vermemiş.

O vakitler ba'zı pâdişâhlar tebdîl-i kıyâfet edip memleketi gezer, dolaşırlarmış. İşte tesâdüfen o gün de oranın pâdişâhı devre çıkar, o kahveye gelir oturur.

Karşısındaki fakir ihtiyârı düşünceli görünce lalasına gidip sebebini öğrenmesini söyler. Lala gidip sorar ve çok ısrâr ederse de ihtiyârı bir türlü söyletmez. Bu hâl kahvedekilerin de nazar-ı dikkatini celbeder. Hep birden ısrâr ederler. Nihâyet “Cânım ne olacak bir rü'yâ gördüm onu merak ediyorum.” “Ee söyle bakalım rü'yânı ne imiş” derler yalvarırlar. İhtiyârın gönlünü yaparlar. O da anlatır. Kimi güler alay eder kimi esefler eder. Pâdişâh da ihtiyârın yerini yurdunu iyice öğrenir, çıkar gider. Ertesi günde bir adam yollayıp sarâyına çağırır. Adamcağız neye uğradığını bilemez, gider. Pâdişâh ihtiyârı hazîneye koymalarını ve bir kürek altın almasına müsâ'ade etmelerini söyler. Emrini yaparlar ihtiyârı hazîneye sokup eline bir kürek verirler. Haydi baba doldur derler. O da telâşla küreği kavrayıp daldırır. Daldırır ama ne fâ'ide ki küreğin sapını... Bittabi'î hiçbir şey` elde edemez, me'yûsen çıkar. Kısmet çeşmesinin tamamen kapanmış olduğuna kanâ'at getirir. Bunu pâdişâha haber verirler. Şaşırır. Peki, yolu üzerine bir torba altın koyun der.

Ertesi gün ihtiyârın her gün geçtiği düz bir köprü üstüne altın torbasını koyarlar. Nöbetçiler de bekler. İhtiyâr oradan geçerken kendi kendine: “Her gün buradan gözü açık gidiyorum bugün bakalım kapalı geçeyim der ve gözü kapalı olduğu hâlde geçer, gider.

Pâdişâh hayretler içinde kalır ve: “Yarın torbayı ihtiyârın evine götürüp teslim edin” der. Ertesi gün torbayı götürdükleri zamân ne görseler beğenirsiniz... İhtiyârcık ölmüş cenâzesi kaldırılıyor. Dönüp pâdişâha bu hâli hikâye ederler. Hayretler içinde kalır ve hayâtın kısmetle berâber kısmetin de hayâtle berâber bittiğini anlar.

Koca Ali Altıncı Sınıf Talebesinden

Tal'at Tuğrul

Sahîfe 238

Spor

Bundan böyle mecmû'amızda spora da bir kısım ayıracağız. Vâkı'a memleketimizde bir iki spor mecmû'ası çıkıyor, yevmî gazeteler her vakit spor havâdisi veriyor ise de bu bizleri o kadar alâka-dâr etmez. Bizim bahislerimiz mekteblere, mekteb sporculuğuna âittir. Anadolu'nun hemen hemen bütün kısım-ı şarkîsinde kârîleri olanlara tevzî' edilen mecmû'amız bütün o yerlerin genç sporcularını, mekteb timlerini

yek-diğerine tanıtmaya çalışacaktır. Bunun için de bütün kârîlerimizin yardımı lâzımdır. Herkes kendi muhîtinden ma'lûmât verecek, spor havâdislerini yetiştirecek, tim resimlerini gönderecek olursa yine herkes istifâde edecektir. Bu nüshada Kocaeli'den aldığımız bir mektûbu dercediyoruz:

Yeni Yol Müdüriyetine

“Gençlerin Derdi”

Efendim,

Geçen hafta bin naz ve niyâzla açtırılan Tersâne bâğçesi'nde mektebimizin birinci timiyle Kocaeli Spor Kulübü ikinci timi çarpıştılar. Her iki taraf da bütün gayretlere rağmen tek bir sayı yapmaya muvaffak olamadı; berâbere kalındı. Hâlâ da kalmakta. Sebebi? Çünkü oynanacak saha yok... Bomboş duran tersâne meydânı müte'addid mürâca'atlarımıza, ricâlarımıza rağmen bir türlü açılmıyor. Biz gençlerin şevkini kırmak bilmem ki doğru mudur?.. Kumandan Celâl Beyefendi meydânın taşından, toprağından evvel gençliği düşünmeli değil midirler? Ricâ ederim bu mektûbu dercedin. Hürmetler.

Lise Talebesinden

T. T

Meydânın küşâd edilmeyişinin sebab-i asliyyesini bilemez. Fakat bir mahzûr-ı kat'iyyesi olduğu takdîrde meydânın haftada iki gün olsun gençlere gençlere küşâd edilmesini biz de muhterem Kumandan Celâl Beyefendi'den istihâm ederiz.

Yeni Yol

Teşekkür

Mecmû'amız için pek büyük ve kıymetli mu'âvenetlerini diriğ etmeyen Alaşehir, Soma, Kula, Kasaba, Demirci, Sâlihli mekteb müdürleri Osmân Niyâzi, Kâşif, Ali Ulvî, Osmân Nûri ve Himmet Beylere alenen arz-ı şükrân eyleriz.

Yeni Yol

Balıkesir mümessilimiz Şekerci-zâde İsmâil Hakkı Bey'e,
Yüksek fa'aliyetinizden çok mumnûnuz. Teşekkür ederiz.

Yeni Yol

Garîb Bir Hayâtın Âkıbeti

Tefrika: 6

Muharriri: A.

— Arkadaş... Selâmetiniz nâmına bir parça bizi dinlemenizi teklîf edecektim. Şu cür`et-kârlığımı da ne sûretle ta'mîr edeceğimi biliyorum. Affınıza ilticâ ediyorum.

— Kimsiniz?

— Burası çok uzun... Yalnız anlayınız ki esrârınıza muttali' olan iki çöl yolcusu sizi bu mihnet-hânedan kurtarmak istedi.

Şeh-zâde — Ya'nî Tâclı Salon'dan mı geliyorsunuz?

Abbas — Hâtîrâtı okuduk. Ve bu çılgınca işe teşebbüs ettik. Biz tahte'l-arz mahzenin yolunu bulmak için uğraşırken derinden birtakım sesler gelmeye başladı. Acele ile bir kapı bulduk. Tesâdüf bizi buraya attı.

— Fakat heyhât... Siz bana ne gibi bir iyilik yapabileceksiniz bi'l-hâssa hepsi şimdi yukarıda...

Siyahlı Kız — Bir şey` soracağım. Kapıdaki zenciler size nasıl yol verdi?

Abbas — Onu da sonra anlatırım. Manyetizma ettim. Şimdi acele buradan sûret-i firârımızı düşünelim. O cihetten korkacak bir şey` yok. Zenciler belki iki sâ'at yerlerinden kımladayamayacak.

— Garîb şey` ...

— Fakat vakit geçiriyoruz. (Kıza hitâben) acaba sizin geldiğiniz yoldan gidemez mi?

— Gideriz ama, sonra... O yol babamın sarâyına

Sahîfe 239

gider. Ya şimdilerde babam eve döndü ise...

Nahid — Hayır. Ben te`mîn ederim. Çünkü hepsi yukarıda. Ve öyle bir alay ile geldiler ki dört beş sâ'at evvel gitmeleri ihtimâl hâricindedir.

Kız — Küçük seyyâh mantığımız hoşuma gitti.

Nahid — Şüphesiz... Ve zâten bunu bilmeyecek ne var!

Yalnız sultânım kim olduğunuzu biliyorum.

Kız — Siz birçok şey'leri vakt-i âhire ta'lik ediniz. Bırakınız biz de bu hâlimizi sonra size anlatalım.

Nahid — A'lâ... Lâkin acele ediniz. Haydi gidelim. Hep berâber kalkıp kapıdan çıktılar. Sarâya giden yolun kapısını açmışlardı ki yukarıdan ayak sesleri aksetmeye başladı. Anlaşıldı ki mahbûsu yoklamak için geliyorlardı.

Birbiri arkasından hepsi de gizli kapıdan gâ'ib oldu. O sırada dehliz bir elektrik ziyâsıyla tenvîr etti... Aradan beş dakika geçmemişti. Yer altı yolcularının kulaklarına hiddetli, acele ses gelmeye başladı. Artık koşuyorlardı. Aradan ancak yarım sâ'at geçtikten sonra kız durdu. Yol fevka'l-âde genişlemişti. Bir sıra vagona benzeyen şey'ler sıralanmış, bekliyordu.

Siyahlı Kız — Acele ediniz. Vagona atlayınız dedi. Hepsi en öndeki vagona atladılar. Mûte'âkıben yıldırım sür'atiyle ve büyük bir gürültü çıkararak tren hareket etti. Elektrikler yanmış... Her tarafı tenvîr etmişti. Vagon geniş ve büyüktü. On kişinin bütün ihtiyâcını te'mîn edebilirdi. Arkasında duran bir diğer vagona sekiz adet müzeyyen karyola vardı. Ayrıca bir yemek vagonu... Ve mütâla'a salonu bulunuyor insân ne arzû ediyorsa burada bulabiliyordu. Denilebilirdi ki bu tahte'l-zemin tramvay hattı devr-i âlem seyâhâtine çıkan seyyâhlara mahsûstu. Ma'mâfih seyâhâtte daha az devâm etmedi.

[Metnin devamı 240. sahîfededir.]

Talebe Yazıları:

Akşemseddîn Numûne Beşinci Sınıf Talebesinden
H. Refik Efendi Tarafından Gönderilmiştir.

Anadolu Muzafferiyeti

Sevgili Anadolu hâ'in düşmanın mülevves çizmeleri altında inlerken bir avuç kahraman buna tahammül edememiş; kükremiş ve vatani herhalde kurtarmaya azmetmişti.

Düşman bir taraftan memleketi aç kurt gibi kemirir, Anadolu'nun harem-i ismetinde anaları, yavruları öldürürken diğer tarafta bu bir avuç kahraman hiç yılmadan çalışıyor, çalışıyor ve muvaffak da oluyordu.

Ufak ufak kuvvetlerden doğan çeteler bilâ-hare bugünkü mu'azzam orduyu meydâna getirdi. Artık bağrımızdaki pençeleri sökmek, koparmak zamânı gelmişti, ilk ders bütün azamet ve dehşetiyle Birinci İnönü'de verildi. Pâyimâl olan düşman, Türk'ün ne demek olduğunu bir kere daha oldu. Pek sessiz duran, pek âciz gibi görünen Türk artık coşmuştu... Yavrularını kurtarmaya çalışan kaplan gibi atılıyor, vuruyor ve düşmanını mütemâdiyen sersemletiyor, berbat ediyordu.

Bütün Avrupa, bütün cihân hayretler içinde idi. Muzafferiyetler birbirini ta'kîb ediyordu. Nihâyet 1338 Ağustos'unda cihânı sarsan hücûm başladı. İşgal sahalarını kasırğa gibi Türk askeri kapladı. Bu bir rü'yâ gibi idi. Kimse ne olduğunu anlayamadı. İzmir sâhillerinde Türk süvârieleri göründü.

Şimdi, cihânın, hayret ve takdîrleri arasında çelik kollu kahramanlar köyüne, evine, tarlasının, sapanının başına dönüyor. Ufuklarda muzafferiyet güneşi parlıyor ve yeni genç Türkiye Hükûmetine nûrlar serpiyor.

A. Refik

Spor Müsâbakası

Fâtih Akşemseddîn Mektebi ile Cendereli Mektebi takımları arasında icrâ edilen maçta Akşemseddîn takımı gâlib gelmiş ve diğer maçlar icrâ edilmiştir.

Kocaeli Lisesi mu'allimlerinden Süleymân Bey ve İnâs Mektebi Müdîresi Hanımefendi'ye:

Mecmû'amız hakkında göstermiş olduğunuz alâkaya alenen teşekkürler ederiz.

Yeni Yol

Sahîfe 240

İki Sevimli Arkadaş

[240. sahîfedeki metnin devamı.]

Vezirin Sarâyına Muvâsalât

Hepsi de uyku alâ`imi göstermeye başladı. Fazla gürültü Nahid'i sersem etmiş gibi idi. Abbas uykusuzluktan muzdaripti. Kıymetli mahbûs ise bir zindândan çıktığı için elektrik ziyâsına daha iyice alışmamıştı. Her hâlde uykuya ihtiyâc vardı.

— Uyuyalım...

Dediler her birisi yataklı vagonun birer köşesinde müzeyyen karyolaların içerisine uzandı. Yalnız siyahlı kız metin ve cesûr hiç yorulmaksızın dâ`imâ tramvayın hareketini ta'kîb ediyor, uyumuyordu. Tramvay cehennemî bir sür'atle yol alıyor, karanlık içinde tellerden sâ'ika-âsâ ateşler çıkarıyordu. Bir zamân geldi ki siyahlı kız bu fazla sür'atten korktu.

Vücûdu, o nâzik vücûdu yorulmuş elleri titriyordu. Tramvayı durdurmak için elini uzattı. Acı bir çığlık kopardı. Ve şiddetle kendisini geri çekmek istedi. Yanlışlıkla cereyânlı bir tele dokunmuştu. Cehennemî bir sür'atle giden bu yer altı treni birdenbire durdu. O vakit zavallı genç kız muvâzenesini gâ`ib etti ve boylu boyunca yere uzandı. Kendisini gâ`ib etmiş bayılmıştı. Bu müdhiş tezelzül, sadme ise gece yolcularının uykusunu ihlâl etmişti. Abbas'ı yere yuvarlamış, Nahid kafasını duvara çarpmış, mahbûs ise: Ne oldu? diye haykırarak uyanmıştı. Müşterek bir hisle hepsi ona doğru koştu. Yerde upuzun yatan kızın vücûdunu gördükleri vakit fevka'l-had mütehayyir oldular. Mahbûs ise çılgın bir hâlde kızın üzerine atılıp:

– Sana ne oldu?.. Sana ne oldu?.. Şark'ın nâzenîn... Sultânı... Sana ne oldu?.. Kurtulduğum şimdi ne işe yaradı?... Uyan... Güzel melek... Hürriyyetim ve sultânlığım yerin dibine batsın.

Mâ-ba'dı Var

[Sahîfe 241/1]

Mekteb Haberleri

Saruhan Ma'ârif Müdürü Hıdır Beyefendi müdded-i me'zûniyetini ikmâl ederek avdet buyurmuşlardır. Muhterem üstâdımıza (Hoş Geldiniz) deriz.

Neş`et Bey:

Berây-ı teftîş Akhisar'a gelen müfettiş neş`et Bey merkez vilâyete avdet eylemiştir. Tebrîk ve muvaffakiyyetler dileriz.

Süreyya Hanım:

Akhisar müdürelîğine ta'yîn edileceğini yazdığımız Dârü'l-mu'allimât me'zûnelerinden Süreyya Hanımefendi Manisa Kız Lisesi müdüriyyetine ta'yîn edilmiştir.

Kasaba Erkek Mektebi birinci sınıftan 451 numaralı Mehmed Niyâzi Efendi'ye:
Tebrîkâtınıza teşekkür ederiz.

Açık Muhâbere

Kördüs muhâsebe-yi husûsiye me`mûru Emîn Bey'e:
Büyük mu'âvenetlerinize teşekkür eyleriz.

Yeni Yol

Bilmece

“Yapan satar
Alan kullanır
Kullanan görmez.”

(Kocaeli İnâs Mekteb-i Âliyye ikide 168 Bîdâr Mehmed Hanım tarafından gönderilmiştir.)

Doğru halledenler arasında kur'a çekilerek birinciye üç aylık abonemiz, ikinciye “Çocuk Şâ'irleri”, üçüncüye bir vatanî tiyatro kitâbı, kırkıncıya kadar şık birer kart verilecektir.

On Üçüncü Sayıdaki Bilmecemizin Halli

(EDİRNE, REN, NAR) idi.

Halledenler arasında kur'a çekilerek birinciliği Fâtih Sahn Medresesi birinci sınıfından Hâfız Kâmi Efendi kazanmıştır.

Yirminciye Kadar Kart Alanlar: Mercan Lisesi üçüncü sınıfından 123 İhsân, Merdiven Köy Mektebinden 38 Hâlid Mehmed, Üsküdâr Harmanlık İnâsından Bedî'a Besim, Koca Mustafa Paşa Zekûru altıncı sınıfından gâlib, 958 Orhan, Eyüb Rüşdiyye Mektebi beşinci sınıfından 600 Nâci, Düzce İnâsından Muhterime Hâlid, Göynük Zekûru dördüncü sınıfından 196 Ömer, Bergama Gâzî Paşa Numûnesinden 16 İhsân, Alaşehir Merkez İnâsından 814 Mes'ûde, Kırkağaç Zekûrundan Ali Kemâl, Akhisar Numûnesinden 245 Mehmed, Menemen Merkez İbtidâ'îsinden 32 Hilmî, Akhisar Süleymân'ın talebesinden Himmer, Dumlupınar Mektebi talebesinden 251 İsfendiyâr, Mîsâk-ı Millî İnâsından Zehra, İzmir Redd-i İlhâk Mektebinden Sâime Âdile Balıkesir Lisesi yedinci sınıfından 43 Ahmed Râfet Efendi ve Hanımlardır.

Doğru olarak halledenler:

Koca Mustafa Paşa Zekûrundan 795 Ali, Merdiven Köy Mektebinden 24 Hayri, 88 Hikmet Mehmed, 38 [okunamamıştır] Mehmed, 45 Sâim, 65 Sabriye, 48 İsmâil, 186 Mehmed Nûrullah, 127 Süleymân, Harmanlık İnâsından Bedî'a Besim, Aksarây Hasekî Bostan Hamamı 40 numaralı hânede Hâlid Sabâhaddîn, Kasımpaşa Ferhat Mahallesinden Ahmed İhsân, Göynük Merkez Zekûrundan 152 Mustafa, Eyüb Reşâdiye Mektebinden 1523 Gıyâseddîn Adil, 1246 Ahmed Azîz, Mercan kısım-ı ibtidâ'îsinden 439 Mehmed Reşâd, İzmir Dumlupınar Mektebinden 222 Hüsni, 230 Mehmed Râşid, İzmir Lisesi kısım-ı ibtidâ'îsinden 464 Süleymân Nîmet, Bergama Gâzî Paşa Mektebinden 164 Kemâl, 22 Uygur Cevâd, Uşak İ'dâdisinden 82 Tevfik Togan, Kapaklı Mektebinden Ahmed Yaşar, İzmir Aras Mektebinden 187 Sa'âdet, Dumlupınar Mektebinden 249 Hasan Muhsin, 227 Hüseyin, 229 Mehmed Hulki, 217 Hüseyin Câhid, 233 Emîn, 228 A. İbrâhim, 247 Mehmed Sâfi, 246 Niyâzi, Aras Mektebinden 189 Sıdika, Sarıkamış Mektebinden Sabiha, Ankara Mektebinden 131 Nâmık Cemal, Dumlupınar Mektebinden 225 A. Mazhar, Alaşehir İnâsından 3 Bedriye, Zekûrdan 6

Ali Gâlib, Bolu'da Gülyüzü Mektebinden Abdülvâhid, Demirci Mektebinden 45 Ahmed Nâci, 54 Ahmed, 42 İsmâil Hakkı, Manisa İnâs Numûnesinden 8 Nâciye Fâik, Zekûrundan 188 Neş`et, 204 Ali, Uşak Necm-i Edeb İnâs Mektebinden

[Sahîfe 241/2]

Nezîhe, Emîne Mehmed, Hasîbe Emîn, Behice Osman, Ayşe İsmâil, Zekiye İsmâil, Kıymet Rızâ, Kırkağaç Zekûrdan 21 Mehmed Necâti, 56 Hasan Fehmi, 32 İsmâil Hakkı, 65 Cemal, 58 Halil İbrâhim, 25 Mustafa Hakkı, 18 Ahmed Hilmî, 112 Ahmed Nûri, 33 Muhammed Tâhir, 20 Âdil Şükrü, 34 Ali Ra`ûf, 13 Ahmed Hamdi, 39 Halil İbrâhim, 51 Abdülkâdir, Kapaklı Mektebinden 2 Şâkir, 7 Receb, 13 Askerî, 14 Abdullah, 3 İbrâhim Hakkı, 1 Hüseyin Avni, Kula İstiklâl Mektebinden me`zûn Fâzıl, Âliyye ikiden 15 A'lâaddîn İbrâhim, Denizli Lisesinden 3075 Orhan, Sıhhiye Müdürü mahdûmu Tâceddîn, Bergama Gâzî Paşa Mektebinden 162 Niyâzi, 53 Fehmi, 32 Hüseyin Hüsnu, 14 Fâzıl, 26 Turgut, 31 Yusuf, 1 Kemâl Korkut, 50 Kemâl, 27 Mustafa, 35 Eşref, 33 Refet, Mehmed Pekcur, Saruhan Merkez İnâsından Sabiha, Selendi köyü mektebinden Mehmed Atalay, 27 Mehmed Uğur, 23 Hasan Turgut, 22 Ali Cengiz, Akçaşehir Türk Ocağından Hüsnu Boranbay, Muhyiddin Tûrân, Manisa Zekûrundan Orhan, Kasaba Merkez Zekûrundan 133 Necâti, Mustafa Râyi, 451 Mehmed Niyâzi, Dumlupınar Mektebinden 241 Mehmed Reşâd, İzmir Sevdâ Kütüb-hânesi Mehmed Ali, İki Çeşmelik İstiklâl Numûnesinden 196 Mehmed Reşâd, Akhisar Selçuklu Mektebinden 8 Ali Haydar, Numûnedan 64 İbrâhim, 214 Nûri, Ramazan, Halil, Mehmed Kemâleddîn, 183 Mehmed Cemal, 7 Rif'at Uğur, 252 Mehmed Reşâd, 63 Nahid, Gazete Bâyi' Nûri, 117 Hasan Basri, 158 Ahmed Seydi, 39 Tâhir, 15 Numan, 50 Nevzâd, 65 Hüseyin, Sabri Turgut, 210 Feridun, 10 Mustafa, 67 Şa'bân, 95 Mehmed Hâlid, 64 Mehmed Ali, 137 Onur Kemâleddîn, 101 Ahmed, 18 Mehmed, 658 İsmâil Fethi, İhsân Şerîf, 490 Mehmed, 14 Ahmed Yaşar, 13 Murtaza, Hüseyin Hilmî, 65 Kemâl, 89 Mehmed Emîn, 358 Nûreddîn Sarı Ağa-zâde, 104 Necâti Nazmî, 56 Sabâhaddîn, İnâstan Sâcide Vasfi, Süleymânlı Mektebinden Şevket, Ahmed, Fehmi, Yusuf Ziyâ, Hüsnu Nejat Efendi ve Hanımlardır.

Dikkat:

Küçük kârîlerimiz bilmece kuponlarında adreslerini ve isimlerini okunaklı yazmalıdırlar.

Kütüb-hâne-yi Sevdâ

İzmir'in en fa'al en kıymet-dâr bir kütüb-hânesi olan “Sevdâ Kütüb-hânesi”ni bil-umûm mekteblere tavsiye ederiz. Bütün levâzımınızı oradan tedârik etmeniz menfa'atiniz îcâbındandır.

Nâfiz Zeki Kırtâsiye Mağazası

Şeh-zâdebaşı'nda, direkler arasındadır. En şık defterler pek zarîf zarflar, mektûb kâğıtları, el işlemesi levâzımı en ucuz fiyatla oradan tedârik edilebilir. Fâtih ve civârı kârîlerimiz mükâfâtlarını yine oradan alabilirler.

Kârîlerimizden arzû edenler bilmece gönderebilirler. Şu kadar var ki mükâfâtını da berâber göndermelidirler.

Tevzî' Merkezlerimiz

İzmir'de Sevdâ ve Mektebler Kütüb-hâneleri

Manisa'da Hükûmet İttisâlinde Ma'ârif Kütüb-hânesi

İstanbul'da Servet-i Fünûn Matba'ası

Bolu'da aşağı çarşıda Hâfız Emîn Efendi

Akhisar'da Attar Mustafa ve Kırtâsiyyeci Kâsım Efendiler

Kocaeli'de Demir Yolu Caddesi Sâdi Bey Mağazası

Anadolu postalarımızı alamadığımızdan on ikinci nüshadaki bilmecenin neticesini on üçüncü nüsha bilmecesiyle berâber on altıncı nüshada i'lân edeceğiz.

Hesâb su`âlinin cevâbı doğru olarak hiç kimse tarafından verilememiştir.

Küçük Okuyucularımıza:

Tahrîr derslerinizin güzel parçalarından; en güzel yazılarınızdan yollarsanız fırsat düştüğçe “Yeni Yol”a dercederiz. Bu sûretle güzel yazılarınızı bütün arkadaşlarınıza okutmuş olursunuz.

Numara: 17 Yeni Yol Bilmece Kuponu

Halli:

İsmi:

Adresi:

17. YENİ YOL, C: 1 Nu: 18

YENİ YOL

Yıl – 1

Sayı – 18

Mesleğimize muvâfık yazılar
memnûniyetle kabûl ve neşrolunur.
Neşredilmeyen evrâk i'âde edilmez.

Seneliği (240) altı aylığı (120) kuruştur.

Mürâca'at Mahâlî:

İzmir ve havâlisi için Akhisar

Nedim Tuğrul Bey

Sâhib-i İmtiyâzı:

Mu'allim Nedim Tuğrul

İstanbul, Kocaeli ve havâlisi için

“Servet-i Fünûn” Matba'asında Yeni

Yol

Nüshası 5 kuruştur. (Haftada bir defa neşrolunur resimli çocuk gazetesidir.) 3 Kânûn-ı

Sânî 1340

Yeni Yol'un Eğlenceli Resimlerinden: Çocuk mu Kafa mı?..

[Sahife 241/3]

Târîh Dersleri:

İngilizler İstanbul'da

Yorgunluklara uğranarak muvaffakiyetleri âşikâr bir sûrette tezâhür ediyordu.

Ruslar, asırlık düşmanları tarafından dûcâr-ı tazyîk oluyordu. Bi'l-hâssa Napolyon ordusuna karşı umûmî ric'at planı îcâbı olarak Fransız askerine karşı Moskova yollarını açık tutmak mecbûriyyetinde bulunuyorlardı. Napolyon'un; İngiliz ticâreti dolayısıyla kibir ve gururunu kırmak maksadıyla i'lân eylediği ablukaya Rusya'nın adem-i mutâva'atından açılan bu meşakkatli seferde Türklerin Napolyon ile berâber bulunmasını bir türlü hazmedemeyen İngilizler kendi nokta-yı nazarlarına göre çok câlib-i dikkat bir keyfiyyet add ve telakkî eylemekte idiler. Binâ'en-aleyh İngiltere'nin dersa'âdet sefîri Sultân Selîm'i nîm-tehdîd ve kısmen oyalayıcı ba'zı va'dlerle harbden sarf-ı nazar eylemesini ısrâr ve aksi takdîrde Türkiye aleyhine olmak üzere İngiltere'nin de harbe iştirâk zarûretinde kalacağını beyân eylemişti. Fakat Selîm-i Hükûm elçinin bu ifâdelerine havâle-yi sem'-i i'tibâr eylemediği gibi ertesi gün İngiliz'in ortadan gâ'ib olduğunu haber almıştı.

Târîhin işâret ettiği bir kayda göre: İngiliz sefirinin gaybûbetinin dördüncü ve (1221) senesinin Kurbân Bayramı'nın ilk günü bütün pâ-yı taht Müslümânları bayram namâzından çıktıkları zamân hiç de ümîd etmedikleri bir hâl karşısında kalmışlardı:

İngiliz donanması hukûk-ı düvel kânûnlarına tamamıyla muhâlif olan bir şekilde pâ-yı taht sularına gelmişti.

Boğaz muhâfızlarının gafletinden bil-istifâde Atalar Pîşgâhı'na demirleyen İngiliz gemilerinden bir İngiliz muhâbere me'mûru:

- 1- Fransız elçisinin İstanbul'dan tardı
- 2- Donanma-yı Hümâyun'un emâneten kendilerine teslimi
- 3- Rusya ile tecdîd-i müsâleha

Gibi üç mühim madde-yi hayâtiyyeyi ihtivâ eden bir nota muhteviyatının yirmi dört sâ'at zarfında icrâsını hükûmet matbû'ası nâmına iblâğa me'mûr eylediğini söylüyor ve bir taraftan da harb gemileri nizâm-ı harb tertîbi almakta isticâl ettikleri görülüyordu.

Tarafımızdan mukâmeleye me'mûr edilen meşhûr Hoca İshak Efendi hazretleri vâkıf-âne te'vil ve kâmil-âne tedbîrleriyle donanmanın teslimi maddesinin külliyyen reddi, İngiliz sefirinin avdetinde Fransız sefîri Sebamestian'ın tardı, İngiltere'nin kefâletiyle Rusya ile tecdîd-i müsâleha kaydlarıyla üç gün mühlet alınmıştı. Üç günlük bir mühletin te'minine ma'tûf bulunan işbu mükâleme-yi maksûda kâfi gelebilecek bir şekilde idi. Evet Selîm-i Salis İstanbul kapılarına gelen bu mütecâsir misâfirlere ma'mûlleri hâricinde bir ziyâfet-i harbiyye keşîdesine karâr vermişti. Felâket günleri

insânları bir birlerine yaklaştırır gazyesine göre, pâdişâh ve vükelâ başta olduğu hâlde bütün İstanbul halkı asırlardan beri hiç görmedikleri tehlikenin biriyle karşı karşıya bulunuyorlardı. Artık ortada duran eden lüzümsüz dedikodulara nihâyet verilmiş, hudûdlarda Moskoflara hakk-ı te`diblerini veren Nizâm-ı cedîd askerinin fedâ-kârlıklarını hiçe indirmemek ve eski satvet devirlerinin mîrâsını kanlarında taşıdıklarını iddi`â eden yeniçeriler; şimdi pâdişâhlarının ağzından çıkacak kelimenin azamet-i mâna'asına intizâren etrâfına toplanıyorlardı.

Ecdâdının kahramanca at sürdüğü Marmara akınlarında şimdi İngiliz gemileri tarafından kendi sarâyının tarassut edildiğini gören pâdişâh kalkın önünde olduğu hâlde Sarâyburnu'ndan Yedikule'ye Gâzî köyünden Moda'ya kadar sâhillere üzerinde kazılan istihkâmlara yeni usûlde tensik edilen mühendis zâbitlerimizin himmetiyle binden fazla topun, fenn-i harbin en son terakkîyânı üzerine tâbi'yye edilmesine nezâret için bayram günlerini toprak çukurları arasında geçiriyordu.

Bir taraftan da Haliç'de hâzırlıklarını ikmâl eden donanma Beşiktaş önlerinde İngiliz sefâin-i harbiyyesine karşı ahz-i mevki' eylemişti.

Gece uykularını bu uğurda terk ederek pây-ı taht'ın ümîd-i müdafa'asına muktezâ hâzırlıkların ikmâli için kudret-i beşeriyenin fevkinde fedâ-kârlıklar ibrazıyla ahfâdına numûne olan pâdişâh hazretlerine tâlihin garîb bir lütfu da yar olmuştu:

– Mâ-ba'dı Var –

YENİ YOL

Ser-muharriri: Demiray

“Yeni Yol”un yazıları kırâ`at kitâblarına veya sâ`ir bir yere me`âhiz gösterilmeden alınamaz.

İzmir'de: İnönü Zekûr Mektebi Talebeleri

Uyan ve Çalış!

Çocuklarıma:

Biliyor musun yavrum, bundan beş sene evvel kanlı ininden çıkan vahşi bir kartal güzel yuvanı basmış; tüten ocaklar sönmüş; yeni çatılar yıkılmış; gürbüz delikanlılar gömülmüştü. Baykuşların dolaştığı bu ıssız diyârda beyaz güller kırmızı açmış; kır çiçeklerinin soluk ve veremli başları ince boyunları üzerinde kıvrılmıştı.

Bülbül susmuş, sa'âdet kurumuş. Bir baştan diğer başa kadar yangın ve sefâlet yığınları, ölüm ve felâket harâbeleri...

Sabâhları gönlünün coşkun bestelerini dinlettiğin o baba yâdigârı güzel bayrak da kanlı bir kefen gibi yere serilmiş... Alınları siyah damgalı sefil sürü müdhiş bir vebâ gibi memleketi bitirirken ecdâdın kanını taşıyan bu şanlı sancağa pis çamurlar siliniyordu. Ay, kızıl bir dalga içinde yere serilmiş kardeşini görmemek için bulutların altından hiç çıkmadı. Yıldızlar neş`esini gâ`ib etmişti; göğün büyük sultânı güneş bile yaldızlı sarâyından debdebesiz çıkıyor ve çabucak yuvasına giriyordu.

İşte bu mâtemli memlekette, ne bir ses ne de bir nefes vardı:

Bu hicrân-ı felâketi unutma!..

Büyük dertler, topraktaki eski kemikleri sızlandı, onlar da kahraman rûhlarını uyandırdılar. Varna'da kralın başını kesen "Koca Hızır", Türklüğün büyük şerefini Bizans'a sokan "Ulubatlı Hasan" denizlerde düşman gemilerini titreten "Kaptân-ı Deryâ" rüzgâr gibi geldiler ve kılıçlarını seçtikleri kahramanlara verdiler.

Şark'ta parlayan bir şimşek Garb'ı karıştırdı. İzmir kapılarında ölen yiğitler ümîdlerinin mihrâbında tâ geriye du'â ediyorlardı: Bir daha görmeyelim...

Artık düşen bayrak kalkmış, susan bülbül gülünü bulmuş; ağlayan gözlerde paslı dertlerini temiz yaşlarıyla silmişti.

Bak çocuğum. Memleketin içinden kuvvetle yükselen bir ses... Kulağını aç ve iyi dinle:

— Ben, hudûd kapılarını kapadım. Sen açma!.. Hayâtım tembel bir rü'yâ ile geçti, sen uyuma!.. Ben, doğarken ormanın kokusuna koştum, sen mektebinden ayrılma... Ayrılma ki kalemin her şey'i kesen bir kılıç; kafan her şey'i ezen, çürüten,

dağıtan bir kal'a olsun. O zamân eteklerin zengin toprakların mahsûlüyle; koynun dağların kıymetli ma'denleriyle dolacak, zengin olacaksın, fakat uyan ve çalış!..

Kânûn-ı Evvel 339: İzmit

Mu'allim Süleymân

Türk Yavrularına

İstiklâl Aşkı

Tesâdüfen mektebden çıkıyordum. Talebe idmân ta'lîmlerinden millî bir şarkı söylüyorlardı. Kapının dış tarafında birkaç köylü kadının hüngür hüngür ağladığını gördüm. Damlayan gözyaşlarının beyhûde olduğunu ve mutlakâ millî bir sâ'ik mevcûd olduğunu anladığım için:

— Vâlide niye ağlıyorsunuz, dedim.

Düşman çemberi altında ihtiyârlanmış saçları ak pak olmuş orta yaşlı bir kadın cevâb verdi.

— Ey oğul biz ağlamayalım da kim ağlasın kâfirin altında on bir seneden beri böyle güzel şeylere hasret olmuş idik.

— Siz nerelisiniz?

— Drama'nın köylerindiniz.

Artık ben sormak ve anlamak istediğim şey'lerin hepsinin cevâbını almış bulunuyordum. (İnşâallah bu memlekette bahtiyâr bir ömür geçirirsiniz) dedim. Seri' adımlarla posta-hâneye doğru giderken (Türklerin Asya'dan Avrupa'ya hicretleri ve orada bir müddet misâfir olarak kaldıktan sonra eski vatana

Sahîfe 243

avdetleri) bir sinema şeridi gibi kafamdan geldi geçti. Konuşmalarının tarzından okumak bilmediklerini anladığım bu kadınların milliyet ve istiklâle bu derece aşk ve sadâkat göstermeleri gerçekten yüksek ve fevka'l-âde bir hâdisedir. Düşmanlar beyân ederler ki Türklerde vatan muhabbeti, milliyet aşkı, istiklâl sevgisi fitrîdir. Türk her türlü felâketi tevekkül ve sabır ve metânetle karşılar. Fakat gökten volkanlar yağsa onun îmân nûru söndürülemez ve bayrağa sâhib olmak arzûsunu hiçbir vakit kıramaz. Düşman zabt ettiği bir memleketi ilelebet muhâfaza edebilmek için eskiden hâkim olan

unsurun millî ve vatanî doğrularını körletmeye bütün kuvvetiyle çalışır. İstiklâl hislerini söndürmek için müstakil neslin câhil kalmasını ilzâm eder. Mekteb açtırmaz. Esâretine giden insânlarda yaşamak için ümîd ve emel hâsıl olmasından korkar. Onun için yeni alınan yerlerde müdhiş ve tahammülsüz bir esâret hayâtı hüküm sürer.

Alçak ve vahşi Yunanlıların Makedonya'daki kardeşlerimize Neronları unutturacak zulüm ve vahşetler icrâ ettikleri hâlde düşman tazyîklerinin câhil, millet ve vatan mefhûmlarından gâfil zannetiğimiz vâlîde ve hemşîrelerimizin rûhlarında yaptığı te`sirleri bi'z-zât gördükten sonra bir daha îmân ettim ki Türk efendi olarak dünyâya gelmiştir. Ebediyete kadar serbest, ve müstakil yaşayacak ve hiçbir kuvvet onu esirler menzilesine indiremeyecektir.

Nedim Tuğrul

Çocuklarıma

-Yarınki Türklük bugünkü mekteplerde
hazırlanacaktır.-

Haydi gençler, siz bu yolda yürüyünüz durmadan;
Yurdumuzda büyük düşman bize tuzak kurmadan!
Bu ellerde kafaları bin düşünce üzerken:
Yürüyünüz, bu yaşayış bize tokat vurmada!

Bu memleketin alnındaki kara yazı silinsin..
Bu yurta da varlık nedir, irfân nedir, bilinsin..
Çalışmanın zevklerini duysun artık memleket;
Bu toprakta hayât nedir, ümrân nedir, bilinsin...

Halâs-kârlık vazîfesi yalnız sizin, sizindir.
İrkımızın istikbâli, ey genç, senin izindir!
Bu ülküde senden başka kalmamıştır düşünen;
Bilmelisin bu hayâtın şeref, kıymet kimindir!

Türk gençliği, benliğini açık görsün, okusun!
Vîrân yurttan atlaslardan "Hakk Bayrağı" dokusun!

Dinde, dilde ve dilekte birlik için yaşasın;
Yeni doğan Türkiye’de Hakk yoluna baş kosun!..

Tâhir Hayreddîn

Tembel Rüzgâr

Bir köyün kenârından hafif hafif şırıltıları ile akan bir ırmağın üzerinden ekseriya hafif hafif esen bir rüzgâr, bir gün:

“Cânım çay kardeş! Biz her vakit böyle çalışacak mıyız? Sen bir taraftan değirmenin tekerleklerini itiyorsun, ben de gâyet ağır kanatlarını çeviriyorum, artık çalışmaktan pek ziyâde yoruldu istirâhat etmeye hem de çok istirâhat etmeye muhtâcım” dedi.

Çay evvelki gibi değirmenin tekerleklerini iterek rüzgâra cevâb verdi.

“Senin pek yanlış olan bu fikrine ben hiçbir vakit iştirâk etmeyeceğim. Çünkü gerek senin gerek benim pek çok istirâhat ve ta’fîl zamânlarımız vardır. İkimiz de biliyoruz ki değirmenci ekseriya bana değirmenin kanatlarını çevirtmiyor. Sen de değirmen kanatlarını çevirmediğin zamân şu küçük dağın tepesinde istirâhat ediyorsun. Yerinden hiç kıınıldamıyorsun”

Rüzgâr:

Sahîfe 244

“Öyle ise pek a'lâ! Nasıl ister isen öyle yap. İşte ben de istirâhat etmeye gidiyorum. Birkaç gün istirâhat etmekle ne çıkar” diyerek mırıldana mırıldana gitti.

İki günden beri tepenin üstünde pek büyük bir sükûnet görülüyordu. Değirmenin kanatları yerinden kıınıldanamayarak ve taşları mini mini buğday tanelerini öğütemiyordu. Bu hâlden pek hiddetlenen taşlar:

“Hey! Kanatlar yukarıda ne yapıyorsunuz? Böyle iki gün vazîfemizi te`hîr etmek ayıp değil midir? Birçok kimseler un aramak için bize gelip gidiyorlar. Onlara böyle şimdiki gibi un yoktur der isek onlar ekmeklerini nasıl yapacaklar” diyerek kanatlara bağırmağa başladılar.

Kanatlar da:

“Cânım! Bizim hatamız mıdır? Rüzgâr esmez ise biz ne yapabiliyoruz!” tarzında söylendiler. Bu sûretle tam dört gün geçti. Kanatlar yavaş yavaş gıcırdamaya başladı. Dört günden beri fa'aliyetle vazifesine devâm eden ırmak; yüksek bir sadâ ile rüzgâra hitâben:

“Bu gösterdiğiniz tarz-ı hareket zannedersem pek çirkindir” dedi. Rüzgâr hiddetlendi:

“Ne kadar da müşkilât gösteriyorsunuz. Dört gün çalışılmaz ise ne olur? Dört günlük iş ne var. Eğer ben evvelkinden bir parça daha fazla eser isem dört günde yapacağım bir işi bir günde yaparım” dedi.

Hemen o dakikada bütün kuvvetiyle esmeye koyuldu. Kanatlar dönmeye ve taşlar dörtlüğe koşmaya başlamışlardı. Husûle gelen çatırtılar patırtılar değirmeni hemen hemen alt üst etmeye kadar varmış idi.

Değirmenci oğluna hitâben:

— Aman oğlum! Pek şiddetli rüzgâr çıktı. Eğer bu böylece devâm ederse hemen makineleri sıkıştırmak lâzımdır.

Rüzgâr değirmencinin söylediği sözleri dinlemiyordu. Gittikçe şiddetini arttırmakta ve gürültüsünü tezyîd etmekte idi.

Bunun üzerine büsbütün telâşa düşen değirmenci söylendi:

— Aman oğlum çabuk gel! Değirmenin makinelerini sıkıştırmak için bana yardım et.

Baba ve oğul bir dakika bile gâ'ib etmeksizin değirmenin makinelerini sıkıştırdılar. Zâten böyle fırtınalı günlerde makineleri sıkırmaktan başka çâre olmadığını kendileri pek a'lâ biliyorlar idi.

İstedığinin olmadığını anlayan rüzgâr pek mahcûb ve pek müte`essir oldu. Esmekten vazgeçti. Ma'mâfih ertesi sabâh makine hemen çözülür çözülmeyen hafif hafif esmeye başladı.

Netice:

Yapılması lâzım gelen bir işin nihâyetine vâsıl olmak için rüzgâr gibi vaktini boşu boşuna geçirmeyip kanatlar, taşlar, ırmak gibi yapmalı. Ya'nî meşakkatli günlerde sebât göstermelidir.

Emine Hâtun İnâs Mektebi Başmu'allimesi

Firdevs

Kaptanlık Hevesi

Küçük Remzi henüz on yaşına ikmâl etmemiş, sarı saçlı, mavi gözlü bir afacandı. Mini mini fikrini istilâ eden gemicilik onun her gün deniz kenârından ayrılmasına mâni' oluyordu. Hatta ba'zı günler mektebden kaçarak akşam ezânlarına kadar sâhilde tahta parçalarını yüzdürmekle vakit geçirdi. A`ilesinin sıkı tembihlerine rağmen o, yine bildiğini yapar, mektebinde okuduğu “Barbaros Hayreddîn” gibi meşhûr bir kaptan olmak hevesine düşerdi...

Bir sabâh Remzi, kahvaltısını ettikten sonra kitâblarını alarak mekteb için hâzırlandı; yola çıktı, havâ sıcaktı... Güzel kokulu bâğçelerde, yeşil ağaçlarda cıvıldaayan kuşlara bakarak:

— Bu havâda mektebe gidip akşama kadar kafa patlatmak budalalığına doğrusu ben tahammül edemem! Hem ben kaptan olacağım, mektebde ne işim var? Her gün denizle uğraşmalıyım! Bana cem, târîh ameliyyesinden; sarf derslerinin

Sahîfe 245

bitmez, tükenmez sîgâlarından ne fâ'ide var? Haydi Remzi deniz seni bekler...

Mekteb yolunu değiştirerek deniz kenârına varır. Ve sevinçle haykırır:

— Aman ya-Rabbî!.. Ne sa'âdet; en nihâyet arzûma muvaffak olacağım işte bir devr-i âlem seyâhâti yapabilecek olan ve gece gündüz tahayyül ettiğim mu'azzam sandal karşımda ne a'lâ! Yelken ve kürekleri, her şey'i tamam haydi iş başına!..

Bu sandal oralı kayıkçılardan birinindi. Sâhibi bir zımnında bir müdded için sandalı yalnız bırakmıştı. Remzi sandala atladı. Kürekleri, gücünün yettiği kadar çekmeye çalışıyordu, ba'zı kere elini birbirine çarpıtırarak bereler hâsıl olunca:

— Şaka değil, kaptanlık bu, elbette ibtidâları biraz zorluk çekilecek onlar da annelerinin karnında öğrenmediler ya!?

Sâhilden epeyce uzaklaşmıştı. Birden semâ karardı. Deniz de köpürüp kabarmaya, iri dalgalar hâsıl etmeye başladı. Bu bir fırtına başlangıcı idi. Remzi

korkudan sapsarı kesilmiş, bir beşik gibi sallanan sandalın bir köşesine büzülmüştü. Beş on dakika sonra iri ve gaddar bir dalga bu meşhûr kaptanı, bu devr-i âlem seyyâhını yutuverdi... Uzaktan gelen bir yolcu vapuru bu fâci'ayı görmüş, mahall-i kazâya gelerek bed-baht Remzi'yi bir ölümden kurtarmıştı...

Remzi'ye müdâvât-ı ibtidâ'îyye-yi icrâ kullanarak evine gönderildi. Zavallı günlerce yatakta yattı. İyi olmaya başladığı günlerden birinde uzak yakın bütün akrabâsı etrâfa yayılan bu acı haber üzerine küçük kaptanı ziyârete gelmişlerdi. Nasılsın, geçmiş olsun hitâblarına cevâben:

— Tövbeler olsun! Bir daha deniz kenârına gitmek mi? Deniz resmini bile görmek istemem!..

Bu acı tecrübe Remzi için bir ders olmuştu.

Üsküdâr: Mu'allim M. Zeki

Doğru Sözlere

- Hasîs zengin ücretsiz hazîne bekçisine benzer.
- Tok iken yemek yiyen mezârını dişîyle kazâr.
- Doğru söz yemin istemez.
- Mekteb arkadaşı kardeş demektir.
- Ma'rifetsiz adam cânsız vücûda benzer.
- Rüzgâr esmeyince yaprak kımıldamaz.
- Kânûn en büyük kuvvettir.
- İyi düşünen aldanmaz.
- İlim nûr cehil ise karanlıktır.
- İlim yalnız para ile elde edilemez.
- Doğruluk insânı hiçbir vakit utandırmaz.
- Hesâbı pak olanın yüzü ak olur.
- Doğru yolda düşen çabuk kalkar.
- Su her şey'i temizler, yalnız yüz karasını temizlemez.
- Kiminle gezersen onunla anılırsın.
- El elden üstündür ta arşa kadar.
- Üzüm üzüme baka baka kararır.
- İnsana güvenme ölür, ağaca dayanma kurur.

- Aza kanâ'at etmeyen çoğu hiç bulamaz.
- İş bilenin kılınç kuşananıdır.

Mu'allim Vekîlimiz Sâfa Beyefendi'nin Seyâhâtleri

Genç cumhûriyetimizin çalışkan Ma'ârif Vekili Sâfa Beyefendi evvelâ İzmir'i teftîş ve oradan Manisa'ya teşrif buyurmuşlardır. Kendilerine, Dumlupınar İnâs Numûnesi Müdiresi Melek Hanım tarafından beyân-ı hoş âmidi edilmiş Lise ve İnâs Numûnesinde bir çay ziyâfeti verilmiştir.

Vekil Beyefendi, ziyâfette dertlerimizi pek samîmî bir şekilde görüşüp dinlemişler ve ibtidâ'î mu'allim ve mekteplerinden çok şey'ler beklediklerini beyân buyurmuşlardır. Cum'a-irtesi günü de sâ'at onda Manisa'dan Balıkesir'e müteveccihen hareket ve salı günü İstanbul'a muvâsalât etmişlerdir.

Çehârşenbe günü refâkatlerinde Ma'ârif Müdîri Sâffet ve Müfettiş Rahmi Beyler olduğu hâlde evvelâ Mekteb-i Mülkiyeyi ve sonra Dârü'l-mu'allimâtı teftîş buyurmuşlardır.

Sahîfe 246

Sahîfe 247

Sahîfe 248

Kedim

-1-
Bizim Tekir
Kibirlidir;
Sabâh, akşam
Ciğer, et yer.

-2-
Bayat ekmek,
Artık yemek
Onun için
Cezâ demek

-3-
Kurabiye,
Yağlı pide

Biraz çokça

Olur ise

-4-

İşi biter,

Sevinçle yer.

Miyav.. Miyav..

Daha ister

-5-

Boğazında

Al kurdela

Ne yakışmış

Haspacığa

-6-

Çalımına

Bütün dünyâ

Hayrân olur

Aklı sıra!..

-7-

Bıyıkları

Kaytan gibi

Bir gözü var

Mercan gibi

-8-

Bir çift kandil

Pırıl pırıl

Dönmektedir	-13-	Gözlerini
Fırıl fırıl...	Pençesi	Hele kaba
	Dişlerini	Yastık gibi
-9-	Göstererek	
Sanma ürkek..	Düşmanını	-18-
Kızarsa pek		O pon ponlu
Dehşetlidir.	-14-	Kuyruğunu
O da erkek...	Hilelerle	Çok severim.
	Ürkütmeye	Lâkin şunu
-10-	Çok çalışır	
Hırlaşmayı	Korkutmaya	-19-
Şamatayı		Da söyleyim
Sever, müdhiş	-15-	Ki, Tekir'im
Kabadayı	Her kış vakti	Hiç istemez
	Mangal altı	Fazla seveyim.
-11-	Meskenidir.	
Yabancı bir	Yazın çatı	-20-
Kedi gelir		Hemen kızar
İse onu	-16-	Ve tırmalar
Düşman bilir	Hep fareler	Ne müdhiştir
	El-amân der	O tırnaklar.
-12-	Bir de görse	
Mınavlarla	Hücûm eder	28/28-12-39 Şişli
Miyavlarla		T. Demiray
İşi vurup	-17-	
Yaygaraya	Onun iri	

Millî Hikâye

Aslan Yürekli İki Türk Yavrusu

Karapınar köyünün kenârında iki odadan ibâret güzel bir evde bahtiyâr bir hayât geçiren Çiftçi Dursun Ağa, kızı Hatice ve oğlu Mahmud'u pek çok severdi.

Her gün muntazamân mektebe devâm eden ve her ikisi de sınıflarının birincisi olan çocuklar derslerine çalışırken Dursun Ağa köşede çubuğunu tüttürür ve yavrularını muhabbetle seyrederdi.

Bir gün yazın kızgın güneşi ortalığı kavuruyordu. Hatice ve Mehmed mektebin imtihân müzâkereleriyle meşgûl idiler. Sekiz on Yunan palikaryasından mürekkebe bir çete köye girmiş ve kenârda bulunan Dursun Ağa'nın evde olduğu bir zamânda kapıyı sarmışlardı. Dursun Ağa haydutları gördü ve ne istediklerini su`âl etti. Haydutlardan birisi, birçok zamân Dursun Ağa'nın ekmeğiyle yaşamış ve Türk ve nân ve nîmetiyle büyümüş (Niko) isminde bir hâ`in cevâb verdi: "Paralar nerede yoksa kendini yok bil." Dursun hiç cevâb vermedi. Kuşağının arasından para kesesini çıkardı ve köpeklerin önüne kemik atar gibi fırlattı. Palikaryalar kesenin üzerine koşuşarak aldılar ve zavallı Dursun Ağa'yı sımsıkı bağladılar.

Dursun Ağa'nın zevcesi bu hâl karşısında fazla tahammül edemeyerek bağırmaya başladı. Bir iki kâtil süngü bî-çâre kadını bî-rûh yere serdi. Gözlerinden kan fişkiran mel'unlar buna kanâ'at etmeyerek Dursun Ağa'yı da şehîd ettiler.

Akşam oluyordu. Mehmed ve Hatice mekteblerinden çıkmışlar el ele vererek eve geliyorlardı. Zavallı yavrular vak'adan haberdar değil idiler. Kapının açık olduğunu görünce sevinerek içeri girdiler. İlk defa o kanlı manzarayı Hatice gördü. Zavallı çocuk vâlidesinin üzerine atıldı. Sesi çıktığı kadar feryâd ve figân etmeye başladı.

Mahmud ise babasının vücûdundan fişkiran kanlar ortalığı kaplamış olduğu hâlde şehidin kollarını açarak boynuna dolamak istiyordu. Hatice'nin gözleri şişmiş "Vâlideciğim artık bizim yüzümüze gülmeyecek misiniz? Bizi okşamayacak mısınız? Mektebe giderken başımı taramayacak mısınız? Daha okumak istiyorum kalkınız" diyordu.

Ma'sûmların feryâdı ayyuka çıkıyordu. Pek küçük yaşta yetim kalan Mahmud ve Hatice sabâha kadar şehîdlerin başı ucunda ağlaştılar. Çocukların ahvâninine tahammül edemeyen komşular gelmiş yetimleri tesellîye çalışıyorlardı.

Sabâh ezânı okunmuş ve mü`ezzinler salâ verdikten sonra hâzırlık bitmiş, şehîd ve şehîde defnolunmuşlardı.

Bir iki sâ'at sonra köyün çobanı Ahmed Ağa tepeye çıkmış düşmanın köye doğru geldiğini i'lân ediyordu. Ahmed köye gelerek tepenin arkasında birçok Yunan askerleri gördüğünü söyledi.

Düşman köye giderken ahâlî de bir taraftan kaçıyordu. Henüz göz yaşları dinmeyen Hatice ve Mahmud da köylülerle birlikte çekildiler. Üç gün yürüdükten sonra büyük bir köye geldiler. Köyün duvarlarının kenârında geceyi geçirdiler. Ertesi günü bayram eden köy çocukları yeni elbiselerini giymişler salıncağa biniyorlar ve kâfile kâfile gezerek komşularının bayramlarını kutluyorlardı. Hatice kardeşi Mahmud'a: Haydi biz de büyüklerimizin ellerini öperek rızâlarını alalım, dedi. Tebrîklere köyün üstü tarafından beyaz sıvalı konaktan başlamayı münâsib gördüler. Bu muhteşem konak köyün ağalarından Memiş Baba'nın idi. Boynu bükük iki yetim kardeş Memiş Baba'nın elini öptüler. Yabancı oldukları tavırlarından anlaşılan bu çocukların vaz'iyeti Memiş Baba'yı düşündürmüş olmalı ki:

— Evlâdlarım! Siz kimin çocuklarısınız?

— Karapınar köyünden Durmuş Ağa'nın...

— Karapınar buraya dört gündür, gezmek için mi geldiniz.

— Hayır tâlihimiz bizi buraya sevk etti. Felek bizim peder ve vâlidemizi elimizden aldı. Hâ'in düşmanın kanlı süngüleri altında şehîd düştüler.

— Yavrularım çok me'yûs oldum peder ve vâlideniz şehîd oldu ise biz henüz sağız. Merak etmeyiniz bir gün olur

Sahîfe 250

pederinizin intikâmını alırsınız. Bugünden i'tibâren benim çocuklarım olacaksınız. Ben sizi okutacağım. Ve pederiniz kadar bakacağım. Yalnız bir şartla: Derslerinizi, mektebinizi sevmek, vatanınızı ve nâmûsunuzu muhâfaza etmek.

— Teklîfiniz yüce, dileğiniz mukaddestir. Kabûl etmekte tereddüd etmeyiz. Dediler ve hemen mektebe devâma başladılar. Bir müddet okudular. Babalarının sağlığında olduğu gibi yine sınıflarının birinciliğini aldılar.

Bir gün mektebden avdet ederken köyün ortasında çalınan davul sesini işitmişlerdi. Köyün bekçisi askerleri silahaltına çağırıyordu.

Mahmud [Keşke benim yaşıma da büyük olsa idi de asker kardeşlerimle birlikte vatanın muhâfazasına koşsa idim. Lâkin ben gönüllü giderim. Vatan için dökmek isteyeceğim bir damla kanı da benden esirgemeyecekler ya!] diyordu. Hemşîresi:

— Kardeşim Mahmud ne oldun, yoksa hasta mısın rengin atmış.

— Hayır bir şey'im yok. Yanız bir kederim var. Ben de askere gitmek istiyorum.

— Askere mi gitmek istiyorsun.

— Evet babamın ve anamın intikâmını alacağım.

— Acaba Memiş Baba'mız izin verir mi?

— Bir defa ricâ edeceğim vermediği takdîrde kaçırım.

— Pek a'lâ kardeşim vatan hizmet ister haydi berâber gidelim de Memiş Baba'dan izin isteyelim. İki kardeş bâğçede yalnızca otaran Memiş Baba'nın yanına giderek nezâket ve edeble elini öptüler. Memiş Baba:

— Aferin evlâdlarım! Siz benim bütün elem ve kederlerimi unutturuyorsunuz sizinle mütesellî oluyorum. Sizi büyütmeyle cidden bahtiyârım. Güzel huylarınızı ve vazîfeye olan aşk ve muhabbetinizi gördükçe mes'ud oluyorum. Var olun evlâdlarım.

Mahmud — Babacığım şimdiye kadar sizden bir şey` ricâ etmemiştim yalnız bugün ayaklarınıza kapanarak bir şey` istirhâm edeceğim. Gönüllü olarak muhârebeye gitmek için müsâ'adenizi istiyorum, eğer izin verirsiniz oğlunuzu minnet-dâr edeceksiniz.

— Çok memnûn oldum ben de senden bunu beklerdim. Vatan muhâtarada, bizi parçalamak ve yutmak için düşmanlar her taraftan saldırmış. Vatan anamızı kurtarmak lâzım benden sana bol bol izin...

Hatice — Babacığım, kardeşim Mahmud gidiyor ben babamın ve annemin intikâmlarını almak isterim. Çok ricâ ederim. Vâlidemin seve seve tarayarak büyüttüğü şu saçları kendi elinizle keserek bir erkek elbisesi giydiriniz ve bana da müsâ'ade ediniz.

— Memiş Baba ağlayarak evlâdlarım evvelce sizi bir şartla evlâdlığa kabul etmiştim vatanınızı ve nâmûsunuzu sevmek sevmek en birinci vazîfenizdir demiştim. Şimdi siz en büyük bir vatan-perver olduğunuzu harekâtınızla isbât ettiniz size müsâ'ade etmeyecek bir Türk kalbi tasavvur edemem, ben sizden bundan başka bir şey istemezdim. evlâdlarım müsâ'ade sizindir gidiniz. Yalnız benim bir vazîfem daha kaldı ki o da sizin asker elbisenizle yol harçlığınıza hâzırlamak. Şimdi gidelim de onları da tedârik edelim. Haydi evlâdlarım.

Bir gün sonra Hatice ve Mahmud mükemmel birer asker kıyâfetine girmişler ve gönüllü kaydolarak hudûda koşmuşlardı. Cephe gerisinde epeyce ta'lîm ve terbiye görürler. Bir gün ale'l-sabâh bütün bölük efrâdı toplanır. Yüzbaşı yüksek bir yere çıkarak: Yavrularım! Bu gün sizden mühim ve mukaddes bir vazîfe bekliyorum. Şu gördüğünüz dağın dibinde düşmanın cep-hâneliği vardır. Burasını berhava edecek iki fedâî içinizden çıkmayacak mıdır, dedi. Hatice bir arslan gibi ortaya atıldı.

Bu işi yapacak ve kemâl-i muvaffakıyyetle başaracak bendenizim beni tavzîf edecek olursanız cidden minnet-dâr etmiş olacaksınız.

— Pek a'lâ ikinci kim olacaktır.

Mahmud — İkinci de ben olacağım.

— Teşekkür ederim evlâdlarım vazîfenizi söyledim. Yalnız şu hediyelerinizi alınız da hemen yola çıkınız.

İki kardeş Allah'a mütevekkil olarak yola koyuldular. Gecenin karanlığından istifâde ederek sürüne sürüne düşman cep-hâneliğinin yanına kadar sokuldular ve hâzırladıkları

Sahîfe 251

bombaları kemâl-i muvaffakıyyetle cep-hâneliğe doğru savurdular. Gâyet kesif bir dumanla berâber dehşetli bir taraka ortalığı sardı düşman uyku arasında ne olduğunu şaşırды. Kimisi gebermiş, kimisi yaralı ve kurtulabilen bir kısmı da kaçmaya başladı. Gürültüyü işiten yüzbaşı askerine hücum emrini emrini verdi ve sabâha karşı düşman ordu-gâhı zabt olundu.

Hatice ve Mahmud vücûdları delik deşik olduğu hâlde şehîdler kâfilesine karışmışlardır.

Manisa: Hüseyin Avni

Halâs Hâtırâları

Al Sancak

İrkımın kanlı kefenini temsîl eden şanlı bayrağımı gördüğüm zamân kalbim neş'e ile dolar, gururum mefhâretle büyür, millî duygularım cûş ve hurûşa gelir, göğsüm zaferlerle kabırır.

Bir vakitler bu kızıl dalgalar ecdâdımız tarafından Moskof ovalarına, Viyana kapılarına, Tebriz dağlarına, Mısır çöllerine, Hint denizlerine kadar götürülmüş. O semâvî gölgeler birçok milletlerin başı ucuna nûrlar ve sa'âdetler saçmıştır.

Alçak ve sefil Yunanlıların şen ve mes'ud diyârlarımızı çiğnedikleri iki sene zarfında güzel ve sevimli bayrağımı bir defa olsun görmedim. Cânımdan ziyâde sevdiğim mukaddes hilâlimin yükseklerde dalgalandığını tahayyül eder ve ağlardım. Ellerimiz semâya, gönüllerimiz tâ geriye, gözümüz Ankara'ya mütevecih olduğu hâlde iki sene ağladıktan sonra halâs-kârlarımız yetişti.

Sakarya'dan beri Yunan lâşelerini çiğneye çiğneye memleketimize kadar gelen, esir yurdumun kurtulduğunu i'lân eden, karanlık ve mâtemli ufuklarımızı aydınlatan, millete zafer ve gâlibiyetler tebşîr eden bayrak yine eski yerine asıldı ve asırlardan beri âşinâsı bulunduğu diyârları selâmlamaya başladı.

Şanlı hilâlime sîne-yi iştiyâkımı açıp kucakladım ve al sancağımın al nûrlarına gömüldüm istikbâl bize hilâl gibi göründü. Yıldızlar gibi tebessüm etmeye başladı.

Balıkesir: G. Altunhançer

Eşyâ Dersleri

Gergedan

Yeryüzünde mevcûd bil-cümle hayvanâtın filden sonra en büyüğü gergedandır. Gergedan fevka'l-âde kuvvetli, vahşi, çirkin, ahmak gazûb, ürkek ve korkunç bir hayvandır.

Kısa olan başı iri ve biçimsiz, ağzı gâyet büyük, üst dudağı uzun ve küçük ve hortum gibi müteharrik, gözleri küçük hiddetlenmediği vakit donuk, sivri olan kulakları uzun ve müteharriktir. Büyük kısa, vücûdu bodur ve şişman, at ayağı gibi yalnız bir tırnakla nihâyetlenmiş ayakları iri ve kısa, kuyruğu kısa ve sarkıktır. Bütün vücûdu hemen hemen tüysüz, fevka'l-âde sert ve katı, hayvanın uyluklarıyla omuzlarında iri iri büküntüler teşkil eder kalın bir deri ile örtülüdür ki rengi koyu birtakım benekleri hâvî olduğu hâlde kirli bir menekşe morunu andırır gül rengidir. Bu hayvanda şâyân-ı hayret bir şey` varsa o da boynuzdur. Hint gergedanının yalnız bir boynuzu olup diğer boynuzlu hayvanlar gibi alnının üzerinde olacağı yerde burnunun üzerindedir. Kalın, sert, uzun ve sivri olan bu boynuz gergedanın gâyet müdhiş bir silahıdır. Bu hayvan nâdiren hücum ederse de dehşetli boynuzuyla mukâvemet etmekten geri durmaz, ağır olan cüssesiyle berâber kendisine engel olan şey`lerin arasından dâ'imâ bir hatt-ı müstekim üzere fevka'l-âde bir sür'atle koşar ta'lîm ve terbiyesi kat'iyyen mümkün değildir.

Gergedan ağaç kökleri, fidan ağaçlar, kamışlar otlar ve yapraklarla ta'ayyüş eder. Ormanların en sık ağaçlı mahallerinde, bataklık, ırmak sâhillerinde bulunmayı pek sever, çamurda yuvarlanmaktan hoşlanır, ara sıra sessizce hırıldar, yâhûd hiddetlendiği vakit korkunç bir sûrette bağırır. Gıdasını aramak için ininden çıktığı zamân mahsûlâta son derecede zarar verir. Hindistan'da ve Asya'nın bil-cümle sıcak memleketlerinde bulunur.

Afrika'da diğer bir cins gergedan daha vardır ki bunun burnunun üzerinde, biri diğerinin ardında olmak üzere iki boynuzu vardır, derisi kalın ve düz olup Asya gergedanından küçük ise de tabi'at ve yaşayış i'tibâriyle birbirinden farkı yoktur.

Sahîfe 252

Dedemizin Masalları:

Âh Yerde Kalmaz

Ahmed isminde fakir bir köylü ekmek parasını bile tedârikten âcizdi. Bir gün kemik torbasını sırtlayarak köyden çıkar; bir günlük yol aldıktan sonra asker arkadaşlarından Hasan isminde bir köylüye tesâdüf etti. Hoş beş ettikten sonra ticâret için berâberce gitmelerini beynelerinde karârlaştırdılar. Bir ay kadar birlikte gezerler. Bir gece havâ pek karârır, şimşekler çakmaya, gök gürlemeye başlar. Islanmamak için iki arkadaş civârda bir mağaraya sokulurlar. Ahmed mağaranın içerisinde beyaz bir taş

ucu görmüştü. Taşın bir köşesini elindeki değneğin ucu ile eşmiş, on santim kalınlığında ve yarım metre boyunda dört köşeli bir taş meydana çıkmış idi. İki arkadaş berâberce taşı kaldırdılar. Meğer burası eşkiyâ yatağı imiş. Hırsızlar topladıkları altın vesâ`ireyi bu taşın altına vüzu' edermiş. Hasan'ın arkasındaki heybeye iki adamın çekebileceği ve götüreceği kadar para doldurarak köyelerine avdete karâr verdiler.

Hasan'ın köyüne bir sâ'at mesâfede bulunan Nilüfer suyunun kenârında bir müddet istirahat ettiler.

Hasan:

— Ahmed bu akşam burada kalalım.

— İşte köylerimiz görünüyor, burada kalmaya ne hâcet kendi evlerimizde kalırız.

— Hayır burada kalalım.

— Olmaz gidelim.

— Ahmed ben seni öldüreceğim.

— Esbâbını anlayabilir miyim?

— Bu paralar benim heybemle geldi. Hepsisi benimdir. Sana bir şey` vermeyeceğim.

— Hiç olmazsa beş mecrediye kadar bir şey` ver de çocuklarıma ekmek parası götüreyim.

— Hayır hiçbir şey` vermeyeceğim gibi senin vücûdunu da ortadan kaldıracam.

— Sen benim câna kastedeceksin fakat refikam hâmile idi. Çocuk dünyâya gelince ismine (âh yerde kalmaz) tesmîye etsinler. Lütfen bu vasıyyetimi zevceme söyleyiniz. Demiş ve Hasan'ın bıçak darbeleri altında terk-i hayât etmiştir. Kâtil Hasan yaptığı cinâyetten fevka'l-âde müte`essir ve nâdim olursa da son pişmânlık ne fâ'ide verir. Köyüne gittikten iki gün sonra Ahmed'in köyüne uğrayarak bî-çâre zevcesine beş on lira harçlık verir ve Ahmed'in ticârette öldüğünü söyler. Çocuğun dünyâya gelip gelmediğini su`âl eder. Bir erkek çocuğun iki gün evvel doğduğunu haber verirler. Ahmed'in tembîhini söyler ve çocuğun ismini (Âh Yerde Kalmaz) koydular.

Hasan büyük bir tüccâr olmuş ve ara sıra Ahmed'in ga`ilesine mu'âvenetten geri durmamış ise de yaptığı cinâyetten dolayı bir gün gönlü rahat olmamış ve nedâmetten bir dakika bile hâli kalmamış idi. Vaktin pâdişâhı veziriyle berâber tebdîl-i kıyâfetle

vilâyetleri teftîşe çıkmışlar. Gecenin birisinde Ahmed'in evinin önüne gelmişler. Kadının çocuğuna (Ah Yerde Kalmaz, Ah Yerde Kalmaz) hitâbı pâdişâhı düşündürür ve vezirine (Lala şu hânede zulüm görmüş birisi var. Kapıya işâret et de sabâh erken tahkîkât icrâ ederiz.) Vezir pâdişâhtan aldığı emri harfiyen ifâyâ başlar. Ahmed'in zevcesine:

— Kadın sen kimden zulüm gördün?

— Ben kimseden zulüm görmedim.

— Peki ne için gece yarısından sonra (Ah Yerde Kalmaz) diyordun?

— Ah Yerde Kalmaz benim oğlumun ismidir. Abdeste kalkması için sesleniyordum.

Hikâye baştan aşağı dinlenince Hasan Ağa'nın ifâdesine mürâca'at etmek lâzım gelir. Kâtil Hasan irtikâb ettiği fi'ili tamamen ikrâr eder.

— Ben bu fi'ili irtikâb edeli tamam altı sene oldu. İçimi âdetâ kurtlar yiyordu. İşte şimdi iş meydâna çıktı. Ben de dünyâ azâbından kurtuldum. Ahirette cezâmı elbette çekeceğim. demiş ve i'dâm sehvası üzerinde ipi kendi eliyle boynuna takarak terk-i hayât etmiştir.

Çocuklar — Âh yerde kalmaz vesselâm, alma mazlumun ahını çıkar aheste aheste.

Mustafa Necâti

[Sahîfe 253/1]

Talebe Yazıları

Nâmûslu Kız

Felâket Hâtırâlarından

Güneş şî'ârlı bir kızılık içinde yuvasına çekilirken köylüler yuvalarından şen ve şâtır dönüyorladı. Bu sırada da köylüler arasından müdhiş bir gürültü peydâ oldu: Bakın, bakın! Hepsi birden gösterilen tarafa baktılar. Hakîkaten birçok atlılar görülüyordu. Köylülerce bu atlılar eşkiyâ çetesinden başka bir şey` olamazdı. Şimdi köylüleri derin bir sükût kaplamış, düşünceli adımlarla evlerine geliyorlardı. Artık gece olur olmaz kimse sokakta gezmeye kendinde bir cesâret bulamıyordu. Herkes; evinde, odasının bir köşesine sokulmuş eski kanlı vak'aların korkunç rü`yâlarıyla titriyordu.

Vakit gece yarısına yaklaşmıştı. Birden bire köyün derin sükûtunu yırtan kurşun vızıltıları başladı. Sonra vahşi bir sessizlik...

Esâsen bu akşam gözlerine zerre kadar uyku girmeyen köylüler derhâl pencerelerine koşarak etrâfa bakınmaya başladılar. Köy meydânında ayın donuk ziyâsıyla yirmi otuz kadar kadar silahlı seçiliyordu. Köyü bir Yunan süvârisi işgâl etmişti. Kumandanın şiddetli emriyle askerler köy evlerine dağıldılar. Kumandan ise zengin bir ihtiyârın evinde yatacağı. Bu ihtiyârın gâyet nâmûslu ve güzel bir kızı vardı. Bu zavallı pek mecâlsiz olduğu için kızı hemen yeldirmesini giydi ve mutfağa giderek kumandana yemek hâzırladı. Kumandan yemeğini yedikten sonra kendisine yatmak için intihâb olunan odasına çekildi. Kız da odasına giderek yattı, uyudu. Aradan bir buçuk, iki sâ'at geçmedi ki kumandan odadan sofaya çıktı ve yavaş yavaş kızın odasının önüne geldi. Köylüler kilit veya sürme kullanmak itiyâtında olmadıklarından kapıyı suhûletle açarak içeri girince yatmakta olan genç kızın sâf ve nezîh çehresini gördü.

Kız kumandanın kendisine hüçûm etmekte olduğunu görünce müdhiş bir çığlık kopardı. Bu ses üzerine uykudan uyanan ihtiyâr kızının odasına geldi. Karşısında hâ'in Yunan kumandanını görünce kan beynine fişkırdı, sabredemedi derhâl ihtiyârlığına rağmen kumandanın üzerine atıldı. Tabîî bir âciz adam bir haydutla nasıl mücâdele edebilirdi, bil-tabî' adamcağız bir iki dakika sonra yere düştü.

Fedâ-kâr kız bu mücâdeleyi şaşkın bir tabî'atla iki saniye seyrettikten sonra bir mecnûn gibi odadan dışarı fırladı. Kükremiş arslan gibi içeriye tekrâr giren kız elindeki hançeri sırtlan dişli mel'una sapladı. Kumandan büyük feryâdlarla yuvarlanırken kız aynı hançeri kendisine sapladı. Temizlenen nâmûs üzerinde göğsündeki kırmızılığıyla gençliğinin hazîn gurubu karşısında gözleri yarı açık bir heykel gibi uzanıyordu.

21 Kânûn-ı Evvel 339

Kocaeli Lisesi Beşinci Sınıf Talebelerinden 12 Numaralı

Ertuğrul Sâdık

Hesâb Su`âli?

Dört dokuzla bir yüz nasıl teşkîl edersiniz?

Birinciye kıymet-dâr bir kitâb, ikinciye ve üçüncüye bir şi'r kitâbı verilecek ismi i'lân olunacaktır.

Bilmece

Beni yemiştten sayarlar; vücûdumu ikiye ayırıp iki noktamı alırsanız karşımda tir tir titremeye başlarsınız.

Doğru halledenlerden birinciye bir çocuk mecmû'ası kolleksiyonu cildli; ikinciye bir vatanî tiyatro; üçüncüye bir şi'ir kitâbı verilecektir. Otuzuncuya kadar da birer şık kart hediye edilecektir.

On Dördüncü Nüşadaki

“Kendi cadıya, ismi heyulaya benzer
Gelir her bahar bir kere etfâli ezer
Âlemde ondan ürkmeyen, korkmayan yoktur.
Nâmı dehşetle diller, gönüllerde gezer.”

Bilmecesinin halli “imtihân” idi. Doğru halledenler arasında kur'a çekilerek birinciliği

[Sahîfe 253/2]

Gâzî Paşa Numûne Mektebi mutavassıta ikiden 42 İsmâil Efendi kazanmıştır.

Yirminciye kadar kart kazananalar:

Akşemseddîn Numûnesi beşinci sınıfından Hüseyin Refik, Hüseyin Nevzâd, Mercan Kasım İbtidâ`isinden 218 İsmâil, Koca Mustafa Paşa Zekûrundan Mehmed Hayreddîn, 392 gâlib, Kasımpaşa Numûnesinden 108 Mu'ammer, Eyüb'de Câmî' Sokağı'nda iki numarada Gıyâseddîn Âdil, Sâlihli Altınyurt İnâsından 190 Anife, Kemâl Paşa Kız Mektebinden 15 Meliha Mustafa, Koca Mustafa Paşa Numûnesinden 95 Orhan, İzmir Lisesi beşinci sınıfından Mehmed Ali, Akhisar Numûnesinden 247 Sabri Gündüz, Kırkağaç Zekûrundan 60 Hakkı, Bergama Gâzî Paşa Zekûrundan Cevâd, Manisa İnâs Numûnesinden Rûhiye İlhan, Kasaba Zekûrundan 133 Necâti, Sâlihli Altınyurt Mektebinden 237 Pâkize, İhsân Ethem, İzmir Lisesi Kısım-1 İbtidâ`isinden 111 Mithad, Bolu Lisesi yedinci sınıfından 127 Turgut Hilmî Efendî ve Hanımlardır.

Halledenler:

İzmir Lisesi beşinci sınıfından 45 Ali Ulvî, 526 Hüseyin Remzi, 537 İsmâil Remzi, 551 Bekir Hilmî, 592 Hasan Zihni, 174 Besim, Sâlihli Altınyurt Kız Mektebinden 181 Nâdire, Müzeyyen Ahmed, Necmiye Saîd, Denizli Lisesinden 307 Orhan Nazmi, İzmir Lisesinden 577 Ahmed Tarkan, Gelenbevî Lisesinden 80 Hüseyin

Avni, Akşemseddîn Numûnesinden 308 Necmeddîn, Koca Mustafa Paşa Numûnesinden 882 Yaşar, 312 Avni, Reşâdiye Numûnesinden 805 Ahmed Niyâzi, 495 Ali Mazhar, Kasaba Zekûr Mektebinden Mustafa Râbi', Bergama Devre-yi Mutavassıta ikiden Neşat, Gâzî Paşa Mektebinden 54 Hüsnü, 32 İsmâil Hakkı, 90 Sâkıb, 142 Mehmed Tayyar, Akhisar Numûnesinden 14 Ahmed Yaşar, 975 Halil, Halil İbrâhim, 56 Sabâhaddîn, 141 Ahmed Şevket, 115 Mustafa Şefik, Akhisar Gazete Bâyi' Nûri, Numûneden 121 Tâhir, 116 Ahmed Vehbi, Bolu Lisesi altıncı sınıfından Sabri Gündüz Efendi ve Hanımlardır.

Kütüb-hâne-yi Sevdâ

İzmir'in en fa'al en kıymet-dâr bir kütüb-hânesi olan "Sevdâ Kütüb-hânesi"ni bil-umûm mekteblere tavsiye ederiz. Bütün levâzımınızı oradan tedârik etmeniz menfa'atiniz icâbındandır.

Nâfiz Zeki Kırtâsiyye Mağazası

Şeh-zâdebaşı'nda, direkler arasındadır. En şık defterler pek zarîf zarflar, mektûb kâğıtları, el işlemesi levâzımı en ucuz fiyatla oradan tedârik edilebilir. Fâtih ve civârı kârîlerimiz mükâfâtlarını yine oradan alabilirler.

Kârîlerimizden arzû edenler bilmece gönderebilirler. Şu kadar var ki mükâfâtını da berâber göndermelidirler.

Tevzî' Merkezlerimiz

İzmir'de Sevdâ ve Mektebler Kütüb-hâneleri
Manisa'da Hükûmet İttisâlinde Ma'ârif Kütüb-hânesi
İstanbul'da Servet-i Fünûn Matba'ası
Bolu'da aşağı çarşıda Hâfız emîn Efendi
Akhisar'da Attar Mustafa ve Kırtâsiyyeci Kâsım Efendiler
Kocaeli'de Demir Yolu Caddesi Sâdi Bey Mağazası

Küçük Okuyucularımıza:

Tahrîr derslerinizin güzel parçalarından; en güzel yazılarınızdan yollarsanız fırsat düştükçe "Yeni Yol"a dercederiz. Bu sûretle güzel yazılarınızı bütün arkadaşlarınıza okutmuş olursunuz.

Numara: 18 Yeni Yol Bilmece Kuponu

Halli:

İsmi:

Adresi:

18. YENİ YOL, C: 1 Nu: 19

YENİ YOL

Yıl – 1

Sayı – 19

Mesleğimize muvâfık yazılar
memnûniyetle kabûl ve neşrolunur.
Neşredilmeyen evrâk i'âde edilmez.

Seneliği (240) altı aylığı (120) kuruştur.

Mürâca'at Mahalli:

İzmir ve havâlisi için Akhisar

Nedim Tuğrul Bey

Sâhib-i İmtiyâzı:

Mu'allim Nedim Tuğrul

İstanbul, Kocaeli ve havâlisi için

“Servet-i Fünûn” Matba'asında Yeni

Yol

Nüshası 5 kuruştur. (Haftada bir defa neşrolunur resimli çocuk gazetesidir.) 10 Kânûn-ı

Sânî 1340

Mini Minilerin İştahları Yerinde

Balıkesir Hacı İlbey Numûnesi Müdür ve Mu'allimîni

Târîh Dersleri:

İngilizler İstanbul'da

– Geçen Nüşamızdan Mâ-ba'd –

İstanbul'un balıkçı ve kayıkçı takımından bir bölük gençler bir kahvede otururlarken musâhabe ve latîfe yollu içlerinden biri “Abe şu İngiliz gemilerinin karşımızda şöylece tafra-fürûş olmaları bize ayıp değil midir?” diye ortaya bir söz atarak diğer ba'zıları da “Adamsın da! Onlardan ne olur? Dört balık kayığıyla gider altlarından girip üstlerinden çıkarız!”

Cevâbını vermeleri üzerine aralarında derhâl büyük bir mubâhese açılıp “Gideriz, gidemezsiniz” derecelerine kadar yükselmiş olan söz üzerine birkaç yüz balıkçı; kayıklarına rakîbân Sarâyburnu'nu dolaşmışlardı. Bunlar vehleten İngiliz donanması üzerine saldırıp gemilerden yek-diğerine gidip gelen sandalları hemen avlamaya başlayınca İngilizler şaşırıp kaldılar. Kayıkçıların balıkçıların gösterdikleri şu cür'et hakîkten İngiliz mecnûnlarının akıllarını başlarına getirmeye kâfi bir hareket-i fevka'l-âde idi. Garîbanlar ki: Koca bir donanma balıkçıların yadsıtlarına geçen sandallarını kurtarmaktan âciz kaldı. İstanbul'da bulunan sefin-i hümayûnun Beşiktaş Pîşgâhı'nda hâzırlanmakta bulunduğu İngilizlerin ma'lûmu olunca Marmara Denizi kendileri için bir mehleke olduğunu anlayarak tekrâr kal'a-yı sultâniyye'ye doğru yelken kaldırdılar.”

Fakat bu dönüş İngilizler için azîm zâyî'atı mûcib olmuştu. Girerken gafletlerinden istifâde ettikleri boğaz topçularının başında düşmanın avdetini dört gözle bekliyordu. kalem bir cehennem gibi ateş püskürerek İngilizlerin iki gemisini kâmilten yaktıkları gibi diğerlerinin dahi âdetâ hiçbir işe yaramayacak bir hâle getirmişlerdi.

İngiliz zulüm ve işkence âletlerinin tazyîki daha dün üzerimizden mündefi' oldu. İki asır evvel teşebbüs edip de mahcûben geri dönen İngilizler; iki yüz sene evvelki fikirlerini bundan beş sene evvel yine tekrâr etmişlerdi. Bunların hep birer maksad-ı mahsûsla icrâ ve ta'kîb edildiğini son İstanbul müsâferâtları esnâsında pek âşikâr bir sûrette isbât eden bu hayâsız şimâl kurtları, bizim için hiçbir zamân ihmâl edilecek

düşmanlar değildir. Binâ`en-aleyh bütün düşmanlarımızda olduğu bu iki asırlık İngiliz-Türk düşmanlığının son safhası ne kadar acı bir iz bıraktığını dünkü pâ-yı tahtın sokaklarında İngiliz vahşetinin ve bi`l-hâssa Türklüğü mahv için kendi gâyelerinin pişdârı olarak Anadolu`ya saldırdıkları Yunan sürülerinin en kıymetli topraklar üzerinde yıkmadıkları yakmadıkları yer kıymadıkları cân kalmamıştır.

Son harbin elemlerini kalblerimizde yaşatır ve müsebbiblerine la'netler ederken yalnız Yunanlıları hedef ittihâz etmek doğru olmasa gerektir. Zîrâ “Megala İdea”nın kopilleri İzmir hulyâsının en metîn esâslarını İngiliz koynunda beslenmiş, büyütülmüş olduğu hâlde hâzır buldular. Esâsen İngilizler ezmek istedikleri bir milletin başına diğer birini musallat etmek sûretiyle maksatlarına ermeyi târîhleri gösterdiği mükerrer vak'ayla isbât etmişlerdir. Binâ`en-aleyh Anadolu mamurlarının birer kül yığını hâline gelmesinin azılı müsebbiblerinden birisinin İngilizler olduğunu unutmamalıyız. Bunun için İngiliz ceberutuna karşı kuvvetle hâkim olmak bizim için bir farîzadır. Türk yavruları bundan böyle târîhî ve ırkî düşmanlarını birer birer öğrenmeye ve onların her bir hareketlerini en ehemmiyetsiz noktasına kadar nazar-ı dikkatten dûr tutmaya mecbûr olduklarını unutmamalıdır.

14 Kânûn-ı Evvel sene 339

Mu'allim İbrâhim Zihni

YENİ YOL

Ser-muharriri: Demiray

“Yeni Yol”un yazıları kırâ`at kitâblarına veya sâ`ir bir yere me`âhiz gösterilmeden alınamaz.

Kış Baba

Arkasında koskoca
Ve bembeyaz bir aba...
İşte geldi. Merhaba!
Sâfa geldin Kış Baba!..

Nereden gelip nereye
Gidiyorsun? Ve söyle

Hangi rüzgârlar ile
Teşrif ettin sen bize?..

Söyle nedir bu şiddet?
Yüzün niçin böyle sert?
Acı bize, insâf et...
Yok mu sende merhamet?..

Kızma ama sen biraz
Kalbsizcesin.. Hiç niyâz
Dinlemezsin.. Bir poyraz
Olup esmek ve ayaz

Yapmak sana eğlence...
Rüzgârların dinince,
Sessiz sedasız gece,
Karanlıkta gizlice

Gezer, karlar serpersin..
Bora olur nefesin;
Ormanlarda inlersin..
Ne kadar korkunç sesin!..

Kuzum Baba lütfeyle..
Bir tarafa çekil de..
Çubuk yak; bak keyfine...
Gelsin nazlı Yaz Nine!.

30/31-12-39 Şişli:

T. Demiray

“Resimli Gazete” refikimizin klişesidir.

Sahîfe 254

En İyi Tavsiye

Tüccârlardan biri, bir me`mûra ihtiyâc olduğunu gazetelerle i`lân eder. Yevm-i mu'ayyende yirmi kişi mürâca'at ederler. Bunların arasından tüccâr derhâl birini intihâb ederek diğerklerine yol gösterir. O esnâda mezkûr tüccârın nezdinde bulunan ahbâblarından biri izhâr-ı hayret eder ve kendisine der ki:

“Azîzim, yazı-hânenize tavsiye ile mürâca'at eden on dokuz efendiden birini istihdâm etmeyip yalnız bila-tavsiye mürâca'at eden bu efendiyi tercîh etmekteki maksadınızı lütfen îzâh eder misiniz?..”

Tüccâr hay hay efendim diyerek cevâb verdi:

“Bu da en büyük tavsiyeyi getirmiştir.” Ahbâbı:

“Nasıl?..” deyince; îzâh etmeye başlar.

Kapının önünde ayaklarını sildi ve kapıyı kapadı. Demek ki fa'al. Kendi oturduğu iskemleyi henüz gelen ihtiyâr müşteriye takdîm etti. Demek ki hürmet-kâr. Odaya selâm vererek girdi ve su`âllere kısa ve ciddî cevâblar verdi. Demek ki terbiyeli. Tesâdüfen yere düşmüş olan defteri kaldırdı, hâlbuki diğerleri dikkat bile etmemişlerdi. Sonra hinn-i mürâca'atın diğerleri gibi âdî bir vaz'iyet-i irâ'iyye etmiyordu. Demek ki nâzik ve itâ'at-kâr. İşte bu sebeplerden dolayı ve elbisesiyle ellerinin temizliğini de fark ettiğimden kendisini tercîh etti. Bu husûsiyyetler en iyi bir tavsiye değil midir?..

İktisâd Fakültesi

Mehmed Asım

Harb Hâtîrâları

İki Şehîd Kardeş

İhtiyâr Memiş Ağa ile zevcesi Kezban, Kayseri'nin Aşağı Mahallesi'nde oturuyorlardı. Otuz beş seneyi mütecâviz bir a'ile haytı geçiren bu iki bahtiyâr zevc ve zevcenin Hasan ve Hüseyin isminde iki erkek evlâdı vardı. Hasan ve Hüseyin çok çalışkan, terbiyeli ve ahlâklı çocuklardı. Kendilerini bütün memleket ahâlîsine sevdirmişlerdi.

Kışın en hırçın, korkunç ve fırtınalı bir gününde karı koca ocak başında, meşe kütükerinin karşısında keyif çatıyorlardı. Aralarında şöyle bir muhâvere cereyân etti.

— Artık ihtiyârladık bundan sonra yavrularımız bize bakacak, onların ekmeğini yiyeceğiz değil mi?

— Ah karıcım. Hiç ümîd edemiyorum. Bu günlerde fenâ fenâ rü'yâlar görüyorum. Gâlibâ bizim çocuklar asker olacak.

Memiş ile Kezban bu vâdide görüşürlerken uzaktan uğultu gibi bir ses gelmeye başladı. Her ikisi de heyecânla sese kulak veriyorlardı. Biraz sonra bekçinin davul ses işitilmeye başladı. (309 ve 310) tevellüdlüler askere da'vet ediliyordu. Hasan ve Hüseyin ikiz ve her ikiside (310) tevellüdlü idiler.

Evlâdlarının her ikisinde askere çağrılması bî-çâre ihtiyârların belini bükmişti. Hasan ile Hüseyin dağarcıklarını sırtlayarak ahz-ı asker şubesine gitmişler ve on beşinci alayın ikinci taburuna topçu olarak kaydolmuşlardı. Kayseri’de biraz ta’lim ve terbiye gördükten sonra alaylarıyla berâber İstanbul’a gelmişler ve birkaç ay Erenköy’de kaldıktan sonra Çanakkale’ye sevk olunmuşlardı. Hüseyin az zamânda âmirlerine kendini sevdirdi altı ay sonra onbaşı oldu. Her iki kardeş de aynı topta bulunuyorlardı.

Bî-amân düşmana karşı aylarca göğüs gererek gece ve gündüz bir dakika bile topun başından ayrılmamışlardı. Bir gün yağmur bardaktan boşanırcasına yağıyordu. Düşman da hücûma kalmıştı. Top tarakalarının korkunç sesleri ortalığı zangır zangır titretiyor, mermiler dağları ve tepeleri

Sahîfe 255

Alt üst ediyordu. Her iki taraftan da topçu muhârebesine devâm olunuyordu. Yağmurun kesilmesiyle harb de bitmişti. Birkaç sâ’atten beri devâm eden kanlı muhârebeden sonra askerlerin bir kısmı temizlik yapmaya kalkmış diğer bir kısmı daistirâhat etmek üzere zemînliklere çekilmişlerdi. Hasan’ın mangası da zemînliğin bir tarafına yerleşmiş Bolulu Deli’nin dertli sazını dinliyorlardı. Âhenk en cünbüslü bir zamânda bir düşman obüsü gelmiş, Hasan ve Hüseyin’i şehîd etmişti.

Zavallı çocukların kolları bacakları hard u hâş olmuştu. Bî-çâre yavrular cânlarının acısından ellerinin parmaklarını hançer gibi karınlarına sokmak sûretiyle dünyâya vedâ’ etmişlerdi.

Nizâmeddîn

Doğru Sözler

- Akacak kan damarda durmaz.
- Alışmış kudurmuştan beterdir.
- Ev yıkanı yuva bozanı Allah perişân eder.
- At ölür semeri, insân ölür nâmı kalır.
- İğneyi evvelâ kendine sonra çuvaldızı başkasına batır.
- Ak akçe kara gün içindir.
- İş insânın aynasıdır.

- Akrabâ ile ye iç de alış-veriş etme.
- Akrabânın yaptığıı akrep yapmaz.
- Allah kerîmdir lâkin Kerîm'in kuyusu derindir.
- Aç ayı oynamaz.
- Armudun sapı var, üzümün çöpü... diyen kimseden iş bekleme.
- Allah bir kapıyı kaparsa bir kapıyı açar.
- Erken yatıp erken kalkmalı.
- İki cân-bâz bir ipte oynamaz.
- Bir kurbândan iki post çıkmaz.
- Öz ağlamayınca göz ağlamaz.
- İki iki daha dört eder.
- İki arslan bir postta yakışmaz.

Hâriku'l-âde Fasulyeler

Vaktiyle fakir, dul bir kadıncağız beş altı yaşına henüz girmiş küçük oğlu ile berâber güzel bir köyde yaşıyorlar idi. Ali tesmîye olunan oğlu ne kadar zeki ve kibar tavırlı ise vâlidesi de o kadar terbiyeli, nâzik idi. Bu bed-baht ve bî-çâre kadının zevci; müdhiş bir dev tarafından parçalanmış ve bütün kıymet-dâr eşyâsı gasp edilmiş idi. Zevcinin vefâtından sonra bütün hayâtlarını açlıkla geçiren küçük çocuk ile vâlidesi artık ölüme intizâr ediyorlardı. Devlin kahlâr zulmüne uğrayan zavallı babasından kalan güzel bir inek de hânenin pek üçük olan bâğçesinde otlamakta idi. Binâ`en-aleyh birkaç gün sonra bâğçedeki otlar bitmiş ve inek de onlar gibi ölüm tehlikesine ma'rûz kalmıştı.

Vâlidesinin fakruzarûretinden mütevellid heyecânını, te`siratını gören bu mini mini çocuk dâ`imâ vâlidesini teşcî'e ve teskîne çalışıyor ve ara sıra da:

“Anneciğim! Sen üzülme, bir gün gelecek ki bizim küçük bâğçemizin toprakları hâriku'l-âde mahsûller verecek ve bizi servet ve samana gark edecektir” diyor idi.

Vâlidesi bu sözlere omuzlarını kaldırarak ve acı acı gözyaşları dökerek:

“Sevgili yavrum! İneğimiz açlıktan ölmezden evvel sen onu pazara götür de sat. Çünkü daha pek za'îflamamıştır. İnek için kendisine şimdilik talebler bulunur.

İyi fiyatıyla satabilirsin. Sonra o da açlıktan ölecek ve ölmezden evvel yok yere gidecektir.” dedi.

Ali ineği alarak çarşıya giderken karşısına çıkan bir kadın ineği nereye götürdüğünü kendisinden sordu. Ali de çarşıya gideceğini ve orada ineği satacağını söyledi.

Bunun üzerine kadın etekliğinin cebinden muhtelif renkli fasulyeler çıkararak bunlar mukâbilinde ineği kendisine verip vermeyeceğini Ali'den sordu.

Pırlanta taşları gibi parlayan bu fasulyelerin her biri kırmızı, yeşil, sarı renkte idi. Parıltıları ile gözleri kamaştırıran bu fasulyeleri Ali pek ziyâde sevmiş hemen inek mukâbilinde onları alarak ale'l-acele hânesine düşmüş ve böyle bir mübâdeleye muvaffak olduğundan dolayı kendisini pek bahtiyâr addetmişti.

Oğlunun pek büyük bir sevinç ile avdet ettiğini gören vâlidesi; oğluna: “Zannedersem ineği iyi bir fiyat ile sattın.” dedi.

Bunun üzerine Ali de vâlidesine: “İşte anneciğim elmas gibi parlayan fasulyeler mukâbilinde ineği sattım” der. Bunun üzerine vâlidesi “Ne diyorsun oğlum! Bir avuç fasulye ile koskoca bir inek değiştirilir mi?”

Oğlunun da “Doğru söylüyorsun vâlideciğim! Fakat böyle fasulyeler her vakit ele geçer mi? Sen şimdiye kadar bu cins fasulyelere hiç tesâdüf ettin mi?” demesi üzerine vâlidesi de hiddetinden fasulyelerin hepsini bâğçeye atar ve hüngür hüngür ağlayarak oğluna:

“Artık ölüme intizârdan başka çâre kalmadı. O merhûm pederin bugün ber-hayât olsa idi biz kat'iyyen bu endişelere, bu müzâyakalara dûçâr olmaz idik. İşte kendisinin gaybûbetidir ki bizi makhur hayâta sevk etti. Göz bebeğim kadar sevdiğim inek de nihâyet bir avuç fasulye mukâbilinde gitti” der.

Vâlidesinin böyle ye`isler, te`essürler içinde çırpındığını gören Ali; fevka'l-âde müte`essir olmuş o aralık hemen bâğçeye koşmuş vâlidesinin attığı fasulyeleri toplayarak evvelce bâğçede bellediği yerlere ekmiş ve her gün vâlidesine görünmeksizin fasulyeleri sulamayı mu'tâd edinmiş idi.

Bir müdded sonra bu güzel fasulyelerin beheme-hâl neşv ü nemâ bulacaklarını ve bu yüzden birçok paralar kazanacağını ve bütün kış eyyâmını pek mes'ud bir sûrette

vâlidesi ile birlikte geçireceğini ve hatta sattığı inekten daha iyi ve daha güzel bir inek bile mubâya'a edebileceğini hiç zihninden çıkarmıyordu.

Havânın gâyet sâkin ve berrâk olduğu bir seher zamânında Ali uyanmış ve penceresinden; fasulyelere â'id zirvelerin bir gece zarfında görünemeyecek derecede büyüdüklerini hatta bâğçedeki kavak ağaçlarını ve kasabanın dağlarını bile geçtiklerini ve bulutlar içerisine gömüldüklerini görerek hayretinden ne yapacağını şaşırarak Ali vâlidesine:

“Aman vâlideciğim! Kalk da bir kere fasulyelerimize bak. Bir gece zarfında bulutlara kadar büyümüşler. Ben bu neşv ü nemâda bir tabî'lik göremiyorum. Hâlâ onların bir tavus kuşunun tüyleri gibi parladıklarını ve bulutların içerilerine kadar âdetâ merdiven şeklinde basamakları vücûda getirdiklerini görüyorum. Şimdi ben; bulutlar içerisine karışan bu zirvelerin nerede nihâyet bulunduğunu görmek ve anlamak istiyorum. Onun için vâlideciğim şimdi tırmanarak çıkacağım” der. Vâlidesi de “Ne diyorsun oğlum? Sen çıldırdın mı? Yoksa ölümünü mü istiyorsun bu kadar yüksek yere çıkılır mı?” der. Bunun üzerine Ali “Sen korkma sevgili anneciğim! Benim fasulyelerime i'timâdım, hem de pek büyük i'timâdım vardır. Müsâ'ade et de çıkayım.”

Diyerek hemen fasulyelerin dallarına ve merdiven şeklindeki basamaklarına sarılarak çıkmaya başlar. Nihâyet çıka çıka bulutlara kadar gelir. Aşağıya baktığı zamân kasabayı göremez olur. Hatta bir aralık başı bile döner. Ma'mâfih tabî'en pek şeci' olan Ali bir gayret daha göstererek bulutlara kadar çıkar ve orada tevkîf eder. Bulutlar içerisinde fasulyelerin uçlarını görür. Etrâfına dikkatle bakar. Kendisinin etrâfında bulutların karlı ovlar gibi inkişâf ettiğini müşâhade eder. Ali uzun müddet bu karlar üzerinde yürüdüktan sonra kanatları kelebek kanatlarına benzeyen bir kadına tesâdüf eder.

Kadın Ali'ye:

“Ben bir periyim. Fasulyeleri sana veren de benim. Ben seni bekliyordum. Bî-çâre vâlidenizin her hâli beni mahzûz

Sahîfe 257

ediyor. Sen şimdi şu gösterdiğim yoldan gidiyorsun. Önüne bir köşk çıkacaktır. Köşk kapısının önünde yemlenen bir tavuk da göreceksin. İşte o köşkte zâlim, gaddar bir dev ikâmet ediyor. Senin pederini pek vahşi-âne bir sûrette katleden ve bütün kıymet-dâr

eşyânızı alan da bu devdir. Ben seni himâye edeceğim. Sen içine asla korku getirme. Şimdi köşke git. İçeriye gir. Pederine â'id olan eşyâyı al. Hânenize avdet. Vâliden ile ferih ve fahûr yaşa” der.

Bunun üzerine Ali Bey büyük bir cesâretle perinin kendisine gösterdiği yolu ta'kîb eder ve birkaç dakika sonra köşkü ve kapısının önündeki tavuğu görür. Kapının önüne gelir gelmez kapıyı şiddetle çalar. Hiçbir ses ve sadânın çıkmadığını görünce ikinci defa daha kuvvetlice kapıyı çalar. Nihâyet köşkün penceresine gelen bir kadın Ali'den ne istediğini sorar. Ali de acınacak bir tavır ve hareket ile bu kadına: “Ben yolumu gâ'ib ettim. Pek yorgunum. Açlıktan, susuzluktan ölmek derecesine geldim. Beni bir gececik olsun kabûl edebilir misiniz?” der.

– Mâ-ba'dı Var –

Emine Hâtun Baş Mu'allimesi
Firdevs

Küçük Hikâye:

Yıldırım Çorbası

Kıptînin biri yayladan ağanın yağ ve peynirini şehre getirdi. O gün pazar olduğundan iki katır yükü kâmilen satıldı. Hesâbını görmek için ağa, kıptîyi kahveye götürdü. Bir de kahve ısmarladı, kıptî şaşkın şaşkın bakıyor, etrâfta, masalar üzerinde guruldayan nargileleri, kaşığın içinde muntazam tıngırtılar çıkardığı çay fincanlarını, kahve fincanlarını hayretle seyrediyordu. Çünkü zavallı ömründe kahveye ilk giriyor ve bütün bu içeceklerin yabancısı bulunuyordu. Kendisine de ısmarlanan kahve geldi. Kıptî bunu ufak bir kâse içinde çorba zannetti. Lâkin rengi onu şaşırtıyordu. Simsiyah bir çorba! Zavallının koca kafasındaki ufak aklı buna bir türlü ermiyordu. Sağlı sollu oturanların bu çorbayı höpürdettikerini görünce yabancılığını belli etmemek için önce küçük bir kâse olan, fincanı aldı. Birden gövdeye yuvarladı. Yuvarladı ama!.. Ağzının tavanı da yandı. Gözlerinden yaşlar geldi. Fakat ses çıkarmadı, ağa ile konuşmasına devâm etti.

Çergesine döndüğü vakit başından geçen fecî' vak'ayı bire bin katarak anlattı. Kara ağzını açıp açıp gösterdi. Bütün çerge halkı şehirlerdeki insânların pek âdî insânlar

olduğuna ağızlarının teneke gibi hissiz olduğuna kanâ'at getirdiler. Bir miktâr yahi! Çekerek eğlendiler.

Kıptî bir gün şehre yine inmişti. Bu seferde getirdiği beygirleri satın alan tüccâr tarafından kahveye götürüldü. Bir mu'tâd kahve ısmarlandı. Kıptî savuşmak için bir mâzeret bulamıyor ve muttasıl o kavurucu, yakıcı kara mahlûku nasıl yuvarlayacağını düşünüyor etrâfındaki insânların nasıl içtiğine dikkat etmiyordu. Nihâyet kahve ocağından çırak elinde kahve tepsisi ile görüldü. Kıptî toparlanıp sallanmaya dişini sıkmaya başladı. Kahve yaklaşınca da gözünden yaşlar yuvarlandı. Onun bu hâlini gören tüccâr sordu:

– Öyle ne yapıyorsunuz? Ne ağlıyorsunuz?

Kıptî cevâb verdi:

– Yıldırım çorbası geliyor abe a!.. cım.

Kocaeli Lisesi Talebesinden

Tal'at Tuğrul

Sahîfe 258

Eyfel Kulesi

Sen Nehri'nin, sol sâhilinin oldukça mühim bir yerini işgâl eden bu azîm kuleyi bin dokuz yüz beş senesinde “Mösyö Eiffel” nâmında bir mühendis inşâ etmiştir. Kule tamamen demir çubuklar ile örülüdür. Aşağıdan yukarıya doğru bu demir çubuklar incelik. Kulenin heyet-i umûmiyyesi uzun bir ehrâma müşâbihdir. Birbirine nısf dâ`ireler ile merbût dört büyük ayak üzerine istinâd etmiş olan bu kulenin murabba' teşkil eden zemîni binlerce kişiyi isti'âb eder. Karşidan bu fazla dâ`irelerin birinin alnından bakar iseniz o muhîtin en büyük tiyatrolarından ma'dûd olan “Trocadero” tiyatrosunu tamamıyla görürsünüz. Bu da zemînin ne kadar büyük olduğuna bir delildir.

Her pazar binlerce adamın yegâne ziyâret-gâhı olan bu kulenin birinci katına kadar iki frank mukâbilinde çıkılır. Kulenin ayakları üzerine inşâ edilen ve kendine mahsûs raylar üzerinde bir nevi' tepeye tırmanan ve her biri birçok adamları isti'âb eden vagonlar bu ziyâretçileri taşırlar.

Birinci kata çıkan bu ziyâretçiler âdetâ ufak bir siteye ya'nî bir köycüğe seyâhât etmiş gibidirler. Çünkü bu katta mükemmel bir kahve, dükkân her nevi' arzûları tatmin edecek ufacık pazarcıklar ve binlerce ziyâretçinin kartlarını, mektûbalarını her tarafa muntazamân dağıtmaya vâsıta olan mükemmel bir posta-hânesi vardır. Akşama kadar burada hiç cân sıkılmadan eğlenilebilir. Kışın iyi havâlarında buraya her zamân çıkılır. Havânın

Sahîfe 259

iyi olduğu yaz günlerinden Eyfel'in ikinci katına daha iyi ve mükemmel havâlarda üçüncü katına kadar çıkılabilir. Yukarı çıkınca küçülen bu katların üçüncüsünde çok zamânlar pek pek kesif bulut kümelerinden hiçbir taraf görünmez ve ikinci kattan i'tibâren asansör değişir. Buraya daha küçük asansörlerle çıkılır. Her zamân için asılan kulenin bayrağı pek birçok adamları saracak kadar büyüktür. Bayrağın dehşetli bir uğultu ile yaptığı rüzgâr pek şiddetlidir. Buraya çıkan ziyâretçiler bundan fevka'l-âde müştekidir.

En yukarisında ya'nî üçüncü kattan sonra (kule üç yüz on metredir. Üçüncü kat üç yüzüncü metrenin sonudur.) On metrelik irtifâ'sında, Mösyö Eiffel'in kendine mahsûs bir odası vardır, bu oda birçok rasadât-ı havâiyye âlâtıyla berâber dünyânın her tarafından dakikada binlerce telgraf alan ve veren pek büyük ve pek muntazam bir telsiz telgraf cihâzına mâliktir. Burada birçok telgrafçının hummâlı bir sûrette çalıştıklarını her gün için nazar-ı dikkati pek ziyâde celbeder. İşte Mösyö Eiffel'in yapmış olduğu bu mu'azzam kule; kendi odası üstünde asılan ve Paris'e hâkim bulunan cesîm bayrağın direği ile nihâyet bulur.

Akhisar

Mu'allim
Fu`ad Şükrü

Sahîfe 260

Dünyânın Büyük Adamları: Pasteur

Azîz çocuklarım, sizin hislerinize ve fikirlerinize tercüman olan mecmû'anız bu sayıdan i'tibâren size, insânlığa ve medeniyete icâdlarıyla, keşifleriyle unutulmaz hizmetlerde bulunmuş dünyânın büyük adamlarını tanıtacaktır. Çocuklarım; bütün hayâtlarını hiçbir menfa'at beklemezsizin insânların refâh ve sa'âdet içinde yaşamasını te'mîn eden vâsıtaları bulmak için gece ve gündüz çalışmakla geçiren bu büyük adamlara hangi millet ve dinden olursa olsunlar hürmet ve muhabbet etmek borcumuzdur. Çünkü onların keşif ve icâd ettikleri âsâr yalnız mensûb oldukları millete değil bütün insâniyete bir hediyedir. Bu büyük adamlardan birisi kolera ve buna benzer birçok sârî hastalıkların mikroplarını bulup o mikropları öldürmek için aşılardan keşfeden "Pasteur"dür. İşte ben size pek büyük bir şöhrat kazanan Pasteur'ün çocukluğunda nasıl sa'y ve gayretle derslerine çalıştığından bahsedeceğim.

Pasteur 1822 sene-yi milâdîsinde Fransa'da Jura vilâyetinin Dole şehrinde doğmuştu. Orta hâlli bir a'ilenin çocuğu idi. İbtidâ'î tahsîlini ikmâl ettikten sonra İ'dâdiye girdi. Pasteur hocalarının kendisine verdiği vazîfeleri hakkıyla yapardı. Gâyet çalışkandı. Sınıfının en mümtâz talebelerinden birisi idi. On sekiz yaşına girdiği zamân "Bezanson" Sultânîsinde bir mu'allim vekâletine edildi. Louis Pasteur bu me'mûriyyetinden dolayı derin bir haz duyuyordu çünkü bu sûretle ebeveynine yük olmuyordu.

Pasteur boş zamânlarında ve tasarruf ettiği para ile kendisinden pek küçük olan hemşiresinin ta'lîm ve terbiyesiyle meşgûl oluyordu.

Pasteur bir insânın vazîfesi bütün günlerini çalışmakla geçirmekten ibârettir diyordu. O mektebini ikmâl eder etmez ilmî taharriyyata koyuldu. Arkadaşları ona latîfe olarak "Laboratuvarın Temeli" derlerdi.

İnsaniyyet Hâdimi Müteveffa Pasteur

Pasteur bir mes`ele üzerinde düşünmeye başladı mı bir netice elde edinceye kadar sebât eder îcâb ederse günlerce, aylarca bir mes`ele üzerinde çalışmaktan yılmazdı. O ilk ehemmiyetli keşfini biranın tahammüründe buldu. Sonra şıra ve sirke üzerinde tedkîkâtta bulundu. Birçok şey`ler nazar-ı dikkatini celb eyledi ale`l-âde gözlerimizle görülemeyecek kadar küçük, kendisinin mikrop tesmîye ettiği her tarafta mevcûd birçok sârî hastalıklara sebebiyet veren hayvancıklar keşfetti. Bundan böyle hiç yorulmak bilmez bir sa'y ile bu mikropların neler yaptığını taharriyyata koyuldu. 1860 târîhinde birçok hastalıkların sebebi olan bu mikropların havâ içinde mevcûd olduğunu iddi`â etti. Fakat bunu nasıl isbât edecekti. O zamânın tıbb âlimleri Pasteur`ün düşündüklerine inanmıyorlardı. Bu âlimleri iknâ' etmek lâzımdı. Pasteur iddi`âsını isbât etmek üç tane cam balon yaptırdı. Bu balonlardan birisini oda içindeki havâ ile diğerini sokak havâsıyla üçüncüsünü de dağ havâsıyla doldurdu. Bu üç muhtelif mahallin havâsıyla dolu olan balonlar içindeki mikropları mikroskop denilen âletle ve kimyevî tecrübelerle tedkîk etti.

Pasteur tecrübesinin neticesinde dağ havâsında mevcûd mikropların şehir havâsında bulunan mikroplardan daha az

Sahîfe 261

olduğunu gördü bu sûretle ortaya atmış olduğu kanâ'atini de tecrübe ile isbât etmiş oldu.

Pasteur daha tecrübelerinin kat'î neticelerini elde etmeden evvel Fransa vilâyetlerinden Bordeaux, Rapont şehirlerinde zuhûr eden ve merkezi Fransa'ya doğru ilerleyen bir salgın hastalığın önü alınması kendisinden ricâ edildi.

Pasteur bu şehirlerin halkını bitirmekte olan salgın hastalığının mikroplarını keşfetti, aşısını îcâd etti ve sirâyetin önüne geçti. Yine bu esnâda Marsilya şehrinde kolera hastalığı zuhûr etmiş Paris'e doğru ilerliyordu. Şüphesiz bu hastalığın da sebebi yine zehirli bir mikroptu. Pasteur bu müdhiş âfeti yaşatan mikroplar üzerinde tecrübe yapmak için hasta-hâneye çekildi, tecrübelerine koyuldu. Tecrübesi esnâsında arkadaşlarından birisi Pasteur'e "Böyle tehlikeli bir tecrübeye girişmek büyük bir cesârete bağlıdır." deyince Pasteur daha mikrobun cinsini ayırmadan evvel salgın da bitmişti. Fakat Pasteur tedkîkatında devâm etti.

Pasteur'ün Mühim Bir Keşfi

1872 senesine doğru Pasteur bütün tedkikatını insân hastalıkları üzerine hasretti. Her a`ilede büyük mâtemlere sebep olan, binlerce insânı bir anda mahveden bu sârî hastalıkların ne sûretle imhâ edileceğini düşünüyordu.

Pasteur zamânına kadar bir türlü tedâvi edilemeyen “kangren” hastalığının devâsını buldu.

Hayvanlara arız olan şarbon hastalığına, tavuk kolerasının tedâvi usûllerini de keşfetti. Sonra kuduz illetiyle mücâdeleye girişti. Bu hastalığın yüzünden yalnız Fransa'da senede yüz kişi ölüyordu. Şüphesiz diğer memleketler de bundan aşağı değildi.

Pasteur bu hastalığın mikrobunu bulmak için beş sene tedkikatta bulundu. İlk tecrübelerini köpekler üzerinde yaptı.

Kudurmuş köpeklerden aldığı “virüs”lerle birkaç köpeği aşıladı. İlk aşığı yapınca tecrübesini yaptığı köpeklerde za'îf kuduz illeti tezâhür etmeye başladı. İkinci, üçüncü aşılarda hastalık şût-tı peydâ etti. Fakat Pasteur bu tecrübesini asıl insân üzerinde yapmak istiyordu.

Vak'a köpeklerde yaptığı tecrübeye muvaffak oldu ama insânlar üzerinde yapacağı tecrübe de aynı muvaffakat hâsıl olacaktı. Pasteur'ü derin bir düşünce aldı. Bu esnâda ona kudurmuş bir köpek tarafından on dört yerinden ısırılmış “Joseph Meister” nâmında dokuz yaşında bir çocuk verildi.

Bu çocuğun annesi Pasteur'den oğlunu beheme-hâl bu hastalıktan kurtarmasını istiyor gözyaşları içinde yalvarıyordu. Pasteur bu zavallı vâlidenin, önünde döktüğü gözyaşlarından büyük bir heyecân hissetti. Çocuğa hafif bir sûrette ilk aşığı yapmaya karâr verdi. İkinci, üçüncü aşığı da yaptı. Şıngalar te`sirini gösterdikçe Pasteur âdetâ uyuyamıyordu, neticeyi bekliyordu. En nihâyet çocuk bu menfûr illetten kurtuldu. Bu sûretle kuduz illetinin de tedâvi çâresi bulunmuş oldu. Pasteur ihtiyârlığının sonuna kadar mütâla'adan bir an ayrılmadı. O tıbb ilmine keşfettiği usûller ile yeni bir cereyân vermişti. Birçok da talebeler yetiştirdi. Kendisinden sonra talebeleri üstâdlarının usûlünü inkişâf ettirerek onlar da mühim keşiflerde bulundular. Kuşpalazı ve taun gibi sârî hastalıkların aşısı Pasteur'un şâkirdlerinden olan Doktor (Rouet) tarafından bulundu.

Pasteur'un keşfiyatı yalnız Fransa'da yüz binlerce insânı ölümden kurtardı. Pasteur'ün doğuş gününü Fransızlar millî bir bayram olarak kabûl ettiler ve mahall-i velâdeti olan "Dole" şehrine de onun nâmına bir heykel diktiler. Pasteur 1895 senesinde vefât etti.

Hayâtının son dakikasında ebeveynini hatırladı ve heyecân içinde: "Bu küçük evde pek mütevâzî-âne yaşayan benim annem, babam ve ecdâdım hayâtta kazandığım bütün muvaffakiyyetlerimi size medyûnum, bana her şeyin daha ilerisine gitmeyi öğreten sizdiniz" dedi ve öldü.

Çocuklarım:

İşte, size hayâtından bir parça bahsettiğim Pasteur insâniyete en büyük hizmeti edenlerden biridir. Siz de Pasteur gibi çalışmaktan asla yılmayın ve insânlığın böyle ebediyyen hürmetle yâd edeceğini bir şahsiyyet olun.

İrfan

Sahîfe 262

Yazda Bir Ta'til

İmtihânlar yaklaşmıştı. Bir senelik sa'yimin boşa gitmemesi için bütün mevcûdiyetimle derslerime çalışıyordum. Pederim ise sınıfımı terfi' ettiğim takdîrde amca-zâdemin çiftliğine göndereceğini va'detmişti.

İmtihân bitti terfi' cüzdanımı aldım. Nihâyetsiz sevinçlerle eve koştum. Muvaffakiyyetimden haber-dâr olan pederim va'dini yerine getirmek için eşyâlarımızı hâzırlattı. Vâlidemle berâber sabâhleyin erkenden arabaya binip üç sâ'atlik sarsıntıdan sonra çiftliğe vâsıl olduk. Gittiğimiz ilk günleri kır hayâtı bana çok güzel gelmişti. Esen rüzgârların çiçeklerden topladığı güzel kokuları ciğerlerime dolduruyor, bülbüllerin yanık ve hazîn ninnileri arasında uyuyordum. Çiftliğin merasında otlayan karagöz kuzuların küme küme dolaşarak meleyişleri bazen çayırın ortasında ma'sûm gözlerini diken beyaz alınlı buzağuların tıfıl-âne ve acemîce koşuşları bende çok canlı ve heyecanlı bir sinema hissi bırakıyordu. Her gün doya doya seyrettiğim bu güzellikle uzun bir yorgunluğun paslarını silmiş artık bu sessizliktenden de usanmaya başlamıştım. Kulaklarım marşların güzel bestelerini arıyor, samîmî cıvıltıların içine kavuşmak istiyordum. Kahyanın şehirden getirdiği gazete bu arzûmu yaklaştırdı. Ertesi gün şehre gitmek üzere hareket ettik. Bayırlara iki ince şerit çizerek tırmanan yokuşlardan kuş gibi

uçarak arabanın içinde hayâlimde cânlanan şirin mektebimin çatısı karşısında tatlı bir rü`yânın nihâyetsiz zevklerini emiyordum.

Oh!.. İşte benim en sâdık arkadaşım. antam, kitâblarıma kavuşmuştum. Bunlar bu dūřünceler her gün yeni bir řey` anlayacak. Benim için birçok yabancı hakîkatleri öğretecek.

Artık zamânın kıymetini öğrendim. Gezdiğim kırlarda gördüm ki arılar bile bal toplamak için çiçekleri dolaşıyor. Kadınların sabanlardan elleri nasırlanmış zâten “tabî'at”ta çalışmanın büyük dersini öğrenmiyorlar mı? Bir baharın kışı ta'kîb etmesi ne?.. Sa'yin dâ`imâ bir mükâfâtla karşılandığını gördüm. Artık benim için mektep bir cennet... alışmak mukâbilinde öğrendiğim bu birçok şey` benim için en büyük hakîkî bir ders oldu. Kardeşim bu yuvadan ayrılma.

Kocaeli Lisesi Beşinci Sınıf
Talebelerinden 152 Numaralı
İsmâil Hakkı

Garîb Bir Hayâtın Âkıbeti

Tefrika: 7

Muharriri: A.

Nahid`le Abbas, mahbûsu ne sûretle tesellî edeceklerini bilemiyorlardı. Abbas sun`î teneffüsler yapmaya başladı. Bir sâ'at sonra ancak siyahlı kız kendisine gelebilmişti. Ağır ağır ezelden şen ve ela gözlerini açtı tahayyürle etrâfı süzdü...

— Ben neredeyim... Başıma niye toplandınız, dedi.

Mahbûs — Güzel Nina... Biz uyumuştuk, müdhiş bir sarsıntı ile uyandık, frenin başında sizi böyle yere yatmış bulduk. şükür ki bir şey` bulmamış. Hayâtınız kurtuldu ya...

Kız — Fakat vakit geçmiş olmasın... Acaba o menhûs hâdiseden sonra kaç sâ'at geçti?

Mahbûs — Takrîben bir sâ'at...

Kız — Geç kaldık... şimdi babamın sarâyı adamlarla dolmuştur. [Bir âlet-i mahsûsa bakarak] ma'mâfih sarâya pek az kalmışız. Ancak yarım sâ'atlik bir yürüyüşten

sonra sarâydayız. Fakat varsın biraz geç kalalım. Akşama bir buçuk sâ'at var. Sarâyâ ihtiyâten gece girelim daha iyi... Bundan sonra ağır ağır ilerlemeye başladılar.

Kız — İşte geldik. Baş üstümüzde babamın sarâyı var. Yalnız siz burada durunuz ben gizli kapıdan girip bir yoklayayım. Olmaz mı?

— Hay hay... dediler.

Kız ilerledi. Paslı bir demir kapının ağır gıcirtısı işitildi. Hep berâber yine karanlıkta kaldılar. Bir çeyrek sâ'at sonra kız yüzünde bir sür3urla geldi.

Sahîfe 263

Kız — Arkadan geliniz. Fakat istihâm ederim ses çıkarmamaya gayret ediniz. Sarâyda vâkı'a pek az insân var. Gâlibâ gayr-ı meşrû' hüküm-dârın sarâyında ictimâ' var. Vâlidem ağlıyor. Fakat ağlasın. Ben onun tesellî edilecek zamânını bilirim. Az daha metânetimi gâ'ib edecektim. Hayâtımda hiçbir zamân vâlidemin gözyaşlarına tahammül etmedim ve onun gözyaşlarını görmektense benim bu hayât-ı fânîye vedâ' daha iyidir. Bi'l-hâssa bu defa sırf benim için ağlıyor. Ma'mâfih maksad-ı mukaddesimizin nihâyetine kadar vâlideme hiç kendimi bildirmemeyi daha münâsib gördüm.

Kız bu üç genci sarâyın alt katında bir odaya koydu.

Kız — Bekleyiniz ben tayyâreyi hâzırlayayım dedi. Ve gâ'ib oldu... Ne? Şimdi de tayyâre ile mi seyâhât edeceklerdi... Fakat ne olursa olsun hepsi buna ehemmiyyet bile vermiyorlardı. Artık garâib onlara bir emr-i tabîî gibi geliyordu.

Kız geldi ve işâret etti. Üç erkek ve bir kız sarâyın koyu gölgelerinde muhteriz ve korkak bir ayak sesi çıkarmaktan tevehhüş ederek yürüyorlar, uzakta hüküm-dâr sarâyında her pencereden fişkırان ziyâlardan hükûmetin ne kadar telâş içinde olduğu anlaşılıyordu. Parktan çıktıktan sonra ince bir yolda devâm ettiler. Bir iki küçük köprü geçtikten sonra büyük meydânda kanatlarını yaymış gecenin sükûn-ı mutlâkında mehîb bir manzara arz eden tayyâreyi gördüler. Bilâ-tereddüd dördü dahi atlayıp büyük tayyârenin küçük salonuna yerleştiler.

Müdhiş bir uğultuyu müte'âkıb iki devirden sonra tayyâre havâlandı. Geceleri sükûta alışan muhteşem şehirden derin bir velvele peydâ oldu. Hüküm-dâr sarâyında ziyâlar her tarafı dolaştı. Sokaklar daha sonra tayyâre meydânı keskin ziyâlar kalabalık bir halkla doldu. Hepsi

— Mâ-ba'dı Var —

Akrep

Zehirli ve muzır hayvanlardan biri olan akrebin en müdhişleri Afrika ve Hindistan taraflarında bulunur. Memâlik-i mezkûrede yaşayan akrepler cüssece sâ`ir mahallerde bulunanlardan büyüktür. Dokuz on halkadan müteşekkil olan ince uzun kuyrukları “iğne” tesmîye olunan uçları gâyet sivri bir çengel ile nihâyet bulur ki bu çengellerin ucunda zehirle dolu göz gibi iki delik vardır. Soktuğu yere zehri bu deliklerden bırakır, tepelerinde ba'zılarının iki, ba'zılarının üç gözü bulunan bu mahûf hayvanların âlet-i lâmiseleri gâyet büyük ve leylek gagası gibi uzun olup dâ`imâ açık bulunur. Bu cins akreplerin yürümeleleri gâyet seri'dir. Ta'ayyüşleri de birtakım ufacık böceklerle münhasırdır.

Bu hayvanlar kuyruklarını âlet-i müdâfa'a makâmında kullanmakta olduklarından yürürlerken düşmanları tarafından vukû' bulacak hücumları suhûletle müdâfa'a için dâ`imâ hâzır bulundururlar. Bunların sokması vücûdu zehirlemekle tehlikelidir. Küçük olan yavrularını sırtlarında gezdirdiler.

Afrika'da bir cins akrep ddaha vardır ki renkleri kırmızı ve tepelerinde dört çift gözü olup kuyrukları da vücûdlarından daha uzun olur.

Fransa'nın cenûbuyla İtalya ve İspanya memleketinden ba'zılarında bulunan akreplerin tepelerinde üç çift gözleri vardır. Renkleri siyahımsıdır.

Bunların sokması pek mehlek değildir. Fakat ba'zı defa şiddetli hastalıkları mûcib olur: Evvelâ saktukları yer bırakmış oldukları zehrin te`siriyle ateş dokunmuş gibi yanar, saniyen hummâya benzer bir hastalık olur. Selasen vücûdu bir titremek istilâ eder ve o sırada gelen bulantıyı soğuk soğuk bir ter ta'kîb eder. Buna yalnız bir çâre olup o da bu akreplerden birini ufak bir şişe dolusu zeytinyağı içine atıp bir gün durduktan sonra bu hayvanlar tarafından sokulan yerlere sürmektir.

Eşyâ Hocası

Sahîfe 264

Küçük Zelîha'nın Büyük Kalbi

O her sabâh çantasına büyük bir hevesle sarılarak mektebine koşardı. Sarı kabarık saçlarının çerçevelediği pembe sîması bi'l-hâssa zekâ ile parlayan kara gözleri ona tıbbî bir güzellik ve şirinlik verirdi.

Yine o sabâh büyük bir hevesle mektebe gelmişti. Çantasını kemâl-i ihtimâmla sıranın gözüne yerleştirdikten sonra pek sevdiği arkadaşı hikmetle berâber bâğçeye inmişti. Her zamânki gibi yine o gün pek şen idi. Top oyununu ne büyük ne büyük bir hevesle oynuyordu. Birden bire kızın gözlerinin hüzün ile dolduğunu gördüm. Merdivende soğukta tir tir titreyen, yırtık elbiseli, çıplak ayaklı açlıktan yoksulluktan âdetâ bir iskelet şeklini almış ufak bir çocuğa bakıyor. Sollanan gözlerini ondan ayırmıyordu. Birden bire Zeliha ortadan gâ'ib oldu. Hikmet onu arıyor. Top oyununu bitirmeden oyundan kaçtığını zannederek hiddetleniyordu. Fakat tam o esnâda Zeliha yalın ayak bir elinde pek sevdiği botları diğer elinde yeni çorapları olduğu hâlde fakir çocuğun yanına geldi ve bu yedi yaşındaki yavru insânın tüylerini ürperten ma'sûm bir sesle [Kardeşim al bunları sana hediyem olsun benim başka var] diyordu. Etrâfı ihâta eden mini miniler Zeliha'yı alkışlıyorlar ve ma'sûm kalblerinden kopan bir sesle Zeliha'yı tebrîk ediyorlardı.

Togan Kaya

Kimyâ-gerin Mütâla'ası

(Fosfor) denilen madde a'zâ-yı beşerin terkîbine dâhil bulunan eczâ-yı ma'deniyeden biri ve en mühimdir; şu kadar var ki ayrıca istihsâl edilen fosfordan sanâyi'de pek çok bir miktârın kullanıldığı her gün görülmektedir. En meşhûr kimyâ-gerlerden birinin ettiği tahmîne göre orta boylu bir adamın vücûdunda bulunan fosfor yarım milyon kibrit i'mâli için lâzım gelen fosfor kadar çok imiş.

Muhterem Okuyucularımıza

Sizlerden gördüğümüz büyük teveccüh ve muhabbetlere ibrâz-ı liyâkat etmeye çalışacağımızı mecmû'anın bidâyet-i neşrinde ve sonraları müte'addid defalar vadetmiştik. Her nüshada tekâmül arz eden mecmû'anın nefâseti maksatlarımızın hâcetine bir delîldir zannederiz.

(Yeni Yol) pek yakında Türkiye'nin biricik mecmû'ası olacaktır. Son zamânlarda iktisâb ettiği ehemmiyete binâ`en mecmû'anın Akhisar'dan idâre edilmesi imkân hâricine girmiş ve merkezî vaz'iyetine binâ`en idâre-hânemiz İstanbul'a

nakledilmiştir. Bundan sonra bilmece kuponları, abone bedelleri, tahrîre â`id bütün işler için

[İstanbul: Nûr-u Osmâniye'de Servet-i Fünûn Matba'ası dâhilinde Yeni Yol mecmû'ası sâhibi Nedim Tuğrul Bey'e] mürâca'at etmelerini muhterem okuyucularımızdan ricâ ederiz.

Barbaros Numûnesinden Nebî ve Rebi' Efendilere:

Yazılarımız çok güzel. Fakat çok uzun. Yazılarımız kısa oluşu takdirde dercedebiliriz.

Bilmece

Kadı kızı ile müftü haremi sahrâya çıkmışlar. Bir karpuzu dörde bölüp her biri bir dilim yemiş ve yine bir dilim artmış?..

Halledenler arasında kur'a çekilerek birinciye iki cild şi'ir kitâbı, ikinciye bir cild şi'ir kitâbı, üçüncüye bir tiyatro ve otuzuncuya kadar birer şık kart verilecektir.

On beşinci sayıdaki bilmecenin halli:

Kâğıt, yazı, okumak idi.

Halledenler arasında kur'a çekilerek birinciliği Manisa Zekûr Numûnesinden 298 Nihad Efendi kazanmıştır.

Kart alanlar:

Mercan Lisesinden İsmâil Tarık, Gelenbevî Lisesinden 439 Mehmed Reşâd, Koca Mustafa Paşa Numûnesinden 795 Ali Fâzıl, A'lâaddîn Paşa Numûnesinden 236 Mehmed Ali, Harmanlık İnâsından Bedi'a Besim, Kocaeli şu'be re`îsi kerîmesi

[Sahîfe 265/1]

Dildâr Servet, Mirgün Zekûr Numûnesinden 118 İhsân, Kasımpaşa Cezâyirli Numûnesinden 66 Sabâhaddîn, Eyüb Reşâdiye Numûnesinden Ahmed Niyâzi, Akşemseddîn Numûnesinden 294 Hasan Refik, Celâl, Merdivenköy Mektebinden Mehmed Nûrullah, Kocaeli Lisesinden 84 Mehmed Yusuf, Kapaklı Mektebinden 65 Hasan Tahsin, Alaşehir İstiklâl Mektebinden Mehmed Kasım, Kordus Bidâyet Mahkemesi Zabıt Kâtibi Süleymân, Manisa Zekûr Numûnesinden 242 Hasan, Kordus

İstiklâl Mektebinden 18 Sıdika, 29 Mûsâ, Afyonkarahisar Lisesinden 43 Mahmud Nedim, Sevgi Mektebinden 10 Dürdâne, Manisa Zekûr Numûnesinden 227 Nâzım, Kordus İstiklâl Mektebinden 5 Mustafa, 27 Onur, Afyon Gedik Ahmed Paşa Mektebinden 20 İsmâil Efendi ve Hanımlardır.

Doğru halledenler:

Koca Mustafa Paşa Numûnesinden 312 Avni, Eyüb Baba Haydar'da Gıyaseddîn Adil, Düzce İnasından Muhtereme Hâlid, Mudurnu Merkez Reşadiyesi me'zûnlarından tüccârdan Necâti, Üsküdâr Harmanlık İnâs Numûnesinden 25 Müzeyyen Ruşen, A'lâaddîn Paşa Numûnesinden 160 Şahabaddîn, Uşak Dârü'l-Halife Medresesinden 472 Mehmed Şükrü, Eyüb Reşâdiye Numûnesinden 11 Necmeddîn, Unkapanında Manizâde hânesinde Affan Sa'id, Akşemseddîn Numûnesinden 759 Fehmi, Merdivenköy Mektebinden 60 Zeki, Afyonkarahisar Lisesinden 99 Bekir, Hidiv İsmâil Paşa Numûnesinden Eşref Samim, Bolu'da Gülbozu Mektebinden 186 Abdülvahit, Afyonkarahisar Lisesi üçüncü sınıfından Ali Osman, 16 Mahmud Hayreddîn, Merdivenköy Mektebinden 48 İsmâil, 44 Hayri, Koca Mustafa Paşa Numûnesinden 88 Yaşar, 175 Hasan, Mehmed Hayreddîn, Gâlib, Mercan ve Gelenbevî Lisesi kısm-ı ibtidâ'îsinden 168 Orhan, 13 Necmi, 88 Ahmed Cevâd, Mehmet Cevâd, 123 Mehmed İhsân, 70 Şahab, 189 Muzaffer Receb, 73 Mehmed Fethi, Mirgün İsmâil Paşa Numûnesinden 147 Ahmed Râsim, Göynük Merkez İbtidâ'îsinden 122 İsmâil Karakaş, Hendek İnasından 23 Pâkize, Kapaklı Mektebinden Ahmed Yaşar, 13 Askerî, Adapazarı'nda Jandarma Bölük Mehmet Hidâyet, Kemâl Paşa Merkez İbtidâ'î Mektebinden Mehmed İlhamî, Bolu'da tüccârdan Ra'ûf Efendi mahdûmu Sabri Gündüz, Nif Posta ve Telgraf mevzi' Şevket, Akçaşehir Türk Ocağı talebesinden İsmâil, Şehîd Niyâzi Bey Mektebinden 675 Hüseyin Burhâneddîn, Bolu Lisesi birinci sınıfından 128 Turgut Hilmî, Manisa Zekûr Numûnesinden 190 Yusuf, 175 Mehmed, 200 Adem, Manisa Lisesinden 119 Hüseyin Nâci, 42 Mehmed Şakir, İnâstan Mühendis Mahmud Bey kerîmesi Rûhiye İlhan, Afyonkarahisar Lisesinden 45 Mahmud Celâleddîn, 55 Süleymân, Kasaba Zekûr Mektebinden 133 Ahmed Necâti, 451 Mehmed Niyâzi, 425 Mustafa Rebi', Kasaba Yenigün Tüccâr-hânesinden Seniha, İzmir Kemâlpaşa kazâsı İnâs Mektebinden Afife Edib, İzmir Lisesi'nden Ali Ulvî, Balıkesir Dârü'l-mu'allimînden 52 Ahmed Tevfik, Alaşehir İstiklâl Mektebinden 208 Hüseyin Hâlid, 29 Ahmed, Balıkesir Dârü'l-mu'allimîninden 43 Ârif Hikmet, 15 İsmâil Hakkı, Uşak İ'dâdisinden 3 Ali Turgut, Ödemiş Numûnesinden 7 Sâlih Zeki, Kemâlpaşa

Merkez Zekûrundan 110 İbrâhim Kemâl, Akhisar Numûnesinden 14 Ahmed Yaşar, 79 Ahmed Hamdi 56 Sabâhaddîn, Kordus İstiklâl Mektebinden 22 Halil, 3 Abbas, 11 Mustafa Şevket, Mustafa Asım, 26 Hasan 7 Hüseyin İlhâmi, 42 İhsân, 27 Hüseyin Hüsnü, 13 Ahmed Nûri, 12 Hasan Fehmi, 9 Tâcid, Kemâlpaşa kazâsında Zeynel oğlu Mehmed Taceddîn, Manisa Zekûr Numûnesinden 171 İsmâil, 173 Ahmed, 199 Sâdullah, Manisa Lisesinden 343 Su'ad, Emirgan Zekûrundan 224 Ahmed, Türk Ocağı talebesinden Muhyiddin Tûrân, Sâlihli İnâsından 6 Barfu, Akçaşehir Türk Ocağı talebesinden İsmâil Tûrân İzmir Lisesinden 590 Hüseyin Enis, 583 İhsân, 536 Remzi, Mehmed Onur, 535 Mu'ammer Mes'ud, 324 Mustafa, 526 Hasan Remzi, Menemen Zekûrundan 191 Muharrem Gündüz, 7 Ahmed Karaca Efendi ve Hanımlardır.

On Beşinci Sayıdaki Hesâb Su`âlimizin Cevâbı

105 idi.

Halledenler arasında kur'a çekilerek birinciliği Akşemseddîn Numûnesinden 759 Fehmi, ikinciliği Kocaeli İnâs-ı Âliyye ikiden 168 Bîdar Mehmed, üçüncülüğü Koca Mustafa Paşa Zekûr Numûnesinden 175 Hasan Mehmed Efendi ve Hanımlar kazanmışlar ve şi'ir kitâblarını almışlardır.

[Sahîfe 265/2]

Kart Alanlar:

Mustafa Hân-ı Salis Numûnesinden 987 A'lâaddîn, Düzce Şu'be Re`îsi Hâlid Bey mahdûmu Ken'ân, Hendek İnâsından 23 Pâkize, Göynük Zekûr Mektebinden 122 İsmâil, Unkapanı Mani-zâde hânesinde Affan, Düzce İnâsından Muhtereme, Afyonkarahisar Osmâniye İnâs Mektebinden 37 Necîbe, Uşak Necm-i Edeb İnâsından Zekiye İsmâil, Alaşehir İstiklâl Mektebinden 6 Berke, Kordus Erkek Mektebinden 37 Hüseyin Hakkı, Akhisar Numûnesinden 183 Câvid, 76 Şevket, 137 Onur, 110 Kemâleddîn, Söke Kız Mektebinden Mukaddes, Karesi Dârü'l-mu'allimîninden 43 Âsım Efendi ve Hanımlardır.

Doğru Cevâb Verenler:

Mudurnu Reşâdiye me'zûnlarından Dumbayzâde Necdet, Uşak Necm-i Edeb İnâsından Hasibe Osmân, Behice Osmân, Fethiye Fehmi, İzmir Lisesi kısm-ı ibtidâ'isinden 429 Nâmık Reşâd, Karesi Dârü'l-mu'allimîninden 15 İsmâil Hakkı, Alaşehir İstiklâl Mektebinden 2 Mehmed Tevfik, Akhisar Numûnesinden Mehmed

Câvid, 658 İsmâil Fethi, 32 Ali Rızâ 61 Ramazan Tuğrul, 65 Kemâl, 62 Mehmed Ali, 71 Mehmed Ali, 41 Âdil, 74 Halil Hilmî, 247 Sabri Gündüz, 79 Ahmed, 56 Sabâhaddîn, 63 Nahid, 246 Şâkir Celâl, 78 Halil İbrâhim, 358 Orhan Nûreddîn, 30 Abbas, 27 Onur, 13 Ahmed Nûri, 29 Mûsâ Kâzım, 18 Sıdık, 22 Halil Ahmed, A'lâaddîn Paşa Numûnesinden 236 Mehmed Ali, Akşemseddîn Numûnesinden Celâl, Merdivenköy Mektebinden Mehmed Nûrullah, Kordus Bidâyet Mahkemesi Zâbit Kâtibi Süleymân Tal'at, Alaşehir İstiklâl Mektebinden Mehmed Kasım, Merdivenköy Mektebinden Sabri, İsmâil, Zeki, Baba Haydar'da Gıyâseddîn, Bozdoğan Gümrü Mescid mevki' 7 numarada İzzeddîn Mehmed, Akçaşehir Türk Ocağı talebesinden Hopalı Ahmed Efendi-zâde İsmâil Efendi ve Hanımlardır.

Mecmû'anın makineye verileceği sırada daha pek çok hal varakaları gelmişse de dercine imkân bulunamadı. “Yeni Yol”unuza günden güne artan merbûtiyetinize bir nişâne-yi şükran olmak bâdemâ mükâfâtları kırkıncı, altmışıncıya kadar teşmil edeceğiz. Ve hediyelerimiz daha kıymet-dâr olacaktır.

Kütüb-hâne-yi Sevdâ

İzmir'in en fa'al en kıymet-dâr bir kütüb-hânesi olan “Sevdâ Kütüb-hânesi”ni bil-umûm mekteblere tavsiye ederiz. Bütün levâzımınızı oradan tedârik etmeniz menfa'atiniz icâbındandır.

Nâfiz Zeki Kırtâsiyye Mağazası

Şeh-zâdebaşı'nda, direkler arasındadır. En şık defterler pek zarîf zarflar, mektûb kâğıtları, el işlemesi levâzımı en ucuz fiyatla oradan tedârik edilebilir. Fâtih ve civârı kârîlerimiz mükâfâtlarını yine oradan alabilirler.

Kârîlerimizden arzû edenler bilmece gönderebilirler. Şu kadar var ki mükâfâtını da berâber göndermelidirler.

Tevzî' Merkezlerimiz

İzmir'de Sevdâ ve Mektebler Kütüb-hâneleri
Manisa'da Hükûmet İttisâlinde Ma'ârif Kütüb-hânesi
İstanbul'da Servet-i Fünûn Matba'ası
Bolu'da aşağı çarşıda Hâfız Emîn Efendi
Akhisar'da Attar Mustafa ve Kırtâsiyyeci Kasım Efendiler

Kocaeli’de Demir Yolu Caddesi Sâdi Bey Mağazası

Küçük Okuyucularımıza:

Tahrîr derslerinizin güzel parçalarından; en güzel yazılarınızdan yollarsanız fırsat düştüğçe “Yeni Yol”a dercederiz. Bu sûretle güzel yazılarınızı bütün arkadaşlarınıza okutmuş olursunuz.

Numara: 19 Yeni Yol Bilmece Kuponu

Halli:

İsmi:

Adresi:

19. YENİ YOL, C: 1 Nu: 20

YENİ YOL

Yıl – 1

Sayı – 20

Mesleğimize muvâfık yazılar
memnûniyetle kabûl ve neşrolunur.

Seneliği (240) altı aylığı (120) kuruştur.

Neşredilmeyen evrâk i'âde edilmez.

Mürâca'at Mahalli:

İstanbul

Sâhib-i İmtiyâzı:

“Servet-i Fünûn” Matba'asında

Mu'allim Nedim Tuğrul

Yeni Yol Müdüriyeti

Nüshası 5 kuruştur. (Haftada bir defa neşrolunur resimli çocuk gazetesidir.) 17 Kânûn-ı

Sânî 1340

Barbaros Numûnesi Futbolcuları

Emirgan Numûnesi İzçileri

[Sahîfe 265/3]

Târîh Dersleri:

Eti Para ile Satılan Bir Vezir

Yeniçeriler yine kazanı devirmeye hâzırlanıyorlar, aralarında husûsî görüşmeler başlamıştı. Buna da sebep pâdişâh ile vezir-i a'zâm idi. Samur kürk ve amber ibtilâsı pâdişâhın zâten noksân aklını bütün bütün zıvanadan çıkarmıştı. Bu kâfi gelmiyormuş gibi Bosna hudûdunda Venedikler birçok kal'alarımızı almışlar ve gemileriyle Çanakkale Boğazı'nı tutmuşlar. Donanma Girit'e yardım edemediğinden askerlerimiz cep-hânesizlik, ve açlık gibi esbâb dolayısıyla harb edemeyecek bir hâle gelmişlerdi.

Hüküm-dârın idrâkini alan sarây kadınları, cinci hocalar ve emsâli kimseler içerden kendi entrikalarını çevirmekle meşgûlken hâricde vezir-i a'zâmlık gibi devletin en büyük bir makâmını işgâl ve sırf milletin refâh ve selâmetinden memleketin terakkî ve te'âlîsinden başka düşüncesi olmaması lâzımken Vezir-i A'zâm Ahmed Paşa; alenen rüşvet almak, halkı korkutarak idâre-yi hükûmet yolunu tutmuş en âdî mes`eleler için insân öldürmeyi usûl ve âdet hükmüne sokmuştu. Sultân İbrâhim her tarafı samurla kaplatmış bir sarây yaptırmayı aklına koymuş, bunun için İstanbul'da ne kadar zengin ve mu'teber kimseler varsa hâllerine göre pâdişâh hazînesine bir veya birkaç tane kürk göndermesi emir ve i'lân olunmuştu. Vermeyenler en hafif en hafif tertîb cezâ olmak üzere elinden ya zabt olunarak beş parasız sürgün edilirler veyâhûd da i'dâm olunurdu. Bu tarz işlere en ziyâde Vezir-i A'zâm Ahmed Paşa delâlet ediyordu. Paşanın adamları çarşı pazarda halkı gün ortası dökerek ellerinden mallarını alırlar şikâyet edenler olursa bir fırsatla meydândan yok edilirdi.

Asker'in perişân hâlini acıklı bir sûrette İstanbul'a bildiren güzîde kumandanı Yusuf Paşa gibi bir kahraman Girit seferini mal toplamak için uzatıyor diye hakkında uydurulan iftirâlarla İstanbul'a çağrıldı ve Girit'ten pâdişâha hediye getirmedi diye i'dâm edildi. Çocuklarım! Dikkat ediyorsunuz ya; insân öldürmek âdetâ tavuk boğazlamak kadar âdî bir keyfiyyet hâlini almıştı. İstanbul'un başında bir belâ kesilen samur kürk merakı ocak ağaları içinde hayât mes`elesî şeklini almıştı. Çünkü bunlar birkaçı -Kara Murat, Kara Çavuş, Koca Musliheddîn- "Kürklü Sarây" mukteza ve kendilerine emrolunan hâssaları vermek istemediklerinden Vezir-i A'zâm Ahmed Paşa bu ağaları bir hîle ile boğdurmak istiyordu. Bunun için oğlunun düğünü en münâsib bir fırsattı. Paşa, ağaları düğüne çağırarak orada öldürüverecekti! Ne a'lâ. Fakat paşanın bu fikrini haber alan ağalar hemen Koca Murad'ın etrâfında ahit ve yemin ettiler. Orta Câmî'ye giderek ocak ağaları ve oda başlarıyla görüşerek isyân bayraklarını kaldırıp yukarıda söylediğim gibi kazân-ı şerîfi yine devirerek İstanbul'da büyük bir velvele koparmışlardı. Şeyhü'l-islâma tezkere gönderildi. Vaz'iyetten haber verildi. kazâskerlere, ulemâyâ, mollalara adamlar gönderilip bütün oda başılar kendi askerini alıp ve siyahîler ve ahâlîden bir kısım dâhil olduğu hâlde silahlarıyla bir Cum'a günü Fâtih Câmî'inde toplandılar.

Pâdişâh tarafından gelen bir Haseki Ağa cem'iyetinin usûlünü sordurdu. Sultân İbrâhim dağılsınlar diye haber yolladı. Heyetin müşvikleri ileri varıp vezirin hâ'in olduğunu milletin başına gelen felâketin hep pâdişâha hakîkati gizlemesinden ileri geldiğini rüşvet almakla, kâtilerle memleket idâresinin hem usûle hem de şerî'ata uygun olmadığını ve mutlak sûrette vezirin kendilerine teslîmini istediler. Bir taraftan da Kara Çavuş ulemâyı Orta Câmî'inde toplayarak Vezir fesâdın başıdır, kendisinin katli lâzımdır diye bir karâr aldı. Diğer taraftan dahi Sofu Mehmed Paşa'ya arzû-yı hilâfete sadâreti teklîf ve kabûl ettirdiler. Sofu Mehmed Paşa ihtilâlcilerle hüküm-dâr arasında birkaç defa gitti geldi. Ahmed Paşa kendilerine teslim edilmezse cem'iyetin dağılması ihtimâli olduğunu söylemesi üzerine Sultân İbrâhim tehevür ve gazâba gelerek:

— Bre koca köpek! Vezir-i a'zâm olmak için sen askeri ayaklattırdın hele şunu bir yatıştırırım hakkından gelirim. Diye üzerine hüçûm ederek kafasına birkaç yumruk indirdi. Sofu Mehmed Paşa zorla kabûl ettiği mühr-i sadâreti sarâydan çıkar çıkmaz cem'iyete i'âde ettiyse de

— Mâ-ba'dı Var —

YENİ YOL

Ser-muharriri: Demiray

“Yeni Yol”un yazıları kırâ`at kitâblarına veya sâ`ir bir yere me`âhiz gösterilmeden alınamaz.

Harâb Olan Güzel Manisa’ımızda Bir Cadde

Sahîfe 266

İngilizceden:

Kurdun Döneklîği

Kurdun biri; henüz yakaladığı bir koyunu parçalamış ve kemâl-i iştihâ ile yiyordu. Karnı o kadar acıkmıştı ki meşgûliyyetinden hiçbir tarafı göremiyor ve etleri kemikleri yutmakta isticâl ediyordu.

Lâkin çok sürmeden boğuk ve cânhıraş bir feryâd işitildi. Zavallı kurt; boğazında kalan bir kemiği çıkarmak istiyor, fakat muvaffak olamıyordu. Şiddet-i ıztırâbindan; korkunç olmakla berâber şâyân-ı merhamet bir hâle gelmişti. Tüyleri ürpermiş, kulakları kuyruğu sertleşmiş ve gözleri bir çift cilâlî gibi dışarı fırlamıştı. Fakat karnını lâyıkıyla doyuramadan bu hâle dûçâr olduğuna ne kadar müte`essirdi bilseniz!..

Tam bu esnâda idi ki gözünün önünden bir karaltı geçti bu; vahşi hayvanlar diyârından uzaklaşmak isteyen leyleğin gölgesi idi. Felâketzede kurt sesinin son bir yardımıyla leylekten istimdât etti.

— Azîzim! Aceleyle bir kemik yuttum. Şunu uzun gaganla lütfen çıkarıver ne olur!

Hacı leylek gözlerini kırıştırdı ve kurnaz bir cevâbla:

— Ya!.. Hfile ile incecik boynumu ısırıp güzel bir yemek yapabilir misin? dedi.

Kurt onu te`mîn ediyordu:

— Görüyorsun ki pek fenâyım. Re`îsimiz arslan şâh üzerine yemin ederim ki bir şey` yapmayacağım. Hem hayâtımı kurtarırsan mükâfâtını da alacaksın!

Leylek bu rikkat-âver ve fâ'ide-bahş sözlerle kesb-i kanâ'at etti, kocaman, yelpaze gibi kanatlarını havâda iki üç defa sallayarak kurdun yanına indi. Ve artık cân çekişmek üzere olan kazâ-zedenin açılmış ağzına uzun boynunu soktu ve çok zamân geçmeden gagasında çetrefil, iri bir kemik parçası olduğu hâlde dışarı çıkardı.

Kurdun keyfini görmeliydiniz! Hâl-i tabî'îsine avdet ederken ne kadar memnûniyyet hissediyordu! Fakat o mazlumiyetten kurtulup da eski kuvvetini iktisâb ettiği zamân bütün gaddarlığını ve nankörlüğünü de elde etmişti!..

Halâs-kâr leylek bu muhabbetin karşısında hem titriyor hem de ümîd ettiği bir mükâfâta intizâr ediyordu.

Kurt sordu:

— Ne bekliyorsun?.. Haydi yolundan kalma!..

Leylek yüreğinin hopladığını hissetti. Fakat hizmetinin mev'ûd olan mukâbili kazanmak ümîdiyle son bir cesâret göstererek:

— Asâlet-meâb! Hayâtınızı kurtarırsam beni taltîf edeceğinizi söylemişsiniz onun için bekliyorum... diyebildi.

Lâkin nankör ve hak-şiken kurt; kendisini bir mevt-i muhakkaktan kurtaran alaycenâb leyleğe şu cevâbı veriyordu:

— Sen benim ağzımdan başını çıkarttığın zamân mükâfâtını aldın. Daha ne istiyorsun? Benim gibi müfteris bir hayvanın ağzından selâmen çıkmak ve yeniden hayâtını elde etmekten büyük bir mükâfât tasavvur edebilir misin?..

7/1/30

Şeh-zâdebaşı: İzzettin Mehmed

Kış

İşte geldi yine kış,
Her bir yere kar yağmış.
Buram buram yağan kar
Buzlardan kılıç asar.
Örtülmüş köşe, bucağ;
Yükselmiş teknil saçak.

Sanki evler hep ölmüş.
Kar içine gömülmüş.
Siyah sarmış bacalar
Bu hâle mâtem tutar,
Ağlıyor bakın rüzgâr.
Ne hazîn sadâsı var.

İzmir: Mu'allim

Sungur Alp

Sahîfe 267

Haylaz

Zihni, küçük haylaz, kızmıştı yine
Homurdanıyordu kendi kendine:
“Nedir çektiklerim küçük yaşımda?
Değirmenler dönüyor her gün başımda.
Oynayamaz oldum, gezemez oldum;
Tak dedi cânıma... Çekemez oldum.
Her sabâh horozla kalkarım erken
Kahvaltı, çay may, şu bu derken
Vakitler ki geçiyor, geç kalıyorum
Bunun için cezâyı bol alıyorum.
İnsan bu, olur ya! Bazen kitâbı
Oyunda unuttur... Dinle i'tâbı...
Bu, mûcib-i cezâ büyük suç imiş;
Kitâbsız talebe, talebe miymiş...
Oynarken elinden nasılsa fırlar,
Ne yapalım taş bu... Bir camı kırar...
Vay... Sen misin derler, tevkîf ederler.
Numarayı deftere yazıyorlar.
Öğleden sonra idi geçende bir gün
Astım mektebi; komşuda düğün
Vardı. Binip ata gittim, karıştım.

Akşamacık gezdim, koştum, yarıştım.
Bunu, anlatırlar hocama bir bir...
Söyleyin... Kuzum bu kabâhat midir?..
Zihniceğiz bir gün eğlenmesin mi?
Kafacığı bir gün dinlenmesin mi?
Hocasına... Durma, boyuna yazı yaz...
Yazıldıkça bari eksilse biraz...
Bil-akis gittikçe fazlalanıyor,
Deniz gibi coşuyor, dalgalanıyor,
Hep karışık dersler, zihne girmiyor,
Zorla değil a... Hiç, aklım ermiyor.
Bizi, bilmem mekteb böyle ne çıkar.
Her gün git gel, git gel bundan ne
çıklar?..”

Zihni böyle diyip tembellik etti.
Mektebden kaçarak balığa gitti
Bazen de çayırda ökse elinde
Dolaşır dururdu kuşlar peşinde...
Böyle bir haylazı ne yapsın peder...
Evvelâ bir hayli nasîhat eder.

Der ki: “Oğlum işte ihtiyârım ben
Ölümüm yakındır, bana artık sen
Vekîl olacaksın... Bu yurt senindir.
A`ilen halkını çalış, geçindir.”
Bu sözler Zihni`ye te`sir etmedi
Mektebinden kaçtı yine gitmedi.
Birkaç sene aynı sınıfta kaldı.
Babası usandı; mektebden aldı.
Marangoz yapayım dedi, olmadı.
Gittiği yerlerde rahat durmadı.
Ağır geldi usta, kalfa sözleri.

Vâlideyi götürdü evvelce sefâlet.
(Felâket üstüne, gelir felâket)
Kardeşleri şurda burda perişân
Sürünürdü buna hangi bir vicdân
Dünyâda acep kim dayanabilir?
Taştan mıydı onun kalbi kim bilir?
O, eski ceketi omuzlayarak
Boyunca felâkete aldırmayarak
Mey-hâne mey-hâne dolaşır gezer
Hiç yoktan herkesle kavga eder...

Böyle geldi geçti hayli zamânlar
Nihâyet erişti kederli anlar
Bî-çâre babası öldü kahrından
Son nefeste şu söz çıktı ağzından:
Bed-baht sensin koyan bu hâle beni
Dilerim lâkin Rabb affetsin seni”
Bir evleri vardı büyük yangında
Yandı hem de tekmîl eşyâlarıyla
Sipsivri kaldılar evsiz, yataksız
Yangın yerlerinde odsuz ocaksız

Sahîfe 268

Omuzdaşlar onu “Serseri Zihni”
Diye çağırıyor çünkü o şimdi
Hakîkaten müdhiş bir serseridir
Kahve pikeleri onun yeridir
İbret:
On beş sene evvel haylaz olan
Zihni bugün koca bir serseri ha?!.
Bin naz ve niyâzla yetişen, doğan
Bir yavru ne oldu?! Hey idi dünyâ...

Mu'allim T. Demiray

Bahkesir’de Spor

Memleketimizde başlıca iki mühim kuvvetli tim vardır: “İdmân Yurdu”, “İdmân Birliği”dir. Daha bu sene fa’aliyete geçen: “Küçükler Grubu İdmân Yıldızı”, “Dârü’l-Mu’allimîn İdman Talebe Birliği”dir. İdmân Yurdunun elliyi mütecâviz a’zâsı vardır. Yurt üç time taksîm edilmiştir. Yurdun re`îs-i fahrîsi İkinci Kolordu Komutanı Ali Hikmet Paşa hazretleridir.

Umûmî kaptan Ali Bey’dir. Geçen teşrîn-i sâni 39’da İdmân Yurdu Bigalıların da’veti üzerine Biga’ya gittiler. Yaptıkları maçlarda Bigalıların bir sayısına karşı İdmân

Yurdu iki sayı ile gâlib geldi. İdmân Yurdu futbolcuları ta'tîl zamânlarında seyâhâte çıkacaklar ve Balıkesir'in kazâlarını gezerek maçlar yapacaklardır. Gelecek mektûbunun: “Balıkesir’de Spor” hakkında daha fazla ma'lûmât vereceğim.

Balıkesir: Şekerci-zâde

İsmâil Hakkı

Hâriku'l-âde Fasulyeler 2

Geçen Nüşadan Mâ-ba'd

— Ah oğlum! Ben seni nasıl kabûl edeyim. Sen kendinin nerede bulunduğunu bilmiyorsun. Burası bir devin köşküdür.

— Siz beni saklayınız.

— Lâkin dev senin köşkte olduğunu derhâl anlar.

— Oh! Ben daha pek küçüğüm. Lütfen siz beni kabûl ediniz. Çünkü yorgunluktan ayakta duracak tâkatim kalmadı.

Bunun üzerine dev karısı, iterek kapıyı açtı. Ali’yi içeriye alarak karnını bile doyurdu. Dev karısı hadd-i zâtında zâlim değildi. Kabâhati ancak dev karısı olmaktır. İşte tam bu sırada idi ki devin ağır ağır attığı hatvelerden birtakım müdhiş ve korkunç gürültüler çıkıyordu ve kendisinin, köşke doğru geldiğini de anlatıyor idi.

“Aman çabuk gel! Seni saklayayım zîrâ zevcim geliyor”

Ali hemen dev karısının yanına atıldı. O dakikada kapının halkaları müdhiş darbeler ile çalınmaya başladı.

— Kim o?

Yerleri gökleri titreten müdhiş bir sadâ ile:

— Benim! Kapıyı aç.

Devin karısı hemen koşarak kapıyı açtı. Dev, daha içeri girer girmez:

“Taze insân eti kokuyor” dedi.

— Yolcuların etleriyle yaptığım yahninin kokusunu hissediyorsunuz.

İşte o aralık dev karısı Ali’yi ale’l-acele sönmüş bir fırın içerisine koyarak üzerine de bir kapak örtmüştü.

“Hadi bakalım! Çabuk ol. Bana şu güzel yemekten getir de yiyeyim” diyerek iştiâ ile sofraya oturur. Esnâ-yı ta’âmda çenelerinin oynamasından müdhiş tarakalar çıkarır. Bî-çâre Ali’nin bu mahûf ve müdhiş gürültüler içerisinde bütün a'zâsı titrer ve çeneleri kilitlenir.

Sahîfe 269

Ta’âmından sonra dev; Ali’nin kapı önünde gördüğü tavuğu getirtti. Önündeki masanın üzerine koydu.

“Hadi bakayım, benim kara tavuğum” dedi.

Tavuk hemen bir altın yumurta yumurtladı. Bir ikinci defa yine:

“Hadi bakayım! Benim kara tavuğum” dedi. Yine tavuk derhâl ikinci bir altın yumurta yumurtladı. Üçüncü defa yine:

“Hadi bakayım! Benim kara tavuğum” dedi. Tavuk bermu'tâd yine hemen üçüncü bir yumurta yumurtladı.

Bu altın yumurtalardan pek mahzûz olan dev ellerini ovuşturarak:

“Hadi artık istirâhat et. Ben de biraz istirâhat edeceğim ve uyuyacağım” dedi ve derin bir uykuya daldı.

Bunun üzerine Ali soğuk fırından çıkararak masa üzerindeki altınları aldı; ceplerine koydu. Pencereye yaklaşarak sokağa sarkan büyük zincirden aşağıya doğru indi. Kapının önünde yemlenmekte olan tavuğu da koltuğu altına alarak kaçmaya başladı.

Bu sırada dev hemen uyandı. Köşkün penceresinden Ali’nin kaçtığını gördü. Yumruklarıyla onu tehdide başladı. Hâlbuki Ali; o sırada tam fasulyelere takrîb etmiş idi. Oradan hemen aşağıya indi. Vâlidesini göz yaşları içinde buldu. Vâlidesi Ali’yi görünce hemen boynuna sarılarak:

“Ah oğlum! Senin avdet edeceğini hiç ümîd etmiyordum” diyerek hıçkırığa hıçkırığa tekrâr ağlamaya başladı. Ali ise vâlidesinin bu hüznü ve kederini izâle etmek için hemen tavuğu bir masa üzerine koydu.

“Haydi bakayım, benim kara tavuğum” dedi. Tavuğa âdetâ vech ile hemen yine altın bir yumurta yumurtladı. Ali bu sûretle birkaç altın yumurta yumurtlattıktan sonra bu altınları çarşıya götürerek ufaklık paralar ile mübâdele etti. Vâlidesine de:

“Vâlideciğim! Ben bu güzel kasabamızın sâkin ve halim insânlarını bu zâlim devin şerrinden, belâsından kurtaracağım. Beni o güzel peri himâye edecektir. Sen müsterîh ol. Ben tekrâr çıkıp gideceğim. Geleceğim emîn ol. Kat'iyen ağlama” der.

Hemen Ali evvelki gibi daldan dala sıçrayarak bulutlara kadar çıkar. Oradan devin köşküne gider. Kendisini köşkün bir kenârında saklar. Akşam olur. Dev köşkünün kapısına yaklaşıncâ Ali de devin bacakları arasına sokulur ve dev ile birlikte köşke girer. Altın kadar mûsikîyi seven bu dev âfâkı inleyen o mahûf sesi ile zevcesine:

Haydi bakalım. Benim ûdumu getir. Yorgunum, beni eğlendirişin” der.

Zevcesi hemen koşarak ûdunu getirir ve karşısına kor. Dev kemâl-i vakar ile ûda:

“Çal” emrini verir.

Ûd; hemen kendi kendine hiçbir el dokunmaksızın insânı gaşyedecek bir sûrette çalınmaya başladı. Devin uyumasıyla ûd da hemen kesildi.

Ali; devin uyuduğunu hisseder etmez hemen ûdu alarak kapıya doğru oradan dahi dışarı çıkarak fasulyelerin tepelerine doğru koşmaya başladı.

Kaçar iken birden bire elindeki ûd:

“İmdâd! İmdâd” diye bağırınca hemen dev uyandı. Bir sıçrayışta topuzunu alarak hemen Ali'yi ta'kîbe başladı. Zavallı Ali o aralık fasulyelerin zırvalarına gelmiş ale'l-acele daldan dala atlayarak ta bâğçelerine kadar inmiş idi.

Ali başını kaldırarak gökyüzüne bakar. Ne görsün! Devin de bulutlar arasında fasulyelere tırmanarak indiğini görmesin mi? Hemen Ali eline bir balta alarak fasulyelerin saklarını parçaladı. Korkunç dev, o iri vücûduyla gökyüzünden yere düştüler habîs dev de korkunç bir inilti çıkararak hemen geberdi.

Ana ile oğul kendilerini her gün eğlendiren o güzel ûdlarını hüsn-i mahâfaza etmekle berâber her gün tavuğun yumurtladığı altın yumurtaları mübâdele ederek yeniden bir inek ve kasabanın da en güzel şatolarından birini satın almışlardı.

Ali büyüdükten sonra da kasabanın en kibâr ve zengin a`ilelerinden birinin kızı ile izdivâc etmiş ve kendisi gibi zekî ve fatîn birçok çocuk sâhibi olmuştur.

Bitti

Firdevs Ken'ân

İki Zavallı Öksüz

Silivri Seyâhâti

Fâtih Akşemseddîn Numûne Mektebi izcilerinin 339 senesi Silivri seyâhâti gayûr izcilerimizin fa'aliyetlerinden güzel bir numûnedir. Biz (Yeni Yol)'un sahîfelerinde her dâ'im genç izcilerimizin hâriku'l-âde seyâhâtlerinden bahsetmek isterdik. Bu arzûmuza şimdi muvaffak oluyoruz. Güzel yurdumuzu baştan başa dolaşmak her gencin vazîfesidir. Memleketi tanımayan bir genç kendini bilmeyen bir mahlûk demektir.

“Silivri Seyâhâti” size memleketimizin bir parçasını tanıtacak ve belki seyâhât zevkini de verecektir.

İmtihânlar henüz bitmiş, bütün senenin verdiği yorgunluğu gidermek için hepimizde bir gezinti arzûsu uyanmıştı. Bütçemizin adem-i müsâ'adesine mebnâ muhtelif yerler için vâki' olan düşüncelerimiz â'kim kalmıştı... Silivri Başmu'allimi Kazım Bey'in izâhâtine nazaran belki orada ayrıca bir yardım da görebilecektik... Fikrimiz kuvvet buldu, Silivri'ye gitmeye karâr verdik...

19 Haziran 339: Bütün efendiler mektebinde idi. Kendilerine bir hafta kadar evlerinde bulunamayacaklarını, yollarda çadır kurarak mâşiyen Silivri'ye gideceğimizi söylediğimiz zamân sevinçlerine pâyân yoktu. Ertesi sabâh hareket edeceğimizden

lâzım gelen husûsatı te'mîn etmek îcâb ediyordu. Şimendifer kumpanyasına talebeye tenzîlât yapması için bir tezkere ile mürâca'at ettim. Mektebde hummâlî bir fa'aliyet vardı. Efendiler bir günlük yiyecekleriyle çamaşırlarını almaya evlerine koşuyorlar, çadırlar ve ipler hâzırlanıyor, fenerler tedârik olunuyordu. İhtiyâta kusur etmemek için inceden inceye düşünülüyor, mum, iğne, en ufak teferru'ât bile nazar-ı i'tibâra alınıyordu. İki büyük tencere bulundu, eşyâ denk yapılmaya başlandı... Oymak Beyi Mehmet Ali Bey kan ter içinde eşyâyı sıkı sıkı sarmaya çalışıyor; battaniyeleri, paltoları simit yaparak çantalara bağlıyordu. Kumpanyadan da müsâ'ade alındı. İlk tren sâ'at yedide Yenikapı İstasyonundan hareket edecek. Efendilere sabâh erken gelmeleri hakkında tembîhâtta bulunarak ayrıldık.

Seyâhâte, Müdür Osmân Yemenî Bey, Mu'allim Hayri, Hamdi, Mehmed Ali Beylerle izcilerden yirmi sekiz efendi iştirâk ediyordu. Geceyi; erken kalkmak, geç kalmamak telâşıyla geçirdik.

20 Haziran 39 Çehârşenbe: Hemen karanlıkta dınecek kadar erken kalkmış, mektebe doğru yürümeye başlamıştık. İzcilerde bizim gibi geceyi uykusuz geçirmiş, vakt-i mu'ayyeninden pek evvel mektebe gelmişlerdi. Evlâdlarını teşyî'e gelen ba'zı peder, vâlideler, mini mini yavrularının izci elbisesiyle bir askere benzediklerini görerek epey meserret yaşları dökmüşlerdi.

Bahçeye portatif izci arabası çıkarıldı, kuruldu. İzciler muttasıl içeriye gidip gelerek eşyâyı taşıyor ve arabaya yerleştiriyorlardı. Arka çantalarını Kânûnî Sultân Süleymân Numûne Mektebi Oymak Beyi Sâib Bey'den tedârik etmiştik. Araba hakîkaten yükünü almıştı, her taraftan iplerle sarılarak devrilmeyecek bir hâle kondu. Artık her iş bitmişti. Borazan Sâdi Bey'in cem' borusu küçük izcileri bir anda topluyordu. Hâzır ol kumandasını müte'âkıb ses kesildi. O, demin bütün bâğçeyi inleten galgale nihâyet buldu. Vaktin henüz daha erken olmasına rağmen etrâfımızda müdhiş bir halk kitlesi vardı.

Sahîfe 272

Arkamızdan; mâşâallahlar, uğurlar olsunlar, Allah selâmet versinler tevali ediyor ve mukâbele ediliyordu. Hepimizin yüzü gülüyor, efendiler sevinçlerinden o kadar güzel adım atıyorlardı ki âdetâ bir kıt'a askeriyeye benziyorlardı. Araba teşci ve teşyi sedaları arasında ilerlemeye başladı. Yolda herkes bu küçük seyyâhları selâmlıyor ve iltifât ediyordu. İstanbul Lisesi önünden geçerken Hayri Bey, kısa pantolonlu, kocaman

çantasıyla karşımıza çıktı. Güle eğlene Yenikapı İstasyonuna vâsıl olduk. Araba söküldü efendiler zincir hattı teşkil ederek eşyalarını tevkîf mahalline sevk etmeye başladılar, malzemenin elden ele yuvarlanarak gitmesi izciler için ayrı bir zevk olmuştu. Bineceğimiz vagonu iyice bilemediğimizden eşyâ dağınık bir hâlde yerleştirildi, biletleri aldık ve me`mûrdan birkaç dakika müsâmaha talep ettik. Trenin uzun düdüğü kendisinden evvel bize vâsıl olmuştu. Kara bir sütun hâlinde havâyâ yükselen koyu siyah dumanı, müdhiş ve heybetli lokomotifliyle raylar üzerinden sür'atle kayarak önümüzden geçti, mu'ayyen mahalde durdu.

Ameliyyâtın bir an evvel icrâsı için hepimiz elimize bir şey` almıştık. Bize tahsîs edilen vagonun önünde mi arkasında mı olduğunu bilemediğimizden aşağı yukarı epey koşuştuk. Nihâyet eşyânın bir kısmını arkaya bir kısmını da ön vagona yerleştirmeye başladık. O heyecân ve helecan esnâsında öyle bir hâle gelmiştik ki me`mûrun önündeki vagona deyişi kulağımıza bile girmiyordu. Trenden herkes bize bakıyor, nereye gideceğimizi bilemediklerinden hayret ediyorlardı. Hâricden birkaç kişinin yardımıyla irkâb ameliyyesi hitâm buldu. Bir kısım efendiler öne bir kısım arkaya yerleştiler. Tren düdüğünü öttürdü ve hareket etti. Hepimiz tren içinde kalmıştık. Bütün bu yoğunluklara rağmen herkes pencerelerden başını uzatmış, İstanbul'un son mahallelerini seyrediyor; bir hafta için bu güzel şehre vedâ' ediyordu. Havâ, gâyet güzel... Güneş bütün vakarıyla yazın bu mes'ud sabâhına hafif bir sıcaklık, trenin sür'atinden mütevellid rüzgâr da gönüllere neşât veriyordu. Artık şehrin bozuk havâsından, nâ-mütenâhi gürültülerinden eser kalmamıştı. Ağaçların, çimenlerin, bostanların zümrüdân yeşillikleri, bizim gibi dâ'imâ taş, toprak ve kuru tahtadan başka bir şey` görmeyenler için cidden doyulmayacak manzaralardı. Tabî'atın bu latîf sabâhı izcileri coşturdu. Her istasyona geldikçe marşlar söyleyerek kuşların cıvıltılarına iştirâk ediyorlar, millî marşlarıyla etrâfa neş`e saçıyorlardı.

– Mâ-ba'dı Var –

Yazı

Kardeşlerim,

Her gün birçok notlar tutuyorsunuz, uzak memleketlerdeki akrabânız, arkadaşlarınızla mektûblaşıyorsunuz. “Yeni Yol” mecmû'anıza güzel makâleler veriyorsunuz. Daha birçok şey`ler hep ne sayesinde husûle geliyor?.. “Yazı”, değil mi?

Şimdi ben de istiyorum ki yazı hakkında küçücük kalbleriniz bir heves duysun, dimâğlarınız daha ziyâde tenvîr etsin. İşte bu maksadla yazı hakkında size birkaç söz söyleyeceğim:

Yazının fâ'idesi var mıdır? Şüphesiz, değil mi?

Yazı olmasaydı elinizdeki kitâblar nasıl yazılacaktı, uzak memleketlerdeki akrabâlarınız ile nasıl görüşecektiniz, ulûm ve fûnûn nasıl terakkî ve intişâr edecekti? Meselâ bugün Amerika'da yapılan bir ihtirâdan günü gününe haber alıyoruz, istifâde ediyoruz. Bunları hep yazıya medyûnuz.

“Yazı”daki fevâ'id yazmakla tükenmez. Yalnız şurada size bir tavsiyede bulunmak isterim.

Kardeşlerim; i'tirâf edelim, fennî bir yazımız yoktur. Meselâ: Şu [on/un/ün] kelimesi sayıya mı, ekmek yaptığımız şey'e mi, yoksa “ses”e mi delâlet eder. Bunu anlamak için kârîne-yi meleke lâzımdır. Bunun gibi birçok kelimelerimiz vardır.

Sonra bizde harflerin şekilleri haberimiz olmadan [100]'ü geçiyor. Çünkü harflerle berâber başta, ortada, sonda bitişenleri de öğrenmeye mecbûruz. Bunları zabt etmek için Türk zekâsı, Türk dehâsı lâzım. Fakat bugün o dehâ sönmeye başlıyor, o zekâ artık kendini

Sahîfe 273

gösteremiyor. Bugün yazımızı kolaylatmak, fennî bir şekle sokmak ihtiyacı karşısındayız. Size başka bir yazı, meselâ ba'zılarının dediği gibi “Latin” harfleri teklîf etmeyeceğim. Kendi harflerimizi tashîh edelim. O kâfîdir. Bunun için de [v]'lerimizi ıslâh, yazımızı harekât-ı resmiyyeden kurtarmak lâzımdır. [h, y, v] harfleri onların yerini tutabilir. Hiç olmazsa bu kadarcık bir tashîh bize ba'zı fâ'ideler te`mîn eder.

İkinci tavsiyem: Lîsanımızı mümkün olduğu kadar yabancı lîsanlardan kurtarmaktır. Bir Türk ifâde-yi merâm için Arabî ve Fârisî öğrenmeye mecbûr olmamalıdır. Türkçenin bir vakarı, bir hissiyyâtı vardır. Bu vakar şimdiye kadar muhâfaza edilmemiş, ihmâl edilmiş... Şimdi bu vazîfe size kalıyor. Arapça kelimeleri, Fârisî terkîbleri birdenbire atınız demiyorum. Desem de buna imkân yoktur. Mümkün olduğu kadar Türkçe konuşmaya çalışınız. Bir gün gelecek ki lîsanımız yeni bir safhaya girecektir. Ve bunu siz te`mîn edeceksiniz.

Ey yarının sâf nesli!..

Üzerinizde büyük bir yük vardır. Bunu taşımak, kendinizden sonra gelenlere lekesiz teslim edebilmek için bir çâre var: Çalışmak!..

Siz bir imtihân devresi geçiriyorsunuz. Bunda muvaffak olmak, milletiniz, vatanınız, istikbâliniz nâmına lâzımdır.

İşte bu kadar fâ'ideli olan bu yazı bir de fennî bir şekle girer, tashîh olunursa hâsıl olacak fevâ'id, tecellî edecek şeref tasvîre şâyândır.

Şimdi size sorarım, bu şerefi ne için siz kazanmayasınız? Neden hâlâ [İnnâ vicednâ âbâenâ kezâlik yef'alûn] ya'nî [biz babalarımızdan böyle gördük, böyle öğrendik] fikrini taşıyalım?!

Son sözüm şudur:

Fikrim eğer doğru ise tâbi' olunuz, çalışınız. Yanlış ise i'tirâz ediniz. İ'tirâzlarınızı ma'a'l-memnûniyye dinleyeceğim ve cevâb vereceğim.

Allah'a ısmarladık kardeşlerim!..

28-12-39

Kâmi

İlk Devr-i Âlem

Sokullu Mektebindeki Sevgili Talebeme:

Kristof Kolomb Hindistan yolunu bulmak ümîdiyle Amerika'yı keşfetmişti. Fakat ne kendisi, ne de kendinden sonra Amerika'ya giden seyyâhlar buranın ayrı bir kıt'a olduğunu anlayamamışlardı. Hepsi; buralarını Asya kıt'asından bir kısım sanıyorlardı, bunun keşfi ilk defa (Macellan) nâmında meşhûr bir seyyâha nasîb olmuştur. Bakınız size anlatayım.

Macellan Portekizli kibâr bir a`ilenin çocuğuydu. Kendisi küçük yaşından beri seyâhâte meraklı olduğundan daha pek genç iken Hindçini'ye seyâhât etmiş ve denizciliğe â'id birçok ma'lûmât edinmişti. Bunun üzerine bir devr-i âlem seyâhâtine teşebbüs etmişti. Bu sûretle Avrupa-Asya arasında en kısa yolu bulacak ve insâniyete pek büyük bir hizmet ederek nâmını ebedileştirecekti.

Macellan, vaktiyle oldukça mühim hizmetlerde bulunarak kralın teveccühünü kazanmış olduğundan bunu çekemeyenler kendisinin aleyhinde bulundular. Ve

Macellanı gözden düşürdüler. Bunun üzerine Macellan Portekiz'den İspanya'ya geçti. O zamânlar İspanya kralı bulunan Şarlken kendisini takdir ile Macellan'a bir Amerika seyâhâti teklîf etti. Macellan memnûn oldu ve 1519 senesi Eylül'ünde iki yüz elli kadar tayfa alarak (Sanlúcar)dan hareket etti.

Gemide meşhûr bir müverrih de bulunuyordu. Esnâ-yı seyâhâtte tesâdüf etti ki garîb ahvâl ve hâdisât hakkında müşâhedatını yazıyordu. Size o müverrihin gördüklerinden ba'zılarını istinsâh edeyim:

“...Eylül'ün yirminci günü Sanlúcar'dan hareket ettik. Rüzgârlara ve ceryânlarla tâbi' olarak gemilerimize evvelâ cenûb-ı garbî istikâmetinde yol verdik. Eylül'ün yirmi altıncı günü Kanarya Adaları'ndan Tenerife Adası'na yanaştık. Bu adada nehir olmadığı gibi içecek su da bulamadık. Yalnız ba'zı yerlerde büyücek ağaçlar vardı ki dalları yere doğru sarkmış olan bu ağaçların yapraklarının ucundan her zamân gâyet sâf ve berrâk su damlamakta

Sahîfe 274

idi. Damlayan sular bir çukurda toplanıyor ve civârdaki ahâlî ve bütün hayvanât bu çukurlardan su içiyorlardı. Ağacın etrâfında dâ'imî bir sis veya bir bulut görülüyordu ki ağaca lâzım olan su buharını herhalde bu bulutlar te'mîn etmekte idi. Çünkü ağacın son derece kuru olan yaprakları derhâl rutûbeti cezbediyordu.

“Teşrîn-i evvel'in üçüncü günü cenûba doğru hareket ettik. Yeşil Burun Adaları arasından geçerek Gine Sâhili boyunu ta'kîb ettik. Bu esnâda başlayan yağmurlar iki aydan fazla devâm etti. Müdhiş fırtınaların tehdidatı karşısında ilerlemek imkânı yoktu. Naçar bulunduğumuz yerde beklemek mecbûriyyetinde kaldık. Havâ biraz müsâ'id olduğu zamânlar kendimize türlü türlü eğlenceler buluyorduk. Kimimiz güverte üzerinde olta ile balık tutuyor, ba'zılarımız kamarada oynuyorduk. Ma'mâfih buranın balık avcılığı da tehlikeli bir oyundu ez-cümle kimimizin etrâfını dolaşan köpek balıkları bize korku ve dehşet veriyordu. Zîrâ kazâen denize düşenlerin bunlardan birine yem olacağı muhakkaktı...”

Havâlar sükûn bulduktan sonra yollarına devâm eden seyyâhlar birkaç gün sonra Brezilya Sevâhili'ne yanaştılar. Sâhile çıktıkları zamân buralarda insânların bulunduğunu gördüler. Brezilya'nın bu yerli halkı çok misâfir-perverdi. Macellan'a şeker kamışları ve tavuklar ikram ettiler. O zamâna kadar Avrupalılar (patates)i tanımıyorlardı. Yerliler kendilerine bunlardan da hediye ettiler. Ve bu sûretle ilk defa

Avrupalılara (patates)i tanıtmış oldular. Artık vahşilerle iyiden iyiye dost olmuşlardı. Onlarla mübâdeleye bile başlamışlardı. Bakınız, müverrih neler anlatıyor:

“...Bir aralık vahşilerle mübâdele sûretiyle ticârete başladık. Meselâ kendilerine bir olta veya ufak bir bıçak verdiğimiz zamân onlar bize beş altı tavuk veriyorlardı. Hatta bir defa mini mini bir çingirak ve küçük bir kurdele parçasına mukâbil bir sepet dolusu patates verdiler. Bir gün onlara birkaç iskambil kâğıdı verdim. Pek hoşlarına gitmiş olacak ki bana altı tavuk verdiler. Tuhaf değil mi?”

– Mâ-ba'dı Var –

Mu'allim Kemâleddîn Celîl

Talebe Yazıları:

Dinî Vazîfemiz

Kardeşim Hâfız Kemâl Bey'e

Müslümânlar birbiriyle kardeşirler. Cenâb-ı Hakk Kur'an-ı Kerim'de [İnnemel mu`minûne ihvetun...] buyurarak bu hakîkati îzâh ediyorlar. Asr-ı sa'âdetde Peygamber, Mekke'de bulunan küffârın zulûmlerine tahammül edemeyen İslâmların Habeşistan'a gitmelerine izin vermişlerdi. Habeşliler Hristiyan oldukları hâlde İslâm muhâcirlerini ma'a'l-memnûniyye kabûl etmişler, onların uğruna ellerinden gelen fedâ-kârlığı esirgememişlerdi. Bir müddet sonra Medine Müslümânlarının ısrârları üzerine Mekke'de bulunan İslâmlar Medîne'ye hicret etmişler, Peygamber'imiz de bu ikinci hicrete iştirâk buyurmuşlardı.

Medîne Müslümânları peyderpey gelen muhâcirin kâfileleri, bi'l-hâssa Hazret-i Peygamber'i şehir hâricinden karşıyorlar, hepsi muhâcirinin kendi evlerinde misâfir olmalarını arzû ediyorlar ve bu sûretle aralarında müsâbakalar husûle geliyordu. Medîne kadınlarının, çocuklarının kiremitliklere çıkararak:

— Ehlen ve sehlen yâ Muhammed, yâ Nebiyullah!.. diye haykırışmaları, Medînelilerin, Peygamber'imizin:

— Devem nerede durur ise o evde misâfirim.

Sözleri üzerine develerini durdurtmak için kendi kapı önlerine yem dökmeleri görülecek manzaralardandı.

Ensâr-ı kirâm muhâcirine o kadar ikrâmda bulunuyorlardı ki: Mallarını onların yolunda fedâ etmeleri, onlara yer verip kendileri ayakta beklemeleri, câmi'de ilk safa muhâcirîni geçirmeleri... ilh... gibi harekâtı Medîne'deki Hristiyanların bile hayretini mûcib olmuş, kalblerini heyecâna getirmiş ve bil-netice hepsi İslâm olmuşlardı.

Bir hadîs-i şerîfnde:

– [Velev ki yarım hurma ile olsun tasadduk ederek cehennemden kurtulunuz. Eğer o da bulunmazsa güzel sözlerle muhtâcîni memnûn ediniz.] buyuran Peygamber'in ümmetinden olduğumuzdan bize bir vazîfe düşüyor.

Rumeli ve adalarda bulunan Yunan mezâliminden kurtulmak için yurdunu, evini, köyünü terk etmiş, muhâcir olmuş din kardeşlerimizde yardım, ve bu maksadla teşekkül eden cem'iyete i'âne vermek, üzerimize terettüb eden dinî vazîfelerimizdendir.

Sahîfe 275

Bir vakit onlar da bizim gibi ev, köy, tarla, çiftlik sâhibi idiler. Fakat bugün hepsini yüzüstüne bırakmış, hatta pek çok a`ileler de çocuklarını, zevc zevcesini, zevce zevcini gâ`ib etmiştir.

İçinde bulunduğumuz “kış” mevsimi o zavallılar için pek acı olacağını ufak bir tecrübe ile anlarsınız. Yemek, içmek ihtiyâcına bir de soğğun iştîdatıyla mesken ve mahrûkat ihtiyâcı inzimâm edince hâlleri nereye varacağını sizin tasvîrinize terk ediyorum.

Herhalde din kardeşlerimizi açıkta bırakmak, onlara her ne türlü olursa olsun mu'âvenet etmek üzerimize vâcibdir. Hatta onlara tasadduk edilen her şey` zekât da olabilir. Zekâtlarınızı onlara verirseniz dinî vazîfenizi îfâdan başka cihâna milliyyet ve hamiyet dersini vermiş olacaksınız.

Mehmed Şücâaddîn

Tembel Çocukla, Çalışkan Çocuk

“Turhan” ile “Türkan” iki komşu çocuğudur. Türkan'ın babası zengin Turhan'ınki fakir fakat pek çalışkan bir adamdır. Bu iki komşu çocuğu bir sınıfta okurlar ve cum'a günleri berâber oynarlardı. Türkan pek hoppa büyütüldüğü için oyun arasında dâ`imâ haksızlık yapar ve hiç yoktan oyunu bozacak pek çok şey`ler bulurdu.

O evde de öyle idi. Sabâhleyin kalkar kalkmaz bir müddet elini yüzünü yıkamakta ihmâl eder. Sonra da kahvaltısını beğenmez hizmetçilerle kavga eder. Mektebe gitmesini istemediği için türlü türlü bahâneler arar ve bulurdu. “Turhan” sabâhleyin kalkar kalkmaz elini yüzünü yıkar kahvaltısını ettikten sonra çantasını alarak mektebe koşardı. Ertesi gün Türkan’a kardeşim dün mektebe niçin gelmediniz rahatsız mıydınız deyince “Türkan” büyük bir gururla rahatsız felan değildim. Mektebe her gün gelip gitmek doğrusu ya beni sıkıyor. Hem benim babam zengin benim çalışmam ne kadar da boş diye cevâb veriyordu. Turhan arkadaşının bu fenâ sözlerine iştirâk edemeyerek ve içinden zavallı Türkancığım düşüncelerin pek fenâ diye acıyordu. Üç sene sonra bu iki arkadaştan “Türkan” güçlkle rüşdiyyeyi bitirebilmiş garîbe’l-âli derecede bir şehâdet-nâme almıştı. Hâlbuki “Turhan” birincilikle mektebden çıktıktan sonra sanâyi’e girmiş orada da çalışkanlığı ve terbiyesi sayesinde bütün hocalarının teveccühünü kazanmıştı. Turhan’ın çalışkanlığı son imtihânını verirken daha çok göze çarpmış ve tevzî-i mükâfât merâsimine iştirâk eden eşrâftan ba'zı hanımlar çalışkan ve terbiyeli Turhan’ı takdîr ederlerken herhalde bir dikiş ve biçki yurdu açmak husûsunda yardıma aralarında karârlaştırmışlardı.

“Turhan” diplomasını aldığı ikinci ayında küçük fakat pek muntazam bir dikiş yurdunda kendisi kadar çalışkan arkadaşlarıyla pek mes'ud bir hayât geçiriyor ve para kazanıyordu.

Zavallı Türkancığın anası babası ölmüş az zamânda bitmeyecek zannettiği o büyük servet de yabancı ellerde mahvolmuştu. Çalışmaya alışmayan “Türkan” vaktini büyük sıkıntılar içinde geçiriyordu. Bir gün unuttuğu arkadaşının dikiş-hânesi önünden geçerken “Hanımlara ve çocuklara mahsûs dikiş ve işleme pek ehven fiyatlarla dikilir” diye yazılan levhanın altındaki “Turhan” imzâsı onu gayr-ı ihtiyârî titretti. İçeriye başını uzatmaktan kendini alamadı vaktiyle komşusu çalışkan Turhan’ı tanıdı. İçeriye girdi boynuna sarıldı. Turhan Türkan’ı tanıyamıyor ve:

— Sen kimsin kardeşçğim sîmânızı tanıyor gibiyim diyordu. Zavallı Türkancık gözyaşlarını akıtarak pek sefil gördüğünüz ve tanıyamadığınız bundan on beş sene evvel pek mağrûr zenginliğine güvenen zavallı mekteb arkadaşınız Türkan’dır diyebildi ve iki arkadaş sessizce ağlaştılar. Türkan başından geçen bütün vak'aları anlattı ve o günden sonra Turhan’ın yanında arkadaş olarak kaldı. Eski tembel Türkan bütün zahmetlere rağmen mütemâdiyen çalıştı. Beğenmediği fakir arkadaşının sayesinde mükemmel bir terzi oldu.

Kardeşlerim dünyâda çalışmaktan güzel hiçbir şey` yoktur. Biz de Turhan gibi çalışkan olursak fakir bile olsak mes'ud oluruz.

Akhisar Kız Numûne Mektebi Devre-yi Mutavâsita

İkinci Sınıf Talebâtından

Sâime Feyzi

Sahîfe 276

Süt Ninemiz

Annemiz yok, babamız var,
Süt Nine'miz bize bakar.
Biz sütünü çok severiz,
Hele onu bir görseniz
Ne kadar da güzel yüzlü,
Sarı renkli, ela gözlü.
Boya bosa diyecek yok.
Evde durmaz işi pek çok.

Sabâhleyin erken kaçar;
Kapımızı akşam açar.
Üç kardeşiz bizi bilir,
Çağırırız ev irkilir,
Yere yatar, o zamân biz
Memesinden süt emeriz,
Adı nedir?.. Sormayın pek!
Boynuzlu bir sarı inek!

Sirâceddîn

– Mu'allimler Mecmû'ası'ndan –

Doğru Sözler

- Yemek için yaşamak değil, yaşamak için yemek lâzımdır.
- Suyun azlığı, hastalığın çokluğuyla berâberdir.
- Soğuk su sıcak kan hâsıl eder.
- Ağız mi'deden büyük olmalıdır.
- İyi bir kalb büyük bir servettir.
- Hüsn ve an fânî, sâffet-i kalb bâkîdir.
- Ölüm büyük uyku, uyku küçük ölümdür.
- Su uyur, düşman uyumaz.
- Altın pas tutmaz.
- Baba mîrâsı yanan mum gibidir.

- Çabuk parlayan, çabuk söner.
- Atılan ok geri dönmez.

Akşemseddîn Numûnesi Beşinci Sınıf Talebesinden H. Refik Efendi Tarafından
Gönderilmiştir.

Bilmece

Ne güzel güller;

Kurnaz bülbüller.

Çift kondular, arttı bir gül;

Tek kondular, arttı bir bülbül.

“Acaba kaç gül, kaç bülbül?”

Akhisar İnâs Mektebi talebâtından Sâcide Vasfî Hanım tarafından gönderilmiştir. Halledenler arasında kur'a çekilerek birinciye üç aylık abonemiz, ikinciyeye ve üçüncüye birer cild şi'ir kitâbı, kırkıncıya kadar birer şık kart hediye edilecektir.

On Altıncı Sayıdaki Bilmecemizin Halli:

“SOBA” idi.

Halledenler arasında kur'a çekilmiş ve birinciliği Denizli Lisesinden Ârif Hikmet, ikinciliği Eyüb Reşâdiye Numûnesinden A. Ekrem, üçüncülüğü Barbaros Numûnesinden 528 Rebi' Efendiler kazanmıştır.

Yirminciye Kadar Kart kazananlar:

İzmir Şark Mektebi talebesinden Fu'ad, Menemen Erkek Numûnesinden 205 Mehmed, Tire Numûnesinden 5 Ahmed Fatın, Şehîd Fethi Bey Mektebinden 166 Muzaffer Süleymân, İzmir Saltanât-ı Milliyye İnâs Mektebinden 111 Nebahat Hulûsî, İzmir Alyans Mektebinden Affan Nâci, İzmir Karşıyaka'da Türk Birliği Numûnesinden 345 Perihan Hamdi, Afyon Gedik Ahmed Paşa Mektebinden 14 Mehmed, Koca Mustafa Paşa Numûnesinden Ali Fâik, Eyüb Reşâdiye Mektebinden 900 Mustafa Nevzâd, Kocaeli Lisesinden A. Kemâleddîn, Kemâlpaşa kazâ Zekûrundan 44 İbrâhim, Gelenbevî Lisesinden 212 Mehmed Mu'ammer, 71 Mehmed Cevâd, Kasımpaşa'da Hacı

Ferhat Mahallesi'nde Üftâde, Kocaeli Lisesinden 138 İbrâhim Ethem, Sâlihli Altınyurt Kız Mektebinden 191 Fatma Nûrhayât, Kula

[Sahîfe 277/1]

İstiklâl Mektebinden A'lâaddîn İbrâhim, İzmir Göztepe Hâkimiyet-i Milliyye Mektebinden Ali Gâlib, Tire Temeddün Mektebinden İbrâhim A'lâaddîn, İzmir Redd-i İlhâk Mektebinden 73 Nâmık Kemâl, Karşıyaka Ankara Mektebinden 350 [okunamamıştır], Kapaklı Mektebinden İbrâhim Hakkı, Kemâlpaşa kazâsı İ'dâdisinden İbrâhim Kemâl, İzmir Oltu İnâsından 49 Nîmet Ziyâeddîn, Akşemseddîn Numûnesinden M. Celâl, Hasan Refik Efendi ve Hanımlardır.

Kârîlerimizden Kâmi isminde meraklı bir efendi bilmecemizi manzûm olarak halletmiştir.

Mütelezziz oluyorum âh figânından anın
Geçerim karşısına keyif çakarım ben kıışta
Pek kolay bilmecenin hallini yazdım işte:
Karlı mevsimde behası bulunur mu (soba)nın?

Doğru Halledenler:

Afyon Lisesinden Mahmud Hayreddîn, 55 Süleymân Sırrı, Kocaeli Lisesinden 551 Mithad, 36 Celâl, 408 Veliyüddin, Tal'at Tuğrul, Merdivenköy Mektebinden 60 Zeki, Salâhaddîn, 208 Muzaffer, Gerede Jandarma Merkez Santral Me'mûru Mehmed Emîn, Bolu Gülyüzü Mektebinden Abdulvahab, Eyüb Reşâdiye Numûnesinden 684 Feyyaz, 685 Mümtâz, Üsküdâr Harnanlık İnâsından Bedî'a Besim, Koca Mustafa Paşa Zekûr Numûnesinden 795 Ali, 886 Necâti, 958 Orhan, 168 Mustafa Nûri, 312 Avni, 735 Cemal, 247 Kadri, 959 Vahdet, 302 Mehmed Sâlih, Mehmed Hayreddîn, 870 Ömer, 637 Ömer Hayreddîn, 111 Hikmet, Şevki Mehmed, Gelenbevî Lisesinden 189 Muzaffer Receb, 188 Ahmed Cevâd, 159 Mehdî, 439 Mehmed Reşâd, 218 Es'ad, 128 Abdurrahman Ata, 13 Necmi, Kocaeli Lisesinden 45 Ömer Fâruk, 135 Feridun Fikri, İzmir Dârü'l-mu'allimâtından 63 P., 66 S., Remziye, Dârü'l-mu'allimînden 28 Mustafa, Şehîd Fethi Bey Numûnesinden 269 Ali, Akçaşehir Zekûr Mektebinden 144 Hüseyin Vâhid, Fâtiş Akşemseddîn Numûnesinden Hüseyin Nevzâd, İzmir Dârü'l-mu'allimîninden 49 Hıfzı, Kocaeli Lisesinden 113 Ali, Denizli Lisesinden 307 Orhan, Manisa Numûnesinden, Rûhiye İlhan Liseden Ahmed Hulûsî, İzmir Fethi Bey

Mektebinden 262 Mustafa Sabri, 11 Hüsnü, Gedik Ahmed Paşa Mektebinden 20 İsmâil, Bolu'da Sâfa Kırâ`at-hânesi Müdiri Tal'at, Afyon Lisesinden 43 Mahmud Sâim, Kapaklı Mektebinden 1 Ali Kemâl, Bornova İntibâh-ı Millî Eczâ-hânesi sâhibi Osmân Bey mahdûmu Râhi, Kars Mektebinden 113 Halil İbrâhim, Akhisar Dâhiliye Otacısı İbrâhim, Kızılcıllu Amerikan Kolejinden Nusret, Necm-i Edeb İnâs Mektebinden İlmiye Mehmed, Nezîhe Sâdık, Hasibe Abdullah, Zekiye İsmâil, Mevhibe, Behice Osmân, Hasibe Osmân, Nezîhe Medenî, Ankara Mektebinden 348 Mehmed Rif'at, Uşak İ'dâdîsinden 52 Mazlum Doğan, İzmir Türk Birliği İnâs Mektebinden 362 Feriha, 346 Emsâl, 383 Resmiye, İzmir Redd-i İlhâk Mektebinden 33 Fâruk, İzmir Yeni Tûrân gazetesinden F. N, Nif Posta ve Telgraf mevzi Şevket, Türk Birliği Mektebinden 364 Sıdık Tevfik, İzmir Karantina İnönü Mektebinden Hüsâmeddîn, 36 Hüsnü, Uşak İ'dâdîsinden 22 Nâzım, Saruhan Merkez İnâs Numûnesinden Sabiha Menemen Numûnesinden Şekib, Onur, Sâkıb, Hüseyin Cihâd, Ali Hâdi, Ali, İzmir Şark Mektebinden Hâlid Sebâti, Celâl, Mehmed Hurşit, Kâzım Haydar, Akhisar Numûnesinden 156 Tekin, 115 Mustafa Şefik, 7 Câhide, 23 Nahid Turgut, 167 Mustafa, 65 Kemâl, 32 Ali Rızâ, 2 Mehmed Turgut, 135 Mehmed, 159 Hasib, 167 Şâban, 185 Mehmed, 91 Hüseyin Fu`ad, 684 Tahsin, 94 Hüseyin Kâni, 640 Mehmed Ali, 102 Ârif, Sâlise Tevfik, 49 Ahmed Reşâd, Mehmed Asım, Âliyye Süleymân, 628 Mehmed, 137 Onur, 165 Mu'ammer, Gazete Bâyi' Mehmed Nûri, Göztepe 13 numarada Naime Bekir, Bolu Lisesinden 127 Turgut Ali Efendi ve Hanımlardır.

Üç Dokuzla Bir On Şu Sûretle Teşkil Edilecekti:

$$(9/9 + 9 = 10)$$

İlk defa doğru olarak halleden Karesi Lisesinden 167 Ahmed Âdil Efendi'dir.
Doğru halledenler:

Kula İstiklâl Mektebinden 37 Sezâi, 86 Haşim, 572 Enver, Tire İnâsından Vecîhe, İzmir Şehîd Fethi Bey Mektebinden

[Sahîfe 277/2]

101 Hüsnü, Karesi Kesvet Zirâ'at Mektebinden 19 Nûri Dünder, Sındırğa'da Cihân-zâde Mehmed Azîz, Söke Numûne Mektebinden 132 Halil, 151 Kemâl, İzmir Dârü'l-mu'allimîninden 49 Hıfzı, Kula İstiklâl Mektebinden 49 Şahin, Uşak Necm-i Edeb İnâsından Nezîhe Sâdık, Nerime Medenî, Hasibe Osmân, Akhisar Numûne Mektebinden 159 Habib, 91 Fu`ad, 347 Rızâ, 101 Ahmed, 32 Ali Rızâ, 242 Mehmed,

65 Kemâl, 77 İsmâil, 61 Ramazan Tuğrul, 640 Mehmed Ali, 137 Enver, 102 Ârif, 115 Şefik, Uşak Necm-i Edeb İnâsından Behiye Osmân, Aliye Mehmed, Hasibe Abdullah, Mevhîbe Osmân, İzmir Alyans İsrailiyyat Mektebinden Affan Nâci, İzmir Lisesinden 429 Nâmık Reşâd, Kocaeli Lisesinden 113 Ali, Afyonkarahisar Gedik Ahmed Paşa Mektebinden 20 İsmâil, İzmir İnönü Mektebinden 211 Hüsâmeddîn, Karesi Lisesinden 167 Ahmed Âdil, İzmir Karşıyaka Ankara Numûne Mektebinden 358 Mehmed Rif'at, Kemâlpaşa Posta ve Telgraf Mevzi' Şevket, İzmir İnönü Mektebinden 36 Hüsnü, Bellavista'da Redd-i İlhâk Mektebinden 33 Fâruk, Karşıyaka Türk Birliği İnâs Numûne Mektebinden 364 Sıdika Tevfik, Redd-i İlhâk Mektebinden Nâmık Kemâl, Şehîd Fethi Bey Numûne Mektebinden Fatma Nûrhayât, İzmir Karşıyaka Türk Birliği Kız Numûnesinden 362 Feriha, 383 Resmiye, 346 İkbâl, Kasaba Erkek Mektebinden 425 Mustafa, İzmir Dârü'l-mu'allimâtından 66 [isim okunamamıştır], İzmir Dârü'l-mu'allimîninden 28 Mustafa, Altıntaş Mektebinden 1 Ali Kemâl, İzmir Bornova Kars Numûnesinden 113 Halil İbrâhim, Manisa Lisesinden Ahmed Hulûsî, İzmir Kızıllıçullu Amerikan Kolejinden Nusret ve İzmir Dârü'l-mu'allimâtından Remziye, Kocaeli Lisesinden Tal'at Tuğrul, Eyüb Reşâdiye Numûnesinden A. Ekrem, 900 Mustafa Nevzâd Efendi ve Hanımlardır.

Kârîlerimiz içinde ma'a'l-esef pek çok dalgınlar var. Kuponlarda adres yazmayı unutuyorlar. Kuponunda adres ve isim okunaklı yazılmalıdır.

Kütüb-hâne-yi Sevdâ

İzmir'in en fa'al en kıymet-dâr bir kütüb-hânesi olan "Sevdâ Kütüb-hânesi"ni bil-umûm mekteblere tavsiye ederiz. Bütün levâzımınızı oradan tedârik etmeniz menfa'atiniz îcâbındandır.

Nâfiz Zeki Kırtâsiyye Mağazası

Şeh-zâdebaşı'nda, direkler arasındadır. En şık defterler pek zarîf zarflar, mektûb kâğıtları, el işleme levâzımını en ucuz fiyatla oradan tedârik edilebilir. Fâtih ve civârı kârîlerimiz mükâfâtlarını yine oradan alabilirler.

Kârîlerimizden arzû edenler bilmece gönderebilirler. Şu kadar var ki mükâfâtını da berâber göndermelidirler.

Tevzî' Merkezlerimiz

İzmir'de Sevdâ ve Mektebler Kütüb-hâneleri
Manisa'da Hükûmet İttisâlinde Ma'ârif Kütüb-hânesi
İstanbul'da Servet-i Fünûn Matba'ası
Bolu'da aşağı çarşıda Hâfız Emîn Efendi
Akhisar'da Attar Mustafa ve Kırtâsiyyeci Kâsım Efendiler
Kocaeli'de Demir Yolu Caddesi Sâdi Bey Mağazası

Küçük Okuyucularımıza:

Tahrîr derslerinizin güzel parçalarından; en güzel yazılarınızdan yollarsanız fırsat düştüğçe “Yeni Yol”a dercederiz. Bu sûretle güzel yazılarınızı bütün arkadaşlarınıza okutmuş olursunuz.

Numara: 20 Yeni Yol Bilmece Kuponu

Halli:

İsmi:

Adresi:

20. YENİ YOL, C: 1 Nu: 21

YENİ YOL

Yıl – 1

Sayı – 21

Mesleğimize muvâfık yazılar
memnûniyetle kabûl ve neşrolunur.
Neşredilmeyen evrâk i'âde edilmez.

Seneliği (240) altı aylığı (120) kuruştur.

Mürâca'at Mahalli:

İstanbul

Sâhib-i İmtiyâzı:

“Servet-i Fünûn” Matba'asında

Mu'allim Nedim Tuğrul

Yeni Yol Müdüriyeti

Nüshası 5 kuruştur. (Haftada bir defa neşrolunur resimli çocuk gazetesidir.) 24 Kânûn-ı Sâni 1340

Bir Kış Manzarası

Târîh Dersleri:

Eti Para İle Satılan Bir Vezir

– Geçen Nüşadan Mâ-ba'd –

Ağalar bunu hıyânet addedeceklerini bildirmeleri üzerine nâ-çâr yine ihtilâlcilere iştirâk etti. Ortada kopan fırtınaların hep zavallı başı için olduğunu haber alan Vezir-i A'zâm Ahmed Paşa berâberinde kendi adamlarından birkaçı ile dostlarından her kimin hânesine vardıysa birer vesîle ile baştan savuldu. Nihâyet Murad Paşa türbesi civârında sâkin iyi gün dostlarından Behram Ağa'nın evinde saklanacak bir yer buldu fakat hîle-kâr Behram; Paşa'nın kendi hânesinde saklı olduğunu haberini îsâlde te'hîr etmedi. Mehmed Paşa bir bölük adamla Ahmed Paşa'yı yakalattı. Ve altınlarıyla berâber getirdi. Ahmed Paşa Sofu Paşa'ya:

– Babacığım; bana kıyma, çoluk çocuğumla beni Kâbe'ye gönder, diye yalvarmaya başladı.

Mehmed Paşa da:

– Merak etme; böyle hareketler her zamân olagelmıştır. Bunun çâresi mal verip askerın gözünü doldurmaktır, diye takdîm etmesine rağmen müftüye haber gönderip katline fetvâ istedi.

Ahmed Paşa şişman bir adam olduğundan mütemâdiyen soğuk su içmek sûretiyle ancak harâretini teskîn edebiliyordu.

Bu esnâda Mehmed Paşa'nın kethüdâsı gelerek “Sâhib-i devlet babamız selâm ederler. Elem çekmesinler. Maksudımız askerın gözüne bir miktâr para vererek kendilerini kurtarmaktır. Sizde bu husûsta tamâh-kâr olmayınız” dedi. Ahmed Paşa para faslına gelince o kadar cömertlik gösteremediyse de Kethüdâ Mehmed Ağa halk vehâmetini askerın taşkınlığını îzâh ettikçe Paşa'nın dizlerinin bağı çözülmüştü. Gerek kendi ve gerekse ağalarının üzerinde mevcûd gayr-ı mevcûd servetinin defterini Ağa'ya teslîm ederek:

– Sâhib-i devlet babamıza hediye olsun bundan başka tek akçem yoktur, dedi ve yemin etti.

Bu esnâda Ahmed Paşa'nın katli fetvâsı da gelmişti.

Düşkûnlere acımak ve merhamet istemek insânlığın en büyük meziyyetlerinden bulunduğuna göre milletine ve vatanına bu kadar merhametsize davranan birçok zavallıların yok yere kanlarına giren bu Paşa artık son demlerini yaşıyordu. Bir gün evvel dünyânın yek hüküm-dârlarına gıpta verecek bir haşmet ve dirâyetle (?) icrâ-yı hüküm eyleyen ve bu dakikada ise hayâtı uğruna zulüm ile cem' ettiği bütün malını verdiği hâlde henüz tehlikenin zâ`il olduğuna delâlet eden en ufak bir emarenin bile belirmediğini gören Ahmed Paşa yarı uykuda yarı uyanık bir hâlde iken; Katip Bodur Ali nâmında biri dizini dürttü. “Buyurun Sultânım. Asker sizi istiyor paşa babanız araya girip sizi kurtaracaktır.” dedi.

Merdivenden inince koluna Cellâd (Kara Ali)'nin girdiğini gördü ve derhâl:

— Hay kâfir kahpe oğlu, dedi. Cellâd gülererek:

— Hay benim devletli sultânım efendim diye eğilip göğsünü öptü. Diğer koltuğuna da cellâdın şâkirdi (Hamal Ali) girerek sarâyın ahırına doğru döndüklerinde Paşa bir kere gerilemek istedi fakat cellâd zorla kapıya doğru sürüp ensesine birkaç yumruk indirdi. Paşa yumrukların te`siriyle diz üstüne düşünce evvelden hâzır bulunan (kemendi) boynuna atarak uçlarını kendisiyle çırağı çekip sıktılar. Paşa'nın, son sözü:

— Hay kâfir kahpe oğlu olmuştu.

Cellâd paşayı arkası üstü yatırarak işini bitirdikten sonra üzerindeki elbisesini soydu. Çırçıplak olduğu hâlde bir bargire yükledi. Şâkirdi bargiri itekleyerek kendisi de arkadan kırbaçla sürerek et meydânındaki çınar ağaçlarından birine lâşeyi astı. Bütün zâlimlerin gözü önünde bıraktılar.

O zamân halkın cehâletini ve dimâğlarının ne kadar mâna'asız ve yanlış fikirlerle bozulmuş olduğunu anlamak üzere şu vak'aya çok fazla dikkat etmek lâzımdır. Çınara asılı duran ve ziyâde şişman bulunan Ahmed Paşa'nın lâşesini yeniçeri kıyâfetine giren bir şahıs parça parça keserek para mukâbilinde halka satmıştır. Zîrâ insân yağı romatizma illetine en birinci devâ olduğu halk arasında şâyi' olmuştu. Bundan dolayı Ahmed Paşa'nın ismine Hezar Para Ahmed Paşa denilmiştir.

Çocuklarım!

Târîhimizde bu gibi vak'anın addi saymakla tükenmez.

— Mâ-ba'dı 279'uncu Sahîfenin İkinci Sütunundadır. —

YENİ YOL

Ser-muharriri: Demiray

“Yeni Yol”un yazıları kırâ`at kitâblarına veya sâ`ir bir yere me`âhiz gösterilmeden
alınamaz.

Avrupa'nın Meşhûr Şehirlerinden: Stockholm

Sahîfe 278

İbret

Tabî'atın saldide ormanları içinde bir yuva, tüten tek bir ocak. Yıldız tarafı açık. Diğer; bu nihâyetsiz göl hırçın bir çocuk gibi coşkun. Çırpındıkça sesleriyle ormanları inletiyor, etrâfı beyazlara bürüyordu. Yuvanın yamacında gün batıdan gelen bir dere ve bunun kenârcığında bir pınar. Daha ileride derenin ortasındaki şebhe-yi cezîre üzerinde yalın kat bir yapı. Bir kânûn sabâhı idi. Pek erken kalkmış idim. Sütümü bu adacıkta “mektebde” içmek üzere köyden çıktım. Gün henüz doğmuş idi. Mini mini yavrular bir taraftan yaprakları bürüyen karı göstererek kışı kutlulamakta bir taraftan da bu pembe günün şu'âsı ile parlayan zümrüdîn derenin kenârcığındaki pınarda bir şey'ler söyleyerek oynaşmakta idiler. Selâm vererek içeri girdim. Burası birbirine geçme ağaçlardan yapılmış bacasız bir ocak, iki hasır ve bir posttan ibâret bir mekteb idi. Vapurun kazanı gibi fayrâb yapan bu ocağın karşısında iki ihtiyâr hasbihâl ediyor birisinin elinde tesbih ve başında sarık vardı. Diğeri soluk benizli, hazîn bakışlı, beli bükük gün görmüş bir ihtiyâr idi. Bu; köyün hocası olan sarıklıya yana yakıla bir şey'ler anlatarak gözünden yaşlar akıyordu. Bir müdded söyledikten sonra: Oğlum! Gel beni cânımdan eden menhûs yeri sana da göstereyim, dedi ve yürüdü. Bir müdded sonra her

tarafı yosun tutmuş olan pınara gelmiş idik. Zavallı ihtiyâr felâketi andıran nazarlariyla pınarı göstererek bir daha ah çektikten sonra: Efendi; işte burayı görüyor musun? Beni biricik evlâdımdan etti. Anladım ki: Bed-baht yavrucak bir gün evvel buradan eğilerek içtiği suda bir eşek sülûğü yutmuş. Heyhât! Her tarafı ormanlarla kaplı hâl-i ibtidâ`ide bir köyde mahrûmiyyetler içinde yaşayan bir zavallı burada takdîre itâ'atten başka ne yapabilirdi? Ağlıyor, muttasıl ağlıyordu. Geliyor, mütemâdiyen kan geliyor. Biliyoruz sülûk yuttu. Fakat ne yapalım... dedim. Korkma. Şimdi kurtulur. Bir müdded sonra mülevves menba' tathîr ettirilmiş ve çocuk da kurtarılmış idi. Oh!. Ne sevinç. İşte o dakikada dünyânın bütün sa'âdeti, serveti zavallı ihtiyâra bahşedilmiş idi. Yavrularım! Kulağımıza küpe olsun. Suya bakmadan içmeyiniz.

Akçaşehir: Yaşar Hasbi

Uyan! Çalış...

Uyan ey genç Türkiye'nin evlâdı
Uyan büyük cihângirler ahfadı
Uyan, şenlet harâb olan vatanı
Ve sevindir mezârdaki atanı

Çalış yurdun yâd ellere geçmesin
Çalış büyük atan la'net etmesin
Çalış çünkü düşmanların bakıyor.
Gözlerinden bin melânet akıyor.

Haydi kardeş gel el ele verelim
Harâb yurdu baştan cennet edelim
Haydi kardeş davran biraz uyuma
Çalış terle, bir dakika boş durma

15,1,40

Demiray

Sahîfe 279

Doğru Sözlür

- Allah fenâlığı yapanların ayağına dolaştırır.
- Üzümünü ye bağıını sorma.
- Anlayana sivrisinek saz; anlamayana davul zurna az.
- Allah bir kapıyı kaparsa diğcr kapıyı açar.
- İnsan insândan bir kere doğar.
- Anasına bak kızını al.
- Kenârına bak bezini al.
- İş olacağına varır.
- Allah kardeşi kardeş yaratmış; kesesini ayrı yaratmış.
- Ermişlerin sağı solu olmaz.
- Taş atma çirkefe üstüne sıçrar.
- Akarsu pis tutmaz.
- İki karpuz bir koltuğa sığmaz.
- İyilik hiçbir vakit zâyî' olmaz.
- Ahlatın iyisini dağda ayılar yer.
- İlimsiz adam meyvesiz ağaç gibidir.

İntikâm

Şükür geçti artık kara zamânlar!..

Neler etti bize hâ`in Yunanlar:

“Ocağımın ışığını söndürdü..

Cennet gibi vatanımı harâbeye
döndürdü..

Yas bağladı tam üç sene bayrağım..

Çökertildi anlı şanlı otağım..

Kârânımı çamurlara attılar,

Çiğnediler, ateşlerde yaktılar..”

O acıklı günler bugün bir hayâl!

Sancağımın rengi yine kızıl.. Al.

Ulu ırkım Avrupa'ya akacak..

İntikâmı cihânları yakacak..

Balıkesir 4 Kânûn-ı Evvel Sene 339

M. Altınhançer

(‘Târîh Dersleri’nin Devâmı)

...O kadar çoktur ki bunlara kâh askerî takımının kâh ahâlînin ayaklanmasıyla vücûda gelirdi. Sebebini araştırmaya bilmem lüzûm var mı?

Zîrâ size bir tanesini numûne olmak üzere bu kârîde yazdım... Hep menfa'at, zevk; hırs... Târîhimizin dört asır kadar zamânı böyle kanlarla çalkanmıştır. Dersem bu kadar felâketlere giriftâr oluşumuzun esbâbını bil-tabî' anlamakta müşkilât çekmezsiniz. Hudûdlarımız dört taraftan düşman ayakları altında ezilirken ancak zevk için dünyâyâ geldiklerine zâhib olan bu sülâle zamânı gelince taht ve tâc mine'l-kadîm kendilerine tarafallah'tan mev'ûd imiş gibi davranırlar ve emîrû'l-mü'minîn gibi büyük ve mübeccel bir unvân taşıyan Oğuz Hân'ın ahfadı; Osmânlı tâc ve tahtının sâhib-i meşrû' ve hakîkîsi olduklarını iddi'â eden bu sultânlar; sarâylarında akla ve hayâle gelmeyecek kadar gayr-ı insânî hareketlerle vakitlerini geçiriyorlardı. Pâdişâhların millet ve memleket işlerine bu kadar lâ-kayt bulduklarını gören beyler ve ağalar, Anadolu'da Rumeli'de bütün teba'a yapmadıkları zulüm ve işkence mi kalırdı? Zavallı millet bu cânlar dayanmayacak kadar elemli günlerin dört beş asır gibi uzun bir müdded devâm edip gitmesine sabır ve tahammül göstermişti. Acaba bu kadar uzun bir sükûtun her kötülüğe rızâ gösterişin esbâbı ne idi?..

Türk'ün terbiyesi, ırkın asâleti idi.

Fakat bu terbiye ve asâlet çok isrâf edilmiş sû-i isti'mâle uğratılmıştı. Türk'ün, din nâmûs, hayât düşmanı bir millete son hüküm-dârı olan bir sefil, elini uzatıyor öz ve asıl evlâdlarına karşı Yunan sürülerinin cânî-yâne hareketlerini sarâyından sadrâzamıyla şeyhü'l-islâmıyla alkışlıyordu. Nihâyet millet kendi necîb ırkından bulunan bu canavar sülâlenin tâlibine hatme çekerek asrın en güzel, hür ve millî bir idâresi olan “cumhûriyet”e efendimsin demek mecbûriyetini hissetmişti.

Hükûmet şekilleri arasında bizim için en uygun geleni “cumhûriyet” idâredir. Bu idâre hakkında musâhabât ve târîh hocalarınızdan ma'lûmât isteyiniz çocuklarım.

Mu'allim

İbrâhim Zihni

Sahîfe 280

Eski Zamân Masallarından

Mehmed Ağa tâ çocukluğundan biri hamallık ediyordu. Eski zamânda bu iş, bugünkü gibi çok kazançlı değildi. Bir hamal günde ancak iki üç kuruş ekmek parası tedârik edebilirdi.

İşte zavallı Mehmed de elli senedir bir lokma ekmek parası için sabâhtan akşama kadar ağır yüklerin altında kan ter içinde kalarak çalışıyor, çabalıyordu. Artık bî-çârenin beli iki büklüm olmuştu...

Bir gün köyden bir sâ'at kadar uzakta bulunan şehre yük götürmüştü. Avdetinde, her günküden fazla kazandığından memnûn, hafiften yanık bir Anadolu türküsü okuya okuya yürüyordu.

Bu yol onun ihtiyâr vücûdunu yormuştu. Tesâdüf ettiği yeşil bir ağacın gölgesinde uzandı; arkalığını da başının altına aldı, uyudu...

Arası pek az geçmişti ki uzun, beyaz sakallı, yeşil sarıklı bir derviş Mehmed Ağa'yı tatlı uykusundan uyandırdı. Mehmed korkmuştu:

— Ne istiyorsun Derviş Baba! dedi.

— Bir şey` istemiyorum, çektiğin zahmetleri bildiğimden şu ihtiyâr yaşında sana bir iyilik etmeye geldim. Artık zengin ve mes'ud olacaksın. Beni ta'kîb et!

Mehmed Ağa biraz düşündü. “Belki hakkımda hayırlı olur, ta'kîb edeyim.” diyerek arkalığı aldı, ta'kîbe başladı. Derviş artık arkalığına lüzûm olmadığını, onu terkmesini söyledi. Zavallılık çâr-nâ-çâr kendisine bu kadar yıldır hizmet eden arkalığını kaldırdı, bir derenin içine attı.

O, şimdi dervişi tecrübe etmek istiyordu:

— Baba, dedi, sen beni zengin ve mes'ud edeceksin ama gençlik olmayınca ne işe yarar. En büyük sa'âdet gençliktir.

Derviş heybesinden çıkardığı bir dilim elmaya okuyup üfledikten sonra Mehmed'e uzattı ve yemesini söyledi. İhtiyâr hamal elmayı yer yemez vücûdunda başka bir kuvvet, bir tazelik hissetti. Yüzünün buruşukları zâ`il olmuş, gözlerine bir renk gelmişti. Hakîkaten gençleştiğini anladı. Bunun üzerine dervişe i'timâd ve emniyeti fazlalaştı.

Derviş önde, Mehmed arkada epeyce bir müddet yürüdükten sonra etrâfı büyük ağaçlarla muhat muhteşem bir konağın önünde durdular. Civârda hiçbir ev, hiçbir kimse yoktu. Hatta bir kuş bile görülmüyordu. Derviş, Mehmed'e biri beyaz, diğeri siyah iki taş verdi ve:

— Cesûr ol! dedi, sözlerimi altın anahtarı konağın cesîm kapısına soktu. Kanatlar, korkunç gıcirtılarla arkaya kadar açıldılar. Dervişle Mehmed, büyük, karanlık bir taşlıktan geçtiler. Karşlarına gelen kocaman merdiveni çıkararak gâyet müzeyyen bir salona dâhil oldular. Tavanlar tek mil altın yıldızlarla tezyîn olunmuş; yerler envâ'i türlü kıymet-dâr halılarla kaplanmıştı. Buradaki tefrîşât hemen hemen dünyâ yüzünde misline tesâdüf edilemeyecek derecede enfesti. Mehmed alık alık etrâfa bakıyor, bu mu'azzam salonda rehberini gâ'ib etmemek için güçlük çekiyordu. Böylece birbirinden güzel üç salon geçtikten sonra bir merdivene daha rast geldiler. Buradan da yukarı çıktılar. Bu katın tezyînâtı daha başka, daha renkli idi. Aynı sûrette üç salondan geçip diğer bir merdivenle üçüncü kata çıktıkları zamân korkudan Mehmed'in dizlerinin bağı çözülmüştü. Zîrâ kırk arslan gözleri yerlerinden fırlamış, ağızları açık, mahûf, sivri dişleri, yırtıcı tırnaklarıyla üzerlerine hücum ediyorlardı. Derviş, Mehmed'e siyah taşı atmasını emretti. Mehmed, taşı atınca arslanlar oldukları yerde donup kaldılar. Artık bu kimsesiz konakta bizim iki zâir serbestçe geziyorlardı. Derviş bir odanın önünde durarak kapısını altın anahtarla açtı. İçeride üzeri elmas, yâkut, zümrüt ve muhtelif kıymetli taşlarla müzeyyen altından bir tahta oturmuş gâyet güzel bir kız vardı. Kız bu vakitsiz ziyâretçileri görünce korktu ve şaşırıldı:

— Ne istiyorsunuz, buraya arslanlardan kurtulup

Sahîfe 281

nasıl geldiniz; Allah aşkına cânıma dokunmayın. Ne isterseniz vereyim. Diye yalvarmaya, tacını tahtını, bütün mücevherâtı vermeye başladı. Yalnız sağ kolundaki bir bileziği vermek istemiyor, saklıyordu. Derviş kızın üzerine yürüyerek bileziği kolundan çıkardı. Ve ucunda bağlı küçük bir anahtarla odanın köşesinde duran gâyet büyük bir kasayı açtı. İçinde yumurta cesâmetinde pırlantalar, elmaslar, içinde her türlü mücevherât dolu idi. Mehmed'e bunlardan istediği kadar almasını söyledi. Mehmed taşıyabileceği kadarını ceplerine dolduruyor, gözlerine inanamıyordu. Artık hakîkaten fakirlikten kurtulup mes'ud olacağına kâni olmuştu. Derviş, gitmek vaktinin geldiğini ihtâr etti. Kasayı kapadı bileziği sâhibinin koluna taktı. Kız derin bir nefes alarak kendine geldi. Onlar da oradan dışarı çıktılar. Salondan geçerken Derviş, Mehmed'e beyaz taşı attırdı. arslanlar dirildiler. Bizim zâirler de merdivenleri inip konağın kapısından çıktılar. Bu esnâda Mehmed, kendisine bu kadar iyilik eden Derviş'e teşekkür etmek, ellerini öpmek istedi. Fakat heyhât! Etrâfta kimse yoktu; Derviş gözden gâ'ib olmuştu...

Mehmed oradan doğru şehre gitti. Kendisine gâyet büyük bir köşk yaptırdı. İçini istediği gibi tefrîş ettirdi. Bâğçesinde rengârenk çiçekler, leziz meyveler, türlü havuzlar, fiskiyyeler vardı. Birçok hizmetçiler, uşaklar, aşçılar tuttu. Günden güne Mehmed Bey'in [artık bey olmuştu] şöhreti etrâfa yayıldı. Birçok zenginler kızlarını ona vermek istiyorlardı. Nihâyet gâyet zengin ve kibâr bir tüccârın emsâlsiz derecede güzel kızıyla evlendi. Kırk gün kırk gece düğün yaptı. Bütün ahâlîyi yemeğe da'vet etti. Çalgılar çalındı, yenildi, içildi, eğlenildi... Artık Mehmed Bey çok mes'ud ve bahtiyârdı.

Bir gün refikasıyla birlikte bir deniz seyâhâti yapmaya karâr verdiler. Atlas yelkenli husûsî bir gemi yaptırıp levâzımını ikmâl ettikten sonra, yanlarına miktâr-ı kâfi hizmetçi ve tâ'ife alarak gezmeye çıktılar. Seyâhâtlerinin ikinci günü birdenbire havâ bozdu. Dehşetli bir fırtına denizin altını üstüne getiriyor, dağ gibi dalgalar geminin üzerinden aşırıyordu. Bundan pek çok korktular. Hele Mehmed Bey denize alışkın olmadığı için çok sarsıldı. Kamarasında refikasının dizine başını koymuş yatıyordu. Bu esnâda Mehmed ayıldı, sıçradı, gözlerini açtı; etrâfına bakındı. Hiç kimseler, hiçbir şey'ler yoktu: Ne Derviş ne gençlik ne servet ne refikası...

Biraz evvel yatmış olduğu yerde bulunuyor, hafif hafif serpmeye başlayan yağmur yüzünü ıslatıyordu. Bî-çâre Mehmed Ağa kalktı, arkalığını sırtına aldı. İçini çekerek köyün yolunu tuttu...

2 Kânûn-ı Evvel 339

Beşiktaş M. Hâlid

Şundan Bundan

En son yapılan bir istatistik neticesinde dünyânın en kalabalık şehirleri sıra ile şunlar olduğu anlaşılmıştır.

New York	: 5620000	nüfûs
Londra	: 4485000	“
Paris	: 2906000	“
Chicago	: 2702000	“
Tokyo	: 2173000	“
Berlin	: 1903000	“

Viyana	: 1841000	“
Filadelfiya	: 1826000	“
Hanko	: 1320000	“
Mumbai	: 1176000	“
Rio de Janeiro:	1158000	“
Glasgow	: 1034000	“
Mokova	: 1028000	“
Şanghay	: 1000000	“

Avrupalıların tertîb ettiği bu cetvelde İstanbul’u göremezseniz şaşmayın. Onlar her yerde bize düşmanlıklarını gösterirler. Bir milyondan pek fazla nüfûsu olan İstanbul’u bu meyânda zikretmemek başka neyi ifâde eder?..

Sahîfe 282

Posta Güvercinleri

Ulûm-ı Tabî’iyye Etrâfında:1

Posta Güvercini

İzmir – Göztepe

“Mu'allim” İlyas Bahri

Güvercinler, mukaddemâ-yı dücâciyye sınıfına rabtedilirdi. Avurlarının küçük olması tayrâna daha elverişli olması ve ricâl ile nisâda tüylerin hemen farksız olması cihetleriyle [dücâciyye] sınıfından ayrılması îcâb eder.

Güvercinler vâhidü’l-zevce olup erkek ile dişisi kuluçka vazîfesini müştereken îfâ ettikleri gibi yavrularının tağdîsine berâberce gayret ederler. Dişiler, iki veya üç yumurta yumurtlarlar. İnficâr ile çıkan yavrular [dücâciyye] piliçleri gibi olmayıp çıplak ve gözleri kapalı olduğundan ebeveyni tarafından beslenmeleri lâzımdır.

Hâlet-i kâhilede mevâd-ı nebâtiyye ve hubûbât ile tağdî ettiklerinden zirâ'ate muzır tayyûrdan ma'dûddur...

Güvercin cinsinde bulunan kuşların minkârı mutavassıt, müstakim ve nihâyeti müdevverdir. Güvercinler her tarafta bulunabilirse de kıtâ'at-i atıkada mebzûldür. Güvercin cinsinin

Posta Güvercinlerinin Vapurdan Uçuruluşu

Sahîfe 283

Güvercin Sergisi

Birçok yabânî envâ'ı vardır. Bu cinse meryût güvercin envâ'ı kadar kuşlar meyânında mu'teber ve ma'rûf ve hadden ziyâde şitâyîşe mazhar olmuş ve bu sınıf kadar ırkı çok bir kuş yoktur. Bunun sebebi de asırlardan beri meraklılar arasında yeni bir nev' elde etmek için rekâbet bulunmasıdır.

Güvercinler senede iki üç defa bazen de daha ziyâde yumurtlarlar. Her seferinde iki günde bir olmak üzere iki yumurta yumurtlar bir yumurta yumurtlayanlar makbûl değildir. Altı aylık olduklarında yumurtlamaya başlarlar. Dört yaşından sonra yumurtlamaları azalır. Hâlet-i vahşiyede olduğu gibi te'ehhülî hâlinde dahi vahidü'l-zevce kalmışlardır. Bundan dolayı çiftliklerde dişilerin adedi erkeklerin adedine müsâvî olmasına dâ'imâ dikkat etmelidir. Kuluçka müddedi 17 gün devâm eder.

Öteden beri güvercinlerin ba'zı ırkı, sa'yî güvercinler tatar hizmeti îfâ etmektedirler. Güvercinleri evvelâ bu sûretle istihdâm eden Acemler olduğu bildiriliyorsa da ba'zıları daha kadîm bir zamâna nisbet etmektedir...

Acemîstan'dan Mısır'a, Cezâyir-i Bahr-i Sefîd'e, Avrupa'ya geçmiştir. Belçika bu babda sâ'irlerine tefevvük etmiştir. Hâl-i hâzırda muhâberât-ı askeriyyede istihdâm olunmaktadır. Güvercinler için istihkâm, kal'a, duvar gibi mevânînin ehemmiyeti yoktur. Sür'atleri şimendiferden ziyâdedir. Yed-i emânetlerine tevdi' olunan esrârın ise inkişâfına hemen hemen hiç ihtimâl yok gibidir. Bir me'mûr tazyîk olundukta şifreli bir mektûbun esrârını düşmana ihbâr edebilir. Fakat bir güvercin hayâtı dahi mahvolrsa, düşmana hall-i âdimü'l-imekân şifreli bir kâğıt parçasından başka bir şey` terk etmez. Vaktiyle emr-i muhâberede Bağdâd ırkına mensûb güvercinler makbûl addedildiğinden Belçika ve Felemenkliler bunlar vasıtasıyla kendi yerli güvercinlerini çiftleştirerek ıslâh etmişlerdir.

Sahîfe 284

İngilizceden:

Çocukla Kuş

Ç — Ey kuşçağız gel sen bana
Temiz kafes hâzır sana
Şebnemli çiçekler ile
Yemler getiririm sana

K — Uçacağım uzaklara
Yeşil sıcak ormanlara
Artık bahar gelmeyince
Dönemem ben buralara

K — Teşekkürler! Küçük beyim
Benim rahatlayacağım
Senin altın kafesinden
Çok güzeldir. Gideceğim

Ç — Kim rehberlik eder sana
Dağdan taşta taştan dağa
Yolunu gâ'ib edeceksin
Küçük ahmak! Gel sen bana

Ç — Her tarafı örtünce kar
Senin yuvanı da kapar
Sen nereye gideceksin
Kuşçağızım benimle kal

K — Allah yol gösterir bana
Dağdan taşta, taştan dağa
Ben yolumu hiç gâ'ibetmem
“Good bye”[*] artık dostum sana
Dârü'l-hilâfe İbtidâ-yi Hâric
Medresesi Üçüncü Sınıf
Talebesinden:
Muhammed Şükrü

[*] İngilizceden “Allah'a ısmarladık” makâmında isti'mâl olunur.

Silivri Seyâhâtî

(Geçen Nüshadan Mâ-ba'd)

Tayyâre ve tayyârecilik hakkında îzâhât verildi, buralardan yine Türk tayyârelerinin hükümrân olması hakkında temennîlerde bulunuldu.

Ağaçlar, çiçekler, kırlar, tepeler, bostan ve dolapları; hülâsa her şey` çocuklar için sorulacak ve öğrenilecek şeylerdi. Nitekim onlar da bu husûsta kusur etmiyorlar, muttasıl mu'allimlere su`âller soruyor ma'lûmât ediniyorlardı.

İstanbul'un en son mesîresi olan Florya'dan geçti. Trenden derhâl inebilmek için eşyâyı mümkün merteye topladık. Birkaç saniye sonra tren Küçükçekmece'de tevkîf etmişti. Birer ikişer aşağıya indik, eşyâ taşındı. Araba kuruldu. Çocuklar bir buçuk iki sâ'at kadar dinledikleri trenin yek-nesâk gürültüsünden sonra sâmit ve sâkit uyuyan denizin temâşâsına daldılar. Hakîkaten deniz sessiz, güneşin şu'âtiyle mütelevvin, seyredilecek bir güzellik kesbetmişti. Coğrafya kitâblarında, haritalarda gördükleri, o, ufacık Marmara gözlerinde değışmiş, hakîkî şekli, tabîî manzarasıyla onlar da başka bir his uyandırmıştı. Efendilerin bir kısmı dağılmış ileride istasyona â'id duvarlardan birinin kenârında yanlarından su sızan küçük çeşmeden mataralarını dolduruyorlar ve içiyorlardı. Biz de susamıştık. Yolculardan biri ileride daha temiz ve iyi bir su bulacağımızı söyledi. Arabanın arkasına toplandık âdî adımla yürüyerek istasyondan uzaklaştık.

Araba altı efendi tarafından çekiliyordu. İzciler henüz dinç olduklarından şevkle itiyor ve sür'atle ilerliyorlardı.

Sahîfe 285

Hepimiz dalgın dalgın konuşa konuşa yürürken arabanın oku birden bire havâya kalkmasın mı? Az kalsın arkadaki efendiler ezileceklerdi. Bereket versin sür'atle geri çekildiler, bir kazâyâ meydân verilmedi. Demek ki ufak bir dikkatsizlik büyük bir zarara sebebiyyet verebilecekti. Hepimiz bir taraftan yakaladık ıklaya sıklaya güç hâl ile doğrulttuk. Araba o kadar sıkı bağlanmıştı ki devrilmesine rağmen eşyâ yerinden bile oynamamıştı. Mu'âyene ettik, yalnız arkadaki âlet hızına mahsûs çekmecenin vidaları kırılmıştı. Onları düzeltti, yine neş`e ile yolumuza devâm ettik.

Güneş te'sirini göstermeye başlamış, yorgunluk yürüdükçe ziyâdeleşmişti. Elli dakikalık bir yürüyüşten sonra küçük çekmeceye girdik. Yaptığımız programa nazaran

burada hiç durmayacak, daha bir sâ'at ileride mola verecektik. Hâlbuki kâbil mi? Hepimizde dinlenmek ve biraz nevâle almak ihtiyâcı vardı. Kahveye doğru ilerledik. Ahâlî ayağa kalkarak bizi istikbâl ile beyân-ı hoş âmedî eylediler. Yüksek düşünceli küçük seyyâhlar, ağır başlı, vakur birer adam heybetiyle sandalyelerine oturarak çaylarını içmeye başladılar. İmâm Efendi, genç bir jandarma, kır bekçisi etrâfımızda pervâne gibi dönüyorlar, bize yardım edebilmek için fırsat arıyorlardı. Yanımızdaki çeşmeden testileri doldurdular. Birer bardak su ikrâm ettiler. Kahvelerimiz de gelmişti...

Mübâhase esnâsında ikide bir de Cenâb-ı Hakk'a şükrediyorlar. Şimdiye kadar ecnebî askerlerini görmekten hâsıl olan gayz ve nefretlerini anlata anlata bitiremiyorlardı. Sebeb-i seyâhâtimizi, Silivri'ye gideceğimizi söylediğimiz zamân muvaffakiyyetler temennî ediyorlar, oraların felâket-zede halkına da neş'e vereceğimizden tebrik ve takdîr ediyorlardı.

Köyde: Ufak bir mekteb varmış, mu'allimi me'zûnen İstanbul'a gittiği için ma'a'l-esef kendilerini görmek kâbil olmadı. Jandarma ve imâm efendiden köy hakkında ma'lûmât-ı kâfiyye aldık bil-netice Çekmece karyesinde [350 İslâm], [80 Hristiyan], [1 câmi'], [1 mekteb] olduğunu öğrendik. Daha fazla oturmaya vaktimiz olmadığından teşekkürle vedâ' ettik. Bizi karyenin müntehâsındaki jandarma karakolunun bulunduğu köprüye kadar teşyî' ettiler. Kendilerine son selâmlarımızı yollayarak ayrıldık...

Güneş harâretini epey arttırmıştı. Yolumuz yarım sâ'at kadar düz ve oldukça muntazam bir cadde üzerinde devâm etti. Çekmece Gölü'nün etrâfında âdetâ güzel bir seyrân yapıyorduk. Dakikalar geçtikçe araba ağırlaşıyor, sıcak hepimizi kasıp kavuruyordu. Dik yokuşlar baş gösterdi. Kısa gibi görünen bu iniş çıkışların ardı arkası gelmiyor, boyuna devâm ediyordu. Talebede ümîdin fevkinde bir gayret vardı. Bütün yorgunluğa rağmen onlar, yine gülerek birbirini teşvîk ederek arabanın her tarafına yapıyor ve ilerlemeye çalışıyorlardı. Araba çekmek husûsunda Hayri ve Mehmed Ali Beylerin pek kıymetli emekleri sebkât etmişti. Hemen dâ'imâ bir tarafından iterek talebeyi gayrete getiriyorlardı. Bi'l-hâssa oku idâre etmekte pek mâhir idiler.

Bizi en çok yoran sıcaklığın te'siri idi. Sanki bir çölde idik. Etrâfımızda dikili bir ağaç değil, yeşil bir ot bile yoktu. Bütün ümîdimiz karşımızdaki iki üç ağaca bağlanmış. Onlara bir an evvel varmak bizim için bir gâye olmuştu. Hep... Ha geldik! Ha geleceğiz

diye yürüyor, bu sûretle kuvvetimizi arttırıyorduk. Fakat ne mümkün! O, karşımızda pek yakın gördüğümüz ağaçların sanki biz gittikçe uzaklaşıyor, gûyâ bizimle eğleniyorlardı. Yokuşlardan bir türlü kurtulamıyorduk. Rast geldiğimiz birkaç yolcuya mesâfeyi sormuş ve onlardan her yerde olduğu gibi [on dakika sonra varırsınız] cevâbını almıştık. Hâlbuki kaçınıcı on dakikalar geçti?!. Ağaçlar hâlâ o uzaklığı muhâfaza ediyorlardı. Çölde serâba koşan bedevîlerden farkımız yoktu, harâretin bu derece müdhîş olacağını tahmîn etmemiştik. Artık çocuklardan sarf ü nazar bizde bile tâkat kalmamıştı. Sıra benimle Kâzım Bey'e gelmişti. Arabanın ön tarafına oka geçtik [esâsen yürüye yürüye ayakları şiştiğinden] Kâzım Bey fotinlerini çıkarmış çoraplarıyla yürümeye başlamıştı.

– Mâ-ba'dı Var –

Sahîfe 286

Ahlâk

Hikâye

Oğuz Hân kasabasının ber-nâm zenginlerinden Yaşar Bey'in oğlu Tosun'u tanımayan yoktu. Arkadaşları arasında yaramazlık, hırçnlık ve tembelliğiyle şöhret bulmuştu.

Tosun'un yalnız ismini işitmek onun hakkında bir fikir edinmeye kâfi idi. Hocasının nasihatleri, babasının tazyîki hiçbir şey` onu gittiği fenâ yoldan döndüremiyordu. Mektebe gitmek üzere evden çıkarak sokakta birtakım yaramaz çocuklarla oynar, günlerce mektebe devâm etmezdi hatta sene nihâyeti geldiği hâlde kitâblarını henüz kesmemişti. Kendisine nasihat etmek isteyen arkadaşlarına benim babamın parası neye yetmez cevâbını verirdi. Yaşar Bey kendisinin servetiyle kurulan akılsız çocuğunu yola getirmek için bir çâre düşündü. Karadere köyünde Ramazan isminde hâli düşkün, a`ilesi kalabalık ve idâresi yolunda gitmeyen bir bildiği vardı. Karadere'nin mektebi güzel ve mu'allimi pek kıymetli idi. Tosun'un babası bu mekteb çocuklarının terbiye, nezâket ve çalışkanlıklarına meftûn olduğundan oğlunu bir müdded için oraya göndermeyi düşündü. Martın on dokuzuncu çehârşenbe günü sabâhleyin erkence iki hayvan hâzırlattı.

Yaşar Bey — Şu duru kısrağa bin bakalım.

— Nereye gidiyoruz Bey Baba.

— Şimdi öğrenirsin.

Yaşar Bey önde Tosun arkada gidiyorlardı. Yollarda hiç konuşmadan köye geldiler.

Ramazan Ağa misâfirlerini karşılayarak en iyi odasını açtı. Muhteşem ve salonları bile halılarla döşenmiş süslü konaklarda büyüyen Tosun eski püskü, yırtık çul parçalarının üzerine oturunca cânı sıkıldı, kaşlarını çattı. Böyle bir yere getirdiği için babasına kızılıyordu. Akşam olunca sofraya bir tas un çorbası, bir sahan fasulye ve biber konmuştu. Tosun benim karnım toktur, cânım istemiyor iştiâm yok, dedi. Ramazan Ağa pek çok ısrâr ettiği hâlde mağrûr çocuğu sofraya bir türlü getiremedi.

Yaşar Bey pencşenbe günü ale'l-sabâh kasabaya avdet etti. Tosun akşamdan yemek yemediği için açtı bayılmak derecesine geldi. Fakat kibir ve gururundan ekmeğe isteyemiyordu. Çocuklar mektebe gidecekleri için anneleri sıcak bir tarhana çorbası pişirdi. Tosun akşamki naz ve istiğnâlarını bırakarak sofraya kuruldu ve çorba ile güzelce bir karnını doyurdu.

Ramazan Ağa'nın çocuklarıyla birlikte günü mektebde geçirdiler. Akşamı birkaç soğan bir parça tuz ve bir sahan yağsız bulgur pilavı yedikten sonra çocuklar kitâblarını açtılar. Ve ertesi günkü vazîfelerini hâzırlamaya başladılar. Tosun bir köşeye çekilmiş mütemâdiyen düşünüyor ve bin türlü nân ve nîmetler içerisinde derslerine ehemmiyyet vermediğinden dolayı kendi tabî'atına ateşler püskürüyordu.

Ramazan Ağa'nın bu kadar fakirliğine rağmen çocukların vazîfelerine ihtimâm ve dikkati Tosun'u gayrete sevk etti. Tembellik ve gururuna tembellik ve gururuna la'netler ederek çalışmaya başladı ve pek az bir zamânda mektebin en zeki, çalışkan ve sevimli çocuklarından oldu.

Yaşar Bey oğlunun bütün harekâtını dikkat ve ehemmiyyetle ta'kîb ediyordu. Tabî'atını değiştirdiğine tamamen kanâ'at getirdikten sonra Tosun'u yanına aldırdı.

Artık Tosun bizim bildiğimiz haylaz hırçın ve yaramaz çocuk değildi. Ahlâkı değişmiş, mektebe müdâvim, çalışkan, terbiyeli ve mektebin en mümtâz talebesi olmuştu.

Akhisar: Numûne Mektebi Beşinci Sınıf Talebesinden (35) Tal'at Tuğrul

Bir Kavganın Neticesi

İki geyik bir ormanda yaşıyordu. Bir gün ormanın misk kokulu kekikler, çiçekler ve tırtıllarla mestûr bir yerinde yek-diğerlerine rastladılar. Azametle yek-diğerlerini süzdükten sonra biri diğerine tehdîd-kâr bir tavırla:

— Ben bu çayırlarda yalnızca otlamak isterim sen haydi defol, git... dedi.

Diğeri:

— Demek buraları pek beğendiniz?. A'lâ... Lâkin nasıl oldu da bana danışmadan buralara ayak basmak cesâreti gösterdin?..

— Çok şey`... Buralarda otlamak için efendi hazretlerinden mi müsâ'ade alacağım? Ben beğendiğim yerde istediğim otu bildiğim gibi yerim...

Bu sözü söyledikten sonra rakîbine doğru mağrûr-âne ilerledi. Onu bir süzdükten sonra ânî ve müdhiş bir tos vurdu. Dallı budaklı iri boynuzlar çatıştı. Vuruştular. Vuruştular...

Sonunda ne oldu biliyor musunuz? İkisinin de boynuzları birbirine o kadar uygun o kadar sarp çarpıştı ki ayırmanın imkânı kalmadı. Beyhûde yere var kuvvetleriyle uğraştılar birbirlerini sarstılar çekip ittiler fakat bu didişmeler boynuzların daha muhkem çatışmasından başka bir netice vermedi. Lâkin gâlib gelmek için kurtulmak lâzımdı. Binâ`en-aleyh birkaç adım daha ilerlediler gerilediler itiştiler çekiştiler fakat yine başlarının daha sağlam bağlanmasından başka bir şey` elde edemediler tâkatsiz azgınlıklar içinde ayaklarıyla toprağı eştiler, kazdılar tirfiller kekikler söküldü her tarafa çakıllar topraklar fırladı. Geyikler bütün gün bütün gece böylece kaldılar. Aynı hâl ikinci gün de devâm etti. Tehevvür ve ıztırâb böğürmeleri ormanı çınlattı. Lâkin insândan hayvandan hiçbir ferd yardımlarına gelmedi. Kurtulabilmek için ne kadar kuvvetleri var ise hepsini sarf ettiler. Sonra tâkatsiz yan yana yıkıldılar. Şimdi de açlık onları boynuzlarından daha elim bir sûrette yakaladı. Hazîn ve nümîd-âne anladılar. Daha sonra inilti boğuk feryâdlar, hıçkırıklı ağlamalar gibi tadrîcen hafifledi azaldı. Nihâyet ulu nazarlarıyla sâbit ve fersiz bakışarak açlığın pençesinde kıvranarak...

(Metnin devamı 288. sahîfededir.)

Garîb Bir Hayâtın Âkıbeti

Tefrika: [8]

Muharriri: A.

– Mâ-ba'd –

Bî-çârelerden bu hay huy serseri-yâneyi seyrediyorlar. Arkalarından kopan bu galgaleyi dinlemekten mahzûz oluyorlardı. Bu sırada (Nina) haykırdı:

– Eyvah öteki tayyâreyi tahrîk ettiler. Ne kadar hayvanlık ettim. Ne kadar akılsızım. Diğer tayyârelerin makinelerini bozmadım. Yeraltı seyâhâtinden sonra bu gökyüzü yolculuğu hoş olacaktı heyhât işte şimdi birer firârîyiz. Acaba ne tarafa gitsek?

– Müdhiş Bir Ta'kîb –

Diğer tayyâreler havâlanmış, aynı hizâda birinci tayyâreyi ta'kîb ediyordu. Tayyâreci:

– Onun sür'ati biraz fazladı. Üç sâ'at sonra bizi yakalayacaktır, dedi. Hepsi bu defa korkmaya başladılar. Üç sâ'at sonra ne olacaktı. Hüküm-dârın oğlu, Sabinâ Hükûmetinin veliahtı daha hiçbir şey` söylememiş ve ne derlerse onu yapmıştı. Bu defa söze başladı.

– Efendiler... Şimdiye kadar ne siz benim ismimi sordunuz ne de ben buna bir lüzûm gördüm. Hatta sergüzeştimden dahi haber-dâr değilsiniz. Şimdi sırası geldi. Mâdemki üç sâ'atlık bir vaktimiz var bu müdded zarfında ben de sergüzeştimi anlatayım.

Nahid — Ah ne kadar teşekkür ederiz.

Mahbûs — İsmim Horas'tır. (Sabinâ) Hükûmetinin veliahtıyım. Daha doğrusu veliahtı idim. Şimdi bu haktan iskât edildim. Bakalım neticesi ne olacak.

Sahîfe 288

İhtimâl defter-i hâtîrâmı okudunuz. Hükûmetimizin bir kâ'idesi var ki her re`îs-i hükûmet (40) yaşında her ne olursa olsun idâre-yi umûrdan çekilmeye mecbûr. Hâtîrât [Tâclı Salon]da şark tarafta gizli bir dolapta mahfûz dururdu. Hüküm-dâr vakt-i mu'ayyeninde bütün eşrâf-ı memleket umerâ ile berâber pâ-y-ı tahtımız bulunan [Güllü bâğçe]den iki gün mesâfedeki çöl ortasında gördüğünüz o garîb eve tahte'l-arz bir yol ile gelir. Veliaht dahi onlarla berâberdir. Birçok merâsimden sonra veliaht ahd-i saltanâtında ne sûretle hareket edeceğine dâ`ir uzun beyânatta bulunur herkes dinler.

Müte'âkıben merâsimle hüküm-dâr İnan idâreyi genç vârisine terk eder. Kendisine verilen tahsîsâtla istediği yerde imrâr-ı hayât eder.

Sıra bana gelmişti. Ben bütün hayâtımı hasr-ı ilme etmişimdir. Tâ on beş yaşımdan beri babamın başvekili [Koryas]'ın kızını sevmiş onun fezâil-i ahlâkiyyesine meftûn olmuşum. Bu kızın ismi [Nina]dır. Şüphesiz tanıyorsunuz.

— Evet... Devâm buyurunuz.

— Bu aşk, bu sâf muhabbet gizli olarak devâm ediyordu. Fakat herhangi bir müfsid, bir hâ'in bunu babama ihbâr etti. Muhabbetimiz meydâna çıktı hâlbuki babam harîsti. İdâre-yi umûru bırakmak istemiyor beni iskât için en ufak bir bahâne arıyordu. O bahâne eline geçti. (Koryas)'a ihbâr-ı keyfiyyet etti. (Koryas) ortalığı velveleye verdi. Bu vak'a bütün (Güllü bâğçe)de işitildi. Hüküm-dâr ile vezir birleşti. (Koryas) nâmûsum berbâd oldu diye haykırıyordu. Babam vâsıtalarla benim bu sergüzeştten vazgeçmem için haber gönderdi. (Bu cân bu tende oldukça bütün muhâleke rağmen asla vazgeçmeyeceğimi) söyledim. (Koryas) Nina'yı hapsetti. (Koryas)'ı düelloya da'vet ettim. Hâlbuki düello memnû'dur. Babam bundan istifâde etti. Başka vâris dahi yoktu.

İşte tam bu sırada babamın müddedi bitmişti. (Tâclı Salon)a gidilecekti. Mu'tâd olan merâsimle ben dahi dâhil olduğum hâlde gittik. Ale'l-usûl usûl-i idâreyi tenkîd...

[Metnin devamı 289. sahîfededir.]

[287. sahîfedeki metnin devamıdır.]

...Boğuştukları yerde öldüler. Vücûdları kurtların çakalların şikârı oldu. Etləri bitti, kemikleri etrâfa dağıldı. Yalnız mu'azzam vaz'iyetli boynuzlar bu harîs kavgacıları pür-mâl bir kinâye gibi kaldı.

Düşüncesiz kafaların âkıbeti hep böyledir.

Akşemseddîn Sınıf 7. 774

Hikâye:

Define

Yabanovalı Selîm'i o havâlîde tanımayan yoktu.

Tütün kaçakçılığı, silah ve fişek satıcılığı, iyi ve mert tabî'atıyla bütün köylülere kendini sevdirmişti.

Bir akşam kasabaya yarım sâ'at mesâfede Ahir köyüne gitmişti. Ertesi cum'a günü köyün bütün gençleri ava gidecekti. Selîm başka bir yere gitmeye hâzırlanırken delikanlıların ısrârına dayanamayarak bir gün daha kalmaya ve köylülerle birlikte ava gitmeye râzî olur. Köylüler 50 – 60 kişilik kâfile ile uzunca ormana gittiler. Avcılardan bir kısmı dağın geçit yerlerini tuttular. Diğer bir kısmı da o civârdaki tilki inlerini basmaya koştular.

O gün akşama kadar son gayretle yirmi tavşan ve yedi tilki avlamışlardı. Akşam üzeri avdet edecekleri sırada Selîm tüfeğini önünden kaçan tavşana boşalttı. Kurşun bir küpe isâbet etmiş ve mesâfe pek yakın olduğu için Selîm'in kulağına tiz bir ses geldi.

Kendisine pek yabancı gelmeyen bu sese merak ederek kurşunun gittiği tarafa doğru koştu. Bir de ne görsün. Kocaman, iki insân boyunda ve geniş bir küp, kurşunun isâbet ettiği yerden sarı sarı altınlar akıyor. Çocuklar sakın imrenmeyiniz. Küp ağzına kadar gün görmemiş sarı sakallılarla dolu idi. Selîm bir defineye rast geldiğini anladı ve mes'eleyi diğer arkadaşlarına sezdirmeden köye döndü. Tilki derileri satılarak on okka şeker, yağ, pirinç, un vesâ'ire alındı. Tavşanlar pirinçle dolduruldu.

Bütün bu hâzırlıklar gecenin sâ'at dört beş sularında ancak bitebilecekti. Delikanlıların bir kısmı yemekleri hâzır ediyorlar birkaçı davul, zurna ve def çalıyorlar diğerleri de hurra tepiyorlardı. Selîm bu hay huy

[Sahîfe 289/1]

içerisinde bir köşeye çekilmiş. Paraları gece ile nakledilmek için buradan nasıl kurtulacağını düşünüyor, zihninde birtakım planlar hâzırlıyordu. Nihâyet bir şeytânlık hatırına geldi. Arkadaşlar, dedi. Sizin aranızda bulunmayı kendim için bir şeref sayarım. Fakat fenâ bir haber aldım. Sizden nasıl ayrılacağımı düşünüyorum. Ve te'essürümden çıldıracağım geliyor Şerefiye köyünde biraz tütünü vardır. Köylülerden birisi kolcuların Şerefiye'ye doğru acele acele geçtiklerini görmüş, avdan dönerken bana yana yakıla anlatıyor ve kuzum Selîm Ağa sakın senin için gitmesinler? Orada tütünün var mı? Diyordu.

Siz gülüp oynarken ben mütemâdiyen onu düşünüyorum, bir taraftan oradaki mallarımı kaçırmaya diğer taraftan bu akşamki eğlenceden mahrûm kalacağımı hatırıma

getiriyor ve bir türlü kararımı veremiyorum. Ben yalnız mes`eleyi size açmakla iktifâ ediyorum. Siz nasıl isterseniz öyle bir karar veriniz. İster bana izin verir ve mallarımı kurtarmaya müsâ'ade edersiniz, isterseniz aksi bir karar verirsiniz.

Süleymân planı o kadar mükemmel, kurduğu ağ o derece mâhir-âne idi ki delikanlıların müsâ'ade etmemelerine ihtimâl verilemezdi. Pekî kardeşim siz bilirsiniz. Mâdemki mes`ele böyledir gidiniz fakat sizin işiniz çabuk biter. Ondan sonra yine gel, biz bu akşam sabâhçıyız. Teşekkür ederim. Allah'a ısmarladık. İnşâallah gelmeye çalışırım.

Selîm atının üzerine atıldığı gibi dörtnal ile Yabanova'ya geldi. Kendisinin ve dayısının arabalarını koşturarak sabâha kadar defneyi evine taşıdı. Bir müddet sonra Ankara'da bir ev satın aldı ve defneyi yavaş yavaş Ankara'ya taşımaya başladı. Parayı tamamen yeni eve naklettikten sonra kendisi de a`ilesiyle birlikte Ankara'ya göçtü. Memleket ahâlîsini şüpheye düşürmemek için parayı çıkaramıyorlardı. Hicaz'a gitmek ve ondan sonra parayı meydâna çıkararak ticâret etmek en münâsib bir çâre idi.

O sene Selîm de hacılar kâfilesine katılarak mükemmel bir hacı oldu. Hicaz'dan döndükten sonra ticâret etmeye başladı. Defne paralarıyla tiftik ticâretini yed-i inhisârına alarak Ankara'nın en zengin tüccârlarından oldu.

İhsân

[288. sahîfedeki metnin devamıdır.]

...ettim. Ne sûretle hareket edeceğime dâ`ir beyânâta bulunmak üzere iken evvelden ta'lîm edilen (Koryas) ayağa kalktı. (Hükûmette hüküm olmadığını çünkü muhâlif kânûn düelloya da'vet etmekle kendi hakkımı iskât ettiğim binâ`en-aleyh böyle uzun uzadıya beyânâta hâcet olmadığını) söyledi. Yine öğretilen birkaç dalkavuk bunu tasdik etti. Hep birlikte benim hapsim ile babamın mevki'-i iktidârda kalması istihâm edildi. Babam utanmadan bunu kabûl etti. Ve ben orada hâzır bulunan askerler vâsıtasıyla husûsî sûrette ihzâr edilen tahte'l-arz mahzene idhâl edildim.

(Nina) tabî`î serbest bırakıldı. O günden i'tibâren...

– Mâ-ba'dı Var –

Bilmece

“Gelişi arslan gibi
Oturuşu sultân gibi
Yayılr hasır gibi
Sürünür esir gibi?”

(Kânûnî İnâs Numûnesinden İhsâne Hanım Tarafından)

Halledenler arasında kur'a çekilerek birinciye üç aylık abonemiz, ikinciye bir cild şi'ir, üçüncüye bir vatanî manzûm tiyatro kitâbı hediye edilecek, kırkıncıya kadar da birer şık (Yeni Yol hediyesi) verilecektir.

On yedinci sayıdaki bilmecemizin halli:

“SOBA” idi.

Kur'a neticesinde birinciliği Büyük Reşit Paşa Numûnesinden

[Sahîfe 289/2]

424 Hasan, ikinciliği Söke Numûnesinden 138 Mu'ammer, üçüncülüğü Kocaeli Yeni Tûrân İnâs Numûnesinden 41 Ülfet Hanım ve Efendiler kazandı.

Kırkıncıya Kadar Bir Kart Alanlar:

İzmir Karşıyaka Ankara Mektebinden 204 Mustafa Ferid, Süleymâniye Kânûnî İnâs Numûnesinden İhsâne, Nezahat Hüsnü, 228 Rahime İsmâil, İstiklâl Mektebinden 140 Hüseyin Hamdi, Koca Mustafa Paşa Numûnesinden 795 Fâzıl, 312 Avni, 302 Mehmed Sâlih, 958 Orhan, Şehîd Niyâzi Numûnesinden 669 Ra`ûf Yaşar, 772 Fâzıl, 512 Süleymân Nevzâd, Kocaeli Reji Başmüdiriyyeti muhâsiblerinden Hidâyet, Dumlupınar Mektebinden 298 Fâruk, 240 Selîm, 239 Haydar Kâzım, 251 Mehmed, 220 Süreyya, 202 Orhan, 228 Hüseyin, 269 Cemâleddîn, Akşemseddîn Numûnesinden Hüseyin Nevzâd, 294 Hasan Refik, Kocaeli Yeni Tûrân İnâs Numûnesinden 593 Hâdiye İskender, 402 Mu'azzez Burhâneddîn, İzmir Sevdâ Kütüb-hânesinde Mehmed Ali, Gelenbevî Lisesinden Kâmurân, Eyüb Reşâdiye Numûnesinden Ahmed Burhâneddîn, 524 Mehmed Selîm, 406 Ken'ân, 684 Feyyaz, 484 Nihat Mesrûr, 685 Mümtâz, 712 Onur, 401 Mehmed Salâhaddîn, İzmir Kokaryalı'da Tavaslı çıkmazında beş numarada Kemâl, Koca Mustafa Paşa'da 651 Mehmed Hayreddîn, 986 Gâlib, Bâliye kazâsı Fikret Mektebinden 35 Ali Nihad, Balıkesir Dârü'l-mu'allimîninden Şevki Tuğrul Efendi ve Hanımlardır.

Dikkat

Yine İhtâr Ediyoruz: Kârîlerimiz içinde pek çok dalgınlar vardır. Adres yerine sınıflarını yazıp bırakıyorlar. Bu olmaz. İsim, adres okunaklı yazılmalı, hiçbir şey` unutulmamalıdır. Yine kârîlerimiz içinde ba'zıları bilmece kuponlarını beş kuruş mektûb içinde gönderiyorlar. Evvelce, iki üç kuruşluk karta yapıştırıp yollayın diye yazmıştık. Mecmû'anızın yalnız hikâyelerini değil bu gibi yazılarını da dikkatle okumalısınız. Neme lâzımcılığın cezâsını yine siz çekersiniz.

Kütüb-hâne-yi Sevdâ

İzmir'in en fa'al en kıymet-dâr bir kütüb-hânesi olan “Sevdâ Kütüb-hânesi”ni bil-umûm mekteblere tavsiye ederiz. Bütün levâzımınızı oradan tedârik etmeniz menfa'atiniz îcâbındandır.

Nâfiz Zeki Kırtâsiye Mağazası

Şeh-zâdebaşı'nda, direkler arasındadır. En şık defterler pek zarîf zarflar, mektûb kâğıtları, el işlemesi levâzımı en ucuz fiyatla oradan tedârik edilebilir. Fâtih ve civârı kârîlerimiz mükâfâtlarını yine oradan alabilirler.

Kârîlerimizden arzû edenler bilmece gönderebilirler. Şu kadar var ki mükâfâtını da berâber göndermelidirler.

Tevzî' Merkezlerimiz

İzmir'de Sevdâ ve Mektebler Kütüb-hâneleri

Manisa'da Hükûmet İttisâlinde Ma'ârif Kütüb-hânesi

İstanbul'da Servet-i Fünûn Matba'ası

Bolu'da aşağı çarşıda Hâfız Emîn Efendi

Akhisar'da Attar Mustafa ve Kırtâsiyecî Kasım Efendiler

Kocaeli'de Demir Yolu Caddesi Sâdi Bey Mağazası

Küçük Okuyucularımıza:

Tahrîr derslerinizin güzel parçalarından; en güzel yazılarınızdan yollarsanız fırsat düştükçe “Yeni Yol”a dercederiz. Bu sûretle güzel yazılarınızı bütün arkadaşlarınıza okutmuş olursunuz.

Numara: 21 Yeni Yol Bilmece Kuponu

Halli:

İsmi:

Adresi:

21. YENİ YOL, C: 1 Nu: 22

YENİ YOL

Yıl – 1

Sayı – 22

Mesleğimize muvâfık yazılar
memnûniyetle kabûl ve neşrolunur.
Neşredilmeyen evrâk i'ade edilmez.

Seneliği (240) altı aylığı (120) kuruştur.

Mürâca'at Mahalli:

İstanbul

Sâhib-i İmtiyâzı:

“Servet-i Fünûn” Matba'asında

Mu'allim Nedim Tuğrul

Yeni Yol Müdüriyeti

Nüshası 5 kuruştur. (Haftada bir defa neşrolunur resimli çocuk gazetesidir.) 31 Kânûn-ı

Sânî 1340

İzmir Sanâyi' Mektebi Torna ve Tesviye-hânesi -Talebe İş Başında-

[Sahîfe 289/3]

Târîh Dersleri:

Eski Eğlencelerde Lüzûmsuz Masraflar

Mu'allim: İbrâhim Zihni

Eski Osmânî Türklerinde devletin kuruluşu kutlulandıktan ilk fikir, mülkün i'mârî için icâb eden şekilleri düşünmek oldu.

At sırtında hudûdlar genişletilirken memleketin ilerlemesine, güzelleşmesine, düşman tecâvüzünden muhâfazasına yarayacak esâslar aranılmış bulunmuştu.

Pâdişâhlar gâzî arkadaşlarıyla görüşür, yapılacak ne gibi işler varsa söyleşilir herkes fikirlerini pervâsızca beyân eder bunlardan hangisi musîb ise kabûl ve icrâ edilirdi.

Meselâ arâzî taksîmâtı, zirâ'at işleri, ulûm-ı fûnûnun terfî'si, sağlam teşkilâtlı mu'ayyen mevcûdlu bir ordu gibi mühim mes`eleler hep pâdişâh önünde karâlaştırılır icrâyaya me`mûr olan kimselere havâle olunurdu. Türkler her zabt ettikleri yerlerde, eğer harpten veya sâ`ir sûretle harâb olmuşsa bunları ta'mîr ederler, halkın aralarında zuhûr edecek du`âları hal ve fasletmek üzere bir hâkim, askerî işlere bakmak için dahi birer kazâsker ta'yîn ederler. Fakir olanlara mu'âvenette bulunulur, evlâdlarını yeniçeri ocağına vermek arzûsunda bulunanların istedikleri icrâ edilir. Daha ne gibi noksânları varsa bi'l-hâssa zirâ'at işleri şehrin ze`âmet ve tımârına sâhib olan beyin icrââtına terk edilirdi. Bunlardan mâ'adâ daha pek çok fâ'ideli teşkilât vücûda getirmişlerdi.

Babalarımız, kânûnları, idâre-yi hükûmet yollarını hep halkın ihtiyâcını tedkîk ederek bulurlarmış.

Osmânlı Türklerinde ilk kânûn nasıl meydâna gelmiş, bakınız size anlatayım:

Osmân Gâzî nâmına hutbe okunması, para bastırması karâlaştırıldıktan sonra Germiyan vilâyetinden bir adam Osmân Gâzî'nin huzûruna gelip:

— Bu pazarın bâcını bana satın.

Gâzî hazretleri cevâben:

— Bâc ne oluyor ki?

— Pazara her kim mal getirirse ondan bir miktâr akçe alayım.

Osmân Gâzî itti:

—Bu pazara gelenlerde bir alacağın mı var ki bunlardan para alırsın?

— Bu şimdiye kadar usûl tutulmuştu. Her yerde her vilâyette pâdişâh için her satılan şeyden akçe alırlar.

Osmân Gâzî tekrâr:

— Bu Tanrı buyruğu (emri) ve peygamber kavli midir yoksa bunu her diyârın pâdişâhı kendimi icâd etmiştir.

Adam dahi:

— Eskiden beri töre-yi (töre kânûn, usûl demektir) sultânîdir.

Bu söz üzerine Gâzî-yi Nâm-dâr gazâba gelerek:

— Yürü, git! Bu diyârdan. Bu arada durma! Sana ziyânım dokunur. Bir adam kendi kazandığı mal için neden bana borçlu olsun ve bana para versin.

Bunun üzerine Osmân Gâzî'nin yanında bulunan yoldaşları bu bâbda kendisine biraz izâhât vermişler, bu alınacak para zât-ı şâh-âneniz için değildir. Ancak pazarı muhâfaza edenlerin emeklerine mukâbil bir şey` vermek lâzım olduğuna göre, bu ise satılan mallardan alınacak bir bâc ile te`mîni kâbilidir, demeleri üzerine âtîdeki kânûn sûreti i'lân edilmiştir.

“İlk Osmânlı Kânûnu”

“Her kim ki bir yükü sata iki akçe versin eğer satmaya hiç nesne vermesin”

Bu kânûn dahi bize gösteriyor ki eski pâdişâhlarımız her işlerini ya bir kânûna veya bir kânûnu ihtiyâcât-ı halka uydururlarmış.

– Mâ-ba'dı Var –

YENİ YOL

Ser-muharriri: Demiray

“Yeni Yol”un yazıları kırâ`at kitâblarına veya sâ`ir bir yere me`âhiz gösterilmeden
alınamaz.

Kış Eğlencelerinden: Kar Üzerinde Kızak

Sahîfe 290

Biraz da Benlik

Sevgili Okuyucularımız!

Yeni Yol'unuza büyük bir muhabbet beslediğinizi her gün yolladığımız yüzlerce mektûbdan anlıyoruz. Yeni Yol'unuzla kâfi derecede alâka-dâr bulduklarınızı görmekte bahtiyâruz. Artık elimizden geldiği kadar biz de nişâne-yi şükrân olmak üzere sizin ihtiyâclarınızı tatmîn edecek sevimli yazılar, güzel hikâyelerle Yeni Yol'u tezyîn edeceğiz. Ve inşaallah Yeni Yol'u sizin evlâdlarınıza da okutacağız.

Lâkin cânımızı sıkan bir nokta, gerek bizim ve gerek mu'allimlerinizin emellerini alt üst eden bir mes'ele var. İşte bu nüshada bundan biraz bahsedecek te'essürlerimiz pek vâhî olmadığını olmadığını isbât edeceğiz. Bu mes'ele o kadar mühim ki genç cumhûriyetimizin hayâtıyla alâkadar.

Bu endişemize sâ'ik ise sizden aldığımız mektûblardır. Pek güzel fikirler dermeyân ediyor, bir mes'ele hakkındaki düşüncelerinizi lâyıkiyle ifhâm edebiliyorsunuz. Bu a'lâ... Lâkin ne için bilmem biz, çoktan unutulduğunu zannettiğimiz köhne ve bâtil i'tiyâdların kurbânısınız?..

Ne için hâlâ mektûblarınızda "hazîne-yi mektûbât"ların acâ'ib ifâdeleri var. Yavrularım!

Bugünkü tahsîl size açık dürüst bir ifâde bahşediyoruz, ve size hiçbir yerde çâkerleri, da'ileri, bendeleri daha bilmem neleri kullanılmıyor. Bu kullanılmaması mektebinizin hudûdu dahline münhasır değildir. Bu her yerde böyle olacaktır. Kullandığımız tâbirâtın mâna'asını bilmediğinize kâni olduğumuz için bir dereceye kadar müsterîh olduk.

Herhalde, herhalde gençlik bunu bilmeden kullanıyor dedik.

Zannetmiyoruz ki siz yazdığımız ibârenin rûh-ı sekîlini taşıyasınız. Sizin her şey'e, her şey'e rağmen hür ve pervâsız bir rûha mâlik olduğunuzu biliyoruz.

Siz herhalde (ma'rûz-ı çâker-âne midir, âciz-âneleri, bendeleri, hâk-i pâ-yi âlîleri) gibi pek çirkin kelimeleri, tâbirleri bir süs zannıyla kullanıyorsunuz. Çok te'essüf ederiz ki bu böyledir.

Ne de olsa bir kabâhattir. Sizlerden (basmakalıpçılık) beklemeyiz. Bilmediğiniz şey'leri kullanmayın, yazmayın. Size (hazîne-yi mektûbât) felan lâzım değildir. Dosdoğru yazacağınız birkaç satırlık yazı bizim için pek mûcib-i şükrân olacaktır.

Bilgi

Bilginin cem'iyet-i beşeriyede ne kadar mühim bir mevki' olduğunu hepimiz biliriz. Bütün bu gördüğümüz âsâr-ı medeniyye hep bilgi sayesinde meydana gelmiştir. Bilinmeden hiçbir şey` vücûda getirilemez her şeyde vukûf, ma'lûmât aranır; hatta mekteblerinizde bile mu'allim beylerimizin su`âllerine bilmeden cevâb vermekte izhâr-ı aczederiz. O hâlde umûmî bir mâna'ayı ifâde eden bu kelimeyi daha bâriz olarak anlayabilmek için daha ziyâde ta'mîk fikreyleyelim:

Destûr-ı hayât olarak kabûl edilecek muhtelif yollar vardır. Bu yollarda düşmeden yürüyebilmek için mutlakâ herhangi bir ilmi bilmek ıztırârındayız. Bilmeyenler, her şeyde acz gösterenler insânların en bed-bahtıdırlar. Onlara herkes hakâret-âmîz bir nazarla bakar. Evet kardeşlerim!..

Bu hissi, tabî'at insânlara bahşetmiştir. Bunun için çalışalım ve hem çok çalışalım ki neticede çok şey`i öğrenmiş ve mücâdele-yi hayâta ihzâr edilmiş bir uzv-u nâfî olarak atılalım. Tabî'îdir ki dünyâda dâhil-i imkân olan her şey`i bilmek kimseye nasîb olmaz, her şahıs isti'dâd ve kâbiliyyeti dâ`iresinde bir mesleğe sülûk etmeli ve o şu'be-yi meslekte mütehasısı olmaya gayret etmelidir. Bu da ancak genç yaşta kâbidir. İnsanlar ihtiyârladıkça hâfızaları kuvvetsiz, akıl ve fikirleri yorulmuş olur; onun için ihtiyârlar gençler kadar çabuk öğrenemezler. Öğrenmek çağı gençlik çağıdır. Sen sabâvette öğrenilen şey`in semeresi, insânların en

Sahîfe 291

ziyâde istirâhate muhtâc oldukları bir zamânda iktidâf edilir. "Vakitlerimiz hep nakittir" pek kıymetli anlarımızı boş hayâlî düşüncelerle geçirmeyip maddî sahallarda çalışmalıyız. Vatan, memleket bizden çok pek çok şey`ler ümîd ediyor, onu müte`essir ve münkesir etmeye azîm ve îmân etmeliyiz. O hâlde gayret edelim de azîz yurdumuzu nûr ve irfân ile tenvîr edelim ve biz de milel-i mütemeddîne gibi mes'ud olarak yaşayalım.

"Bilmek" bu yalnız insânların mahdûd tabakaları için değil umûm-ı beşeriyet için lâzım olan bir meziyettir.

Yunan ulemâsından Diyojen'in meşhûr sözünü burada hatırlatmayı fâ'ideden hâlî addetmem.

“Bilgi” gençler için vâsıta-yı sa'âdet, ihtiyârlar için bir tesellî, fakirler için zenginlik, zenginler için de bir süstür, diyor ki ne kadar doğru bir söz olduğunu zannederseniz de tasdik edersiniz.

İktisâd Fakültesinden

Mehmed Âsım

Kar Yağarken

Â! Kar yağıyor.. Kar.. Koşun çocuklar!..
Her yer beyazlanmış.. Ah ne güzel kar...
Diyen bir şetâret yükseldi bir ses
Pencereye koştu sınıfta herkes

Gökten yere beyaz bir akın vardı
Ova kar.. Dağlar kar..Her taraf kardı

Eserken rüzgârlar dışarda sert sert
Dolmuştu mektebe neş`e, meserret..
Çocuklara artık bayram, düğündü
Hep bekledikleri işte bu gündü

Kış baba üfürdü, karlar düşüyor
Ne yazık.. Sevimli kuşlar üşüyor

Kim durur sınıfta! Haydi bâğçeye
Bu pamuk şiltede boy ölçüşmeye
Kartopu başladı. Sanki bir tûfân
(Sahne-yi harb) oldu bir anda meydân

(Çocukluk böyledir) deme kızarlar
Derakîb toplara hedef kırlarlar

Kuşbaşı kuşbaşı ve lapa lapa
Yağar, yığılır, saçağa, dama

Tiryâki bacalar çubuk tütürür
Enginlerde bora boru öttürür

Bin türlü oyunu kızağı vardır.
Kışın da ayrıca biz zevki vardır.

23/24-1-40 Şişli
Mu'allim T. Demiray
Sahîfe 292

Hikâye:

Tamah-kâr Sarı Veli

Veli Bey fakir bir a`ilenin evlâdıdır. Henüz altı aylık iken anadan, dört yaşında babadan mahrûm kalmıştı.

İki buçuk dönümden ibâret yegâne tarlalarından gelen mahsûlü ve komşuların i'ânesiyle geçinen büyük vâlidesinin yanında büyümüşü. Püskülsüz yağlı fesi, çıplak ve nasırlı ayakları, yırtık ve açık göğsü, parçalanmış ve perişân kıyâfeti, mahzûn ve solgun yüzü ile mahalle halkının şefkat ve merhamet duygularını tahrîk eden Veli yoksulluk ve sefâletin pek acıklı bir temsîli idi.

Veli on dört yaşına girmişti. Aç ve bütün mâna'asıyla sefil hayâtı kendisini ezmeye başlamış, elem ve kederle dolu olan bu fecî' hayâttan kurtulmanın çâresini düşünmek zamânının geçmek üzere bulunduğu kâni olmuştu.

Bir akşam büyük vâlidesine:

— Anne bizim nasîbimiz mezâra kadar inlemek midir? Açlık ve yoksulluk bizi teneşire kadar kovalayacak mıdır? Çektiğimiz azâb ve fakr-u sefâlet artık ciğerlerimi deldi. Ne yapacaksan yap, bana bir iş bul, çalışayım, para kazanayım!

— Bizim komşu Ali Efendi'ye yalvarayım. Dükkânından biraz kına, sakız, karabiber, boncuk versin. Köylere gidip satarsın. Alışveriş öğreninceye kadar ben de seninle birlikte gelirim olmaz mı?

— Oh anneciğim, güzel anneciğim sen bilirsin! İhtiyâr Râbi'a Hanım'ın yalvarmalarına dayanamayan Ali Efendi dükkândan bir miktâr ufak tefek şey'ler verdi. Bir de merkebe satın alarak Râbi'a Hanım'a teslîm etti.

Büyük vâlide ve torun eşyâları iki gaz sandığına doldurarak merkebe yüklettiler. Kısmen para ve kısmen de tiftik, yağ, yumurta ile mübâdele etmek sûretiyle mallarını daha kasaba civârında kâmilen sarf ettiler. Haftada bir iki defa kasabaya avdet ederek yeniden sandıkları doldurmaya başladılar.

Veli, köyleri, ahâlisini ve alışverişi azıcık öğrendiği için bî-çâre ihtiyâr vâlideyi daha ziyâde yormaya yanında taşımaya artık lüzûm görmüyordu.

— Anneciğim sen pek yoruldu! İhtiyârlığınla berâber günlerce yaya olarak yürüdün! Yaşın seksenolduğu hâlde kat'iyyen hâlinden şikâyet etmedin. Artık sen istirahat et! Ben gezer, çalışır, kazanır ve senin her türlü arzûlarını yerine getiririm.

— Oğul! Pek acemîsin. Bilmediğin köylere ıssız yollarda seni yalnız bırakâbilir miyim.

— Anne sen merak etme ben büyüdüm.

— Pekî oğul fakat gözlerim arkada kalacaktır.

— Dediğim gibi kat'iyyen endişe etme bana hayâtın en çetin ve meşakkatli yollarını öğreten sensin! Bundan sonra gâ'ib etmek, hayâtta mağlûb olmak benim için mümkün değildir.

Veli hayli müdded Ali Efendi'nin mağazasından mal alıp satmakta devâm etti. Eşeği sattı, tek atlı bir araba tedârik etti. Yılmaz bir azîmle çalıştı. Artık sermâye kendinin idi. Ali Efendi'den pahalı pahalı mal almak işine gelmedi. Kasabalarına pek yakın olan Eskişehir'in pazarına gidip gelmeye ve malı bu sûretle daha ucuzca tedârik etmeye başladı. Çok para kazanıyordu. Vîrân evlerini ta'mîr ettirdi. Ucuzca bir iki dönüm tarla aldı. Elinde büyük mikyasta tiftik, yapağı, deri, afyon varken harb-i umûmî patladı. Mallar beş on derken kırk elli daha daha birkaç yüz misli fırladı. Sarı Veli de birden zengin oldu. Fakat serveti arttıkça da tabî'atında olan tamah-kârlık da arttı. O derecede ki büyük vâlidesi hasta olduğu zamân doktor bile getirtmedi. Birkaç lira vizite parası vermekten çekindi ve zavallı ihtiyâr öldü gitti. Harb dehşetle devâm ediyor,

i'âneler toplanıyor fakat Sarı Veli ki artık bey olmuştur, metelik bile vermiyordu. Mütâreke oldu. Derken Anadolu'da Yunan işgâli başladı. Sarı Veli hâlâ servet cem'inde, mal idhârında büyük bir hırs ile çalışıyordu. Nihâyet felâket o

Sahîfe 293

havâliyyede yetişti. Muhâceret başladı. Sarı Veli hiç aldırmadı ve: “Adam sen de ne olur... Malımı, mülkümü bırakıp nereye gideceğim.” dedi ve işine baktı. Veli Bey etme, eyleme diyenlerin sözüne aldırmadı. Kalbinde vatan hissi de kalmamış paraya tapar olmuştu.

Oralar da çiğnendi. Her yer alt üst oldu. Herc ü merc senelerce devâm etti. İşgal sahasında yağmalara, çapullara, kıtâle pâyân yoktu.

Nihâyet ordu muzafferden o yerlere tekrâr girmeye, güzel yurdu düşmandan temizlemeye muvaffak oldu. İçerlere muhâceret edenler yurtlarına, velev harâb olsa da avdet ettiler. Sarı Veli bu arada ne oldu?.. Tamah-kârlığının cezâsını çekti. Malı yağmaya uğradı, evi, dükkânı yakıldı. Yerli Rumlar işgâl kuvvetlerine Sarı Veli'yi zengin diye haber verdiklerinden para çıkarması için günlerce dayak yedi, işkence çekti.

Şimdi ise sakat. Eskişehir sokaklarında dileniyor.

[Okunamamıştır]

Türk Mezârı

Çıktı bir gün Horasan'dan, uzak gökler altında
Daha rahat, daha zengin yeşil yurtlar umarak
Bir aşîret aylar, yıllar yürümüştü vaktinde
Dere, tepe, yüce dağlar, düz ovalar aşarak.

Bir gün Ceber kal'ası'na yorgun argın varmıştı
Gözlerinde yeşil yurdun sevgileri tüterek
Fırat Nehri onları azgın azgın sarmıştı
Bir gün evvel yeşil yurda kavuşmayı isterken

Süleymân Şah aşîreti erkânıyla gezerken
Fırat Nehri kenârında sular coşkun akardı

Gözleriyle kelk ile göçecek yer ararken
Coşkun sular dönüp ona hâ`in hâ`in bakardı

Bir gün güneş ufuklarda bulutların ardından
Bu aşîret erkânını gözlüyordu gizlice
Kelklere binilmişti geçilirken Süleymân
Nasıl oldu yok olmuştu kelkteyken demince.

Bir şey` sular arasında hırpalanır dururdu
Güneş şimdi gizlenmişti bir siyahlık çökmüştü
Bir ak saçlı, yaş gözlerle birçok du`â okudu
Gök gürlledi, yağmur düştü.. Artık şafak sökmüştü.

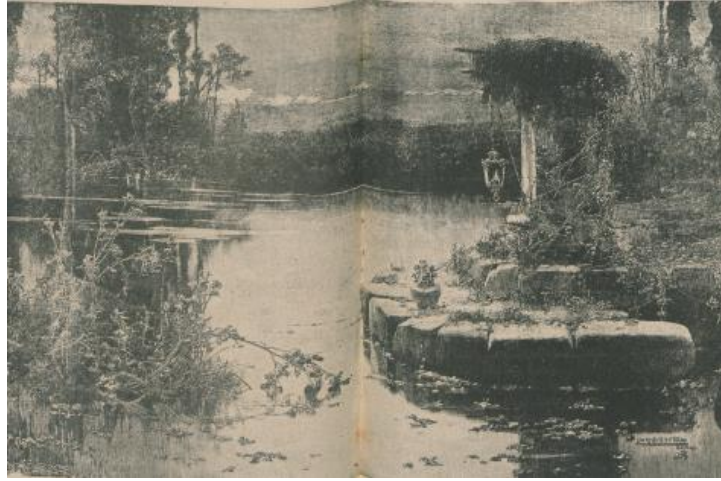
Toplandılar bir çukurun başına
Her bir kalbi mâtem el dağladı.
Yol verildi mahzûn gözler yaşına
Herkes orda yanık yanık ağlardı

Azgın suda hırpalanan Süleymân
Şimdi kara topraklara girmişti
Mezârının başucunda o zamân
Herkes durup birçok du`â etmişti

Günler geçti Türk mezârı eflâtun,
Sarı, beyaz çocuklarla bezendi.
Bir ziyâret yeri oldu Türk için
Herkes onu ziyârete uzandı.

B. Özdemir

Sahîfe 294 - 295

Dere Kenârı

Sahîfe 296

Öksüz

Doktor Câvid Bey ve haremi Mükerrerem çok bahtiyâr bir a`ile teşkîl etmişlerdi. Her şey`leri tamamdı. Yalnız genç kalblerinde büyük bir temennîleri vardı. Evlerine şenlik verecek bir yavruları eksikti. Onlar küçücük evlerinde, sabâhları çay içerken karşılarında ufacık çocuklarını da sevmek, öpmek isterlerdi. Bu akşam artık o emellerine de nâ`il oluyorlardı.

Şimdi istedikleri olmuştu. Sofralarında bir tabak bulundurmak, bir oda daha hâzırlamak, ufacık karyolalar almak zamânı gelmişti. Bu onlar için bir hiss-i iftîhâr teşkîl ediyordu. Çocuklarını gürbüz, sağlam, terbiyeli yetiştirmek için ellerinden geleni yapıyorlardı. İki yaşına geldiği zamân onu memeden kestiler. Artık açık saçık bâğçeye serbest bırakmışlardı.

— Câvid Bey! Bu gün kalbim çok çarpıyor, vücûdumda bir kırgınlık hissediyorum. Kâbilse annemi çağır da gelsin, ben yatacağım... Hizmetçi ne kadar olsa el kadınıdır benim gibi çocuğa bakamaz.

Câvid Bey doktordu. Karısının kaç gündür kalbinin çarptığını biliyor, ehemmiyyetsiz zannediyor idi. Fakat bugün öyle olmadığını anladı, merak etti. Sabâhleyin gitmeden bir daha mu'âyene etti. Sonra Mükerrerem`in sararmış benzine baktı. Bir şey` söylemeden çıktı gitti.

İşinde râhat edemedi. Annesini de çağırdı. Kendi de izin alarak eve gitti. Mükerrerem, ağır ağır bahsettiği hastalığı şimdi meydâna çıkarmıştı. Kalbi daha çok

çarpıyor, ikide bir de nefesi tıkanıyordu. Sararmış çehresiyle çocuğuna mahzûn mahzûn bakıyor:

— Acaba ben ölürsem çocuğuma kimler bakar?

Diye düşünüyor, derin derin ahlar çekiyordu. Câvid Bey başından ayrılmıyor, ilaçların ardı arasını kesmiyordu. Elinden geldiği kadar çalışıyordu. Bir sabâh:

— Aman aneciğim tıkanıyorum... Aman biraz nefes bâğçeye çıkarın...

Mükerrem kendini yataktan atmak, bâğçenin havâsını almak istiyordu. Annesi, kocası hemen tuttular. Câvid Bey sun'î teneffüs vermek istedi. Kâbil değildir. Bir müddet sessiz kaldı, suratı morardı. Annesi ne yapacağını şaşırды. Doktorun tavsiyesi üzerine odaya başka hiç kimseyi sokmuyorlardı. Bir zamân gözlerini açtı, gece yarısıydı. Başında her ikisi de bekliyorlardı. İçeri çökmüş gözlerini annesine çevirdi. Tâkati bitmiş, ince sarı bir elini uzattı. Kafasını zorla çevirerek kocasına baktı.

Gülmek için ağzını açmak istedi. Fakat nahîf ve dudaklar açılacak iktidârı hâ'iz değildi. Biraz daha cânlanmak istedi. Yavaşça:

— “Çocuğumu getirin” dedi. Annesi gizli gizli ağlıyor Câvid Bey işi anlamış. Zorla kendini zabt ediyor, karısına, kaynanasına tesellî vermeye çalışıyordu. Odadan dışarı çıkınca Câvid Bey'e:

Eliyle işâret etti; yatağın yanına oturmasını söyledi. Zavallı adamın her yeri titriyordu. Gözlerine gelen zehirli yaşlarını kalbine akıtıyor, dışarı çıkmasına mâni' olmak için kendini sıkıyordu. Ağzını zorla açmak isteyerek çenelerini hışırdatan sâkin bir sesle:

— Câvid!.. Ben öleceğim artık kendimi anladım... Kurtulamayacağımı biliyorum... Çocuğuma iyi bak... Yalnız oturma... Evlen... Sen bakılmak istersin hakkını helâl et... Ah tıkanıyorum ya-Rabbî biraz daha müsâ'ade et... Nasıl olsa huzûruna geliyorum. Çocuğumu göreyim!.

Bu sırada annesi içeri çocukla berâber girdi. Câvid Bey ağlıyordu. Bil-akis Mükerrem ona tesellî veriyor:

— Ağlama Câvid!.. Ben mev'ûd yere gidiyorum. Bana ağlama yalnız çocuğumuza!.. Birisi sorduğu sevdiği zamân: “Zavallı Öksüz” diye seveceği o çocuğa ağla...

— Anne... Anneciğim.. Hakkını helâl et.. Gel benden kaçma.. Son anne bûselerini benden esirgeme...

Sahîfe 297

Artık kızın topraktan yapılmış... İçine kalbi rahat gelen mâferlerini hüsn-i kabûl eden yer altı evine gidiyor... Getir çocuğu getir... Annesi, boğazına tıkanan hıçkırıkları yutkunararak kızını öptü. Sonra çocuğu bırakarak odadan kaçtı.

Sabâh ezânı okunurken tatlı tatlı bir uykuya dalar gibi gözlerini kapadı. Arkasına iki senelik bir öksüz bıraktı...

Kânûn-ı Sani 340

Cumhûriyet Marşı

Güftesi

Beste-kârı

Reşâdiye Numûne Mektebi Mu'allimi

Dârü'l-elhân Alaturka Kemân Mu'allimi

Ömer Lütfi Bey

Mustafa Bey

[Fotoğraf Yok]

Kıymet-dâr mu'allimlerimizden Ömer Lütfi Bey'in bu nüshada resmiyle Cumhûriyet Marşı'nı dercediyoruz. Kendisinin ba'demâ Yeni Yol'un sahîfelerinde seve seve okuyacağınız, güzel manzûmlarını bulacaksınız.

Etti cumhûriyeti te`sîs ulu Türk milleti
Pâyi-dâr etsin cihânda Hakk bu âlî kuvveti
Dalgalansın her tarafta şânlı Türk'ün raiyeti
Mustafa Gâzî Kemâl'in unutulmaz hizmeti

Gâzî'mizle hâsıl oldu işte mes'ud gâyemiz
El ele verdikçe millet yükselir hep pâyemiz

Ordusuyla yurdu mahfuz eylesin Rabbi Hüdâ
Bizleri âlî zaferden etmesin asla cüdâ
Bin yaşa cumhûr re`îsi ey büyük Gâzî Paşa
Eyliyor millet teşekkür orduya sabâh ve mesâ

Korkmaz artık cihândan Hakk bizlere yar iken
Kalbde îmân, kolda kuvvet, başta bileği var iken

Zileli: Ömer Lütfi

Açık Muhâbere

İzmir San'atlar Mektebi birinci sınıfından 147 Süreyya Efendi'ye:

“Hadet” ser-levhası altında yazıp gönderdiğiniz yazı, büyük dâhimiz Abdülhak Hâmid Bey'in meşhûr tiyatrosundan bir parçadır. (Târık)'ı herkes bilir. Kendinizin olmayan yazılar altında bir daha imzânızı atmayın.

Sahîfe 298

Silivri Seyâhâtî

(Geçen Nüşadan Mâ-ba'd)

Bunun üzerine bir de araba çekmek zahmeti inzimâm edince zavallı da büsbütün renk değişmişti. Fakat ne çâre!.. Artıkistirâhat mefhûmu bil-mecbûriyye zihinlerden silinmişti. Sağ tarafta Kâzım Bey, solda ben en son gayretlerimizi sarf ederek küçüklerin yardımıyla o, işkence âletini yukarı çıkarmaya çalışıyorduk. Bin meşakkatle düzlüğe çıktık. Bir dirsek daha var onu da dönersek (Çoban Çeşme) denilen mahall-i ferah-fezâyâya kavuşacaktık. Son bir himmetle koşa koşa kendimizi ağaçların altına attık. Bir saniye içinde hasırların, çimenlerin üzerlerine uzanıvermiştik. Bu üç ağaçlı yer, bize cennet gibi geldi... Yemeklerimizi yedikistirâhat devresi başlamıştı. Fakat bu yaramazlardan râhat var mı? Bir parça dinlenme, birkaç lokma yemek yorgunluklarını unutturmaya kâfi geldi. Tam uyuyacağımız zamân birkaç mu'zib öteden beriden tedârik ettikleri tenekeler, demir parçaları, bardak kırıkları ile mızıkâ takımını teşkîl etmişler,

trampet ve borunun iştirâkiyle fâsıla başlamışlardı. Takımın şefi Hayreddîn Efendi ortaya çıkmış değnekle işâret ederek intizâmı te`mîn ediyordu. Ötekilerde hakîkî bir bando heyeti gibi falso vermeden âhenklerine devâm ediyorlardı. Daha ötede birkaç haşarı, çeşme kenârında ördek yavrularını kovalıyor, onların bağırsa çağrışa çağrışa kaçıştıklarını gördükçe gülmekten katılıyorlardı...

Kahveci, bu vasi arâzînin kâffesinin İstanbul'daki Şamlılara â`id olduğunu söylüyor. Ve bu inzivagâhtaki hayâtından bahsediyordu. Bu akşam mutlakâ Büyükçekmece'yi tutmamız lâzım geliyordu. Binâ`en-aleyh fazla kalmaya gelmez. 131 Sâdi Efendi'nin tınan borusu etrâfı inletti. Küçük kâfile toplandı. İstirâhatin verdiği zindelik ile araba epeyce bir mesâfe kat'etti. Tabî`î ilk hızı müte`âkıb yorgunluk yine baş gösterdi. Yakıcı güneş hâlâ tepemizde bî-insâf-âne, bîtâbımızı tezyîd ediyordu. Karşımızda ince bir yol vardı. Bir defa oraya varırsak işi kısmen hafifletmiş, mesâfeyi oldukça azaltmış olacaktık. Fakat o yola vâsıl olabilmek için daha hayli zamân istiyor. Bâhusûs [Harâmîdere] denilen meyilli bir iniş, dik bir yokuş çıkmak îcâb ediyordu. Ne çâre? Biz heya molalarla bazen ufak istirahatlerle yolumuza devâm ediyor ve bu kadar fazla yük aldığımızı nedâmet ediyorduk. Haddizâtında fazla hiçbir şey` yoktu. Lâkin yoruldukça yük ağırlaşıyor, yol uzuyor, molalar çoğalıyordu. Daha doğrusu biz kuvvetten düşüyorduk. Fotinleri sıkkan birkaç efendi çorapla yürümeye başladı. Kâzım Bey bil-tabî' bu hafakanın kumandanı idi. (Kâvenin bayrağı gibi) fotinlerini bastonun ucuna takmış: "Birâder, kim ne derse desin, isterse ayıplasin" diye yoluna devâm ediyordu. Rahat ettiğinden bahşederek bize de kendisi gibi yapmamızı tavsiye ediyordu...

Dereyi bulmuş yokuşu tırmanmaya başlamıştık. Felâketin büyüğü burada idi. Artık kimsede tâkat kalmamıştı. İşî sıraya bindirdik. İki kısma ayrıldık. Münâvebe ile çekmeye başladık. Kâzım Bey bile birkaç defa iplere asılmaya mecbûr olmuştu. Hamdi Bey kalbi olduğundan bahsederek yükten kurtulmuştu. Hayri ve Mehmed Ali Beyler son bir gayretle arabaya yapıştılar ve oldukça ilerlediler. Biz, geride kalmıştık. Kendilerine yetiştiğimiz zamân yokuşun hemen nihâyetine yakın bir mahalde incir ağacının altına arka üstü uzanmış bulduk. İstirâhati hepimiz câna minnet bildik berâberce...

– Mâ-ba'dı Var –

Sahîfe 299

Sâhib-i İmtiyâzımız Kirmastı'da A`ile-yi Mu'allimin İçinde

Oturanlar Sağdan Sıra ile:

1 – Mu'allim Sabri, 2 – Mu'allim Hüseyin Cihâd, 3 – Mu'allim İbrâhim Edhem, 4 – Mu'allim Abdullah Niyâzi.

Ayakta Duranlar Sağdan Sıra ile:

1 – Mu'allim Hâfız Mehmed Şükrü, 2 – Mu'allim Fu`ad, 3 – Yeni Yol Mecmû'ası sâhibi Mu'allim Nedim Tuğrul, 4 – Mecidiye Mektebi Müdüri Mu'allim Celâl Ra`ûf, 5 – Mu'allim Mustafa Nûri, 6 – Mu'allim Ramazan Sıtkı, 7 – Mu'allim Bedreddîn Bahâ Beylerdir.

Letâif

İki Zât Arasında:

- Bin türlü dert!.. Hele nezleden bitiyorum.
- Nerede oturuyorsunuz, azîzim?
- Mezârlığın üst tarafında.
- Oranın havâsı size değil hiç kimseye yaramaz. Alt tarafına taşınırsanız rahat edersiniz.

İstanbul Mekteblerinde İki Talebe Arasında:

- Receb babana müjde et.
- Neden?
- Siz ev yaptırmayacak mısınız?
- Evet ama!.

– Dün yalnız bizim sınıfta beş on bin okka çivi kestik. Fiyatlar herhalde düşecek!?.

Müsâhebat Dersinde:

Mu'allim — Oğlum, insân vazîfesini yapınca ne hisseder?..

Tembel — Daha tecrübe etmedim efendim!?.

T. Demiray

Garîb Bir Hayâtın Âkıbeti

Tefrika: [9]

Muharriri: A.

– Mâ-ba'd –

Her ay nihâyetinde Tâclı Salonda bir ictimâ olur ve bunu yerimde olup olmadığını anlamak için bakarlar.

[Nina] gizli bir yol yaptırdı, bu sûretle her gün orada birbirimizle konuşuruz. Hâtırâta o mechûl şey'leri nasıl yazdığımı gelince kapıda iki zenci babama ne kadar mutî' ise beni de o kadar severler. Diyeceksiniz ki mâdemki bu zenciler seni bu kadar seviyor, ne için senin buradan kaçmaklığına müsâ'ade etmiyorlar. Hakkınız var. Fakat düşününüz ki aynı zamânda babamın mutî' bir bendeleridir. Onun nân ve nîmetini yedikleri için nîmet-nâ-şinâslık yapmak istemiyorlar. Benim de ahlâkımı seviyorlar. Neyse, onlar vâsıtasıyla defteri çaldırdım. Sahîfeleri yazdım. Aynı zamânda arslanın ağzına da gizli bir âlet yaptırdım. Sahîfeleri daha bitirmemiştim ki babamın gelmekte olduğunu hissettim. Hemen zenciler acele elimden o defteri alıp ma'hûd mahalle koydular. Fakat işitiyor musunuz?.. Diğer tayyâre büsbütün yaklaştı. Yaklaştı.. Hemen on dakika sonra bizi yakalayacak. Acaba ne yapalım...

Dakikalar birbirini kovalıyor,, üç gökyüzü yolcusu büyük heyecânlarla çıldırmak derecelerine geliyorlardı. Diğer tayyârenin gürültüsü büsbütün yaklaşmış hatta içindeki müselleh kimselerin tehdîd-kâr vaz'iyetleri fark ediliyordu. Butehdîdkâr çehreler içinde hüküm-dâr ile vezirinin de yüzü görüldü. Genç velîahtı deli olmuş gibi haykırıyordu. Dikkat ediniz, dedi. Ve bir tüfek sesi işitildi. Koryas vurulmuştu. Mûdhiş bir mücâdele devâm ediyordu.

Sahîfe 300

Derken hüküm-dâr da bir kurşunla vuruldu.

Büyük tayyâre üzerlerine çıkmıştı. Bu sırada tayyâreci de bir kurşun yedi. Tayyâre muvâzenesini gâ`ib etti. Aşağıya doğru düşerken bizim üç yolcunun bindiği tayyâreye de çarptı. İkisinin dahi makineleri kırılmıştı. Müdhiş bir sükûtle düşüyorlardı. Âh-ı feryâdlar kopuyor, altlarında bulunan deniz büsbütün fark edilmeye başlamıştı. Ve uzaktan bir gemi tahlîse koşuyordu. Birdenbire deniz dalgalandı. Havâ yolcuları denize düşmüşlerdi. Büyük deniz âmâkına iki tayyâreyi çekti. Horas, Abbas ve Nahid hemen denize atlamışlardı. Fakat meydânda (Nina) yoktu. Velîaht çıldırıyordu. Denizin içine girdi. Bir dakika sonra elinde kıymet-dâr eşyası, nişanlısı olduğu hâlde meydâna çıktı. Sâhil uzaktı. Şimdi ta'b-engîz bir deniz seyâhâti başlamıştı. Artık iyice yorulmuşlardı. Bu sırada uzaktaki kimi kazâ mahalline yetişti. Dört yolcuyu içine aldı, elbiseleri değiştirildi bütün gemidekiler taraflarına toplandılar. (Horas) sergüzeşti bir daha anlattı. Sofraya oturdular. Lezîz yemekler yeniyor, şampanyalar içiliyordu, bu sırada:

— Nahid!.. Nahid! Diye bir ses işitildi. Nahid gözlerini açtı.

Semâ güneşin harâretinden kıpkızıl olmuş, çöl bütün fecâ'atiyle uzuyor, ne bir vaha ne bir ümîd?!

Nahid — Abbas.. Abbas.. Ne halt ettin beni niçin çağırdın.. İşin yok mu idi? Keşke biraz daha bu hulyâ âleminde yaşasaydım sanki ne olurdu?

Abbas — (Şaşırarak) Ne var ne oldu?

Nahid — Rü`yâ görüyordum.. Ah Nina, o güzel kız... Horas... Cesûr çocuk...

Abbas — Deli mi oldun? Bu isimler ne? Nahid gördüğü rü`yâyı aynen tekrâr etti. Bu güzel rü`yânın hikâyesiyle biraz müdded daha geçirdiler. Fakat çöl nâ-mahdûd uzuyordu. Susuzluk haddîni aşmıştı. Ne bir vaha... Ne bir ümîd?..

— Bitti —

Onuncu nüshadan beri devâm eden bu tefrikamız artık nihâyet buldu. Gelecek nüshadan i'tibâren pek meraklı bir hikâyeyi tefrika edeceğiz. Sabırsızlıkla bekleyin...

Ufak Hikâye

Genç bir merkeb bir gün kırdı kendi kendine gezip eğlenirken gâyet latîf bir ses işitti. Ağustos böcekleri ince nâzik sesleriyle nazlı nazlı ötüyorlardı. O zamâna kadar ağustos böceğinin sesini işitmemiş olan merkeb bu âhengi pek ziyâde takdîr etti. Eğer

elinden gelse o da ağustos böcekleri gibi latîf latîf ötecekti. Genç merkeb kendi kendine hele bir tecrübe edeyim belki ben de ötebilirim deyip olanca kuvvetiyle bağırдыsa da sesini kendi kendine beğenemedi. Zavallı hayvan bundan o kadar me'yûs oldu ki ta'rîf edilmez. Nihâyet gidip ağustos böceğini bulmaya ve o güzel şarkıyı ondan öğrenmeye karar verdi.

Genç merkeb biraz dolaştıktan sonra bir dalın üzerinde iki ağustos böceğine tesâdüf etti. Ve “Sesiniz bu kadar güzel olması için ne yiyorsunuz” diye sordu. Ağustos böceklerinden biri merkeb ile eğlenmek için şu tuhaf cevâbı verdi. “Biz mi?.. Biz hiçbir şey` yemeyiz; güneşle havâ bize yetişir.” Genç merkeb ağustos böceğinden bu sözünü doğru zannetti. Ve sesi güzel olsun diye bir zamân ağzına bir şey` koymadı. Biraz sonra genç merkebin sesi büsbütün kesildi çünkü açlıktan terk-i hayât eylemişti.

Süleymâniye İnâs Numûne Mektebi Talebâtından 2210

Hûriye

[Sahîfe 301/1]

Doğru Sözlür

- Yangın kıvılcımından başlar.
- Âlim bir hazînedir anahtarı sa'y ve gayrettir.
- Âlim ile câhilin bir arada bulunması bülbül ile karganın bir kafeste bulunmasına benzer.
- Namazda gözü olmayanın ezânda kulağı olmaz.
- Acı acıyı, su sancıyı alır.
- Misâfir misâfiri istemez, ev sâhibi hiçbirini istemez.

Bilmece

1 – Tilki av gözlüyor.

Bu resimde av nerede?

2 – [‘Elif’ emretti ‘cim’e. ‘Kaf’ı getir ‘mim’e]

Bolu Mengen nâhiyesi Müdürü Hâlid Bey tarafından gönderilmiştir:

Halledenlerden birinciye üç aylık abonemiz, ikinciye bir millî piyes, üçüncüye ve dördüncüye birer “Çocuk Şi’irleri” kırkıncıya kadar birer kart hediye edilecektir.

Küçük Kârîlerimize:

Geçen sayıda bilmecemizin halli (MEZÂR TAŞI) olacak iken sehven yine (SOBA) yazılmıştır tashîh olunur.

On Sekizinci Nüshadaki Bilmecemizin Halli:

(KAR, BUZ) idi.

Kur’a neticesinde birinciliği İzmir Karşıyaka Ankara Mektebinden 318 Fu`ad Düandar, ikinciliği İzmir Dârü’l-mu’allimîni ikinci sınıfından Mustafa Necdet, üçüncülüğü Bergama Gâzî Paşa Zekûr Numûnesinden 166 Mehmed Fevzi Efendiler kazanmıştır.

Kart Alanlar:

Kasaba Zekûrundan Mehmed Niyâzi, Bornova Dokuz Eylül İnâsından 17 Fatma Hüseyin, Gâzî Paşa Numûnesinden 60 Mehmed Nûri, Balıkesir Tefikiye Mektebinden 467 Mustafa, 289 Mehmed Emîn, Akhisar Numûnesinden 4 Hilmî, İnâstan Âdile Cengiz, İzmir Dumlu Pınar Mektebinden 217 Hüseyin Câhid, Mîsâk-ı Millî Kız Mektebinden 720 Nerime Sabri, Lala Şahin Paşa İnâsından Sabiha, 3 Vâlide, Sâlihli Altınyurt Kız Mektebinden 181 Nadire, Uşak İ’dâdisinden 52 Mazlum Togan, İzmir Sekâriyye Mektebinden 53 Şehriban Yâkub, Menemen İnâs Mektebinden 134 Necla Cemil, Bergama İnâsından 1 Nazmiye, Dmlupınar Mektebinden 191 Hüseyin Câhid, Sâlihli Altınyurt Mektebinden 126 Fikriye, İzmir Karataş Du`âtepe Mektebinden 13 İbrâhim Refik, Tınaztepe Mektebinden 238 İbrâhim, Beşiktaş Barbaros Numûnesinden 323 Muharrem Hıfzı, Sultân Mustafa Hân-ı Salis Numûnesinden 64 Mazhar, 980 Mustafa, Akşemseddîn Numûnesinden 348 Reşâd, Mehmed Celâleddîn, Koca Mustafa Paşa Numûnesinden 795 Ali Fâzıl, Süleymâniye İnâs Numûnesinden Huriye, Kırkağaç İnâs Mektebinden 10 Fitnat, Şehîd Niyâzi Bey Mektebinden 669 Ra`ûf Yaşar Efendi ve Hanımlardır.

Dikkat:

Gelecek nüshadaki bilmecemiz pek şâyân-ı dikkat ve mükâfâtlar fevka'l-âde kıymet-dârdır. Şimdiye kadar dercettiğimiz bilmeceleri binden fazla kârîmiz hallediyordu. Bu sefer bakalım kaç efendi halledecek, (Aramaca)larımızı kim bilecek?

[Sahîfe 301/2]

On Sekizinci Sayfadaki Hesâb Su`âllerimizin Cevâbı Şu idi:

$$99+9/9=100$$

Kârîlerimiz içinde (Hesâb Su`âli) ser-levhamıza pek dikkat etmeyip dört dokuzla bir sûret ya'nî yüz resmi yapanlar da var.

Birinciliği Bergama Gâzî Paşa Numûnesinden 15 Ali, ikinciliği Lala Şahin Paşa İnâsından Elmas, üçüncülüğü Balıkesir Lisesinden 134 Vâcid Efendi ve Hanımlar kazanmışlardır.

Doğru Halledenler:

Mustafa Kemâl Paşa Merkez Mecidiye Mektebinden Kara Hasan, A'lâaddîn Paşa Numûnesinden Mahmud Şehâbeddîn, İzmir Dumlupınar Mektebinden 186 Mithad, 200 Ahmed, 237 Reşâd, 229 Mehmed Hulki, 206, Karşıyaka Ankara Mektebinden 301 İbrâhim Lütî, Bergama Gâzî Paşa Erkek Numûnesinden 166 Mehmed Fevzi, İzmir Dârü'l-mu'allimîni ikinci sınıfından 28 Mustafa, Eyüb Reşâdiye Numûnesinden Mehmed Salâhaddîn, Dumlupınar Mektebinden 187 İbrâhim Reşâd, Balıkesir Lisesinden 22 Ken'ân, Bergama Gâzî Paşa Erkek Numûnesinden 13 İbrâhim Hakkı, 490 Mansur, 53 Fehmi, 60 Mehmed Nûri, 28 Mustafa Reşâd, 39 Osmân Reşâd, 31 Yusuf Reşâd, 64 Kâzım Reşâd, 104 Vehbi, 16 İhsân Turhan, 3 Fâruk Alp, 22 Uygur Cevâd, 27 Mustafa Yavuz, 1 Kemâl Korkut, 14 Fâzıl, İzmir Lisesinden 131 Hüseyin Avni, Gönen İnâs Mektebinden Yetîme Hâmid, Lala Şahin Paşa İnâs Mektebinden Müyesser, Soma Altıntaş Mektebinden 9 Abdullah, A'lâaddîn Paşa Numûnesinden 138 Mehmed Şefik, İzmir Dumlupınar Mektebinden 191 Hüseyin Câhid, 214 Süreyya, 215 Ömer Nâci, Tınaztepe Mektebinden 116 Mithad, 15 Mehmed Sabri, Tefvik, 292 Ali, 214 Hulki, 55 Receb, 12 Mehmed, Reşâdiye Numûnesinden 1489 Abdullah Refik, 954 Mehmed Nusret, 524 Mehmed Selîm, 900 Mustafa Nevzâd, 785 Lütî, 899 Hasib, 600 Nâci, 1218 Sâlih Zeki, Akşemseddîn Numûnesinden Mehmed Bahaeddîn, Soma Altıntaş Mektebinden 1 Ali Kemâl, Üsküdâr Harmanlık İnâsından 262 Meliha Refik, Hikmet İbrâhim, Koca Mustafa Paşa Numûnesinden 312 M. Avni, 958 M. Orhan, Eyüb

Reşâdiye Numûnesinden 401 Mehmed Salâhaddîn, Karşiyaka Ankara Mektebinden 204 Mustafa Ferid Efendi ve Hanımlardır.

Kütüb-hâne-yi Sevdâ

İzmir'in en fa'al en kıymet-dâr bir kütüb-hânesi olan "Sevdâ Kütüb-hânesi"ni bil-umûm mekteblere tavsiye ederiz. Bütün levâzımınızı oradan tedârik etmeniz menfa'atiniz îcâbındandır.

Nâfiz Zeki Kırtâsiyye Mağazası

Şeh-zâdebaşı'nda, direkler arasındadır. En şık defterler pek zarîf zarflar, mektûb kâğıtları, el işlemesi levâzımı en ucuz fiyatla oradan tedârik edilebilir. Fâtih ve civârı kârîlerimiz mükâfâtlarını yine oradan alabilirler.

Kârîlerimizden arzû edenler bilmece gönderebilirler. Şu kadar var ki mükâfâtını da berâber göndermelidirler.

Tevzî' Merkezlerimiz

İzmir'de Sevdâ ve Mektebler Kütüb-hâneleri
Manisa'da Hükûmet İttisâlinde Ma'ârif Kütüb-hânesi
İstanbul'da Servet-i Fünûn Matba'ası
Bolu'da aşağı çarşıda Hâfız Emîn Efendi
Akhisar'da Attar Mustafa ve Kırtâsiyyeci Kâsım Efendiler
Kocaeli'de Demir Yolu Caddesi Sâdi Bey Mağazası
Balıkesir'de: Şekerci Hacı İbrâhim ve Kırtâsiyyeci Vehbi Efendi Mağazaları.
Bursa'da: Kitâbçı Ali Haydar Bey.

Küçük Okuyucularımıza:

Tahrîr derslerinizin güzel parçalarından; en güzel yazılarınızdan yollarsanız fırsat düştükçe "Yeni Yol"a dercederiz. Bu sûretle güzel yazılarınızı bütün arkadaşlarınıza okutmuş olursunuz.

Numara: 22 Yeni Yol Bilmece Kuponu

Halli:

İsmi:

Adresi:

21. YENİ YOL, C: 1 Nu: 22

YENİ YOL

Yıl – 1

Sayı – 23

Mesleğimize muvâfık yazılar
memnûniyetle kabûl ve neşrolunur.
Neşredilmeyen evrâk i'âde edilmez.

Seneliği (240) altı aylığı (120) kuruştur.

Mürâca'at Mahalli:

İstanbul

Sâhib-i İmtiyâzı:

“Servet-i Fünûn” Matba'asında

Mu'allim Nedim Tuğrul

Yeni Yol Müdüriyeti

Nüshası 5 kuruştur.

(Haftada bir defa neşrolunur resimli çocuk gazetesidir.)

7 Şubat 1340

Bir Köylü Kızı

[Sahîfe 301/3]

Târîh Dersleri:

Eski Eğlencelerde Lüzûmsuz Masraflar

Mu'allim: İbrâhim Zihni

– Geçen Nüshadan Mâ-ba'd –

Asıl bahsedeceğimiz eğlenceler, düğünler ve alayların icrâsında memleketin menfa'ati ön sâfta bulunduğu hâlde bile çok defalar ihmâl edilmiştir. Bu eğlenceler bizde birkaç türdür. Şeh-zâdelerin sünnet düğünleri, sultânların izdivâc düğünleri, muzafferiyet alayları veyâhûd pâdişâhların çocukları dünyâya geldiği zamân yapılmış. Bunların bir kısmında memleketin fâ'idesi düşünölmüş diğçerlerinde ise bir sürü güröltü

patırtı, lüzûmsuz isrâflar, türlü türlü, renk renk maskaralıklarla boş yere vakitlerini ve paralarını öldürürlerdi. Bu düğünlerin on beş günden aşağı olmamak üzere bir ay devâm edenleri varmış. Burada sarfedilen para, halka yükletilen lüzûmsuz düğün vergileri akıllara hayret verecek kadar çok oluyormuş. Fakat bunların sırf eğlence sefâhat için değil biraz da memleketin fâ'idesi düşünülerek yapıları da vardı. Orhan Gâzî de bir han-zâde idi fakat babası Bilecik Beyi'nin kızını esir etti. Patırtısız gürültüsüzce oğluna nikâh etti. Düğün ve eğlenceye lüzûm görmedi. Çünkü zamân dâ'imâ uyanık bulunmayı emrediyordu. Fakat biri de zevk u sefâ sultânları oğullarını evlendirmek için bütün âlemin işine gücüne mâni' olmakla berâber mâna'asız bir sûrette hazînenin zararına mûcib olacak masraflardan kaçınmazlardı.

Fâ'ideli düğünlerle halkın sırtından gömleğini soyan düğünlerden bir tanesini size anlatacağım. Birinde bir maksad-ı mahsûs ta'kîb olunurken diğesinde bir hiç, bir zevk uğrunda dünyâlar dolusu paralar giderdi.

Fâ'ideli Bir Düğün:

Murad Hüdâvendigâr'ın yegâne düşüncesi memleketin büyümesi, terakkîsi, milletin istirâhatini te'mîn etti. Müşârü'n-ileyhin bütün hayâtında yegâne emeli bu olmuş bunun uğrunda muhârebe meydânında öldüğünü de bize târîh gösteriyor. Memleket büyütmek için kan dökmek lâzımdır. Fakat bunun önüne geçerek toprak sâhibi olmak dahi ancak akıllı adamların kârıdır. Meselâ Gâzî Hüdâvendigâr oğlu Yıldırım'ın evlenmesinden memleketi nasıl istifâde ettirmiştir: Civâr-ı İslâm beyleriyle dâ'imâ iyi görüşür onlardan bir tecâvüz görmedikçe topraklarına saldırmaz kendi idâresinde yaşayan ahâlîyi dâ'imâ istirâhate sevk edecek tedbîrler bulur bu sûretle komşu hükûmetlerin nazar-ı dikkatini celbeylerdi. İşte bu tedbîrli hareketlerini âferinden geri kalmayan Germiyan hâkimi Yâkub Bey pek ihtiyâr olduğu için şâyet kendisi vefât edecek olursa geriye bırakacağı bir oğlu ile kızını zâlim bir devletin esîri olur endişesiyle Sultân Murad'a kızını Melekşah ile Yıldırım Bayezid'in evlenmelerine lütfen müsâ'ade ve buna mukâbil topraklarını kendilerine terk edeceğini bildirdi. İşte kansız bir sûrette edilen bir memleket!

Bu muvaffakiyyete sebep Hüdâvendigâr'ın hükûmet idâresi yollarını iyi bilmesi, bunu yalnız kendi topraklarında değil hâric-i memlekette bulunan milletlerin bile nazar-ı dikkatini celbedecek bir tarzda icrâsında idi.

Bu Düğün Nasıl İcrâ Edildi:

Bütün mesârif pâdişâh hazînesinden verildi. Millet malının bir habbesine bile dokundurulmadı.

Bir aylık bahar günü Bursa Ovası'nda düğün yeri kurulmuştu. etrâfta bulunan İslâm beyleriyle diğer uzaktaki İslâm hükûmetlerinin pâdişâhları bu düğüne da'vetli idi.

Her taraftan sefirler ağır hediyeler, kıymet-dâr Arap atları, ipek kumaşlar velhâsıl bir hüküm-dâr hazînesinden yek nazarda anlaşılabilen altın ve gümüş sofa takımları mücevherât kaplı silahlar, kürklerle dolu kervanlar Bursa hanlarında misâfir edilmişlerdi.

– Mâ-ba'dı 303'üncü Sahîfededir –

YENİ YOL

Ser-muharriri: Demiray

“Yeni Yol”un yazıları kırâ`at kitâblarına veya sâ`ir bir yere me`âhiz gösterilmeden alınamaz.

Mündericât

Hâlâ Bu MektebKâzım Karabekir Paşa Hazretleri

Târîh Dersleri Mu'allim İbrâhim Zihni

Hilâl ve Vatan Tahassürü Osmân Cevded

Seyâhât Hâtîrâları Nedim Tuğrul

Nilüfer Sultân/Manzûm..... Ahmed Hamdi

Emir Buhârî ve Yıldırım Bayezid ... Mu'allim Gündüz

Silivri Seyâhâti **

İzci Dersleri Mu'allim Dündar

Masalçık İhsâne

Letâif ***

Bilmece ... Müsâbaka ... Hediyeler vesâ`ire

İzmir Sanâyi' Mektebi Marangoz-hânesi: Talebe İş Başında

Sahîfe 302

Mensur Şi'ir

Hilâl ve Vatan Tahassürü

Sevgili ve Büyük Anadolu'ya:

(Esir Edirne'de İnleyen Bir Türk'ün Hâtırât Defterinden Mifrez...)

Yine sensiz ve zavallıyım... Muhîtim, seni bana söylemeyen, söyleyemeyen rûhsuz, lâ-kayt şeylerle dolu... Bütün bunlar bir sis, sanki bir duman... Hâ'in bir perde ki seni bana göstermek istemiyor.. Her şey` müstehzî; benim bu histe rûhumla, kimsesiz aşkımla eğleniyor gibi...

Bir hayât.. Bu gün bir ümîd, yarın bir tereddüd.. Sonra yıkılmış büyük bir hayâl ma'bedinin artık silinmek üzere olan izlerinde biraz emel, biraz kurtuluş ümîdi arayan gözler...

İşte ben böyleyim.. Sensiz geçen bu hayâtın en zavallı oyuncuğu benim bu hırpalanmış, elemeler içinde çırpınırken kanamış varlığımdır.

Oh!.. Sen.. Niçin yoksun.. Bu dağlarda, bu ıssız, soğuk ve tenhâ yerlerde beni ısındırarak, biraz mes'ud, belki biraz gözyaşsız yaşatacak o büyük rûhun, şi'ârlı ve yüksek mevcûdiyetin neden yok? Yoksa her şey` söndü mü? Ümîdimin parlak ve sayısız sa'âdet yıldızlarıyla süslü semâsı yıkılarak sensizlikten ölen benliğimin mezârını da mı kapattı? Neden her şey` siyah!.. Onları da mı ayrılışın mâtemi altında elemli?..

Hicrân ki ağlayan bu zamân ne kadar uzun.. Ebediyete kadar uzun... Her sâ'ati sanki bir asır; şimdi ben asırlarla yaşamış gibiyim.

Koruların koynunda uğuldayan bu ıslak, çırpınan bu âsî, bu kudurmuş rüzgâr ne? Yeşil ve sık söğütlerin neftî gölgeleri altında köpüklenerek hoş bir şarılı ile tabî'atın en yüksek şi'irini okuyan Meriç bugün niçin böyle inliyor? Kuşların ötüşünde gizlenen, durgun ve uzak elemlere â'id bu feryâd, hangi iklimin, hangi baharın hasret akışı ile yükseliyor? Bunlar da mı yokluğundan müşteki?..

Aramızda korkunç uurumlu, kayalık ve yüksek dağlar, siyah ve derin bir boşluk, çılgın dalgalarla kaban, ufku geniş ve nihâyetsiz bir deniz var. O kadar uzaksın.. Fakat rûhumu, hayâlini kucaklayacak kadar yakın.. Sana yalnız muhayyilem yetişebilir; seni arar.. Ve bulur..

İşte ancak o zamân birkaç dakikalık muvakkit bir sa'âdet hayâtını yaşayabilirim.

Ah!.. Ümîd.. Yakın bir atide yine nûrlu hilalin beyaz gölgesi altında bulunmak ümîdi...

Bursa: 8-Şubat-337 Osmân Cevded

Seyâhât Hâtıraları

Talebemin gözyaşları arasında mektebden ayrıldım. Seyâhâtimin birinci kademesi otuz kilometre ilerde Kırkağaç'tı. Akhisar'ın cennet gibi güzel, yeşil ve zümrüdün ovasından, Süleymânlı Harta isminde iki küçük istasyondan geçtikten sonra dört beş yüz metre yükselmiş bir dağın eteğine yaslanan Kırkağaç'ın yüksek ve karlı minâreleriyle göründü. Bindiğim tren ekspres olduğu için istasyonlarda pek az tevkîf ediyordu. Mecmû'a paketlerini ale'l-acele toplayarak hâzırlandım. Biletinin keskin sesi Kırkağaç'a geldiğimizi ihbâr ediyordu. İstasyonun etrâfına dizilen çocuklar kavun satıyorlar ve hayâtın yıpratıcı ve ezici yüklerini vakitsiz omuzlayan zavallı yavruların (Güzel kavunlar var hediyelik kavunlarımız var) ki bilâ-fâsıla devâm eden ma'sûm-âne edâları mûsikî nağmeleri gibi kulaklarımda birtakım akisler yapıyordu.

Bir kilometre kadar içeride bulunan Kırkağaç'a yaya olarak gitmeyi arzû ederdim fakat eşyâm mevcûd olduğundan bil-mecbûriyye arabaya bindim. Kasabaya girerken oldukça muhteşem ve tarz-ı(?) tertîbinden fazla emekler sarfıyla meydâna geldiğini

Sahîfe 303

anladığım güzel bir parkın önünden geçtim. Arabacıya sordum.

— Baba bu bâğçeyi kim yaptırdı?

— Mürsel Paşa.

Birkaç adım ileride (Mürsel Paşa Caddesi) yazılı bir levha gözüme ilişti. Biraz daha ileride bedî' duygularımı okşayan güzel ve san'at-kâr-âne bir âbide gördüm. Millî mücâdeleden evvel bunların hiçbirisi mevcûd olmadığından bütün bu asarın asker eliyle meydâna geldiğini anlamakta güçlük çekmedim. Erkek mektebinin önünde arabadan inerek mecmû'alar koltuğumda içeri girdim. Meslektaşlarımın hepsini de gıyâben tanıyordum. Fakat ba'zılarıyla henüz görüşmemiştim. Karşıma genç ve yüzünde azîm ve îmân nûru parlayan bir mu'allim çıktı. Bu, Müdîr Râfî' Bey idi. Diğer arkadaşlarla da tanıştıktan sonra mektebin her tarafını gezdim. Dersleri dinledim. Çocuklara ba'zı su`âller sordum.

Hayâtın bin türlü mesâ'ibi, ders levâzım ve vâsıtalarının yoksulluğu arasında fedâ-kâr-âne çalışan, yavrularımıza nûr-ı îmân telkîn eden meslektaşlarımı takdîs ettim ve şahsî düşüncelerden pek yüksek gördüğüm mu'allimlerin çelik azimleriyle memlekette genç, dinç ve münevver bir neslin yetişeceğine îmân ettim. Erkek mektebinden büyük bir neş'e ile ayrıldığıım hâlde kız mektebinden te`essürle çıktım. Zavallı yavrular sakfî çıkmış, dar, müte'affin ve mezbahadan başka bir şey'e benzemeyen bir binâya sokulmuş, kalbleri meslek aşkıyla çarpan mu'allime hanımlar me'yûs ve muzdarip... Saruhan'ın genç ve kıymetli ma'ârif müdîri Hıdır Beyefendi'nin yüksek himmetleriyle kızlarımızın kurtarılacağına ümîdvârım.

Ahvâl-i Coğrafya: Şarka doğru yüzünü çeviren ve (1000 – 1200) kadar evden ibâret bulunan kasabanın havâ ve suları mükemmeldir. Arâzî tütün yetiştirmeye pek müsâ'iddir. Kavun ve balı meşhûrdur. Garb tarafında yüksek bir dağ mevcûd olduğundan akşamdan iki sâ'at evvel güneş gurûb eder.

Şark tarafı geniş bir ovadır. Şimâlde güzel bir çam ormanı vardır.

Şâ'ir Eşref merhûm burada medfûndur. Gençlerin her akşam Türk ocağında toplanarak memleketin dertlerini düşünmeleri pek çok memnûniyetimi mûcib olmuştur.

Gelecek mektûbumda Balıkesir'de gördüklerimi bildireceğim.

Nedim Tuğrul

[Târîh Dersleri'nin devamıdır.]

Bu düğünde Hüdâvendigâr Hazretleri'nin harb arkadaşları bile pek mühim bahşişler getirmişlerdi. Bi'l-hâssa Gâzî Evrenos Bey âdetâ bir hüküm-dâr gibi ihtişâmlı hediyeler takdîm etmişti:

Esir oğlanlarından onunun elinde içleri altın ile dolu gümüş tabaklar diğer onunun başlarında içleri gümüş dolu gümüş tabaklar, seksen kişinin ellerinde ham gümüşten bardak kadeh, şamdan, maşrapa, ibrik, kovalar olduğu hâlde dâhil hâzır oldular. Bunların arkasında yine Evrenos Bey'e â'id olmak üzere yüz adet gâyet hüsnâ câriyeler ta'kîb ediyordu.

Diğer ümerâ varken devlet cümlesi kendi hâllerine göre Evrenos Bey'den aşağı olmamak üzere hediyeler vermişlerdi.

O zamânlar pâdişâhlar arasında gelip giden elçi veya sefirler vâsıtasıyla o devletin hüküm-dârına ve büyüklerine münâsib hediyeler gönderilirdi. Bu âdete göre düğüne da'vetli bulunan hüküm-dârlara irsâl edilmek üzere hazîneden birçok masraflar yapılması lâzım gelirdi. Fakat Sultân Murad buna da çâre bulmuştu. Gâzî arkadaşlarının getirdikleri düğün hediyelerini bi'l-hâssa Evrenos Bey'e â'id olanı Mısır hüküm-dârına kezâ Mısır hüküm-dârından gelenleri de hiç noksânsız Gâzî Evrenos'a, diğer ümerânın âtiyyelerini de diğer hüküm-dârâna göndermek sûretiyle pek büyük bir isâbet buyurmuşlardır.

Görülüyor ki ortada büyük velvele azîm alâyişler olup bitiyor fakat bundan ne millet hazînesi zarar görüyor ve ne de eşhâs-ı sâ`ire. Ali'nin külâhı Veli'ye Veli'nin külâhı Ali'ye...

Mu'allim: İbrâhim Zihni

Sahîfe 304

Hâlâ Bu Mekteb

Muharriri

Kâzım Karabekir Paşa

Perde

1

Perde Açılır: Köşeleri örümcekleli ziyâsız bir dersane, otuz kadar çocuk yerlere oturmu bir kısmı renk renk şalvarlar giyinmiş, sol kollarının altında omuzlarına geçirilmiş basmadan torbalar vardı. Bunların kimi diz üstü, kimi bağdaş kurmuş önlerinde sıra yerine çekmeceler, yerlerde minderler karşılarında ihtiyâr, sarıklı, gözlüklü bir hoca önde birer hâle hoca bağdaş kurmuş oturur. Elinde kocaman yazma bir mendil, vakit vakit enfîye çeker. Aksırır, burnunu karıştırır, gayr-ı telâğında bir gürültü ile balgam getirir. Öteye beriye tükürür, önde dayalı uzun bir sırt yanında abdest ibriği durur. Duvarı falaka altında eğri asılmış bir iki harita görülür, bir tarafta siyah tahta durur.

Birinci Meclis

Ders-hânede intizâmsız bir gürültü (talebenin sesleri) bir kere bir bir, bir kere iki iki, bir kere üç üç ilh... Bâb-ı medd-i tabîî kaçan harf medden sonra sebab-i medd gelirse... Ve dahi ihfâ 15'dir. Sıf, ze, senâ, cûde, şahsin, kadd, semâ, za', zâlimen, zid, tûgâ, düm, tâliben, fetera. Elif değnek gibi, (B) börek gibi, (T) ona benzer, (S) ona benzer ilh. ve dahi idğam-ı mea'l-gunne... Ve dahi idğam-ı bilâ-gunne... Ulâike cî` sû` gibi... (?)

Hoca — (Önünde bir kitâb uyukladıktan sonra) Okuyun Sübhâneke'yi... (Talebe hep bir ağızdan arkaya öne eğrile doğrula okurlar.)

Hoca — Ha şöyle (Yine köşelere tükürür) ve uyur.

Hocanın uyuklamasından bil-istifâde arkasından dört beş çocuk dışarı kaçarlar. Birisi hocanın karşısında dilini çıkardıktan sonra dışarıya kaçar, sınıfta gülüşmeler.

Hoca (gözleri yumulu) okuyun ha okuyun, okuyun (Talebenin her birisi ayrı bir makâmla okumaya başlar. İçlerinden birisi ayağa kalkar. Parmağını ağzına götürerek sus işâretini verince bütün talebeler de susar, hoca uyanır, sırtla en arkadaki bir çocuğa vurur. Çocukların hepsini birden korkutur.)

Çocuk — Ne vuruyon Hoca Efendi. Ne vuruyon, üü, üü, üü, (arsızca) ağlamaya başlar.

Hoca — Okuyun (Talebe ile hoca arasında kelime kelime Ebced Sûresi okunur)

Hoca evvelâ söyler talebe tekrâr eder. Ebced...

Çocuklar: Ebced kapıyı vurdum çat çat.

Hoca: Havz-ı hattî (?)

Talebe: Hoca seni yuttu.

Hoca: Gülmeyin.

Talebe: Ben hocaya gülemem. İlh...

Hoca — Ha şöyle (yine uyuklar.)

Bir Çocuk — (Gelir hocanın karşısında ayakları ile tepinerek) Hoca Efendi Hoca Efendi, pek geldi ayakyolum, pek geldi (ağlar)

Hoca — (Uyanarak) Kim geldi ulan kim geldi?

Talebe — Hoca Efendi ayakyolum pek geldi.

Hoca — Ayakların kırılınsın git.. (Hoca parmağını burnuna sokar, pislik çıkarır. Bakar. Fiske ile çocuklara doğru atar, cebinden tesbih, enfiye kutusunu çıkarır bir enfiye çeker aksırmaya başlar, aksırdıkça estağfirullah estağfirullah der. Sonra rahle üzerindeki mendili ile gürültülü bir burun siler.)

(Bu esnâda başka bir çocuk feryâd ederek gelir)

Çocuk — Tepti, tepti Hoca Efendi tepti.

Hoca — (Yanıdaki ibrikten su içmeye başlar sonra) Ne tepti mi ne tepti..

Çocuk — Hoca Efendi elif okuyorduk tep tip tüp deyince tepiverdi. (Hüngür hüngür ağlar)

Hoca — Neresini tepti ulan?

Çocuk — (Kalçasını göstererek) Mi'demi tepti.

(Hoca çocuğun gösterdiği yeri masaj yaparak)

Hoca — Vah zavallı çocuğun mi'desi vah. Çağırım şu iblis oğlu iblisi buraya: (Üstü başı yırtık kirli bir çocuk gelir.)

Kirli Çocuk — Yalan Hoca Efendi yalan, valla yalan billa yalan, bana sövdü
üzerime tükürdü. (Hoca gözlüğünün üzerinden gözlerini açarak çocuğun

Sahîfe 305

Bu nüshamızdan i'tibâren tefrikasına başladığımız “Yeni Mekteb” nâmındaki piyesin
muharriri kahraman kumandanlarımızdan Kâzım Karabekir Paşa Hazretleri
üzerine yürür.)

— Seni dinsiz, besmelesiz seni (diye iki kulağına birden yapışarak yukarı
kaldırır. Çocuk feryâd edince sağ kolunu olanca gerginliğiyle açarak bir sille vurur
çocuk ağlayarak düşe kalka yerine gider.

Hoca — (Şikâyet eden çocuğa) şeytân oğlu şeytân sen de iyi bir ayakkabı
değilsin, niye söver tükürürsün, ha!.. Falakacılar!.. Getirin falakayı. Yıkın şu domuzu!..

(İri vücûdlu iki çocuk falakayı getirir, çocuğu yıkarlar, birisi göğsüne oturur,
diğeri de ayakları iyice sıkır, hoca birkaç tane indirir. O sırada kapı vurulur. Hoca telâş
ile değneği atar, kapıya koşar buyurun, buyurun efendim. Kalfa çocuklarını yerlerine
oturtturur. İki tane temiz elbiseli bey içeri girer.)

İkinci Meclis

Evvelkiler: İki ziyâretçi birisi kaymakam diğeri Avrupa'dan

(Kâzım Karabekir Paşa'nın Yavrularından: Mini Mini Rızâ Efendi)

gelen bir Türk.

Talebe: (Fısıltı ile) Kaymakam Bey.

Kaymakam: (Ziyâretçiye) Buyurun efendim.

Ziyâretçi — Arz ettiğim gibi efendim Avrupa'dan geldikten sonra Anadolu'da bir tettebbu' seyâhâti yapmak istedim bi'l-hâssa mektepleri görmeye çok ihtiyâcım var.

Ma'lûm-ı âlîniz bir milletin hayât ve terakkîsini görmek için mekteblerini nasıl kuruyorlar. Çocuklarını nasıl terbiye ediyorlar?.. Herhalde görülmeye pek Lâyık şeylerdir. (Etrafına bakarak) mektebin binâsı pek müsâ'id değil... Ama inşâallah Hoca Efendi himmetleriyle, güzel terbiye ve tadrîs usûlleriyle bu noksânı telâfi buyurmuşlardır.

– Mâ-ba'dı Var –

Sahîfe 306

Evvel Zamân Dretnotu: Yedi Direkli Bir Sefîne

Sahîfe 307

Çocuk Şi'irleri:

Nilüfer Sultân

Velieddîn Aydoğdu'ya:

-1-

Türkleri bir zamân hiç çekemeyen;
Bu sebebden dâ'imâ kin besleyen,
Yarhisar tekfuru artık kızını
Bilecik'e verecekti.. Düğünü
Görüşmek için Bilecik tekfuruyla;
Bütün bildikleri geldiler bir yere..
Dediler: Düğüne eğer Osmân Bey
Da'vet edilirse bitecek her şey`..
Kendisi gelirse hem bu sûretle;
Bir zafer katılır büyük düğüne..
Vücûdu herhalde ortadan kalkar;
Kurtulsun artık bütün tekfurlar!..
Sonra bağırdılar Köse Mihal'e:
Vakit gâ'ib etmeden haydi düş yola?..

-2-

O zamân Türklerin bu eski dostu,
Osmân Bey'i pek acele bulmuştu..
Anlattı tamamen olup biteni;
Dönüp haber verdi geleceğini...
Esâsen aşiret yazı yaylada,
Geçirdiği için fazla eşyâ da,
Bilecikte kalıyordu emânet..

Bu seferde düşünülür... Nihâyet;
Ağırlığın sandıkları askerle
Doldurulur; hayvan yedinleri de
Kadın elbisesi giynip giderler..
Osmân Bey de askerine emreder.

Yanıdaki cesâretli, kahraman,
Yiğitlerle yola çıkıp bir zamân
Dağlar geçer, yetişirler ovaya;
Yakınlamışlardı Çakırpınar'a...

-3-

Evet; Çakırpınar düğün yeriydi,
Etraftan ahâlî dolmuştu şimdi..
Da'vetli pek çoktu bu cem'iyete;
İğne atılsaydı düşmezdi yere..
Hava gâyet latîf, semâ berraktı;
Gençlerin kalbinde şimşek çakardı..
[Nimfea] güzeldi; hiç eşi var mı?..
Bu isim şüphesiz gelinin adı..
Şarkı söylüyorken nazlı genç kızlar,
(Hurra) sadâları akisler yapar...
Hülâsa: Eğlence ve oyun hoştu.
Düğünde olanlar hepsi serhoştı..

-4-

Duyuldu ansızın silah sesleri,
Basmıştı düğünü Türk'ün askeri..
Kaçmak istediler hemen hisara,
Baktılar orası büsbütün fenâ!..
Ağırlık getiren kadın esvablı,
Askerler boş bulup almış hisarı..
Bu yüzden tekfurlar teslim olurlar,
Böylece yeniden bir düğün başlar..
Osmân Bey nikâhla güzel gelini,
Kendi oğlu Orhan Bey'e vermişti..

[Nimfea] olunca Nilüfer Sultân,
Bu zaferden asla dökülmedi kan..
Düşmanlara başka çâre yoktu ya;
Düşmüşlerdi kazdıkları kuyuya

-5-

Osmân Bey'in bu işteki fikrini,
Her cihetten beğendiğiniz değil mi?..

Biğa: 919

Abdülkerim-zâde Ahmed Hamdi Gündoğdu

Sahîfe 308

Târîh Masalları

Emir Buhârî ve Yıldırım Bayezid

Yıldırım Bayezid Bursa'nın Yıldırım Mahallesi'ndeki câmi' ile imâret ve medreseleri yaptırmış. Bir derviş gelmiş kızı (Hundi) Hatun'u Buharalı Şeyh Mehmed Şemseddîn için istemiş, pâdişâh böyle doğrudan doğruya isteyişi aklına getirmediği için gâlibâ şaşalamış (olmaz) diyememiş "Derviş Baba bir pâdişâh kızı alacak kadar ağırlık verebilecek misiniz?" demiş. Derviş isteyin de görelim demiş. Pâdişâh kırk katır deve ile altın istemiş. Derviş "Varayım şeyhime söyleyeyim" demiş. Çok geçmeden yine Yıldırım'ın yanına gelip "O hayırlı iş oldu. Bitti. Şeyhim râzı oldu. Kırk katır deve yollayın ki altınları alsınlar" demiş. Pâdişâh düşünmüş taşınmış bu kadar altını olan bir kimsenin birkaç deveyi yollamamasını bir türlü akıl yanaştıramamış dervişin yanına istediği kadar deve ve deveci katılmış, derviş devecileri Gökdere suyunun Yıldırım Câmî'i hizâsından geçen yerine getirmiş. Oradaki taşlardan doldurmalarını söylemiş. Ne olacağını bilmeyen deveciler develeri yüklemişler. Derviş: İsterseniz kendiniz için istediğiniz kadar alınız, demiş. Deveciler de birer yem torbası taş doldurmuşlar ama biraz sonra dik bayırı çıkarken bu taşları ne yapacaklarını birbirine sormuşlar ve dökmüşler. Yalnız bir tanesi dökmemiş. Yıldırım türbenin önüne oturmuş etrâfına bakınıyormuş. Deveciler gelmiş yükleri boşaltmışlar. Bir de ne görsünler Gökdere ayağından topladıkları taşlar parıl parıl yanyor. Tabî'î ki o vaktin altını olmuş. İşi olduğu gibi Yıldırım'a anlatmışlar. Kendi altınlarını torbalarından döktükleri için deveciler asılmışlar. Torbasını dökmeyen deveci o altınlarla deveciler mezârının olduğu yeri satın alıp mezârlık yaptırmış. Orasını şöyle bırakalım Yıldırım bu kez önündeki kerâmeti görüp inanmış ama kızını vermemiş. Bundan sonra Yıldırım Bayezid cenge gitmiş. O Bursa'da yok iken kızını gelin etmişler. Yıldırım harbde bir kal'ayı kazanmaya çalışıyormuş, bir türlü ele geçirememiş, kal'a her taraftan kuşatılmış.

Pâdişâh kal'a kapısının önüne gelmiş zorlamışlar, zorlamışlar bir türlü kıramamışlar. Bir derviş gelmiş az zorlamakla kapıyı açmış. İçeri girilmiş, o aralık atılan oklarla derviş kolundan yaralanmış, Yıldırım çevresini çıkarıp yarayı bağlamış. Artık bir daha bu dervişi görememiş, bu işi de unutmuş. Cenkten sonra Bursa'ya dönmüş. Bursa'daki hocalara pek öfkeli imiş. Hele nikâh kıyan Bursa kadısına pek güvenmiş imiş. Mudâniye İskelesi'nden Bursa'nın ileri gelenleri pâdişâhı karşılamaya çıkmışlar. İşte (güveyiniz) diye Emir Buhârî'yi ona sürmüşler. Yıldırım ne baksın kal'a kapısını açarken yaralanan derviş... (Benim sende bir emânetim olacak) diyen Yıldırım'a Emir Buhârî gülererek (Bir değil iki) demiş. Yıldırım Bayezid (Niğbolu) cengini kazandıktan ve Sırp kralının kız kardeşi (Olivera) ile evlendikten sonra içkiye düşmüştü. Ulu Câmi'yi yaptırdıktan sonra Emir Buhârî ile birlikte câmi'yi gezmeye gitmişlerdi. Yıldırım damadına câmi'yi beğenip beğenmediğini sorar. Emir Buhârî (Çok güzel yalnız bir köşesinde bir mey-hâne eksik) cevâbını verir. Yıldırım esbâbını sorunca hoca der ki:

— Siz Allah'ın yarattığı vücûdunuzu her gün zehirliyor, yıkıyor, harâb ediyorsunuz. Sizin vücûdunuzda Allah'ın evi demektir. Şu hâlde câmi'nin içerisinde bir mey-hâne kurunuz ki size kolaylık olsun...

Yıldırım, hocanın bu te'sirli sözlerine karşı içkiye tövbe ediyor ve bir daha damlasını bile ağzına koymuyor.

Bursa: Mu'allim: Gündüz

Sahîfe 309

Silivri Seyâhâti

Geçen Nüşadan Mâ-ba'd

...Oturduk. Müdür Bey bir izci takımıyla daha ileride çeşmenin yanındaki ağaçlığa gitmişlerdi. Artık bir adım bile atmaya mecâlimiz kalmamıştı. Ne olursa olsun burada çadır kurup geceleme, ertesi sabâh Büyükçekmece'ye gitmek istiyorduk. Müdür Bey'le aramızda bir iki dakikalık mesâfe olduğu hâlde oraya bile gitmeye gözümüz kesmiyordu. Kâzım Bey burada da gayrete geldi. [Haydi bakalım, çeşmeye kadar arabayı biz çekeceğiz!] diyerek yine hepimizi ayaklandırdı. Çâr-nâ-çâr kalktık, çeşmenin arkasındaki koruluğa giderek boylu boyumuza uzandık. Doğrusu bu ağaçları bulmak için az yanmadık, az yorulmadık. Kimsenin kalkmaya niyeti yoktu. Hepimiz burada geceleme taraf-dârdık...

Hafif bir rüzgâr sabâhtan beri yanan yüzümüzü okşuyor, vücûdumuza bir gevşeklik veriyordu. Bir buçuk sâ'at kadar dinlenmiştik, akşama daha epeyce zamân vardı. O sırada çeşmeye iki üç arabacı geldi. Hayvanlarını suladılar. Çekmece'nin ne kadar uzak olduğunu sorduk. Bize, burada kalmaya değmez. Pek yakın şu sırtın arkasında dediler. Berâber gitmek için eşyâımızda arabalarına aldılar. Bizim arabayı da bağladık. Flamacı küçük Râkım'la fotinleri sıkın birkaç izciyi arabalarına aldılar. Artık neş'emiz gelmişti. Değişikliğin verdiği kuvvet ve cesâretle tekrâr yürümeye başladık. Tepelerden ine çıka yolumuza devâm ediyorduk. Biraz sonra Büyükçekmece uzaktan görünmeye başladı. Akşam olmuş, gurûb yakınlaşmış idi. Felâket ve sa'âdet birbirini ta'kîb eder derler. Hakîkaten çok doğru. Yarım sâ'at evvel bin türlü ezâ ve cefâ içinde kıvranan bizler; şimdi hem arabadan hem sıcaktan hem de o bitip tükenmeyen yokuşlardan kurtulmuş, akşamın serinliği arasında tepelerden yavaş yavaş gâ'ib olan güneşi seyrederek yürüyorduk.

Bir kulübecik bile bulunmayan bu vâsi' arâzîyi derin bir sükûnet kaplamış; her tarafa bir ıssızlık çökmüştü. Çekmece'ye giden son yokuşta idik. Kasabaya muntazam girmek için arabamızı diğer arabalardan ayırdık, manga kolunda yürümeye başladık. Boru ve trampetler aks-i sadâlarla Çekmecelilere vürûdumuzu ihbâr ediyor. Halk ve çocuklar istikbâlimize koşuyorlardı. Bir polis efendi beyân-ı hoş ümîdi ile önden yürüyerek bize yol gösterdi. Etrâfta derin bir hayret ve takdîr hissi vardı.

Înâs mektebinin önünden geçerken: Fransızların iri dudaklı, siyah yüzlü bî-çâre müstemleke askerleri yüzleriyle ma'kûs olan kar gibi dişlerini göstererek ablah-âne sırtarıyorlardı... Parmaklıklarla muhât bir bâğçeye dâhil olduk. Komiser beye teşekkürle eşyâımızı içeri almaya başladık, Çekmece mu'allimlerinin yardımıyla çadırlarımızı kurabildik. Yiyeceğimiz yanımızda mevcûd olduğundan o husûsta te'hîre meydân vermiyorduk. Karnımızı doyurduk. Fenerler yandı, çadırlar kuruldu. Kapıya nöbetçi; dikildi. Karâr-gâhın bu hârici manzarası cidden şık görünüyordu. Fakat bir de bize sorunuz bu istirahat kavuşmak için neler çekmiştik? O bitip tükenmek bilmeyen bir günün yorgunluğunu çocuklar hemen unutuvermişti. Efendilerin mecâlsizliklerini nazar-ı i'tibâra alarak onları nöbetten mu'âf tuttuk. Bizden ilk nöbetçi Hayri Bey'di. Bu yorgunluk üzerine uzanır uzanmaz uyuyacağız zannetmiştik fakat kâbil mi? Yerin râhatsızlığından mıdır nedir? Bir türlü uykumuz gelmiyordu.

İzcilerin çadırlarda yatmaları görülecek bir manzara idi. Kolları bacakları birer tarafa uzanmış, horultular,

sayıklamalar birbirini ta'kîb ediyordu. Bütün rahatsızlıklarımıza rağmen sâfi-yâne geçen şu hayâtın lezzetini bulmuyor değildik. Geceler pek kısa: Sabâhın takrîbini anlatan horoz sesleri işitilmeye başladı, ortalık hafifçe ağarmıştı. Yavaş yavaş kapılar açılıyor, caddelerde ayak sesleri çoğalıyordu. Çok geçmeden bizim küçük haşarılar da uyandı. Birbirlerine gece gördükleri rü'yâları anlatıyorlardı. Ba'zısı o gece kendini evde görmüş, ba'zıları da hâlâ Harâmîdere'de araba çektiğini zannederek kabuslar geçirmiş... Gürültü perde perde yükseldi, kahkahalar başladı. Biz de kalktık gûyâ uyumuşuz gibi elimizi, yüzümüzü yıkadık izcilerle hasbihâle koyulduk.

21 Haziran: Önümüzdeki kahveye birkaç müşteri gelmiş, geceleyin pek iyi göremedikleri bizleri a'rîz ve a'mîk tedkîk ediyorlardı. Sancak merâsimini müte'âkîb terbiyye-yi bedeniyeye harekâtı yapıldı.. Çekmece Başmu'allimi Vehbi Bey sabâh kahvaltısı için bizi mekteblerine da'vet etti. Sârim ve Na'îm Beylerle bâğçeye gittik, masalar hâzırlanmış, bardaklar dizilmiş, sütler doldurulmuştu... İzciler karşılıklı masalarına oturup yemekleri yediler. Mektebi gezmeye başladık. Sınıflar gâyet sıhî ve ziyâ-dâr, sıralar son sistem ve temiz, her şey` yerli yerinde idi. (80) kadar talebe varmış, bunlar da ancak kış zamânı devâm edebiliyorlarmış. İlkbahar gelir gelmez tarlalara çalışmaya giderlermiş.

– Mâ-ba'dı Var –

Masalcık

Evvel zamân içinde, kalbur saman içinde bir pâdişâh varmış. Bir gün vezirini çağırıp sarâyı için kırk bir güzel câriye alınmasını emretmiş. Derhâl esircilere adamlar gönderilmiş ve kırk bir kız alınmış. Lâkin kızların biri gâyet çirkinmiş. Kırk kız okutulmuş, çalgı öğretilmiş fakat bu kırk birincisine hiçbir şey` öğretilmeyip bir kapıcı yapılmış.

Zavallı kız okumaya, yazmaya hevesli imiş. Çalışmış çabalamış kibrit çöpleriyle yazı yazmış ve nihâyet onu da öğrenmiş. Sarâyı gireli birkaç sene olduğu hâlde pâdişâhın yüzünü hiç görememiş. Bir gün nasılsa bir perde aralığından görür. Ve derhâl aşık olur. Kalbinde bu sırrı günler hatta senelerce saklar. İçin için ağlar. Aman ya-Rabbî o koskoca bir pâdişâh ben bir kapıcı parçası bunun sonu nereye varır diye düşünürmüş.

Bir gün hatırına iyi bir fikir gelmiş. Koşup gitmiş, pâdişâhın abdest aldığı yerin kapısına (Seni seven neylesin) diye yazmış. Bu yazıyı abdest almaya geldiği vakit pâdişâh okumuş ve altına şöyle yazmış (Kendini bana bildirsin). Kız pâdişâhın ne yapacağını sabırsızlıkla bekliyormuş. Gidince derhâl gelmiş ve yazıyı okumuş. Hayli düşündükten sonra altına yazmış (Ya korkarsa ne yapsın) pâdişâh da bu işe merak etmiş aradan çok geçmeden yine oraya gelmiş. Yazıyı okuduktan sonra altına yazmış (Ben âdilim korkmasın). Bunu okuyan kız sevinçle şöyle yazmış (Elif Allah'ın ismi, sin sana kurbân, mim Muhammed'in derecesi Allah'ın) pâdişâh bu yazıyı okuyunca hemen başkalfasını çağırıp ne kadar câriye varsa huzûruna çıkmasını emretmiş. Bütün kızlar toplanmış, bir büyük salonda hâzırlanmış. Pâdişâha haber yollanmış o da gelip bütün kızların ismini sormuş. Aradığını bulamayınca: “Siz tamam mısınız? Hiç burada olmayanınız var mı?” diye sormuş. Düşünmüşler. İçlerinden biri, yalnız bir kişi eksik bulunduğunu, o da pek çirkin olan kapıcı kız olduğunu, haber vermiş. Pâdişâh onun da getirilmesini emretmiş. Getirmişler pâdişâh sormuş:

— Kız senin ismin ne!

— Esmâ.. Efendimiz..

Bunun üzerine pâdişâh orada kim varsa sormuş. Yalnız kalınca Esmâ'ya mes'eleyi sormuş. O da ağlayarak yedi senedir çektiği azâbları mihnetleri anlatmış. Pâdişâh kendisini taht-ı nikâhına alacağını vadedmiş.

Birkaç gün sonra mu'azzam bir düğün yapılmış, nikâh kıyılmış. Esmâ, sultân olmuş. Bütün güzel câriyeler ona dîvân durmuş. Masal bu ya!

Süleymâniye İnâs Mektebinden

İhsân Muhammed

Sahîfe 311

İzci Dersleri:

Kimyevî Barometre

50 gram kâfur

60 gram nişadır

60 gram güherçile

Yukarıdaki eczâların her birini ayrı ayrı ellişer gram hâlis ispirto içinde güzelce eritmeli. Ondan sonra iyice ve uzunca ve bir tarafı kapalı bir şişe borunun içine evvelce

güherçileli ispirotoy daha sonra nişadırı ve onu müte'âkıb kâfurlu ispirotoy koyarak hemen ilk başparmağıyla şişenin ağzını güzelce kapamalı ve evvelce hâzırlanmış tıpayı şişenin ağzına birleştirip eczaânın birbirine lâyıkiyle karışabilmesi için şişeyi elde sallamalı ve bir ince dikiş iğnesini ateşte kızdırıp tıpanın ortasından batırarak bir delik açmalıdır.

Bu sırada eslîm bir gaz bu delikten çıkar. İspirto içerisinde kalan eczâ birbirine iyice karışmış ise bulanık bir hâlde görünür.

İşte bu sûretle hâzırlanan şişe münâsib bir yere konulursa aşağıda yazdığımız vechile havânın bir sâ'at sonra hâsıl edeceği tebdîli gösterir. Fakat bu şişeyi havânın doğrudan doğruya dokunacağı bir yere koymalıdır. Yoksa oda içinde bulunursa dışarıdaki tebdîlâtı lâyıkiyle gösteremez.

Havânın Değişmesine Göre Şişedeki İspirtonun Alacağı Şekiller:

1 – Şişedeki mâyi' bulanmaya başlar veyâhûd birdenbire bulanırsa yağmur yağacağına alâmettir.

2 – Şişedeki ispiro gâyet berrâk şeffâf olarak görünürse havânın açık ve güzel olacağını gösterir.

3 – Eğer ispiro şişenin dibinde donmuş gibi görünüyorsa havâda şiddetli soğuk çıkacağına delildir.

4 – Eğer mayinin ötesinde berisinde ince beyaz bulutumsu şey'ler görünürse fırtına çıkacağına işârettir.

5 – Eğer şişenin ötesinde berisinde hâsıl olan bulutumsu şey'ler koyuca ve donukça ise şiddetli yağmur ve kar yağacağına alâmettir. Eğer bulutlar şişenin yukarısında damar damar olursa şiddetli rüzgâr ve bora çıkacağını gösterir.

6 – Eğer şişenin içinde hafifçe ve kapalama bulutumsu bir hâl görünürse havâda ziyâde rutûbet olduğunu eş'âr eder.

7 – Eğer bulanıklık şişenin ağzına doğru çıkar hafif bir tabaka teşkîl ederse havânın yukarı tabakalarında rutûbet olur yağmur ihtimâlini gösterir veyâhûd rüzgâr çıkacağını îmâ eder.

İşte şu kimyevî barometrenin yukarıda yazmış olduğum alâmetleri bi'z-zât tarafımdan tecrübe edilmiştir. Herkesçe yapılması kolay olduğunu sıhhatini anlamak arzû edenlerin tecrübe ettikten sonra müdde'âmızı tasdîk edeceklerini ümîd ederim.

Fakat bu barometreyi yapmak arzû edenlerin herhalde yukarıdaki ta'rîf'atımızı harfiyyen tatbîk etmeleri şarttır. Aksi takdîrde hiçbir tebdîlât göstermez gösterse bile bizim çıkardığımız alâmetlerin bir başka türlüsünü gösterir.

Mu'allim: Dündar

Doğru Sözler

- Latîfe latîf gerektir.
- Lodosun gözü yaşlıdır.
- Evlâdın var mı başında derdin var.
- Ölen kurtulur.
- Evvelâ cân sonra cânân.
- Felâket görmeyen sa'âdetin kıymetini anlayamaz.
- Eşeğin cânı yanınca attan ileri gider.
- Alma mazlumun âhını, çıkar aheste aheste.
- Gamsız kalb akçe sâhibinindir.
- Gülünü isteyen dikenine râzı olur.
- Kuzguna yavrusu tavus görünür.
- Kendi düşen ağlamaz. Ağlarsa iki gözden olur.
- Köprüyü geçinceye kadar ayıya dayıya derler.
- Gözler rûhun kitâbıdır.
- Kurt sisli havâyı gözler.

Sahîfe 312

Letâif

Eşyâ Dersinde:

Mu'allim — Oğlum, arslan nedir?

Talebe — Kendisine dokunulmazsa pek müşfik, aksi takdîrde pek canavar bir mahlûktur.

Mu'allim — Nerelerde yaşar?

Talebe — Anadolu'da efendim?!.

Hesâb Dersi; Tahta Başında:

Mu'allim — Sekiz beş daha ne eder?

Talebe — On üç eder.

Mu'allim — Üçü yazdık elde ne kaldı?

Talebe — (Elindeki tebeşiri göstererek) tebeşir kaldı efendim.

Borcu Olsunmuş!

Üç yaşında olan Zeki çayırda, çobanlık ve kendisinden çok büyük olan amca-zâdeleri yanında oynuyordu. Vâlidesi geldi ve:

— Zeki, amca-zâdelerine biraz iş çıktı sen onların yerine burada kal. Hayvanlara bak, dedi.

Zeki de: “Aa! Nasıl olur? Ben daha hayvanlardan pek küçüğüm! Borcum olsun büyüyünce öderim” cevâbını verdi.

T. Demiray

Kış Levhası

Odamda oturuyordum. Geveze insânlar gibi susmak bilmez çıtırtılı küçük sobası ile caddeye nazır bu aydınlık odanın havâsı içinde lapa lapa düşen karların sis ve dumanı altındaki Lâleli yokuşunu bin müşkilâtla düşe kalka tırmanan yüzlerce halka gözlerim dalmış gitmişti.

Karlar gittikçe artıyordu. Koskanın yangın harâbeleri yavaş yavaş beyaz bir tüle bürünüyordu. Bir taraftan Marmara'nın kucığına atılmış dağlar kar fırtınaları içinde gözden gâ'ib oluyor, deniz dahi gittikçe artan dalgaların korkunç hücûmları altında ezik ve yorgun çığlıklar koparıyor, kayıklar sandallar sâhile kaçıyorlardı.

Önümden geçen arabaların tekerlekleri karla dolmuş, zavallı hayvanlar yokuşu âdetâ hayât zincirini andıran bir ağırlıkla tırmana tırmana çıkıyordu.

Ben bu tatlı zevke daldığım esnâda odamın açılan kapısı beni kaplayan bu dalgınlığı üzerimden sıyırdı.

İçeriye giren annem:

— Haydi yavrum, mekteb zamânı geldi; yemeğini al da mektebine...

Diyordu.

Koca Mustafa Paşa Numûne Mektebi Talebelerinden 958 Orhan

Bir İzâh

Biga'dan Ahmed Hamdi Gündoğdu imzâlı mektûbu aynen dercediyoruz:

“Yeni Yol”da Şekerci-zâde İsmâil Hakkı imzâsıyla [Balıkesir’de Spor] adlı küçük bir mektûb okudum. Sırf bir hakîkati izâh etmiş olmak için diyeceğim ki: Biga futbolcuları tarafından maça da'vet edilen idmân kulübü değil, [Bandırma-Balıkesir Muhtelit Takımı]dır ve müsâbakada ilk golü Bigalılar yapmışlardı. Oyunun nihâyetine doğru Muhtelit Takım da bir gol yapmaya muvaffak oldu. Ve birer sayı ile berâbere kaldılar. Müsâbaka neticesini, muhâbiri bulunduğum İstanbul ve İzmir gazetelerine daha o vakit aynen bildirdiğim gibi müsâbakada bi'z-zât hâzır bulunduğumdan keyfiyetin bu sûretle tashîhini kendime bir vazîfe telakkî ediyorum.

[Sahîfe 313/1]

Su`âllerimiz?

Kıymetli okuyucularımızdan gördüğümüz rağbet ve teveccüh üzerine mecmû'amıza “Su`âllerimiz?” nâmı altında bir kısım daha ilâve ediyoruz. Bu, okuyucularımızı tettebbu'lara sevk edecek, biraz yoracak ise de pek müfid olacaktır. Gelecek su`âlleri tedkik edecek ve en doğru, en iyi yazılmış olanlarını (sâhiblerinin imzâlarıyla) mecmû'amıza derc ve münâsib hediyeler vereceğiz. Gelecek izâhâti muvâfik bulmazsak lâzım gelen izâhâti memleketimizin en büyük mu'allimlerine, müderrislerine yazdıracağız. Son zamânlarda okuyucularımız arasında lise ve dârü'l-mu'allimîn talebesi de dâhil olduğundan daha ziyâde onlar için bunu ihtiyâr ettik. Mecmû'amıza rağbet ve teşvîkte devâm ettiğiniz müddedce biz de a'zamî fedâ-kârlıklardan hiç çekinmeyeceğiz...

Yeni Yol

İlk Su`âller?.

1 – Acâ`ib-i seb'a-yı âlem nelerdir?

2 – 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8 rakamlarını ikişer ikişer cem ederek (9999) rakamını teşkîl ediniz.

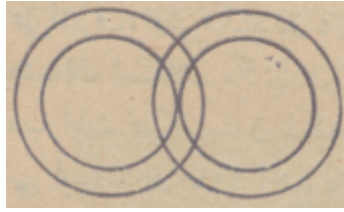
3 – Aynı sâ'atte dünyâya gelen ikiz kardeşler yine aynı sâ'atte bir kazâ neticesinde vefât etmişler... Bir bahriye zâbiti olan babaları çocuklarından birinin diğerinden bir gün fazla yaşadığını iddi'â etmiş. Bu mes'eleyi nasıl îzâh edersiniz?

4 – Yün elbiseler insânı pamuk elbiselerden daha çok ısıtır, hele kürkler hepsine fa`iktir derler... Böyle demek doğru mudur?

Cevâblar muhakkak on beş gün zarfında gönderilmelidir.

1 – Aç kalmış bir kurt köye doğru geliyor bu resimde nerededir?

2 – Bu şekli bir kalemde resmedin. Mebde` bir ayrı nokta ile ta'kîb edeceğiniz hat oklarla gösterilecektir. Şu şart ile ki: Resmettiğiniz bir hattı kat'iyyen kat'etmeyeceksiniz.

Bu iki bilmecemizi bir kâğıt üzerinde îzâh eder ve kuponla berâber gönderirsiniz.

Birinciye a'lâ deriden bir portman, ikinciye üç aylık abonemiz beşinciye kadar birer kitâb, kırkıncıya kadar da şık birer (Yeni Yol hediyesi) verilecektir.

On Dokuzuncu Sayıdaki Bilmecemiz:

(ÜÇ ŞAHİS) idi.

Halledenler arasında kur'a çekilerek birinciliği Bursa Dârü'l-mu'allimât Tatbikât Mektebinden 14 Güzîde Sıtkı, ikinciliği İzmir Karantina Saltanât-ı Milliyye Mektebinden 4 Emîne, üçüncülüğü Üsküdâr Mustafa Hân-ı Salis Numûnesinden 236 Hayri Salâhaddîn Efendi ve Hanımlar kazanmıştır.

Otuzuncuya Kadar Kart Alanlar:

Bursa Yıldırım İnâs Mektebinden 2 Zehra, 6 Rukiye, Barbaros Numûnesinden 123 Necâti, Bergama Gâzî Paşa Numûnesinden 16 İhsân Turhan, Süleymâniye İnâs Numûnesinden

[Sahîfe 313/2]

2567 Afife Fevzi, Akhisar Numûnesinden 247 Sabri Gündüz, Kocaeli Lisesinden 21 Mehmed Reşâd, Beykoz İnâs Numûnesinden Bedî'a Şevket, A'lâaddîn Paşa Numûnesinden 236 Mehmed, Şehîd Niyâzi Bey Mektebinden 685 Hasan, Fâtih Akşemseddîn Numûnesinden 774 Hüseyin Nevzâd, Kasımpaşa Cezâyirli Mektebinden 36 İsmâil Mes'ud, Sındırgı'da Cihân-zâde Mehmed Azîz, Afyon Gedik Ahmed Paşa Mektebinden 14 Mehmed, Manisa İnâs Numûnesinden Fahrîye Rif'at, Koca Mustafa Paşa Numûnesinden 113 Hikmet, Bursa Çelebi Sultân İnâs Numûnesinden Melâhat Abdülkâdir, Sâlihli Altınyurt İnâs Numûnesinden 191 Fatma Nûrhayât, İzmir Lisesi Kısım-ı İbtidâ`isinden 90 Ali Eşref, Oltu Mektebinden 45 Râziye Mustafa, İzmir İkiçeşmelik İstiklâl Mektebinden 20 Mustafa Tayyar, Uşak Necm-i Edeb İnâs Numûnesinden Zekiye İsmâil, Nezîhe Sâdık, Karesi Lisesinden 667 Ahmed Adil, Menemen Merkez İbtidâ`isinden 127 Mehmed Tefvik, Afyonkarahisar Gedik Ahmed Paşa Mektebinden 45 Mehmed Zeki, Afyon Lisesinden 139 Hâlid Ziyâ, Üsküdâr Harmanlık İnâsından Cevriye Hüseyin, İzmir Karantina İnönü Mektebinden Lebid Abdüşşekur, Kasaba Merkez Zekûrundan 451 Mehmed Niyâzi, Akhisar İnâs Numûnesinden 77 Mürşîde Abdullah, İzmir Dârü'l-mu'allimâtından 86 Fahrîye Şâziye, Eyüb Reşâdiye Numûnesinden 524 Mehmed Selîm, İzmir Kızılçullu Amerikan Kolejinden Ahmed Nusret, Manisa Zekûr Numûnesinden 176 Mustafa, Kocaeli Lisesi beşinci sınıfından 152 İsmâil Hakkı, İzmir Göztepe Hâkimiyet-i Milliye Mektebinden gâlib, Türk Birliği İnâsından Kadriye Bahaddîn, Lala Şahin Paşa İnâs Mektebinden Vâlîde, Koca Mustafa Paşa İnâs Numûnesinden 797 Müzeyyen Lütfü, Söke Jale İnâs Mektebinden Meliha, Yegâne, Kapaklı Mektebinden İbrâhim Hakkı, Gelenbevî Lisesinden 356 Ömer Hulûsî, Uşak Necm-i Edeb Mektebinden Mâhide, Bursa Yıldırım Mektebinden Müzeyyen, aylık abonemizden 246 Mehmed Sadreddîn, Sultân Selîm'de [Hakkı Fitnat], İzmir Türk Birliği İnâsından Besime Fâik, Bursa'da Çelebi İnâs Mektebinden Ulviye, Akhisar Kız Numûnesinden Makbûle, Mustafa Hân-ı Salis Numûnesinden 91 Sirâceddîn, Bursa Murad-ı Salis İnâs Mektebinden Servet Hayri, Bursa Dârü'l-mu'allimîn Tatbîkât Mektebinden 57 Hamdi, Bolu Darü'l-hilâfe

Medresesinden 167 Şücâaddîn, İzmir Mîsâk-ı Millî Kız Mektebinden 137 Meşkûre, Balıkesir Dârü'l-mu'allimîninden 65 Şevki Tuğrul, İzmir Du'âtepe Mektebinden İbrâhim Refik, Ankara Mektebinden 302 Müfik Ataman, Sakarya Kız Mektebinden 62 Vesime, Akçaşehir Merkez Zekûr Mektebinden Hüseyin Vâhid, Düzce İnâsından 161 Muhtereme Hâlid, Mudurnu tüccârdan Mehmed Necâti Efendi ve Hanımlardır.

Kütüb-hâne-yi Sevdâ

İzmir'in en fa'al en kıymet-dâr bir kütüb-hânesi olan “Sevdâ Kütüb-hânesi”ni bil-umûm mekteblere tavsiye ederiz. Bütün levâzımınızı oradan tedârik etmeniz menfa'atiniz îcâbındandır.

Nâfiz Zeki Kırtâsiyye Mağazası

Şeh-zâdebaşı'nda, direkler arasındadır. En şık defterler pek zarîf zarflar, mektûb kâğıtları, el işlemesi levâzımı en ucuz fiyatla oradan tedârik edilebilir. Fâtih ve civârı kârîlerimiz mükâfâtlarını yine oradan alabilirler.

Kârîlerimizden arzû edenler bilmece gönderebilirler. Şu kadar var ki mükâfâtını da berâber göndermelidirler.

Tevzî' Merkezlerimiz

İzmir'de Sevdâ ve Mektepler Kütüb-hâneleri
Manisa'da Hükûmet İttisâlinde Ma'ârif Kütüb-hânesi
İstanbul'da Servet-i Fünûn Matba'ası
Bolu'da aşağı çarşıda Hâfız Emîn Efendi
Akhisar'da Attar Mustafa ve Kırtâsiyyeci Kâsım Efendiler
Kocaeli'de Demir Yolu Caddesi Sâdi Bey Mağazası
Balıkesir'de: Şekerci Hacı İbrâhim ve Kırtâsiyyeci Vehbi Efendi Mağazaları.
Bursa'da: Kitâbçı Ali Haydar Bey.

Numara: 23 Yeni Yol Bilmece Kuponu

Halli:

İsmi:

Adresi:

23. YENİ YOL, C: 1 Nu: 24

YENİ YOL

Yıl – 1

Sayı – 24

Mesleğimize muvâfık yazılar
memnûniyetle kabûl ve neşrolunur.
Neşredilmeyen evrâk i'âde edilmez.

Seneliği (240) altı aylığı (120) kuruştur.

Mürâca'at Mahalli:

İstanbul

Sâhib-i İmtiyâzı:

“Servet-i Fünûn” Matba'asında

Mu'allim Nedim Tuğrul

Yeni Yol Müdüriyeti

Nüshası 5 kuruştur.

(Haftada bir defa neşrolunur resimli çocuk gazetesidir.)

14 Şubat 1340

Ödemiş Zafer Numûnesi İzçileri

İzmit: Kocaeli Lisesi

[Sahîfe 313/3]

Târîh Dersleri:

Eski Eğlencelerde Lüzûmsuz Masraflar

Mu'allim: İbrâhim Zihni

– 22'nci Nüshadan Mâ-ba'd –

Üstüne caba olarak da kimsenin burnu kanamadan ve her tarafın rızâsıyla memleket genişliyordu. İşte memleket idâresinde böyle şey'leri bulup îcâd etmek en büyük muvaffakiyyettir.

Fâ'idesiz Eğlenceler:

Sultân Mustafa-yı Salis'in "Hibbetullah" Sultân nâmıyla bir kızı dünyâya gelmiş. Bunun için pâ-yı tahtta on gün on gece şenlik yapılmış. Fakat ne masraflar!..

Sultânın doğmasına kırk gün kala bedesten kâhyalarına haber gönderilmiş. O zamânın modası olduğuna göre ne kadar âvize ve âyine varsa toplattırılmış, bu şehr-âyin için ricâl-i devlet, ocak ağaları pâdişâhın nazarında mevki'lerini kuvvetlendirmek için elden geldiği kadar parlak ve gösterişli tedârikâtta bulunmuşlar. Zavallı halk da bunları görerek veyâhûd korkularından herkes kapılarını, pencerelerini donatmaya ellerinden geldiği kadar sarf-ı gayret etmişlerdir.

Sırf "Hibbetullah" Sultân'ın babası için bu uğurda onun dolusu para yok yere sarf olunup gidiyordu.

Zamânın sadrâzamı olan Râgıb Paşa pâdişâhın gözünden düşmemek için tezyînât ve tefrîşâta yirmi bin lira sarf eylediği gibi tenvîrât içinde beş bin okka zeytinyağı yaktığı rivâyet olunmaktadır.

Orta hâlli fakir a'ilelerin buna göre en aşağı bin, bin beş yüz kuruştan noksân sarfiyâтта bulunmadıkları, pâdişâhın ise eğlencenin nihâyetine kadar beş yüz kese akçe sarf ettiği anlaşılıyor.

Cevâhir Bedesteni esnâfı ise çarşının tavanından yerlere kadar bütün aksamını en a'lâ nev'den sırmalı kılaptanlı işlenmiş kumaşlarla donatıldığı gibi içerisine üç bin kese kıymetinde mücevherâtı muhtevî gümüş telden ma'mûl bir kafes kâhya dolabının üzerine konulmuş.

"Hibbetullah" Sultân'ın doğduğundan şehir bekçileri haberdar olduktan sonra tebrikler icrâsını müte'âkıb eğlencelere şu sûretle devâm olunmuştur.

Köçekler kadın elbisesi giyerek oynamışlar. Her sınıf san'at-kârlar işlerine göre renkli renkli rübâ giymişler. Meselâ mücellitlerle kâğıtçılar türlü renk kâğıtlardan cebe, külâhlar, bayraklar, fenerler, kavâf esnâfı da meşinden, sahtiyândan, kürkçüler kimisi ayı kimi kurt, köpek gibi hayvanât kıyâfetine girerek pâdişâhın önünden bin türlü tuhafliklarla geçmişlerdir.

Nice bin türlü maskaralıklardan bir tanesi daha:

Soytarının biri; başına acâ'ib bir külâh sırtına bin parçadan ma'mûl bir ferâce giymiş türlü türlü şeylerle süslediği bir merkebe binerek berâberinde yirmi kadar deli zıpır heriflerin ellerinde terâzi ve falaka olduğu hâlde çarşı ve pazarda dolaşır. Etrâfına yavaş yavaş selâm vererek rast geldiği dükkânın önünde durur ekşi bir sûretle bağırırmış:

“Bakın adamlar, ben donanma nâzırıyım, sizin için uykumu terk ettim. Gece gündüz eşek sırtında kaldım. Bakayım zevk u sefânız tamam mı? Sâkin ha zevke, eğlenceye â'id bir şeyiniz noksân olmasın sonra pişmân olursunuz bu günleri başka günler gibi zannetmeyin sırtınızda elbisenizi bile ucuz pahalı satıp zevke, eğlenceye vermeli. Yalnız zevkiniz tamam olsun göreyim sizi ben...

Mâ-ba'd ve Hitâmı Gelecek Nüşhamızda

YENİ YOL

Ser-muharriri: T. Demiray

“Yeni Yol”un yazıları kırâ`at kitâblarına veya sâ`ir bir yere me`âhiz gösterilmeden alınmaz.

Mündericât

Eski Eğlencelerde Lüzûmsuz Masraflar ... Mu'allim İbrâhim Zihni

Hâlâ Bu Mekteb (Mekteb Temsili) Kâzım Karabekir Paşa Hazretleri

Sabâh Du'âsı “ “ “ “

Üç bâğçevan Sirâceddîn

Kahraman Hüseyin Çavuş Mu'allim Fâik Doğan

Hızır ile Vezir Edhem Rûhi

Silivri Seyâhâtî ***

İhtiyâr Hâkân Nûreddîn

İlk Devr-i Âlem Mu'allim Kemâleddîn Celil

Sarı Ali Bey Nedim Tuğrul

Bilmece ... Letâif ... vesâ`ire ...

Balıkesir Lisesi Heyet-i Ta'lîmiyesi ve İzcileri

Sahîfe 314

Çocuk Temsîli

Muharriri

Kâzım Karabekir Paşa

Hâlâ Bu Mekteb

Mâ-ba'd

Kaymakam: Ma'lûm-ı âlîleri efendim güzel binâ bütçe mes`elesî, derhâl yapılamıyor. Ahâlîde büyük bir şevk ve heves yok ki masraf mahalli halkın teşebbüs ve yardımları ile vücûd bulsun..

Ziyâretçi: Biliyoruz efendim halka bir heves vermek onlarda bu şevki uyandırmak yine ma`ârif mes`elesî. (Hocaya) ricâ ederim Hocaefendi havâ biraz fazla durgun pencereyi açmak mümkün mü?..

Hoca — Beyefendi hazretleri çocuklar kaçıyorlar da...

Kaymakam — (Kaymakam sözünü keserek) terbiye etmek kapıyı, pencereyi kapamakla olmaz, sağlam akıl sağlam vücûdda bulunur. Burada ise vücûdlar çürür (Ziyâretçiye) Beyefendi bu kazâda me`mûriyyetin ilk hafta sendeyim pek az zamânda terbiyevî usûlleri tatbîke koyduracağımı ümîd ederim.

Ziyâretçi: Sebepleri pek güzel anlıyorum. Efendim himmetinizle hiçbir şey` böyle kalmaz. Ümîd ederim Beyefendi.

(Hocaya) Mümkün müdür Hocaefendi biraz çocuklarla konuşsak.

Hoca — Hay hay Beyefendi.

Ziyâretçi — (Hocaya) Bu çocuklar derslerinin derecesine göre kaç sınıfa ayrılıyor efendim?

Hoca — (Epey araştırıp hesâb filan ettikten sonra öteye beriye dönerek â hani bunlar büyükler, onlar da küçükler. Şunlar da ortası.

Kaymakam — Pekî bizim vatanımız neresi?

Talebe — Efendim benim vatanım Sarıkamış'ın bir köyü.

Ziyâretçi — (Kaymakama) Bu çocuklar harita filan görmediler mi acaba?

Hoca — Gördüler Beyefendi hazretleri nehirleri, şehirleri, istediğinizden a'lâ sayarlar (Çocuğa Avrupa haritasını göstererek) söyle bu harita ne haritasıdır Mevtullah?

Lütfullah — (Haritaya gider hoca da berâber ararlar) İşte Avrupa haritası...

Kaymakam — Peki bize Tuna Nehri'ni gösterebilir misin (Hoca elini ovuşturur) çocukla ararlar.

Çocuk — Ah işte.

Ziyâretçi — Pek a'lâ bu nehre aşağıdan yukarıdan hangi sular dökülüyor. (Lütfullah düşünür)

Kaymakam — Beyefendi'nin su`âlini anlamadın mı oğlum pekî suların adını söyleme kendilerini göster (Gösterir).

Çocuk — Ahan bu diyada(?) öbürü bah ahan da biri...

Kaymakam — Pekî aşağıdan dökülenleri de söyle.

Lütfullah — (Düşünür)

Kaymakam — Oğlum ne düşünüyorsun söylesene â ne bakıyorsun.

Lütfullah — Efendim yukarıdan aşağıya su akar fakat aşağıdan yukarıya nasıl akar onu düşünüyorum.

Kaymakam — Küçük bir su`âl daha dünyâmız ne şekildedir?

Lütfullah — Dağlıktır efendim ocağı yok.

Diğer Bir Çocuk — (Fırlar) Dört bir etrafı da denizdir. Ay ile Güneş bu denizden doğar bu denize batar, gece gündüz de böyle olur.

Bir Üçüncü Çocuk — Efendim bize Erzurum Numûne Mektebinde hoca dünyâ yuvarlak diye okuttu o hoca sarıklı değildi günâha girerdi.

Ziyâretçi — Niçin günâha girerdi yavrum?

Çocuk — Bir gün ay, gün tutulmasını anlattı da bunlardan korkulmaz dedi hem efendim ayı ve günü cehennemdeki zebânîler, kara yüzlü ifritler ateşten kışkaçlarla tutarlarmış. Geçen gün ay, gün tutuldu da hep dam başına çıktık. Babam zebânîleri korkutmak için tam yedi defa tüfek attı. Bizim hocaefendi ile imâm efendi de minâreye çıktılar. Ezân okudular. Salavât getirdiler. Efendim hiç ay, gün tutulur da korkulmaz mı? Sonra Allah insânı hışım taşlarına çarpar.

Ziyâretçi — (Kaymakama) Arz ettiğim gibi anla-

Sahîfe 315

şılıyor efendim (Hocaya) Bu yavrular ne okuyorlar Hocaefendi?

Hoca — Hesâb, coğrafya, kırâ`at, tecvid, ilmihâl...

Ziyâretçi — Demek coğrafya dersleri de görüyorlar.

Hoca — Ya Beyefendi ya, İtalya'yı, Fransa'yı, pâ-y-i tahtlarını hep sayarlar.

Ziyâretçi — (Kaymakama) Önce küçükleri mi görelim?

Kaymakam — Hay hay buyurun Beyefendi.

Ziyâretçi — (İşâretle) Siz küçüksünüz yavrum. (Bir küçük çocuk gelir) Ne okuyorsunuz yavrum?

Çocuk — Elif Be.

Ziyâretçi — Peki efendim kitâbınızı getiriniz de okuyunuz.

Hoca — (Atılarak) Kitâba ne hâcet hepsini ezbere su gibi okurlar. Oku ulan.

Çocuk — (Okur) Elif değnek gibi, (b) tekne gibi, (te) ona benzer, (cim) karnı yarık, (ha) ona benzer, (dal) dibek gibi, (zel) ona benzer, (ra) çengel gibi, (ze) ona benzer, (sin) üç dişli, (şın) ona benzer, (sad) badem gözlü, (dat) ona benzer, (tı) tavşan kulaklı, (zı) ona benzer, (ayın) ağzı açık, (ğayın) ona benzer, (fe) kuzu başlı, (kaf)

koyun başlı, (kef) giran gibi, (lam) orak gibi, (mim) çomak gibi, (nun) çanak gibi, (he) bir gözlü, (he) iki gözlü, (lamelif) yatmış bacağına bacağı üzerine atmış, (ye) hocaefendi yemiş.

Ziyâretçi — (Müstehzî) Âferin Hocaefendi âferin.

Hoca — (Şetâretli) Ötekini de oku ulan.

Çocuk — Elli kese ‘o’, elli kese ‘i’, elli küsur ‘ü’, ‘e’, ‘i’, ‘o’. ‘B’ kese-be, ‘B’ kese-bi, ‘B’ kötü bü, be bi bü, ‘S’ kese-se; ‘S’ kese-si... (?)

Hoca — (Hiddetle) ‘S’ kese-se, ‘S’ kese-si, ‘S’ kese-sü.

Ziyâretçi kâfi yavrum kâfi (hocaya) harfleri tanıyorlar mı bari?

Hoca — Su gibi okurlar Beyefendi su...

– Mâ-ba'dı Var –

Sabâh Du'âsı

Sabâh oldu kâ'inât	Vazîfemi yapmadan
Nûrunla yıkandı	Yemek yemem ve yatmam
Kudretinle İlâhî	Sen de bize kuvvet ver
Bütün hayât uyandı	Çalışmaya kuvvet ver
Huzûruna dizildik	Varlığımız senindir
Veriyoruz şu anda	Bizi her gün sevindir.
	Kâzım Karabekir Paşa Hazretleri'nindir

Aç Bâğçevan

Ellerinde kazma kürek,	Yolun üstü çiçek doldu.
Bahçeyi alt üst ederek	“Daha güzel bu!” dediler.
Oynuyordu üç yaramaz!	Doğrusu ya büyük hüner.
Üçü birden ne yapmaz?	Bahçe bitti; el çırparak
Saksıları biri döktü,	Seslendiler: “Bu ne?” dedi,
Fesleğeni biri söktü!	Her üçü de dayak yedi!
Kimi diker, kimi sular:	“Mu'allimler Mecmû'ası'ndan”
Yolu, bâğçeyi yapacaklar.	Sirâceddîn
Çiçek yeri hep yol oldu;	

Kahraman Hüseyin Çavuş

- Yeğenim İsmet Bedi'ye -

Hafif karanlıkları yırtarak pek uzaktan gelen ezân-ı Muhammedî Göktepe köyünün mescidinde okunuyordu.

Paşa, çadırında dirseğini masasına dayamış, birçok mechûllü mu'adeleler hallediyormuş gibi kâğıtlara birtakım çizgiler çiziyordu.

O sırada upuzun boyu; tunç gibi sîmâsıyla paşanın çadırına Hasan Çavuş girmişti. Köye gitmek üzere iki gün müsâ'ade istedi. Paşa sebebini soruyor. Çavuş cevâb vermiyor. Yalnız sâf ve mahzûn gözlerinden iki yaş damlası pala bıyıklarının arasından süzülerek gâ'ib oluyordu. İzin alamayınca çıktı. Ertesi günü bir daha mürâca'at etti aynı cevâbı aldı. Aradan iki gün daha geçti tekrâr mürâca'at etti. Paşa ısrâr ederek söyletmek istedi. Bi't-tabî' yine söylemedi. İzin alamayınca tekrâr çadırdan çıktı..

Hüseyin Çavuş askerlik müddedini ikmâl ettikten sonra da taburda gönüllü olarak kalmıştı. Esâsen neferinden paşasına kadar onu sevmeyen yoktu. Bi'l-hâssa Paşa oğlu gibi seviyordu.

Üçüncü mürâca'atta izin alamayınca Hüseyin Çavuş ortadan gâ'ib oldu. Ertesi gün harb başlamıştı. Fakat o kahraman piş-dâr yoktu. İki gün iki gece devâm eden kanlı muhârebede düşman hezimet-i kahrîyyeye uğrayarak mağlûb oldu.

Çadırlar yeni hudûd ve yeni siperlerde kuruldu.

Dört gün sonra elbiseleri kan ve yırtık içinde topraklı sîmâsıyla Hüseyin Çavuş Paşa'nın çadırına girdi.

Paşa — Ne istiyorsun?

Hüseyin Çavuş — Harb kaçağımı, cezâmı istiyorum, dedi.

Türk ordusunun ve bi'l-hâssa Paşa'nın en sevgili en cesûr çavuşu harbdan kaçmış.. Kânûnen cezâsı i'dâm idi. İki dakika sonra iki süngülü arkadaşının arasında yürüyordu. Odamsı bir bodruma girdi. Süngülülerden biri nöbet bekliyordu.

Hüseyin Çavuş rutûbetten çamur gibi olmuş yere diz çökerek Allah'ına yalvarıyordu. “Geliyorum fakat anneciğimin yanına gitmek üzere geliyorum” diyor ve ağlıyordu. Gece yarısına doğru nöbetçi Hüseyin Çavuş'un kulağına eğilerek “Kahraman

on ikinci taburun ak sakallı onbaşı geldi görüşmek istiyor” dedi. Çavuş “İzin varsa buyursun” dedi.

Karanlıkta sîması belli olmayan ihtiyârca bir onbaşı selâm vererek girdi. Hüseyin Çavuş üzerinden ceketini çıkararak “Aman Onbaşı’m yere oturma ıslaktır” dedi ve ceketinin üzerine oturttu.

Onbaşı — Hüseyin Çavuş bu hâlin nedir; niçin paşaya yanlış söyledin, harbden kaçtığını anlattın; bunlar sana yakışıyor mu; muhârebede berâber değil miydik, siperde en evvel yarayı alan sen değil miydin ve kanların aktığı hâlde daha ziyâde çoşarak siperden çıkıp düşmanın üzerine en evvel atılan ve arkandan hepimiz koşan biz değil miydik; niye böyle yaptın?

Hüseyin Çavuş Onbaşı’yı susturmak ve bu sırrı kimseye vermemek için söz aldıktan sonra:

Hüseyin Çavuş — Ne yapayım Onbaşı’m karanlıkta seni tanıyamıyorum fakat Allah aşkına beni bırak; doktor on gün evvel; yirmi seneden beri göremediğim anamdan hasta haberi almıştım. Onu görmek üzere Paşa’dan izin istedim vermedi ve veremezdi. Ertesi gün ağır hasta olduğunu bildiren mektûbu aldım. Anam gözlerini kapamış fakat vasıyyetinde “Tabutumu oğlum Hüseyin taşıyacak” demiş idi. İzin için Paşa’ya gittim. Yine alamayınca çok müte’essir oldum. Anamın son sözünü yapamadığımdan pek ziyâde Ulu Tanrı’ya kavuşmak ve atamdan af dilemek için bunu yaptım.

Onbaşı’m cigara içersin değil mi? Çünkü çok konuştuk, dedi. Pantolonun cebine elini saldı. Tütün kesesini çıkararak birer cigara sardılar. Fakat bir türlü yanmıyordu. Rutûbet tütünü bile ıslatmıştı.

Onbaşı Çavuş’un sırrını kimseye söylemeyeceğini va’d ederek kucaklaşıp ayrıldı.

Sahîfe 317

Sabâha iki sâ’at vardı. Bir, buçuk sâ’at sonra alacakaranlıkta Hüseyin Çavuş süngülü arkadaşları arasında bir mücrim gibi bir semt-i mechûle doğru gidiyordu.

Yarım sâ’at sonra bir ağacın gövdesine saplandı. Arkadaşlarından biri Çavuş’un yanına giderek cebinden çıkardığı mendil ile gözlerini bağlayacaktı.

Hüseyin Çavuş — Ne yapıyorsun Ali!?

Ali Onbaşı — Ağlayarak: Seni vuracağız çavuş. Bilirsin ki i'dâmda göz bağlanır.

Çavuş — Ali! Yağmur gibi yağın düşman kurşunlarına gözü açık saldıran çavuşun üç kurşuna karşı gözünü mü bağlayacaksın, onu cebine koy Ali..

On, on beş adım mesâfede dizilen Çavuş'un kendi manga efrâdı silah dolduruyorlardı. Ali Onbaşı kumandayı verirken Çavuş'un gözleri şimdi bir an evvel anasına kavuşacağından dolayı büyük Allah'ına teşekkürler ediyordu.

Onbaşı — Ateş...

Neferlerin hepsi silahlarını bırakarak “Çavuşumuzun yerine biz ölürüz; biz öleceğiz, dediler.

Hüseyin Çavuş — Kardeşler! Ben sizi böyle terbiye etmedim emir emirdir. Onbaşının emrini yapmayana hakkımı helâl etmeyeceğim. Öyle ise dikkat edin emri ben veriyorum.

— Silah başına arş!..

Hüseyin Çavuş sağ eliyle kalbini hedef yaparak gösteriyordu.

O sırada tozu dumana katarak dört nala koşan bir süvâri gözüktü. Tam ateş emri verildiği sırada atını askerlerin üzerinden sürerek Hüseyin Çavuş'u kucakladı.

Kurşunların birkaçı Hüseyin Çavuş'un sağ kolu ve kulağını ve birkaçı da Paşa'nın çizmelerini ve bacağını delmişti iki kanlı arslan kucaklaşıyorlardı.

Bu arslanlardan biri Mustafa Kemâl Paşa diğeri Hüseyin Çavuş'tu.

Paşa — Çavuş'um gece senin yanına gelen onbaşı ben idim. Çünkü sen bana yanlış haber vermişsin. Arkadaşın muhârebede bulunduğunu söylediler, fakat senin ağzından ifâdeyi almak için bu sûretle hareketim de kânûnî idi. Muhâfiz taburunun mülâzım-ı evvelisin, dedi.

Paşa belinden çıkardığı tabanca ile kılıncını kendi eliyle mülâzım-ı evvel Hüseyin Çavuş'a kuşattı.

Bursa
Mu'allim: Fâik Doğan

Hikâye

Hızır İle Vezir

Eski zamânlarda nâm-dâr ve gâyet afil, âdil bir vezir varmış. Zamânında memleket rahat yüzü görmüş, mes'ud olmuş. Fakat bu vezir idâredeki bütün muvaffakiyyetlerini Hızır'a borçlu imiş. Çünkü Hızır her gün gelir, vezirle berâber iş görür birçok nasîhatler edermiş. Vezir her akşam o gün ne yaptığını düşünür, iyilik ve fenâlıklarını bulmaya çalışır. Ve tabîî çok üzülür. Bütün dikkatine rağmen ba'zı hataları olduğunu görürmüş.

Bir gün geçirdiği hayâtta bıkmış ve bir kenâra çekilip biraz râhat etmek istemiş. Pâdişâha istifâsını vermiş. Bütün ısrârlara rağmen idâreden çekilip uzlete varmış, vaktini ibâdetle geçirmeye başlamış.

Aradan hayli vakitler geçmiş fakat her zamân nezdine gelen Hızır gelmemiş. Bunun sebebini düşünmüş, düşünmüş bir türlü bulamamış. Du'â etmiş Hızır gelmiş. Sebebini sormuş ve şu cevâbı almış:

— Ya Vezir!.. Sen zâhirde vezir idin. Asıl vezir ben olduğum için dâ'imâ seninle berâber bulunuyordum. Sen hizmetten çekildin. O münâsebette tabîî zâ'il oldu, onun için yanına gelmez oldum?!

Soma Altıntaş Mektebi Altıncı Sınıftan

Ethem Rûhi

Sahîfe 318

Bursa Osmân Gâzî Numûnesi Heyet-i Ta'lîmiyesi

Su Üstünde Kayan Gemiler

Şu resimdeki görülen geminin nasıl yürüdüğünü biliyor musunuz? Bunlar pek yeni îcâd edilen ve Hydroglisseur/idroglisör denilen vâsita-yı nakliyyelerdendir. Asıl gemilerin pervaneleri su içinde döndüğü hâlde bunların su kısımları nihâyet yirmi santimetre kadardır. Bu sebebden en sığ sâhillerde bile yürürler. Sür'atleri 80 kilometreyi tecâvüz eder. Ya'nî en seri' giden trenlerin sür'atindedirler. 50 ton cesâmetinde olanları bile yapılmaktadır. Seyrüsefer işlerinde bu yeni keşfin büyük bir inkılâb yapacağı ümîd edilmektedir.

Meslektaşlarımıza Küçük Bir Hizmet

Anadolu'muzun en ücrâ köşelerinde vazîfesini îfâya çalışan “Yeni Yol” her sayısında gâyesine doğru mühim hatveler atmaktadır. Bu yolda, meslektaşlarımızdan gördüğümüz mu'âvenet pek büyüktür. Biz meslektaşlarımızın a'zami gayret ve fedâ-kârlıklarına mukâbil, velev ki pek nâçiz olsa da bir mukâbelede bulunmak isterdik. İstanbul'dan, bu merkez ma'âriften pek uzakta bulunan arkadaşlarımızın kitâb husûsundaki ihtiyâclarını tat'în etmeyi kendimiz için bir borç bildik.

Arkadaşlarımızdan arzû edenler bize kitâb vesâ`ire siparişleri verebilir; istedikleri şey'leri vâsıtamızla tahkik ettirebilirler. Bu husûsta müfid olabilirsek kendimizi bahtiyâr addederiz.

Sâhib-i imtiyâzımız Nedim Tuğrul Bey bir aylık bir seyâhâttten sonra İstanbul'a muvâsalât etmiştir. Şimdiye kadar olan ba'zı ufak te'hîrler badema tabî'î olmayacaktır.

Sevimli Küçük Okuyucularımıza

Bu nüsha ile “Yeni Yol”un birinci cildini ikmâle muvaffak olduk. Mecmû'anız artık bir yaşını ikmâl etmiş bulunuyor. “Yeni Yol”unuzun bu ilk cildi sizin için belki pek nâfi olamamıştır; bunu biz de tasdik ederiz. İkinci cilde bir nüsha-yı fevka'l-âde ile

başlayacak ve heyecanlı câzib hikâyelerle tezyîn edeceğiz. Bugün yalnız Paris'te tam yirmi beş çocuk mecmû'ası çıkıyor ve bunlardan birçoğu 25-30 senelik bir hayâta mâlik bulunuyor. Bugün mecmû'anız olan “Yeni Yol”u böyle uzun seneler yaşatmak için en büyük bir vazîfe, bir borcudur.

Sahîfe 319

Bir Kış Manzarası: Dere Kenârı

Sahîfe 320

Monolog

Küçük (Cin)in Hesâb Mu'allimi

(On iki yaşında kadar bir çocuk sahneye düşünceli bir tavırla gelir, hâzirûna baştan savma, acele bir selâm verdikten sonra aşağı yukarı gezinir ve sonra durur. Sol eli cebinde sağ eliyle işâret ile)

Efendiler!

(Mühim bir şey` söyleyecekmiş gibi bir vaz'iyet alır, kaşlarını kaldırarak)

Tam... Beş senedir mektebe gidiyorum.. Dile kolay.. Tam (uzatarak) beş sene...

Bu yaşa geldim.. Birçok tecrübe gördüm.. Mu'allimlerin gözüne nasıl girileceğini öğrendim.. Hatta!. Siyâsete bile akıl erdirdim. Lâkin nedense bir türlü hesâb mu'alliminin pundunu bulamadım gitti. Efendim. Bulunur gibi değil ki.. Selâm verenin kırk yıl işi rast gitmeyecek. (Ta'rîf ederek sert). Ekşi bir surat. Bu ekşi külçenin bütün bütün ekşildiği yerde birbirine yakın iki barut fiçısı.. Hele tahtada yanıl da yediği ters yaz. Aman efendim. Aman. Derhâl bu fiçılar ateş alır. Ortalık alev içinde kalır. İşte bunun için pundunu bulmak değil a! Yanına bile yaklaşmam. Hatta!.. Bakamam bile...

Hesâb mu'alliminin gözlerinin derinliğinde ne vardır bilir misiniz?. Bilmem siz dikkat ettiniz mi?. (Başını sallayarak) Ben neler gördüm. Neler okudum. (Eliyle havâda resmederek) Birtakım nâkışlar, cezirler, kargacık rakamlar, burgacık şekiller... Okunmuyor ki yalnız (zaid)i iyi öğrendim. Kafama iyi yerleşti öyle ki. Hesâb oldu mu. Zâ'id görüyor. Zâ'id diye okuyorum. Bunun için de (ta'rîf ederek) müsâvî diyorlar. Konduruyorlar. (Parmağıyla gösterip gülererek) tam. Üç tane. Ne eksik ne fazla. İşin fenâsı nerede!.. Babama da laf anlatamıyorum... Bizim numara kâğıdı eve geldi mi... Her şey` alt üst oluyor. Sanki evde cenâze var. Cânım efendim ne olur. Sıfır aldıkça kıyâmeti kopar?.. Kabâhatin hesâb mu'alliminde olduğunu hele cesâret et de bir söyle. Evi adamın başına yıkarlar. (Ta'rîf ederek) Vay. Sen utanmaz mısın öyle mübârek öyle âlim, öyle şeker gibi zât bulunur mu? Derler.

Allah için öyle (başını sallayarak alayla) bulunur gibi değil. Şekermiş ama fazla kavurmuşlar da yanmış. Şimdi yerken boğaz yakıyor. Mübârekmiş. A'lâ ya!.. Öyle zevâtın biz haşarılar içinde işi ne? Âlimmiş... İlmîni okka okka bize satacağına daha büyüklere dirhemle satsa daha iyi olmaz mı?..

Ne dersiniz?.. Doğru söylemiyor muyum?.. Ta'yîn etsinler efendim. Yüksek mekteblere. Versinler. Lâyık olduğu makâmı bulsun.. Ba'zı saygısız arkadaşlar var hiç nezâket filan bildikleri yok. Geçen gün gidecek diye bir şâyi'a çıktı. Durdu, beşi birden eteklerine yapıştılar. Aman gitmeyin. Doğrusu ya bu kadarına tahammül edilemezdi. Nefis bir... (Yumruğunu göstererek dövüş ettiğini anlatmak ister) düşündüm. Taşındım. Kurtulmanın çâresi yok... (Haminneme) Yalvardım.. Dehşetli bir akıl öğretti. Bir çeyrek verdi. Doğru bakkala. (Koynundan bir demet mum çıkarır) işte bunlar beni kurtaracak. (Tez veren sultân)a gidiyordum, (hâzirûna) ricâ ederim siz de du'â edin..

23.1.340

T. Demiray

Letâif

Coğrafya mı Müsâhebât mı?

M — Oğlum Ankara nesiyle meşhûrdur?..

T — Büyük Millet Meclisiyle, mebuslarıyla...

M — Hayır onu sormuyorum.. Mahsûlatı nelerdir?

T — Kânûnlar...

M — ?!?!.

Silivri Seyâhâtî

(Geçen Nüshadan Mâ-ba'd)

Tekrâr bâğçeye indik, muhâsebe-yi husûsîye me`mûru, komiser eşrâfindan birkaç zât geldi. Hep birlikte birkaç fotoğraf alındı. Teşekkürle çadırlarımıza avdet ettik. Akşama doğru hareket edeceğimizden Kaymakam Bey'i ziyâretle talebenin hürmetini tebliğ ettik, çok memnûn oldular. Geleceğimizden haber-dâr olmadıklarını, yoksa daha başka bir sûrette istikbâl edeceklerini söylediler.

Öğleden sonra Çekmece'nin tam karşısında [Kalikratya] denilen Rum köyüne gitmeye karâr verdik. Kâfile hâzırlandı ve muntazam bir yürüyüşle köprüye kadar geldik. Burası Kânûnî Sultân Süleymân zamânında, Marmara'nın Çekmece'de teşkil ettiği körfezin göl ile iltisâk peydâ ettiği nokta üzerine yapılmış, Balkan Harbi'nde de oldukça mühim vak'aya sahne olmuş târîhî bir eserdi. [28] gözü vardı. Boru seslerini işiten Rum kopilleri ta uzaklardan koşa koşa yanımıza geliyorlardı. Köyün önünde bunların miktârı bizim beş altı mislimiz olmuştu. Kalikratya'nın resmî mahâlî olan askerî müfreze kumandanlığına gittik, başçavuş bizi kısmen harâb bir binânın yukarı katına çıkardı. Talebe aşağıda marşlar söyleyerek bu garîb bed-baht vatan köşeciğine neş`e serpiyorlardı. Anadolu'nun sâf ve misâfir-perver yavruları [Mehmetçikler] bizim kendilerini ziyâretimizden ne kadar sevinmişlerdi. Bize ve talebeye gazozlar ikrâm ediyorlar, pervâne gibi dönerek râhatımızı te`mîne çalışıyorlardı. Her biri kendine has bir vakar ve tevâzuyla menkıbelerini anlatıyor. Su`âllerimize o güzel şiveleriyle cevâb veriyorlardı. Kendilerini istikbâl hakkında tenvîr ettik. Kumandanlarına hürmetlerimizi tebliğ etmelerini söyleyerek aşağı indik. Hepsi bizi kapıya kadar teşyî' ile ellerimizi sıkıyor, selâmlıyorlardı. Askerlerin sûret-i istikbâli ve yarım sâ'at devâm eden hasbihâl bizi çok sevindirmişti.

Yokuşun üstündeki Rum mektebine gittik. Binâ kârgîr alt tarafı çökmüş, şimdiki hâlde hiçbir sûretle istifâde edilmiyor. Mevki' i'tibâriyle çok muhteşem... Marmara'ya hâkim bir vaz'iyette. Köyün dedikodularından uzaklaşmış, âsûde bir yer intihâb edilmişti. Garba doğru bir iki dakika yürüdük. Köy kenârında; rüzgârın estiği tarafa çevrilebilecek bir tarzda inşâ edilmiş yel değirmenleri vardı. İçlerini gezerek bunlar hakkında efendilere ma'lûmât verdik...

Kalokratya'nın en mühim ticâreti yoğurtçuluktur. Binâ`en-aleyh buraya gelip de yoğurt-hâneleri gezmek doğru bir şey` değildi. Aşağıya doğru inmeye başladık. Köyün hâricindeki mezbeleden birkaç tane domuz geziniyordu. Birdenbire çocuklar acâ`ib bir şey'e tesâdüf etmiş gibi hemen etrâfa koşuştular; bu garîb hayvana hayretle bakıyor ve onlara dâ`ir izâhât alıyorlardı. Yoğurt-hânenin kapısına gelmiştik. İri, şişman, orta yaşlı, fesli bir Rum toz kaldırmamamızı ricâ ile bizi içeri kabûl etti. Büyük bir koridorun ortasında iki sıra üzerine inşâ edilmiş alçak, üstü demirli ocaklar vardı. Ocakların içindeki kıvılcımlı kül; yoğurtların katılaşmasını te`mîn ediyormuş. Bu kısımda hemen hemen beş altı yüz teneke yoğurt vardı. Sâhibi; İstanbul'da Silivri yoğurdu diye yediğimiz yoğurtların hep bura ma'mûlatı olduğunu ve bunların Silivri'ninkinden daha nefis ve hâlis olduğunu îzâh ediyordu. Sütlerin kaynadığı yerde üç büyük kazan vardı. Rum burada çocukları imtihâna çekti. Gösterdiği kazanın kaç okka süt alabileceğini tahmîn

Sahîfe 322

ettiriyor, her birinden bir cevâb alıyordu.

Dört yüz okkadan yukarı çıkan yoktu. Şekil ve heybetleri ile kazandan ziyâde büyücek birer odaya benziyorlardı. Nihâyet sekiz yüz okka süt aldığı söylenildiği zaman çocuklar şaşır kaldılar. Bunun gibi daha iki kazan vardı. Civârında daha pek çok yoğurt-hâne varmış, hepsi de Rumların idâresinde imiş. Ne acıklı hâl!.. Acaba bizde yoğurt yapmasını bilen mi yok da bütün paralarımızı bu yabancılara veriyoruz? Çekmece ile buranın mesâfesi pek az olduğu hâlde ora Müslümânlarının bu kârlı ticâreti elde edememeleri bizi son derece müte`essir etmişti. Avdette köprü üzerinde biraz tevkîf ederek gölün durgun sularını seyre daldık. Vehbi Bey: Kışın gölde yapılan avdan bahsediyor, yabanî ördeklerin sûret-i saydını anlatıyordu. Konuşa konuşa yolumuza devâm ettik.. Karâr-gâhımıza geldiğimiz zamân havâ karârmış, akşam yemeğimiz de belediye tarafından ihzâr edilmişti. Lambalar yakıldı, karavana borusu çaldı. Etili pilavı hâvî kazanla iki tepsi yoğurt belediyenin adamları tarafından çadırlarımıza getirilerek taksîmat yapıldı. Güle güle, konuşa konuşa kemâl-i iştihâ ile karnımızı doyurduk. Daha geriye epey pilav ile yarım teneke kadar yoğurt kalmıştı. Bunları da fukaraya tevzî etmek üzere i`ade ettik..

Doğru Sözlür

- Dünyâda atâlet kadar fenâ bir şey` yoktur.
- Sa'y, menba' hayâttır.
- İlim bitmez tükenmez bir deryadır.
- Emeksiz eğlence, tuzsuz ta'âma benzer.
- Kurttan kuzu doğmaz.
- Karıncadan ibret al, yazdan kışı hâzırlar.
- Hazıra dağlar dayanmaz.
- Kork Allah'tan korkmayandan.
- İnsan kuş misâlidir.
- Evlâdını dövmeyen dizini döver.

Akşemseddîn Numûnesi talebesinden (M. Celâl) Efendi tarafından gönderilmiştir.

İhtiyâr Hâkân

Bundan bin sene evvel Türkistan'ın meşhûr bir şehrindeki “Şile” meydânı sabâhtan beri insân akınlarıyla dolmuştu, nehrin kenârında mu'azzam bir taht kurulmuş, bütün gözler sevinçle parlıyor, bütün gönüller heyecânlar içinde bulunuyordu.

Gün ortası olmuştu, ak saçlı, altın taçlı sevimli bir ihtiyâr halkın alkışları arasında geldi, beyaz tolgalı askerlerin etrâfında nöbet bekledikleri tahta çıktı, oturdu.

Bu, (Borca) Hân'dı. Yarım asırdan fazla milletine iyilik etmiş, hâkân olmuş, yetmiş bir kavme akın çıkarmıştı. Ahâlî onu çok seviyor, büyük adı dillerde hürmetle dolaşiyor, yâdı gönüllerde bir meserret uyandırıyor.

Artık herkes susmuş (Borca) Hân'ın buyurduğunu dinlemeye hâzırlanmıştı, ak saçlı güler yüzlü Hâkân ayağa kalktı ve:

— Ey halk... dedi. Ben artık ihtiyârladım, devlet işlerine lâyıkıyla bakamaz oldum. Bu işi artık içinizden bir yiğide terk emek istiyorum. Başımdaki tâc şu coşkun akan nehre atacağım onu hangi serdengeçti çıkarırsa bu taht onundur.

Bu sözü söyledikten sonra tâcını çıkarıp suya attı. Tâc beyaz köpükler arasında kaynadı gitti. Herkes ardından bakakaldı. Kimsede cesâret yoktu. Kahramanlıkları tanınmış cengâverler o andan sanki hissiz bir heykeldi... Yalnız bir kişi, bir genç çıktı;

Hâkân'dan müsâ'ade istedi. Tâcınızı getireyim, dedi. Ve aldığı bir baş hareketini emir telakkî ederek suya atladı.

Bu isimsiz kahramanın korkunç dalgalar arasına gömüldüğünü gören halk bir elektrik cereyânına tutulmuş gibi sarsıldı. Herkes akıntısı heybet veren suların o zavallı gence bir mezâr olduğundan korkuyor, heyecân ve dehşet içinde âkıbeti bekliyorlardı. Fakat bu heyecânla bakan gözler az sonra suların yarıldığını ve gencin elinde altın tâcin parladığını gördüler. O mağlûb ettiği dalgalara son darbelerini vurarak kapıya yaklaşıyor. Meserretle kaynaşan, halk kitlesi ölümle boy ölçüşen budala devi alkışlıyordu.

Az sonra çıktı. Ve elinde parıl parıl yanan tâcı ak saçlı hâkâna teslim etti. Gözleri sevinçle yaşaran ihtiyâr hâkân yıllardan beri şerefle taşıdığı tâcı büyük fedâ'inin başına koydu.

(Alâk) adlı genç Türklere hâkân oldu.

İzmir Lisesi Yedinci Sınıf Talebesinden 336

Nûreddîn

Sahîfe 323

İlk Devr-i Âlem

– Yirminci Nûshadan Mâ-ba'd –

Burada tesâdüf ettikleri vahşiler üstlerine hiçbir şey` giymiyor ve çırıl çıplak geziyorlardı. Havâsız ve güneşsiz, basık kulübelerde oturuyorlardı. Bu kulübelerin herbirinde iki yüz, üç yüz kişi oturabilirdi. Pamuk ipliğinden ördükleri ağları iki uçlarından birer ağaca bağlayarak yaptıkları salıncaklarda vakit geçirirlerdi. Bunlara (hamak) derlerdi. Yaz günleri koyu gölgeli reçine kokulu çamların altında râhat bir ögle uykusu geçirmek üzere içlerine uzandığımız (hamak)lar işte bu zamân Avrupalılar tarafından tanınmıştır.

Brezilyalıların yerlileri, sandallarını da garîb bir şekilde yapıyorlardı: Ormanlardan kestikleri kalın ağaç kütüklerini sivri ve keskin taşlarla oyarlar ve bu sûretle yirmi otuz kişilik cesîm sandallar i'mâl ediyorlardı bunlara (kano) diyorlardı.

Bu vahşiler her vecihle çirkin ve gülünç mahlûklardı. Erkekleri alt dudaklarına üç delik açıyorlar ve bu deliklere uzun taşlar geçiriyorlardı. Bu, onlarca bir süstü.

Kadınlar çocukları dâ'imâ yanlarında götürürler ve yürüyemeyecek kadar küçük olan çocuklarını bir ağ torba içine koyarak sırtlarında taşırlardı.

Brezilya vahşileri hastalarını şâyân-ı dikkat bir sûrette tedâvi ederlerdi. Meselâ: Birinin ayağı ağrırsa sivri bir çakmak taşıyla alnının üç yerini çizerek oradan bir miktâr kan akıtır ve bu sûretle ağrıları geçirirlerdi. Yâhûd birinin mi'desi bozulsa derhâl bir mızrağın ucunu boğazına sokup gıcıklar ve böylece kay ettirerek mi'deyi hafifletirlerdi.

Bu vahşiler gâyet iri boylu, tenâsübden mahrûm idiler. Macellan bu garîb insânlardan Avrupa'ya birkaç numûne götürebilmek hevesine düştü. Ve bunlardan iki tanesini mâ'iyetinde bulunanlara tutturarak getirdi. Ellerine birçok çingiraklar ve aynalar vererek onları aldattı. Vahşiler yuvarlak halkalardan çok hoşlanıyorlardı. Onlara dört tane demir halka kestirdi. Vahşiler halkaları gördükleri zamân çok sevindiler. Macellan bunları bir şartla kendilerine vereceğini söyledi: Macellan halkaları vahşilerin ayaklarına geçirecekti. Yerliler derhâl râzı oldular. Çünkü ne olursa olsun bu güzel (!) halkalar kendilerinin olacaktı. Fakat bir müdded sonra ayaklarına geçen bu halkalara kalın zincirler rabtedilmiş ve bî-çâre vahşiler beyaz insânların ellerine esir düşmüşlerdi.

Macellan cenûba doğru seyâhâtinde devâm ediyordu. (Saint Julien) limânına geldiği zamân kış başlamıştı. Yola devâm imkânı yoktu. Burada beş ay beklemeye mecbûr oldu. Yerlere (Patagon) adını verdi. Patagonlar bir seferde yarım kova suyu içiveriyorlardı. Ya pisboğazlıkları! Müverrih anlatıyor: "...Gemide tutulan fareleri kendilerine verdik. Derhâl oturdular ve pişirmeksizin yediler..."

Bu limândan hareket ettikten sonra Macellan 52 derece arz-ı cenûbîye vâsıl olmuştu. Teşrîn-i sâninin yirmi birinci günü idi. Bir boğaza tesâdüf ettiler. Macellan'dan mâ'adâ, herkes bunun bir körfez olduğundan ve ilerlemekte bir mâna'a olmadığından bahsettiler. Macellan hiçbirini dinlemedi, yoluna devâm etti.

Bu surada şedîd fırtınalara uğradılar. Gemilerden ikisi gâ'ib oldu. Nihâyet 1520 Teşrîn-i sâni'sinin yirmi yedinci günü mezkûr boğazdan geçerek Bahr-i Muhît-i Atlasiyye'den Bahr-i Muhît-i Kebir'e çıktılar. El-yevm (Macellan Boğazı) diye yâd edilen bu boğaz dört yüz elli mil uzunluğunda idi. En dar yerleri Boğaziçi'nin en dar yeri olan iki hisarlar arası kadardı. Boğazın iki tarafı yüksek ve tepeleri karlarla örtülü dağlardan

müteşekkildi. Ve bundan dolayı boğaz gâyet derindi. Gemiler bir türlü demir tutturamadılar.

Macellan günlerce bahr-i muhîtin dalgaları arasında çalkandıktan sonra Asya'nın şark sevâhiline geldi. Burada yerlilerle İspanyollar arasında bir kavga zuhûr etti. Mücâdele esnâsında Macellan bir okla tehlikeli sûrette yaralandı... Bu yara Macellan'ın sebab-i mevti oldu. [1521 - Nîsân]

Vefâtından sonra arkadaşları yoluna devâm ettiler. Ve Ümitburnu'nu dolaşarak evvelce hareket ettikleri (Sanlúcar)'a vâsıl oldular.

Bu sûretle dünya etrâfında ilk defa icrâ edilen devr-i âlem üç senede hitâm buldu.

Sokullu Numûne Mektebi Mu'allimlerinden
Kemâleddîn Celil

Hikâye

Pamukçu Sarı Ali Bey - 6 -

Düşmanı Akdeniz'e döken, alını zafer yıldızıyla parlayan Sarı Ali Bey peder ve vâlidesini ziyârete karâr verdi. Ali Bey'in hizmet ve fedâ-kârlığına Lâyık olduğu hâlde bir istikbâl hâzırlandı. Başta kaymakam, memleketin ileri gelenleri, kız ve erkek bütün mektebliler karşıya çıktılar. Harbdeki zaferlerini duyan kadın, çoluk çocuk binlerce halk Ali Bey'i görmeye gelmişlerdi. Memleketin yüksek fikirli ve kahraman evlâdını bir an evvel görmek için müstakbilin gittikçe sabırsızlanıyordu.

Gündüz Bey İstasyonunda pederinin gönderdiği Muzaffer isimdeki al ata binerek üç seneden beri görmediği ebeveynine bir an evvel kavuşmak için hayvanı dörtünce salıverdi. Ali Bey'in bir dakika evvel evine ulaşmak istediğini anlayan yüksek hisli (Muzaffer) yirmi kilometre mesâfeyi bir buçuk sâ'atte aldı. Ali Bey kasabanın önünde binlerce halkın toplanmasına hiçbir mâna'a veremiyordu. Bu kadar kalabalığın kendisini istikbâl için toplandığını hatırına bile getirmek istemiyordu. Halk içerisinde pederini ve bütün yakınlarını görünce (kendi kendine) bunların beni karşılamaya çıktıkları anlaşılıyor. Fakat ben ne yaptım fevka'l-âde bir şahsiyyet değilim ki büyük bir

adam geliyormuş gibi memleketin bütün ahâlîsi istikbâle koşmuş. Kulakları sarkık koca bir katıra binmiş arkadan gelen Subaşı Yaşar Ağa Muzaffer'in dizginlerini tutarak:

— Bey, atı bana veriniz, arkadan getiririm, demişti. Ali Bey ibtidâ pederinin ve sonra müftü ve hâkim efendilerin ve bütün ihtiyârların ellerini öpmüş ve gençleri harâretle der-ağûş eylemişti.

(Yeni Hayât) mu'allimlerinden Sungur Bey yarım metre kadar yüksek bir taşın üzerine çıkarak aşağıdaki nutku îrâd etmişti.

Babalar, kardeşler!

Şu anda karşımızda bulunan, vücûdlarıyla memleketimiz halkını sevindiren büyük ve muhterem kardeşimiz Ali Bey başlı başına bir târîhtir. Türkiye'mizin en yüksek mektebelerini ikmâl ettikten sonra tecrübe ve ma'lûmâtını ilerletmek için Avrupa'ya gitmek üzere iken millet; sultâna ve esârete karşı ayaklanmıştı. Düşmanla cenkleşmeyi okumaya tercih etti. Ve derhâl silahını omuzlayarak hudûdlara koştu. Üç sene süren kanlı mücâdelelerde Ali Bey'in gösterdiği fedâ-kârlığın bütün safahâtını hepimiz bilirsiniz. Harbdeki muvaffakiyyetlerinin bütün sahîfelerini karıştıracak olursam sizi pek çok yoracağım gibi bildiklerinizi de tekrâr etmiş olacağım. Anadolu muzafferiyetinin en büyük gâzîsini yetiştiren sizleri tebrîk eder ve büyük kardeşim Ali Bey'i sizin nâmınıza selâmlarım.

Ali Bey:

— Muhterem babalarım ve sevgili kardeşlerim! Hiç de lâyük olmadığım hâlde beni istikbâl için buraya kadar gelmek zahmetini ihtiyâr ettiğinizden fevka'l-âde mahcûbum. Azîz kardeşimiz Sungur Bey'in nâmınıza gösterdiği yüksek teveccühlere nasıl teşekkür edeceğimi bilemiyorum. Bendeniz fevka'l-âde hiçbir şey` yapmadım. Yalnız kanmak ve inanmak sisine tâbi' oldum tahsîlimi bitirmek üzere Almanya'ya gidiyordum.

Birkaç bin seneden beri hür yaşayan ve başımızın üzerinde bayrağımın yırtıldığına ve milletin boynuna geçirilmek istenen esâretin dehşetine tahammül edemedim. İstiklâlimize kavuştuktan

[Sahîfe 325/1]

sonra tahsîle gitmek üzere Anadolu gazâ meydânlarına koştum. Eğer harbde hakîkaten çalışmış isem vazîfemi yapmışımdır. Ben bu toprakta büyüdüğüm ve her türlü nîmetlerinden istifâde ettiğim hâlde vatan birkaç asırlık şân ve şerefiyle birlikte batarken kuru sağır bir vaz'iyet olarak Avrupa'ya gidemezdim. Vatanımı, nâmûsumu

ve şerefimi kurtarmaya çalışmaklığım gâyet tabî'dir. İrkımın ve târîhimin emrettiği vazîfemi yapmaya çalışmaktan başka fevka'l-âde hiçbir şey` yapmadım. Pek fazla olarak gösterdiğiniz muhabbetlere binâ`en hepinize ayrı ayrı teşekkürler ederim.

Ali Bey sükûn ve intizâmla dağılan halkın içerisinde peder ve kardeşleriyle birlikte eve doğru yürüdü. O yeşil pencereleri ve ak sıvalı duvarlarıyla karşıdan görünüyordu.

Yüreği hasretle cayır cayır yanan vâlidesi Ali'yi görmek için gittikçe sabırsızlanıyordu. Oğlunun al at üzerinde karşıdan geldiğini görmüş ve kapıya kadar inmişti.

Nihâyet iki dakikada eve gelmesi icâb ederken dakikalar gittikçe uzamıştı. Yarım sâ'ati geçtiği hâlde Ali el-an görünmüyordu. Meraktan çıldırmak derecesine gelen bî-çâre kadın çarşafını omuzladığı gibi sokağa fırladı. Kapıdan sekiz on adım ilerlemeden Ali perdenin arkasından göründü.

— Ah evlâdım Allah bana bu günleri de mi gösterdi. Senin için üç senedir ağladım. Bak saçlarım ak pak oldu.

— Anneciğim! Ben küçük iken dayımın Rumlar tarafından nasıl vahşetle parçalandığını her vakit söyler ve bana intikâm tavsiye ederek işte oğlun dayısının intikâmını fazlasıyla aldıktan sonra sapasağlam dönmüştür. Heyecâna kapılma!

Üç senelik bir ayrılıktan sonra vâlide ile oğulun birbirine sarılmalarında o kadar büyüklük ve samîmiyet vardı ki bunu kalem tasvîr etmekten âcizdir.

Nedim Tuğrul

Bilmece

1 – Posta arabası şehre giriyor. Bu resimde postacıyı bulunuz.

2 – Şark vilâyetlerimizdeki bir kazanın (2, 3, 4, 5)'inci harfleri pek büyük bir milletin ismidir. (1, 2, 3)'üncü harflerden husûle gelen kelime arıcılık bahsinde çok kullanılır. Bu kazanın ismi nedir?

Bu iki bilmecemizi bir kâğıt üzerinde îzâh eder ve kuponla gönderirsiniz. Halledenler arasında kur'a çekilerek birinciye üç aylık abonemiz, beşinciye kadar kıymet-dâr hediyeler, kırkıncıya kadar da birer (Yeni Yol hediyesi) verilecektir.

İhtâr

Kârîlerimizden pek çoğu bilmecelerimizin birini halledip kuponları gönderiyorlar. Bu gibileri ma'a'l-esef kur'aya dâhil edemeyeceğiz.

Yirminci Sayıdaki Bilmecelerin Halli:

(ÜÇ GÜL, DÖRT BÜLBÜL) idi

Halledenlerden birinciliği Akhisar Kapaklı Mektebinden Hasan Tahsin, ikinciliği İzmir Saltanât-ı Milliye Kız Mektebinden Hâfize Zühdü, üçüncülüğü Emirgan Hidiv İsmâil Paşa Mektebinden 212 Mustafa Samim Efendi ve Hanımlar kazanmıştır.

Altmış Beşinciye Kadar Birer Kart Alanlar:

Kemâl Paşa kazâsı Zekûr Mektebinden, Tâceddîn, İzmir Dumlupınar Mektebinden Ali Niyâzi, Karantina İnönü Mektebi talebesinden 171 Lebit, Susurluk Mîsâk-ı Millî Mektebinden 6 Ahmed, Kasaba Zekûr Mektebinden 45 Abdullah Niyâzi, Akhisar

[Sahîfe 325/2]

Numûnesinden 113 Hakkı, Emirgan Zekûr Numûnesinden 1 Halil, 81 Ali Muzaffer, Kapaklı Mektebinden 3 İbrâhim Hakkı, 7 Receb Muzaffer, 13 Askerî Nejat, Kemâl Paşa kazâsı Zekûrundan 20 Müftü-zâde Süleymân Râşid, Merkez Mecidiye Mektebinden 35 Mehmed, Bigadiç Zekûrundan Mehmed Sâim, Beşiktaş Barbaros Numûnesinden Muharrem Hıfzı, Bursa Yıldırım İnâs Numûnesinden 1 Müzeyyen, İzmir Karşıyaka Türk Birliği Kız Numûnesinden 324 Câhide, Ankara Numûnesinden 358 Mehmed Rif'at, Akhisar İnâs Numûnesinden Halime Cevded, Sıdika Emel, 104 Zehra, Kemâl Paşa kazâsı İnâs Lala Şahin Paşa Numûnesi mu'allimesinden Ferhunde, Bursa Yıldırım İnâs Numûnesinden 6 Rukiye, Kemâl Paşa kazâsı Mecidiye Mektebinden 50 Râgıb, 65 Hasan Fehmi, Nif Kemâl Paşa Posta Mevzi' Şevket, Gönen İnâs Mektebi Mu'allimesi Şâziye Türkan, Karşıyaka Ankara Numûnesinden 289 Hüseyin Avni, Manisa

Lisesinden 39 Muzaffer, Bandırma Aydıncık İnâs Mektebi Mu'allimesi Feride Kâmil, Karesi Dârü'l-mu'allimîninden 17 Yusuf İzzeddîn, 16 Sabri Cemil, 43 Ârif Hikmet Zeki, Gönen Zirâ'at İ'dâdisinden İsmâil Süreyya, Manisa Zekûr Numûnesinden 433 Mustafa Kemâl, Adapazarı Yavuz Mektebi Başmu'allimi Yavuz Kadri, Karesi Lisesinden 188 İbrâhim Vasfi, 768 Cevded, Susurluk Mîsâk-ı Millî Mektebinden 243 Ömerü'l-Faruk, İnâstan 22 Edibe Melek, Manisa Zekûr Numûnesinden 187 Remzi, 199 Sadullah, Koca Mustafa Paşa Numûnesinden 177 Mehmed Nedim, 302 Mehmed Sâlih, Hendek İnâsından 23 Pâkize, Sâlihli Altınyurt Kız Mektebinden 46 Cânân, Dokuz Eylül Numûnesinden 70 Servet, Susurluk İnâs Numûnesinden 74 Semiha Nâim, Bursa Hoca Ali-zâde Metkebinden 8 İbrâhim Vasfi, Osmân Gâzî Numûnesinden 112 İsmâil, İzmir Kız Lisesinden Nahide Besim, Akşemseddîn Numûnesinden 535 Muvahhid, Saltanât-ı Milliyye İnâs Mektebinden 39 Seher Sami, İzmir Tınaztepe Mektebinden 2 Şeref, İzmir Dârü'l-Mu'allimatından 72 Remziye, Altıntaş Mektebinden 31 Tayyar, Söke Numûnesinden Ali, İzmir Oltu İnâsından Mazlume Süleymân, Uşak Necm-i Edeb Mektebinden Mâhide, İzmir İkiçeşmelik İstiklâl Mektebinden 113 Orhan, Denizli Posta Mu'amelât Müftüsü Ali Bey'in kayınbirâderi Mehmed Necmeddîn, Bornova Dokuz Eylül Numûnesinden 101 Perihan, Aras Kız Mektebinden 7 Halide Sa'âdeddîn, Mîsâk-ı Millî Numûnesinden 152 Atûfe, İzmir Göztepe Hâkimiyet-i Milliyye Mektebinden 112, Mudurnu Belediye Re`îsi Hakkı Efendi mahdûmu Mehmed Necâti, Konya Ereğlisi Müstantiki Nazım Bey kerîmesi Nûr İffet, Söke Jale İnâsından 240 Yegâne, Ödemiş Zafer Numûne Mektebinde 12 Şevket Turgut, Eyüb Reşâdiye Numûnesinden Hasib Efendi ve Hanımlardır.

Dikkat:

Bu bilmecemizin mükâfâtı kırkıncıya kadar verilecek iken biz, gelen kuponların pek falza oluşunu nazar-ı i'tibâra alarak mükâfâtı altmış beşinciye kadar teşmil ettik.

Kütüb-hâne-yi Sevdâ

İzmir'in en fa'al en kıymet-dâr bir kütüb-hânesi olan "Sevdâ Kütüb-hânesi"ni bil-umûm mekteblere tavsiye ederiz. Bütün levâzımınızı oradan tedârik etmeniz menfa'atiniz îcâbındandır.

Nâfiz Zeki Kırtâsiyye Mağazası

Şeh-zâdebaşı'nda, direkler arasındadır. En şık defterler pek zarîf zarflar, mektûb kâğıtları, el işlemesi levâzımı en ucuz fiyatla oradan tedârik edilebilir. Fâtih ve civârı kârîlerimiz mükâfâtlarını yine oradan alabilirler.

Tevzî' Merkezlerimiz

İzmir'de Sevdâ ve Mektebler Kütüb-hâneleri

Manisa'da Hükûmet İttisâlinde Ma'ârif Kütüb-hânesi

İstanbul'da Servet-i Fünûn Matba'ası

Bolu'da aşağı çarşıda Hâfız Emîn Efendi

Akhisar'da Attar Mustafa ve Kırtâsiyyeci Kâsım Efendiler

Kocaeli'de Demir Yolu Caddesi Sâdi Bey Mağazası

Balıkesir'de: Şekerci Hacı İbrâhim ve Kırtâsiyyeci Vehbi Efendi Mağazaları.

Bursa'da: Kitâbcı Ali Haydar Bey.

Numara: 24 Yeni Yol Bilmece Kuponu

Halli:

İsmi:

Adresi:

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM DEĞERLENDİRME

1. YENİ YOL'DA YER ALAN SÖYLEMLERİN EĞİTİM AÇISINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ

Edebiyat, toplum içinde gerçekleşen sosyal, kültürel, ekonomik, siyasi vb. insanla ilgili her şeyi kapsayan bir sanat dalıdır. “Edebiyatın konusu insanı ilgilendiren her şeydir. Eğitim de insanla, toplumla, toplumsal değişimle doğrudan ilgilidir” (Uçan, 2016: 66). Buna dayanarak edebiyatın temel malzemesi olan “dil” üzerinde bir inceleme yapılacak ve Yeni Yol dergisinin içeriğindeki söylemlerin eğitime uygunluk derecesi gösterilmeye çalışılacaktır.

“F. de Saussure’ün dil (langue) tanımından hareket edildiğinde hemen söyleyebiliriz ki dilde toplumun ideolojik yansımaları vardır: İnanmayan bir insandan bile Allah korusun; Allahaismarladık, Allah belanı versin vb. sözleri duyabiliriz. Ezan, namaz, Kur’an, cami, Türk, Türkiye, Osmanlı, Kâbe, Filistin vb. sözcükler toplumun belli bir kültürel ortamda oluşturduğu, yerleştirdiği sözcük ve kavramlardır” (Uçan, 2014: 40).

Uçan’ın (2018: 37-40) ifadelerine göre “Saussure ‘dil’i, var olan nesnelere sadece etiket yapıştıran bir katalog olarak görmez.” “Dil sadece kendi düzenini tanıyan bir sistemdir” diyerek ‘dil’i satranç oyununa benzetir. Satrançtaki taşların kendi başlarına hiçbir anlamı yoktur ancak kendi aralarında kurulan ilişki ve oyun kurallarının bütünü bir anlam ifade eder. Saussure dili, Doğu kültüründeki karşılığı ‘lafız’ ve ‘mânâ’ya çok benzeyen ‘gösteren’ ve ‘gösterilen’ ifadeleriyle açıklar. İşitim imgesi, ‘gösteren’; kavram ise ‘gösterilen’dir. Bu ikisinin birleşimi ise ‘gösterge’dir. Bu konudaki önemli ayrımlardan biri de ‘dil’ ve ‘söz’ ayrımıdır. Dil, toplumsaldır; söz, bireyseldir. İnsanlar dil (langue) denilen bu hazineden, bu birikimden kişisel olarak seçimler yapar ve öznel bir söylemde bulunur. Bireysel olarak yapılan bu söyleme söz (parole) denir.

Bütün metinler yazarının bireyselliğinden söylemler taşır. Bu söylemler söylem analizi (discourse analysis) ile çözümlenir. Çelik ve Ekşi’nin (2013: 104) tanımına göre söylem analizi metodolojik ve kavramsal unsurların meydana getirdiği sosyal hayata dair bir perspektiftir. Söylem analizi daha detaylı olarak ifade edilirse,

“...anlatılanların hangi formlarda nasıl anlatıldığı, niçin anlatıldığı, hangi maksatla ifade edildikleri ifadeden ne anlam çıkarılması gerektiği gibi çok farklı soruların cevabını bulmaya yöneliktir. Söylem analizi iletişimin olduğu her alanda görüntünün arkasındaki ayrıntıyı, satır aralarını söylenenin yanında ima edileni de ortaya çıkarma teşebbüsüdür” (Demirci, 2015: 259).

şeklinde tanımlanabilir.

“Birinci çözümleme düzeyi olan Anlatı Düzeyi bir *gösterilen* incelemesi, içeriğin bir planı iken Söylem Düzeyi bu içeriklerin biçim ve statüsünü betimlemeye çalışır.” Söylem düzeyinde yapılacak bir çözümlemede metin içindeki zıtlıklar dikkat çeker. “Anlam, karşıtlıklardan doğar: Beyaz bilinmeden siyah; ‘yüksek’ bilinmeden ‘alçak’; ‘yoksulluk’ bilinmeden, anlaşılmadan ‘zenginlik’... bilinemez...” Bir metindeki bu zıt figürlerin saptanması ve açıklanmasıyla anlamın ortaya çıkarılması kolaylaşacaktır. (Uçan, 2018: 101-103). İnsanla ilgili olan birçok durum söylem analizinin alanına gireceğinden onu sadece “dil” ile sınırlandıramayız. İnsanların jest ve mimikleri, beden dilleri, ses tonu, bir konuşmadaki sözcük seçimleri, tavırları veya giyimleri gibi her şey bu alanın inceleme konusuna girer. Görünenden (yüzey yapı) hareketle görünmeyeni (derin yapı) keşfetmektir. Bu çalışmada da görünen metin kullanılarak söylemler eğitim açısından değerlendirilmeye çalışılacaktır.

1.1. YENİ YOL DERGİSİNDE ÇOCUKLAR İÇİN ZARARLI OLABİLECEK SÖYLEMLERDEN BAZILARI

Derginin birinci nüshasında Tersine Tebbet başlıklı metinde yer alan aşağıdaki söylemlerde Müslümanca inancın bir gereği olarak yapılan tesettürün benzetmelerle küçümsendiği görülmektedir.

“Sabire Hanım’la arkadaşı kendilerine gelince birer “görücü” süsü vererek kapıdan çıktılar. İkisi de bol ve uzun çarşaflarıyla uçları görünen başörtüleriyle beyaz başlı siyah vücûdlu bir ördeğe benziyorlar, sallana sallana Ketenci-zâdelere doğru ilerliyorlardı. Henüz eve yaklaşmamışlardı, fakat yemek kokuları misâfirleri daha uzaktan karşıladı. Sabire Hanım bir şey söylemiş olmak için...” (Yeni Yol, 1923: 9)

İkinci nüshada köstebeklerin fiziksel özellikleri, yuvalanma ve yaşama biçimlerinden bahseden Köstebek başlıklı metinde, köstebeklerin ekinlere zararlı olduğu durumda nasıl öldürülebileceğine dair teknikler anlatılmıştır. Bu noktaya kadar her şey normal görünmektedir ancak tekniklerden bahsederken kullanılan söylem biçimi, çocukların her daim zararlı olmayan bu hayvana karşı bir nefret ve düşmanlık hissi uyandırabilecek türdendir.

“Ondan sonra hâzırlanan zehir bunların üzerine [burada bir kelimenin eksik yazıldığını düşünüyoruz] hâlinde serpilir. Bilâ-hare köstebek yuvaları mu’âyene olunur hangi yuvadan toprak çıkartmışsa bu yuvanın içerisinde köstebek çalıştığına hükmlunarak çapa ile burası açılır.

Bu zehirlenmiş solucanlardan (1-2) tanesi maşa ile yuvanın içerisine bırakılır. Köstebek sabâhleyin bu zehirli solucanlara hücum ederek yer, bil-tabî’ zehirlenir ve geberir, gider.” (Yeni Yol, 1923: 32)

Derginin beşinci nüshasında Osmanlı Devleti'nin son padişahı Sultan Vahdeddin'in ismi Damat Ferit ile birlikte anılarak vatana ihanet vaziyeti içinde bulunduğu ve Sultan'ın İngilizlerle iş birliği yaptığına dair söylemler yer almaktadır.

“Ankara'da teşekkül eden Kuvâ-yı Milliyye Hükûmetine ve Türkiye Büyük Millet Meclisine â'id tafsilâtı verdikten sonra Sultân Reşâd'ın vefâtıyla makâm-ı hilâfet ve saltanâta geçen Vahdetin'in ve sadrâzamı Damat mel'un Ferid'in İngilizlere âlet olarak mücâhidin-i milliyyeye karşı irtikâb ettikleri hıyânetleri ve İstanbul'da teşekkül eyledikleri hilâfet ordusunu ve İngilizlerin teşvikiyle Kuvâ-yı Milliyye'nin bedâye-yi teşekkülünde Anadolu'nun kalb-gâhına giren Yunan palikaryalarıyla dört senedir çarpışmakta olduğumuzu; İnönü gibi şanlı muzafferiyetlerimizi, Yunanların Müslümânlara ve bi'l-hâssa kadın ve çocuklara revâ görmekte oldukları fecâyî' ve mezâlîmi bildikleri hâlde elem ve hicâb hissetmeyen İstanbul muhîtinin dört senedir seyirci ve ve bî-gâne kaldıklarını...” (Yeni Yol, 1923: 79)

Beşinci nüshada Büyük Kadın başlıklı metinde Sultan I. Bayezid için kullanılan ifadeler tarihî değerlerimizi aşağılayan söylemler barındırmaktadır.

“Bayezid Veli burnundan ilerisini göremeyecek kadar akıl ve zekâdan mahrûm ve pek âciz bir pâdişâh idi: Etrafını binlerce dalkavuk ve meddâhlar almış, devletin en büyük rütbe ve me'mûriyyetleri meddâhânların eline geçmiş ve hükümdâr bir kukla menzilesine inmiştir” (Yeni Yol, 1923: 88).

Derginin dokuzuncu nüshasında bulunan Millî Kahramanları Sev başlıklı metinde Sultan Vahdeddin için uygunsuz söylemlerde bulunmuş ve Osmanlı Hanedanı'ndan bahsedilirken siyasi görüş içeren ifadeler kullanılmıştır.

“Millet kara bir istibdâd, derin bir cehâlet ve fakr u sefâlet altında perişân ve fecî' bir sûrette inlerken damatlara varıncaya kadar bütün efrâd-ı a'ilesini naz ve nîmetlere gark ettiğimiz pâdişâhın en son hizmet ve fedâ-kârlığı milletin boynuna felâket ve esâret zincirini geçirmekti. Vatani parçalattırmamak arzûsuyla teşekkül eden müdâfa'a kuvvetleri bir taraftan düşmanla pençeleşiyor diğer taraftan millî hareketi çürütmek ve doğarken öldürmek maksadıyla İstanbul'dan akin eden pâdişâh taraf-dârı mürtecileri tepelemek mecbûriyyetinde idi” (Yeni Yol, 1923: 130).

Derginin on ikinci nüshasındaki Büyük Şehid Mir Ali Nâzım Bey isimli metinde yine Sultan Vahdeddin için kullanılan söylem onu hainlerle aynı kefeye koymakta ve yazarın siyasi görüşünü yansıtmaktadır.

“Alçak Yunanlılar İzmir'i işgâl ettikten sonra Aydın efeleriyle birlikte istiklâl-i vatani kurtarmaya azmeden Nâzım Bey Vahdetin ve hempâlarının ihânetleriyle isyân eden Bolu ve havâlisinin te'dibine me'mûr edilmişti. Büyük emel ve büyük maksat için sonuna kadar fedâ-kârlığa yemin eden efeler Nâzım Bey'den ayrılmamışlardı” (Yeni Yol, 1923: 171).

Aynı nüshada bulunan bir dizi hikâyenin dördüncüsü olan Pamukçu Sarı Ali Bey isimli metinde yine Sultan Vahdeddin için çok ağır ifadeler kullanılmıştır. Tarihe mal olmuş kişileri, tarih biliminin değerlendirmesi gerekir. Tarihi değerlerimiz olan atalarımıza, devlet büyüklerimize bu denli nefret içerikli söylemler ve mesnetsiz iddiaların bir çocuk dergisinde bulunması çocuklar için zararlıdır.

“Binlerce seneden beri hür ve müstakil yaşayan Anadolu Türkü'nün dâ'imâ boynuna esâret halkaları geçirilmek isteniyordu. Türk'ün esâretini tervîc eden, kanlı zincirleri tutan, ahâlîyi

vatan mücâhidlerine karşı isyâna teşvik ve düşmanlara itâ'at tavsiye eden pâdişâh unvânı, hâkân isimli bir alçağın imzâ attığı Sevr Mu'âhede'si'yle memleket tamamen parçalanıyordu. Henüz kâğıt üzerinde bulunan i'dâm kararını tatbik edebilmek için milletin fa'alen ölümü kabul etmesi lâzım idi" (Yeni Yol, 1923: 179).

Derginin on beşinci nüshasında Tilki Kardeş ile Tavuk Hanım isimli metinde şarapla ilgili olarak çocukları içkiye özendiren bir söylem biçimi vardır.

"Fareye bu su'âli sormak beyhûde idi. Tavuk Hanım bir erkân-ı harb gibi derin derin düşündü ve sonra: 'Haydi... Çabuk eve koş. Bodruma in. Büyük dolabı aç, benim güzel elma şarabımdan dört şişe getir.' dedi. Küçük fare derhâl bu emri icrâ etti ve dört şişe elma şarabı getirdi. Tavuk Hanım ikisini alıp dolaşarak tepenin eteğine inmeye başladı. Tilki Kardeş'in geçeceği yolu biliyordu.

(...) Susuzluktan bitmiş, dili iki karış dışarı çıkmıştı. Yolun üzerinde şarap şişelerini görünce sevinçli bir nara attı. Çuvalı yere indirip şişelerin ağzını açtı ve birer yudumda her ikisini gövdesine indirdi. Memnûn-âne bir iki yalandıktan sonra tekrâr çuvalı yüklenip yavaş yavaş yoluna devâm etti" (Yeni Yol, 1923: 215).

Aynı durum yirmi ikinci nüshada bir dizi hikâyenin sonuncusu olan Garîb Bir Hayâtın Âkıbeti başlıklı metinde de görülmekte "lezzetli şampanyalar" denilmektedir. Sarhoş edici bir içki böyle bir söylemle 'güzel' gösterilmektedir.

"Artık iyice yorulmuşlardı. Bu sırada uzaktaki kimi kazâ mahalline yetişti. Dört yolcu içine aldı, elbiseleri değiştirdi bütün gemidekiler taraflarına toplandılar. (Horas) sergüzeşti bir daha anlattı. Sofraya oturdular. Lezzetli yemekler yeniyor, şampanyalar içiliyordu" (Yeni Yol, 1924: 300).

Derginin yirmi birinci nüshasındaki bir gezi yazısında Brezilya yerlilerinden bahsedilmekte, ancak kullanılan ifadelerde bu kavimle ilgili küçümseyici, aşağılayıcı bir söylem biçimi vardır. Görülen yerlerin betimlenmesi ve izlenimlerin bildirilmesi bir gezi yazısının temel özelliği olmasına karşın bir grubu veya toplumu küçültücü öznel yargılarda bulunmak, tahkir etmek çocukların gelişimi için uygun düşmeyebilir.

"Brezilyalıların yerlileri, sandallarını da garîb bir şekilde yapıyorlardı: Ormanlardan kestikleri kalm ağaç kütüklerini sivri ve keskin taşlarla oyarlar ve bu sûretle yirmi otuz kişilik cesim sandallar imâl ediyorlardı bunlara (kano) diyorlardı.

Bu vahşiler her vecihle çirkin ve gülünç mahlûklardı. Erkekleri alt dudaklarına üç delik açıyorlar ve bu deliklere uzun taşlar geçiriyorlardı. Bu, onlarca bir süstü" (Yeni Yol, 1924: 323).

1.2. YENİ YOL DERGİSİNDE ÇOCUKLAR İÇİN YARARLI OLABİLECEK

SÖYLEMLERDEN BAZILARI

1.2.1. Vatanseverlik

Mezarlıklar bir bölgenin geçmişini hatırlatan, diri tutan toprak altındaki kökler gibidir. Onlara sahip çıkılan bir bölgede hatıralar diri tutulur. Hem dinî hem de sosyo-kültürel açıdan insanlar için büyük önem arz eder. Derginin ikinci nüshasında bulunan

Mezarlıklarımız başlıklı metinde bahsedilenler çocukların geçmişlerine saygı göstermesi açısından faydalı sayılabilir:

“En çok ihmâl ettiğimiz, hürmetsizlik gösterdiğimiz şeylerden biri de mezârlıklarımızdır Ne bir i'tinâ, ne bir himmet, hatta ne de bir temizlik göze çarpar! Bir de mezârlığı ve mezârî ta'rîf ve tevsif etmek kadar basit bir şey` yoktur: Kır, çıplak bir satıh mâilde yolunu şaşırmiş, yosunlu, kırık taşlar... Merhûmlardan birinin kim olduğunu anlamak ve kitâbesini tamamen okuyabilmek bahtiyârlıktır. Sandukalar çökmüş yıkılmış veya mezâristanın içinde kestirme yol bulmak isteyenlere çamurdan kurtulmak için birer atlama taşı olmuştur. (...)

Bu görüşte acınacak bir hâl var. Fakat kime acımalı?! (Yatanlar) dünyâdan el çekmişlerdir ve bir yeryüzü adamının hürmet ve i'tinâsına muhtâc değillerdir. Fakat bunlardan her biri ebedî karâr-gâhına göçerken herhalde gözü yaşlı bir kardeş, bir oğul, bir baba, bir dost bırakmıştır ve bu mensûblar o mevtâyâ hissen ve vicdânen ma'nevî bir merbûtiyet ibrazına mecbûrdurlar. Bir yıkık taşı düzelten, oraya bir avuç çiçek serpen, ona gözü yaşlı bir selâm ve Tahiyat gönderen, mübârek günlerde, mes'ûdiyyet dakikalarında o yalnız kalmış makberleri ziyâret eden kendisinden hiçbir şey` gâ'ib etmez çünkü bu vefâ, bu merbûtiyet ve bu tesellî yine kendisine müteveccihdir” (Yeni Yol, 1923: Nu. 2).

Aynı nüshadaki Millî Mefkûre başlıklı metinde, milletlerin kendi kültürüne yabancı kalarak sorunlarına kendi içlerinden çözüm bulmak yerine dışarıdan çözüm arayışlarının o milletlere zarar verdiğini vurgulamaktadır. Kültürler arası etkileşim elbet olacaktır fakat bu etkileşim diğer kültürden kendi köklerine gelen saldırı mahiyetindeyse bu durumun sıkıntılı bir millî hastalık olduğu çocuklara anlatılmaktadır. Ancak tüm bu iyi niyetli bahislere rağmen Türk milleti gibi çok köklü bir geçmişe sahip olan bir kültürün, kendi yok sayılarak ya da utanılarak başka medeniyetlerden çözümler araması yani onları taklit etmeye çalışması bir hatadır:

“Dünyâ üzerindeki bütün insânlar muhît, iklim ve a`ilenin te`siriyle birtakım seciyelere sâhibdir. Bu seciyelerdir ki o milleti yaşatır. Bir milletin ilerlemesi esbâbını o milletin mefkûre i'tibâriyle pek yüksek ve geri kalması esbâbını da yine o milletin seciyesinin bozukluğunda aramalıdır ırkları bozan, milletleri öldüren sebebler sayılamayacak kadar çoktur. Bu öldürücü ve tahrib-kâr ameller verem mikropları gibi evvelâ gözükmeden vücûda musallat olur. (...)

“Bir millet yabancı insânlarla münâsebetе girişir, adetlerini, dillerini vesâ`iresini almakta bir beis görmez ve daha doğrusu yabancılara karşı pek fazla ve iğrenç bir düşkünlük gösterirse o millet için ölüm muhakkaktır. (...) Son zamânlarda bu hücum garbdan başlamıştır. Avrupalıların memleketimize olan bu hücumları evvelâ misyonerler ve mekteplerle başlamıştır. Avrupalıların ne kadar romancıları varsa isimleri en küçük çocuklarımıza varıncaya kadar cümlemizin beynine yerleştirdi. Hâlbuki Garb`ın ilim ve fen adamları bize pek yabancı kaldı.

Avrupa`dan Türkçeye tercüme edilen kitâbların yüzde hatta binde biri ancak ilim ve fenne â`iddir. Diğerleri hep romanlardır.

Garb`ın sefâhatı değil ticâreti, san'atı, fabrikacılığı ve para kazanma yollarını öğrenelim.

Yaşamak için memlekette müfrit bir asabiyyet bile uyanmalı, dâhilî san'at ihyâ edilmeli ve Avrupa'yı ancak ilim ve fende, san'at, ticâret ve usûl-i zirâ'atte taklîd etmeliyiz” (Yeni Yol, 1923: 18,19).

Yedinci nüshada bulunan Çanakkale Müdâfa'a-yı Dilirânesi başlıklı metinde Türk tarihi için önemli yer tutan bir savaşta gösterilen kahramanlıkların unutulmaması adına çocuklar için faydalı olabilecek söylemler bulunmaktadır:

“Tam sekiz yıl oldu. Çanakkale`de Türk, ecdâdının rûhunu şâd edecek hârikalar gösterdi. Öyle hâriku`l-âdelikler, öyle kahramanlıklar gösterdi ki... Memleketimiz hakkında fenâ düşünen, Türkleri hiçe sayan düşmanlarımız bile bizim neler yapmaya kâdir olduğumuzu anladılar. (...)

İhtiyâr, bir şey'e yaramaz addettikleri Türk; burunlarından ötesini göremeyen bu ne oldum budalalarını kapısından kovdu.

Baştan başa kahramanlıklarla doldu şanlı târihine bir sahîfe daha ilâve etti. Gözbebeğimiz yavrular; Çanakkale'yi anarken o uğurda fedâ-yı cân eden sevgili babalarınızı hürmetle tebçil ve rûhlarına bir Fâtihâcık olsun hediye ediniz. Pâk kalblerinizden göndereceğiniz Fâtihalarla Topçu "Kara Ahmed" in rûhunu da Dilşâd etmiş olacaksınız emi..." (Yeni Yol, 1923: 98).

Bir kişi eğitimini vatana en güzel şekilde hizmet edebilmek için tamamlamalı ve vatani için en güzel hizmeti verebilmelidir. On üçüncü nüshada bulunan Cesûr ve Müteşebbis Olunuz başlıklı metinde çocuklara, eğitimlerini güzelce tamamlayıp vatanları için girişimci bireyler olmaları adına faydalı olabilecek söylemlerde bulunmaktadır:

"Tahsîlinizi tamamladıktan sonra hayâtın çetin dikenli sahalara atılacaksınız teşebbüsünüz noksân olacak olursa istediğiniz kadar ma'lûmâtlı olunuz, isterseniz dünyânın en büyük âlimi olunuz. Bilginizden kat'iyen istifâde edemezsiniz. Âlimin semeresi teşebbüsle büyür. İrade ve teşebbüsünüze mutlak sûrette hâkim olmalısınız. (...)

Tahsîl için her sene Avrupa ve Amerika'ya yüzlerce talebe gönderdiğimiz hâlde onların bir iğnelerini bile memleketimizde yapamamak bizim için cidden elzemdir. Bundan yedi, sekiz sene evvel dört yüz milyona yakın kâğıt para çıkardığımız hâlde bugün memleketimizde o paranın yirmi milyonu kalmamıştır. Servet-i milliyyemiz sel gibi Avrupa'ya akıp gidiyor. Bu gidişle neticenin ne olacağını, nereye varacağımızı bilir misiniz?

İktisâdî ve ticârî esârete...

Çocuklar! Ben öyle gençler bilirim ki ilim ve fennin her şu'besinde ihtisâs sâhibi oldukları hâlde birkaç yüz kuruşluk ma'âşa zelîl-âne boyun eğmekte ve ma'âştan mahrumiyeti en büyük bir felâket telakkî etmektedirler.

Cesâret ve teşebbüslerinin fakir-âne varâdelerinin zâfiyyeti yüzünden bütün mâna'asıyla fakir ve perişân bir hayât içerisinde yuvarlanan bu gençlerden memleketten ne istifâde edebilir.

Cesâret ve teşebbüs hayâtta en mukaddes düstûrunuz olsun" (Yeni Yol, 1923: 182).

1.2.2. Ahlâk

Sekizinci nüshada bulunan Terbiyesizlik başlıklı metinde öncelikle herkesi rahatsız eden haylaz bir çocuğun hikâyesi anlatılmış ve bu haylazlıkları sebebiyle düştüğü durumdan bahsedilmiştir. Metnin sonunda hikâyeden çıkarımlar yapılarak çocuklar için öğütler verilmiştir:

"İşte bu gibi harekât ile baştan çıkan kendilerine nasihat eden ebeveyni dinlemeyerek itâ'atsizliğe alışan çocuklar hiçbir yerde hürmet ve ri'âyet görmeyip "arsız" lakabıyla söylenirler kimseler de yüzlerine bakmaz, arkadaşları yanlarından kaçarak onlarla birlikte bulunmaktan oynamaktan çekinirler.

Yavrularım! Gayret ediniz bu gibi şey'leri yapmaktan çekininiz. Müdded-i hayâtınız içinde yalnız bir defaya mahsûs olan çocukluk zamânınızı tahsilsiz, ta'lîmsiz, terbiyesiz, geçirmeyiniz. Zîrâ sonra 'Hulki' gibi olursunuz kimse yüzünüze bakmaz" (Yeni Yol, 1923: 122).

Aynı nüshada bulunan Tilki ile Seyyâhlar başlıklı metinde de elindekinin kıymetini bilmemek ve acele etmekle ilgili bir hikâye anlatılarak ardından çocuklar için öğüt verilmiştir:

"Çocuklar! İşte ihtiyâtsizlik ve acele işler böyle hüsrân ve nedâmetle neticelenir. Her işinizde tedbîrli olunuz. Sakın acele etmeyiniz" (Yeni Yol, 1923: 122).

Yine sekizinci nüshada bulunan Bugünkü Vazîfem başlıklı metinde bir gün içinde yapılan amellerin iç muhasebeden geçirilmesine dair öğütler verilmektedir:

“Sabâhleyin güneş doğar, sâ'at çalar, herkes uykusundan uyanır; işte sen de uyandın temizce elini yüzünü yıka, temizlik sıhhat ve âfiyetin vâlidesidir; Cenâb-ı Hakk'a du'â ve niyâz et, Lütfullah'ı pak vicdân olanlar için mebzûldür. Sonra düşün; kendi kendine de ki: “Ey! Bugün ben ne yapacağım? Hangi vazîfeyi ifâ edeceğim? Günün şu geçici sâ'atlerini nasıl idâre edeceğim?” Yapacağın şey'i her ne olursa olsun bir kere fikrinde tasarla; günün nihâyetinde: “Oh, vaktimi ne güzel kullandım!” diyeceğin işe başla! Akşam mı oldu; şu on iki sâ'atte meydâna koyduğun amelin her birini üçer defa nazar-ı tedkîkten geçirmedikten sonra uyuma! Nefsine hitâb et ki: “Nerede bir günâh işledim, ne yaptım? Hangi vazîfenin ifâsında ihmâl ettim?” Hülâsa tekmili i'mâl ve ef'alini güzelce zihninden geçir. Eğer hîcâb ve infi'âlini mûcib bir sû-i hâlde bulunmuş isen nefsinı tekdîr et; eğer hayırlı ve iyi bir işte bulunmuş isen memnûn ol; kendini bahtiyâr say!” (Yeni Yol, 1923: 127).

Onuncu nüshada bulunan Şâkirdânın Mu'allimîne Karşı Vezâifi başlıklı metinde öğretmenlerin, öğrencileri için yaptıkları fedakarlıklardan ve okulların ilim tahsilindeki öneminden bahsedilmektedir. Öğrencilere de bu fedakar öğretmenleri için gereken saygıyı göstermeleri ve okullarını sevmeleri için öğütler verilmektedir.

“Lâyıkıyla düşünecek olursanız, mu'allimîne ebeveyninizin kat kat fevkinde ri'âyet ve muhabbet etmeye borçlu olduğunuzu tasdik edersiniz; zîrâ size hayât içinde hayât vermeye çalışan hep onlardır.

(...) Mu'allimler, efkârınız ma'rifetiyle tenvîre hizmet ederler! Demek oluyor ki ebeveyni mes'ud edecek siz, sizi de bahtiyâr eyleyecek mu'allimlerdir.

Size şu âlem-i insâniyette ulvî hâtrâlar, acaba kimlerdir? Fikrinizdeki perde-yi cehâleti yırtıp kudretin büyüklüğünü kâ'inâtın büyüklüğünü anlatan ve isti'dâdınızı açarak rûhunuzu fazîlet denilen geniş bir yola sevk eden acaba kimlerdi? (...)

Bilir misiniz ki bu kadar çalışmak ve hizmet mukâbilinde sizden ne isterler.

Sözlerine biraz dikkat, verdikleri derse karşı hürmet biraz da kendilerine karşı muhabbet.

Mu'allimlere edilen hürmet ve muhabbet onlar için bir sevinç olmamak kâbil değildir. Onlar arzû ettiği dereceyi yerlerine getirmekle iftihâr ederler.

Bir yer vardır ki her türlü feyz ve kemâl orada hâsıl olur. Bu yer mektebdir. Demek oluyor ki insân mektebde isti'dâd ve kuvâ-yı münevveriyyesini mertebe-yi matlûba îsâl etmedikçe hayâtından zevk duyamayacaktır.

İnsan hayâtını, dünyâsını, kâ'inâtını hep mektebde anlamaya başlar. İnsanların mekteble büyük münâsebetleri vardır. Bu münâsebet genç yaşlarda büyük te'sir hâsıl eder.

İnsan dünyâyâ câhil ve isti'dâdlı olarak gelir. Mekteb cehâleti def' eder” (Yeni Yol, 1923: 153).

On altıncı nüshada bulunan Hasîs Olmayınız başlıklı metinde de cimrilik ve açgözlülük ilgili sembolik hikâye anlatılıp yine ardından çocuklara öğütler verilmektedir:

“Fenâ huylardan biri; en mühimi hasîsliktir. Hasîs olan bir insân yürek rahatlığı ile yaşayamaz. Durun aklıma gelmişken size bir hikâyeye anlatayım:

Avcının biri ta'kîb ettiği tavşanı yakalaması için köpeğini teşvîk eder ve “Haydi... Yallah... Yakala...” diye haykırmış. Köpek de bütün kuvvetiyle tavşanın arkasından koşmuş. Nihâyet yetişmiş ve dişleriyle yakalamış. Avcı koşarak gelip köpeğin ağzındaki tavşanı tutarak bırakması için köpeğe: “Bırak, bırak” diye bağırılmış. Köpek de tabîî bırakmış. Bunu gören bir ihtiyâr demiş ki: “İşte hasîs adamlar bu köpek gibidir. Hasîslik ona dâ'imâ ‘Yakala... Al... Mâlik ol... Ele geçir...’ diye haykırır; o da koşar koşar, her şey'i elde etmek ister. Nihâyet karşısına ölüm dikilir ve: ‘Bırak... Bırak...’ diye haykırır. O zamân her şey'i bütün kazandıklarını, onlardan istifade etmeden terk eder’ demiş. Bu hikâyemle size çalışmayın demek istemiyorum. Bil-akis çalışın kazanın. Lâkin bir fakire mu'âvenet etmekten, düşkünlere âcizlere yardım etmekten de asla kaçınmayın” (Yeni Yol, 1923: 218).

1.2.3. İlim

Altıncı nüshada bulunan Hikâye başlıklı metinde eğitim-öğretimin kıymeti ve her alanda az da olsa bilgi sahibi olunması gerektiğine dair anlatılan bir hikâye ile çocuklar için öğütler verilmektedir:

İki arkadaş müsterih olarak yollarına devâm ederlerken Hocaefendi Molla Mehmed'e yanaştı. (Oğul ben hata etmişim. Her dersten bir yaprak ezberle çantaya at, her şey'in âlimi câhilinden fâ'ideli imiş ben bilememişim. Seni haksız olarak dövdüm. Hakkını helâl eyle) demişti. Küçük yavrularım! Molla Mehmed hocasını nasıl zincir felâketinden kurtardı ise siz de o sûretle cehil ve karanlıktan, memleketi harâbiden kurtarmaya çalışınız milletin bu kadar emekler ve paralar sarfiyla açtığı mekteblerin kâffesi sizin tahsil ve terbiyeniz için meydâna getirilmiştir vazifelerinize ehemmiyyet ve gayret ediniz yavrularım” (Yeni Yol, 1923: 91,92).

Yine aynı nüshada Millî Gâye dergisinin dokuzuncu nüshasından alındığı belirtilen bir makaleden kesitte çocuklar için fayda sağlayabilecek söylemler bulunmaktadır:

“(1) Bir insân ki bilir ve bildiğini de bilirse o âlimdir ona ittibâ' ediniz. (2) Bir insân ki bilir, fakat bildiğini bilmez, ilminden bî-haber bulunursa o nâimdir, uykudadır. Onu ikâz ediniz. (3) Bir insân ki bilmez şu kadar ki bilmediğini bilirse câhildir, onu öğretiniz. (4) Bir insân ki bilmez, bilmediğini de bilmezse o ahmaktır ondan ictinâb ediniz, çekininiz” (Yeni Yol, 1923: 96).

1.2.4. Çalışkanlık

Dokuzuncu nüshada bulunan Çalışmak başlıklı metinde çalışmanın kişi için önemini anlatan, âlemin bütün parçalarının çalışarak bir düzen sağladığından bahseden bilgiler ve öğütler verilmektedir:

“İnsan, nafakasını, ya'nî yiyip içeceğini, geçineceğini, her arzûsunu husûle getirmek için çalışmalıdır. Sa'y, bir hazînedir ki her köşesi cevherle doludur. Çalışmak sayesinde ki insân muhtâc olduğu şeylere kolaylıkla nâ`il oluyor. Devr-i hayâtın her dakikasında birbirini ta'kib eden meşakkatler bitmez tükenmez, eziyetlere çalışmakla galebe olunur. Çalışmak sayesinde ki insân fikir sâhibi oluyor. (...) Velhâsıl çalışmak sayesinde ki nice gizli şey'ler meydâna çıkıyor düşünelim: Bugün gözleri kamaştıran terakkîyat-ı beşeriyye çalışmak sayesinde vücûda gelmiştir. Evet! Benî-beşerin ahvâl-i evveliyyesi ile bugünkü terakkîyyat arasında dağlar kadar fark var. Bunlar hep çalışmak ile meydâna gelmiştir. Binâ`en-aleyh çalışmaktan hiçbir zamân geri kalmamalıdır. İnsan çalışmak için yaratılmış olduğundan fa'aliyet zarûrîdir” (Yeni Yol, 1923: 133).

Yine dokuzuncu nüshada “Ahlâk” derslerinin ikincisi olan Bugünkü Vazîfemiz başlıklı metinde tembelliğin verdiği zararlar, zamanı iyi değerlendirme ve başarı için zamanında çalışma ile ilgili bilgiler ve öğütler verilmektedir:

“Ben fakir değil, zenginim, zîrâ dünyâda hakîkî servet ilimdir. İnsan ilim zengini olmalı. Hazîne-yi fikrini (ilim) denilen cevherlerle doldurmalı. Buna ancak çalışmakla muvaffak olunur. (...) Zamân bir cevherdir ki hiçbir şeyle mübâdele olunamaz. Zamân bir kuştur ki uçar, bir daha geri gelmesi mümkün değildir. Zamânı idâre husûsunda edilen imsâk muvaffakîyyet husûle getirir. Alimin biri demiş ki: “Altından iki sâ'at gâ`ib ettim. Her biri altmışar tane elmaslı dakikaya

taksîm olunmuş. Şu iki sâ'ati i'âde edene hazîne doluları para verilmiş olsa yine azdır; fakat onları i'âdeye muktedir hiç kimse tasavvur olunamaz.” (...)
İnsanın en iyi, en büyük vazîfesi vaktini atâlet içinde isrâf etmemektir. Bilir misiniz? Atâlet, felâket kapısıdır, tembeller, sefiller arzû-yı hayâtтан vazgeçmelidirler, zirâ (hayât) denilen şey` sa'y ve amelden ibârettir” (Yeni Yol, 1923: 135).

1.2.5. Sağlık

Altıncı nüshada bulunan Verem Mücadelesi başlıklı metinden bir maddede alkollü içeceklerin vereme davetiye çıkarttığından ve bu tür içeceklere karşı toplu bir karşı duruş mücadelesi verilmesi, resmî olarak yasaklanması gerektiğinden bahsedilmektedir. Ancak ne var ki aynı derginin içindeki başka bir hikâyede şarap ve şampanya çocuklar için güzelmiş gibi gösterilirken bu yazıda da böyle bir ibare bulunması çelişkiye sebep olmaktadır:

“10 – Hükûmet, belediye, münevverler, ulemâ hülâsa heyet-i ictimâ'iyemizin bil-umûm kuvâ-yı fa'alesi içkiye karşı seferberlik ilân etmeli. Bütün kuvvetleriyle bu beliyye-yi ictimâ'iyenin menn-i tevsî' ve intişârı esbâbına tevessül edilmeli” (Yeni Yol, 1923: 87).

On ikinci nüshada bulunan Çocuklara Hıfz-ı Sıhhat başlıklı metinde sağlığın öneminden ve sağlığın nasıl korunulacağından bahsedilerek çeşitli bilgiler ve öğütler verilmektedir:

“Yaşayan bir adama en çok lâzım olan şey` sıhhattir. Sa'âdet, rahat, servet her şey` sıhhatle ve sıhhati korumak sûretiyle elde edilir. Sıhhati bozuk olan ne dinine, ne dünyâsına, ne şahsına ve a`ilesine ve ne de vatanına hizmet edemez. Eskiden Türk`ün sağlam vücûdu bir darb-ı meseldi. (Türk gibi kuvvetli) denirdi. (...)

Siz şimdi küçük yaşlarınızda hayâtınızın sıhhatinizin kıymetini bilmezseniz, onu yaramaz bir çocuk elinde kalmış oyuncak gibi hırpalarsanız ileride büyüdüğünüz genç bir delikanlı olduğunuz veya ihtiyârladığınız zamân bu geçmiş kıymetli fakat bir daha elinize geçmeyecek olan fazla günleri o kadar derinden te`essüfler eder ve bugünlerinizi özleyerek bu sâ'atlerin geri gelmesini istersiniz. Lâkin fırsat geçmiş bulunur ve siz de küçük yaşta dikkat etmediğiniz, ehemmiyet vermediğiniz sıhhatinizin bozulmasından dolayı vücûdunuzun bin türlü acılar ve ağrılarla azâb altında sürüklene sürüklene ve etrâfınızda hatta -çocuğunuz bile olsa- bir an evvel ölüp gitmenize du'âcılardan başka kimseyi bulamazsınız. İşte sevgili çocuklar sıhhat her şeyden üstündür. Rahatı, sa'âdeti, serveti her şey`i o getirir. (...)

Siz de azîz çocuklarım sıhhatinizi korumayı îcâb eden şey`leri bugünkü, yarınki hayâtınız için en mühim ve elzem bir iş olarak biliniz ve o tedbîrleri tatbîk ediniz” (Yeni Yol, 1923: 178).

Tabii ki dergide bu söylemlere daha pek çok örnek mevcuttur ancak değerlendirmede her nüshadan kesitler verilerek çocuk eğitimi açısından yararlı ve zararlı olabilecek söylemler gösterilmeye çalışılmıştır. Amacı sadece çocukları eğitmek olan yazılarda bile ortaya konulan ürün; yazarının ideolojisinden, değerlerinden, inancından, amacından ve kanaatlerinden izler taşır. Çocuk, kendisine sunulan üründeki söylemlerin iyi veya kötü olduğunu ayırt edebilecek bir deneyime sahip değildir. Yazar

savunduğu düşüncenin, desteklediği siyasî kurumun veya inancının haklılığını çocuklara sezdirmeye çalışabilir. Bunu yaparken de savunduğu düşüncesinin karşısında olan fikirleri de reddedecektir. Çocuk elbette edebiyatın da yardımıyla eğitilmelidir. Ancak “...eğitim içeriklerini edebiyat üzerinden işlemek gerekecekse bunun, edebiyatın yüksek beğenilerini ihlal etmeden ve mümkün olduğunca evrensel birtakım doğruların işlenmesi şeklinde icra edilmesi” (Çağan, 2005: 442) gerekmektedir.

Yeni Yol dergisinin incelenen nüshalarında çağdaşı olan bazı dergilerde bulunan Batı hayranlığı ve onlara özentî görülmemektedir. Gerçek tarihimizin perdelenip yaşananların aslında olduğundan başka değerlendirilmesini, karşımıza en çok çıkan zararlı söylemler olarak görüyoruz. Buna özellikle de derginin sahibi Nedim Tuğrul’un yazılarında rastlamamız bu ideolojinin tüm dergiye yayıldığı anlamını taşımamaktadır. Dergi genel itibariyle o dönemlerde çokça duyduğumuz *terakki* kavramının Batı’ya benzemekle olacağı görüşünde olanların aksine tarihî köklerini ve Hakk’ı savunmaktadır.

Şunu ifade edebiliriz ki toplumsal değişimler edebiyatın malzemesi olan *dil* ile ortaya konulabilir. Eğitimde dil ne kadar doğru, yazım kurallarına uygun ve sanatsal bir biçimde kullanılırsa o kadar faydalı olur. Çünkü çocuk beyaz bir sayfadır. Çocuk etkilenir ve taklit eder. Üzerine ne karalarsanız onu görürsünüz. “Çocuk denilince ilk akla gelen [...] safiyettir, temizliktir. Çocuğun gözlerinin arkasında ikinci bir göz olduğunu düşünemezsiniz. Olduğu gibi ortadadır, ön yargısızdır. Kimsecikler ‘kral çıplak’ demeye cesaret edemezken, ‘kral çıplak’ diyecek, diyebilecek saflıktaki varlıktır çocuk” (Uçan, 2005: 17). Çocuğun bu saflığı göz önüne alındığında, eğitim içinde yazınsal dilin ne kadar önemli olduğu görülecektir. Tıpkı Hz Ali’nin söylediği gibi “Kalem kılıçtan keskindir.” Dolayısıyla bu keskinliğin yanlış kullanımı çocukların körpe dimağlarında onulmaz yaralar açabilir, onu yanlış yola sevk edebilir. O yüzden bu kullanımların da evrensel değerler doğrultusunda, çocukların hak ve özgürlükleri gözetilerek yapılması gerekmektedir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Yeni Yol, 1 Şubat 1339/1923 tarihinde on yedi sayfalık hacmiyle yayımlanmaya başlayan ve toplam yüz on üç nüsha yayımlanarak 1 Nisan 1926 tarihinde yayın hayatını sonlandıran en uzun soluklu eski harfli çocuk dergilerimizden birisidir.

Dergiyi çağdaşı olan diğer çocuk dergilerinden ayıran en önemli özellik, devamlılığı ve yayımlanma sıklığıdır. Edebiyatımızda uzun süre yayında kalmayı başarmış dergilerden biridir.

Derginin, ilk sayısının başlık kısmında resimli çocuk dergisi olduğu belirtilse de metne oranla görsel materyal az sayılabilir. Ancak beşinci nüshadan itibaren görsel materyaller arttırılmaya başlanmıştır.

Yeni Yol, okurlarına her nüshasında şiirler, hikâyeler, masallar, gezi yazıları, değerler eğitimiyle ilgili öğüt veren yazılar, atasözleri, dünyadan ilginç bilgiler, eğlenceli deneyler, karikatürler ve bilmeceler gibi pek çok etkinlik içermektedir.

Dergi genellikle ortaöğretim ve lise düzeyindeki çocuklara hitap etmektedir ancak az olsa da ilköğretim düzeyindeki çocuklara uygun yazılar da içermektedir.

Yazar kadrosu çoğunlukla öğretmenlerden oluşmasına rağmen yazılar, çocuklar için küçük ve sık puntolarla yazılmıştır ancak ilk nüshalarda olmasa da ilerleyen nüshalarda görselle desteklenen yazılar bu zorluğu bir parça kırmıştır. Noktalama işaretleri o devirlerde bile tam oturmamıştır ve diğer eski harfli çocuk dergilerinde olduğu gibi birçok yanlış kullanım mevcuttur. Lakin yazar kadrosunun alfabeyle gösterdiği önem kendini belli etmektedir çünkü çağdaşı olan dergilerde Latin harfleriyle yazılmış pek çok yazı görülmekteyken Yeni Yol'da sadece tek bir yerde bu duruma rastlanılmıştır.

Yeni Yol dergisinin sahib-i imtiyazı Nedim Tuğrul'dur. Müdürü ilk altı nüshasında İhsan Altay'dır. Sonrasında müdürlüğünü de Nedim Tuğrul yapmaktadır. Derginin yedinci nüshasına kadar başyazarı A(Elif). Şevket olarak belirtilmiş daha sonraki nüshalarda isim belirtilmemiştir. Başvuru yeri, ilk dokuz nüshada Bolu şehri olarak gözükmektedir. On altıncı nüshaya kadar Manisa/Akhisar; on dokuzuncu nüshaya kadar Akhisar ve İstanbul Servet-i Fünun Matbaası; yirminci nüshayla birlikte yalnızca İstanbul Servet-i Fünun Matbaası'nda Yeni Yol olarak geçmektedir.

Derginin çevirdiğimiz kısmında abone şartları ise seneliği 120, altı aylığı 60, nüshası 5 kuruş olarak belirlenmiştir.

Çocukların eğitiminde en önemli ihtiyaçlardan biri de çocuklar için çıkarılan süreli yayınlardır. Toplumunun kültürünü tanıtmaya ayrıca başka toplumların da kültürünü tanıtmaya gerçekten önemlidir. Bu metinler çocuğun ilgisini çekebilir ve kültürler arasındaki farkları daha iyi görmesine imkân sağlayabilir. Farklı metin türlerini içermesi ile çocuğun dikkatini çeker ve çocukların türler arasındaki farklılıkları daha iyi görmesine imkân sağlar. Bu sayede edebî ve estetik bir kişilik kazanmalarına yardımcı olur. Bu yayınlarla çocuğa kendi toplumumuzun ve diğer toplumların kültürlerinin tanıtılması gerçekten önemlidir. Çocuğun kelime hazinesini zenginleştirir. Çocuğun öğrendiği bilgileri günlük hayata aktarmasında ve güncel olayları yorumlamasında etkili olur. Kısacası iyi hazırlanmış bir çocuk dergisi çocuğun bilişsel ve psikolojik gelişimine önemli bir katkı sağlayacaktır.

Yeni Yol dergisi de döneminin en uzun süreli yayın hayatı ve geniş içeriğiyle çocuklara faydalı olabilmek adına hazırlanmıştır. Dergide eksiklikler, yer yer ideolojik bir üslup ve söylemler olsa da çocuklar için yararlı olabilecek içerik ve söylem daha fazladır. Yeni Yol dergisi, döneminde en uzun yayın hayatına sahip olan dergidir. Ne var ki yaklaşık olarak bir asır geçmesine rağmen Latin harflerine aktarılmamıştır. Bu tezimizle, bu önemli dergiyi edebiyat ve eğitim dünyamıza tanıtmaya çalıştık.

Derginin bütün nüshalarının tek bir çalışmaya sığdırılması mümkün olmayacağından yalnızca basılmış ilk bir senesini çevirip inceleyebildik. Bu alanla ilgili çalışma yapmak isteyen kişiler için, söz konusu derginin devamında gelen nüshalarını Latin harflerine aktararak inceleyebilirler. Böyle bir çalışma, derginin daha iyi anlaşılmasına, o dönemin toplumsal yapısını tanımaya da katkı sağlayacak, çocuk edebiyatının geçirdiği evrelere ışık tutacaktır. Hem de o zaman ki toplum yapısı hakkında fikir elde edilebilir. Bu ve bunun gibi dergilerin yeni harflere aktarılması, tanıtılması ile ilgili bir çalışma çocuk edebiyatı açısından faydalı olacaktır.

KAYNAKÇA

- Ana Britannica (1986). C:6, İstanbul: Ana Yayıncılık.
- Çağan, K. (2005). Çocuk Edebiyatı ve İdeoloji. *Hece Çocuk Edebiyatı Özel Sayısı*, 9(104-105), 440-445.
- Çelik, H. ve Ekşi, H. (2013). Söylem Analizi. *Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 27(27), 99-117.
- Çılgin, A. S. (2007). *Çocuk Edebiyatı*. Ankara: MORPA Kültür Yayınları.
- Demirci, K. (2015). *Türkoloji İçin Dilbilim* (3. Baskı). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Devellioğlu, F. (1984). *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lûgat*. Ankara: Aydın Kitabevi.
- İnal, İ. M. K. (1969). *Son Asır Türk Şairleri*. İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.
- Kamus-ı Fransevi* (2015). <https://www.osmanlicasozlukler.com>, (Erişim Tarihi: 24.08.2020).
- Kamus-ı Osmani* (2015). <https://www.osmanlicasozlukler.com>, (Erişim Tarihi: 24.08.2020).
- Kamus-ı Türki* (2015). <https://www.osmanlicasozlukler.com>, (Erişim Tarihi: 24.08.2020).
- Kıbrıs, İ. (2000). *Çocuk Edebiyatı*. Ankara: Eylül Kitap ve Yayınevi.
- Kıbrıs, İ. (2014). Günümüz Çocuk Dergileri: 1980 Sonrası Çocuk Dergilerine Genel Bakış. *Türk Dili Çocuk ve İlk Gençlik Edebiyatı Özel Sayısı*, (756), 736-748.
- Kurdakul, Ş. (1999). *Şairler ve Yazarlar Sözlüğü* (6. Baskı). İstanbul: İnkılap Yayınevi.
- Kuyucu, M. ve Kırık, A. M. (2019). *Geçmişten Günümüze Türkiye'de Çocuk Dergiciliği ve Günümüz Çocuk Dergilerinin Oluşturduğu Fırsatlar*. İstanbul: Çizgi Kitabevi.
- Lugat-ı Naci* (2015). <https://www.osmanlicasozlukler.com>, (Erişim Tarihi: 24.08.2020).
- Meriç, C. (2013). Çocuk Edebiyatı. *Kültürden İrfana*. 375-394.
- Oğuzkan, A. F. (2013). *Çocuk Edebiyatı* (10. Baskı). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Oğuzkan, A. F. (1993). *Eğitim Terimleri Sözlüğü* (3. Baskı). Ankara: Emel Matbaacılık.
- Okay, C. (1999). *Eski Harfli Çocuk Dergileri*. İstanbul: Kitabevi Yayınları.
- Okay, C. (2002). *Meşrutiyet Dönemi Çocuk Edebiyatı*. İstanbul: Medyatek Yayınevi.
- Türkçe Sözlük* (2005). (10. Baskı). Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi* (2002). C:25, Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.
- Uçan, H. (2005). Çocuk Kadar Saf, Temiz Olabilmek/Kalabilmek. *Hece Çocuk Edebiyatı Özel Sayısı*, (104-105), 17-23.
- Uçan, H. (2014). Pedagoji ve İdeoloji Bağlamında Edebiyat Eğitimi. *Eğitime Bakış Eğitim-Öğretim ve Bilim Araştırma Dergisi*, 10(29), 40-46.
- Uçan, H. (2016). *Dilbilim, Göstergibilim ve Edebiyat Eğitimi*. İstanbul: İz Yayıncılık.
- Uçan, H. (2018). *Edebiyat Bilimi*. İstanbul: İz Yayıncılık.
- Yalçın A. ve Aytaş G. (2008). *Çocuk Edebiyatı* (4. Baskı). Ankara: Akçağ Yayınları.
- Yazım Kılavuzu* (2009). (26. Baskı). Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Yeni Yol* (1923). I(1), İstanbul: Ahmed İhsan Matbaası.
- Yeni Yol* (1923). I(2), İstanbul: Ahmed İhsan Matbaası.
- Yeni Yol* (1923). I(3), İstanbul: Ahmed İhsan Matbaası.
- Yeni Yol* (1923). I(5), İstanbul: Ahmed İhsan Matbaası.
- Yeni Yol* (1923). I(6), İstanbul: Ahmed İhsan Matbaası.
- Yeni Yol* (1923). I(7), İstanbul: Sanayi-i Nefise Matbaası.
- Yeni Yol* (1923). I(8), İstanbul: Ahmed İhsan Matbaası.
- Yeni Yol* (1923). I(9), İstanbul: Ahmed İhsan Matbaası.
- Yeni Yol* (1923). I(10), İstanbul: Ahmed İhsan Matbaası.
- Yeni Yol* (1923). I(11), İstanbul: Ahmed İhsan Matbaası.
- Yeni Yol* (1923). I(12), İstanbul: Ahmed İhsan Matbaası.

- Yeni Yol* (1923). I(13), İstanbul: Ahmed İhsan Matbaası.
Yeni Yol (1923). I(14), İstanbul: Ahmed İhsan Matbaası.
Yeni Yol (1923). I(15), İstanbul: Ahmed İhsan Matbaası.
Yeni Yol (1923). I(16), İstanbul: Ahmed İhsan Matbaası.
Yeni Yol (1923). I(17), İstanbul: Ahmed İhsan Matbaası.
Yeni Yol (1924). I(18), İstanbul: Ahmed İhsan Matbaası.
Yeni Yol (1924). I(19), İstanbul: Ahmed İhsan Matbaası.
Yeni Yol (1924). I(20), İstanbul: Ahmed İhsan Matbaası.
Yeni Yol (1924). I(21), İstanbul: Ahmed İhsan Matbaası.
Yeni Yol (1924). I(22), İstanbul: Ahmed İhsan Matbaası.
Yeni Yol (1924). I(23), İstanbul: Ahmed İhsan Matbaası.
Yeni Yol (1924). I(24), İstanbul: Ahmed İhsan Matbaası.
Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2005). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri* (5. Baskı). Ankara: Seçkin Yayıncılık.